

A TORMA ZSÓFIA-GYŰJTEMÉNY

AZ ERDÉLYI NEMZETI MŰZEUM ÉREM- ÉS RÉGISÉGTÁRÁBAN

IRTA:

ROSKA MÁRTON

38 KÉPPSEL ÉS 151 TÁBLÁVAL

DIE SAMMLUNG ZSÓFIA VON TORMA

IN DER NUMISMATISCH-ARCHAEOLOGISCHEN ABTEILUNG
DES SIEBENBÜRGISCHEN NATIONALMUSEUMS

VON

MÁRTON VON ROSKA

MIT 38 ABBILDUNGEN UND 151 TAFELN

MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T.

KOLOZSVÁR

1941

NYOMATOTT KOLOZSVÁROTT, A MINERVA R.-T. KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
MEGJELENT 500 SZÁMOZOTT PÉLDÁNYBAN
FELELŐS KIADÓ: ROSKA MÁRTON — FELELŐS VEZETŐ: LENGYEL ALBERT IGAZGATÓ

TORMA ZSÓFIA EMLÉKÉNEK

DEM ANDENKEN AN ZSÓFIA V. TORMA

ELŐSZÓ

A Torma Zsófia-féle őskori gyűjtemény közlése s ezáltal a tudományos világ részére való hozzáférhetővé tétele olyan kötelesség, amely elől már nem lehet kitérni. A közlésre kiválasztott anyag sok tekintetben hozzá fog járulni a szorosabb értelemben vett Középeurópa neolithikumának tisztánlátásához, egyben új problémákat fog felvetni, amelyek megoldása a jövő kutatások feladata. Ezek a problémák részben Erdélyhez fűződnek s Erdély révén Középeurópa ősrégészeti kutatásainak feladatai is.

Ezekhez a feladatokhoz talál bőséges anyagot minden szakember, akinek eddig csak szórványos adatok állottak rendelkezésére ebből a páratlanul gazdag és színes gyűjteményből. E monográfiának voltaképpen ez a fő célja. Ezt szolgálják az aránylag nagy számban adott táblák, rajzok, azok rövid leírása, ezt a hitelesítő ásatások részletesebb ismertetése.

Én csak kötelességemet teljesítettem azon a poszton, ahova sorsom közmunkára elhívott s ahova a tudományos becsület a világváltozás után is elszakíthatatlanul odakötött. Ha valaki, úgy magam érzem a legjobban, hogy a Torma-gyűjtemény érdekében intenzívsabb hitelesítő ásatásokat kellett volna foganatosítani s ha valaki, úgy magam látam és látom legjobban, hogy Erdély neolithikumának lehetőleg teljes világításba helyezése s a szomszédos területekkel való kulturális kapcsolatairól érdeklődés hol és milyen mértékben kellett volna újabb kutatásokba belefogni. Ezek elvégzése azonban fölülmúlta munkálkodási lehetőségeimet, másfelől a rendelkezésemre álló szerény anyagi eszközökkel Erdély őskorának kereteit más periódusok szempontjából is fel kellett állítanom, legalább nagyjából le kellett fektetnem. A magam korában a legszomorubb tény is gátlólag hatott terveim megvalósításában: a munkatársak hiánya.

Dr. László Ferenc, aki pedig a legtöbbet segíthetett volna s vállalhatta volna a feladatok tekintélyes részét, 1925-ben meghalt. Dr. Schroller Hermann későn került haza Brassóba s alig két évi igen eredményes munka után hivatása a hannoveri Provinzialmuseumba szólította.

VORWORT

Die Wissenschaft erfordert eine Zugänglichmachung der bekannten Sammlung Zsófia von Torma. In vielen Beziehungen wird der zur Veröffentlichung ausgewählte Stoff dazu beitragen, einen tieferen Einblick in die jüngere Steinzeit Siebenbürgens und somit auch in die Mitteleuropas zu gewinnen; zugleich wird er jedoch neue Probleme aufwerfen, deren Lösung die Aufgabe künftiger Forschungen sein wird.

Hauptzweck dieser Monographie ist, das reiche Material der wissenschaftlichen Welt vorzulegen. Deshalb sind die zahlreichen Tafeln nur mit einem knappen Text versehen. Ausführlicher erfolgt die Beschreibung der von mir durchgeführten Kontrollgrabungen.

Ich habe nur meine Pflicht auf jenem Posten erfüllt, auf den mich das Schicksal gestellt hat, um für das wissenschaftliche Gemeingut zu arbeiten und auf dem mich meine wissenschaftliche Ehre selbst nach dem allgemeinen Weltumsturz unzertrennlich festgehalten hat.

Ich weiss selbst am besten, dass man im Interesse der Sammlung Torma und der Klärung des siebenbürgischen Neolithikums und seiner Beziehungen zu den Nachbargebieten umfassendere Grabungen hätte durchführen müssen. Dies war jedoch infolge der geringen mir zur Verfügung stehenden Mittel unmöglich, die ich ausserdem auch zur Bearbeitung der anderen urgeschichtlichen Perioden heranziehen musste, um einigermaßen den mir gesteckten Aufgabenkreis auszufüllen. Sehr drückend berührt mich in meinem Alter noch ein weiterer Umstand: Die vollständige Abgeschlossenheit von den wissenschaftlichen Zentren und der gänzliche Mangel an Arbeitsgefährten. Der vorzügliche Forscher Dr. Ferenc László ist 1925 gestorben, Dr. H. Schroller aber, der einen beträchtlichen Teil der Aufgaben hätte erfüllen können, folgte nach kaum zweijähriger Tätigkeit am Burzenländer Sächsischen Museum in Brassó (Kronstadt) einem Beruf an das Provinzial-Museum in Hannover.

Ich bitte meine ausländischen Fachkollegen, diese Monographie dafür zu nehmen, wofür ich

Kérem, vegyék szaktársaim ezt a monográfiát annak, aminek szántam: egy súlyos tudományos kötelesség leróvásának, amelynek révén a Torma-gyűjtemény gazdag anyagát részükre hozzáférhetővé teszem.

A tudomány hálája illeti meg e monográfia kiadóját: az Erdélyi Tudományos Intézetet, — a Magyar Tudományos Akadémiát a német fordítás költségei egy részének fedezéséért; — az Erdélyi Múzeumegyesületet, hogy a legsúlyosabb gazdasági viszonyok mellett is módot talált a gyűjtemény lerajzoltatására.

És hálás köszönetet mondok DR. SCHROLLER HERMANN egykori és DR. MOZSOLICS AMÁLIA mostani kedves munkatársamnak a német szöveg szíves áttekintéséért, DR. LÁSZLÓ GYULA barátomnak, hogy nagy gyakorlatával a szerkesztés, DR. NOVÁK JÓZSEF munkatársam pedig a korrektúra nehéz munkájában segítő társamul szegődött.

Kolozsvár, 1941. május hó.

A szerző

sie bestimmt habe; Die Erfüllung einer gewichtigen moralischen Pflicht auf Grund deren ich den reichen Stoff der Sammlung ZSÓFIA VON TORMA auch ihnen zugänglich mache.

Dank gebührt hiefür dem Verleger; der Ung. Akademie der Wissenschaften, die einen Teil der Kosten für die Übersetzung übernommen hat; dem Siebenb. Museumverein, dass er auch in den schwierigsten finanziellen Verhältnissen die Möglichkeit fand, die Sammlung zeichnen zu lassen.

HERRN DR. H. SCHROLLER und meiner Mitarbeiterin, DR. AMÁLIA MOZSOLICS spreche ich auch hier meinen innigsten Dank aus, da sie so liebenswürdig waren, die deutsche Übersetzung meines ungarischen Textes durchzusehen und zu korrigieren; meinem Freunde DR. GYULA LÁSZLÓ, dass er mit seiner grossen Erfahrung im Redigieren und DR. JÓZSEF NOVÁK in der Korrektur mir zur Hilfe stand.

Kolozsvár, Mai, 1941.

Der Verfasser

Bevezetés

TORMA ZSÓFIA 1840-ben született a szolnok-dobokamegyei Csicsókeresztúron. Atyja, JÓZSEF, az alsóilosvai római tábor felásatásával szerzett magának érdemeket, fivére, KÁROLY, részt vett édesapja régészeti kutatásaiban s mint római régész is becsületes nevet vívott ki magának. Csicsókeresztúri lakásuk valóságos múzeum volt s így érthető, hogy TORMA ZSÓFIA már a szülői házban szerzett kedvet a régészeti kutatásokra, kapta az első biztatásokat és útbaigazításokat élete e nevezetes s mondhatni egyedüli munkájára. Ásatott is, gyűjtött is az akkori idők fogyatékos és tökéletlen módszere szerint, mindenek felett pedig temérdek őskori emléket mentett meg a tudomány számára és ebben áll munkásságának főérdeme.

Működésének főterülete Hunyadmegye s itt is inkább Tordos és Nándorválya környéke, mint amely helyek Szászvárosra való költözködése után leginkább voltak számára megközelíthetők. Eredményeit kisebb közlésekben nagyobb körzeten is hozzáférhetőkké tette és egy nagyobb munkában is közre akarta adni, de ebben 1899. november 14.-én bekövetkezett halála megakadályozta. Még megérte, hogy egy lelkes, önfeláldozó és munkás élet legszebb jutalmául a kolozsvári m. kir. Ferenc József Tudományegyetem Bölcsész-, Nyelv- és Történettudományi Kara 1899. június hó 14.-én díszdoktorrá avassa. A Tiszafüredvidéki Régészeti Egylet még 1878. október hó 10.-én tiszteletbeli tagjává választotta volt.

Levelezése arról tanuskodik, hogy érintkezést tartott fenn mind a hazai, mind pedig a külföldi szakkörökkel s azok figyelmét egyre fokozottabb mértékben irányította Erdély felé. Történet pedig

Einleitung

ZSÓFIA VON TORMA wurde in Csicsókeresztúr, im Komitat Szolnok-Doboka, im Jahre 1840 geboren. JÓZSEF V. TORMA, ihr Vater, hat sich durch die Ausgrabung des Römerlagers von Alsóilosva Verdienste erworben und ihr Bruder KÁROLY, der an den archaeologischen Forschungen des Vaters teilnahm, hat sich auch als römischer Archaeologe einen ehrenhaften Namen errungen.

Das elterliche Heim in Csicsókeresztúr war ein richtiges Museum und so ist es erklärlich, dass ZSÓFIA V. TORMA schon früh Lust und Liebe an archaeologischen Forschungen fand und schon früh den ersten Ansporn und die ersten Anweisungen für ihr künftiges Lebenswerk erhielt. Ausgrabungen hat sie auch durchgeführt und ausserdem fortwährend gesammelt; das Hauptverdienst ihrer Tätigkeit ist jedoch, dass sie eine grosse Anzahl von praehistorischen Funden der Wissenschaft erhalten hat.

Das Hauptgebiet ihrer Wirksamkeit ist das Komitat Hunyad und hier besonders die Umgebung von Tordos und Nándorválya, wohin sie leicht gelangen konnte, nachdem sie nach Szászváros (Broos) übersiedelt war. Die Ergebnisse ihrer Arbeit hat sie in kleineren Arbeiten auch weiteren Kreisen zugänglich gemacht und wollte dieselben dann in einem grösseren Werke veröffentlichen, wurde aber daran durch ihren am 14. November 1899 erfolgten Tod verhindert. Sie hat es noch erlebt, dass ihr die Kolozsvärer Philosophisch-Linguistisch-Historische Fakultät der königl. ung. Ferenc József-Universität den Dokortitel honoris causa verliehen hat, um die Verdienste ihres begeisterten, aufopferungsvollen, immer für die Wissenschaft tätigen Lebens mit dieser höchsten Auszeichnung zu ehren. Viel früher, schon am 10. Oktober 1878 hat der Archaeologische Verein von Tiszafüred und Umgebung ZSÓFIA V. TORMA zum Ehrenmitglied gewählt.

Ihre Korrespondenz zeugt davon, dass sie sowohl mit inländischen, als auch mit ausländischen wissenschaftlichen Kreisen Fühlung hatte und deren Aufmerksamkeit in einem immer grösseren Grade auf Siebenbürgen lenkte.

ez olyan időben, amikor ennek az érdeklődésnek a felkeltése apostoli munka számába ment.

Jegyzetei, kéziratai, közleményei ma csak történelmi értékűek, de e mellett minden idők régészeti munkásai részére értékes mementók, hogy önzetlen lelkesedéssel mennyit lehet művelni a köz javára. Nagy vagyonát ennek a lelkesedésnek az oltárán áldozta fel s így élete alkonyán kénytelen volt megválni annyi munkával, annyi szent hevülettel szerzett gyűjteményétől; ez 1891-ben méltó helyre, az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem- és Régiséglárába került. Az egyesület 5000 forint vételárát fizetett érte s kötelezte magát, hogy ezen felül még évi 800 forint életjáradékot fizet **TORMA ZSÓFLÁ**-nak és pedig negyedévi előzetes részletekben.¹⁾

A gyűjtemény tekintélyes része **Tordos**ról származik s a neolithikus, aeneolithikus, rézkori, bronzkori, kelta emlékeken kívül kevés római, népvándorláskori és szláv holmit is tartalmaz. Kisebb része **Nándorvályár**ról, a nándori barlangból, az algyógyi barlangokból került felszínre, Hunyadmegyén kívül pedig csak szórványosan előkerült tárgyak jutottak a birtokába, így az alsófehérmegyei **Csáklyár**ról, a szolnokdobokamegyei **Kudur**ról stb. A gyűjteménynek egészen jelentéktelen részéről nem lehetett megállapítani, hogy honnét való.

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem- és Régiséglárájának személyzeti, helyiségi stb. viszonyai csak 1901-ben engedték meg, hogy a gyűjteményt a Szászvárosról **Kolozsvár**ra szállított ládákban ki lehessen csomagolni. E munkával s az anyag rendezésével még 1901. őszén e sorok írója bízott meg. Amikor pedig 1910-ben a Magyar Tudományos Akadémia az intézet igazgatóját, **DR. PÓSTA BÉLA**-t, megbízta a gyűjtemény közlésével, az en-

Und dies geschah in einem Zeitalter, in welchem das Erwecken von Interesse eine wahrhaft apostolische Tätigkeit war.

Ihre Notizen, Manuskripte und Artikel haben heute zwar nur mehr historischen Wert, sind aber Zeugen für die Archaeologen aller Zeiten, wie man für das allgemeine Wohl mit selbstloser Begeisterung wirken kann. Und so opferte sie auch ihr grosses Vermögen auf dem Altare dieser heiligen Begeisterung und war deshalb gezwungen, an ihrem Lebensabend sich von der Sammlung zu trennen, die sie mit soviel Arbeit und Mühe und heiligem Eifer zusammengetragen hat. Dieselbe erhielt aber ein würdiges Heim, denn die Archaeologische Abteilung des Siebenbürgischen Museum-Vereines hat sie erworben und hat für die Sammlung einen Kaufpreis von 5000 Gulden gezahlt und sich ausserdem verpflichtet, eine jährliche Lebensrente von 800 Gulden vierteljährlich im Voraus zahlbar an **ZSÓFLIA V. TORMA** zu erlegen.¹⁾

Ein ansehnlicher Teil der Sammlung stammt von **Tordos** und enthält ausser neolithischen, aeneolithischen, kupfer-, bronzezeitlichen, hallstädtischen und keltischen Denkmälern auch etliche römische, völkerwanderungszeitliche und slawische Funde. Ein kleinerer Teil der Sammlung stammt aus **Nándorvály**a, aus der **Nándorer Höhle** und aus den **Algyógyer Höhlen**. Ausserhalb des Komitates Hunyad gefundene Gegenstände kamen nur vereinzelt in ihren Besitz, so aus **Csáklya** im Komitat **Alsófehér** und aus **Kudu** im Komitat **Szolnok-Doboka**, usw. Nur von einem sehr belanglosen Teil der Sammlung konnte der Fundort nicht bestimmt werden.

Infolge der beschränkten Personal-, Raum- und anderen Verhältnisse der Numismatisch-Archaeologischen Abteilung des Siebenbürgischen National-Museums konnte die in Kisten nach **Kolozsvár** verfrachtete Sammlung erst im Jahre 1901 ausgepackt werden. Mit dieser Arbeit und mit dem Ordnen des Materials wurde der Verfasser beauftragt. Als im Jahre 1910 die Ungarische Akademie der Wissenschaften den damaligen Direktor dieses Instituts, **DR. BÉLA VON PÓSTA** mit der Veröffentlichung der Sammlungen beauftragte, leitete der Verfasser die im Sinne dieses Auftrages unerlässlichen Kontroll-

¹⁾ Az átadásnak 1891. december hó 31-ig kellett megtörténnie. A szerződést 80./1891. sz. alatt az egyesület irattára őrzi.

¹⁾ Die Sammlung sollte bis zum 31. Dezember 1891 übernommen werden. Der Vertrag wird in dem Archiv des Vereines unter Nr. 80./1891. aufbewahrt.

nek érdekében elengedhetetlennek látszó hitelesítő ásatásokat is e sorok írója végezte Tordoson egyedül, Nándorvályán 3 napig a PÓSTA BÉLA társaságában, aztán magában. Ezek megejtése után ugyancsak e sorok írója végezte el a gyűjteménynek végleges rendszerbe foglalását s az egyes sorozatoknak közlésre való előkészítését. Ezzel a munkával a háború kitörésekor készült el. Ugyanakkor akart hozzáfogni PÓSTA BÉLA az anyag feldolgozásához. Egyelőre több sorozatot, különösen a pattintott holmikkból, lefényképeztetett s a munka ezzel, a háború miatt, elakadt. PÓSTA BÉLA 1919. április hó 16-án meghalt, e sorok írója pedig, hogy a gyűjtemény ne heverjen tovább is leltározatlanul s a sok munkával járó lelőhelyi megállapítások ne menjenek kárba, belettározta azt, újolag kiválasztotta a közlésre való sorozatokat, a kettős példányokból pedig cseresorozatokat állított össze.

A nevezett intézet leltárába V. 1.—VI. 387. tételek alatt összesen 10387 db. tárgyat vezettem be a Torma-féle gyűjteményből. Ebből: *a*) Tordos: V. 1.—9673., *b*) Nándorválya: V. 9674.—9898., *c*) a nándori barlang: V. 9899.—9963b., *d*) Algyógy: V. 9964.—71., *e*) a vegyes lelőhelyek: V. 9972.—89., *f*) az ismeretlen lelőhelyekről származók: V. 9990.—VI. 307., végül *g*) az utólagosan megállapított vegyes lelőhelyekről származó holmik: VI. 308.—387. tételek alatt szerepelnek.

A lelőhelyek megállapításában TORMA közlései, jegyzetei, rajzai kalauzoltak. Amihez valami két-ség fért, azt az ismeretlen lelőhelyről származó csoportba osztottam.

A táblák összeállításában tekintettel voltam a technikai szempontokra is, a vezető típusok mellett helyet kellett szorítanom a változatok gazdag sorozatainak is. Adom minden egyes tábla rövidre fogott leírását s így e helyütt felmentve érzem magam azok jellemzése alól. Be kell azonban mutatnom a lelőhelyeket, hogy így az anyag megfelelő keretel kapjon, részletesebben kell majd le-

grabungen in Tordos und Nándorválya. Den Untersuchungen am letzteren Orte wohnte BÉLA VON PÓSTA 3 Tage bei. Nach Vollendung dieser Arbeit war es wieder der Verfasser, der mit der endgültigen Ordnung der Sammlung beauftragt wurde und mit der Vorarbeit, um die einzelnen Serien der Sammlung veröffentlichen zu können. Mit diesem Auftrag ist er beim Ausbruch des Weltkrieges fertig geworden. Zu eben derselben Zeit wollte dann BÉLA VON PÓSTA mit der Aufarbeitung des ganzen Stoffes beginnen und liess deshalb einige Serien photographieren, insbesondere die geschlagenen Steinwerkzeuge, doch ist das ganze Werk durch den Kriegsausbruch ins Stocken geraten. BÉLA VON PÓSTA starb am 16. April 1919, daraufhin inventarisierte der Verfasser die Sammlung, um die mit grosser Mühe beigebrachten Fundortsbestimmungen zu fixieren, wählte von neuem die zur Veröffentlichung geeigneten Serien aus und stellte aus den doppelt vorhandenen Gegenständen Tauschserien zusammen.

Die Sammlung Torma habe ich in das Inventar des erwähnten Institutes unter den Nummern V. 1—VI. 387. eingetragen, insgesamt 10387 Gegenstände. Nach den Fundorten, woher die einzelnen Gegenstände herrühren, sind dieselben im Inventar wie folgt eingetragen: *a*) Tordos V. 1—9673, *b*) Nándorválya V. 9674—9898, *c*) Nándorer Höhle V. 9899—9963, *d*) Algyógyer Höhle V. 9964—9971, *e*) Gegenstände von verschiedenen Fundorten V. 9972—9989, *f*) Fundorte unbekannt V. 9990—VI. 307, und endlich *g*) Gegenstände, deren Fundort nachträglich festgestellt wurde VI. 308—387. Bei der Bestimmung der Fundorte dienten mir als Richtschnur die Artikel, Notizen, Mitteilungen und Zeichnungen Tormas. In zweifelhaften Fällen habe ich den Gegenstand in die Gruppe jener Sachen eingeteilt, die von unbekanntem Fundorten stammen.

Bei der Zusammenstellung der Tafeln berücksichtigte ich auch den technischen Standpunkt und nebst den führenden Typen musste ich auch den reichen Serien der Varianten einen Platz einräumen. Bei jeder Tafel gebe ich eine kurz gefasste Beschreibung derselben und so fühle ich mich enthoben, dieselben auch hier zu charakterisieren. Um den Stoff in einen Rahmen einzuführen, gebe ich eine Beschreibung der wesentlichen Fundorte und gehe ausführlich auf die Ergebnisse der Kontrollgrabungen ein

írnom a hitelesítő ásatások nyújtotta eredményeket s a Torma-gyűjtemény szempontjából levonható tanulságokat. Részletesen csak Tordos, Nándorválya, a nándori barlang és Algyógy kerül bemutatásra, de a többi lelőhelyek kisebb fontosságú anyagát sem mellőzhettem teljesen. Nem foglalkozom e munkában behatóbban a kevés számú római (28., 29. kép), népvándorláskori (30. kép) és szláv holmival sem.

Nincs kizárva, hogy az utóbbi emlékesoportok a telep területén kerültek felszínre, de az sem lehetetlen, hogy Tordos község más határrészében lelték azokat. Talán a szlávok hagyatékát képviseli néhány hullámvonalas cseréptöredék, a gótokét valószínűleg sírból származó üvegpászta-gyöngyök képviselik.

und auf die Schlüsse, die aus diesen und den Gegenständen der Sammlung Torma abzuleiten sind. Eigentlich kommen nur Tordos, Nándorválya, die Nándorer Höhle und die Algyógyer Höhlen ausführlicher zur Darstellung. Von den weniger wichtigen anderen Fundorten kann ich auch nicht absteigen. Im Rahmen dieses Werkes befaße ich mich mit den wenigen römischen (Abb. 28—29), völkerwanderungszeitlichen (Abb. 30) und slawischen(?) Resten nicht eingehender.

Es ist nicht ausgeschlossen, dass diese letzteren Funde im Gebiete der Niederlassung zum Vorschein gekommen sind, es ist aber auch nicht unmöglich, dass sie von einem anderen Teile der Gemarkung stammen. Die Hinterlassenschaft der Slawen vertreten wahrscheinlich etliche Tongefässbruchstücke mit Wellenlinien, diejenigen der Goten Perlen aus Glaspasta, die aus Gräbern stammen dürften.

A) TORDOS

(I.—CXLV. tábla)

A tordosi telepet TORMA ZSÓFIA 1875-ben kezdte ásatni. Addig is temérdek holmit mosott ki belőle a Maros. A község La luncă nevű határ-részeben, a Maros balpartján, a Szászvárostól Dévára vezető országúttól, illetőleg vasúti vonaltól jobbra fekszik, ott, ahol a Maros Délről hirtelen Nyugatra fordul (I. kép). TORMA ZSÓFIA az

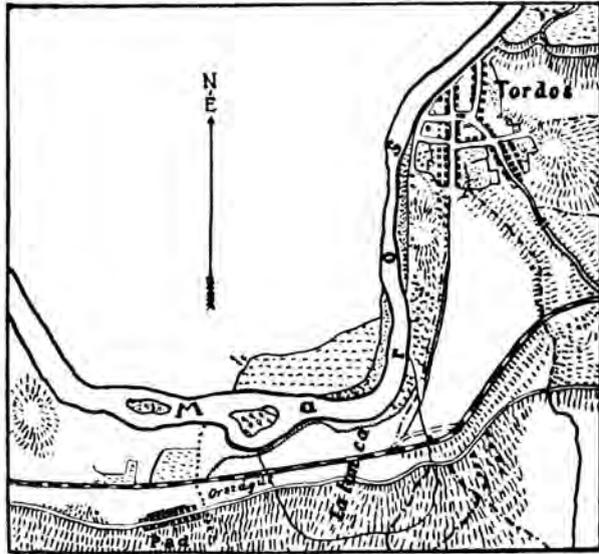

Abb. I. kép.

Tordos és környéke. Torma Zs. után. — Tordos und seine Umgebung nach Zs. v. Torma.

Erdélyi Múzeum 1879. 130. lapján 950 m.-re teszi a hosszát s azt mondja, hogy szélességében kb. 760 m. A Marostól s a most említett országúttól balra elterülő erdőig húzódik (l. az I. képet). Ezt ásatások nélkül nem mondhatjuk. Igaz ugyan, hogy a szóban forgó határrészben nagy területen jelentkeznek a cserepek, de ezeket az eke és borona is széthordhatta. Annyi tény, hogy a Maros állandóan mosta partjának a teleppel összefüggő részét, az eső, hó, fagy is sokat omlasztott a partnak eme részéből s omlaszt mai napig is.

TORMA ZSÓFIA eleinte ásatott a telepen, majd amikor a földtulajdonosok ezt nem engedték meg, állandóan figyelemmel kísérte a telep sorsát s részint maga, részint megbízott emberei által

A) TORDOS

(Tafel I—CXLV)

Die Siedlung liegt in der La Luncă genannten Flur der Gemarkung Tordos. Diese Flur wird auf der südlichen Seite von der Landstrasse, bzw. der von Szászváros (Broos) nach Déva führenden Eisenbahnlinie, auf der nördlichen Seite von der Maros begrenzt, die gerade hier ihren nach Süden gerichteten Lauf scharf nach Westen wendet. Die Ausdehnung der besiedelten Fläche gibt ZSÓFIA v. TORMA mit 950×760 m an;¹⁾ (sie soll sich von dem Maros-Ufer bis an einen südlich der erwähnten Landstrasse stehenden Wald hinziehen (Abb. 1). Diese Behauptung ist ohne Grabungen nicht zu belegen, denn es stimmt zwar, dass auf einem grossen Teile der genannten Flur Tonscherben gefunden werden, doch können diese auch durch Pflug und Egge verschleppt sein.

Durch die unterwaschende Tätigkeit des Marosflusses werden ständig Teile des Steilufers zum Einsturz gebracht und von den Fluten fortgespült. Auch die Wirkung von Regen, Schnee und Frost tragen viel zur Verwitterung und zum Abrutschen des Ufers bei.

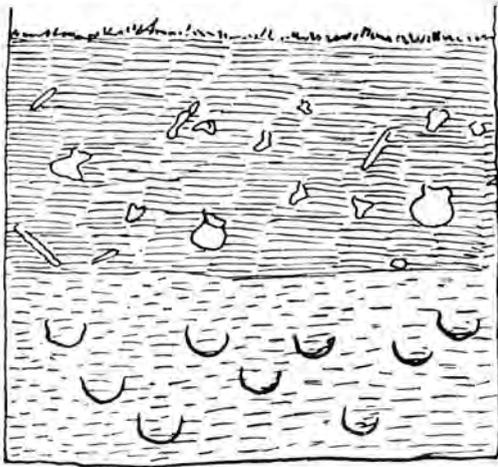
Vielleicht durch die dabei zum Vorschein kommenden Schichtprofile wurde TORMA auf diese Stelle aufmerksam gemacht, an der sie im Jahre 1875, — später von den dortigen Grundbesitzern untersagten —, Ausgrabungen begann. Aber auch in der Folgezeit hat sie stets mit grosser Aufmerksamkeit das Los der Ansiedlung verfolgt und teils selbst gesammelt, teils durch Vertrauensleute jene Funde sammeln lassen, die bei den UferEinstürzen freigelegt wurden.²⁾

Sie berichtet von 1—2 m breiten, kesselförmigen Gruben mit verschlackten Lehmklumpen, die im obersten Viertel der Kulturschichte lagen; ferner stellte sie 3—4 m breite Hüttenreste fest, unter denen sich rotgebrannter Hütten-

¹⁾ Erdélyi Múzeum 1879. S. 130.

²⁾ Eine grosse Freude dürfte sie an den Tonidolen gehabt haben; so kann man es dann auch erklären, dass in ihrer Sammlung auch viele moderne Fälschungen vorkommen, mit welchen sie von ihren Vertrauensleuten angeführt worden sein dürfte.

összeszedette a partomlásból felszínre került emlékek egy részét. Más részét a Maros árja ragadta magával. Különösen örvendhetett az agyagidolmoknak. Ezzel kell magyaráznunk, hogy gyűjteményében sok modern hamisítvány is van, amikkel megbízott munkásai csaphatták be.

1:150.

Abb. 2. kép.

Katlanszerű üregek a tordosi telepben Torma Zs. után. — Kesselartige Höhlungen i. d. Tordoser Ansiedlung nach Zs. v. Torma.

TORMA-nak vannak igen értékes megfigyelései, amikre pl. a hitelesítő ásatások rendjén nem adódott alkalom. Így azt írja, hogy a kultúr-réteg felső negyedének hosszában néha egész sorozata látható az egymástól jókora távolságra fekvő, 1—2 m. széles, katlanszerű üregeknek, amelyekben összecsomósodott és salakká égett agyagtömböket lelt. Megfigyelt 3—4 m. széles kunyhómaradványokat, melyeken vörösre égett fallapasztörödékek, mintás katlanpárkányok stb. feküdtek. (A gyűjteményben igen sok fallapasztörödékek, tűzhelypárkány és rostély van.) A kultúr-réteg alján hamúval telt, katlanszerű üregeket állapított meg (2. kép), amelyek közül egyiknek hosszát 3 m.-re becsüli, benne sok hamut figyelt meg. Egy másik üreg a kultúr-réteg alatt 48 cm.-re mélyült a szűz földbe, szélessége pedig 40 cm. volt. Fenekén finom, liszta hamut lelt. Más hasonló üregekben a hamú égett földdel volt keverve. Egyik üreg oldala vörösre volt égvé, benne cserepek voltak. Az egyikben a cserepek között gyermek oldalcsont-részletére akadt, amiből sírra következtet. Felette lakáslap maradványait figyelte meg.

Akadt kétségtelen katlansírra is (3. kép), amely 1 m. mély és 2 m. hosszú volt. A part ezen a helyen leomlott, az omladékkal vált el a csontváz koponyája is, amit már nem lehetett megmenteni.

lehm und verzierte Randstücke von Feuerherden fanden. Auch in den gewachsenen Bodengen die Kesselgruben hinein (Abb. 2). Sie hatten verschiedene Ausmasse. Eine war 3 m breit, eine andere vertiefte sich bis 48 cm in den gewachsenen Boden und war nur 40 cm breit. Diese Gruben waren gewöhnlich mit Asche gefüllt. Eine Grube barg zwischen Tongefässscherben die Reste von Kinderrippen, woraus TORMA auf ein Grab schloss.

Sie hat aber ein unzweifelhaftes Kesselgrab festgestellt, das 1 m tief und 2 m lang war (Abb. 3). Das Flussufer ist an dieser Stelle eingestürzt und durch die eingestürzte Erdmasse wurde der Schädel mitgerissen und konnte nicht mehr geborgen werden. An beiden Enden des Grabes beobachtete sie Spuren von Feuerwirkung (Kohle, Asche, gebrannte Erde). Am Westende des Grabes lag „ein in sich zusammengesunkenes menschliches Skelett“, die Überreste einer erwachsenen Frau. „Das Gesicht der Toten war gegen Osten gerichtet, was der Umstand beweist, dass die Glieder der Finger und Zehen übereinander lagen. Derart, nämlich sitzend pflegen die Grönländer ihre Toten zu begraben, und die Rumänen begraben ihre Hohenpriester auch heute noch sitzend.“ Im Grabe lagen Knochen von *Bos urus* und *Sus scrofa* und deren Zähne, dann Scherben und Stücke eines überzogenen Fussbechers.

Die Fauna von Tordos ist nach TORMA folgende: *Bos urus*, *Sus scrofa*, *Ursus* (nicht *spelaeus*, wie TORMA angibt), *Capra*, *Ovis*, *Cervus capreolus*, *Cervus elaphus*, *Equus* (nicht *primigenius*, wie TORMA schreibt), *Canis familiaris*, *Canis lupus*, *Lepus timidus*, *Cricetus frumentarius*, *Sorex pygmaeus*, *Mus silvestris*, *Unio pictorum*.

Den für ihre Zwecke nötigen Lehm konnten die Siedler aus dem anstehenden entnehmen; die knöchernen Sachen erzeugten sie aus den Knochen, Hörnern und Geweihen der Haus- und Wildtiere; Feuerstein fanden sie nach TORMA in der Nachbargemarkung Lózsád: Opal, Jaspis und Hornstein im Bett des Gyógyer-Baches. DR. ISTVÁN FERENCZI, dem wir die mineralogische Bestimmung der Steinartefakte verdanken, sagt hierüber,¹⁾ dass das Material der

¹⁾ Dr. Ferenczi István, A tordosi őstelepben talált kőszerszámok anyaga. Der Stoff der in der Fundstelle von Tordos gefundenen Steinwerkzeuge. Dolgozatok-Arbeiten-Travaux. I. Szeged, 1925. S. 94—96.

A sirüreg mindkét végén lüzelési nyomokat figyelt meg (szén, hamú, égett föld), nyugati végén egy „magába összeomlott emberi csontváz” maradványai feküdtek, melyek felnőtt nőtől származtak. „A halott arccal Keletnek volt ültelve, mit bizonyít azon körülmény is, hogy a kéz- és lábujj izületei egymáson feküdtek. Így, t. i. ülve szoktak temetni a grönlandiak és az oláhok, kik főpapjait ma is ülve temetik el.” A sírban *Bos urus* és *Sus scrofa* csontjai, fogai, cserepek, talpas és mázas ivó edény darabjai feküdtek.

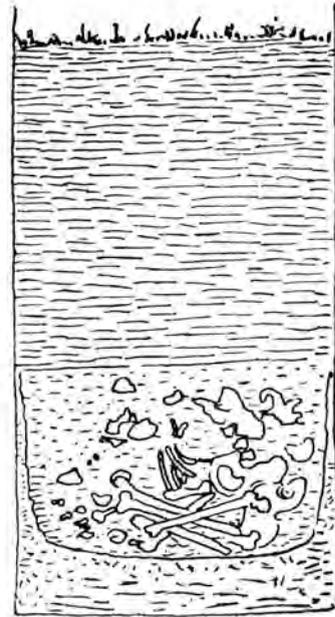
Nagyon helyesen állapítja meg, hogy a telepet tűz pusztította el. Valószínűleg csak helyenkint, mert általában a Maros árjának is volt ebben szerepe. Adja a telep faunáját: *Bos urus*, *Sus scrofa*, *Ursus*, (nem *spelaeus*, mint TORMA írja), *Capra*, *Ovis*, *Cervus capreolus*, *Cervus elaphus*, *Equus* (nem *primigenius*, mint TORMA írja), *Canis familiaris*, *Canis lupus*, *Lepus timidus*, *Cricetus frumentarius*, *Sorex pygmaeus*, *Mus silvestris*, *Unio pictorum*.

Az agyagholmik anyaga a telep alján elterülő plasztikus agyagból, a csontholmiké a házi és vadállatok csontjaiból agancsaiból telt ki, ami pedig a köholmikát illeti: tűzkövet, TORMA szerint, a szomszédos Lózsád községből, opált, jáspiszt, szarúkövet a gyógyi patakból szereztek maguknak a telep lakói. DR. FERENCZY ISTVÁN, kinek a köholmik anyagának meghatározását köszönhetjük,¹⁾ erre vonatkozólag azt mondja, hogy a Torma-gyűjtemény kőszekőzeinek anyaga az Erdélyi Érchegységből és a határszéli (Szászváros—kudzsiri) havasokból származik, a telep lakói beszerezhatték a közelben levő pleisztocén ferrászokból, a szomszédos patakoknak s alacsony vízállás esetén magának a Marosnak a medréből és nincs kizárva, hogy felkeresték az eredeti előfordulási helyeket, mert pl. a jáspopál-szerű anyagok egyikén-másikán megvan még az eredeti felület, ami a görgetett kavicsnál nehezen maradhatott meg.

Az 1910. tavaszán megejtett hitelesítő-ásatások rendjén négy helyütt bontottam meg a telepet: A) a felső felén az itató mellett fekvő községi földben, B) LULA PÉTER gör. kel. lelkész lucernásában, C) RÁDUŢ SALAMIA földjén és D) LUPŞOR JOSIP és GRUIA PÉTER lucernásában, tehát a Maros mentén meglehetősen hosszú távolságban iparkodtam betekintést nyerni a telep szerkezetébe s művelődési viszonyaiba.

¹⁾ A tordosi őstelepen talált kőszerszámok anyaga. — Der Stoff der in der Fundstätte von Tordos gefundenen Steinwerkzeuge. Dolgozatok — Arbeiten — Travaux. Szeged. 1925.

Steingeräte aus der Sammlung Torma vom siebenbürgischen Erzgebirge und den benachbarten Bergen (Szászváros-Kudzsir) stammt; die Siedler konnten es sich aus den nahen Pleistocenterrassen, aus benachbarten Bächen und, bei niedrigem Wasserstande, aus der Maros selbst beschaffen. Es ist nicht ausgeschlossen, dass sie selbst die ursprünglichen Fundstätten der Gesteine aufgesucht haben, denn an einigen Jaspis- und Opalgeräten ist die ursprüngliche Oberfläche noch erhalten, was bei abgerollten Stücken schwer möglich wäre.

1:16

Abb. 3. kép.

Kallausir a tordosi telepen, Torma Zs. után.
Kesselgrab i. d. Tordoser Ansiedlung nach Zs. v. Torma.

Bei meinen Kontrollgrabungen im Frühjahr 1910 untersuchte ich das Siedlungsgelände an vier Stellen:

A) in der oberen Hälfte des bei der Tränke liegenden Gemeindefeldes;

B) auf dem Kleefelde des griechisch-orientalischen Geistlichen, PETER LULA;

C) auf dem Ackerfelde des SALAMIA RÁDUŢ;

D) auf dem Kleefelde des JOSIF LUPŞOR und PETER GRUIA.

Ich suchte dadurch auf einer verhältnismässig langen Strecke des Maroslaufes Einblick in die Struktur- und Kulturverhältnisse der Ansiedlung zu gewinnen.

A) Hier legte ich zuerst einen 10 m langen und 1 m breiten Suchgraben an und erweiterte

A) A község földjén egy 10 m. hosszú és 3 m. széles részt ástam ki, melyet jobbról kibővíttem s így 39 m²-nyi területet fedtem fel. A munkát egy 10 m. hosszú és 1 m. széles kutató árokkal láditottam meg. Ennek függőleges szelvényét mutatja a 4. kép. Belőle a következőket olvashatjuk ki: legalul egy fekete iszapréteget látunk, mely

dann die untersuchte Stelle auf 39 m². Das Grabenprofil (Abb. 4) zeigt zuunterst eine sterile, schwarze Schlammsschichte, in die zwischen 1—6 m und 7—10 m zwei mit Scherben und einigen Knochen- und Kohlenresten durchsetzte Gruben eingetieft waren. Am Grunde der einen liess sich ein aus Kohle und gebrannter Erde

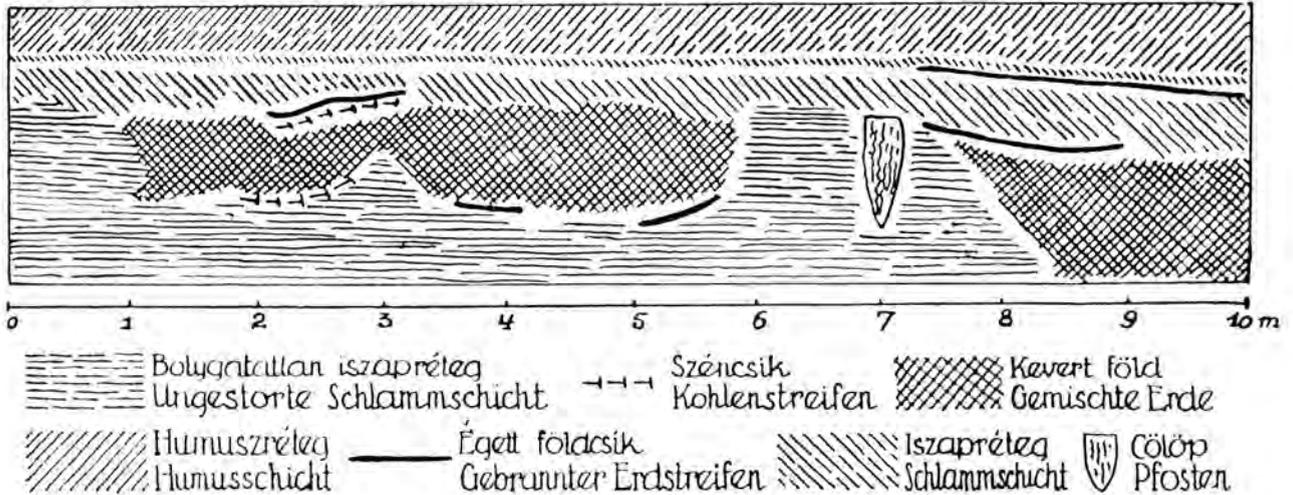

Abb. 4. kép.

A tordosi I. ásataási hely függőleges szelvénye. — Das vertikale Profil der ersten Nachgrabungsstelle in Tordos.

nem tartalmazott semmit. Ebbe mélyül bele az 1—6, és kb. 7—10. m. közt két kevert földfolt, mely tele volt cseréppel, itt-ott egy-egy csontdarabkával, szénmaradványokkal. Az elsőnek alján szén- és égett földcsíkot figyeltem meg. Élesen válik el tőle egy balra dülő, ferde vonalkázással feltüntetett iszapréteg, melynek alján, a már említett két kevert földfolt felett szén- és égett földcsíkokat látunk. Ebben a rétegben is sok volt a cserép, szén- és csontdarab. Felette egy egészen vékony iszapréteget állapítottam meg (ugyanúgy jelezve), a jobbra dülő, ferde vonalkázással feltüntetett réteg a művelés alatt álló, felső humuszréteget jelzi. Természetesen ebben is leltem cserepeket. A 7. m. felett egy cölöp nyoma esett a szelvénybe.

Az első megtelepülés az alsó iszaprétegen történt. Ennek emlékéül őrizte meg a 2. m. felett látható széncsík, valamint a 3—4. és 5—6. m. közötti égett földcsík, mint tüzhelynyom. A telepésekre rázúdult a Maros árja, amely sok iszapot hozott magával. Majd megapadt a folyó vize, az ár visszahúzódott s a telepések rövid idő múlva a megszikkadt, megszáradt iszaprétegen

bestehender Streifen beobachten. Über den beiden Gruben zieht sich eine deutlich abgesetzte, mit schrägen Schraffen markierte Schlammsschichte hin, auf deren Grunde, oberhalb der schon erwähnten zwei Erdgruben vermischter Art, man Kohlen- und gebrannte Erdstreifen sehen kann. Auch diese Schichte barg verschiedene Kulturreste, wie Scherben, Knochen und Kohle. Eine ganz dünne Schlammsschichte sperrt diese Kulturschichte ab. Zuoberst lag der, teilweise unter Bewirtschaftung befindliche, mit schiefen, nach rechts neigenden Schraffen markierte Humusboden, der selbstverständlich auch Scherben enthielt. Bei 7 m ist ein Pfostenloch im Schnitt angetroffen worden.

Die erste Besiedlung erfolgte auf der unteren Schlammsschichte. Ihr Andenken bewahren uns der Kohlenstreifen bei m 2 und die bei m 3—4 und m 5—6 vorhandenen, gebrannten Erdschichten. Durch eine Überschwemmung der Maros wurden die Siedler vertrieben, liessen sich aber auf der durch den Fluss abgelagerten Schlammsschichte bald wieder nieder. Dies zeigte die gebrannte Erdschichte zwischen m 2—3 und

ugyanott ütötték fel a tanyájukat, ahol korábban is laktak, természetesen magasabb szintben. Ezt bizonyítja a 2—3. m. közötti égett földcsík, mely alatt széncsík van, ezt jelzi a 7—9. m. közötti égett földcsík is. A Maros ismét megáradt, ismét sok iszapot hozott magával, a telepeseket megint elzavarta. Lakóhelyükre vékonyabb iszapréteg rakódott s erre jött a harmadik település, aminek emlékét a 7—10. m. közötti égett földcsík mutatja. Ez az iszapréteg élesen válik el a felette levő termő földrétegtől, amely azután képződhetett, miután a szóbanforgó telepések végleg elhagyták lakóhelyüket s vagy más-hova költöztek, vagy pedig a telep más pontján ütötték fel a tanyájukat.

Vízszintes irányban is három nivåiban figyeltem meg a rétegelválástó jelenségeket (5. kép). Lent a zavartalan földön (felülről a harmadik réteg) három tűzhely s a földbe mélyített lakás maradványát lehetett megállapítani, amelyet azonban az itatóhoz való lejárás alkalmával jó részben tönkre tettek.

A közbelső nivå kissé jobbra lejtett, a felszín alatt 0'95—1'2 m.-re jelentkezett. Rajta tűzhelyet (a = a felszín alatt 95 cm.-re, c pedig 1'2 m.-re, e = tartósabb tüzelésről tanuskodott, 1'2 m. mélyen feküdt, méretei 55×85 cm), egy kissé pörkölt foltot, mint tűzhelynyomot, — aztán 1'2 m. mélységben egy ovális kunyhóalapot (méretei 2'9—×3'4 m.), ezen pedig egy 1'1×0'6 m. nagyságú, ovális tűzhelyet állapítottam meg. A kunyhó alapja erősen döngölt volt. Az a -jelű tűzhely szélén levő karólyuk valószínűleg ágasnak a nyoma, amelyre az edényeket stb. akaszthatták.

A felső nivå a felszín alatt 50—75 cm.-re feküdt, jobbra lejtett. Rajta négy pörkölt foltot s egy kis ideig tartó tüzelésről beszélő tűzhely szélét konstatáltam. (a .)

B) A LULA PÉTER földjén csak egy kis darabkát tudtam kiásni, de ez is sok tanulságot nyújtott. E résznek a Maros partján látszó szelvénye (6. kép): fent egy 1'2 m. vastag, fekete földréteg volt, mely szerkezetében egységesnek látszott s csak a felső része mutatott a művelés révén előállott változást. Tele volt eszeréppel, ételmaradékot képviselő csontokkal. Az alján sárga agyagrétegen égett földcsík látszik. Voltaképpen ez készített arra, hogy ezt a pontot is megbontsam. E réteg lehámozása rendjén kint, hogy ez a földcsík egy tűzhellyel bír, ovális lakásalap maradványa, melynek többi

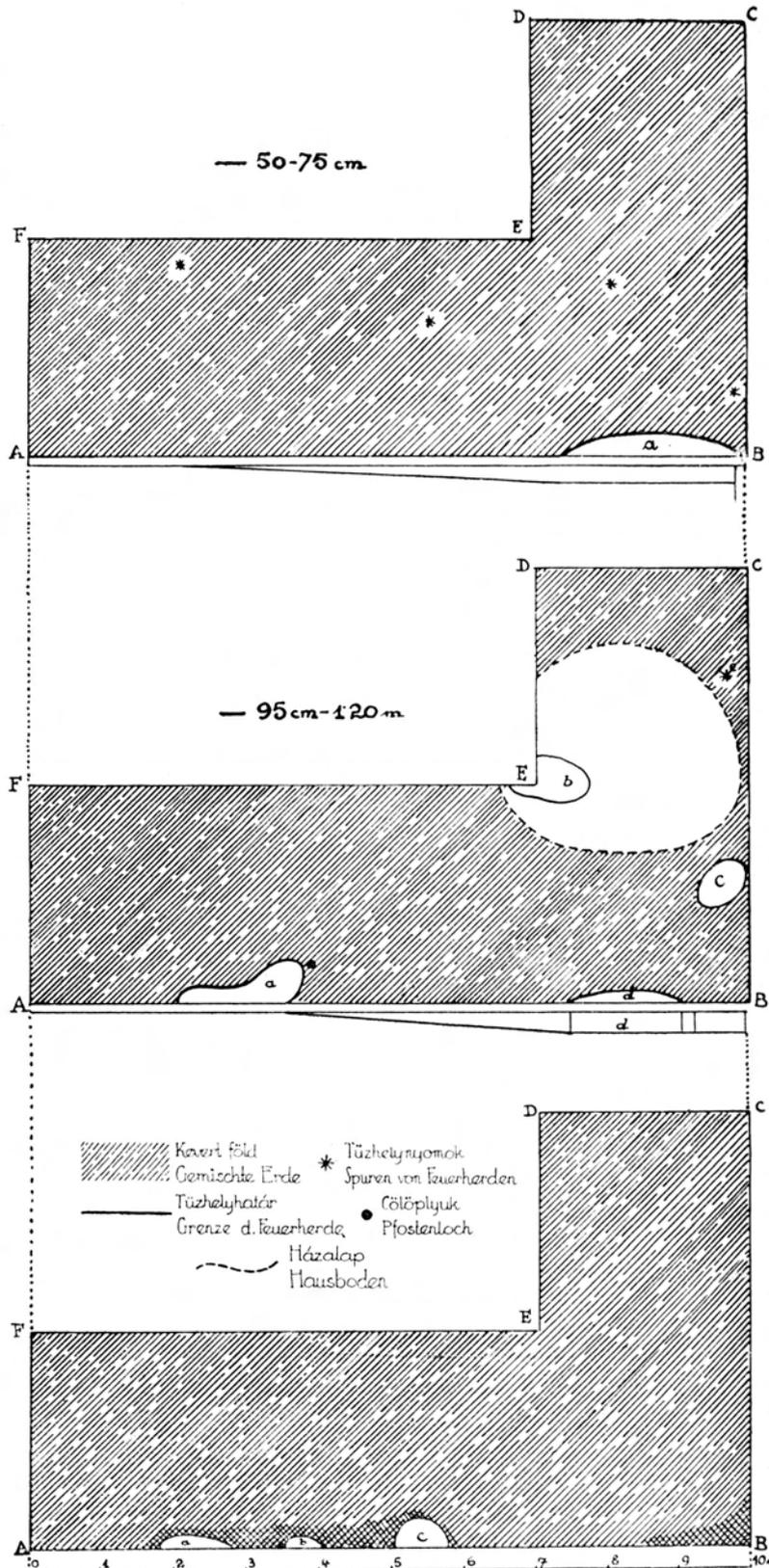

Abb. 5. kép.

A tordosi I. ásati hely vízszintes szelvényei.
Horizontale Profile der ersten Nachgrabungsstelle in Tordos.

része a Marosba omlott. Rajta agyaglapasztrődékek heverték. Maga a lakásalap döngölt volt s a tűz nagyobb területen fogta meg. A tűzhely alakja ovális, annak idején kitapasztották s a keresztel jelölt végén kettős tagolású nagyobb

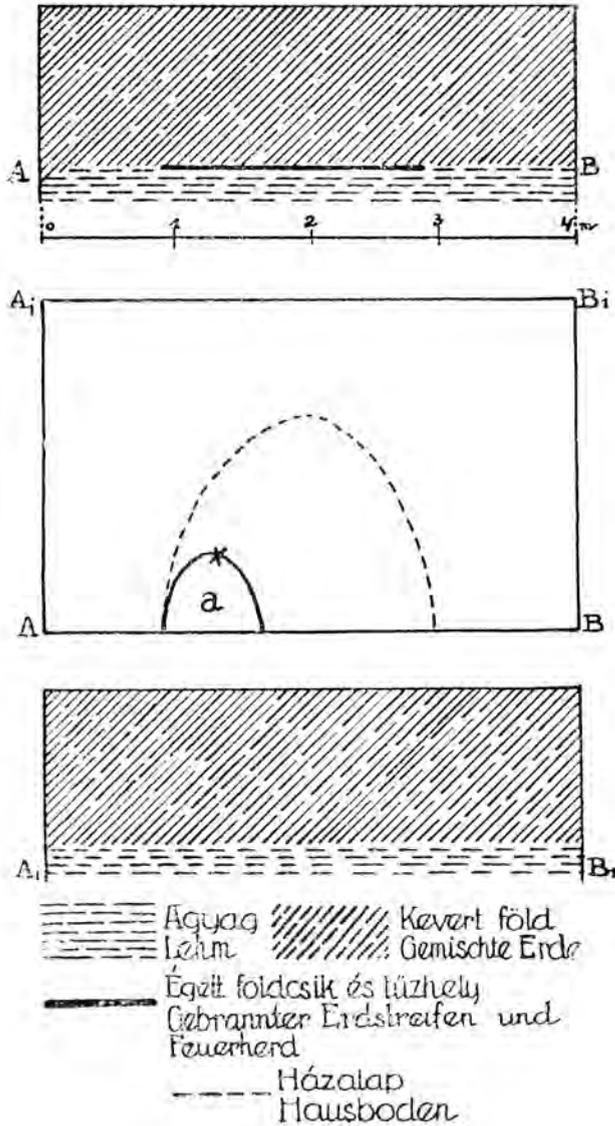

Abb. 6. kép.

A tordosi H. ásási hely szelvényei.

Profile der zweiten Nachgrabungsstelle in Tordos.

dudor alakjában emelkedett ki, ami voltaképen mesterségesen emelt tűzhelyvég. A megmaradt lakásalap méretei $2 \times 1,6$ m., a tűzhelyéi 60×75 cm. Az A_1-B_1 függőleges szelvény csak a sárga agyagot s e felett a fekete földréteget mutatja, tehát nem tagolódik.

C) Lennebb meüve a RĂDUT SALAMIA földjén két vízmosás közt egy keskeny földnyelvet tártam fel, itt két réteget állapítottam meg: az

7—9. Und nochmals geschah es, dass die Maros alles überschwemmte und die Ansiedler vertrieb. Auf ihre Wohnstätten lagerte sich jetzt eine neuere Schlammsschichte und auf dieser entstand die dritte Niederlassung, deren Merkmal der gebrannte Erdstreifen zwischen m 7—10 ist. Der darüber befindliche Humusboden dürfte sich gebildet haben, nachdem die Ansiedler diese Stelle ganz verlassen hatten.

In dem untersten Siedlungshorizont wurden bei der wagrechten Abtragung drei Feuerherde und die Überreste einer in den Boden eingetiffen Wohngrube festgestellt (Abb. 5). Diese Objekte sind durch das zur Tränke getriebene Vieh leider zerstört worden. Der mittlere, etwas gegen die Maros abfallende Siedlungshorizont lag zwischen 95—120 cm Tiefe. Er enthält mehrere Feuerstellen: a) in 95 cm Tiefe, c) und e) in 120 cm Tiefe. Ebenfalls 120 cm tief wurde der hartgestampfte Boden einer ovalen Hütte festgestellt ($2,9 \times 3,4$ m), auf dem sich eine Feuerstelle von $1,10 \times 0,60$ m Ausmassen befand. Das neben dem mit a) bezeichneten Feuerherde befindliche Pfahlloch dürfte die Spur jenes ästigen Holzständers gewesen sein, worauf Gefässe und Kochgeschirre aufgehängt wurden. Der oberste, ebenfalls gegen die Maros geneigte Siedlungshorizont zog sich zwischen 50—75 cm Tiefe hin. Er war durch vier kaum gebrannte Stellen und durch die Reste eines Feuerherdes (a) gekennzeichnet.

B) Auf dem Ackerfelde des PETER LULA konnte ich nur einen kleinen Teil ausgraben lassen, der jedoch auch gute Aufschlüsse bot. Das Profil dieses durch die Maros angeschnittenen Teiles (Abb. 6) war folgendes: an der Sohle zog sich ein auf einer Lehmschichte ruhender Streifen von gebrannter Erde hin, der mich eigentlich zur Untersuchung dieser Stelle veranlasste. Es stellte sich heraus, dass dieser Streifen der Überrest eines $2 \times 1,60$ m grossen ovalen Hüttenbodens mit Feuerherd war, dessen übrigen Teile die Maros bereits weggerissen hatte. Der auf dem Boden errichtete Feuerherd von 60×75 cm Durchmesser hatte ovalen Grundriss, er war auf dem gestampften Boden aufgetragen, wie sein wulstförmig aufragendes Ende (X) anzeigt. Zuoherst lag eine 1,20 m mächtige schwarze, mit Scherben und Knochen durchsetzte Schichte, deren Oberfläche beackert wurde. Der Vertikalschnitt A_1-B_1 zeigt nur die gelbe Lehmschichte und die darüber befindliche Erdschichte, gliedert sich also nicht weiter.

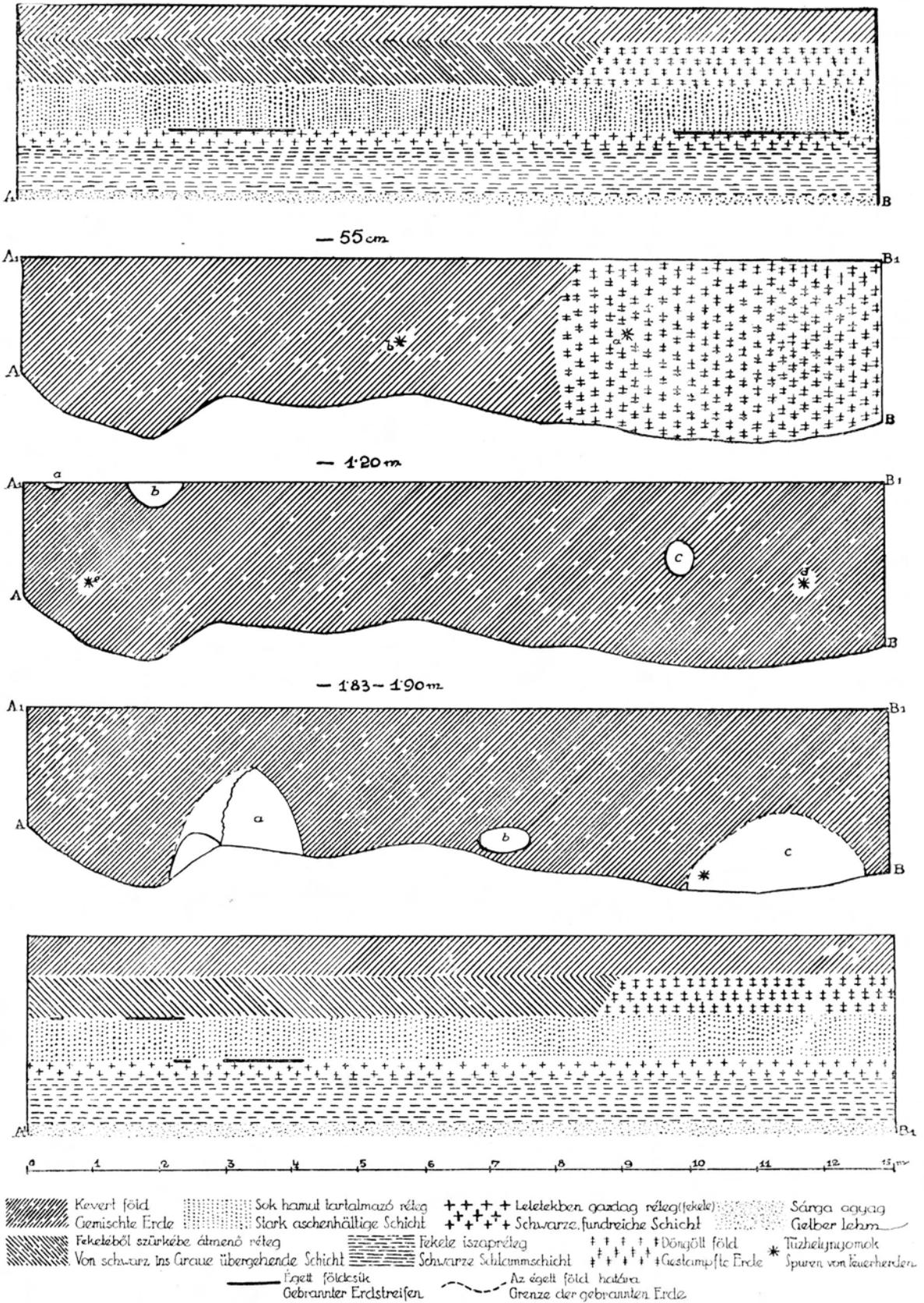

Abb. 7. kép.

A tordosi IV. ásati hely szelvényei. — Profile der vierten Nachgrabungsstelle in Tordos.

egyik a felszín alatt 1'2 m.-re volt, alatta egy 1'3 m. vastag kultúrréteg következett. A felső réteg alján egy döngölt, égett földfolt maradványát figyeltem meg, melynek szélén annak idején párkányos katlan állott. Átmérője 65 cm., mélysége 19 cm. volt. Gondosan ki volt tapasztva, de összeomlott.

D) A negyedik ásatási helyen értem el a leggazdagabb eredményt (7. kép). A szakadékos, esőverte, napsütötte Marospartot lapáttal, készel lekaptartam s így az ásatásra kiszemelt helyen a következő szelvényt kaptam: legfelül egy 55 cm. vastag, laza szerkezetű, felső részében művelés alatt álló, fekete földréteg mutatkozott, amelyben sok cserepet és csontot leltem. Alatta egy fokozatosan szürkülő réteg tűnt elő s a felszíntől számítva 1'2 m. mélységig nyúlt le, ahol egy sok hamut tartalmazó rétegbe ment át, melynek vastagsága 70 cm. volt. Nyugati fele igen keménynek, döngöltnek tűnt fel. Alján két tűzhelynyomot figyeltem meg. Egy feketeszínű, emlékekben igen gazdag, 28 cm. vastag réteg következett alatta, ez alatt pedig egy szintén feketeszínű, 65 cm. vastag iszapréteg feküdt a sárga agyagra. Az iszapréteg sterilis volt. Ugyanezt a rétegsorozatot mutatta az A₁—B₁ fal is, azal a különbséggel azonban, hogy a felszíntől számítva 1'2 m. és 1'9 m. mélységben égett csikokat, tűzhelynyomokat figyelhettem meg benne.

Három nívóban figyeltem meg a vízszintes irányban jelentkező jelenségeket is. A felszín alatt 55 cm. mélyen egy döngölt földfolt maradványát állapítottam meg. Egy pörkölt földfolt volt még rajta (a). Ugyanígyen pörkölt földfoltot, mint tűzhelymaradványt, fedtem fel tőle balra a laza föld alján is (b). 1'2 m. mélységben két pörkölt foltot (tűzhelynyom d, e) és három tartósabb tüzelésről tanuskodó tűzhelyet leltem (a, b, c). A felszín alatt 1'83—1'9 m.-ig nyúló harmadik (legalsó) réteg valamivel löbbit nyújtott: három tapasztott tűzhely, illetőleg azok maradványa, tartós itt tartózkodásról tesz tanúságot. Az egyik a felszín alatt 1'83 m.-re (a), a másik 1'88 m.-re (b), a harmadik pedig (c) 1'9 m.-re jelentkezett. Valamikor lakás is tartozhatott hozzájuk, de a parlomlással végképen elpusztult.

Mindezekből a következőket állapíthatjuk meg: az első megtelepülés a sárga agyagrétegre helyezkedő iszaprétegen történt. Nem egyszerre szállották meg a telep minden pontját, hanem szétszórtan laktak itt. Ezért van az, hogy pl. a

C) Weiter flussabwärts habe ich auf dem Felde des SALAMIA RÄDUT eine zwischen zwei Wasserrissen gebildete Erdzunge freigelegt, die zwei Schichten zeigte: eine obere Schichte von 1,20 m Mächtigkeit und eine untere 1,30 starke Kulturschichte. Auf der Sohle der oberen Schichte konnte ich die Überreste eines gestampften und gebrannten Bodens feststellen. An seinem Rande war ein gesimster Kessel. Der Durchmesser desselben war 65 cm, die Tiefe des Kesselbauches betrug 19 cm. Der Kessel war sehr sorgfältig mit Lehm verklebt, doch war er schon zusammengestürzt.

D) An der vierten Stelle habe ich die meisten Erfolge erzielt. Das zerklüftete, von Regen gepeitschte und durch die Sonnenhitze rissig gewordene Marosufer habe ich abkratzen lassen und dabei folgendes Profil erhalten: Auf dem gelben Lehmuntergrund lagerte eine 65 cm dicke Schlammschichte (Abb. 7). Nun folgt eine an Einschlüssen sehr reiche 28 cm starke Schichte von schwarzer Farbe. Darüber erschien eine etwa 70 cm starke Schichte, deren graue Farbe in der Tiefe immer mehr zunahm. Sie wurde in 1,20 m Tiefe durch eine graue Aschenlage abgeschlossen. Die westliche Hälfte dieser Schichte schien sehr hart und gestampft zu sein. An ihrem Grunde stellte ich die Reste von 2 Feuerherden fest. Zuerst lag eine 55 cm starke, mit Scherben und Knochen durchsetzte schwarze Schichte, deren oberer Teil durch die Feldarbeit umgebildet und durchwühlt war. Dieselbe Schichtenreihe weist auch die Wand A₁—B₁ auf, mit dem Unterschiede jedoch, dass ich in dieser bei 1,20 m und 1,90 m Tiefe Feuerherdspuren nachweisen konnte.

Die drei Siedlungshorizonte wurden auch beim wagrechten Abtragen beobachtet. In 55 cm Tiefe habe ich noch die Reste einer gestampften und teilweise gebrannten Stelle gefunden (a). Eine ähnliche gebrannte Stelle — den Rest eines Feuerherdes — deckte ich links davon am Grunde der lockeren Erde auf (b). In 1,20 m Tiefe kamen zwei gebrannte Stellen, — Spuren von Feuerherden — (d, e) und drei Feuerherde (a, b, c) zum Vorschein. Der dritte (unterste) Siedlungshorizont ergab in einer Tiefe von 1,83—1,9 m unter der Oberfläche drei Feuerherde (a, b, c). a = 1,83 m, b = 1,88 m, c = 1,9 m tief. Eine vielleicht ursprünglich dazu gehörige Wohnstätte mag durch UferEinsturz verschwunden sein.

második ásatási helyen csak egy réteg jelentkezett, amely megfelelt az első és negyedik ásatási hely felső rétegének, a harmadik ásatási hely csak két kulturális réteget adott, melyek megfelelnek ugyancsak az első és negyedik ásatási hely középső és felső rétegének.

Az ásatások rendjén csak kő-, csont- és agyagholmikat leltem. Az egyes rétegek tartalmát, azok rövid leírását a CXLIX.—CLI. táblán adom.

B) NÁNDORVÁLYA

(CXLVII.—CXLVIII. tábla)

A község a Cserna egyik nyugati mellékveze, a Peták-patak mellett fekszik. A telep a La dos nevű terrázos domb oldalán van, a Peták-patak elkopott, jobbparti, diluviális terrázsán. Egy vízmosás két részre osztja (8. kép). A Zsoszán felé eső rész a Dosul mic, a Nándor felé eső a Dosul mare.

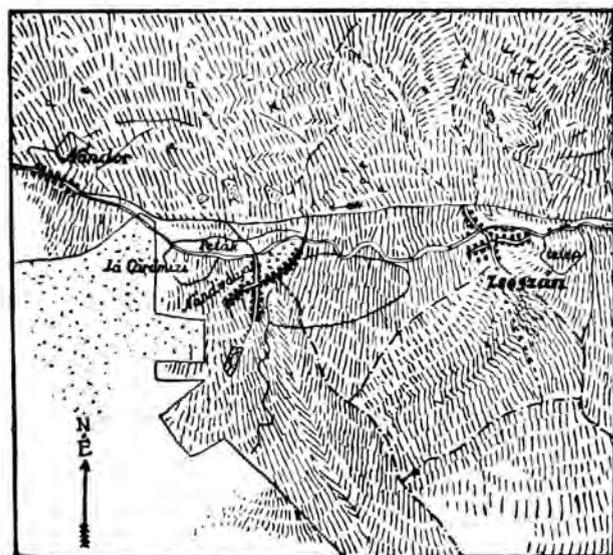

Abb. 8. kép.

Nándorvályá és környéke, Torma Zs. után.
Nándorvályá und seine Umgebung nach Zs. v. Torma.

TORMA ZSÓFIA voltaképen csak a felszínről gyűjtött kevés holmit innét (v. ö. CXLVI. t.). Még kevesebbet szerzett a Zsoszán község közelében fekvő La cĂrĂmĂzi (a tĂglĂknĂl) nevű hatÁrrészben, ahol egy római telep maradványai is fölbukkantak. A hatÁrrész a fölszínre kerülő római tĂglĂktól kapla nevét.

Aus diesen Beobachtungen ergibt sich folgendes. Die erste Besiedlung erfolgte auf der unteren, die gelbe Lehmschichte überdeckenden Schlammschichte. Es wurden jedoch nicht alle Punkte des Ansiedlungsplatzes zu gleicher Zeit bezogen, sondern nur an einzelnen Stellen gesiedelt. Daher kommt es, dass beispielsweise an der zweiten Stelle (B) nur eine Schichte vorhanden war, die der oberen Schichte der ersten (A) und vierten (D) entsprach, — während die Stelle 3 (C) nur zwei Siedlungshorizonte ergab, die der mittleren und oberen Schichte von der ersten (A) und vierten (D) entsprachen.

Im Laufe der Grabungen habe ich nur Stein-, Knochen- und Tonsachen gefunden. Den Inhalt der einzelnen Schichten gebe ich mit kurzer Beschreibung auf den Tafeln CXLIX—CLI und Abb. 18—21 wieder.

B) NÁNDORVÁLYA

(Tafel CXLVII—CXLVIII)

Die Gemeinde Nándorvályá liegt an einem westlichen Nebenfluss der Cserna, dem sog. Peták-Bache. Die La dos genannte Fundstelle erstreckt sich auf der rechtseitigen (südlichen) Diluvialterrasse des Peták-Baches und wird durch einen Wasserriss in zwei Teile geteilt (Abb. 8), nämlich in den gegen Nándor gelegenen Dosul mare und in den nach Zsoszán zu liegenden Dosul mic.

TORMA hat eigentlich nur an ersterer Stelle oberflächlich gesammelt (Tafel CXLVI). Noch weniger besitzt sie von der bei Zsoszán gelegenen Flur La cĂrĂmĂzi (= bei den Ziegeln), die ihren Namen nach den Resten einer römischen Siedlung erhalten hat.

Meine im Jahre 1911 durchgeführten Kontrollgrabungen erfolgten auf dem Dosul mare. Zunächst hob ich einen Suchgraben von 1 m Breite und 5 m Länge aus und erweiterte die Grabungsfläche dann auf 5×3 m. Das Grabenprofil A—B zeigt folgenden Aufbau (Abb. 9): über eine gelbe anstehende Lehmschichte lagert sich eine sterile schwarze Erdschichte, die unten nicht geradlinig abschloss. Darüber folgt eine ebenfalls schwarze Schichte, die zahlreiche Einschlüsse an Keramik, ferner Steine und einige Knochen enthielt (mit Schraffen markiert, die sich nach rechts halten). An ihrer Basis und

Az 1911-ben megejtett hitelesítő ásátások a Dosul mare-n folytak. Mindössze egy 5 m. hosszú és 3 m. széles területet tártam fel. Bevezetésül egy 5 m. hosszú és 1 m. széles árok kiásása vált szükségessé, hogy a telep szerkezetébe betekintést nyerjünk. Az így kapott A—B függőleges szelvény a következőket mutatja (9. kép):

über m 4 waren Bänder von gebrannter Erde und über dem m 4 ein dünner Lehmbstreifen zu beobachten. Der obere Teil dieser Schichte steht unter Kultur. Ein Erdflecken gemischter Struktur lag unter den jetzt erwähnten Bändern gebrannter Erde und vertiefte sich in den Lehm. Dieselbe Schichtenfolge zeigt der Schnitt

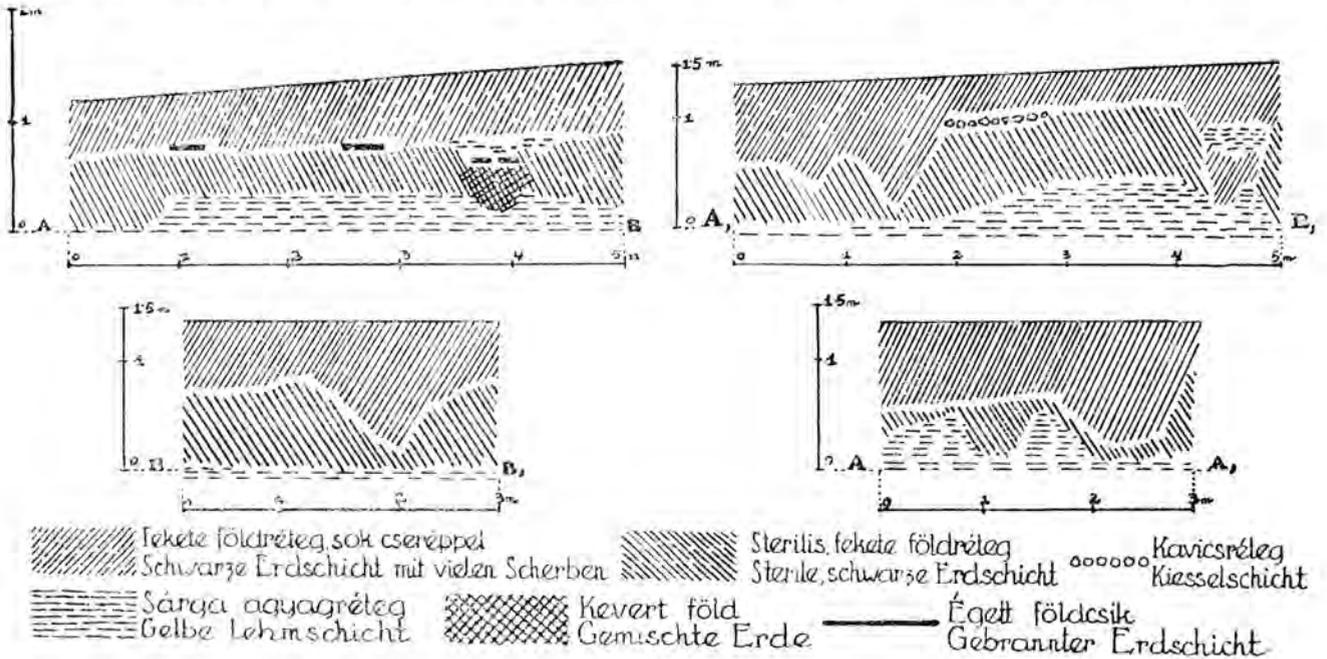

Abb. 9. kép.

A nándorvályai ásátások függőleges szelvényei. — Vertikale Profile der Nachgrabungen in Nándorvália.

a szűz földet képviselő sárga agyagrétegre egy sterilis fekete földréteg helyezkedik el, melyet a rajzban balra dülő ferde vonalkázással jelöltem s amely alul nem ad egyenes vonalat. Felette egy sok kerámikai maradványt, követ, kevés csontot tartalmazó fekete földréteg helyezkedik el, melyet jobbra dülő ferde vonalkázással jelöltem s amelynek alján égett földcsikokat és a 4. m. felett vékony agyagesikot figyeltem meg. A réteg felső része művelés alatt áll. A most említett 4. m. felett kevert földfolt nyúlik le az agyagig. Ezt a réteg-egymásutánt mutatja az A₁—B₁ szelvény is. Ezt igazolják a felásott terület keskenyebb oldalain felvett szelvények is. Az A₁—B₁ szelvényben a 2. és 3. m. közt egysoros kavicsréteget figyeltem meg, melyet az esővíz mosott oda.

A 10. képen adom a vízszintes irányban megfigyelt jelenségeket. Az első nívót a szűz föld adja. Rajta löbb tűzhelyet figyeltem meg, amelyek mind benyúlnak a sárga agyagba s így

A₁—B₁, sie wird auch durch die übrigen kleinen Profile bestätigt. In dem Aufriss A₁—B₁ habe ich zwischen m 2—3 eine wahrscheinlich durch Regenwasser eingeschwemmte dünne Kiesselschicht festgestellt.

Unsere Abb. 10 spricht von jenen Erscheinungen, die in horizontaler Richtung beobachtet wurden. Das erste Siedlungsniveau ist durch die Oberfläche des gewachsenen Bodens gegeben, auf dem mehrere in den gelben Untergrund hineinreichende Feuerstellen vorhanden waren. Durch diese Eintiefungen findet der unregelmässige Verlauf der unteren Schichte seine Erklärung. Die mit a' bezeichnete Feuerstelle erstreckt sich teilweise in das nicht untersuchte Gelände; sie ist 17 cm tief, oval und im ausgegrabenen Teil 63 cm breit und 50 cm lang. Ähnliche Form hat die durch den Suchgraben angeschnittene Feuerstelle b, deren restlicher Teil 77 cm Länge und 75 cm Breite besass. Die trogförmige Eintiefung mass 21 cm. Diese

érthető a függőleges szelvény alsó rétege vonalának szabálytalan volta. Az *a*-val jelzett tűzhely 17 cm. mély, ovális, egy része a kiátsatlan területbe nyúlik, idenyúló része 63 cm. széles, 50 cm. hosszú. Hasonló tűzhelyüreg a *b* is, amelynek egy részét az egyméteres árokkal levágtuk. Ideeső része 77 cm. hosszú és 75 cm. széles. Mélysége 21 cm. Mélyülése teknős. Benne egy patakkavicsot, egy pár cserепet és két jaspisszilánkot leltem. E leletek fölszedése után kitararítottam a tűzhelyüreg fenekét s ott két magára álló patakkavicsot leltem. Az egymásra következő jelenségek magyarázatát abban talál-

Feuerstelle enthielt einen Bachkiesel, einige Scherben und 2 Jaspissplitter. Nach dem Entfernen dieser Funde kamen auf dem Grunde der Grube noch 2 Bachkiesel zum Vorschein. Die Erklärung dieser beiden aufeinanderfolgenden Erscheinungen ist darin zu suchen, dass nach der auf dem Boden des Hohlraumes erfolgten Feuerung später auf einem um etliche cm höheren Niveau neuerdings eine Feuerstelle errichtet wurde. Eine bemerkenswerte Form hatte die Stelle *c*. Sie sah zunächst wie eine mit einigen Scherben bedeckte Brandstelle aus; doch nach der Freilegung kam eine kesselför-

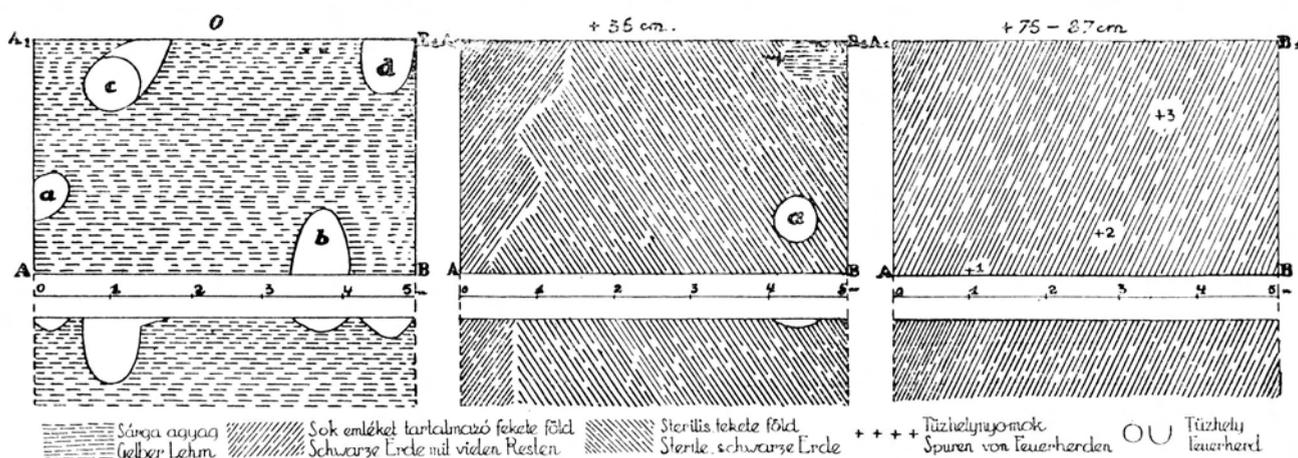

Abb. 10. kép.

A nándorvályai ásások vízszintes szelvényei. — Horizontale Profile der Nachgrabungen in Nándorvályá.

juk meg, hogy a tűzhelyüreg fenekén való tüzelést egy pár cm.-rel magasabb nívóban való tüzelés követte. A legértékesebb jelenségek egyike a *c*-vel jelzett. A sárga agyagon mint egy pár cseréppel fedett tüzelési nyom tűnt fel. Amikor kitararítottam, egy a szűz föld alá 87 cm.-re nyúló s lent teknős katlan tűnt föl, melynek pereme 71 cm. széles és 83 cm. hosszú. Fekete földdel volt tele, melyben itt-ott egy-egy elmálott, égett földgöngyöt lehetett látni. Falait a szűz földet képviselő agyag alkotta, ezen semiféle égési nyomot nem leltem, valamint a fenekén sem. Ennek a katlannak fent szerkezeti tartozéka volt, egy kis teknős mélyülés, mely ovális formában vezetett az A_1 — B_1 fal felé. Tűzhelyet jelöl a *d* is. A sárga agyagban egy szintben hat drb. patakkavics s az A_1 — B_1 fal felé egy pár cserеп tartozott hozzá. Fekete földdel kevert sárga agyag kötötte ezeket össze. Az egészet leszedve, 6 cm.-rel lennebb, ismét hat drb. patakkavicsot leltem. Valamennyi egyazon szint-

mige 87 cm betragende Eintiefung in dem gelben Leimboden zum Vorschein, die unten die Form eines Troges hatte. Ihr Randdurchmesser betrug 71×83 cm. Auf den Wänden habe ich keinerlei Brennsuren gefunden, doch befanden sich solche auf dem Boden des Kessels. Angefüllt war der Kessel ganz mit dunkler Erde, in welcher man hie und da einen zerblöckelten, gebrannten Erdklumpen sehen konnte. An seinem Rande war eine kleine muldenförmige Grube angebracht, deren ovale Gestalt gegen die Wand A_1 — B_1 zuführte. Auch *d* war eine Feuerstelle. In dem gelben Lehm habe ich 6 Bachkiesel gefunden, und in der Richtung gegen die Wand A_1 — B_1 gehörten noch etliche Scherben hiezu. Das Ganze war mit gelbem Lehm verbunden, der mit schwarzer Erde vermengt war. Nachdem ich diese ganze zusammenhängende Masse entfernen liess, fand ich 6 cm tiefer wieder 6 Bachkiesel, die ebenso, wie die ersteren, in einem Niveau lagen. Und

ben feküdt. 12 cm.-rel lennebb haladva ismét 6 drb. patakkavics s ezek között egy pár eszrépdarab tűnt elő. Még 7 cm. mélyen haladt a sárga agyaggal kevert fekete föld, mely ezt az ovális tűzhelyüreget kitöltötte és így mélysége a peremtől számítva 31 cm. volt. A felénél valamivel több esik az ásatási területbe, 68 cm. szélességben s ugyanakkora hosszúságban. Többi része az A_1 — B_1 falon túl eső, kiásatlan területbe nyúlik.

A sárga agyagra, mint azt a függőleges szelvényekből láttuk, egy sterilis fekete földréteg helyezkedik el, melyet a szűz föld felett 36 cm.-re egy agyagfolt tarkít a B_1 melletti saroknál, két helyütt pedig — a B melletti saroknál és az A — A_1 fal mentén — megbomlik az egységes volta. Itt a felső, sok eszrépet tartalmazó réteg nyomul belé. Ennek a foltnak a B_1 melletti sarkában egy sárgás folt volt látható, amelyen eszrépek voltak, ennek keresztül jelölt helyén pedig két patakkavicsot s egy pár tapasztott tűzhelytöredéket leltem. E nivåóban a egy tűzhelyüreget jelöl. Felső széle a szűz föld felett 54 cm.-re lükt fel 50 cm. szélességben és 55 cm. hosszúságban. Ugyanitt három helyütt 3—3 patakkavicsot, egy helyütt néhány eszréptöredéket s ezek között lapasztott tűzhelytöredékeket leltem. Négy cm. vastag agyagréteg kötötte ezeket össze, mely teknős mélyülésben feküdt. Ez a mélyülés mostani mélységében fekete földet mutatott, mely még 11 cm.-t ment le s voltaképen a tűzhelyüreg teknős fenekét töltötte ki, ahol a hajdani tűzhely maradványaiképen három patakkavics volt. Az egésznek 15 cm. a mélysége. Kibontása, akár csak a többi tűzhelyüregké, csak úgy volt lehetséges, hogy szelvényt vágtunk a szélén, hogy előre lássuk a szerkezetét, s aztán rétegenként lehámoztuk. A nedves földben aprólékos munka volt ez, de megérte a fáradságot. Mindössze fényképfelvételeink nem sikerültek úgy, mint kívántuk volna. Ebben az eső is megzavart.

Ha már most összehasonlítjuk ennek a tűzhelyüregnek a helyzetét az A — B szelvényben a 4. m. felett látható bemélyüléssel, kézenfekvőnek látszik, hogy a kettő között összefüggés van és összefüggésben van a szűz földön b -vel jelölt tűzhelyüreggel is. Ez utóbbit az elhagyatottság révén idők jártával fekete föld borította be, majd ebbe mélyítették a felette levő tűzhelyüreget, amely művelet révén megbolygatták az alatta levő fekete földet, amibe a tűzhelyről

um noch 12 cm tiefer weiter vordringend, kamen wieder 6 Bachkiesel und etliche Scherbenstücke zum Vorschein. Die mit gelbem Lehm vermengte schwarze Erde war dann noch bis zu einer weiteren Tiefe von 7 cm vorhanden, die auch das ovale Becken dieses Feuerherdes ausfüllte und so betrug die Tiefe dieser Feuerstelle vom Rande an gerechnet 31 cm. Ihre grössere Hälfte fällt mit 68 cm Länge und in der gleichen Breite in die untersuchte Fläche hinein. Der übrige Teil befindet sich jenseits der Wand A_1 — B_1 .

Wie aus den lotrechten Aufrissen ersichtlich ist, lagerte sich auf den gelben Lehm Boden eine sterile, schwarze Erdschichte. Die einheitliche Struktur dieser Schichte wird an einem Ort, 36 cm über dem gewachsenen Boden, an der Ecke, die neben B_1 liegt, durch einen Lehmfleck gestört, und an zwei anderen Stellen hört sie ganz auf, nämlich an der mit B bezeichneten Ecke und entlang der A — A_1 Wand. Hier drang die obere, viele Scherben enthaltende Schichte in dieselbe hinein. An der mit B_1 bezeichneten Ecke ist dann ein anderer gelblicher Fleck sichtbar, auf dem Scherben lagen, und auf der mit einem Kreuze bezeichneten Stelle dieses Fleckes habe ich zwei Bachkiesel¹⁾ und etliche mit Lehm verklebte Feuerherdbruchstücke gefunden. In diesem Niveau bedeutet a das Becken einer Feuerstelle. Sein oberer Rand kam in einer Höhe von 54 cm über dem unberührten gewachsenen Boden zum Vorschein, usw. in einer Breite von 50 cm und in einer Länge von 55 cm. Hier habe ich an drei Stellen je drei Kieselsteine, an einer Stelle etliche Gefässbruchstücke und zwischen diesen auch Feuerherdbruchstücke gefunden, die mit Lehm verklebt waren. Die 4 cm dicke Lehmschichte, die diese Bruchstücke verkittete, lag in einer trogartigen Vertiefung. Diese enthielt schwarze Erde bis zur eben angedeuteten Tiefe, doch war diese schwarze Erde noch weiter 11 cm tief vorhanden und hat eigentlich den trogartigen Boden des Feuerherd-Hohlraumes ausgefüllt, fanden sich doch hier zur Bestätigung jenes Umstandes, dass dieser Hohlraum einst einen Feuerherd enthielt, als Überreste derselben 3 Bachkiesel vor. Die Tiefe des Ganzen betrug 15 cm. Die Blosslegung dieses Hohlraumes war

¹⁾ Diese Bachkiesel dürften unzweifelhaft Feuerböcke gewesen sein.

eserepek is kerültek. Az A—B függőleges szelvénynek a 4. m. feletti mélyülése tehát világos bizonyítéka annak a kapcsolatnak, amely a két nivó leletei között fennáll. Ez a szelvény a jelzett helyen égett földcsíkot is mutat. Az ásás rendjén kitűnt, hogy ez nem tűzhelynyom, hanem csak a tűzhely közeléből odakerült, elmálott égett földréteg.

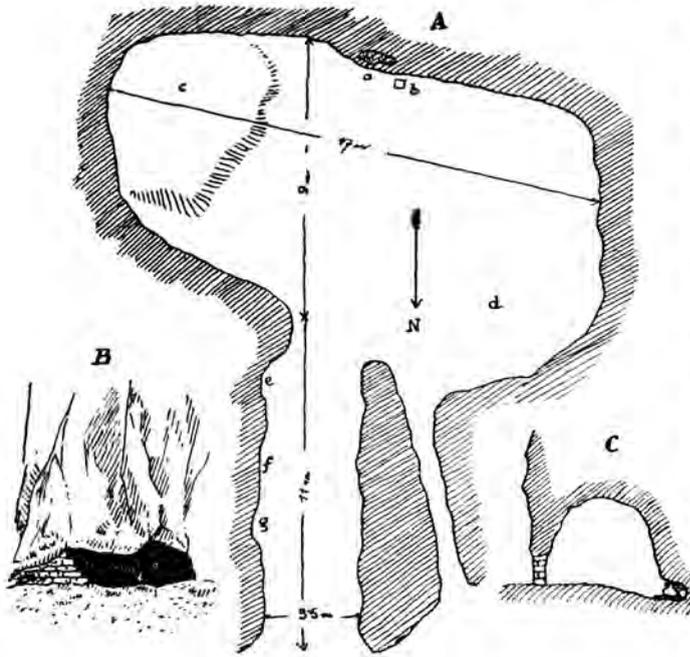

Abb. 11. kép.

A nándori barlang alaprajza és a fülkesír metszetei Torma Zs. után. — Grundriss der Höhle von Nándor und Profile des Nischengrabes, nach Zs. v. Torma.

E szint felett van a sok cserepet tartalmazó fekete földréteg. Ebben nem leltünk határozott alakú tűzhelyeket, csak tűzhelynyomokat. Helyüket keresztekkel jelöltük. Az 1. sz. a szűz föld felett 75 cm.-re fekszik, egy részét levágtuk az egy méteres árokkal. Határait nem lehet pontosan kivenni. Rajta tapasztott tűzhelytöredékek feküdtek. A 2. sz. hasonló tüzelőhely kivétel nélkül határokkal. Épen így nem lehet megállapítani a 3. sz. körvonalait sem. A szűz föld felett 87 cm.-re jelentkezett s 69 cm.-ig ment le, tehát 18 cm.-t mélyül. Rajta égett, tapasztott tűzhelytöredékeket leltem. Volt közöttük 4 drb. patakkavics is. Az ezeket összekötő földben agyagfoltocskák voltak. Mindezt lehámozva, 3 drb. patakkavics s egy pár csereptöredék lükt fel, és pedig az előbbi nivótól 8 cm. mélyen. Ugyanitt kevés szenet és hamut

nur so möglich, wie auch bei den anderen eingetieften Feuerstellen, dass ich am Randende das Ganze scharf abschneiden liess, um einen Einblick in die Konstruktion der Anlage zu gewinnen und dann die Schichten nacheinander abrug. Im nassen Erdboden war dies eine kleinliche und zeitraubende Arbeit, doch lohnte sie die Mühe reichlichst. Die photographischen Aufnahmen sind infolge der schlechten Witterung nicht gut gelungen.

Wenn wir die Lage dieser Feuerstelle mit der Lage jener im Schnitt A—B über 4 m sichtbaren Eintiefung vergleichen, ist die Annahme von einem Zusammenhang naheliegend und ein solcher dürfte auch mit der in den gewachsenen Boden eingetieften Feuerstelle *b* anzunehmen sein. Infolge der Auflassung wurde letztere mit schwarzer Erde angefüllt; bei der Anlage des darüber liegenden Feuerherdes (*a*) wurde die schwarze Erde gestört und es gerieten einige Scherben hinein. Die über 4 m befindliche Vertiefung des Profils A—B ist also ein deutlicher Beweis für den Zusammenhang, der zwischen den beiden Schichten besteht. Dieses Profil weist an der genannten Stelle auch einen Streifen von gebrannter Erde auf. Im Verlauf der Grabung wurde es klar, dass diese Erde nicht den Rest einer Feuerstelle anzeigte, sondern dass sie von einem benachbarten Herd dorthin gelangt war.

Über diesem Niveau zieht sich die mit vielen Scherben durchsetzte schwarze Erdschicht hin, in der wir keine Feuerherde von bestimmter Form, sondern nur die Spuren von solchen fanden. Ihre Stellen sind mit Kreuzen bezeichnet. Stelle 1 liegt 75 cm über dem gewachsenen Boden, ein Teil wurde beim Ziehen des Suchgrabens abgeschnitten. Sie enthielt Lehmbrand von der Feuerstelle; ihr Umriss war nicht klar erkennbar. Bei den Stellen 2 und 3 konnte man die Grenzen ebenfalls nicht scharf bestimmen. Der obere Rand von Nr. 3 lag 87 cm, der untere 69 cm über dem gewachsenen Boden. Dieses Feuerloch hatte also 18 cm Tiefe. Die obere Schichte enthielt Lehmbrand vom Feuerherd und 4 Bachkiesel. 8 cm tiefer kamen 3 Bachkiesel und einige Gefässbruchstücke, ferner zwei Miniaturgefässe (Kinderspielzeug), Jaspissplitter und 2 Stückchen Lehmbrand zum Vorschein. Die Erde war mit etwas Kohle und Asche durchsetzt. Es wiederholt sich also auch bei diesem Feuerloch die schon bekannte Er-

lehetett megállapítani, nemkülönben két drb. tapasztott tűzhelytöredéket, két gyermekjátékot és jáspisdarabkákat. Tehát ennél a tűzhelynél is a már ismert jelenséggel van dolgunk, t. i. egyazon helyen magasabb és magasabb nívóban való tüzelési nyomokkal.

Kétségtelen dolog, hogy az egyes tűzhelyek felbontása rendjén kikerült kavicsok tűzikutyák voltak, amikre a főző fazekakat helyezték.

A felszínre került kő-, csont- és agyagholmikát két csoportba soroltam: az egyikbe az alsó réteg emlékei tartoznak, amelyeket a szűz földön leltem, a másodikba a szűz föld felett 36 cm.-től felfelé lelt holmikát osztottam. Ennek a rétegnek a felső része egyrészt a földművelés, másrészt a felülről eső és olvadásos időben lefolyó víz miatt sokat szenvedett, nem tagolódott olyan határozottan két részre, ahogy azt a szűz föld felett 75 és 87 cm.-re megállapított égelt foltok sejtetni engedték. Egyelőre csak annyit tehettem, hogy a szántásból kiemelt leleteket külön kezeltem, a magában a rétegben talált holmikát megint külön. Közöttük nem lehet kulturális különbséget tenni.

C) A NÁNDORI BARLANGCSOPORTOZAT

Nándorvályát elhagyva, a Peták-patak völgyén fölfelé menve, Nándor községhez érünk, e felett pedig (l. 8. kép) két hatalmas mészkősziklafal zárja el az útunkat. Közöttük folyik a Peták-patak. Jobboldalt találjuk azt a kettős bejáratú barlangot, melyet TORMA ZSÓFIA 1877-ben kezdett volt ásatni (11. kép). A nép a hegyet Dealu peșterii-nek (= a barlang hegye) nevezi. Kb. 100 m. magas s a patak medre felett 40 m. magasságban látszanak a barlangnak Észak felé nyíló bejáratai. A nagyobbik 11 m. hosszú és 3'5 m. széles. Belső ovális terme 17 m. hosszú és 9 m. széles. A barlang kifelé lejt.

Az ásatások rendjén fent vékony guanóréteget, alatta pedig mészkőtörmelékekkel vegyes barlangi iszapot állapított meg TORMA. Bennebb 2 m. vastagságig emelkedett a guanóréteg, alatta kövecses-márgás iszapréteg volt.

Kulturális maradványokra akadt mind a barlang előtt, mind a nagyobbik folyosóban, a legfontosabb eredményeket azonban a belső teremben érte el. A nagyobbik folyosóval szemben levő részen (a 11. képen *a*-val jelölve) fülkeszerűleg öblösödik a barlang, amelynek hossza

scheinung, dass an einer Stelle mehrere Feuerungshorizonte vorhanden waren.

Die ans Tageslicht gelangten Stein-, Knochen- und Tongeräte habe ich in zwei Gruppen geteilt: in die eine gehören die Sachen der unteren Schichte, die ich 36 cm stark über dem gewachsenen Boden annahm, — in die andere gehören die höher gelegenen Funde. Der obere Teil der höheren Schichte hat durch Feldbestellung und Sickerwasser viel gelitten, deshalb lässt sie sich nicht so scharf gliedern, wie es die zwischen 75—87 cm über dem gewachsenen Boden gefundenen Brandflecke hoffen liessen. Vorläufig habe ich die durch den Pflug zutage geförderten und die in der Schichte gefundenen Funde getrennt aufbewahrt; ein kultureller Unterschied lässt sich zwischen ihnen nicht nachweisen.

C) DIE HÖHLENGRUPPE VON NÁNDOR

Nach Verlassen von Nándorvályá gelangt man — im Tale des Peták-Baches aufwärtsgehend — in die Gemeinde Nándor. Oberhalb der Ortschaft versperren zwei gewaltige Kalkfelswände den Weg (Abb. 8); zwischen ihnen fließt der Peták-Bach. Diese Felswände nennt der Volksmund Dealu peșterii (Höhlenberg). Der Berg ist etwa 100 m hoch. Ungefähr 40 m über der Bachsohle öffnen sich im rechtsseitigen Felsen die beiden nach Norden gerichteten Eingänge der Höhle, in der TORMA 1877 die Grabungen begann (Abb. 11). Die Masse des grösseren Höhleneinganges betragen 11×35 m, die des folgenden ovalen Innenraumes 17×9 m. Nach innen steigt die Höhle an.

Im Verlaufe der Grabungen hat TORMA oberflächlich eine dünne Guanodecke und darunter eine Schichte mit Kalksteinbrocken durchsetzten Höhlenschlammes festgestellt. Nach einwärts wuchs die Guanodecke auf 2 m, die Schlammeschichte war jetzt mit Stein- und Mergelteilchen durchsetzt.

Kulturreste fand sie sowohl vor der Höhle, als auch in dem grösseren Gang, die wichtigsten Funde aber zeitigte sie in dem Innensaal. Gegenüber dem grösseren Eingange erweitert sich die Höhle zu einer Nische von 1,40 m Tiefe und 80 cm Höhe (Stelle *a* auf Abb. 11). Diese Nische wurde als Begräbnisstätte benützt, mit Steinen vermauert und mit Erde gedichtet.

kelet-nyugati irányban 1'4 m., magassága 0'8 m., nyugati vége 1 m. vízszintes mélységű, a keleti pedig 0'5 m. Ezt a fülkét temetkezési helyül használták, földdel összekötött kőekkel be is falazták. Ebből a falazásból a keleti részen egy kb. 30 cm. hosszú rész még megmaradt. Képünkön *B* alatt adjuk e fülke szemközti nézetét, *C* alatt pedig a keresztmetszetét. *TORMA*

Von dieser Mauer steht noch ein etwa 30 cm langer Teil am östlichen Ende der Nische. Auf unserer Figur sieht man unter *B* das Profil, welches dem Eintretenden gegenüber liegt und *C* ist der Querschnitt. *TORMA* sagt, dass die Nische ausgeraubt war; sie hat darin nur einen menschlichen Schädelrest, Zähne von *Ursus spelaeus*, 2 Jaspissplitter, in 1 m Tiefe im westlichen Teil ein 18 cm langes, geschnitztes und geglättetes Widderhorn und ein 8 cm hohes Gefäß (**Abb. 12, Nr. 6**), im östlichen Teil aber das Bruchstück eines kupfernen Armringes (**Abb. 12, Nr. 3**) und daneben einen Klingenkratzer aus Feuerstein gefunden (**Abb. 12, Nr. 1**). Der Grabungsbericht deutet zwar auf eine Störung hin, trotzdem dürfte es aber nicht geplündert worden sein, da ja die wichtigsten Beigaben erhalten geblieben sind. Am Westende der Nische beobachtete *TORMA* einen Kalkklotz von 50 cm Länge, 60 cm Höhe und 50 cm Breite (*b* auf **Abb. 11**), von dem sie meint, dass er zum Sitzen gedient habe. Ebendort lagen auch mit Häcksel durchsetzte Lehmbrandstücke als Reste der Herdauskleidung, sowie Scherben mit Linsenverzierung und Scherben von grösseren, groben Gefässen, wie zum Beispiel der Henkel (**Abb. 12, Nr. 5**). An Faunaresten fand sie: *Ursus spelaeus*, *Bos urus*, *Sus scrofa*, *Lepus timidus*, *Cervus capreolus*, *Ovis aries*, und Vogelknochen. In der östlichen Hälfte des ovalen Saales fand sie in einer Kulturschichte von 70 cm den 38 cm langen Teil eines Geweihes von *Cervus megaceros* Hartm. An dieser Stelle hat sie oben eine 10 cm dicke Humusschicht gemessen und darunter lag eine Höhlenschlammsschicht von 20 cm Dicke. In der Nähe dieser Stelle lag ein aus Schienbein von *Bos taurus* angefertigter Pfriemen und in der benachbarten Nische das 35 cm lange Geweihstück eines jüngeren *Cervus megaceros*. Auch in dem grösseren Eingang fand sie Gefässscherben, ausserdem das Schädelbruchstück eines Erwachsenen und in der Nähe des Ausganges bei 70 cm Tiefe den Schädel eines 8—10 jährigen Kindes, von dem Prof. *LENHOSSÉK* feststellte, dass er erst vor 80—100 Jahren dorthin gelangt sein konnte.

Diese Angaben sind den Mitteilungen und Notizen *TORMA*'s entnommen. Trotz ihrer Lückenhaftigkeit haben sie einen gewissen Wert, insbesondere jene Beobachtungen, die sich auf das Nischengrab beziehen. Die erwähnten Geweihreste sollen Schnittspuren aufweisen, doch

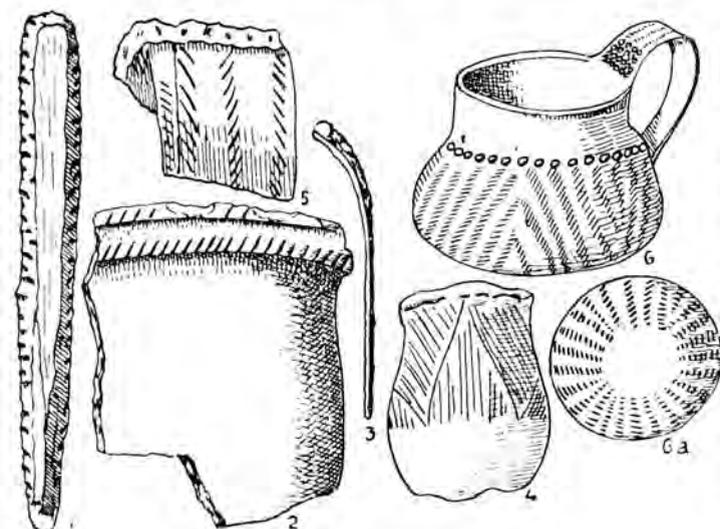

Abb. 12. kép.

Leletek a nándori barlangból.
Funde aus der Nándorer Höhle.

azt írja róla, hogy kirabolták s nem lelt benne egyebet, mint egy emberi koponyarészletet, *Ursus spelaeus* fogait, 2 jászpisszilánkot, a fülke nyugati felén 1 m. mélységben egy faragott, simított, 18 cm. hosszú kosszarvat, a **12 képünkön** 6. sz. alatt látható 8 cm. magas csuprot, a fülke keleti felén a most említett képünkön 3. sz. alatt bemutatott vörösrézkarperectöredéket, mellette az u. e. képen 1. sz. alatt adott, tűzkőből pattintott vakaró-kaparó eszköz. Ezek a leletek nem beszélnek rablásról, különben nem maradtak volna meg a legértékesebb mellékletek. Valamelyes bolygatáson azonban áteshetett a sír. A fülke nyugati végénél egy 50 cm. hosszú, 60 cm. magas és 50 cm. széles mészkőtömböt figyelt meg (11. képünkön *b*-vel jelölve), amelyről azt mondja, hogy azon ülhetek. Ugyanitt pelyvával gyúrt agyagtűzhelyrészleteket s lencsés díszű cserepeket is lelt. Velük durvább mívű cserepek is voltak, így nagyobb edények fülei (**12. képünkön** 5. sz.). Az itt felszínre került faunisztikai maradványok: *Ursus spelaeus*,

Bos urus, Sus scrofa, Lepus timidus, Cervus capreolus, Ovis aries, végül madárcsontok. Az ovális terem keleti felén 70 cm.-es kulturrétegben Cervus megaceros Hartm. agancsának 38 cm. hosszú részletét, aztán lábszárcsontokat lelt. Ezen a helyen fent 10 cm. vastag humuszréteget mért, ez alatt 20 cm. vastag barlangi iszapréteg következett. E hely közelében Bos taurus lábszárcsontjából készült árra akadt. A szomszédos sziklaöblösödésben fiatalabb Cervus megaceros agancsát lelte, mely 35 cm. hosszú volt. A nagyobbik folyosóban is lelt cserepeket, aztán egy felnőtt koponyájának töredékét, a kijárat felé pedig 70 cm. mélyen egy 8—10 éves gyermek koponyájára bukkant, melyről LENHOSSÉK azt állapította meg, hogy alig 80—100 év előtt kerülhetett oda.

Ezeket az adatokat a TORMA közléseiből és jegyzeteiből vettük. Hiányosságuk dacára is értékesek, különösen a fülkesírra vonatkozó megfigyelések. A Cervus megaceros agancsairól azt írja, hogy azokon vágás nyomai látszanak. Az agancsok az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségtárában vannak, nincsen rajtuk semmi vágási nyom.

1910-ben fölkerestem a barlangot, de egyelőre nem lehetett benne hitelesítő ásatásokat végezni, mert a guanó kitermelésével nagyon megbolygatták. MALLÁSZ JÓZSEF a barlang szájánál eszközölt próbaásatásai rendjén moustéri jáspis-hegyet, középső solutréi opál- és kvareddárhohegytelte.¹⁾

TORMA ZSÓFIA felfigyelt a közelben levő többi barlangokra, illetőleg fülkékre is. A most ismertetett barlangtól Nyugatra 150 lépésnyire, a Peták-patak jobb partján két kis fülke van, melyekben nem lelt semmit. Ezekből Nyugatra a Dealu Ruschi-ban, ennek északi oldalán a La piatra cu laptele (= a tejes sziklánál) nevű szakaszon két sziklaodút kutatott át, melyekben madár, kutya, tulok, juh, róka, farkas és nyúl csontjait és Equus primigenius zápfogát lelte. A fent leírt barlanggal szemben van a Dealu pietriceli (= a kavics hegye) két odúval. Az egyik cserepeket szolgáltatott. Ezekből Északra kb. 100 lépésnyire egy másik odút kutatott át, melyben madár, Bos urus, Canis vulpes, Lepus timidus égett csontjait lelte. Velük állítólag

zeigen die in der Numismatisch-Archaeologischen Abteilung des Siebenbürgischen National-Museums aufbewahrten Stücke keine Schnittspuren.

Im Jahre 1910 habe ich die Höhle aufgesucht. Durch die Guanoausbeutung ist sie dermassen durchwühlt, dass ich eine verifizierende Grabung nicht unternehmen konnte. JÓZSEF MALLÁSZ fand hier später bei einer Probegrabung eine Moustérien-Handspitze aus Jaspis und zwei Mittel-Solutréen-Speerspitzen, eine aus Quarz, die andere aus Opal.¹⁾

ZSÓFIA V. TORMA untersuchte auch die in der Nähe befindlichen Höhlen und Nischen. Zwei kleine Nischen etwa 150 Schritte westlich der Höhle ergaben keine Funde. Noch weiter westlich liegt der Dealu Ruschi. Auf der nördlichen Hangseite der Flur La piatra cu laptele (bei dem Milchstein) sind zwei Felsnischen vorhanden, die die Knochen von Vögeln, Hunden, Rindern, Schafen, Füchsen, Wölfen und Hasen und einen Backenzahn von Equus primigenius enthielten. Gegenüber der oben beschriebenen Höhle (im Dealu pietriceli) liegt der Dealu pietriceli (Kiesberg) mit zwei Grotten, von denen die eine Tonscherben lieferte. In einer etwa 100 Schritte nördlicher gelegenen Grotte fand TORMA Vogelknochen und angebrannte Knochen von Bos urus, Canis vulpes und Lepus timidus. Gleichzeitig sollen Knochen von Höhlenbären, ferner Knochenpfriemen und Feuersteinsplitter zum Vorschein gekommen sein. In den beiden westlich vom Dealu pietriceli befindlichen Höhlen hat sie keinerlei Kulturreste entdeckt.²⁾

Auf den **Abb. 13, 14** veranschauliche ich noch einige keramische Reste aus den Nándorer Höhlen.

Abb. 13 zeigt uns fein geschlammte Scherbenstücke; **Nr. 5** ist von schwarzer, die anderen von rotbrauner Farbe. Die Felder des **Nr. 1** sind poliert; die Linsen des **Nr. 4** sitzen in sanft eingetieften Grübchen, einige sind mit der Zeit herausgefallen; die Dreiecke des **Nr. 7** sind schief eingedrückt; **Nr. 15** hat die Spuren der weissen Inkrustation noch aufbewahrt; **Nr. 21** zeigt in horizontaler Richtung Schnurabdrücke und mit

¹⁾ Mallász J., A solutréen első biztos megállapítása Erdélyben. Vorläufiger Bericht über das Solutréen der Nándorer Höhle in Siebenbürgen. Dolgozatok-Arbeiten, Szeged, 1934. 3.—15. l.

¹⁾ Mallász József. A solutréen első biztos megállapítása Erdélyben. Vorläufiger Bericht über das Solutréen der Nándorer Höhle in Siebenbürgen. Dolgozatok-Arbeiten, Szeged, 1934. S. 3—15.

²⁾ Erdélyi Múzeum 1879. S. 198—199 und 1880. S. 153—167.

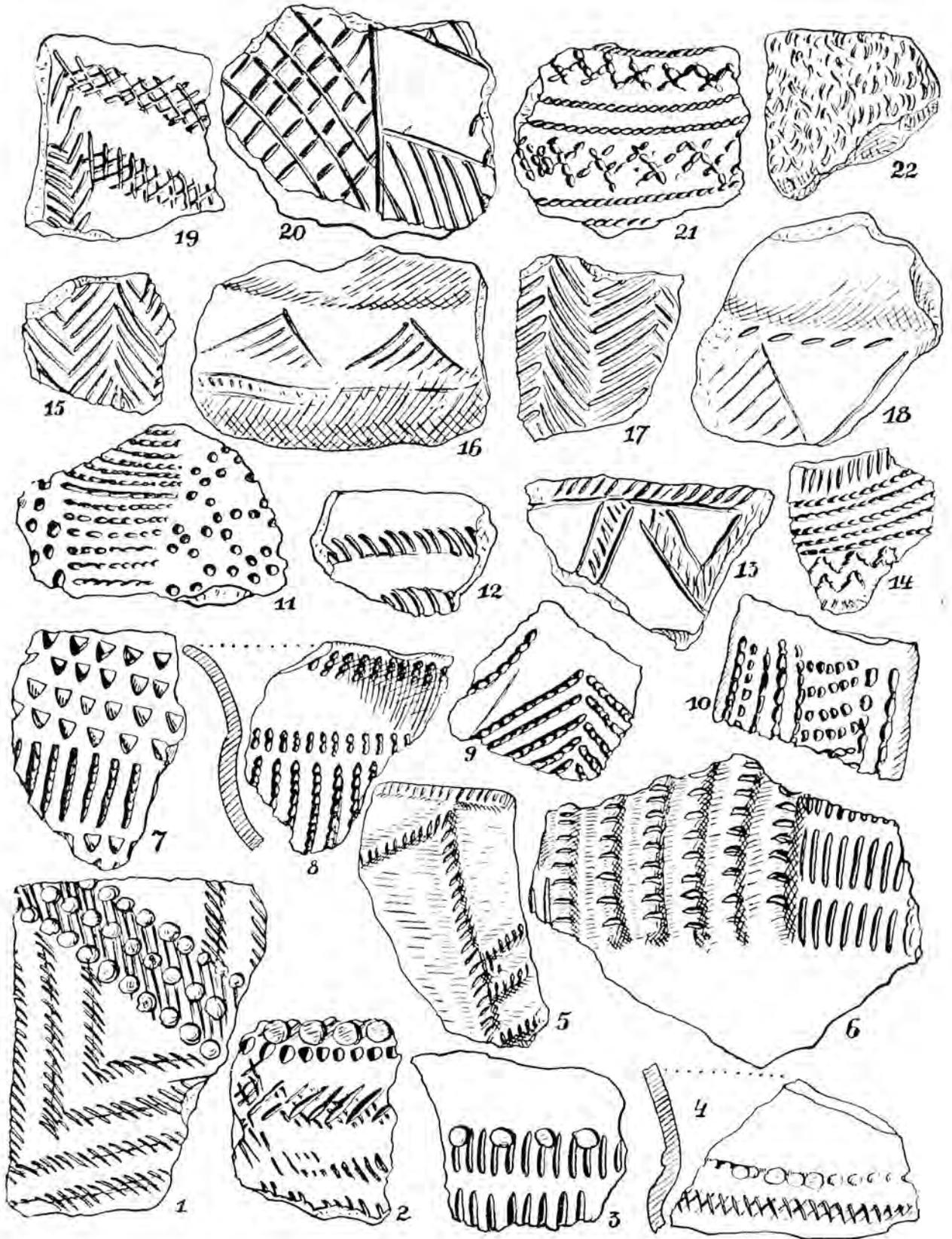

Abb. 13. kép. M. 4/5.

Letetek a nándori barlangból. — Funde aus der Nándorer Höhle.

barlangi medvecsontok, csontárok és kovaszilánkok is kerültek felszínre. A Dealu pietricelitől Nyugatra levő két fülkében nem lett semmit.²⁾

A 13. és 14. képen még néhány edénytöredéket mutatok be a nándori barlangokból. A 13. től Nyugatra levő két fülkében nem lett semmit.¹⁾

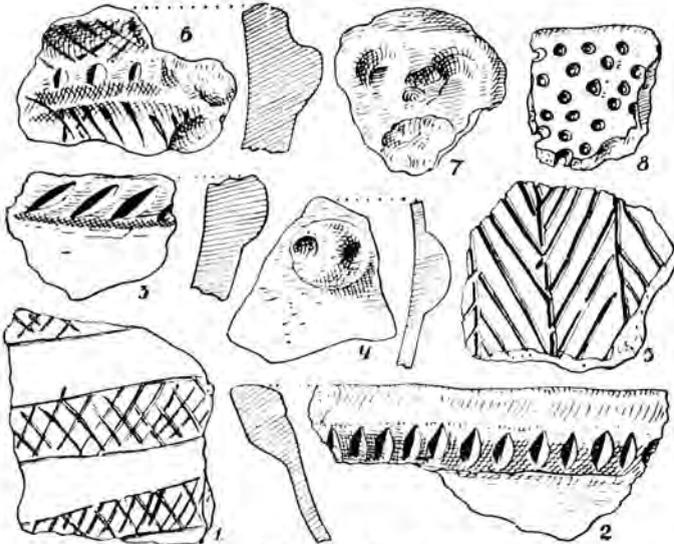

Abb. 14. kép M. 2/5

Funde aus der Nándorer Höhle.
Leletek a nándori barlangból.

némelyik ki is esett; a 7. háromszögei ferdén benyomottak; a 15. helyenkint megőrizte a fehér tömést; a 21. vízszintesen benyomott zsinigdíszl s X-alakban négyzetes, tompahegyű eszközzel bebökött díszítést mutat, a 22. gyékénylenyomatos.

A 14. képen középfinoman iszapolt barnavörös (1., 3.—5., 7., 8.), szürkés-fekete (2.) és téglavörös (6.) edénytöredékeket látunk. A 4. bütők csak félig van benyomva, a 7. valószínűleg olyan nyakrész, melyről a fül levált. barnavörös tónusú kerámikai maradványok, kivéve az 5., mely fekete színű. Az 1. mezői fényesítették; a 4. leneséi sekély gödrökben ülnek.

D) AZ ALGYÓGYI BARLANGOK

A GRÓF KUN KOCSÁRD tulajdonát képező Kőalja nevű szőlőhegyben levő mésztufában több barlang, illetőleg fülke van. Ezek egyikét a gróf 1876-ban sírbolttá alakíttatta át s akkor ugyanolyan kerámikai maradványok, kőfejszék stb. kerültek felszínre, mint a nándori barlang-

einem stumpfen Werkzeuge in X-Form eingestochene Verzierung; Nr. 22 zeigt Mattenabdruck.

Abb. 14 veranschaulicht uns halbfeine, braunrote (Nr. 1, 3—5, 7, 8), graulich-schwarze (Nr. 2) und ziegelrote (Nr. 6) Scherbenstücke. Nr. 4 zeigt uns eine Warze, die nur halbenteils eingedrückt ist. Nr. 7 ist ein Nackenstück, mit den Spuren eines abgebrochenen Bandhenkels.

D) DIE HÖHLEN VON ALGYÓGY.

In dem Kalktuffe, der im Kőalja genannten Weinberge des Grafen KUN KOCSÁRD anstehend ist, befinden sich mehrere Höhlen, bzw. Nischen. Als der Graf im Jahre 1876 eine dieser Höhlen zu einer Gruft umgestalten liess, kamen keramische Reste, Steinbeile usw., wie in der Nándorer Höhle, zum Vorschein (Abb. 15). Ähnliche Funde macht man ausserhalb der Höhle und ausserdem auch auf dem Dealu judei (Richterberg), einem Vorberge der Cetățuie (= Schlösschen). Diese liegt gegenüber der nach dem Grafen KUN KOCSÁRD benannten und früher als Serbenheim bekannten Höhle. Die Scherben und Tierknochen kommen bis zur Bergspitze vor.

Ein kleiner Teil dieser Funde gelangte in das KUN-Kollegium zu Szászváros (Broos) und in das Museum zu Déva, der grössere Teil aber fand in der Sammlung TORMA Aufnahme.¹⁾

Das Interesse TORMA'S erstreckte sich nicht nur auf andere, hier nicht beschriebene Fundplätze im Komitat Hunyad (Kersec, Déva usw.), sondern auch auf Fundstellen in anderen Komitaten. So befasste sie sich mit den schon bekannten Siedlungen von Kudu (Komitat Szolnok-Doboka)²⁾, deren Aufdeckung teilweise an ihren Namen geknüpft ist. Die von hier geborgenen Funde haben nur als Vergleichsmaterial Bedeutung; sie finden daher in dieser Monographie keine eingehendere Berücksichtigung.

*

Inwiefern die behufs Verifizierung erfolgten Nachgrabungen erfolgreich waren und inwiefern

¹⁾ V. ö. Erdélyi Múzeum 1879. 198—199. I. és 1880. 153—167. l.

²⁾ Erdélyi Múzeum 1879. S. 202—204. Eine Pfeilspitze aus Feuerstein veröffentlicht bei ROSKA M., Az újabb kőkör, Abb. 111, Nr. 7.

ban (15. kép). Azonos kulturális emlékeket leltek a barlangon kívül s a korábban Szerbek tanyája néven ismeretes, majd GRÓF KUN KOCSÁRI-ról elnevezett barlanggal átellenben fekvő CERĂȚUIE-N (Váracska), ennek előfokán, mit Dealu judeului (a bíró hegye) néven ismer a nép. A cserepek, ételmaradékot képviselő csontok a hegytetőig követhetők.

sie die Sammlung Torma klarlegten und welcher Platz sowohl den Resultaten der verifizierenden Nachgrabungen, als auch der Sammlung Torma in dem Neolithikum, Aeneolithikum und Kupferzeit Siebenbürgens, beziehungsweise Mitteleuropas zukommt, das sind jene Fragen, die in Kürze noch zu beantworten sind.

Man darf die Tordoser Resultate nicht ge-

Abb. 15. kép.

Leletek az algyógyi barlangokból. — Funde aus der Algyógyer Höhlen.

A felszínre került emlékek kisebb része a szászvárosi Kun-kollégiumba, a dévai múzeumba, nagyobb része pedig TORMA ZSÓFIA gyűjteményébe került.¹⁾

¹⁾ V. ő. Erdélyi Múzeum 1879. 199—202. l. — *Téglás G.*, A kőkorszaki ember nyomai Hunyadmegyében, Déva, 1877. 28.—30. l. — Hunyadm. története 44. l.

ringschätzen und es ist auch nicht zu bestreiten, dass die Resultate von Nándorválya ebenfalls von sehr wichtiger Natur sind.

Die Keramik der unteren Schichte von Nándorválya (Tafel CXLVII, Nr. 1—31 und Abb. 16) gehört in die Gruppe der Linearbandkeramik. Teilweise ist sie von sehr grober Technik und

TORMA ZSÓFIA érdeklődése nemcsak egyéb, itt nem ismertett, hunyadmegyei telepekre (Kersec, Déva, stb.), hanem más megyebeli emlékekre, telepekre is kiterjedt. Így a többek között a gyermekkorra óta ismeretes kudu (Szolnokdoboka m.¹⁾ telepekre, melyek felfedezése részben az ő nevéhez fűződik. Az innét szerzett emlékek voltaképen csak az összehasonlító anyag értékével bírnak, ismertetésük a helyszűke miatt kiesik e monográfia köréből.

*

Milyen eredményhez segítettek a hitelesítő ásatások, mennyiben tisztázzák ezek a Torma-gyűjteményt, mind a hitelesítő ásatások eredményei, mind pedig a Torma-gyűjtemény milyen helyet foglalnak el Erdély, illetőleg Középeurópa neolithikumában, aeneolithikumában, rézkorában? Ezek azok a kérdések, amikre röviden felelnünk kell.

Nem szabad lekicsinyelnünk a fordosi eredményeket és kétségtelen, hogy a nándorvályaiak is súlyos természetűek.

A nándorvályai alsó réteg keramikája (CXLVII. t. 1.—31.) a vonalszalagos kerámika csoportjába tartozik. Részben roppant durva, simítatlan, vagy alig simított, foltos égetésű, homokkal és apró kvarc-kavicsokkal soványított, — részben pedig olyan finom iszapolású, mint a festett kerámika. Ez utóbbinak tónusa barnavöröses. Típusai: hengeres, csonkakúpos, kettős csonkakúpos, valamint a hármás csonka kúpából felépített edények, melyeknek pereme kissé kiáll s ez adja voltaképen a harmadik csonkakúpot. A találkozási éleket itt is elsimították. Csaknem valamennyi díszítetlen. Az egész rétegben voltaképen csak három vonalas díszű darabot leltem: a táblánkon 6. alatt bemutatott kis edényt, a 9. alatti négyzetes lábast és a 11. alatt látható, kerekded hálósúlytöredéket. A két utóbbin a mélyített vonalak mélyek, határozottak. Több példánnyal van képviselve a talpas pohár (CXLVII. t. 7., 8.). Leitem edénytöredékeket, melyek hasas csuporból származnak (24.—26.). Egyes edényeken bütyökfület találunk, mely néha át van fúrva. A kőszközők a viaszopálból pattintott késeken, vakarókon, kaparókon kívül (32.—38.) egyetlen kovalabaltával vannak képviselve (39.), amely többé-kevésbé trapezoid formájú, keresztmetszete nyújtott ovális.

geglättet, oder kaum geglättet, brandfleckig, mit Sand, oder Quarzkörnern entfettet, teilweise wieder so fein geschlämmt, wie die bemalte Keramik. Ihr Grundton ist ziegelrot und rötlich-braun. Die Typen sind: zylindrisch, kegelstumpffartig, doppelkegelstumpffartig, es kommen auch Gefässe vor, deren Rand sich nach aussen etwas erweitert und dadurch einen Kegelstumpf bildet, so dass das Gefäss aus drei Kegelstümpfen aufgebaut zu sein scheint. Die Kanten werden hier auch geglättet. Beinahe sämtliche sind ohne Verzierung. In der ganzen Schichte habe ich eigentlich nur vier Funde mit eingeritzter Linienverzierung gemacht: das auf unserer Tafel unter Nr. 6 dargestellte Gefässchen, die vierkantige Pfanne (Lampe?) unter Nr. 9 und das unter Nr. 11 abgebildete, perlenartige Netzenkerbruchstück. Bei den zwei letzten Stücken sind die Linien tief eingeritzt und sehr deutlich. In mehreren Exemplaren kommt der Fussbecher vor (Tafel CXLVII, Nr. 7, 8). Ich habe Gefässbruchstücke gefunden, welche von einem bauchigen Napf herrühren (Nr. 42, 62). Bei einigen Gefässen sind Warzenhenkel vorhanden, die teilweise auch durchbohrt sind. Ausser den aus Wachsopal geschlagenen Messern, Schabern und Kratzern (Nr. 32—38) sind die Steinwerkzeuge nur mit einem einzigen Beil aus Kieselschiefer vertreten (Nr. 39), das mehr oder weniger trapezoide Form und länglich-ovalen Querschnitt hat.

Die Abb. 16 zeigt uns aus dieser Schichte noch 3 grob geschlämnte, ziegelrote Scherbenstücke. Nr. 1 ist ein mit Kerben verzierter Rand; Nr. 2 zeigt deutlich und schief eingetiefte Dreiecke, die sicher zwischen tief und deutlich gezogenen Parallellinien eingereiht waren; Nr. 3 ist ein Randstück, mit Fingerspitzenindrücken verziert.

Ich fand noch in dieser Schichte ein grobes, aussen geschmauchtes Bodenstück, welches inwendig eine braunrote Grundfarbe hat und es kam darauf pastöserweisser Überzug.

Die obere Schichte von Nándorválya ist die direkte Fortsetzung der Ansiedlung in der unteren Schichte; zwischen beiden können wir also keinen bedeutenden Zeitraum voraussetzen. Dennoch zeigt die obere Schichte eine Entwicklung sowohl in technischer, als auch in typologischer Hinsicht. Die zur allgemeinen Benützung bestimmten Gefässe werden auch jetzt nur sehr roh bearbeitet, doch kommen in grösser-

¹⁾ Erdélyi Múzeum 1879. 202—204. l. — Egy tűzkönyílhegy közölve *Roska M.*, Az újabb kőkor 111. kép 7. sz. alatt.

A 16. képen 3 durva mívű, téglaveres edénytöredéket mutatok be. Az 1. rovátkolt peremű; a 2. háromszögei ferdén, mélyen benyomottak; a 3. peremét ujjbegybenyomások díszítik. Leltem még ebben a rétegben egy durva mívű, kívül feketére füstölt, belül barnavörös alaptónusú fenéktöredéket, amely belül fehér pászta-szerű festékkal van bevonva.

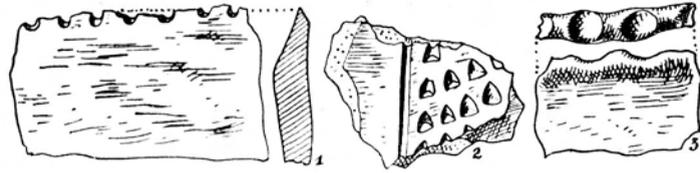

Abb. 16. kép. M. 3/7.

Edénytöredékek a nándorvályai alsó rétegből. — Gefäßbruchstücke aus der unteren Schichte von Nándorválya.

A nándorvályai felső réteg egyenes folytatása az alsóban való megtelepülésnek, közöttük tehát nem vehetünk fel jelentősebb időközt. Mindazonáltal fejlődést mutat mind technikai, mind tipológiai tekintetben. A közönségesebb használatra szánt edények most is igen durva technikával készülnek, de a finomabb mívűek nagyobb tömegben jelentkeznek. Bizonyos tekintetben rokon a tordosi alsó réteggel, de még nem éri el annak fejlődési fokát. T. i. hiányzik belőle az edények egész felületének hűsvörös festéssel való bevonása és a díszítés is alatta marad. A hengeres, kúpos, hármás csonka-kúpos edények, a talpas tálak vezetnek tovább is, de mind megjelenési formájuk, mind díszítésük haladottabb műgyakorlatra vall. Ebben a rétegben jelennek meg a szalagba sorakozó, bökött pontdíszek. Ezek vagy szabadon lógnak az edény peremétől, vagy pedig ferdén, egy esetben pedig mélyített párhuzamosok között helyezkednek el. Máskor a vonalpárok között ferdén húzott rovátkák, vagy körömbenyomások töltik ki, az edények nyakán körömbenyomás-szerű díszítések jelennek meg. Sűrűn, párhuzamosan, de bizonyos mértékig szalagszerű elrendezésben húzott sekély vonalak egészítik ki az e réteggel képviselt díszítő ízlést. Van ebben a díszítésben valami, ami még az alsó réteg hagyatéka, új a pontszalagdísz és határozott átmenet a tordosi alsó réteghöz a párhuzamosok közé szorított pont- és vonalka-díszítés. Az edényeken csecsszerű dudorok, zsinégfülek, oldalain egymás fölött párosával elhelyezkedő

rer Anzahl auch solche von feinerer Technik vor. In mancher Beziehung ist diese Schichte mit der unteren Schichte von Tordos verwandt, doch erreicht sie deren Entwicklungsniveau noch nicht. Hier fehlt nämlich bei den Gefäßen der fleischrote Überzug der ganzen Oberfläche und auch die Verzierung ist minderwertiger. Auch hier kommen die zylindrischen, konischen, aus drei Kegelstümpfen bestehenden Gefäße und die Fussbecher vor, jedoch sowohl ihre Form, als auch die Verzierungsweise deutet auf eine fortgeschrittenere technische Fertigkeit hin. Neu ist ein buttenförmiges Gefäß (Nr. 1 auf Tafel CXLVIII). Jetzt erscheinen Stichbänder, die entweder frei vom Rande des Gefäßes herunterhängen, oder in schräger Richtung das Gefäß umziehen; in einem Falle sind sie zwischen zwei scharf eingeritzten, parallelen Linien angebracht. Dichte, parallel, doch in gewissem Masse bandartig gereichte, seichte Linien ergänzen den Mustervorrat dieser Schichte. Es ist etwas in dieser Verzierung, was noch das Vermächtnis der unteren Schichte ist, neu aber ist die Stichbandverzierung; ein entschiedener Übergang zu der unteren Schichte von Tordos ist die zwischen Parallelen angebrachte Punkt- und Linienstrichverzierung. Hervorzuheben sind die an den Gefäßen vorkommenden warzenartigen Wülste, Schnurösen, an den Gefäßwänden paarweise übereinander angebrachten (Tafel CXLVIII, Nr. 1) halbkreisförmigen Henkel, mehrfach durchbohrte ovale, flachovale Warzen und in einem Falle ein runder, rosettenartiger, gezahnter Griff (Tafel CXLVIII, Nr. 18). Die Bruchstücke Nr. 13 und 14 fallen aus dem Rahmen des siebenbürgischen kupferlosen Neolithikums heraus. Sie gehören dem Aeneolithikum von der Gattung Kolozskorpád I an. Das Material der geschlagenen Steinwerkzeuge ist Wachsopal (dieselbe Tafel Nr. 27—31). Das Material der polierten Beile, Meissel (Tafel CXLVIII, Nr. 26) ist Kieselschiefer und kommen in jener Variation vor, die schuhleistenkeilartig und flachrückig sind und die Schneide an der unteren Fläche scharf geschnitten erscheint, der Querschnitt der Werkzeuge ist entweder ganz-, oder halb-oval.

Die Abb. 17 zeigt uns noch 5 charakteristische Scherbenstücke aus dieser Schicht. Nr. 1 ist fein, schiefergrau, mit einer kleinen Warze versehen, seine Verzierung besteht aus sanft

(CXLVIII. t. 1.) félkör idomú fülek, többször átlukasztott, ovális, lapos ovális dudorok, egy esetben kerek, csipkézett szélű (u. a. t. 18.) fogantyú érdemel még említést. A 13. és 14. sz. töredék kiesik az erdélyi rézmentes neolithikum köréből. A kolozskorpádi I. jellegű aeneolithikumba tartozik. A pattintott köholmik anyaga viaszopál (u. a. tábla 27.—31.). A csiszolt balták, vésők (u. a. tábla 26.) anyaga kovapala s abban a változatban jelennek meg, amelyeknek háta megalacsonyodik, az él az alsó lapon hirtelen bekap, a szerszám keresztmetszete egész, vagy félovális.

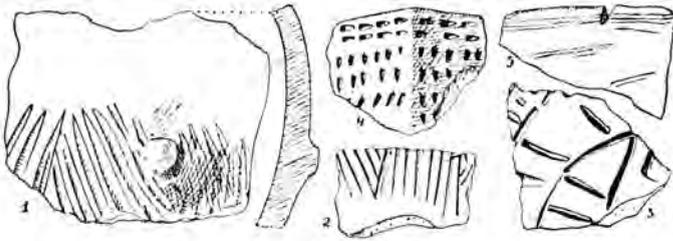

Abb. 17. kép. M. 2/5

Edénytöredékek a nándorvályai felső rétegből. — Gefässbruchstücke aus der oberen Schichte von Nándorválya.

A 17. képen még 5 eserepet adok ebből a rétegből. Az 1. palaszürke, finom iszapolású, felületén kis bütyök van, enyhén húzott, keskeny, hornyolásszerű vonalak ékítik; a 2. szürkésbarna ugyanolyan vonalkákkal díszítve; a 3. durva, téglaveres, vonaldíszje mély; a 4. finom művi, négyzetes edény pereme; az 5. is finom technikájú edénytől származik, színe barnavörös, vonalkázása éles.

Ebben a rétegben leltem egy okkergöröngvőt is, fent a szántásban pedig egy belül fehérrel bevont esereptöredéket. Egy másik töredék kívül-belül fehér bevonást mutat. Ennek alapján Nándorvályán valószínűleg még egy harmadik réteget is fel kell vennünk, melynek emlékét a felülről lefolyó víz elmoshatta, a szántás tönkretette. Esetleg szerencsésebb fekvésű pontokon az újabb ásások még megmenthetik.

Agyagplasztikát, idolumokat sem az alsó, sem a felső rétegben nem leltem. A Tormagyűjteményben sincsen. A felső rétegben volt azonban egy állatalakú edényrátét (CXLVIII. t. 15.) egy finomabb művi edénytöredéken.

*

A nándorvályai felső réteget egy lépés választja el a tordosi alsó réteg leleteivel (CXLIX. t.)

und breit eingetieften Linien; Nr. 2 ist braungrünlich, mit gleicher Verzierung; Nr. 3 ist grob geschlänmt, seine Linienverzierung ist deutlich eingetieft; Nr. 4 ist das Randstück eines fein geschlännten, viereckigen Gefässes; Nr. 5 ist das Randstück eines fein geschlännten, dünnwandigen Gefässes von braunroter Farbe. Seine Linienverzierung ist sehr fein.

In dieser Schichte fand ich auch eine rote Okkerscholle und oben im Acker kam ein Scherbenstück zum Vorschein, welches innen weiss überzogen war, ein zweites Stück zeigt aussen und innen weissen Überzug. Aus diesem Grunde könnte man in Nándorválya das Vorhandensein einer dritten Schichte voraussetzen, die aber durch das herabströmende Wasser und durch das Ackern vernichtet ist. Eventuell können Nachgrabungen an günstiger gelegenen Punkten das Vorhandensein dieser Schichte bestätigen.

Lehmplastik-Idole habe ich ausser einem ein Tier nachahmenden Gefässansatz v. d. oberen Schichte (Tafel CXLVIII. Nr. 15) weder in der unteren, noch in der oberen Schichte gefunden. In der Sammlung Torma kommen sie auch nicht vor.

*

Die Funde der unteren Schichte von Tordos (Tafel CXLIX) sind nur durch einen Schritt von der oberen Schichte von Nándorválya getrennt. Die grob geschlännten, oberflächlich geglätteten Gefässbruchstücke kommen in der Tordoser unteren Schichte zwar auch vor, wie solche zur allgemeinen Benützung bestimmte Erzeugnisse überhaupt in sämtlichen Entwicklungsphasen vorkommen, doch ist ihre Anzahl geringer im Vergleiche zu jenen keramischen Resten, die mittelfein, oder fein geschlänmt und mit feinerem Schlick überzogen und sorgfältig geglättet sind. Diese sind gut gebrannt und mitunter mit Brandflecken bedeckt. Ihre Grundfarbe ist lebhafter und zwar dunkelbraunrot, oder wildtaubengrau; der Rand vieler Gefässe ist schwarz geschmaucht. Die Leittypen sind Gefässe mit den Formen des Kegelstumpfes und des Doppelkegelstumpfes, dessen Kanten abgeglättet sind (Nr. 1—4). Angefertigt wurden noch solche Töpfe, Näpfe, die eigentlich aus drei Kegelstümpfen aufgebaut wurden (Nr. 5), ihre Kanten sind jedoch derart abgerundet, dass daraus ein Gefäss mit gebogener Wandung wurde. Diese Schichte charakterisie-

képviselt fejlődési fázistól. A durvábban iszapolt, felületesen simított edénytöredékek itt is megvannak, mint ahogy ezek a közönségesebb használatra szánt termékek végigvonulnak az összes fejlődési fázisokon, de számuk alárendeltebb a középfinomán és finoman iszapolt, finomabb iszapanyaggal bevont, gondosan simított agyagipari holmik mellett. Égetésük jó, néha foltos, máskor egyenletes. Tónusuk élénkebb, vagy sötétebb barna-vörös, vadgalamszürke és sok edény pereme feketére van füstölve. Tipológiaiilag vezetnek a csonkakúpos, kettős csonkakúpból formált, találkozási éleiken elsimított edények (1.—4.) és dívatban vannak az olyan fazekak, csuprok, melyek voltaképen hármascsonkakúpból tevődtek össze (5.), de találkozási élük annyira elsimított, hogy ívelt oldalú edény lett belőlük. Ezt a réteget jellemzik a hengeres (8.), valamint az olyan edények, amelyeknek gombaszerű talpjuk van (9.) s ezt egy közbelső, lőmör, hengeres tag köli össze a felső, tálszerű résszel. Különösen jellemzi ezeket, hogy jórésztüknek egész felületét húsvörös festés borítja, mely élénkszíni s jól hozzátapad az edény testéhez. A halban gazdag Maros partján vagyunk s így helyi körülményekből is magyarázhatjuk, hogy fellépnek az ovális halsütő lálak (6.), melyeknek néha kiöntőjük van (7.). A fület néha bütyök pótolja, mely át is van lyukasztva, máskor félkörösen emelkedik ki az edény testéből. A fenék vagy kerek és lapos, vagy pedig ritkábban kerek és kissé domború. Leltem néhány edénylábát is. A díszítés határozottabb, mint volt a nándorvályai felső rétegben. Elemi a benyomott köröm és ujjbegylenyomatok, a pont, vessző és vonal. Kombinációik: a csúcsaikkal lefelé álló háromszögek vesszőkkel kitöltve, vertikális, téglalapszerű szalagok ugyancsak vesszőkkel kitöltve, — horizontális vesszősáv egyenesekkel határolva. Vannak töredékek, amelyekben a két párhuzamos közötti teret vesszők töltik ki, más töredéken pedig párhuzamos egyenesekből álló díszítést látunk. Egy esetben csöves csont benyomkodásával eszközölték a díszítést. Szalagdísszel ékített az egyik idolumtöredék, amit ebben a rétegben leltem (25.). A kőholmikat egy tüzkőből pattintott nyilhegy (27.), egy hinkelsteini típusú balla (28.) és egy enyhén ívelt hátú, négyzetes átmetszetű, vastagnyakú balla (29.), valamint a szokásos viaszopálszilánkok, kések, vakaró és kaparó eszközök képviselik.

ren die zylindrischen Gefässe (Nr. 8) und diejenigen mit pilzartigem Fuss (Nr. 9), welcher letzterer durch ein mittleres, massives, zylindrisches Stück mit dem oberen, schüssel-, oder becherförmigen Teile des Gefässes verbunden ist. Ein besonderer Charakterzug dieser Gefässe ist, dass die Oberfläche der meisten Exemplare mit lebhafter fleischroter Farbe überzogen ist, die gut an dem Gefäss klebt. Wir sind an dem Ufer der fischreichen Maros und aus diesem Umstand ist es erklärlich, dass auch die ovalen Fischbratpfannen (Nr. 6) vorkommen, einige darunter mit Ausguss (Nr. 7). Den Henkel vertritt hin und wieder die Warze, die auch durchbohrt ist, manchmal aber ragt der Henkel halbkreisförmig hinaus. Der Boden ist gewöhnlich rund und flach und nur selten rund und etwas bauchig. Ich habe auch öfliche Gefässfüsse gefunden. Die Verzierungsweise ist von bestimmterer Form, als diejenige in der oberen Schichte von Nándorválya. Ihre Elemente sind Nagel-, oder Fingerspitzenindrücke, Punkte, Striche und Linien. Die vorkommenden Kombinationen sind: nach abwärts gerichtete, mit Strichen gefüllte Dreiecke, vertikale, oblonge, ebenfalls mit Strichen gefüllte Bänder, durch gerade Linien scharf abgegrenzte horizontale Strichstreifen. Es gibt Bruchstücke, auf denen der Raum zwischen zwei parallelen Linien durch Striche ausgefüllt wird, bei anderen Bruchstücken wieder kann man eine aus parallelen Linien bestehende Verzierung sehen. In einem Falle wurde die Verzierung durch das Eindrücken eines hohlen Knochens erzeugt. Das eine in dieser Schichte gefundene Idolbruchstück (Nr. 25) hat Bandverzierung. Die Steinwerkzeuge sind: Feuersteinpfeilspitze (Nr. 27), ein Beil vom Typus Hinkelstein (Nr. 28), ein Beil mit sanft gebogenem Rücken und dickem Nacken, dessen Querschnitt quadratisch ist (Nr. 29) und dann die hier gewöhnlich gebrauchten, aus Wachsopal erzeugten Splitter, Messer, Schaber und Kratzer.

Dieses Bild ergänzt sich deutlich durch die wichtigen Funde, die aus der unteren Schichte des Ausgrabungsplatzes IV zum Vorschein kamen. Auf Abb. 18 sind die keramischen Reste Nr. 1—5, 7—9 fein geschlämmt, mit Schlick überzogen und geglättet; Nr. 6, 10—12 mittelfein geschlämmt und nur geglättet. Nr. 1 ist schiefergrau und hat noch die Spuren der ehemaligen Spiralverzierung aufbewahrt; Nr. 2, 3

Igen fontos leletekkel egészül ki ez a kép a negyedik ásatási hely alsó rétegéből, melyeket a 18. képen mutatok be. A kerámikai maradványok közül az 1.—5., 7.—9. finoman iszapolt, bevont, simított; a 6., 10.—12. középfinom, csak

haben auch eine beinahe gleiche Farbe, sind mit kaum eingetieften Grübchen und mit einigen breiten Linien von gleicher Tiefe verziert. Nr. 4 ist braunrot, ist durch einpolierte Wellenlinien verziert; gleicherweise ist auch das Bruchstück

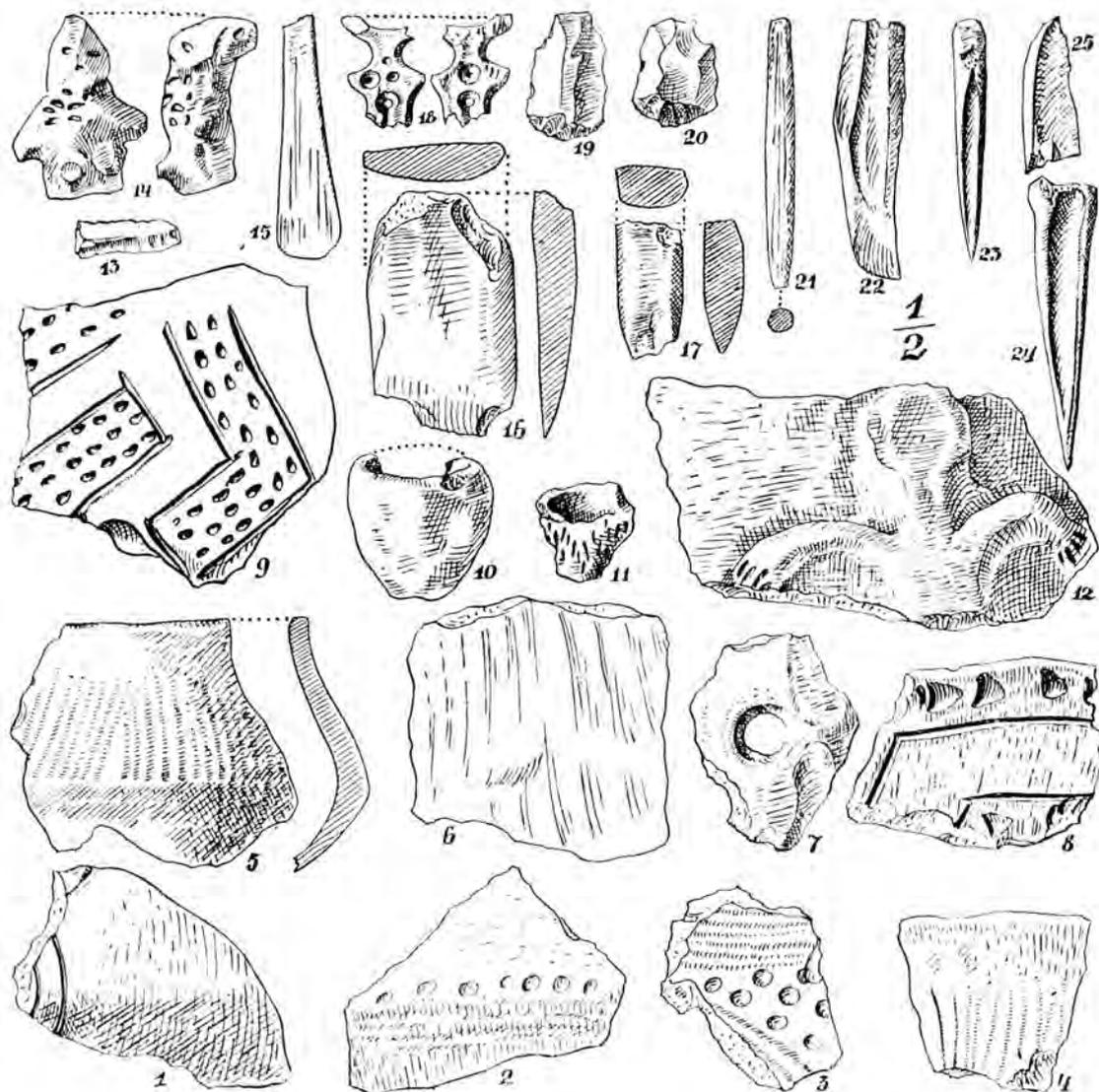

Abb. 18. kép. M. 1/2

Leletek a tordosi IV. ásatási hely alsó rétegéből.
Funde aus der unteren Schichte des Ausgrabungsplatzes IV von Tordos.

simított. Az 1. palaszürke tónusú, rajta az egykori spirális dísz nyomai még látszanak; a 2., 3. palaszürkés, rajtuk enyhén benyomott lencseszerű mélyülések és hasonlóképpen húzott széles vonalak látszanak; a 4. tónusa barnavörös, enyhén becsiszolt hullámos vonalak ékítik; hasonló díszítés van az 5. palaszürke csészetöredéken is; a 6. belül fekete, kívül barnavörös töredék felületén jól kivehetők az egykori faze-

einer schiefergrauen Schale verziert (Nr. 5); auf dem Scherbenstücke Nr. 6 (innen schwarz, aussen braunrot) sieht man noch die Spuren der Finger des ehemaligen Töpfers; Nr. 7 ist ein Scherbenstück, nachträglich durchbohrt. Nr. 8 ist ein braunrotes Randstück mit tief und deutlich gezogenen Linien und mit eingedrückten Dreiecken verziert; Nr. 9 hat eine schiefergraue Farbe; die Miniaturgefäße Nr. 10, 11 sind

kas ujjainak nyomai, amint az edény felületén végighúzta; a 7. utólagosan átfúrt oldaltörődék; a 8. barnavörös peremrészlet, melyet mélyen és határozottan húzott vonalak és benyomott háromszögek díszítenek; a 9. palaszürke, a 10.—11. gyermekjátékok barnavörösek; a 12. barnavörös töredék reliefje miatt fontos; a 13.

braunrot; das mit Relief verzierte Stück Nr. 12 ist braunrot; Nr. 13 ist ein Klingenschaber aus Obsidian; Nr. 14 Frauenidol aus Ton; Nr. 15 Glätter aus einer Rippe hergestellt; Nr. 16, 17 Keil und Meißel aus Amphibol; Nr. 18 Knochenidol; Nr. 19, 20 Kratzer aus Wachsopal; Nr. 21 rundes Knochenwerkzeug mit stumpfen

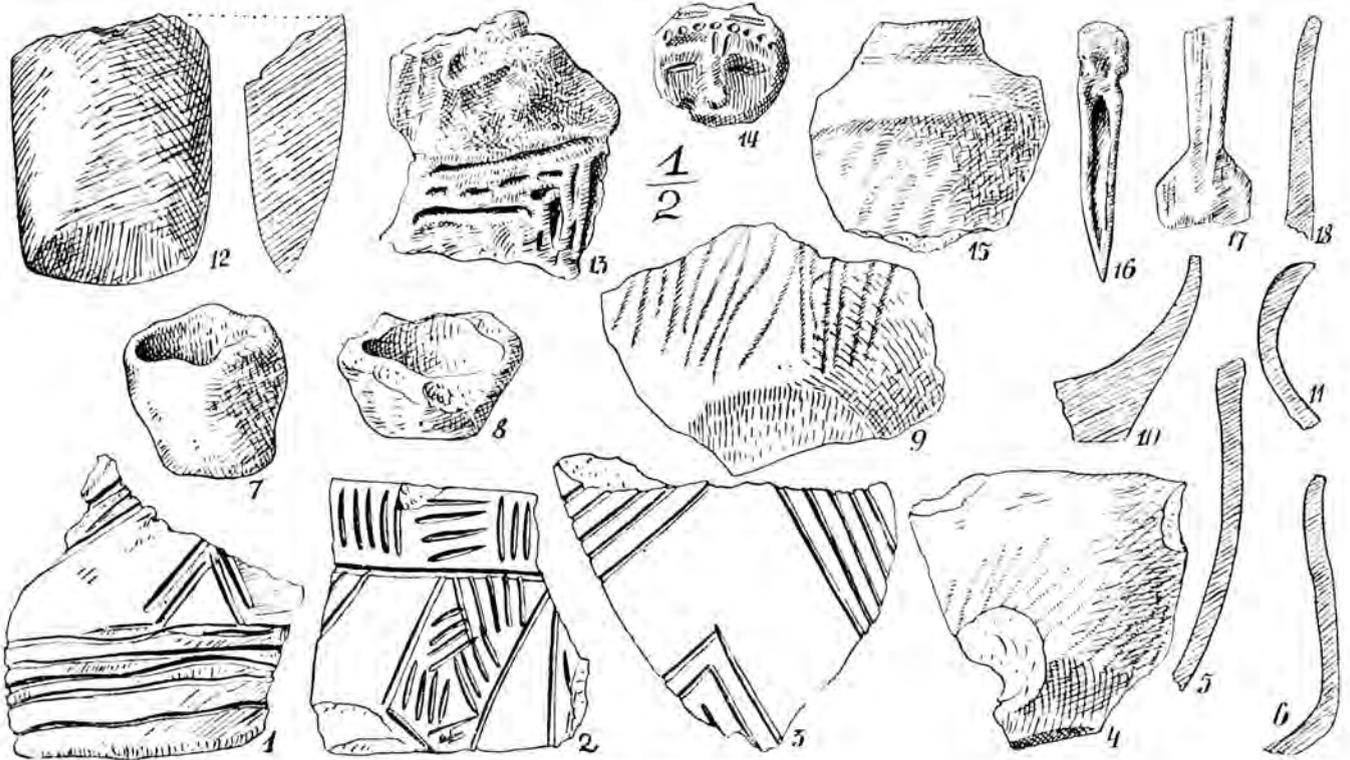

Abb. 19. kép.

Leletek a tordosi IV. ásati hely középső rétegéből.
Funde aus der mittleren Schichte des Ausgrabungsplatzes IV v. Tordos.

obszidián vakarópengét ábrázol; a 14. női agyaidolum töredéke; a 15. csontlapiska; a 16. és 17. amphibol-balla és véső; a 18. csontidolum töredéke; a 19.—20. viaszopál-vakaró; a 21. tompavégű csonteszköz; a 22. csontvéső töredéke; a 23.—24. csontár; a 25. viaszopál-késpenge.

E réteg telepeseit elzavarta a Maros árja, mely iszapréteggel borította be az otthagyt holmikát s miután a víz visszahúzódott, az iszap megszikkadt, a régi telepések, vagy szomszédaik helyezkedtek el itten. A két réteg között nem szabad nagyobb időközt felvennünk s így magától értetődik, hogy az alsó réteg leltárát itt is megtaláljuk, e mellett azonban megfigyelhetjük, hogy mind technika, mind forma, valamint díszítés tekintetében történtek bizonyos lépések előre. Legyen elég a CL. 1. 5. edényké-

Enden; Nr. 23, 24 Ahlen aus Knochen; Nr. 25 Messerklinge aus Wachsopal.

Die Ansiedler wurden von den Fluten der Maros verjagt, die Ansiedlung wurde samt den zurückgebliebenen Gegenständen mit Schlamm bedeckt und als dann die Fluten sich zurückgezogen hatten, kehrten die alten Ansiedler zurück, oder aber ihre Nachbarn siedelten sich hier an. Man darf nicht annehmen, dass zwischen dem Entstehen der zwei Schichten ein grösserer Zeitraum verstrichen wäre und so ist es selbstverständlich, dass wir das Inventar der unteren Schichte auch in der neueren Schichte auffinden, hiebei kann man aber einen gewissen Fortschritt beobachten, was die Technik, die Form und die Verzierung der Gefässe angeht. Diesbezüglich will ich die Aufmerksamkeit nur auf das auf Tafel CL, Nr. 5 abgebil-

jére, a **6.** kis talpas pohárra, a **21.** szalagfültre felhívnom a figyelmet, valamint a **23.** alatt adott húsvörös festésű edénytöredékre, melyet rovatkolt bordák díszítenek, — a szalagdísznek erőteljesebb kezelésére, a csöves csont benyomkodásával eszközölt kör-soros dísszel való kombinációjára (**13.**) utalnom. Ebből a rétegből került felszínre egy olyan töredék is, melynek felülete halvány-fehér festéssel van bevonva anélkül, hogy mintát adna. Leltem egy másik töredéket is (**15.**), ez átfürt bütyökfül, e körül mélyített szalagdísz van, ezt pedig fehér festés borítja. A negyedik ásatási hely középső rétegében leltem egy mélyített szalagdíszes edénytöredéket, melynek szabadon hagyott bal sávját húsvörös festés borítja (**20. kép, 2. sz.**) s így ez a két töredék meghatározza a **CXXIII. t. 16.** edényének rétegét. Táblánkon **24.** alatt közel ovális keresztmetszetű baltát, **25.** alatt pedig ívelt hátú vésőt látunk. Mindkettő anyaga kovapala.

Hogy e réteg emlékeiről teljesebb képet kapjunk, a IV. ásatási hely emlékeiből a **19.** és **20.** képen mutatok be néhány holmit. A **19. kép 1., 7., 8.** kerámikai maradványok középfinoman iszapoltak, simítottak, a **2.—6., 9.—11., 14., 15.** finoman iszapoltak, bevontak, simítottak. Az **1.** téglavörös fenékrész vonalai mélyek, határozottak; a **2.** barnavörös peremrész; a **3.** síma mezőiben elmosódott húsvörös festés nyomai; a **4.** palaszürke töredéken halvány beeszított vonalak látszanak; **4.—6., 10., 11.** metszetek palaszürke edényekről valók; a **7., 8.** barnavörös gyermekjáték; a **9.** belül fekete, kívül húsvörös bevonású s itt enyhén húzott vonalkázás ékíti; a **12.** kovapalabalt; a **13.** durva barnavörös női idolum töredéke; a **14.** idolféj, téglavörös; a **15.** szürkés-fekete csészetöredék; a **16.** csontár; a **17.** csontlapiska; a **18.** metszet feketeszínű edényperem, melynek élén halvány ujjbegnyomok látszanak.

A **20. képen** szereplő kerámikai maradványok közül az **1., 6., 8., 11.—13.** középfinom iszapolású, simított, a **2., 5., 9., 14.** finoman iszapolt, bevont, simított a többi durva iszapolású, csak felületesen simított edénytől származik. Külön is felhívom a figyelmet a **4. sz.** kiöntős táltöredékre, az **5. és 11.** edénytálapakra, a **15.** félig benyomott bütyökre és különösen a **9.** palaszürke edényfenékre, melynek sekélyen húzott, széles vonaldísz a fenéken és a fenékperemtől kiindulva jelentkezik. A többi töredékek tónusa: az **1.** belül sűrke, kívül téglavörös, a

dele Gefässchen, auf den unter **Nr. 6** abgebildeten kleinen Fussbecher und auf den unter **Nr. 21** dargestellten Bandhenkel lenken, ferner genügt es das fleischrot überzogene Gefäßbruchstücke mit gekerbten Rippen (**Nr. 23**) und die Scherben mit kräftig ausgeführtem Bandmuster und eingestempelten Kreisen zu erwähnen (**Nr. 13**). Aus dieser Schichte kam auch ein mit blasser weisser Farbe überzogenes Bruchstück zum Vorschein. Ein anderes Gefäßbruchstück hat einen durchbohrten Warzenhenkel inmitten einer eingeritzten Bandverzierung, die mit weisser Farbe bedeckt ist (**Nr. 15**); so bestimmt dieses Bruchstück die Schichte des Gefässes **Tafel CXXIII, Nr. 16.** Auf **Tafel CL, Nr. 24** ist ein Beil mit beinahe ovalem Querschnitt und unter **Nr. 25** ein anderes Beil mit gewölbtem Rücken zu sehen. Das Material beider Stücke ist Kieselschiefer.

Um über die Kultur dieser Schichte ein vollkommeneres Bild zu gewinnen, veranschaulichen wir auf **Abb. 19, 20** noch einige Funde aus der mittleren Schichte des Ausgrabungsplatzes IV. Auf **Abb. 19** sind die keramischen Reste **Nr. 1, 7, 8** mittelfein geschlämmt und nur geglättet, **Nr. 2—6, 9—11, 14—15** fein geschlämmt, überzogen, geglättet, die anderen sind grob geschlämmt und oberflächlich geglättet. **Nr. 1** ist ein ziegelrotes Bodenstück mit deutlicher Linienverzierung; **Nr. 2** ist ein braunrotes Randstück; in den frei gebliebenen Feldern des Stückes **Nr. 3** sieht man noch die Spuren des fleischroten Überzuges; **Nr. 4** ist schiefergrau und zeigt eingeschliffene Wellenlinien; **Nr. 5, 6, 10, 11** zeigen schiefergraue Gefässreste; **Nr. 7, 8** sind braunrote Miniaturgefässe; **Nr. 9** ist innen schwarz, aussen mit fleischroter Farbe überzogen und auch mit sanft eingeritzten Linien verziert; **Nr. 12** ist ein Schuhleistenbeil aus Kieselschiefer; **Nr. 13** ist das Bruchstück eines braunroten, groben Frauenidols; **Nr. 14** ist der Kopfteil eines ziegelroten Tonidols; **Nr. 15** ist das Bruchstück einer grauschwarzen Schale; **Nr. 16** ist eine Ahle aus Knochen; **Nr. 17** ist ein Glätter aus Knochen; **Nr. 18** stammt von einem schwarzen Gefässe, dessen Rand mit Fingerspitzeindrücken verziert war.

Auf **Abb. 20, Nr. 1, 6, 8, 11—13** sind die Bruchstücke mittelfein geschlämmt, nur geglättet; **Nr. 2, 5, 9, 14** sind fein geschlämmt, mit Schlick überzogen und geglättet, die anderen stammen von den grob geschlämmt und ober-

2. barnavörös, a bal mező, mint említettem, hűsvörös bevonást mutat, a 3.—6. barnavörös, a 7., 8., 10., 12., 13., 15. téglavörös, a többi palaszürke.

flächlich geglätteten Gefässen. Nr. 4 ist ein großer Teller mit Ausgusschnabel, die Gefässfüsse Nr. 5, 11 sind mit fleischroter Farbe überzogen: die Warze Nr. 15 ist nicht durchbohrt, nur ein-

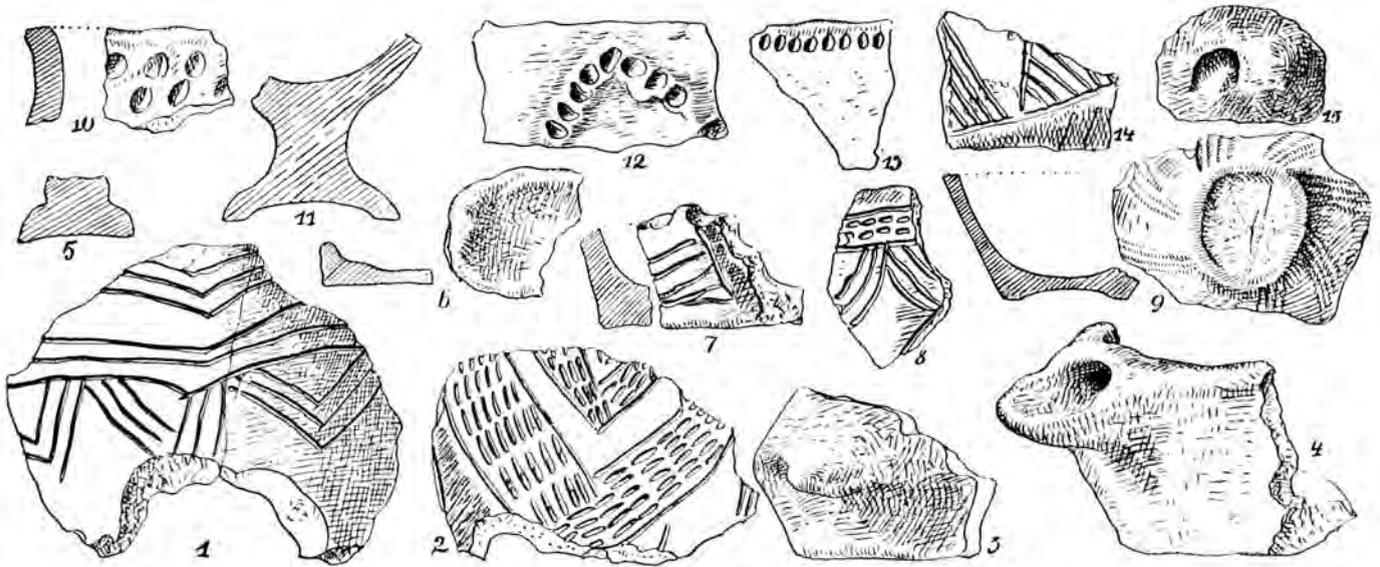

Abb. 20. kép. M. 1/4.

Leletek a tordosi IV. ásítási hely középső rétegéből.
Funde aus der mittleren Schichte des Ausgrabungsplatzes IV, von Tordos.

Alulról a harmadik réteg képviseli a tordosi telep legfiatalabb települését. A kerámika technikája u. a. mint volt az alsóbb rétegekben. Az eddig használatos típusok továbbélnek, de megszorodik a finomabb kivitelű holmik száma s új típusok is lépnek fel, amelyek közül legfontosabbak azok az élesen tagolt tálak, melyeknek felső fele hengerszelet, alsó fele pedig csonkakúp. A peremük profilált (CLI. t. 17.—19.). Némelyiken kívül-belül barnavörös bevonás nyomai látszanak. Ez a barnavörös festék az egész edényt bevonhatta, mint a nyomait nem lehet rajta megállapítani. Sok esetben olyan gyengén tapadt az edény falához, hogy idők jártával majdnem egészen lemosódott, a nedves földben levált róla. A Torma Zsófia-féle gyűjteményben épen a hasonló és azonos típusú, valamint az ú. e. technikával készült agyagipari termékeken találjuk meg a mintás barna-vörös festést. A minták rá vannak festve az edényre (v. ö. CXXII.—CXXIV. t.), tehát nem a kispóroló (mondjuk negatívus!) rendszerben eszközölték a motívumoknak az edény testéből való kiemelését. E tálak egy részének a pereme festetlen, de feketére van füstölve. Egy edénytöredéket belül fehérszínű bevonat borít. Kőből a viasz-

gedrückt; das Bodenstück Nr. 9 ist schiefergrau, seine Linienverzierung ist sehr sanft eingetieft; die anderen Bruchstücke: Nr. 1 ist innen schiefergrau, aussen ziegelrot; Nr. 2 ist braunrot, sein linkes, frei gebliebenes Feld ist mit fleischroter Farbe überzogen; Nr. 3—6 sind braunrot, Nr. 7, 8, 10, 12, 13, 15 sind ziegelrot, die anderen schiefergrau.

Die dritte (obere) Schichte vertritt die jüngste, durch die Ausgrabungen festgestellte Phase der Ansiedlung von Tordos. Die Technik der Keramik ist dieselbe wie in den unteren Schichten. Die bis jetzt gebrauchten Typen leben weiter, doch vermehrt sich die Anzahl der Gegenstände von feinerer Technik und es treten auch neue Typen auf, unter diesen sind jene scharf gegliederten Schüsseln, deren oberer Teil ein Zylindersegment, der untere aber ein Kegelstumpf ist, die wichtigsten. Ihre Ränder sind profiliert (Tafel CLI, Nr. 17—19). Bei manchen sind innen und aussen Spuren von Farbüberzug sichtbar. Dieser Überzug, der vielleicht das ganze Gefäss bedeckte, ist braunrot, Spuren von Mustern konnten nicht festgestellt werden. In vielen Fällen klebte der Überzug so schlecht an die Gefässwand, dass er mit der Zeit ganz

opálvakarókon, szilánkokon kívül leltem egy pár baltát (CLI. t. 23.—24.) és egy kerek átfúrású fejszetöredéket (25. sz.). Ez utóbbit a réteg felső részében.

abgewaschen, oder durch den nassen Erdboden aufgelöst wurde. In der Sammlung Torma finden wir die braunroten Muster an jenen keramischen Produkten, welche von ähnlichem, oder

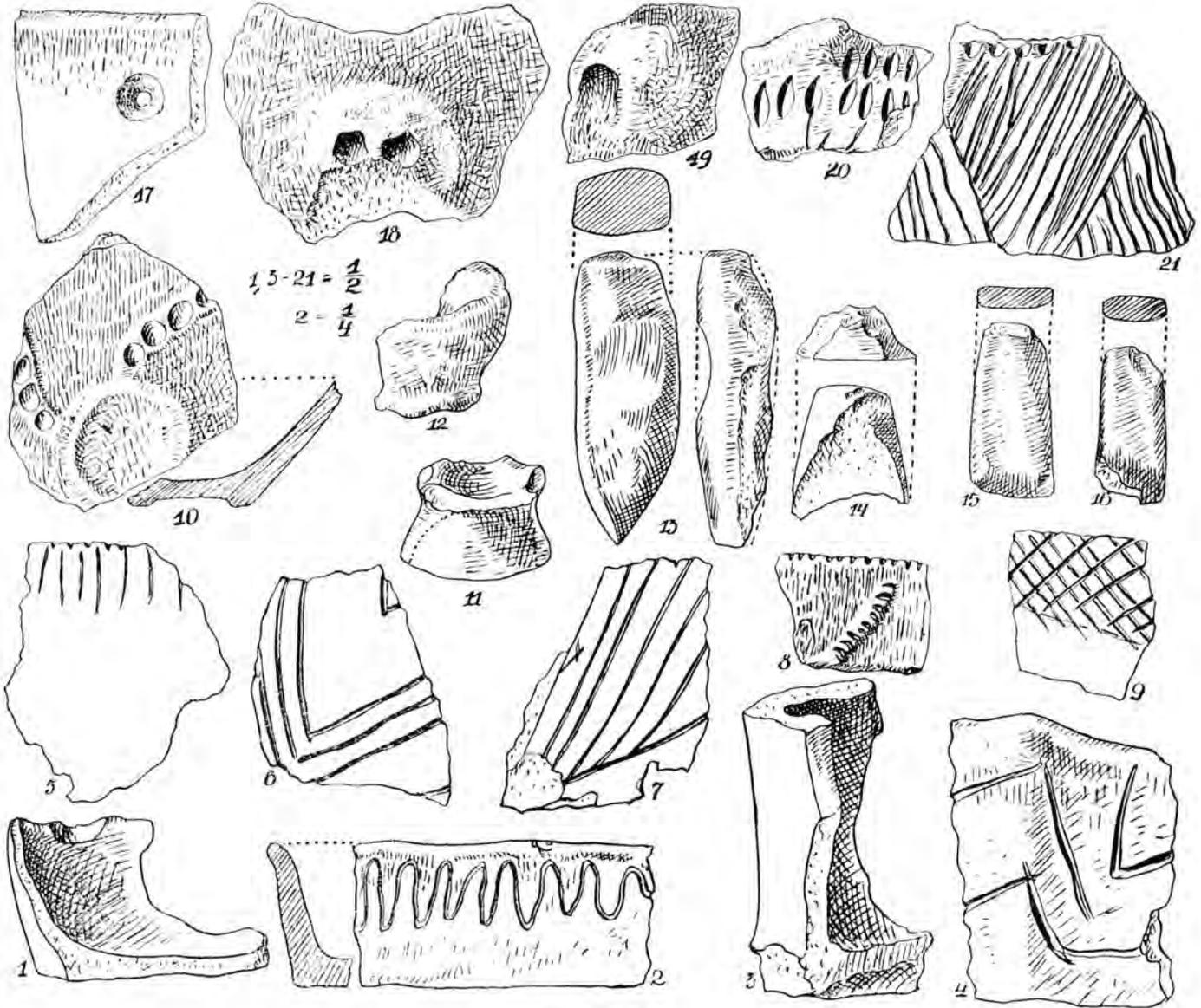

Abb. 21. kép.

Leletek a tordosi IV. ásati hely felső rétegéből.
Funde aus der oberen Schichte des Ausgrabungsplatzes IV von Tordos.

Kiegészítésül főképpen a IV. ásati hely felső rétegének leleteiből mutatok be egy pár sorozatot a 21. képen. A kerámikai maradványok közül az 1., 3., 6.—8., 11., 17. finoman iszapolt, bevont, simított, a többi durva, felületesen, vagy gondosabban simított. Az 1. barnavörös, ovális tállöredék; a 2. füstölt téglaveres, ovális tállöredék jellemző hullámvonalas díszsel; a 3. téglaveres, négyzetes edénytöredék; a

demselben Typus sind und in derselben Technik verfertigt wurden. Die Muster sind auf das Gefäss gemalt (Tafel CXXII—CXXIV), es geschah dies also nicht in der alten Weise des Aussparens (sagen wir negativen Weise!), nach welcher man die Motive des Gefässes hervorzuheben pflegte. Der Rand einiger Schüsseln ist unbemalt, jedoch sind diese Ränder schwarz geschmaucht. Ein Gefässbruchstück war innen

4. egy helyüitt duzzadt peremrész, színe barnavörös; az 5. feketére füstölt, rovátkolt perem, vonalkázása éles, finom; a 6. piszkos téglaveres; a 7. palaszürke, mindkettő oldalrész; a 8. téglaveres, rovátkolt peremrész, melyen a bordadisz szintén rovátkolva van; a 9. téglaveres oldalrész rácsos mintával; a 10. durva barnaveres fenékrészt ujjbegybenyomásos bordák ékítik; a 11. füstölt téglaveres pohártalp; a 12. téglaveres gyermekjáték; a 13.—14. kovapala balta és baltafok; a 15.—16. amphibolvéső; a 17. utólagosan átfúrt téglaveres peremrész; a 18.—19. piszkos téglaveres bütyök, az kétszer, ez egyszer van félig benyomva; a 20.—21. piszkos téglaveres töredék kiesik a neolithikum keretei közül, az aeneolithikum emléke Erdélyben. Jellemző azonban, hogy e kultúra képviselői áthaladtak Tordoson.

*

Ezeknek az ásatásoknak legfontosabb eredménye, hogy az erdélyi neolithikum olyan emlékeit hozták felszínre, amelyek három fejlődési fokozatra s emellett más kapcsolatokra is világot vetnek. Az első fázist a nándorvályai alsó réteg képviseli a maga vonalszalagos keramikájával; a másodikat a nándorvályai felső réteg adja a maga bökölt pontszalagos agyagipari termékeivel. A három tordosi réteg jó része képviseli a harmadikat. Az irodalom ezt tiszai kultúrának nevezi. Itt is meg kell azonban jegyeznünk, hogy az alsó a spirális díszű és bükkői kultúrfacies körébe vágó emlékek révén is (v. ö. 18. kép 1.—3.) sokat nyer fontosságában. A tordosi felső réteg bizonyos tekintetben átmenet, de a szántás s egyéb külső körülmények folytán sokat szenvedett az idők rendjén. Tordoson lennie kellett még több fiatalabb rétegnek is. Nem az egész telepre kiterjedőleg, hanem csak annak bizonyos pontjain.

A festett kerámika emlékei a tiszai kultúra körébe vágnak. Ezzel egykorú a kimetszett díszű kerámika kis csoportja is (XCV. t.)¹⁾ Az irodalom Boian A-nak nevezi az ilyen kimetszett keramikával jellemzett kultúrfaciést, amit csak a régi román királyságra nézve fogadhatunk el, ahol az negativus jellegű, nem felületborító, hanem osztja az edény felületét, vele gyakori a fehér és vörös tömités; a spirális dísz és a háromszögű motivum alárendeltebb szerepet ját-

mit weisser Farbe überzogen. An Steinprodukten habe ich ausser Wachsopalschabern und Splintern einige Beile (Tafel CLI, Nr. 23, 24) und ein Axtbruchstück mit rundem Stielloch (Nr. 25) gefunden. Letzteres im oberen Teile der Schichte.

*

Das wichtigste Ergebnis dieser verifizierenden Nachgrabungen ist, dass dieselben solche neolithische Funde Siebenbürgens ans Tageslicht brachten, die auf die drei Entwicklungsstufen neues Licht werfen, zugleich aber auch andere Beziehungen erhellen. Der ersten Stufe entspricht die untere Schichte von Nándorválya mit Linearbandkeramik, der zweiten die obere Schichte von Nándorválya mit Stichbandkeramik. Die drei Schichten von Tordos enthalten grossteils die Produkte der dritten Entwicklungsstufe. Die Hinterlassenschaft dieser Stufe ist in der Literatur als Tisza- (Theiss) Kultur bekannt. Es muss aber betont werden, dass die untere Schichte durch die Keramik mit Spiralornament und durch Stücke, die der Bükker Kultur zugeteilt werden können (siehe Abb. 18, 1—3) viel an Wichtigkeit gewinnt. In gewisser Beziehung stellt die Tordoser obere Schichte den Übergang dar, die aber, da der Boden bearbeitet wurde, im Laufe der Zeit viel gelitten hat. In Tordos muss man mit mehreren jüngeren Schichten rechnen. Diese dürften sich nicht über die ganze Ansiedlung, sondern nur über gewisse Teile ausgedehnt haben.

Die bemalte Keramik ist in die Theiss-Kultur einzureihen. Gleichalterig mit dieser ist die kleine Anzahl der Kerbschnittkeramik (Tafel XCV.)¹⁾

In der Literatur ist diese Ware unter dem Namen Boian-A bekannt, die wir aber nur für die Keramik des alten rumänischen Königreiches gelten lassen können. Ihre Merkmale sind folgende: sie hat negativen Charakter, die Verzierung bedeckt nicht die ganze Oberfläche, sondern teilt sie, häufig erscheint damit die rote und weisse Inkrustation. Die Spirale und das Dreieck spielen neben den fast barokk überfüllten geradlinigen, in Streifen angeordneten Verzierungen eine untergeordnete Rolle. Dort ist schon Graphitbemalung bekannt und die Boian-A Fazies ist schon kupferführend. In Siebenbü-

¹⁾ Prachist. Zeitschr. XIX. k. 110—143. I. — Arch. Ért. u. f. XLIV. 44. 1

¹⁾ Prähistorische Zeitschrift, Band XIX, S. 110—143. — Arch. Ért. N. F. Band XLIV, S. 44.

szik a barokkosan túlterhelt, egyenes vonalú, sávós díszítés mellett. Ott megvan a gráfitos festés s a Boian A-kultúrfacies már ismeri a rezet is. Erdélyben hiányzik a gráfitos festés és a tordosi jellegű kimetszett díszű kerámika, — mert mi ezt így nevezzük, még a rézmentes neolithikum hagyatéka.

Megfontolandó, hogy vajjon nem a tordosi jellegű kimetszett díszű kerámika hatolt be fokozatosan a Háromszéki medencébe s ennek közvetítésével a régi román királyságba? Avagy mindkét helyen önállóan keletkezett?

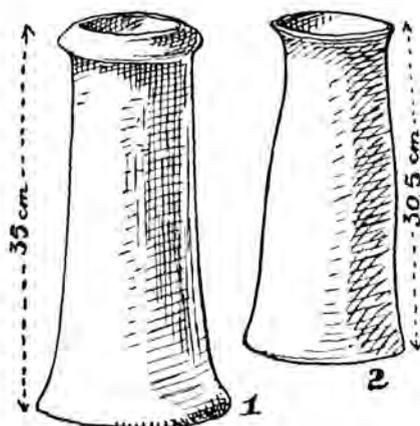

Abb. 22. kép.

Edénytartók Tordosról. Finom művek, vörös színűek.
Feine, rote Gefäßtänder aus Tordos.

A negyedik képviselő az erdélyi aeneolithikumnak azt a fejlődési szakaszát, amelyet az erődí alsó humuszréteg emlékei s a velük minden valószínűség szerint egykorú kolozskorpádi,¹⁾ igricbarlangi, stb. stb., a Torma-gyűjteményből pedig a 12.—15. képen bemutatott nándori és algyógyi barlangleletek képviselnek.²⁾ Ezekkel jelenik meg nálunk első ízben a zsinégdíszes kerámika, melyből a gyűjteményben három darab van.³⁾ A 13. kép 21. (és ugyanaz a 22. kép 1. alatt is!) TORMA jegyzetei és rajzai szerint a tordosi telepen került felszínre, tekintve azonban azt a körülményt, hogy Erdélyben eleddig a zsinégdíszes kerámika emlé-

gen ist die Graphitbemalung unbekannt und die Kerbschnittware vom Typus Tordos, — wir schlagen diese Bezeichnung vor, — stammt noch aus dem kupferlosen Neolithikum.

Es ist zu erwägen, ob nicht die Kerbschnittware vom Typus Tordos in das Becken von Háromszék eindrang und von hier weiter auch im alten Königreich Rumänien Verbreitung fand? Oder könnte man die selbständige Entstehung in beiden Gebieten annehmen?

Die vierte Schichte von Tordos würde jene Stufe des siebenbürgischen Aeneolithikums repräsentieren, wie die Funde der unteren Humusschichte von Erőd und die damit wahrscheinlich gleichzeitigen Funde von Kolozskorpád,¹⁾ Igric-Höhle usw. und die Funde von Nándor und den Algyógyer-Höhlen (Sammlung Torma, Abb. 12—15).²⁾ Zugleich mit diesen Funden tritt zum erstenmal die Schnurkeramik auf, die in der Sammlung durch drei Exemplare vertreten ist³⁾ Abb. 13, 21 und dasselbe Stück auf Abb. 22, 1.). Nach den Zeichnungen und Notizen von Zs. v. Torma kamen sie in der Tordoser Ansiedlung zum Vorschein. In Anbetracht jenes Umstandes aber, dass in Siebenbürgen bisher schnurkeramische Funde nur aus Höhlen und Hochterrassen bekannt sind, dürfte dieses Bruchstück auch nicht von Tordos stammen, sondern aus der Nándorer Höhle. Hiefür spricht auch der Ton des Bruchstückes. Andererseits könnte auch Tordos als Fundplatz in Betracht kommen, da das Bruchstück Abb. 22, 2 ebenfalls in mittelfeiner Technik ausgearbeitet ist, eine gekerbte Leiste, ausserdem Schnurverzierung hat und der Fundplatz mit Bestimmtheit identifiziert werden konnte: Tordos.

Siebenbürgen war zu dieser Zeit der Schauplatz einer von Norden, Nordwesten und Westen hereinströmenden Völkerwanderung und der damit verbundenen neuartigen Kultur. Es muss besonders betont werden, dass die neuen Ansiedler vorderhand nur in Höhlen und auf Hochterrassen hausten und sich in die Täler

¹⁾ Dr. Kovács István, A korpádi őskori telep. — La station préhistorique de Korpád. Dolgozatok, Kolozsvár, IV. 1913. 1—17. l.

²⁾ Az irodalomban tévesen szerepelnek mint tordosiak. V. ö. Zeitschr. f. Ethn. XXXV. k. 438—439. l. — Praehist. Zeitschr. I. k. 120—121. l. — Ebert: Reallexikon XIII. k. 328. l. V. ö. Schrollner cikkével a Zeitschr. f. Ethn. LXII. k. 250. l.

³⁾ Képét l. Dolgozatok, Kolozsvár, VI. k. 8. l. 4. ábra 1. sz. alatt is.

¹⁾ István Kovács, A korpádi őskori telep (La station préhistorique de Korpád), Dolgozatok-Travaux, Kolozsvár, 1913 (IV), S. 1—17.

²⁾ In der Literatur irrtümlich als von Tordos stammend bekannt. Vergl. Zeitschrift f. Ethn. Band XXV, S. 438—439. — Präh. Zeitschrift, Band I, S. 120—121. — Ebert, Reallexikon, Band XIII, S. 328. — Vergl. die Arbeit von H. Schrollner in der Zeitschrift f. Ethn. Band LXII, S. 250.

³⁾ Siehe Abb. Dolgozatok-Travaux, Kolozsvár, Band VI, Abb. 1, Fig. 8, 1, 4.

keinek jórésze barlangokból és magasparti telepekről ismeretes, valószínű, hogy ez a cserép sem származik Tordosról, hanem a nándori barlangból kerülhetett ki. Erre vall a töredék agyaga is. Bár Tordos is tekintetbe jöhetne, mint lelőhely, hiszen a **22. kép 2.** alatt látható, középfinom technikájú, fekete színű töredék, amelyet rovátkolt borda és zsinegdísz ékít, határozottan Tordosról való.

Erdély ekkor egy Északról és Északnyugatról beözönlő népvándorlás s ennek nyomában járó új színezetű kultúra színtere lesz, de, és ezt különös hangsúllyal mondjuk, ez a kultúra jórészt csak barlangokban és magasparti telepeken jelentkezik, képviselői egyelőre nem merészkednek le az alsóbb terrászokra és völgyekbe, legfennebb kivételes esetekben (v. ö. **CXLVIII. t. 13., 14. és 21. kép 20.—21.**).

A nándori barlang, valamint az algyógyi barlang leleteinek tekintélyes része az erdélyi aeneolithikumnak legjellemzőbb művelődéstörténeti emlékeit képviselik.

Idetartoznak az olyan köfejszék is, mint az **LII. t. 7.** alatti (Tordosról) és a **15. kép 8.** alatt látható algyógyi példány.

A nándori barlangban lelte **TORMA** a **22. kép 3.** töredékét is, amelyet lencsedísz ékít.¹⁾ Ez is a hozzánk Északról, illetve Ényugatról legalább is két hatalmas hullámban beáramló új honfoglalók hagyatéka, akiket finn-ugoroknak nevezhetnénk s akik egy ideig a Tripolje-jellegű festett kerámika képviselőivel az egymásmellettiség viszonyában élnek, majd azokat leigázzák.

A tordosi telepről szerezte **TORMA ZSÓFIA** azokat a rézcsákányokat, fokosokat, karpereceket, amelyeket a **CXLV. t. 1.—6. és 10.** alatt, valamint azokat az öntőmintatöredékeket, amelyeket u. ezen a tábla **19.—21.** alatt mutatok be. Az erdélyi rézkor fejlett szakaszának emlékei.

Szervesen egészítik ki ezt a rézkori fémcsoportot azok a nagyobb kiadású, viaszopálpengevakarók, kaparók, mint a **XIX. t. 5.** és a **XXVII. t. 5.**, valamint a **XXX. 16., 36.** árvésői; — nemkülönben a csiszolt, átfúrt köholmik közül a fémformát utánzó, mint pl. az **LV.—LX. táblán** adott fokosok, harci balták jórésze.

A **CXLV. 7.** alatt látható öntőminta lehet rézkori, de tekinthetjük a korabronzkor hagyatékának is.

Az u. ezen a táblán **8., 9.** alatt bemutatott

und die unteren Terrassen nur ausnahmsweise herabgewagt haben (vergl. **Tafel CXLVIII, 13, 14 und Abb. 21, 20, 21.**)

Ein Teil der Funde aus den Höhlen von Nándor und Algyógy stellen besonders charakteristische Denkmäler des siebenbürgischen Aeneolithikums dar. Hierher gehören auch jene Steinäxte wie die von Tordos (**Tafel LII, 7**) und Algyógy (**Abb. 15, 8**).

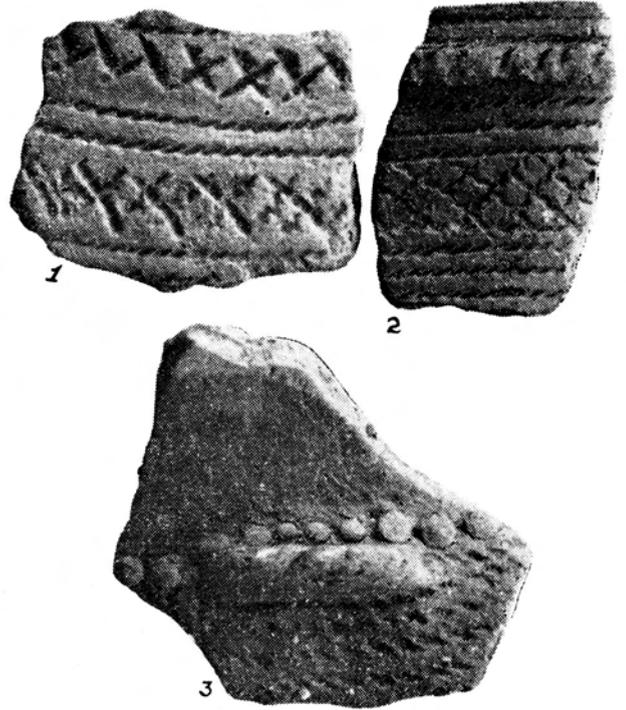

Abb. 23. kép. M. 1/1.

Zsinegdíszes cserépek (1., 2. sz.), valószínűleg Tordosról és egy pseudozsinegdíszes cserép (3. sz.) a nándori barlangból. — Schnurverzierte Scherben (1, 2), wahrscheinlich von Tordos und ein Scherbenstück (Nr. 3) mit Pseudoschnurverzierung aus der Höhle von Nándor.

In der Nándorer Höhle hat **TORMA** auch ein Bruchstück mit Linsenornament (**Abb. 22, 3**) gefunden.¹⁾ Diese Keramik gehört zu der Hinterlassenschaft jenes Volkes, das hier von Norden, oder Nordwesten eindrang und die wir auch als Finno-Ugrier bezeichnen könnten. Sie wohnten eine Zeitlang neben dem Volke der Tripolje-Kultur und unterjochten dieses mit der Zeit.

+

Von der Tordoser Ansiedlung hat **Torma** jene Kupferäxte, Fokosche und Armringe erworben, die auf **Tafel CXLV, 1—6 und 10** ab-

¹⁾ Képét **1.** a Dolgozatok, Kolozsvár, VI. k. 7. 1. 3. ábra 1. sz. alatt is.

¹⁾ Siehe Dolgozatok, Kolozsvár, Band VI, Abb. 1, 7, 1. 3.

tokos füles bronzbalták, a 11.—18. alatt látható karika- és karperecetöredékek, valamint nyakperee is fontos emlékek, mert azt mutatják, hogy az élet itt később is virágzott.¹⁾

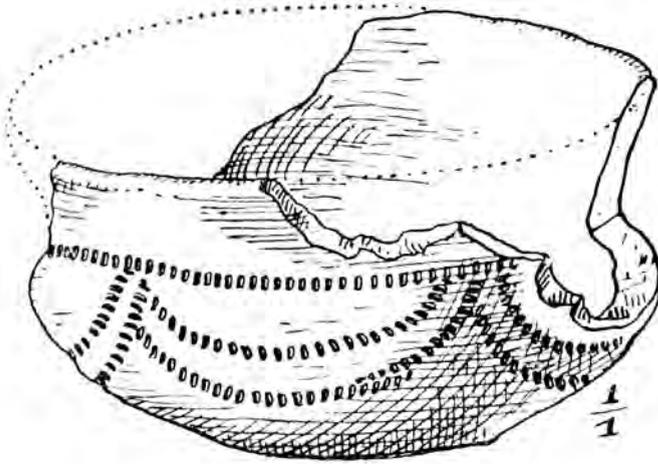

Abb. 24. kép.

Bronzkori agyagesésze Tordosról (durvamivű, simított, füstös barna színű). — Bronzezeitliche Henkeltasse von Tordos (grob, geglättet, bräunlich geschmaucht).

Az algyógyi barlang leletei között szerepel egy füles esésze, amelynek díszítése olyan meanderekből áll, amelyek közét fésűszerű eszközzel böködték meg s így egymásmellé sorakozó pontsorokkal töltötték ki. (15. kép 6.) Ugyanonnét négykarajú tál peremtöredékét is bemutatjuk (15. kép 7.), amely ugyanúgy van díszítve.

Ez a díszítési mód Erdélyben roppant gazdag keramikai leletekkel van képviselve. Rétegen eddig három helyen leltem: a biharmegyei Ottományon, az aradmegyei Székudvaron és Gyulavarsándon, mindhárom helyen a hazai bronzkor III. periódusának emlékeinek társaságában.

Velük egykorú a 25. kép 2. alatt adott szilágymegyei töredék is, amely finom mivű edénytől származik, tónusa fekete, szabadon maradt sávjai fényesre vannak csiszolva. (Az 1. a szilágymegyei Derzsidáról való, barnás-fekete, finom, fényesített vonalai mélyek.)

Nem tudjuk biztosan megmondani, hogy vajjon Tordosról származik-e az a vas Certosafibula, amelyet a 26. kép szemléltet. Biztosan tordosi eredetű azonban egy koravaskori agyag-

gebildet sind, weiter auch Bruchstücke von Gussformen für Nadeln (Tafel CXLV, 19—21). Sie gehören einem vorgeschritteneren Stadium der siebenbürgischen Kupferzeit an.

Gleichzeitig mit diesen Metallfunden treten Klängenkratzer aus Wachsopal, Kratzer (Tafel XIX, 5 und XXVII, 5), Stichel (Tafel XXIX, 16, 36) auf; derselben Zeit gehören auch jene Steinartefakte an, die Metallformen nachahmen, wie Fokosche und Streitäxte (Tafel LV—LX).

Die Gussform auf Tafel CXLV, 7 ist möglicherweise kupferzeitlich, wahrscheinlicher ist aber die Datierung in die frühe Bronzezeit.

Das Vorkommen von bronzenen Tüllenäxten (Tafel CXLV, 8, 9), ferner die Ring- und Armringbruchstücke und Halsring (Tafel CXLV, 11—18) können als Beweis dafür gelten, dass hier auch später ein blühendes Leben herrschte.²⁾

Unter den Algyógyer Funden befindet sich eine Henkeltasse (Abb. 15, 7.). Ihre Verzierung besteht aus Mäandern, deren Zwischenflächen mit einem kammartigen Werkzeug eingestochen wurden und somit nebeneinander gereihte Punktreihen entstanden sind (Abb. 15, 6). Dieselbe Fundstelle lieferte das Randstück einer vierteiligen Schüssel (Abb. 15, 7), deren Verzierung dem eben erwähnten Bruchstück analog ist.

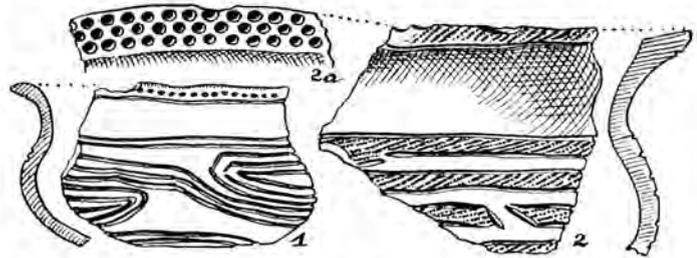

Abb. 25. kép. M. 1/2.

Bronzkori edénytöredékek: 1. a szilágymegyei Derzsidáról, 2. Szilágymegyéből. — Bronzezeitliche Scherbenstücke: 1. von Derzsida, Kom. Szilágý, 2. vom Kom. Szilágý.

Diese Verzierungsart ist in Siebenbürgen durch sehr reiche Keramikfunde vertreten. Aus Schichten ist mir diese Keramik aus 3 Fundstellen bekannt: Ottomány (Kom. Bihar), Székudvar und Gyulavarsánd (Kom. Arad). In

¹⁾ A. Zeitschr. f. Ethn. Verh. 1895. 621. 1. említett s u. o. 5. sz. alatt ábrázolt cinidol hiányzik a gyűjteményből. Különben is kérdés, hogy idolt ábrázolt-e?

²⁾ Das in Zeitschrift f. Ethn. Verh. 1895, S. 621 erwähnte und ebenda unter Abb. 5 abgebildete Zinidol befindet sich nicht in der Sammlung Torma. Es ist auch sonst sehr zweifelhaft, ob das Stück ein Idol gewesen ist?

edény gombos füle, a 28. kép 3. bronz csüngődísz, az 1., 2. kelta karperecmaradványok, nemkülönbén a 27. képen adott gyöngyök. Származhatnak a telepről, de Tordos község más határrészéből is. Tordosi eredetük kétségtelen s beszédes bizonyítékai az első és második vaskori ethnikus és kulturális hullámok Maros völgyén való tovább terjedésének.

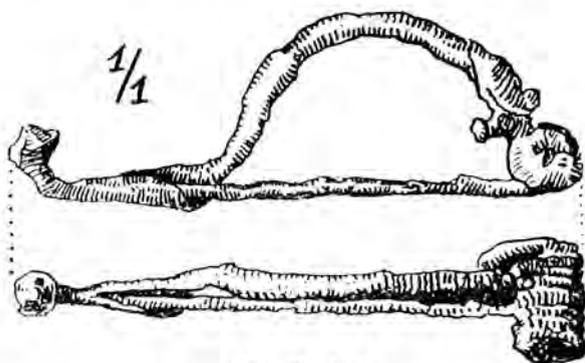

Abb. 26. kép.

Vas Certosa-fibula, lelőhelye Erdély, a Maros völgye. Eiserne Certosa-Fibel, Fundort Siebenbürgen, Maros-Tal

Középeurópai viszonylatban is különös fontosságra tarthatnak számot a Torma-gyűjteményből, valamint a hitelesítő ásatásokból levezethető eredmények, tanulságok.

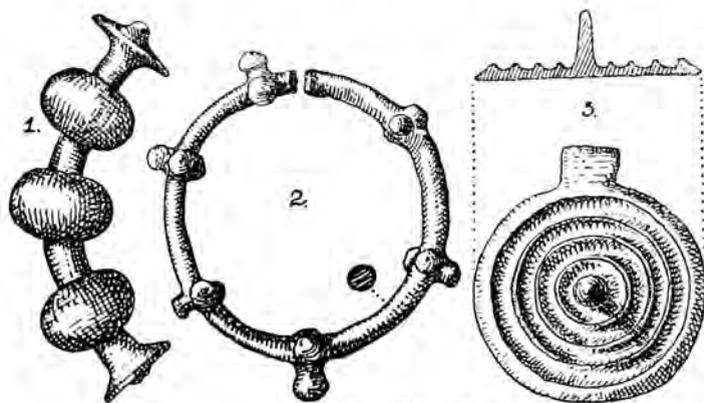

Abb. 28. kép. M. 2/3.

1., 2. kelta karperec-öredék s karperec. 3. koravaskori csüngődísz bronzból, Tordosról. — 1, 2, keltischer Armring aus Bronze und Bruchstück eines gleichalterigen, 3, früheisenzeitlicher Hängeschmuck aus Bronze, Fundort Tordos.

Nem a véletlen eredménye, hogy Nándoron az alsó rétegben vonalszalagos kerámikát és a CXLVII. 6. alatt látható flaskót leltem, a felső rétegben pedig annyira hangsúlyozott a bőkött pontszalagos kerámika.

allen drei Fundstellen habe ich diese Keramik mit Funden der Bronzezeitstufe III angetroffen.

Gleichalterig mit diesen Funden ist ein Bruchstück aus dem Kom. Szilágy auf Abb. 25. 2. Es stammt von einem fein ausgearbeiteten Gefässe, die Farbe ist schwarz und die freigebliebenen Felder sind glänzend poliert. (Nr. 1. stammt von Derzsida, Kom. Szilágy und ist schwarz-bräunlich, gleichfalls glänzend poliert, von feiner Technik, ihre Verzierungslinien sind scharf und tief.)

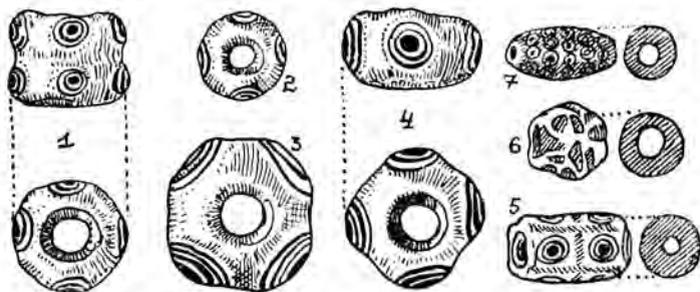

Abb. 27. kép. M. 4/5.

Kelta pászlagyöngyök Tordosról.
Keltische Perlen aus Glaspasta, Fundort Tordos.

Wir wissen nicht genau, ob die eiserne Certosa-Fibula, welche wir auf Abb. 26 bringen, von Tordos stammt. — Sicherlich Tordoser Ursprungs ist der Knopffhenkel eines früheisen-

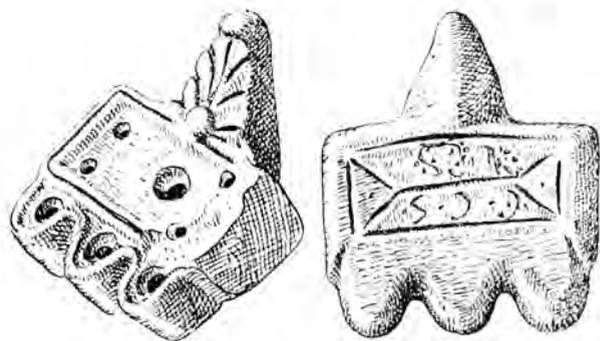

Abb. 29. kép. M. 1/2.

Római agyagméses Tordosról.
Römische Lampe aus Ton, Fundort Tordos.

zeitlichen Gefässes, weiter ein Hängeschmuck aus Bronze (Abb 28, 3), die keltischen Armringe (Abb. 28, 1, 2) und die Perlen auf Abb. 27. Möglicherweise stammen sie aus der Ansiedlung, oder aus einer anderen Gemarkung

A CVI. t. 15., CVII. t. 7., CXI. t. 2., 3., 4., a CXIII. t. 12., 13., 18. töredékekben a spirálmeander díszű kerámika keleti kisugárzásait kell látnunk. E csoport emlékei megszaporo-
hatnak a jövőben eszközrendő kutatások rendjén. Ezt mondja nekünk az a hullámvonalas

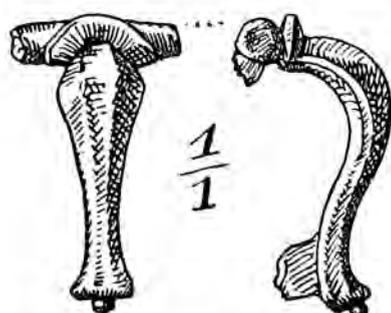

Abb. 30. kép.

Római bronzfibula Tordosról.
Römische Bronzefibel von Tordos.

díszű táltöredék, amelyet a tordosi IV. ásatási hely felső rétegében leltem (21. kép 2.). És ezl annál inkább kell remélnünk, mert a nándorvályai felső rétegben obsziánvakarót leltem, TORMA ZSÓFIA pedig a felszínről 7 drb. obsziánmagkövet és pengét gyűjtött. Ez az obszián Tokaj vidékéről, a bükki kultúra köréből

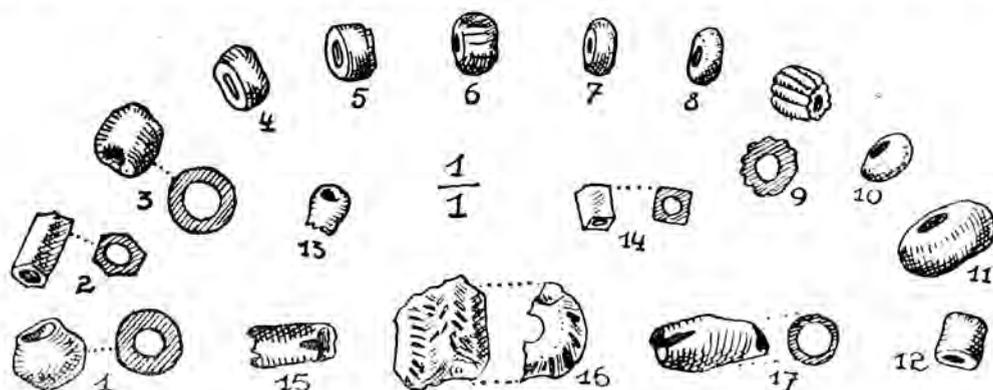

Abb. 31. kép.

Népvándorláskori gyöngyök Tordosról: 1. sötét-sárga, 2., 6. zöld üveg, 3.—5., 10., 13., 14. fehér üveg, 7., 8., 12. világos sárga, 9., 15., 17. hús-vörös, 16. az alapszíne világos sárga, a sávok hús-vörösek és kékek, egymást váltogatva, 11. piszkos fehér színű. — Perlen aus der Völkerwanderungszeit von Tordos: 1, dunkelgelb, 2, 6, grünes Glas, 3—5, 10, 13, 14, weisses Glas, 7, 8, 12, licht-gelb, 9, 15, 17, felisch-rot, 16, Grund licht-gelb, die Streifen fleischrot und blau, sich abwechselnd, 11, schmutzig-weiss.

származik, ha tehát Erdély vele már most kereskedelmi, kulturális, vagy ethnikus összeköttetésbe lép, nyilvánvaló, hogy ennek az összeköttetésnek még több nyomára kell akadnunk, legalább a főbb folyók (Szamos, Kőrösök, Maros) völgyében.

der Gemeinde. Ihr Tordoser Ursprung ist aber unzweifelhaft und sie gelten als sprechende Beweise für die Fortpflanzung der ethnischen und kulturellen Wellen im Marostal im Laufe der älteren und jüngeren Eisenzeit.

Auch in mitteleuropäischer Hinsicht haben die Ergebnisse, die man aus der Sammlung Torma und auch aus den identifizierenden Nachgrabungen ziehen kann, besondere Wichtigkeit.

Es ist kein Zufall, dass in der unteren Schichte von Nándor Linearkeramik und die auf Tafel CXLVII, 6 abgebildete Flasche gefunden wurde und in der oberen die von mir so stark betonte Stickbandkeramik.

Die Bruchstücke Tafel CVI, 11; CVII, 7; CXI, 2, 3, 4 und CXIII, 12, 13, 18 sind ein Hinweis auf die östliche Ausstrahlung der Spiralmäanderkeramik. Weitere Zeugnisse können sich im Verlaufe künftiger Ausgrabungen vermehren. Und dies ist umso wahrscheinlicher, als in Tordos in der IV. Grabungstelle das Bruchstück einer Schüssel mit Wellenlinienornament zum Vorschein kam (Abb. 21, 2). Eine weitere Bestätigung bietet der in den oberen Schichten von Nándorvályá angefundene Obsidiankratzer und Torma hat von der Ober-

fläche 6 Obsidiannuclei und eine Klinge gesammelt. Dieser Obsidian stammt aus dem Gebiete der Bücker Kultur. Wenn nun Siebenbürgen mit diesem Gebiet schon zu dieser Zeit kommerzielle, kulturelle und ethnische Beziehungen unterhielt, ist es evident, dass diese Spuren auch

Ezt a fellevésünket lémasztják alá a **32. kép 1.—3.** alatt bemutatott edénytöredékek. Ezek azt is megmondják nekünk, hogy Erdélyben a bükki és tiszai kultúrfacies bizonyos mértékig párhuzamos.

Abb. 32. kép. M. 2/3.

Finom művű tordosi cserepek: 1., 2. palaszürke, 3. barnás vörös. — Tordoser Scherben von feiner Technik: 1, 2, schiefergrau, 3, braunrot.

Erre maga a Torma-gyűjtemény is szolgáltat bizonyítékokat a **XCVI. t. 3.** talpas pohárában és a **32. képen** bemutatott palaszürke és

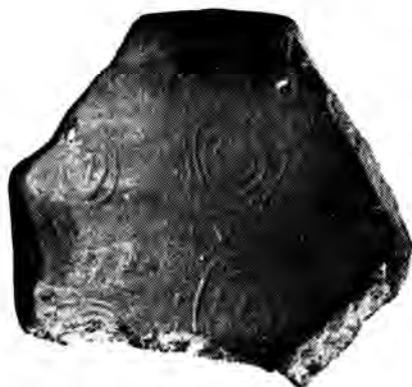

Abb. 34. kép. M. 2/3.

Agyagedénytöredék Tordosról (belülről).
Gefässbruchstück von Tordos (Innenseite).

kávébarna edénytöredékekben, amelyek régtani helyzetét még nem sikerült megállapítani s így nem tudjuk megmondani, hogy vajjon importárúk emlékei-e, vagy pedig bükki hatás alatt helyben készült edények maradványai? Az a körülmény azonban, hogy a bükki kultúra

weiterhin verfolgt werden können und zwar entlang der Flussläufe (Szamos, Körös, Maros). Diese Behauptung wird durch die Gefässbruchstücke **Abb. 32, 1—3** stark unterstützt. Diese Tatsache sagt weiter, dass in Siebenbürgen die Theiss-Kultur einigermaßen zeitlich parallel mit der östlichen Ausstrahlung der Bükker Kultur läuft.

Abb. 33. kép. M. 1/1.

Agyagedénytöredék Tordosról (kívülől).
Gefässbruchstück von Tordos (Aussenseite).

Diesbezügliche Beweise liefert auch die Sammlung Torma. Ich denke an das Bruchstück des Fussbechers **Tafel XLVI, 3** und an die schiefergrauen und braunroten Gefässbruchstücke der **Abb. 32**, die stratigraphisch noch nicht festgestellt werden konnten. Somit kann man auch nicht mit Bestimmtheit feststellen, ob es sich um Importstücke oder um an Ort und Stelle unter dem Einfluss der Bükker Kultur erzeugte Ware handelt. Jener Umstand aber, dass ein besonders charakteristisches Werkzeug der Bükker Kultur, das spitznackige Steinbeil mit ovalem Querschnitt in mehreren Fundstellen Siebenbürgens belegt ist (z. B. Cente, Kom. Szolnokdoboka; Markód, Kom. Marostorda; Tordaszentlászló, Kom. Kolozs) und sogar in dem Becken von Háromszék angetroffen wurde (Sepsikörispatak, Kom. Háromszék), beweist wiederum, dass man in Siebenbürgen sowohl mit der Spira/mäanderkeramik, als auch mit der Bükker Kultur rechnen muss. Dass es sich in diesen Fällen um gewissermaßen Provinzialprodukte handelt, was durch die Wanderung nach Osten bedingt ist, schmälert nicht die Beweiskraft dieser Funde.

egyik legjellemzőbb eszköze, a hegyesnyakú, ovális átmetszetű kőbaltta Erdélyből több helyről, (pl. Cente, Szolnokdoboka m., Markód, Marostorda m., Tordaszentlászló, Kolozs m.), sőt még a háromszéki medencéből is (Sepsikőrispatak, Háromszék m.) ismeretes, megint csak azt mondatja velünk, hogy Erdélyben számolnunk kell mind a spirál-meánder, mind a bükki kultúrfacies emlékeivel. Hogy aztán e két kulturális facies emlékei Kelet felé való útjukban bizonyos mértékig elprovinciálizálódhattak, nem rojt semmit bizonyító értékükön.

Es ist eine wichtige Erscheinung, dass ich in der unteren Schichte von Nándorválya ein Gefässbruchstück fand, welches mit tief eingedrückten Dreiecken verziert ist (**Abb. 16, 2**) und aus der unteren Schichte von Tordos ein mit eingestempelten Dreiecken verziertes Randstück zum Vorschein kam (**Abb. 18, 8**). Beide Muster sind mit Linienverzierung kombiniert. Dass diese Verzierungsart eine auf Ton übertragene Holztechnik ist, muss nicht weiter bewiesen werden.

Abb. 35. kép. M. 1/1.

Hunyadmegyei edénytöredékek. — Gefässbruchstücke vom Komitate Hunyad.

Fontos jelenségnek vélem, hogy Nándorvályán az alsó rétegben mélyen benyomott háromszögekkel ékített cserépdarabot leltem (**16. kép 2.**), a tordosi alsó rétegben bélyegzőszerű eszközzel szabályszerűbben bepréselt

Ebenso wichtig sind die mit weissem und fleischrotem Überzuge versehenen Gefässbruch-

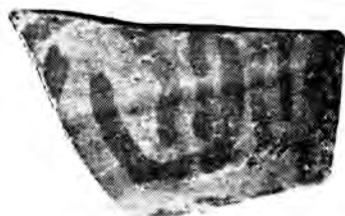

Abb. 36. kép. M. 2/3.

Fehér alapszínű, barna festésű, kelta cserép a nándori barlangból. — Keltisches Gefässbruchstück aus der Nándorer Höhle, Grundfarbe weiss, darauf braune Bemalung.

háromszögekkel ékített edénytöredék került felszínre (**18. kép 8.**), mindkét esetben bekarcolt vonaldísszel kombinálva. Hogy ezt a díszítési módot a nándorvályai és tordosi fazekas a famegmunkálásból és díszítésből kölcsönözte, nem kell különösebben bizonyítanunk.

Éppen ilyen fontosak a fehér- és húsvörösbevonású edények s azok töredékei is. És itt

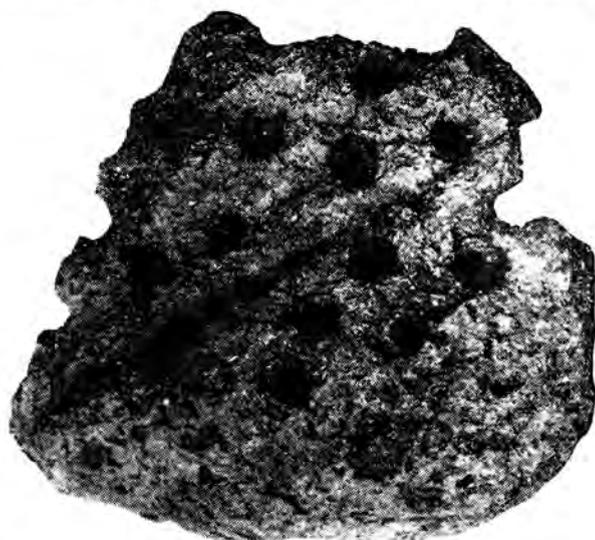

Abb. 37. kép.

Agyagrostély Tordosról. — Lehmrost von Tordos.

stücke. Auf jene Keramik soll noch besonders hingewiesen werden, die ausser den Tassen auch die Schüsseln mit fleischroter Farbe über-

különös hangsúllyal kell rámutatnom arra az edényesoporra, amelyben a bögréken kívül talpas lálak is szerepelnek, amelyek felületét hűsvörös festék borítja, peremüktől kiindulva egy bizonyos szélességben feketére vannak füstölve

zieht; vom Rand aus sind sie in einer gewissen Breite schwarz geschmaucht (**Tafel XCVI, 1, 2**). Dieses Verfahren deutet auf Ägypten, ebenso die Bruchstücke der Knochenkämme, die wir auf **Tafel LXXVI, 12, 13, 15** abbilden. Auf der-

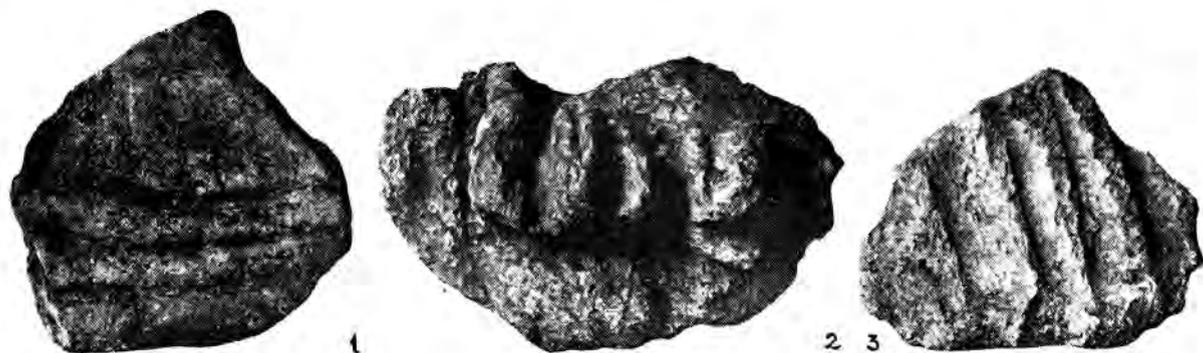

Abb. 38. kép.

Agyagtapasztörödékek Tordosról. — Lehmewurfstücke von Tordos.

(**pl. XCVI. t. 1., 2.**). Ez az eljárás Egyiptomra utal éppen úgy, mint azok a csontfésűk s töredékeik, amelyeket **LXXVI. tábla 12., 13., 15. és 20.** alatt ábrázoltunk. Az u. ezen táblán **2. sz.** alatt látható gyűrű a torontálmegyei Csókával köt össze bennünket.

A **29—31., 33—38.** képet csupán az itt közzétett anyag kiegészítéseként közlöm, hogy a gyűjteményről való képünk teljes legyen.

Tordos ma úgy szerepel a köztudatban, mint a szalagdíszes kerámika egyik legfontosabb állomása, mely színesebb képet ad, mint a vele testvér anyaországi telepek. És ez természetes is. Erdélyben vagyunk, a Kelet és Nyugat, valamint Észak és Dél legfontosabb találkozási pontján, pompás megtelepülési és védelmi lehetőségekkel bíró területen, amely összeköttetéseket tartott fenn a szélrózsa minden irányában s állandóan bele volt kapcsolva az egyetemes emberi művelődés vérkeringésébe.

selben **Tafel Fig. 2.** ist ein Ring zu sehen, der diese Funde mit jenen aus Csóka im Kom. Torontál verbindet.

Abbildungen 29—31, 33—38 bringe ich als Ergänzung des hier veröffentlichten Materials der Sammlung Torma.

*

Tordos gilt heute als eine der wichtigsten Stationen der Bandkeramik und bietet ein mannigfaltigeres Bild als die Siedlungen des Mutterlandes. Und dies ist auch selbstverständlich. Wir sind in Siebenbürgen, im Schneidepunkte der Verbindungswege von Osten und Westen, Süden und Norden. Hier bieten sich geeignete Gebiete zur Siedlung, aber auch zur Verteidigung, gute Verbindungswege nach allen Richtungen und so war dieses Gebiet immer in den Blutkreislauf der kulturellen Entwicklung eingeschaltet.

TÁBLÁK — TAFELN

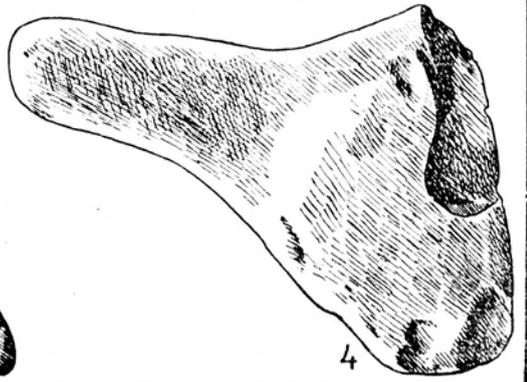
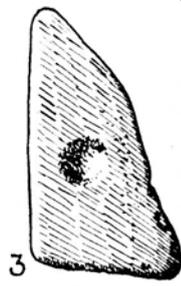
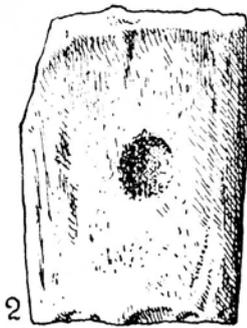
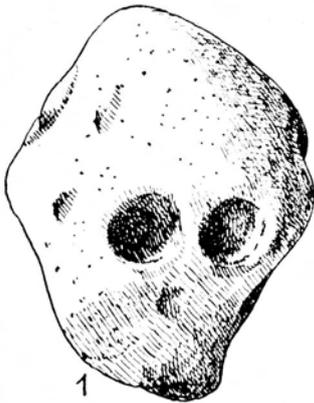
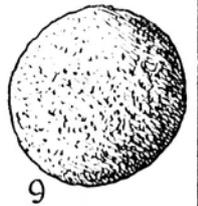
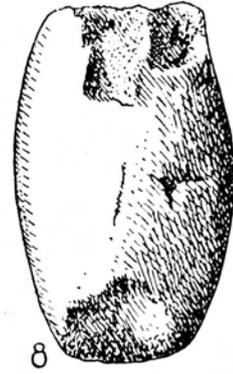
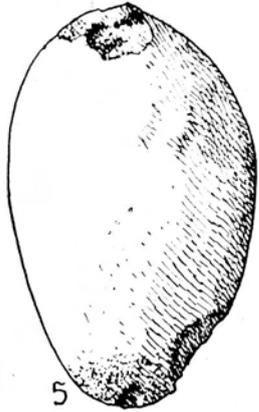
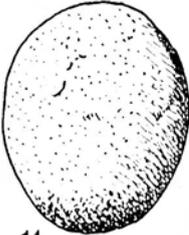
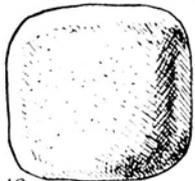
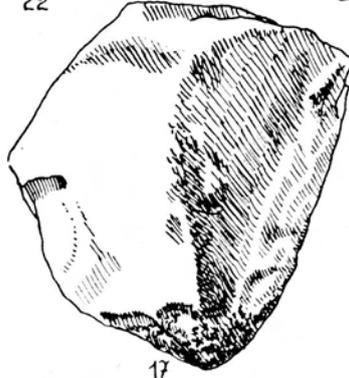
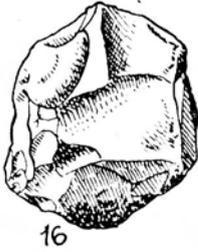
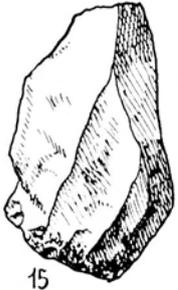
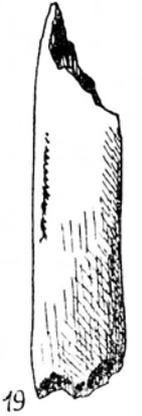
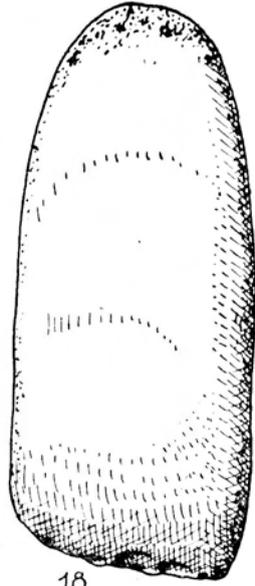
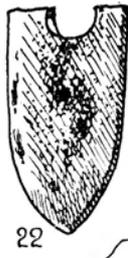
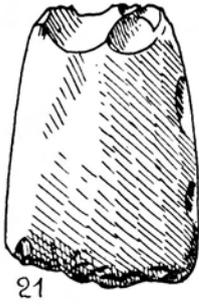
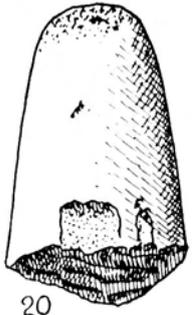
TORDOS

1—7, 9—16, 18—23 = 9/20, 8, 17 = 9/10

1. Viaszopálgöröngy ütőkőnek felhasználva. 2. Üllő, kvarcitból. 3. Homokkő-üllő. 4. Ütőkő kvarcitból. 5. U. a., diabas. 6. U. a., amphibolit. 7. Tojásalakú ütőkő, tűzkő. 8. Ütőkő, kvarc. 9—10. Ütő-, ütőgető kövek, homokkő. 11. Ütőkő, jáspis. 12—15. Viaszopál-magkövek ütőkőnek is felhasználva. 16. Kovamagkő ütőkőnek felhasználva. 17. Viaszopál-magkő ütőkőnek és retusálónak felhasználva. 18., 20. Kovapala-balták ütőkőnek felhasználva. 19. Kaptafa alakú balta, kristályos pala, ütőkőnek felhasználva. 21. Kovapala-balta retusálónak felhasználva. 22. Amphibolit-baltatöredék üllőnek és retusálónak felhasználva. 23. Andesit-csákánytöredék üllőnek felhasználva.

aus Quarzit. 3. Desgl. aus Sandstein. 4. Schlagstein aus Quarzit. 5. Desgl. aus Diabas. 6. Desgl. aus Amphibolit. 7. Eierförmiger Schlagstein aus Feuerstein. 8. Schlagstein aus Quarz. 9—10. Schlag- und Klopffsteine aus Sandstein. 11. Schlagstein aus Jaspis. 12—15. Nuclei aus Wachsopal, als Schlagsteine benützt. 16. Nucleus aus Feuerstein, als Schlagstein benützt. 17. Nucleus aus Wachsopal, als Schlagstein und zum Retuschieren benützt. 18, 20. Schuhleistenbeile aus Kieselschiefer, als Schlagsteine benützt. 19. Schuhleistenbeil aus Kristallschiefer, als Schlagstein benützt. 21. Bruchstück eines Schuhleistenbeiles aus Kieselschiefer zum Retuschieren benützt. 22. Beilbruchstück aus Amphibolit als Amboss und zum Retuschieren benützt. 23. Streithammerbruchstück aus Andesit, als Amboss benützt.

1. Schlagstein aus Wachsopal. 2. Amboss

TORDOS

1—9, 11, 13—21 = 9/20, 10, 12 = 9/10

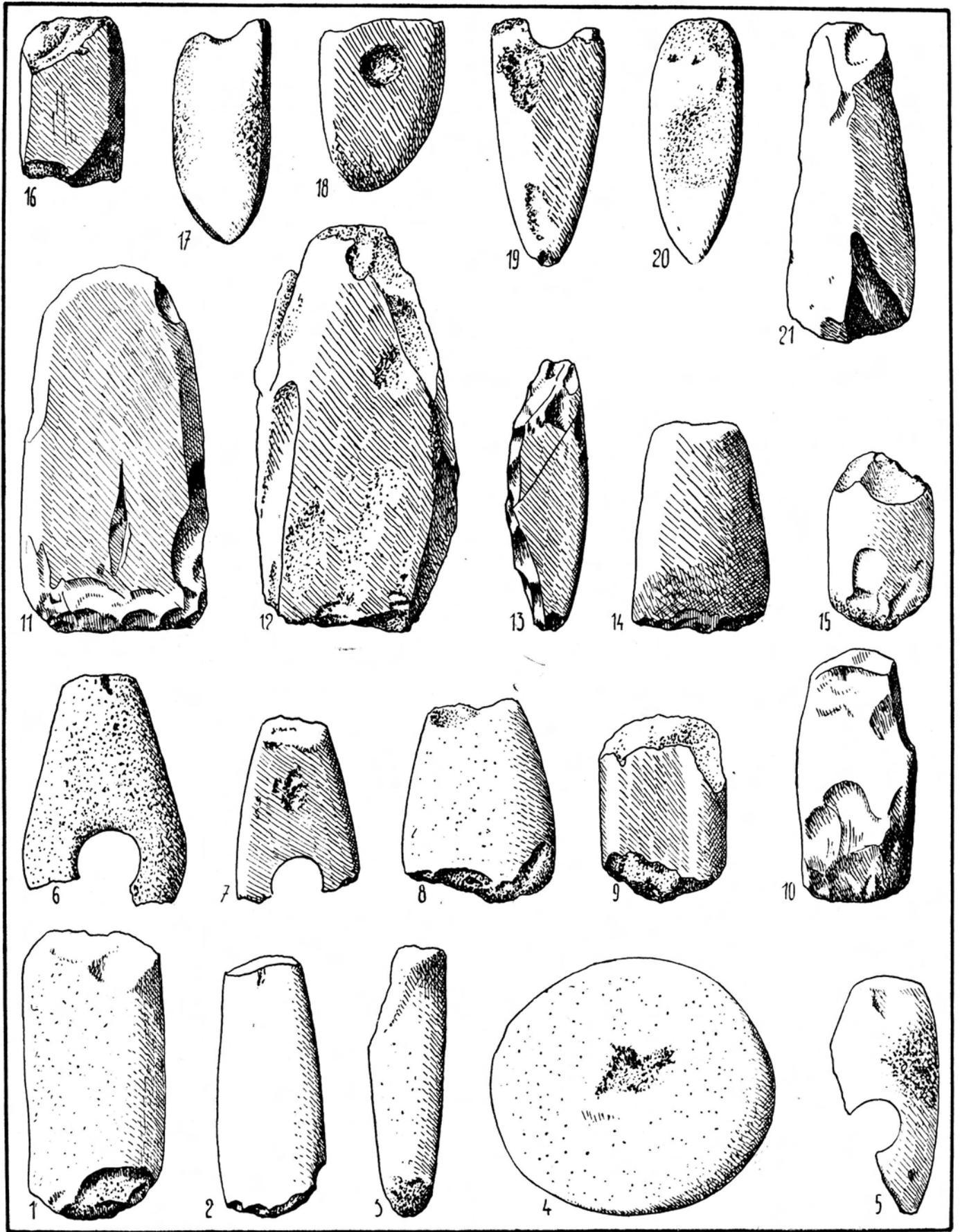
1. Gnájsz-balta, ütőkőnek felhasználva. 2. Kovapala-balta, retusálónak felhasználva. 3. Homokkő-esákánytöredék, retusálónak felhasználva. 4. Üllő s ütőkő, homokkő. 5. Baltatöredék, amphibol-pala, üllőnek és ütőkőnek felhasználva. 6. Harei esákánytöredék, trachit, üllőnek és ütőkőnek felhasználva. 7. Andesit-baltatöredék, üllőnek és ütőkőnek felhasználva. 8. Baltatöredék, amphibolit, ütőkőnek és retusálónak felhasználva. 9. Kovapala-baltatöredék, ütőkőnek felhasználva. 10. U. a., retusálónak felhasználva. 11. Rhiolit-balta, ütőkőnek felhasználva. 12—15. Kovapala-balták, ütőkőnek és retusálónak felhasználva. 16. Agyagpala-balták, ütőkőnek felhasználva. 17. Kaptafa alakú baltatöredék, amphibolit, ütőkőnek és üllőnek felhasználva. 18. Bazalt-baltatöredék, üllőnek és ütőkőnek felhasználva. 19. Amphibolit-baltatöredék, üllőnek és ütőkőnek felhasználva. 20. Kaptafa alakú amphibolit-balta, üllőnek és ütőkőnek felhasználva. 21. Kaptafa alakú kovapala-balta, ütőkőnek és retusálónak felhasználva.

NB! Ütőkőnek, üllőnek és retusálónak rendszeren a sérült, vagy törött eszközöket használták fel.

1. Schuhleistenbeil aus Gneis, als Schlagstein benützt. 2. Desgl. aus Kieselschiefer, zum

Retuschieren verwendet. 3. Bruchstück eines Streithammers aus Sandstein, zum Retuschieren verwendet. 4. Runder Amboss und Schlagstein aus Sandstein. 5. Axtbruchstück aus Amphibolschiefer, als Amboss und Schlagstein verwendet. 6. Streithammerbruchstück aus Trachit, als Amboss und Schlagstein benützt. 7. Axtbruchstück aus Andesit, als Amboss und Schlagstein benützt. 8. Schuhleistenbeil aus Amphibolit, Bruchstück, als Schlagstein und zum Retuschieren verwendet. 9. Desgl. aus Kieselschiefer, als Schlagstein benützt. 10. Desgl., zum Retuschieren benützt. 11. Desgl. aus Rhiolit, als Schlagstein benützt. 12—15. Desgl. aus Kieselschiefer, als Schlagstein und zum Retuschieren verwendet. 16. Schuhleistenbeil aus Lehmschiefer, als Schlagstein benützt. 17. Schuhleistenbeil aus Amphibolit, Bruchstück, als Schlagstein und Amboss verwendet. 18. Axtbruchstück aus Basalt, als Amboss und Schlagstein benützt. 19. Desgl. aus Amphibolit als Amboss und Schlagstein benützt. 20. Schuhleistenbeil aus Amphibolit, als Amboss und Schlagstein benützt. 21. Schuleistenbeil aus Kieselschiefer, als Schlagstein und zum Retuschieren verwendet.

NB! Als Schlagstein, Amboss und Retuschierer wurden gewöhnlich die beschädigten, oder zerbrochenen Werkzeuge benützt.

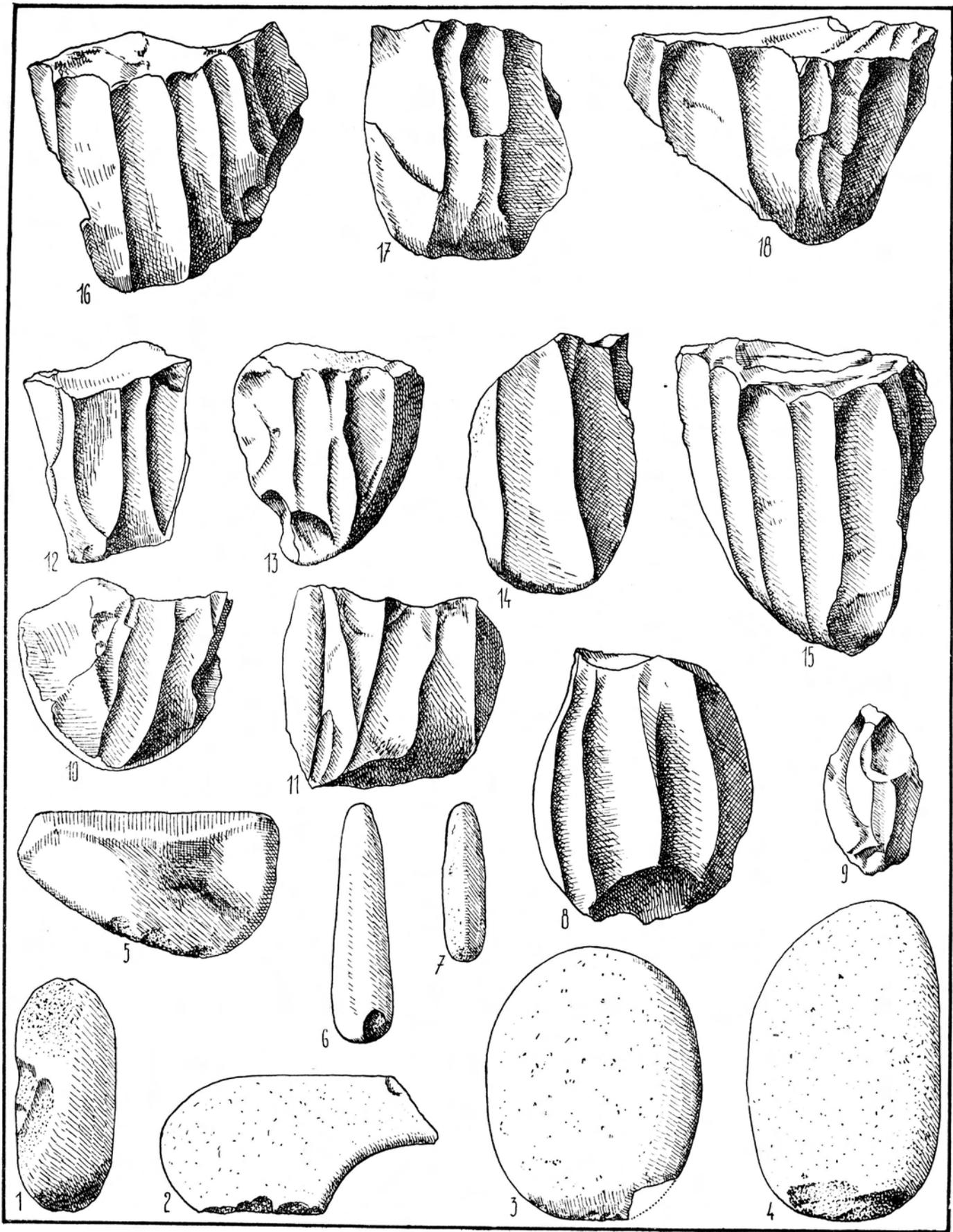

TORDOS

1—7 = 9/20, 8—18 = 9/10

1. Kovapala-balta, retusálónak felhasználva. 2. Retusáló, homokkő. 3. Ovális gnájsz-lap, retusáló. 4. Ovális csillámpala-lap, retusáló. 5. Retusáló, andesit. 6—7. Retusálók, homokkő. 8., 11., 14., 16—18. Viaszopál-magkövek, longitudinális (vertikális) pattintási nyomokkal. 9. Kihasznált viaszopál-magkő. 10. Kovamagkő, longitudinális pattintási nyomokkal. 12—13. Tűzkő-magkövek, longitudinális pattintási nyomokkal. 15. Viaszopál-magkő, longitudinális pattintási nyomokkal, ütőkőnek is felhasználva.

1. Beil aus Kieselschiefer, zum Retuschieren benützt. 2. Retuschoir aus Sandstein. 3. Desgl. aus Gneis. 4. Desgl. aus Glimmerschiefer. 5. Desgl. aus Andesit. 6—7. Desgl. aus Sandstein. 8, 11, 14, 16—18. Kernsteine aus Wachsopal mit longitudinalen (vertikalen) Schlagspuren. 9. Abgenützter Kernstein aus Wachsopal. 10, 12—13. Kernsteine aus Feuerstein mit longitudinalen Schlagspuren. 15. Kernstein aus Wachsopal mit long. Schlagspuren, als Schlagstein benützt.

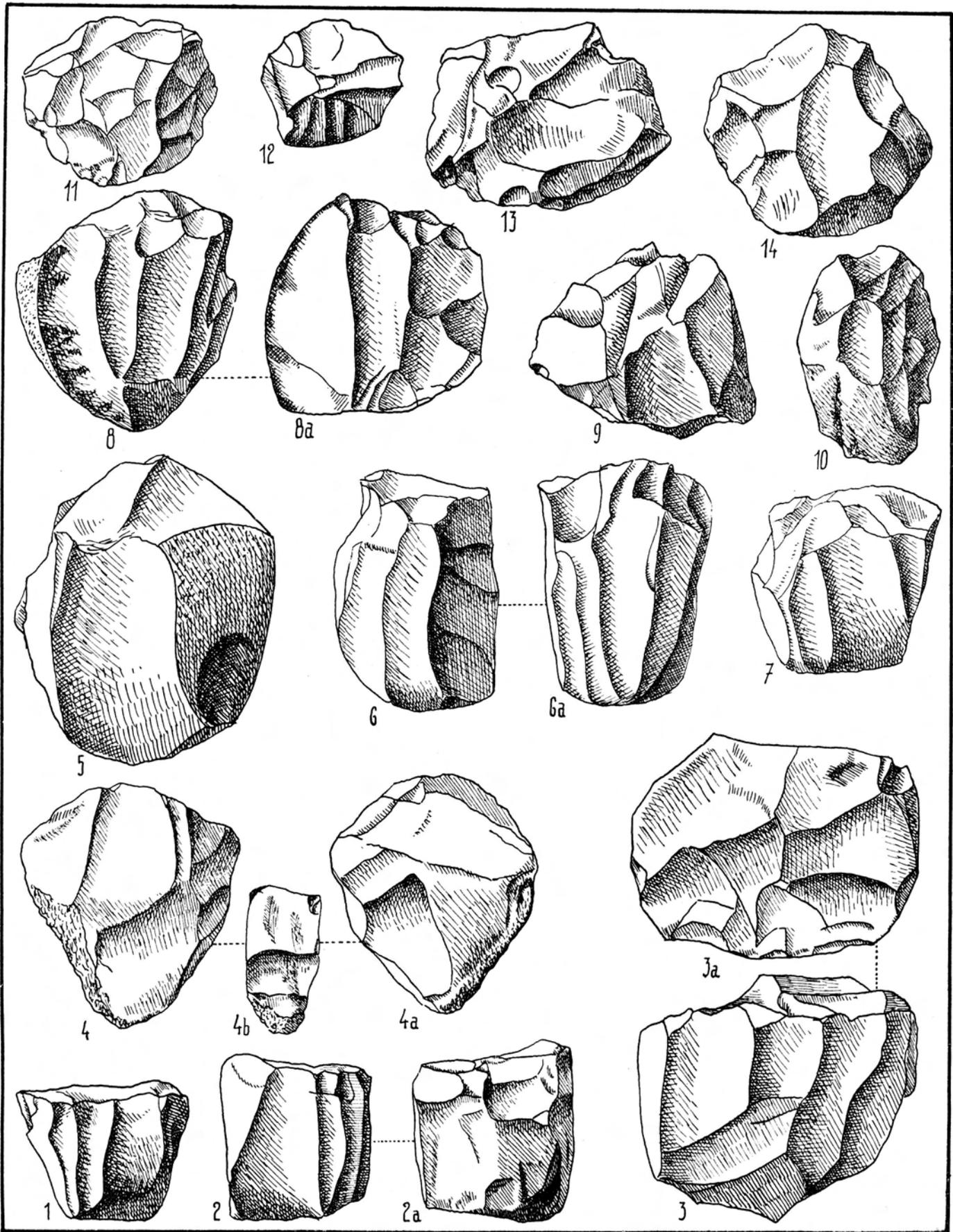

TORDOS

1—14 = 9/10

1. Kihasznált magkő, tűzkő, longitudinális pattintási nyomokkal. 2—3. Kovamagkövek, longitudinális és transversális (horizontális) pattintási nyomokkal. 4—6. Viaszopál-magkövek, longitudinális és transversális pattintási nyomokkal. 7. Kihasznált magkőrészlet, tűzkő, longitudinális pattintási nyomokkal. 8. Viaszopál-magkő, longitudinális és transversális pattintási nyomokkal. 9. Tűzkő-magkő, longitudinális, transversális és ferde pattintási nyomokkal. 10—11. Viaszopál-magkövek, longitudinális, transversális és ferde pattintási nyomokkal. 12—14. Kihasznált viaszopál-magkövek, szabálytalan pattintási nyomokkal.

1. Abgenützter Kernstein aus Feuerstein, mit longitudinalen Schlagspuren. 2—3. Kernsteine aus Feuerstein, mit longitudinalen und transversalen (horizontalen) Schlagspuren. 4—6. Kernsteine aus Wachsopál, mit transversalen und longitudinalen Schlagspuren. 7. Bruchstück eines abgenützten Kernsteines aus Feuerstein, mit long. Schlagspuren. 8. Kernstein aus Wachsopál, mit long., transvers. und schiefen Schlagspuren. 9. Kernstein aus Feuerstein, mit long., transvers. und schiefen Schlagspuren. 10—11. Kernsteine aus Wachsopál, mit long., transvers. und schiefen Schlagspuren. 12—14. Abgenützte Kernsteine, mit unregelmässigen Schlagspuren.

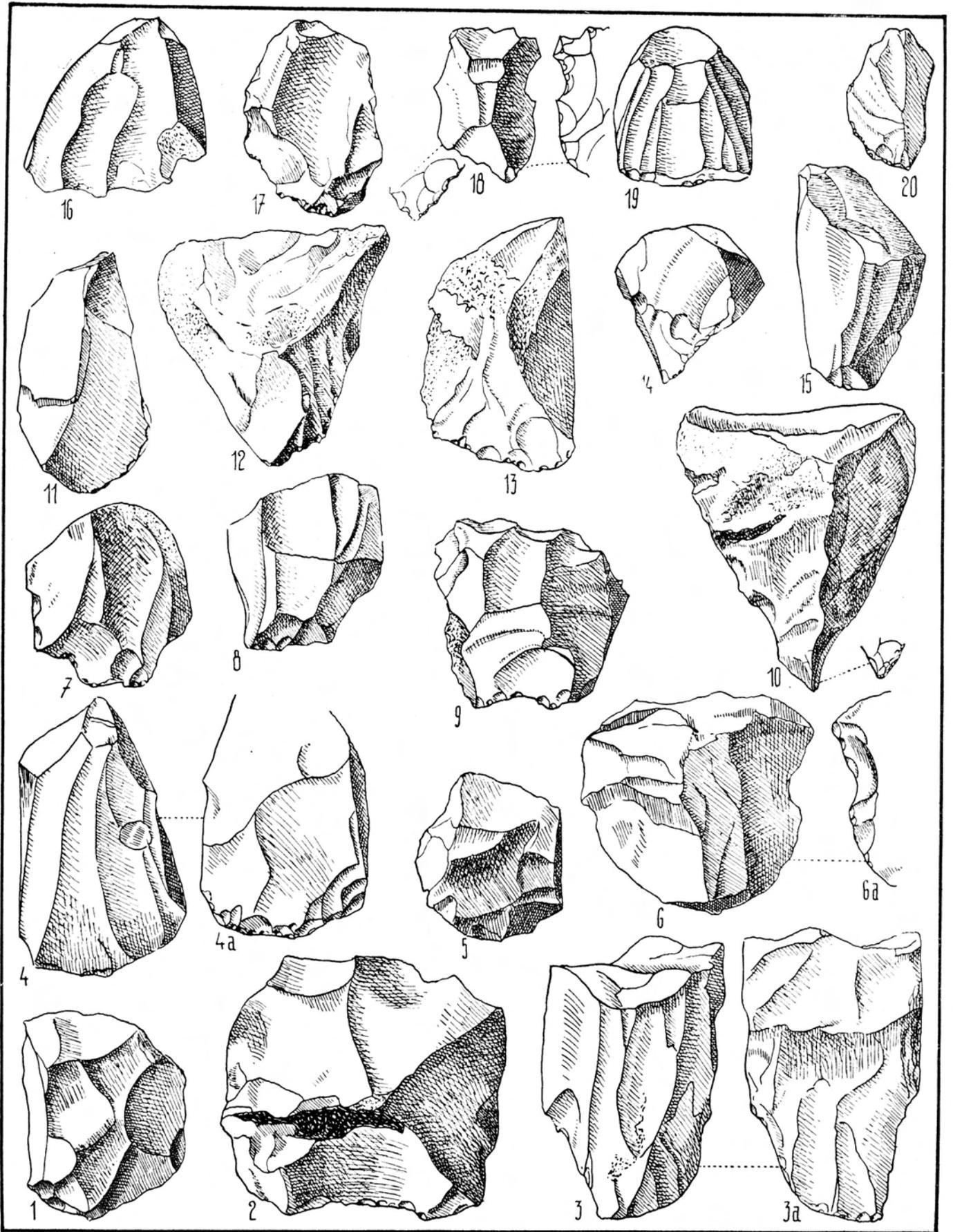
TORDOS

1—20 = 9/10

1—2. Kihaszánlt viaszopál-magkövek, retusálónak felhasználva. 3—4. Magkögyaluk, viaszopál. 5. Kihaszánlt viaszopál-magkö, vakaróul felhasználva. 6., 10., 12. Viaszopál-magkövek vakaróul felhasználva. 7. Kihaszánlt vörös jáspis-magkö, gyalunak felhasználva. 8., 15—18. Kihaszánlt viaszopál-magkövek, kaparóul felhasználva. 9. Viaszopál-magkö, ütökőnek és gyalukésnek felhasználva. 11., 13., 14. Magkögyaluk, viaszopál. 19. Magködarab, tűzkő, kaparónak felhasználva. 20. Magködarab, viaszopál, kaparónak felhasználva.

1—2. Abgenützte Kernsteine aus Wachsopal,

zum Retuschieren benützt. 3—4. Kernsteinhobel aus Wachsopal. 5. Abgenützte Kernstein aus Wachsopal, zum Schaben benützt. 6, 10, 12. Kernsteine aus Wachsopal, zum Kratzen benützt. 7. Abgenützte Kernstein aus rotem Jaspis, als Hobel verwendet. 8, 15, 18. Abgenützte Kernsteine aus Wachsopal, zum Kratzen benützt. 9. Kernstein aus Wachsopal, als Schlagstein und Hobel benützt. 11, 13—14. Kernsteinhobel aus Wachsopal. 15—18. Abgenützte Kernsteine aus Wachsopal, zum Kratzen verwendet. 19. Kernsteinbruchstück aus Feuerstein, zum Kratzen benützt. 20. Desgl. aus Wachsopal, zum Kratzen benützt.

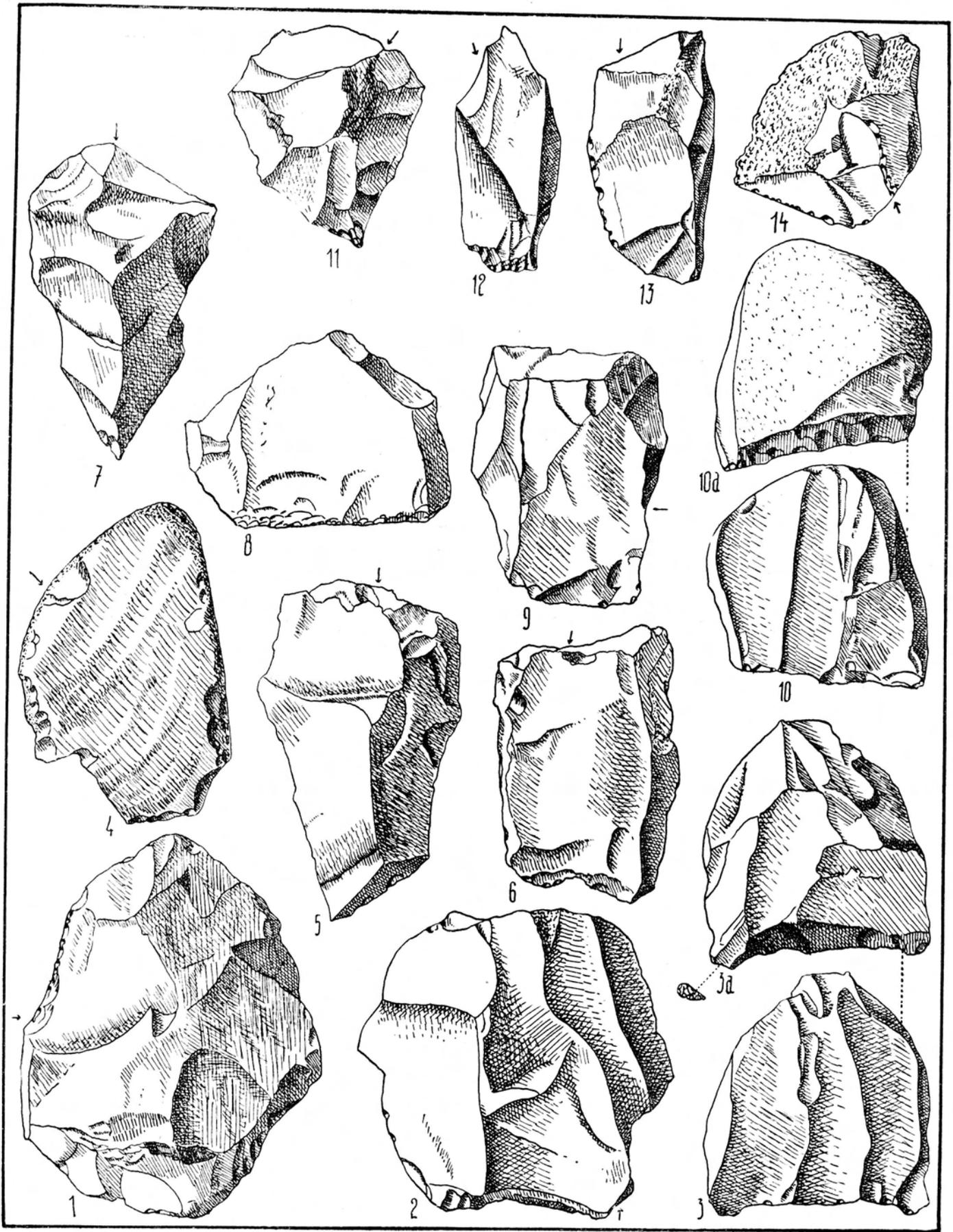
TORDOS

1—14 = 9/10

1. Viaszopál-magkődarab, ütőkőnek és retusálónak felhasználva. 2. U. a., vakarónak felhasználva. 3. Kihasznált viaszopál-magkő, kaparónak felhasználva. 4. Viaszopál-magkődarab, retusálónak felhasználva. 5. U. a., pengeszertű vakarónak felhasználva. 6., 14. U. a., kaparónak felhasználva. 7. Lándzsacsúcsszerű viaszopál-magkődarab, használt. 8—10. Kihasznált viaszopál-magkővek, kaparónak felhasználva. 11. Viaszopál-magkődarab, hegybe fut, kaparónak felhasználva. 12. Magkődarab, vörös jáspis, kaparónak megmunkálva. 13. Viaszopál-magkődarab, késpengeszertű, vakarónak megmunkálva.

1. Kernsteinbruchstück aus Wachsopal, als Schlagstein und Retuschierstein benützt. 2.

Desgl., zum Schaben benützt. 3. Abgenützter Kernstein aus Wachsopal, zum Kratzen benützt. 4. Kernsteinbruchstück aus Wachsopal, zum Retuschieren benützt. 5. Klingenartiges Bruchstück aus Wachsopal, zum Schaben benützt. 6, 14. Kernsteinbruchstücke aus Wachsopal, zum Kratzen benützt. 7. Kernsteinbruchstück in der Form einer Lanzenspitze aus Wachsopal, gebraucht. 8—10. Abgenützte Kernsteine aus Wachsopal, zum Kratzen benützt. 11. Kernsteinbruchstück aus Wachsopal, spitz verlaufend, zum Kratzen benützt. 12. Kernsteinbruchstück aus rotem Jaspis, als Kratzer benützt. 13. Kernsteinbruchstück aus Wachsopal, in der Form einer Messerklinge, als Schaber bearbeitet.

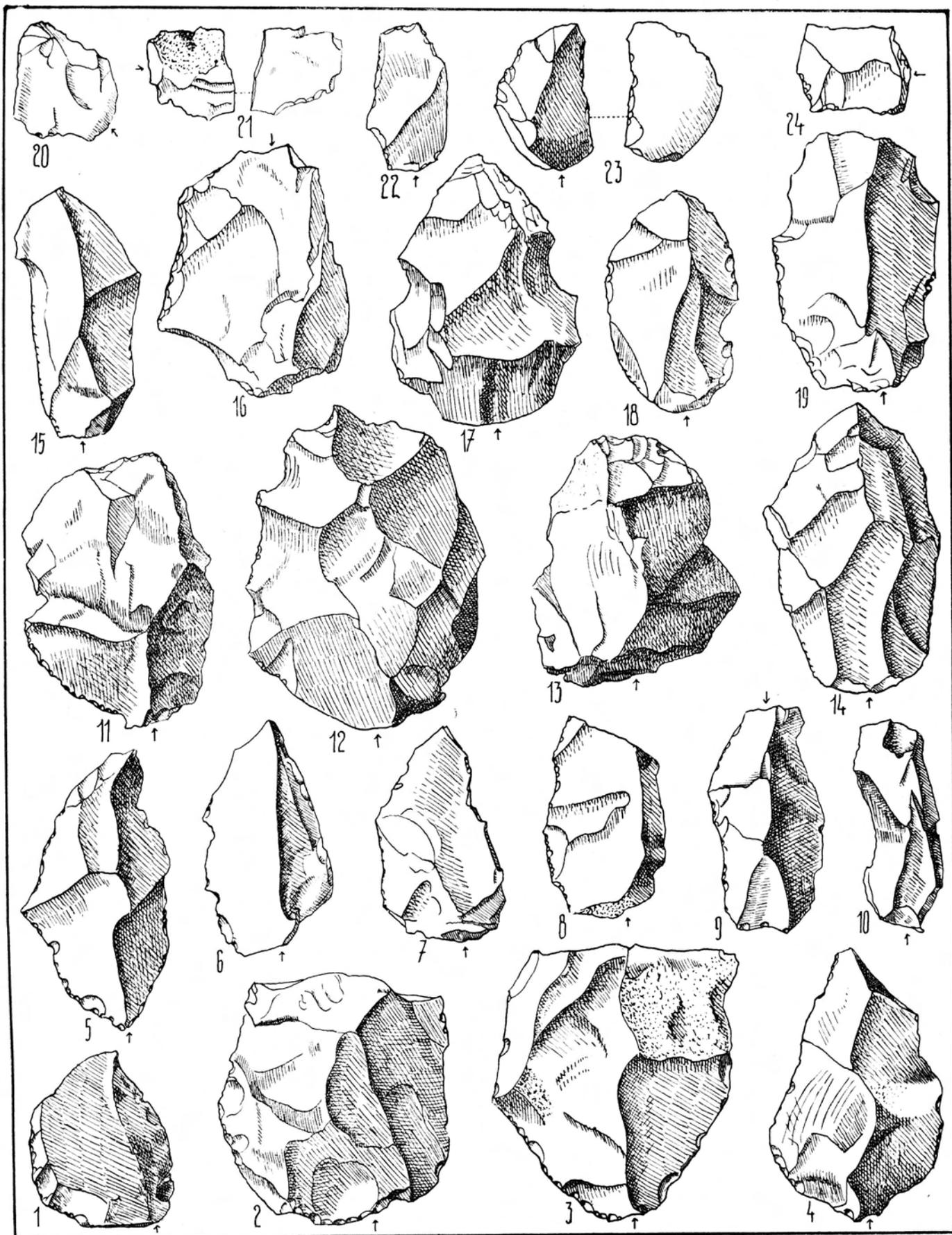

TORDOS

1—24 = 9/10

1, 4. Levélalakú viaszopálszilánkok, vakarónak használva. **2—3.** Vaskos viaszopálszilánkok, vakarónak használva, **5—6., 8.** Levélalakú viaszopálszilánkok, vakarónak és árvésőnek megmunkálva. **7.** Levélalakú tűzkőszilánk, használt, részben megmunkált. **9—10., 20—22., 24.** Szabálytalan viaszopálpengék, használtak. **11., 19.** Vaskos viaszopálpengék, használtak, részben megmunkáltak. **12—13.** Viaszopálmagkődarabok, használtak. **14, 16.** Ovális viaszopálpengék, megmunkáltak. **15.** Ovális viaszopálpenge, használt. **17—18., 23.** Levélalakú viaszopálpengék, megmunkáltak.

1, 4. Blattförmige Splitter aus Wachsopal, als Schaber benützt. **2—3.** Dicke Splitter aus Wachsopal, als Schaber benützt. **5—6, 8.** Blattförmige Splitter aus Wachsopal, als Schaber und Stichel benützt. **7.** Blattförmiger Splitter aus Feuerstein, benützt, teilweise bearbeitet. **9—10, 20—22, 24.** Unregelmässige Klingen aus Wachsopal, benützt. **11, 19.** Dicke Klingen aus Wachsopal, benützt, teilweise bearbeitet. **12—13.** Kernstücke aus Wachsopal, benützt. **14, 16.** Ovale Klingen aus Wachsopal, bearbeitet. **15.** Ovale Klinge aus Wachsopal, benützt. **17—18, 23.** Blattförmige Klingen aus Wachsopal, bearbeitet.

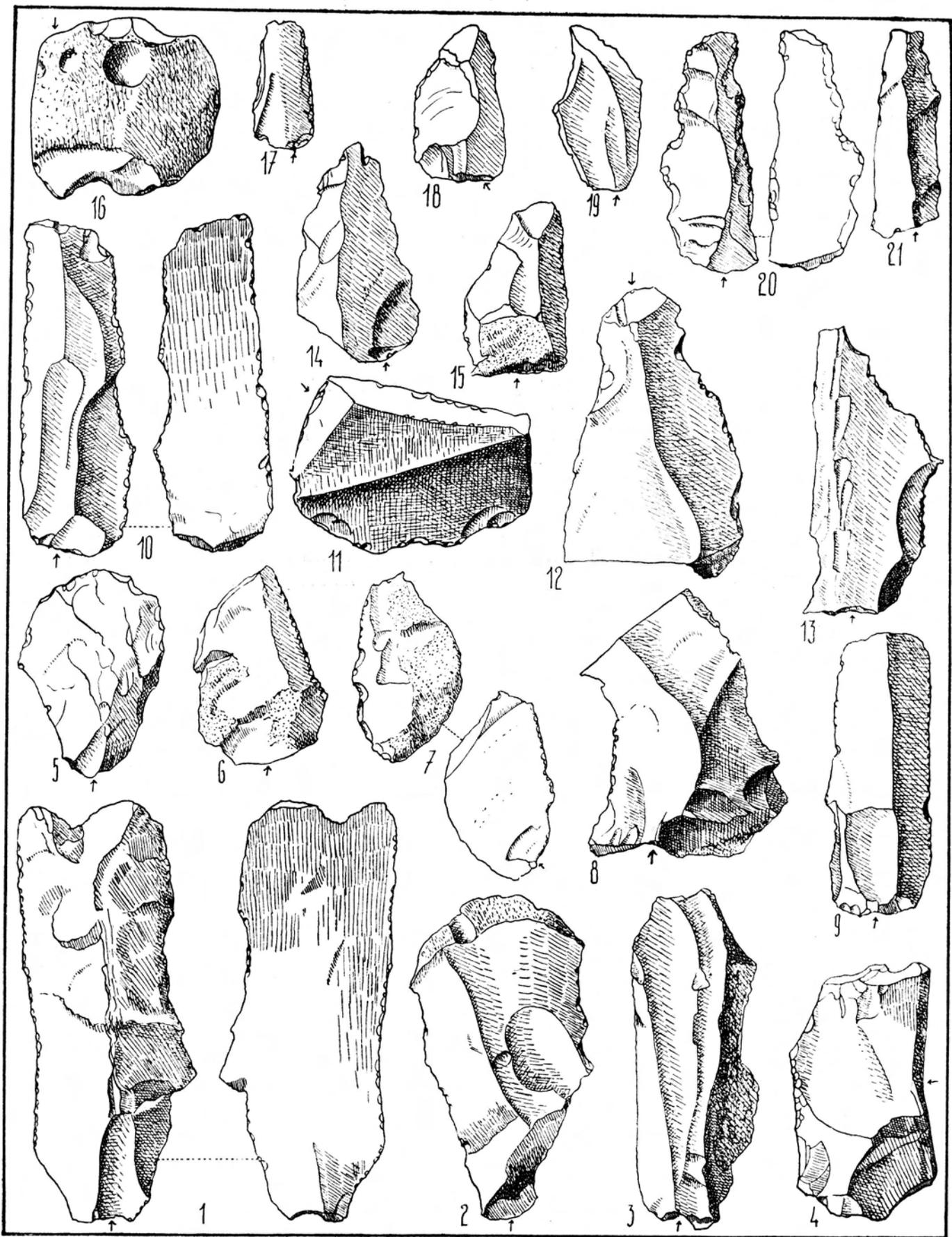
TORDOS

I—21 = 9/10

1., 4. Szabálytalan felületű viaszopálpengék, megmunkáltak. 2—3. U. a., használtak. 5. Szabálytalan felületű viaszopáلكaparó, részben megmunkált. 6—7., 17. Viaszopáلكakarók, megmunkáltak. 8. Vaskos, háromlapú pengevakaró, viaszopál, részben használt, részben megmunkált. 9. Viaszopál-pengevakaró, használt és megmunkált. 10. Szabálytalan felületű viaszopál-pengevakaró és kaparó. 11. Vaskos viaszopáلكaparó, megmunkált, vízben kopott. 12. Bevölgyülő élű pengevakaró, tűzkő. 13., 20. Bevölgyülő élű viaszopál-pengevakarók. 14—15., 18—19., 21. Viaszopálpengék, használtak. 16. Ovális vakaró viaszopál, kiugró fúrószerű hegygyel, vízben kopott.

1. 4. Klingen aus Wachsopal mit unregel-

mässiger Oberfläche, bearbeitet. 2—3. Desgl. benützt. 5. Kratzer aus Wachsopal, mit unregelmässiger Oberfläche, bearbeitet. 6—7, 17. Wachsopalschaber, bearbeitet. 8. Dicker, dreikantiger Klingenschaber aus Wachsopal, teils benützt, teils bearbeitet. 9. Klingenschaber aus Wachsopal, bearbeitet und benützt. 10. Klingenschaber und Kratzer aus Wachsopal, mit unregelmässiger Oberfläche. 11. Dicker Kratzer aus Wachsopal, bearbeitet, im Wasser gerollt. 12. Klingenschaber mit konkaver Schneide, aus Feuerstein. 13, 20. Klingenschaber aus Wachsopal, mit konkaver Schneide. 14—15, 18—19, 21. Klingen aus Wachsopal, benützt. 16. Ovaler Wachsopalschaber mit hervorspringender bohrerartiger Spitze, im Wasser gerollt.

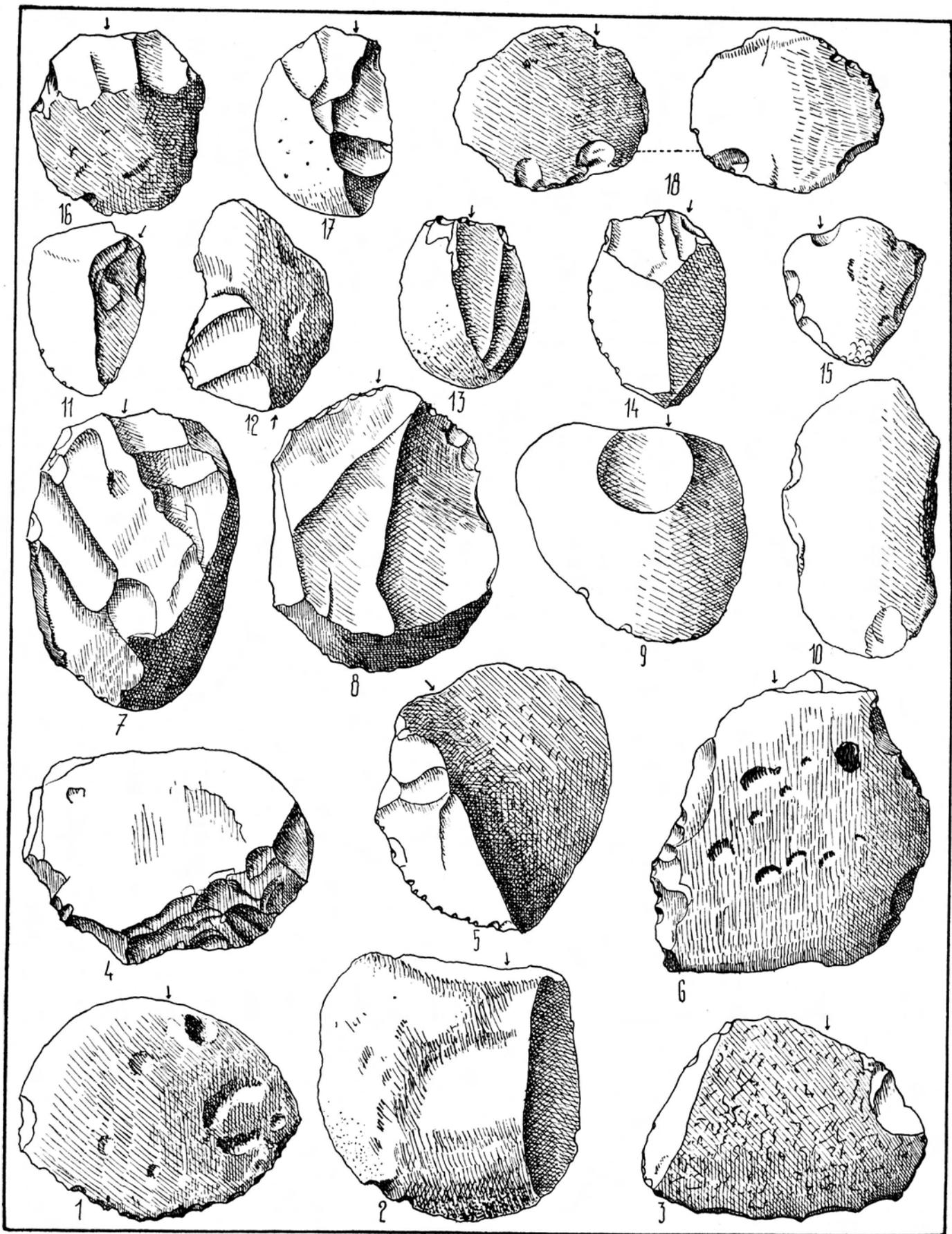

TORDOS

1—18 = 9/10

1—3., 5., 9., 11., 16. Kéregszilánkok, viaszopál, kaparónak használva. 4. Félkörös jáspis-kaparó. 6., 8., 12. Kérges szilánkok, viaszopál, kaparónak megmunkálva. 7. Kérges szilánk, tűzkő. 10. Kérges szilánk, rózsaszínű kvarc, használt. 13—14., 17. Kérges magkődarabok, viaszopál, használtak. 15. Kérges magkődarab, viaszopál, kaparónak és árvésőnek megmunkálva. 18. Kérges szilánk, viaszopál, megmunkált és használt.

1—3, 5, 9, 11, 16. Rindensplitter aus Wachsopál, als Kratzer benützt. 4. Jaspis-Kratzer, halb-kreisförmig. 6, 8, 12. Splitter teilweise mit Rinden aus Wachsopál, zu Kratzern bearbeitet. 7. Splitter mit Rinde aus Feuerstein. 10. Splitter mit Rinde aus rosafarbigem Quarz, benützt. 13—14, 17. Kernsteinstücke mit Rinden aus Wachsopál, benützt. 15. Desgl., zu Kratzer und Stichel bearbeitet. 18. Ovale Splitter mit Rinde aus Wachsopál, bearbeitet und benützt.

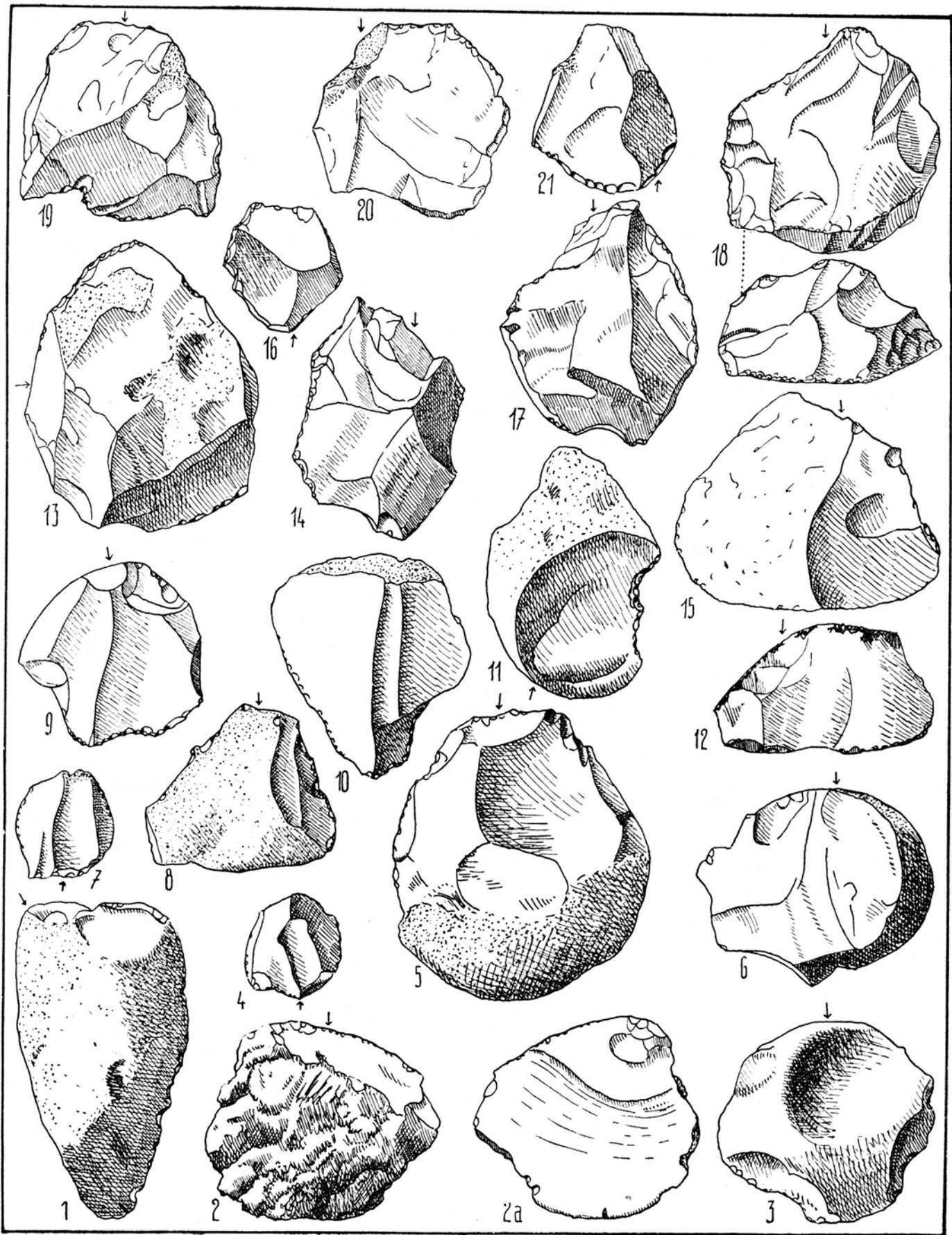

TORDOS

1—21 = 9/10

1., 3., 5., 8—9., 11—12. Kérges szilánkok, viaszopál, vakarónak megmunkálva. 2. Kérges szilánk, vörös jáspis, használt. 4., 7. Ovális viaszopálszilánkok, használtak. 6. Ovális kérges szilánk, viaszopál, használt. 10. Vaskos kérges szilánk, viaszopál, kaparónak megmunkálva, csak részben használt. 13—14., 18., 21. Vaskos viaszopálpengék, megmunkáltak. 15—17. Használt viaszopálpengék. 19—20. Vaskos viaszopálpengék, kaparónak használva.

1, 3, 5, 8—9, 11—12. Splitter mit Rinde aus Wachsopal, zu Schabern bearbeitet. 2. Splitter mit Rinde aus rotem Jaspis, benützt. 4, 7. Ovale Wachsopalsplitter, benützt. 6. Ovaler Splitter aus Wachsopal, mit Rinde, benützt. 10. Dicker Splitter mit Rinde aus Wachsopal, nur teilweise benützt, als Kratzer bearbeitet. 13—14, 18, 21. Dicke Wachsopalsplitter, bearbeitet. 15—17. Benützte Wachsopalsplitter. 19—20. Desgl., als Kratzer benützt.

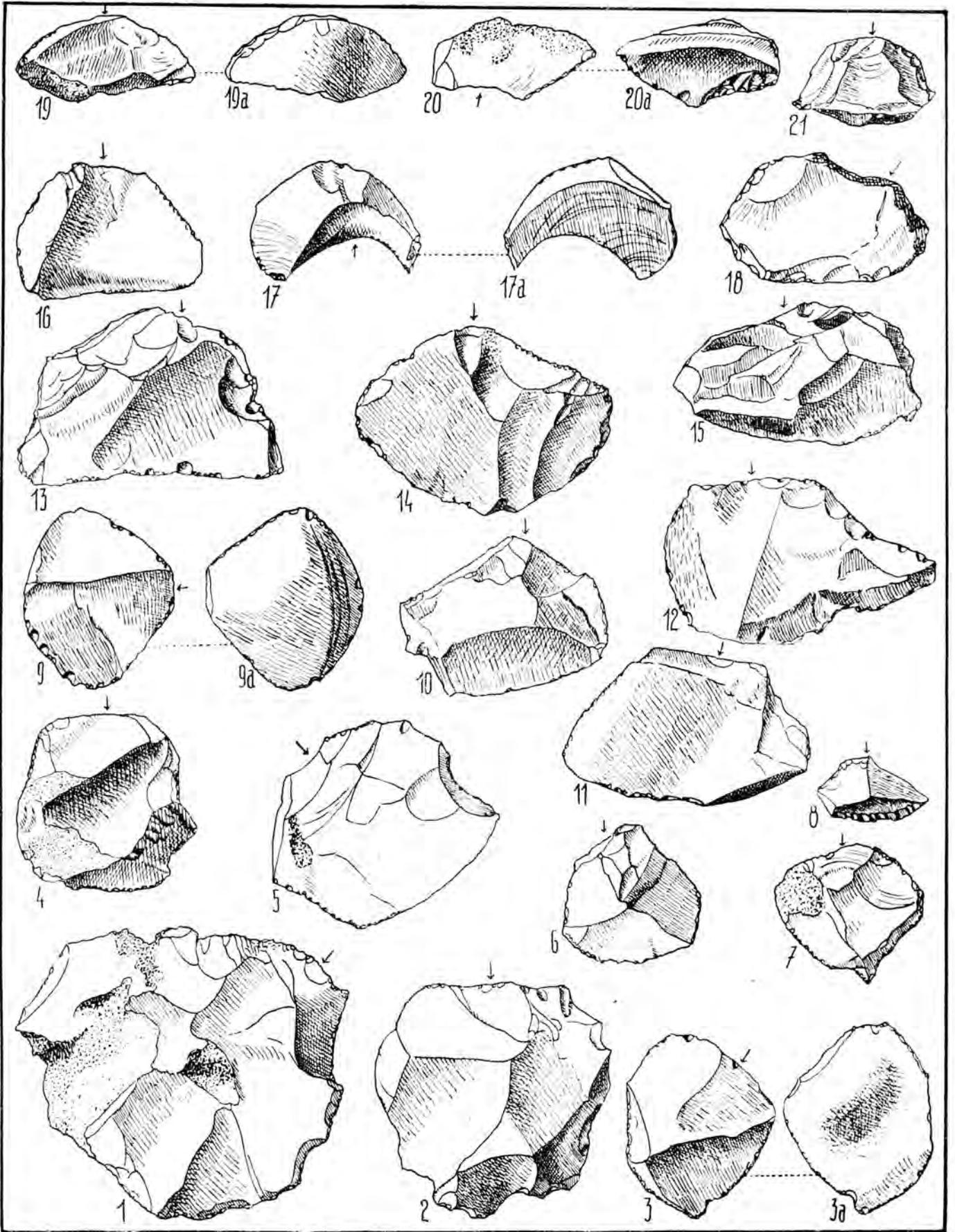
TÖRDÖS

1—21 = 9/10

1. Vörös jaspiskorong, vakarónak megmunkálva. 2. Viaszopálkorong, használt. 3., 5—6., 10., 15. Ovális viaszopálszilánkok, használtak. 4., 9. Viaszopálkorong, megmunkált. 7. Viaszopálszilánk, kaparónak és fúrónak megmunkálva. 8. Vörös jaspiskaparó. 11., 18., 20. Vaskos viaszopálpengék, vakarónak megmunkálva. 12. Vaskos viaszopálpenge, használt. 13., 16. Viaszopál-félkorong, használt. 14. Ovális viaszopálpenge, vaskos, vakarónak megmunkálva. 17. Viaszopál-korongdarab, vakarónak megmunkálva. 19. Viaszopál-félkorong, vakarónak és árvésőnek megmunkálva.

1. Rote Jaspisscheibe, zum Schaber bearbei-

tet. 2. Wachsovalscheibe, benützt. 3, 5—6, 10, 15. Ovale Wachsovalsplitter, benützt. 4, 9. Wachsovalscheibe, bearbeitet. 7. Wachsovalsplitter, zu Kratzer und Bohrer bearbeitet. 8. Roter Jaspis-Kratzer. 11, 18, 20. Dicke Wachsovalsplitter, zu Schabern bearbeitet. 12. Dicker Wachsovalsplitter, benützt. 13, 16. Halbscheiben, aus Wachsoval, benützt. 14. Ovaler Wachsovalsplitter, dick, zu Schaber bearbeitet. 17. Scheibenstück aus Wachsoval, zu Schaber bearbeitet. 19. Wachsovalhalbscheibe, zu Schaber und Stichel bearbeitet. 21. Scheibenbruchstück aus Feuerstein, zu Schaber und Stichel bearbeitet.

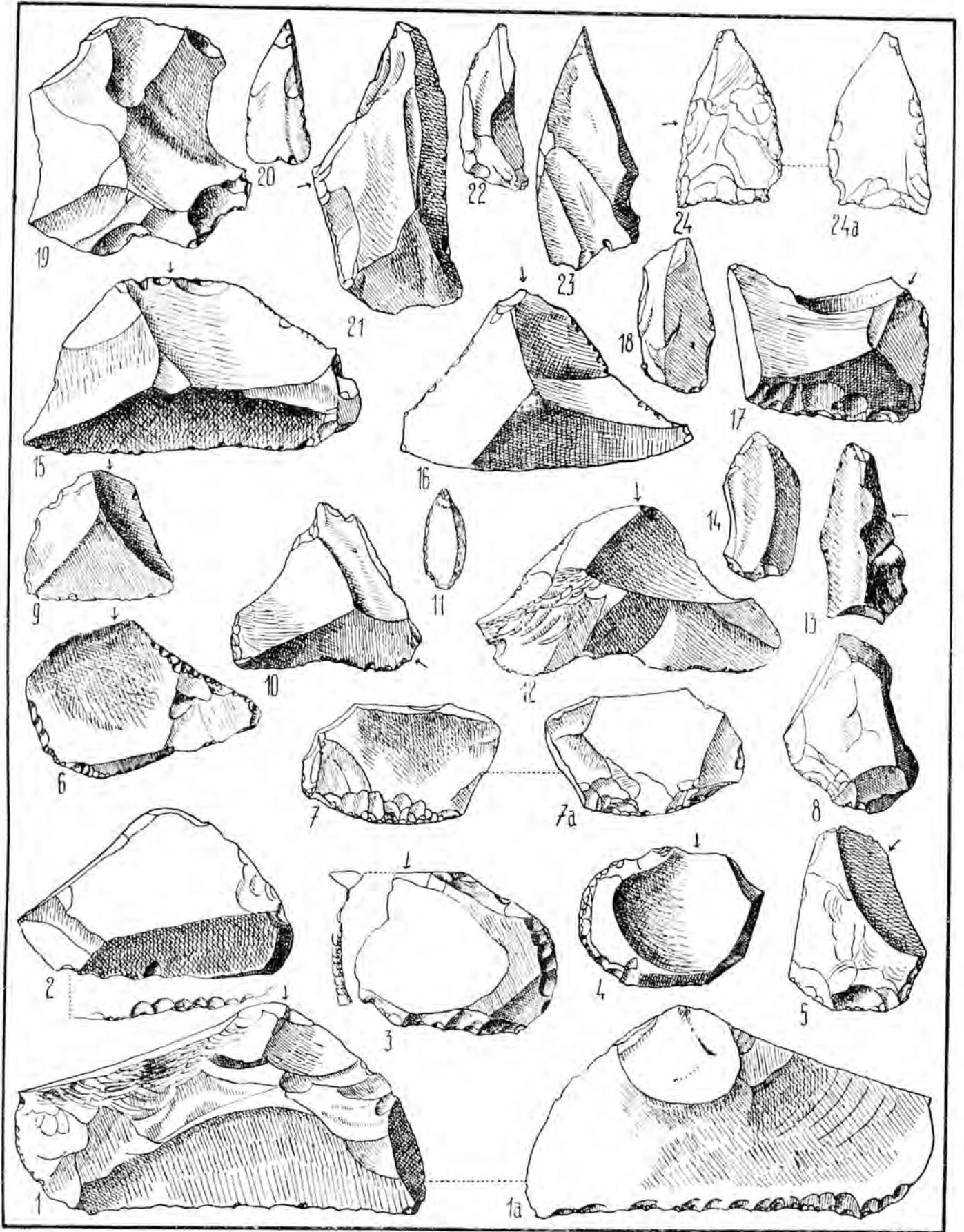
TORDOS

1—24 = 9/10

1. Pengevakaró, viaszopál. 2. Tűzkőkaparó. 3—4. Ovális vakarók, viaszopál. 5—7. Kaparók, viaszopál. 8. Magas kaparó, májszínű jáspisból. 9—10., 12., 15—16., 19. Csillaghátú pengék, viaszopálból, használtak. 11. Háta viaszopál-penge vakaróknak és árvésőnek megmunkálva. 13. Késpengeszzerű korongdarab, viaszopál, használt. 14., 21. Korongtöredék, viaszopál, vakaróknak és árvésőnek megmunkálva. 17. Csillaghátú, vaskos kaparó, viaszopál. 18. Viaszopál-korongtöredék, használt. 20., 22—23. U. a., vakaróknak és árvésőnek használt. 24. Tűzkőnyíl-hegy, korongtöredékből formálva, megmunkálása aeneolithikus.

1. Klingenschaber aus Wachsopal. 2. Kratzer

aus Feuerstein. 3—4. Ovale Schaber aus Wachsopal. 5—7. Kratzer aus Wachsopal. 8. Hoher Kratzer aus leberfarbigem Jaspis. 9, 10, 12, 15, 16, 19. Splitter mit dreikantiger Oberfläche aus Wachsopal, benützt. 11. Wachsopalsplitter mit Rücken, als Schaber und Stichel bearbeitet. 13. Messerklingenartiges Scheibenstück aus Wachsopal, benützt. 14, 21. Scheibenbruchstücke aus Wachsopal, zu Schaber und Stichel bearbeitet. 17. Dicker, dreikantiger Kratzer aus Wachsopal. 18. Scheibenbruchstück aus Wachsopal, benützt. 20, 22—23. Scheibenbruchstücke aus Wachsopal, als Schaber und Stichel benützt. 24. Pfeilspitze aus Feuerstein, aus einem Scheibenbruchstück erzeugt. Die Bearbeitung ist aeneolithisch.

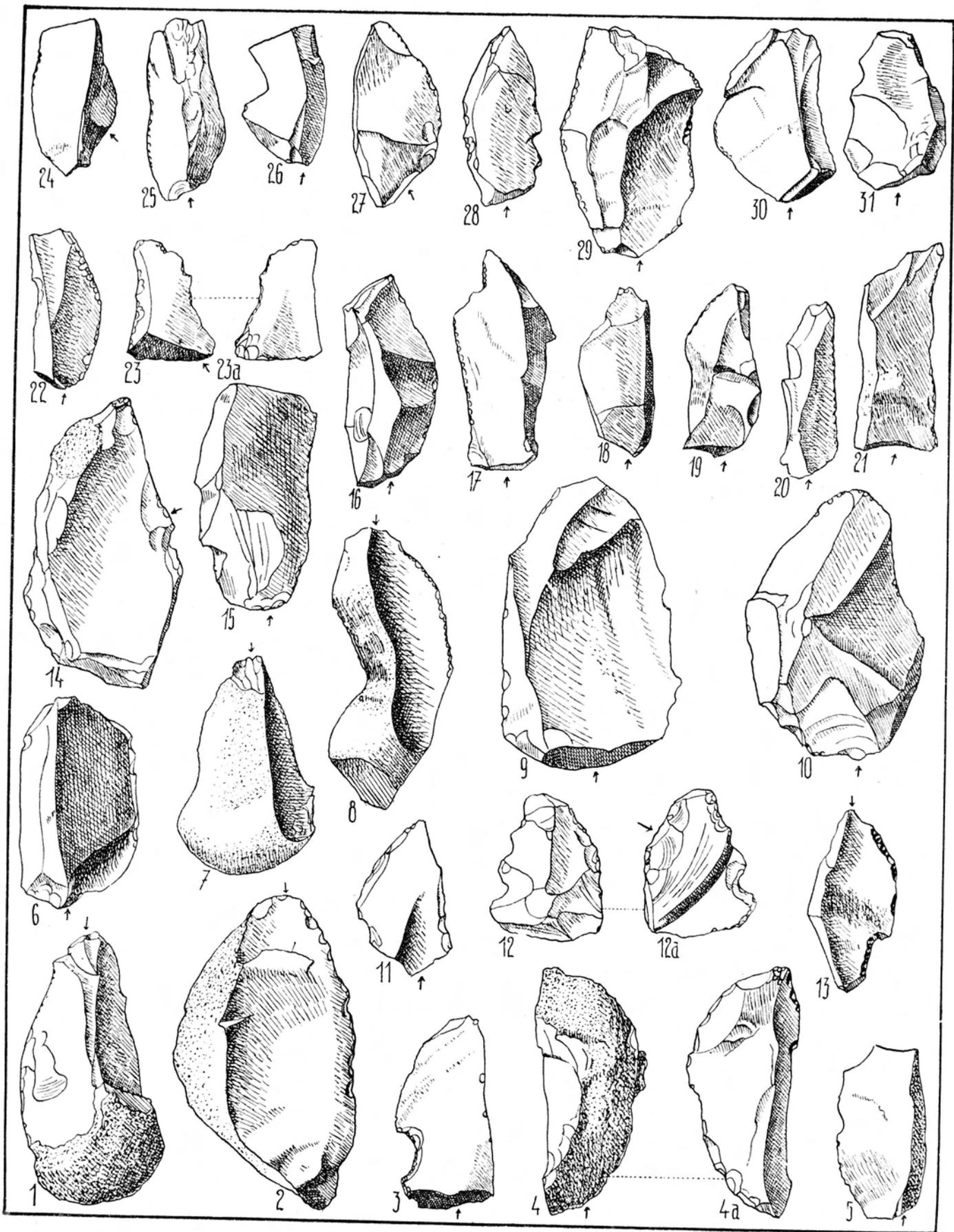

TORDOS

1—31 = 9/10

1—2., 5—7., 9., 15., 18—21., 24., 27., 30—31. Háts szeletek, viaszopál, vakarónak használva. **3.** U. a., viaszopál, bevölgyülő vakaró éllel. **4.** U. a., viaszopál, árvésőnek kidolgozva. **8., 29.** U. a., viaszopál, vakarónak megmunkálva. **10.** Háts szelet, vörös jáspis, használt. **11.** Viaszopál-korongtöredék, nyílhegynek kidolgozva. **12.** Korongtöredék, tűzkő, kaparónak megmunkálva. **13., 23., 25.** Háts szeletek, viaszopál, vakarónak megmunkálva. **14.** U. a., viaszopál, használt, vége árvéső. **16—17., 28.** U. a., viaszopál, vakarónak és árvésőnek megmunkálva. **22.** Háts szelet, jáspis, vakarónak megmunkálva. **26.** Háts szelet, viaszopál, törött.

1—2., 5—7., 9., 15., 18—21., 24., 27., 30—31. Segmente mit Rücken, aus Wachsopal, als Schaber benützt. **3.** Desgl., mit konkaver Schneide. **4.** Desgl., zu Stichel bearbeitet. **8., 29.** Desgl., zu Schaber bearbeitet. **10.** Desgl., aus rotem Jaspis benützt. **11.** Scheibenbruchstück aus Wachsopal, zu Pfeilspitze bearbeitet. **12.** Desgl., aus Feuerstein, zu Kratzer bearbeitet. **13., 23., 25.** Segmente mit Rücken aus Wachsopal, zu Schabern bearbeitet. **14.** Desgl., benützt, die Spitze: Stichel. **16—17., 28.** Desgl., zu Schaber bearbeitet. **22.** Desgl., zu Schaber bearbeitet. **26.** Desgl., Bruchstück.

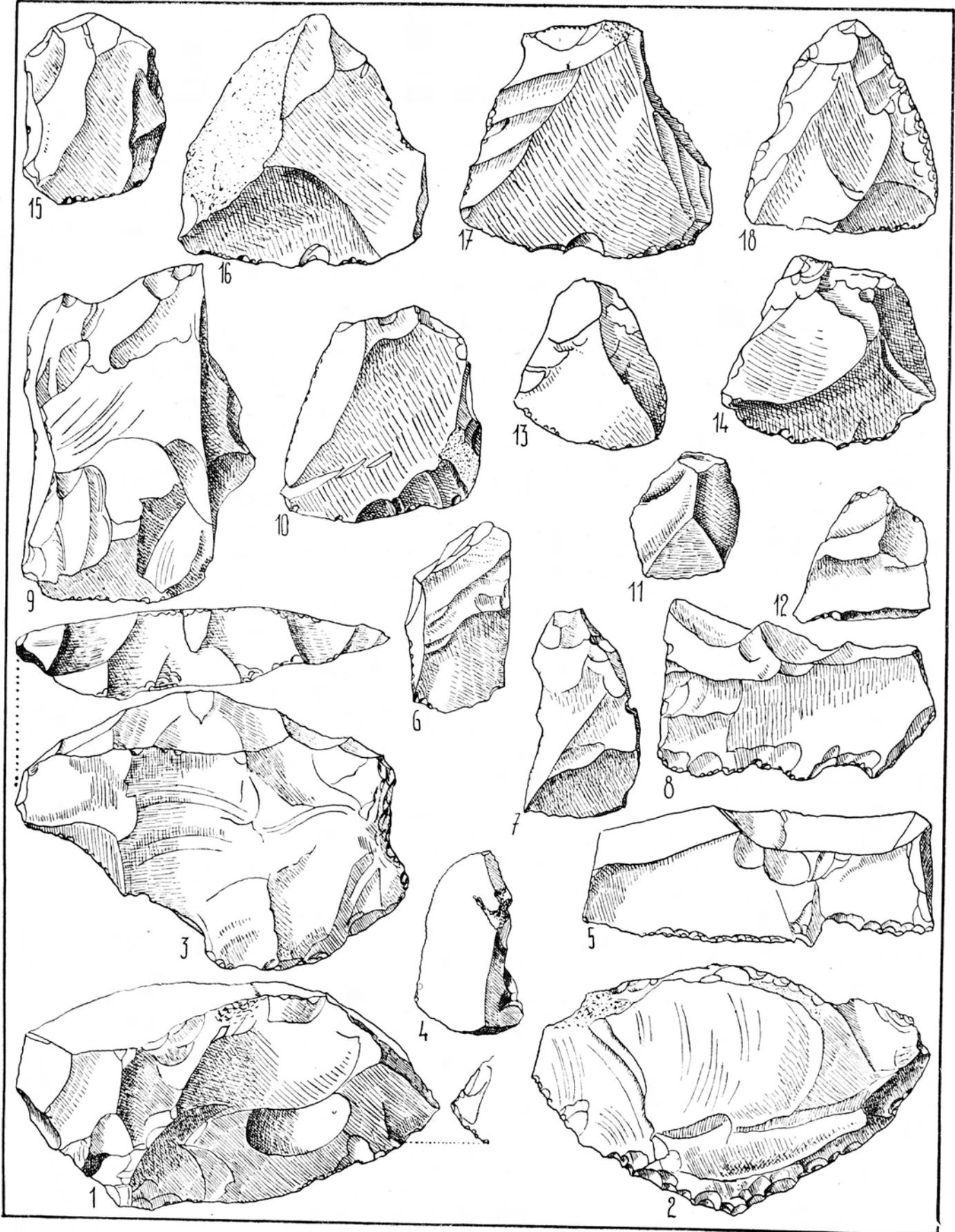

TORDOS

1—18 = 9/10

1—2. Hátas szeletek, viaszopál, vakarónak és árvésőnek megmunkálva. **3.** U. a., vörös jaspis, vakarónak megmunkálva, töve felett kényelmi retus. **4.** U. a., viaszopál, használt. **5.** U. a., viaszopál, vakarónak megmunkálva, a fogantyúrész külön kidolgozva. **6—7., 9., 12., 14—15., 17.** Gyalukések, viaszopál, részben használt, részben megmunkált. **8.** Hátas szelet, viaszopál, bevölgylő vakaró éllel. **10—11., 13., 16.** Gyalukés, viaszopál, használt. **18.** U. a., viaszopál, gondosan megmunkált.

1—2. Segmente mit Rücken aus Wachsopal, zu Schabern und Stichel bearbeitet. **3.** Desgl., aus rotem Jaspis, zu Schaber bearbeitet, mit Schutzretuschen. **4.** Desgl., aus Wachsopal, benützt. **5.** Desgl., zu Schaber bearbeitet, der Griff ist für sich bearbeitet. **6—7, 9, 12, 14—15, 17.** Hobelmesser aus Wachsopal, teilweise benützt, teilweise bearbeitet. **8.** Segment mit Rücken aus Wachsopal, mit konkaver Schaberschneide. **10—11, 13, 16.** Hobelmesser aus Wachsopal, benützt. **18.** Desgl., sorgfältig bearbeitet.

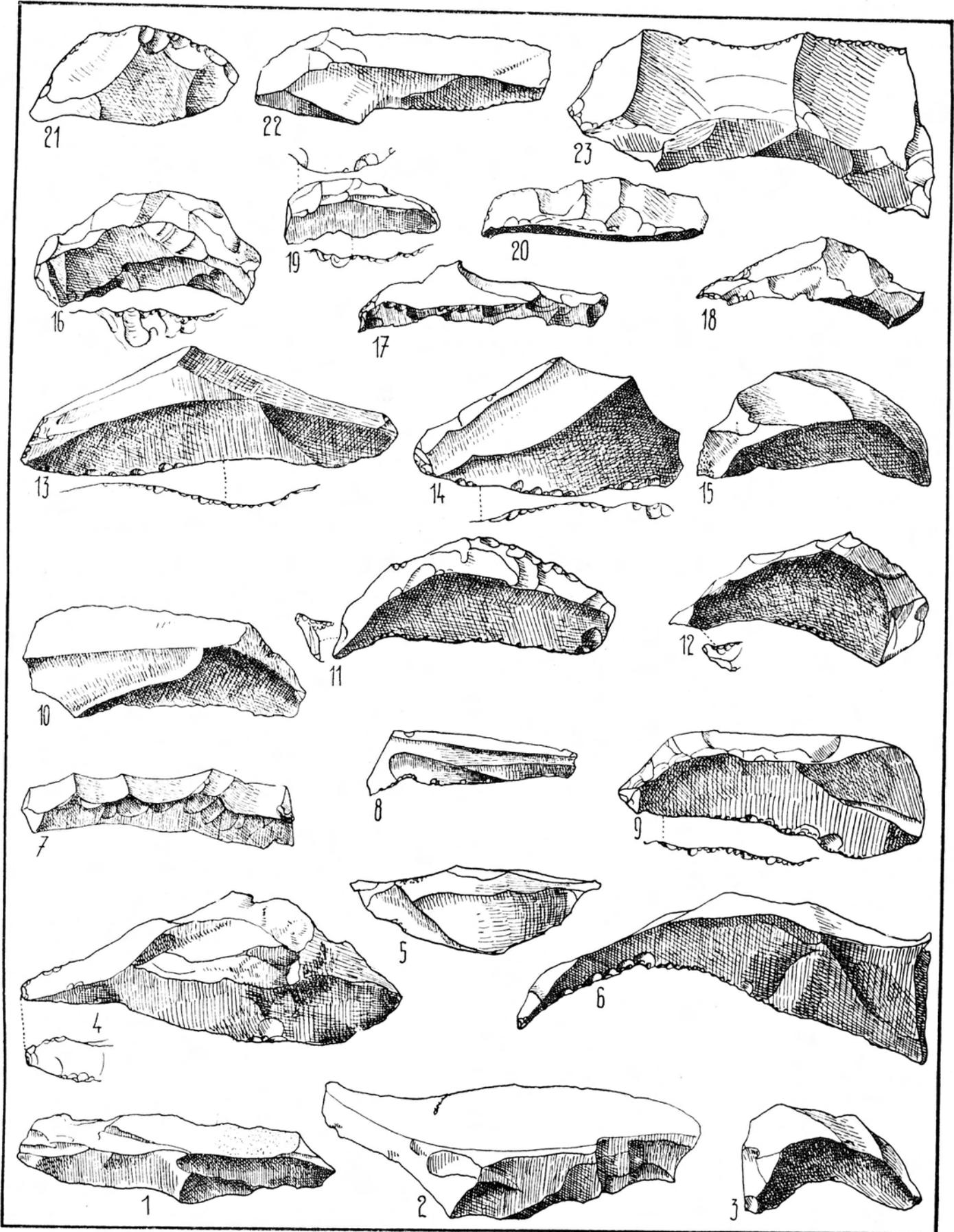

TORDOS

1—23 = 9/10

1—3., 5., 7., 15., 20—22. Kézvonók, viaszopál, használtak. 4., 17—18., 23. U. a., használtak, hegyük árvésőnek kidolgozva. 6., 8., 11—13. U. a., részben használtak, részben megmunkáltak, hegyük árvésőnek kidolgozva. 9. U. a., éle az elő- és hátlapon megmunkálva. 10. U. a., opálosodott homokkő, használt. 14., 16., 19. U. a., viaszopál, megmunkáltak, végük kaparónak kidolgozva.

1—3, 5, 7, 15, 20—22. Reifmesser aus Wachsopal, benützt. 4, 17—18, 23. Desgl., benützt, die Spitzen zu Stichel bearbeitet. 6, 8, 11—13. Desgl., teils benützt, teils bearbeitet, Spitzen zu Stichel bearbeitet. 9. Desgl., Schneide an der Vorder- und Rückseite bearbeitet. 10. Desgl., aus opalisiertem Sandstein, benützt. 14, 16, 19. Desgl., aus Wachsopal, die Enden zu Kratzern bearbeitet.

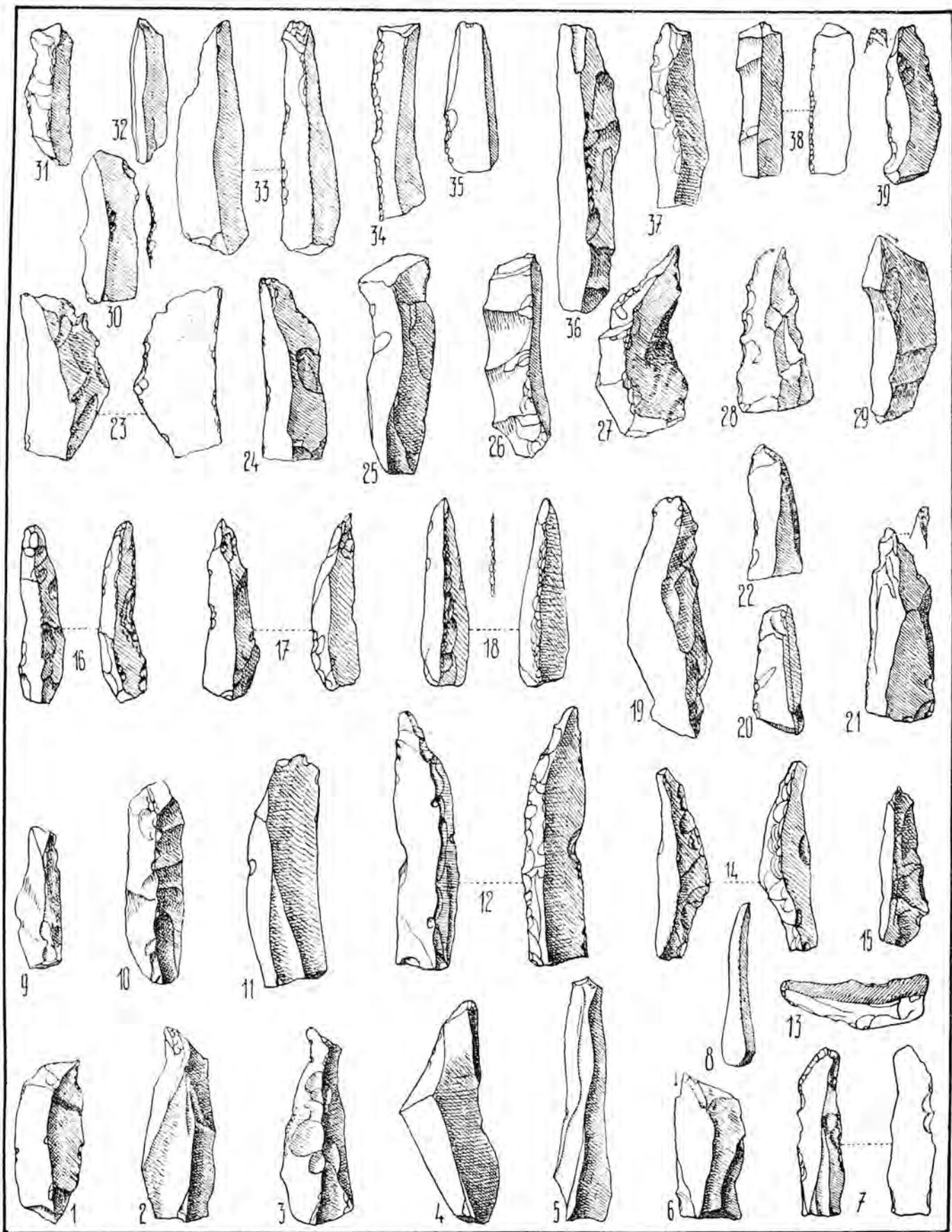
TORDOS

I—39 = 9/10

1., 4—6., 9—11., 15., 21., 24—26., 29., 31. Árvésők, viaszopál, vakarónak is használva. **2—3., 22., 32.** Árvésők, viaszopál, hegyük kidolgozva. **7—8., 33.** Árvésők, viaszopál, élük vakaró. **10.** Árvéső, vörös jáspis. **12.** Hátas penge, viaszopál, háta retusált, hegye árvéső, éle használ, részben megmunkált. **13.** Pengekaparó, viaszopál. **14.** Hátas penge, viaszopál, háta retusált, hegye kaparó, éle vakaró. **16.** U. a., háta retusált, éle vakaró, hegye árvéső, **17—27.** Viaszopál-pengék, élük vakaró, hegyük árvéső. **18—37.** Háromélű viaszopálpengék, élük vakarónak megmunkálva, hegyük árvéső. **19—20., 36.** Hátas vakarók, viaszopál. **23.** Árvéső, viaszopál, éle vakarónak kidolgozva. **28.** Fűrészpenge, viaszopál, hegye árvéső. **30., 34—35., 38.** Árvésők, viaszopál, élük vakaró. **39.** Pengevakaró, viaszopál, vége kaparó.

1, 4—6, 9—11, 15, 21, 24—26, 29, 31. Stichel

aus Wachsopal, auch als Schaber benützt. **2—3, 22, 32.** Desgl., die Spitzen bearbeitet. **7, 8, 33.** Desgl., die Schneiden als Schaber bearbeitet. **10.** Stichel aus rotem Jaspis. **12.** Wachsopalklinge mit Rücken, der Rücken retusiert, mit einer Stichelspitze, Schneide benützt, teilweise bearbeitet. **13.** Klingenkratzer aus Wachsopal. **14.** Wachsopalklinge mit retusiertem Rücken, die Spitze: Kratzer, die Schneide: Schaber. **16.** Desgl., die Schneide: Schaber, die Spitze: Stichel. **17, 27.** Wachsopalklingen, Schneiden: Schaber, Spitzen: Stichel. **18, 37.** Dreikantige Wachsopalklingen, die Schneiden zu Schabern, die Spitzen zu Sticheln bearbeitet. **19—20, 36.** Schaber mit Rücken aus Wachsopal. **23.** Stichel aus Wachsopal, Schneide: Schaber. **28.** Sägeklinge aus Wachsopal, Spitze: Stichel. **30, 34, 35, 38.** Stichel aus Wachsopal, Schneide: Schaber. **39.** Klingenschaber aus Wachsopal, Ende: Kratzer.

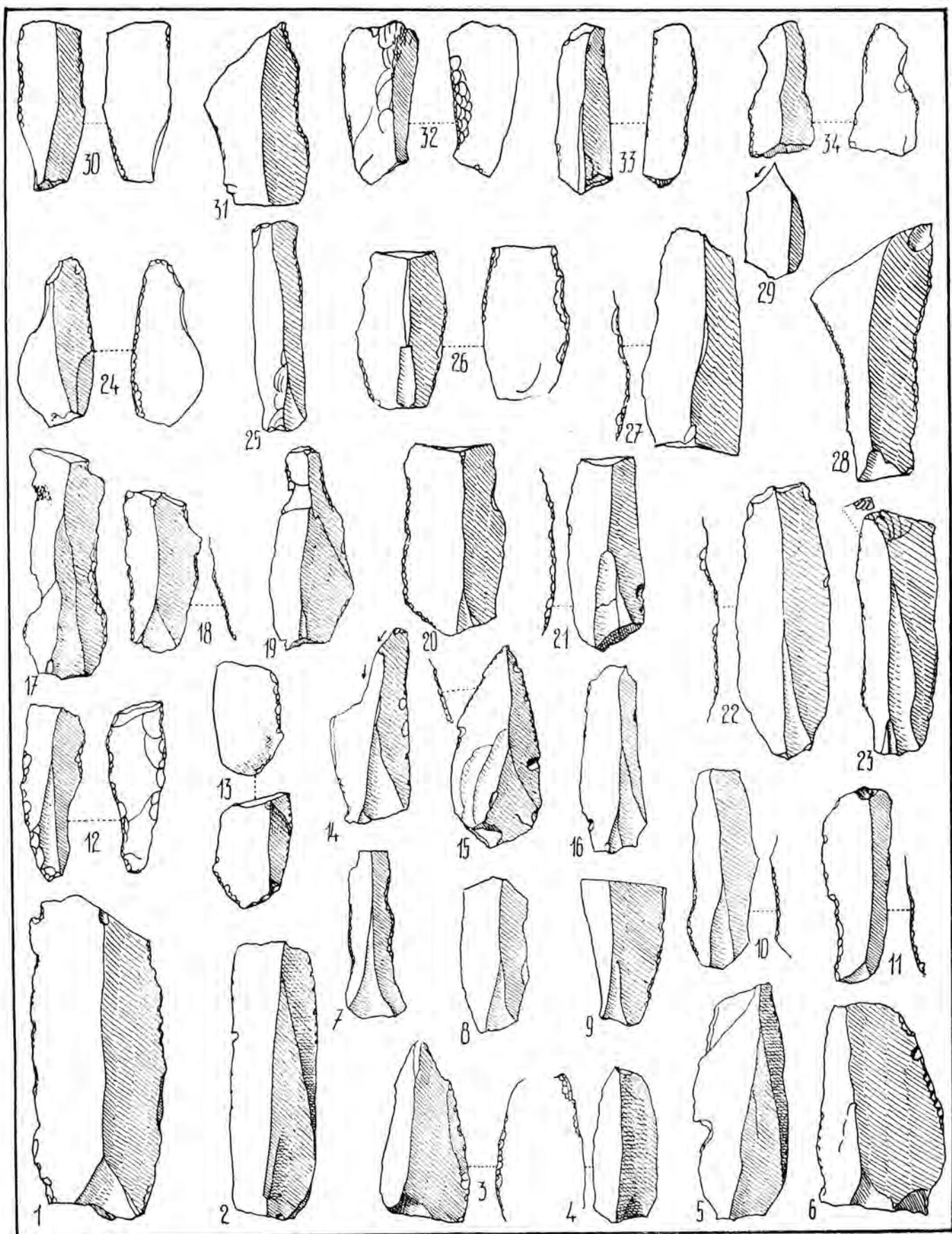

TORDOS

1—34 = 9/10

1—2., 5., 8—9., 16. Háromlapú viaszopál-pengék, vakarónak használva. 3., 6., 20. U. a., előlapon retusáltak. 4. Háromlapú vörös jáspis-penge, előlapon retusált. 7. Háromlapú opáto-sodott homokkő-penge retusált éllel. 10—13., 15., 18—19., 26., 30., 32. Háromlapú viaszopál-pengék, részben elő-, részben hátlapon retusáltak. 14. Háromlapú viaszopál-árvéső. 17. Háromlapú kovavakaró. 21—22., 27. Háromlapú viaszopál-vakarók, retus előlapi élen. 23. Háromlapú viaszopál-penge, használt, bal sarka árvésőnek kiképezve. 24—25., 33—34. Háromlapú viaszopál-pengék, egyik élük vakarónak, hegyük kaparónak kidolgozva. 28—31. Háromlapú viaszopál-pengevakarók, végüknek egyik sarka árvésőnek kiképezve. 29. Háromlapú viaszopál-árvéső.

1—2, 5, 8—9, 16. Dreikantige Klingen aus Wachsopal, als Schaber benützt. 3, 6, 20. Desgl., an der Vorderseite retusiert. 4. Desgl., aus rotem Jaspis, an der Vorderseite retusiert. 7. Desgl., aus opalisiertem Sandstein, mit retusierten Kanten. 10—13, 15, 18—19, 26, 30, 32. Desgl., aus Wachsopal, teils an der Vorder-, teils an der Rückseite retusiert. 14. Dreikantiger Stichel aus Wachsopal. 17. Dreikantiger Quarzschaber. 21—22, 27. Dreikantige Schaber aus Wachsopal, an der Vorderseite retusiert. 23. Dreikantige Klinge aus Wachsopal, gebraucht, linke Ecke als Stichel geformt. 24—25, 33—34. Desgl., eine Schneide zu Schaber, die Spitzen zu Kratzern ausgearbeitet. 28, 31. Dreikantige Klingenschaber, aus Wachsopal, die rechte Ecke der Enden zu Stichel geformt. 29. Dreikantiger Wachsopalstichel.

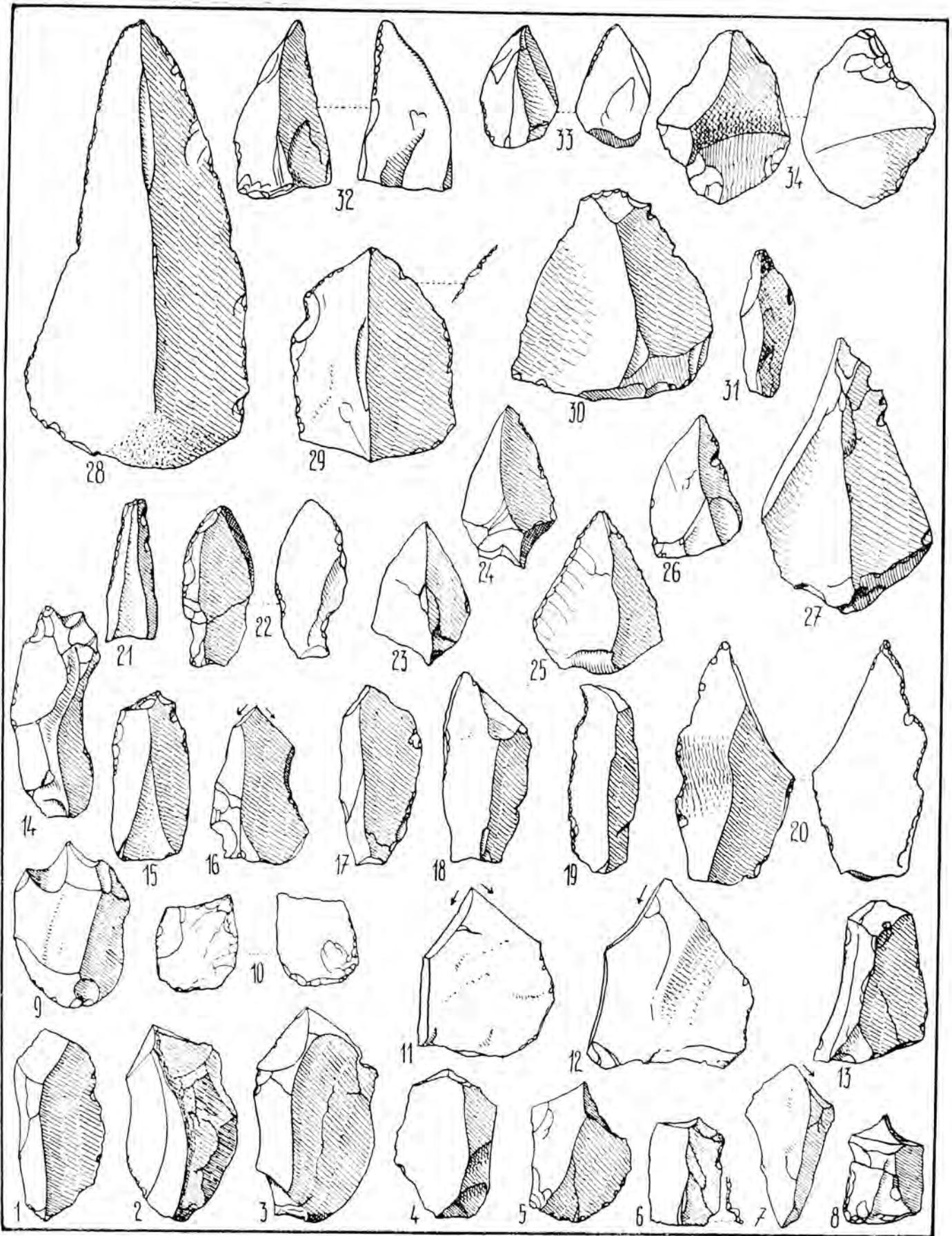
TORDOS

1—34 = 9/10

1—5., 7., 15—18., 31. Háromlapú viaszopál-pengék, élük vakarónak használt, hegyük árvéső. 6., 20. U. a., előlapi élük retusált. 8—12. Háromlapú viaszopál-árvésők, kényelmi retusokkal. 13—14. Tömör viaszopál-vakarók, sarkuk árvéső. 19. Háromlapú viaszopál-árvéső, csőrös, egyik éle vakaró. 21. Háromlapú kovárvéső, törött hegye vakaró. 22—27., 33. Háromlapú viaszopál-árvésők, vagy nyílhegyek. 28. U. a., nagyobb penge, retusok elő- és hátlapi élen, törpenge lehetett. 29. Háromlapú vörös jaspis-vakaró, retusok előlapi élen is, hegye árvéső. 30. Hasonló viaszopál-penge, hegye kaparó. 32. Levélszerű viaszopál-penge-vakaró, retusok jórésze előlapi élen. 34. Ovális kovápenge, az előlapi él egy része retusált.

1—5, 7, 15—18, 31. Dreikantige Wachsopalklingen, die Schneiden als Schaber gebraucht,

die Spitzen als Stichel geformt. 6, 20. Desgl., die Schneiden an der Vorderseite retusiert. 8—12. Dreikantige Wachsopaltstichel, mit Schutzretuschen. 13—14. Massive Wachsopalschaber, die Enden sind Stichel. 19. Dreikantiger Stichel aus Wachsopál, schnabelartig, mit einer Schaberschneide. 21. Dreikantiger Feuerstichel, mit einer gebrochenen Kratzer Spitze. 22—27, 33. Dreikantige Wachsopaltstichel, oder Pfeilspitzen. 28. Dieselbe Klingensform, grösser, mit Retuschen an der Vorder- und Rückseite, kann eine Dolchklinge gewesen sein. 29. Dreikantiger Kratzer aus rotem Jaspis, mit Retuschen auch an der Vorderseite, mit einer Stichelspitze. 30. Desgl., mit einer Kratzer Spitze. 32. Blattartiger Klingenschaber aus Wachsopál, ein Teil der Schneide ist an der Vorderseite retusiert. 34. Blattartige Klinge aus Feuerstein, ein Teil der Schneide ist an der Vorderseite retusiert.

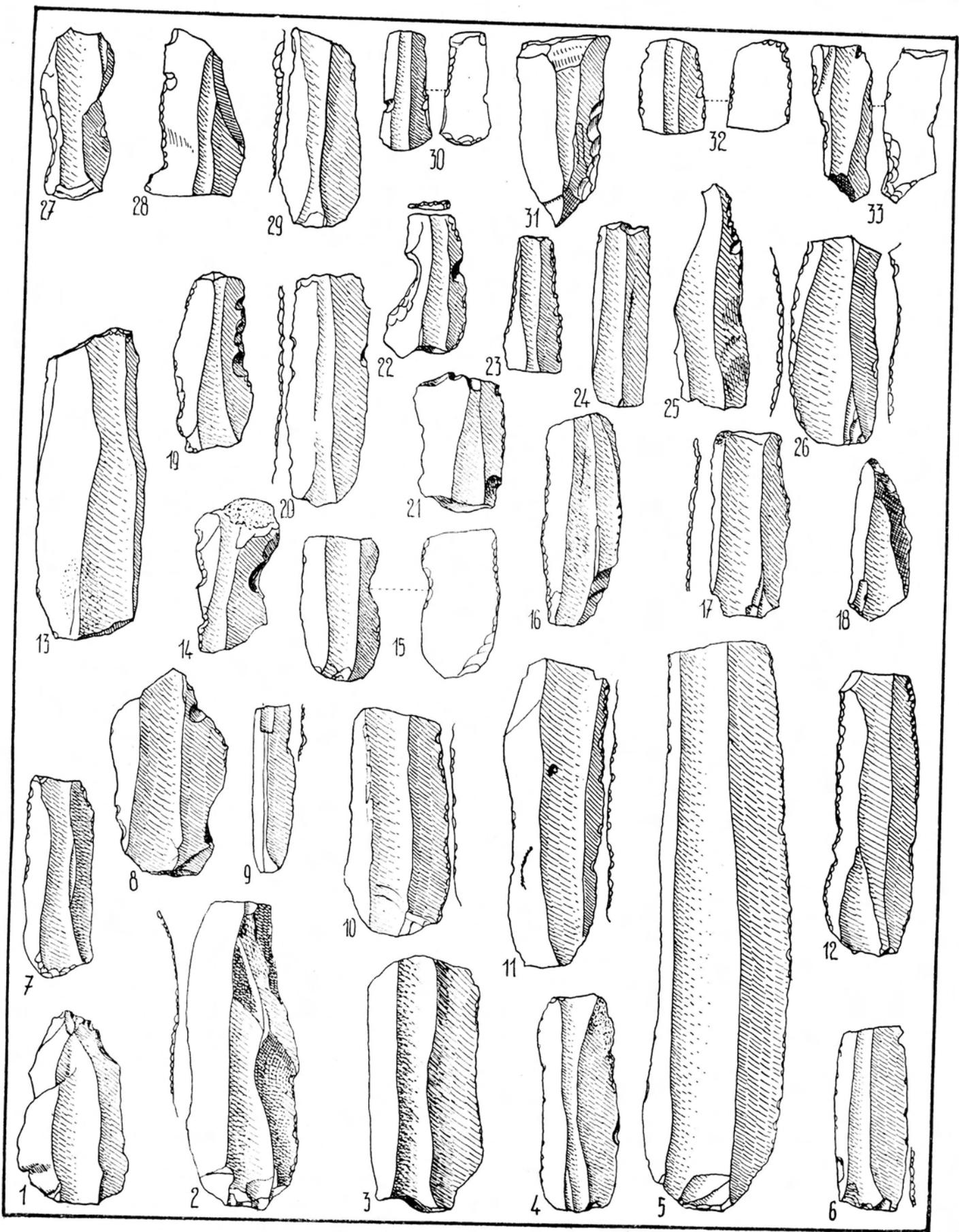
TORDOS

1—33 = 9/10

1. Négylapú viaszopál-penge. 2. Négylapú viaszopál-pengevakaró, csak előlapi él retusált. 3., 5., 7., 18. Négylapú viaszopálpengék, használtak. 4. Négylapú kovapenge, használt. 6., 9. Négylapú viaszopálpengék, előlapon kényelmi retusok. 8. Négylapú viaszopálpenge, használt, hegye árvéső. 10., 15., 17., 20., 26., 32., 33. Négylapú viaszopál-pengevakarók, retus előlapi élen is. 11. Négylapú kova-pengevakaró, retus előlapi élen is. 12., 14., 16., 23. Négylapú viaszopál-pengevakarók. 13. Négylapú viaszopálpenge, használt, éle kaparó. 19., 21—22., 24., 27., 30. Négylapú viaszopál-pengevakarók, végük kaparó. 25., 28—29., 31. U. a., végük árvéső.

1. Vierkantige Wachsopalklinge. 2. Vierkantiger Klingenschaber aus Wachsopal, nur

die vordere Schneide ist retuschiert. 3, 5, 7, 18. Vierkantige Klängen aus Wachsopal, gebraucht. 5. ist aeneolithisch, bzw. kupferzeitlich. 4. Vierkantige Klinge aus Feuerstein, gebraucht. 6, 9. Vierkantige Klängen aus Wachsopal, an den Vorderseiten mit Schutzretuschen. 8. Vierkantige Klinge aus Wachsopal, gebraucht, mit einer Stichelspitze. 10, 15, 17, 20, 26, 32—33. Vierkantige Klingenschaber aus Wachsopal, mit Retuschen auch an der Vorderseite. 11. Desgl., aus Feuerstein. 12, 14, 16, 23. Vierkantige Klingenschaber aus Wachsopal. 13. Vierkantige Klinge aus Wachsopal, gebraucht, Spitze: Kratzer. 19, 21—22, 24, 27, 30. Vierkantige Klingenschaber aus Wachsopal, Spitzen: Kratzer. 25, 28—29, 31. Vierkantige Klingenschaber aus Wachsopal, Spitzen: Stichel.

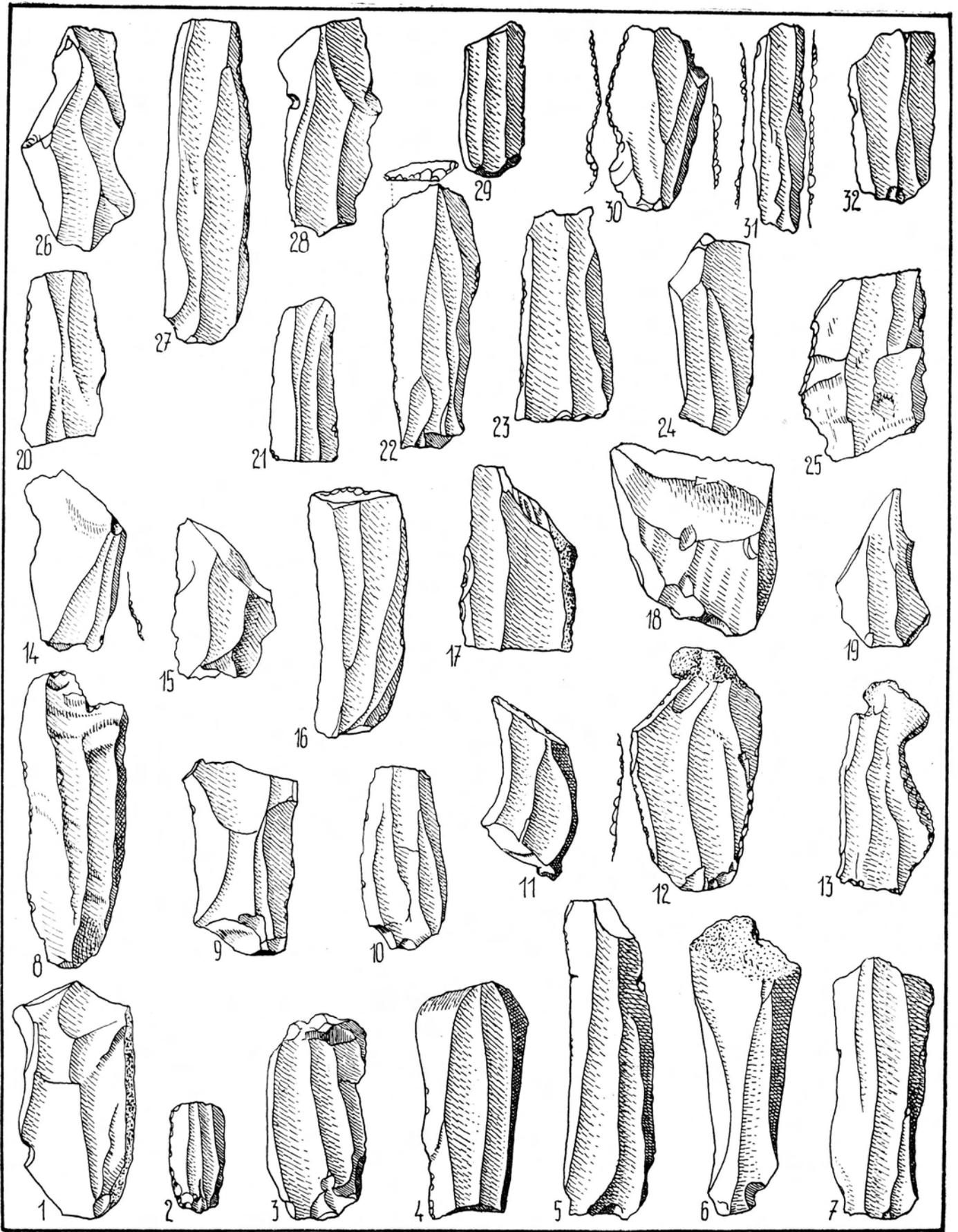
TORDOS

1—32 = 9/10

1. Ötlapú vörös jáspispenge, kérges, hegye árvéső. 2., 4., 8—10., 15., 21., 23—24. Ötlapú viaszopál-pengék, használtak. 3., 7. Ötlapú vörös jáspispengék, használtak. 5—6. Ötlapú kovapengék, használtak. 11., 19. Ötlapú viaszopál-pengék, végük árvéső. 12. Ötlapú viaszopál-pengevakaró, retus előlapi élen is. 13—14. U. a., vakarók, élük bemélyül. 16. U. a., hegye kaparó. 17., 25., 27., 29. U. a., végük árvéső. 18. Négylapú viaszopál-pengekaparó. 20. Ötlapú kova-pengevakaró. 22. U. a., vége kaparó. 26., 28. Ötlapú, ívelt, szabálytalan viaszopálpengék, használtak. 30—32. Ötlapú viaszopál-pengevakarók, retus előlapi élen is.

1. Fünfkantige Klinge aus rotem Jaspis, mit Rinde, Spitze: Stichel. 2, 4, 8—10, 15, 21, 23—24. Fünfkantige Klängen aus Wachsopal, ge-

braucht. 3, 7. Fünfkantige Klängen aus rotem Jaspis, gebraucht. 5—6. Fünfkantige Klängen aus Feuerstein, gebraucht. 11, 19. Fünfkantige Klängen aus Wachsopal, Spitzen: Stichel. 12. Fünfkantiger Klingenschaber aus Wachsopal, retuschiert, auch an der Vorderseite. 13—14. Fünfkantige Klingenschaber mit gewölbten Schaberschneiden. 16. Fünfkantiger Klingenschaber aus Wachsopal, Spitze: Kratzer. 17, 25, 27, 29. Fünfkantige Klingenschaber aus Wachsopal, Spitzen: Stichel. 18. Vierkantiger Klängenkratzer aus Wachsopal. 20. Fünfkantiger Klingenschaber aus Feuerstein. 22. Fünfkantiger Klingenschaber aus Feuerstein, Ende: Kratzer. 26, 28. Fünfkantige, gebogene, unregelmässige Klängen aus Wachsopal, gebraucht. 30—32. Fünfkantiger Klingenschaber aus Wachsopal, mit Retuschen auch an der Vorderseite.

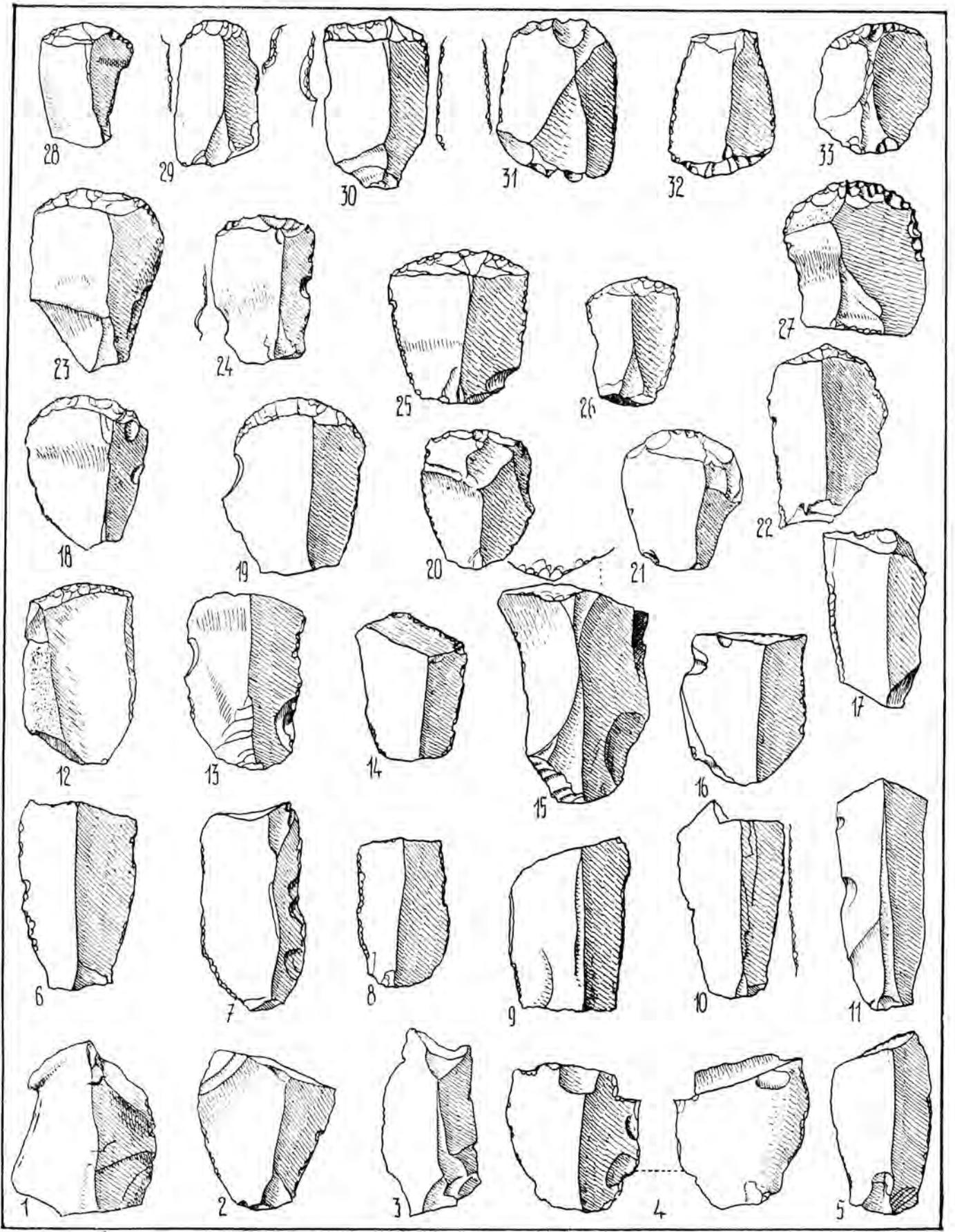

TORDOS

1—33 = 9/10

1—4., 11. Kaparónak való, részben használt, háromlapú viaszopál-pengék. 5—9. U. a., de oldalélek vakarók. 10. U. a., de retusálása előlapi élen. 12—14., 16. Háromlapú viaszopál-kaparók. 15. Háromlapú vörös jáspis-kaparó. 17. Háromlapú viaszopál pengevakaró és kaparó. 18—21., 23.—32. Háromlapú viaszopál-kaparók, részben kényelmi retusokkal, részben vakarónak használva és kidolgozva. 22. U. a., viaszopál-kaparó, éle vakaró, hegye árvésőnek kiképezve. 33. Háromlapú, ovális, vörös jáspis-kaparó.

1—4., 11. Als Kratzer geeignete, teilweise gebrauchte, dreikantige Klängen aus Wachsopal. 5—9. Desgl., die Seitenschneiden: Schaber. 10. Desgl., jedoch an der vorderen Schneide retusiert. 12—14., 16. Dreikantige Kratzer aus Wachsopal. 15. Desgl., aus rotem Jaspis. 17. Dreikantiger Klängenkratzer und Schaber aus Wachsopal. 18—21., 23.—32. Dreikantige Kratzer aus Wachsopal, teils mit Schutzretuschen, teils als Schaber gebraucht und als solche ausgearbeitet. 22. Desgl., die Schneide als Schaber benützt. 33. Dreikantiger, ovaler Kratzer aus rotem Jaspis.

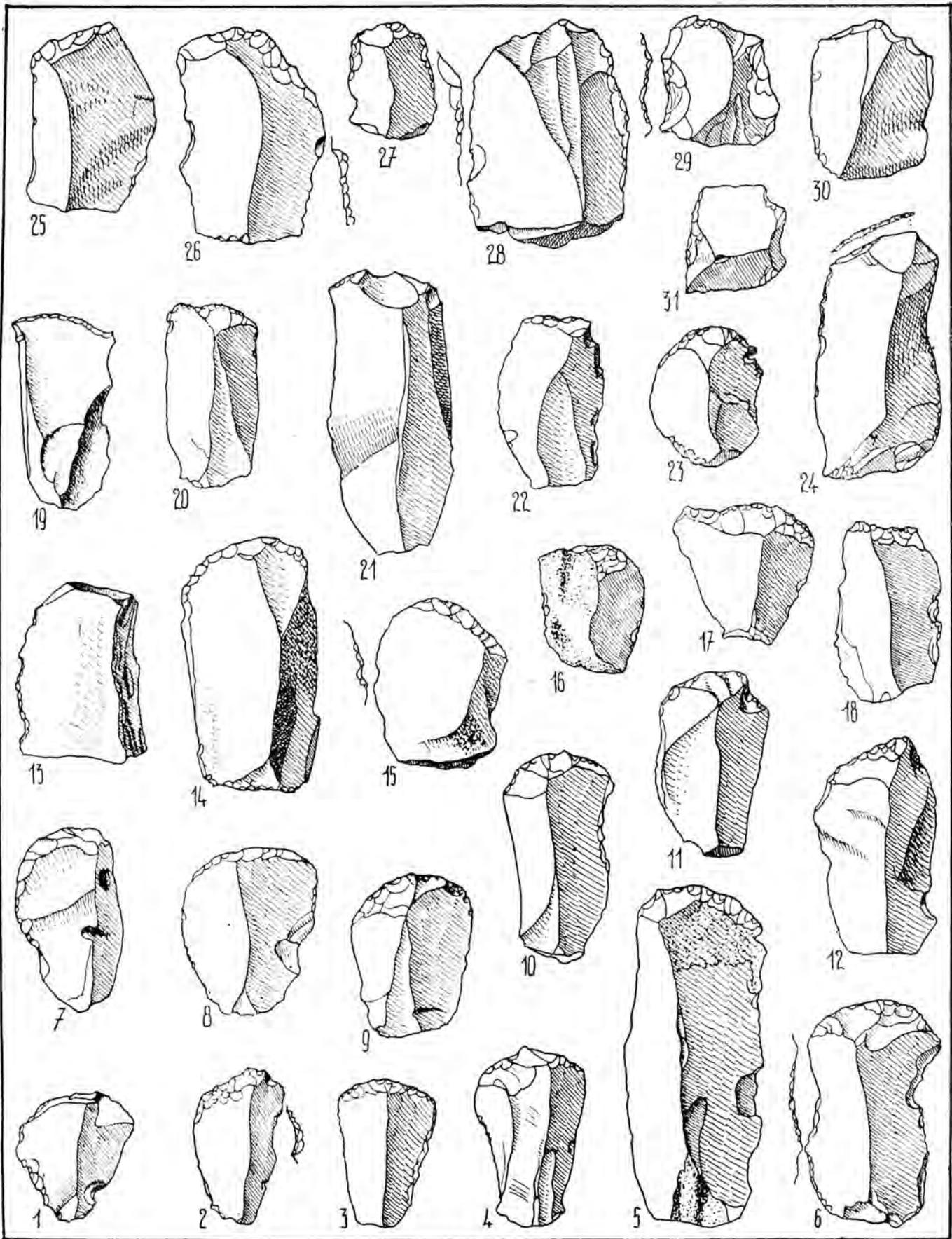

TORDOS

1—31 = 9/10

1—2. Háromlapú vörös jáspis-kaparók. 3., 5—10. Háromlapú viaszopál-kaparók. 4. Háromlapú vörös jáspis-kaparó, árvésöszerűleg ugrik ki. 11—14., 25. Háromlapú viaszopál-kaparó, él balra. 15—17. U. a., kaparó él jobbra. 18—22., 26—27., 30. U. a., kaparó él fent. 23—24. Háromlapú kova-vakaró és kaparó, kaparó él balra. 28. Kettős kova-kaparó, vaskos. 29. Kovakaparó. 31. Háromlapú, kettős viaszopál-kaparó.

1—2. Dreikantige Kratzer aus rotem Jaspis. 3, 5—10. Desgl., aus Wachsopal. 4. Desgl., aus rotem Jaspis, mit Stichel Spitze. 11—14, 25. Desgl., aus Wachsopal, mit linksseitiger Schneide. 15—17. Desgl., Schneide rechts. 18—22, 26—27, 30. Desgl., Schneide oben. 23. Dreikantiger, ovaler Kratzer und Schaber aus Wachsopal. 24. Desgl., aus Feuerstein, Kratzerkante links. 28. Doppelkratzer aus Feuerstein, massiv. 29. Feuersteinkratzer. 31. Dreikantiger Doppelkratzer aus Wachsopal.

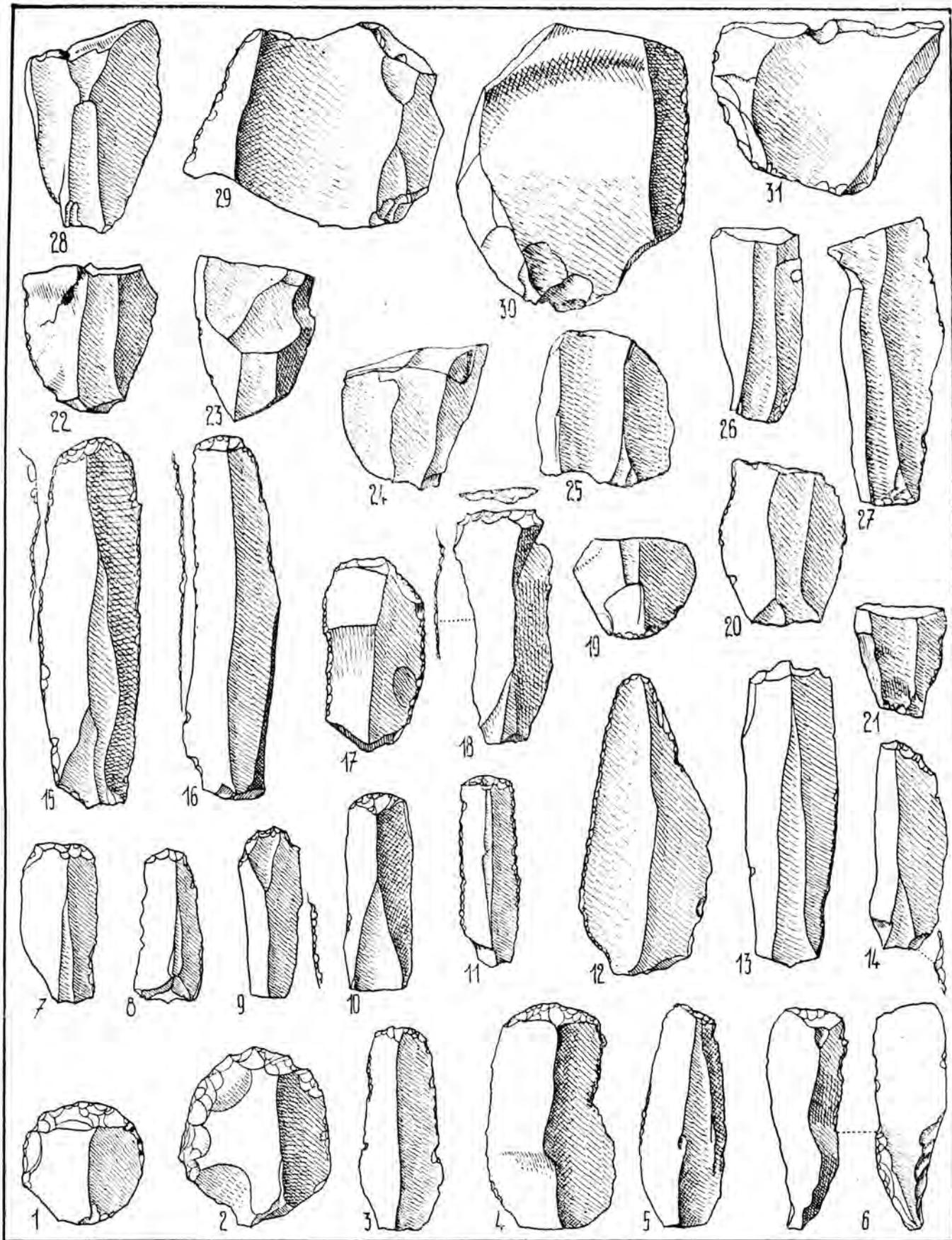
TORDOS

1—31 = 9/10

1. Háromlapú, kerek, viaszopál-kaparó. 2. Háromlapú, ovális kovakaparó. 3. Háromlapú jáspis pengekaparó. 4—8., 10—13., 17. Háromlapú viaszopál pengevakarók és kaparók. 9., 18. U. a., előlapi él retusált. 14. Háromlapú viaszopál-kaparó, kaparó él ferde, előlapi élen kényelmi retus. 15—16. Háromlapú viaszopál-kaparó és vakaró, retus előlapi élen is. 19—20. Négylapú viaszopálpenge, kaparónak való. 21—24. U. a., törött, éle vakaró volt. 25. U. a., kova. 26—31. Négylapú viaszopál-pengék, kaparónak való, élük vakarónak használt.

1. Dreikantiger, runder Kratzer aus Wachs-

opal. 2. Dreikantiger, ovaler Kratzer aus Feuerstein. 3. Dreikantiger Klängenkratzer aus Jaspis. 4—8., 10—13., 17. Dreikantige Klingenschaber und Kratzer aus Wachsopal. 9., 18. Desgl., die vorderen Schneiden retuschiert. 14. Dreikantiger Kratzer aus Wachsopal, Kratzerschneide schief, an der Vorderseite Schutzretuschen. 15—16. Dreikantige Kratzer und Schaber aus Wachsopal, Retuschen an der Vorderseite. 19—20. Vierkantige Klängen aus Wachsopal, zu Kratzer geeignet. 21—24. Desgl., gebrochen, die Schneiden waren Kratzer. 25. Desgl., aus Feuerstein. 26—31. Desgl., aus Wachsopal, zu Kratzern geeignet, Schneiden als Schabern benützt.

TORDOS

1—37 = 9/10

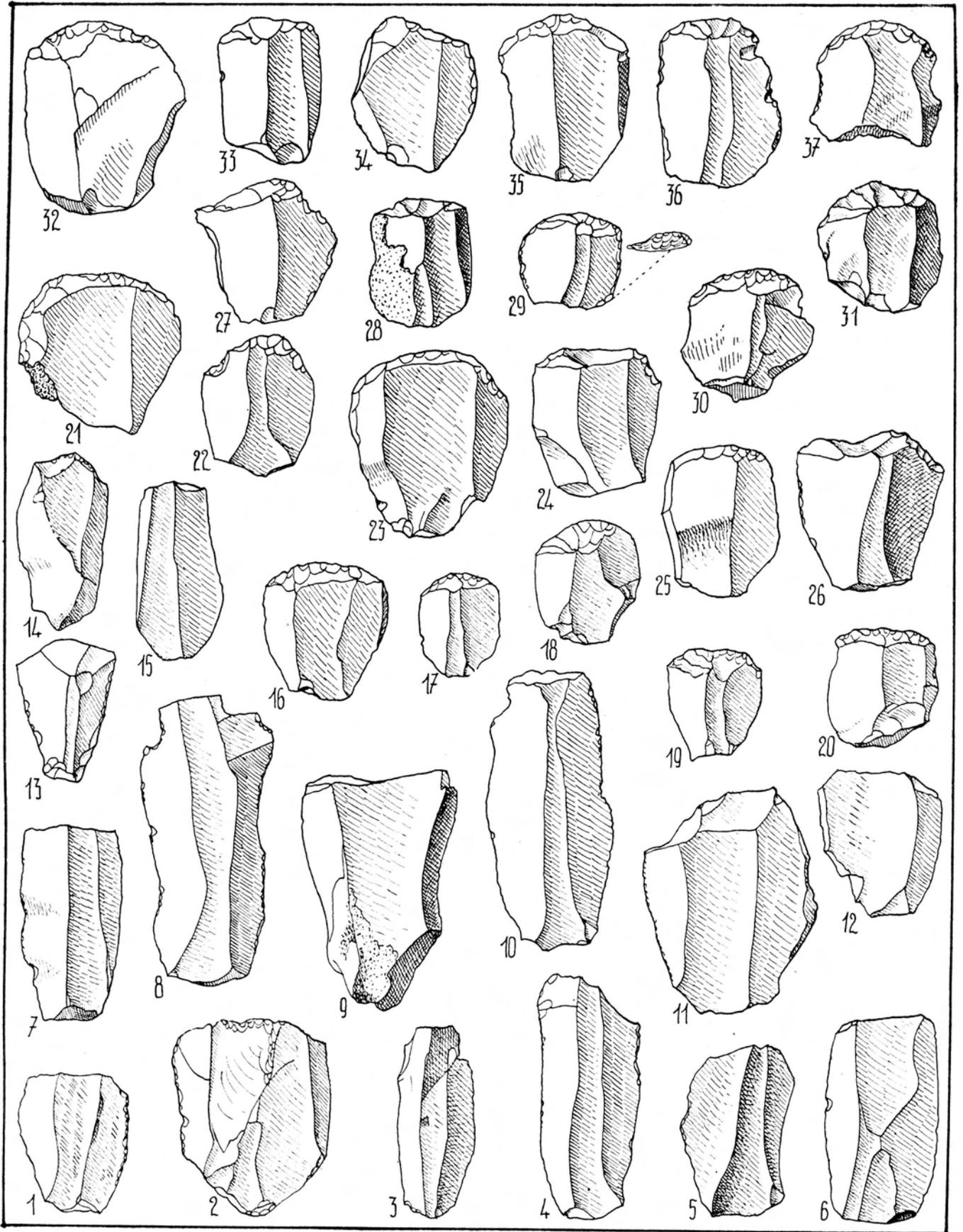
1., 3—9. Négylapú, vaskos, viaszopál-pengelők, kaparónak valók, oldaléleik vakarók. **2., 10.** U. a., vörös jáspis. **11—12., 14—15.** U. a., viaszopál, végükön pár retussal megkezdődött kaparóvá való kidolgozásuk, **13.** U. a., oldaléleken kényelmi retus. **16—26., 28., 32—36.** Négylapú, vaskos viaszopál-kaparók. **27.** U. a., de eltört, jobb sarka utándolgozva. **29.** Négylapú, kerekded kaparó, chalcidon, oldalélei retusáltak. **30—31.** Négylapú, kerekded, vörös jáspis-kaparók. **37.** Négylapú viaszopálkaparó, alsó fele mélyített, hogy fogantyúba lehessen illeszteni.

NB! Mind a három-, mind a négylapú kaparók egy része rövidre leütött, vaskos pengékből való, más részük hosszabb, tömör pengék leütött töréséből formált, egy harmadik rész pedig használat közben eltört vakaró-kaparó pengék letört lőrészének kaparóvá való kidolgozásának eredménye.

1, 3—9. Vierkantige, dicke Klingenausätze

aus Wachsopal, zu Kratzern geeignet, Schneide: Schaber. **2, 10.** Desgl., aus rotem Jaspis. **11—12, 14—15.** Desgl., aus Wachsopal, an den Enden mit begonnenen Kratzerretuschen. **13.** Desgl., an den Seiten mit Schutzretuschen. **16—26, 28, 32—36.** Vierkantige, dicke Kratzer aus Wachsopal. **27.** Desgl., doch zerbrochen, rechte Ecke nachgearbeitet. **29.** Vierkantiger, rundlicher Kratzer aus Chalcidon, Seitenschneiden retuschiert. **30—31.** Vierkantige, rundliche Kratzer aus rotem Jaspis. **37.** Vierkantiger Kratzer aus Wachsopal, unterer Teil konkav, war ursprünglich wahrscheinlich geschäftet.

NB! Ein Teil sowohl der drei-, als der vierkantigen Kratzer ist aus kurz abgeschlagenen, dicken Klingen erzeugt, — ein anderer Teil aus den Ansätzen der längeren, massiven Klingen gebildet, — ein dritter Teil ist durch die Umarbeitung zerbrochener Klingenskratzer und Schaber entstanden.

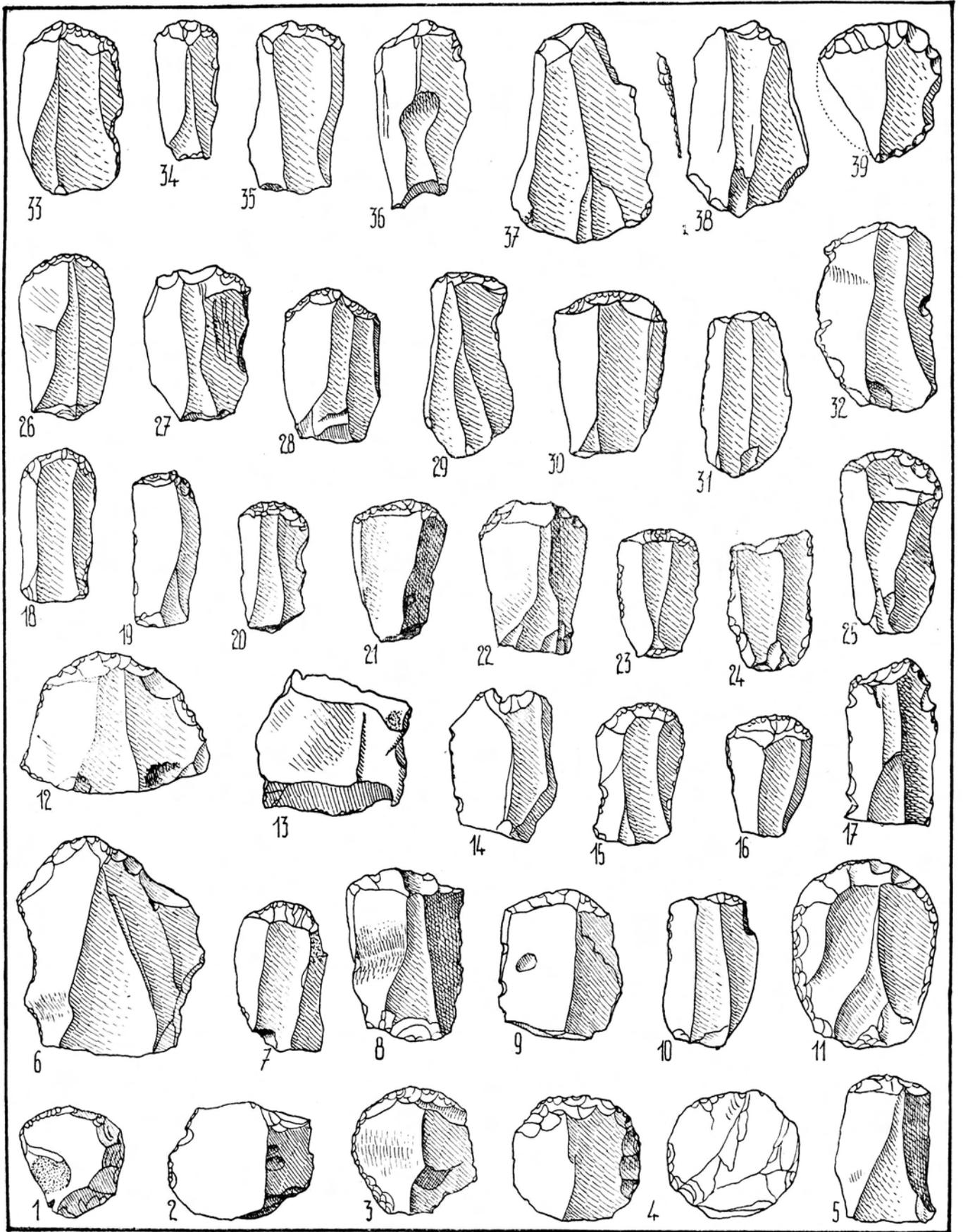
TORDOS

1—39 = 9/10

1—3. Háromlapú, kerekded, viaszopál-kaparók. 4. Kerek, vörös jáspis-kaparó. 5—7., 10., 12—26., 28—38. Négylapú viaszopál-kaparók. 8—9. Négylapú, vörös jáspis-kaparók. 11. Négylapú, ovális, viaszopál-kaparó. 27. U. a., egyik oldalél az előlapi, a másik a hátlapi részen retusált. 39. Ovális tűzkő-kaparó, törött.

1—3. Dreikantige, rundliche Kratzer aus

Wachsopal. 4. Runder Kratzer aus rotem Jaspis. 5—7, 10, 12—26, 28—38. Vierkantige Wachsopalkratzer. 8—9. Desgl., aus rotem Jaspis. 11. Vierkantiger, ovaler Kratzer aus Wachsopal. 27. Desgl., eine Seitenschneide an der Vorderseite, die andere an der Rückseite teilweise retusiert. 39. Ovaler Feuersteinkratzer, Bruchstück.

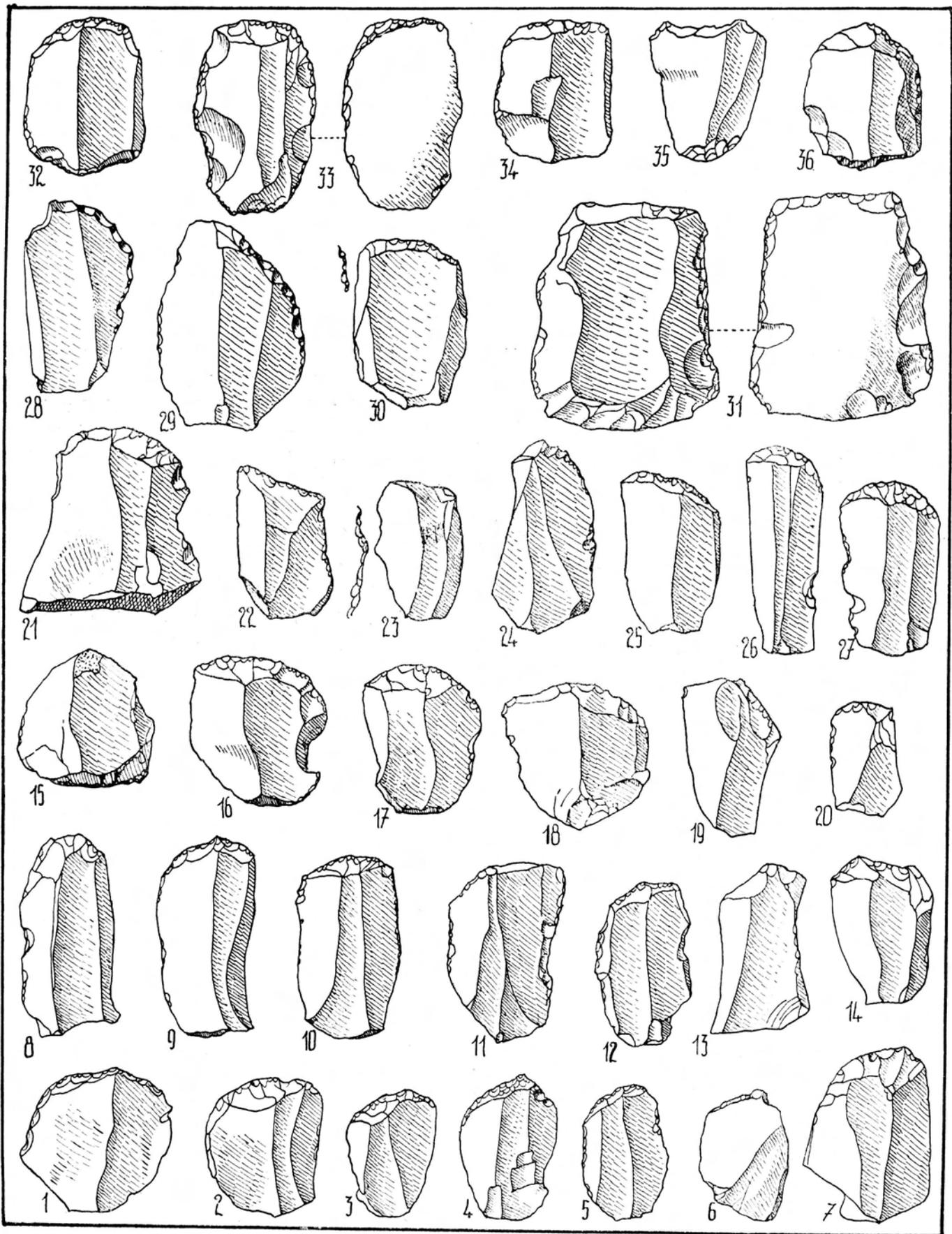
TORDOS

1—36 = 9/10

1—3., 5. Négylapú, ovális, viaszopál-kaparók. 4., 9. U. a., de élrészük árvésőnek kidolgozva. 6—7., 13., 16., 18. Négylapú viaszopál-kaparók. 8., 10. U. a., de az oldaléleken kényelmi retus. 11., 15. Négylapú, vörös jászpiskaparók. 12. Ötlapú viaszopál-kaparó. 14., 17. Négylapú tűzkő-kaparók. 19—22. Négylapú viaszopál-kaparók, él jobbra. 23. U. a., de egyik oldalét előlapi részen retusált. 24—28. Négylapú viaszopál-kaparók, él jobbra. 29. Négylapú, ovális viaszopál-kaparó, él jobbra, vége hegybe futott, de eltört. 30., 34. Négylapú, négyzetes viaszopál-kaparók. 31. U. a., részben előlapi élen is retusált. 32. Négylapú, ovális, kettős viaszopál-kaparó. 33. U. a., kova. 35—36. Négylapú kettős kaparók, viaszopál.

1—3, 5. Vierkantige, ovale Wachsopalkratzer. 4, 9. Desgl., die Spitzen zu Stacheln bearbeitet.

6—7, 13, 16, 18. Vierkantige Kratzer aus Wachsopal. 8, 10. Desgl., an den Seitenschneiden mit Schutzretuschen. 11, 15. Vierkantige Kratzer aus rotem Jaspis. 12. Fünfkantiger Kratzer aus Wachsopal, mit Stichelspitze. 14, 17. Vierkantige Feuersteinkratzer. 19—22. Desgl., aus Wachsopal, rechts die Schneiden. 23. Desgl., eine Seitenschneide ist an der Vorderseite teilweise retuschiert. 24—28. Desgl., Schneide rechts. 29. Vierkantiger, ovaler Kratzer aus Wachsopal, Schneide rechts, spitz zulaufend, jedoch abgebrochen. 30, 34. Vierkantige, quadratische Kratzer aus Wachsopal. 31. Desgl., teilweise auch an der vorderseitigen Schneide retuschiert. 32. Vierkantiger, ovaler Doppelkratzer aus Wachsopal. 33. Desgl. aus Feuerstein. 35—36. Vierkantige Doppelkratzer aus Wachsopal.

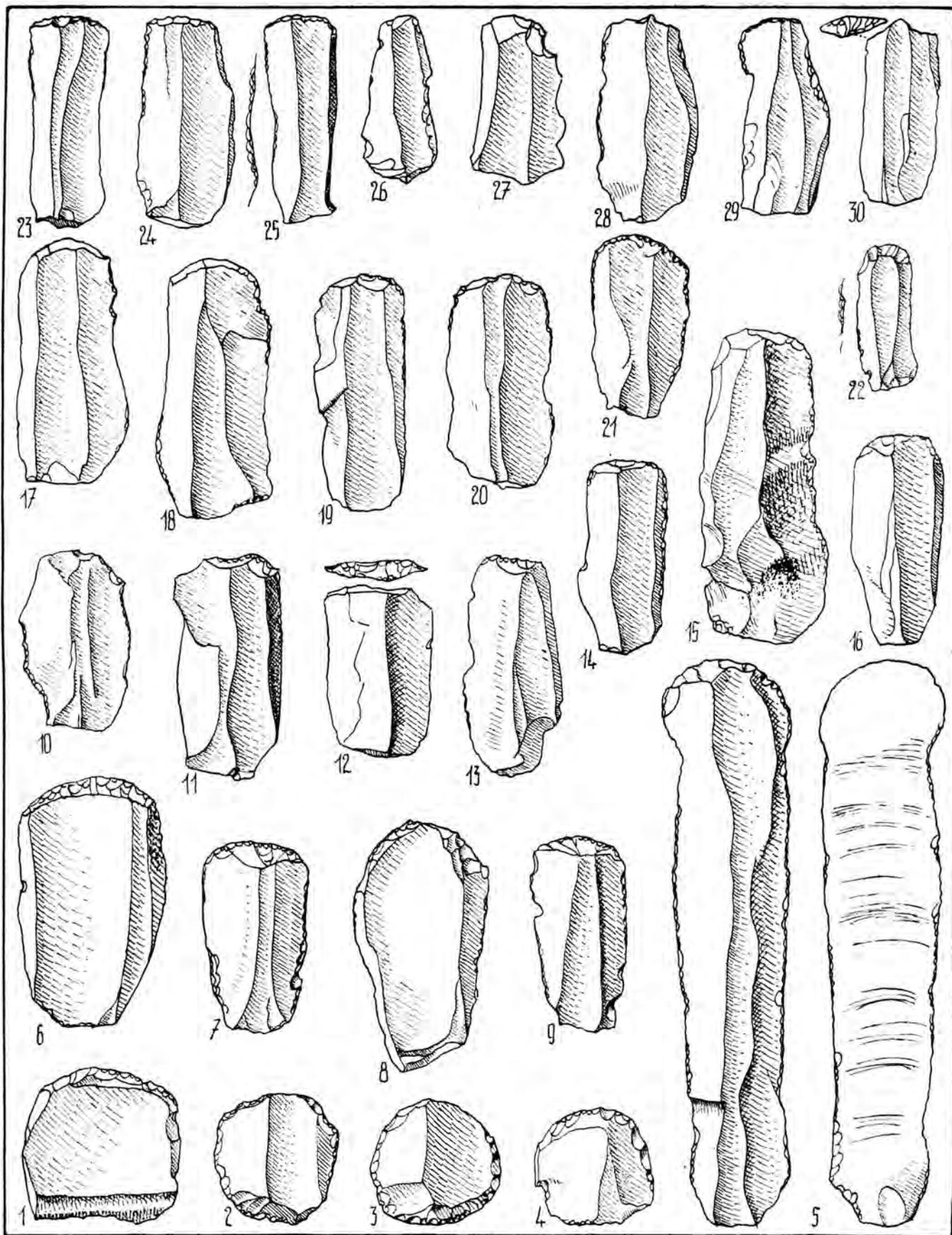
TORDOS

1—30 = 9/10

1. Négylapú viaszopál-kaparó. 2—4. Négylapú, kerek, viaszopál-kaparók. 5. Négylapú kaparó-vakaró-penge, viaszopál, aeneolithikus vagy rézkori. 6. Négylapú viaszopál-kaparó, tőnél kényelmi retusok. 7—10., 14—15., 17—21., 23—24., 28—29. Négylapú viaszopál-kaparók, oldalélek vakarók. 11—13., 16., 26—27., 30. U. a., oldalélek csak használtak. 22. Négylapú viaszopál kaparópenge, egyik oldalélen előlapi részen a retus. 25. Négylapú kovakaparó, oldalélen előlapi részen kényelmi retus.

1. Vierkantiger Kratzer aus Wachsopal.

2—4. Vierkantige, runde Wachsopalkratzer. 5. Vierkantige Kratzer-Schaber-Klinge, aeneolithisch, oder kupferzeitlich. 6. Vierkantige Wachsopalkratzer, am Ansatz mit Schutzretuschen. 7—10, 14—15, 17—21, 23—24, 28—29. Vierkantige Wachsopalkratzer, die Seitenschneiden waren Schaber. 11—13, 16, 26—27, 30. Desgl., nur die Seitenschneiden waren gebraucht. 22. Vierkantiger Klängenkratzer aus Wachsopal, eine Seitenschneide ist an der Vorderseite retuschiert. 25. Vierkantiger Feuersteinkratzer, mit Schutzretuschen an der Vorderseite.

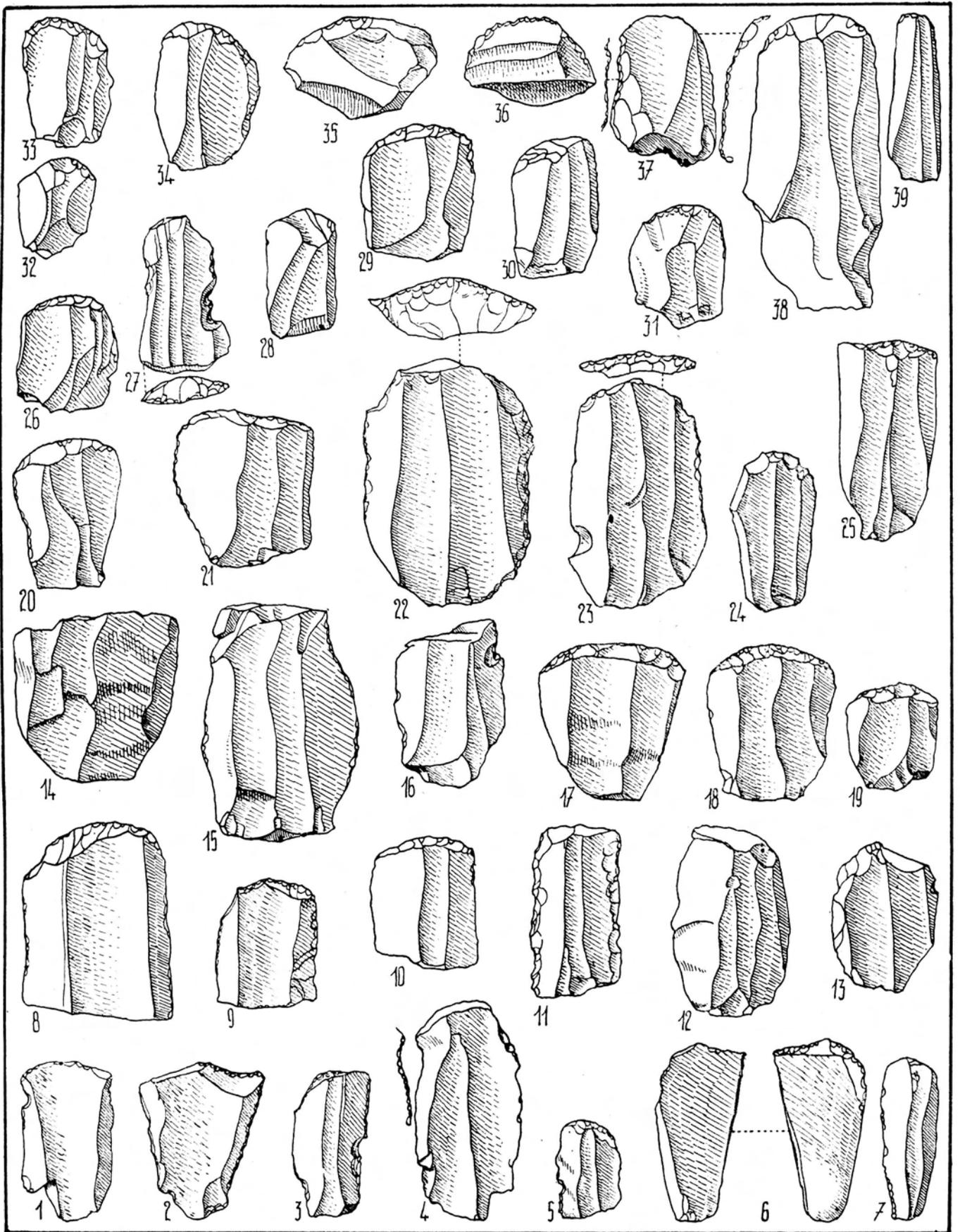
TORDOS

1—39 = 9/10

1—3., 5. Négylapú viaszopál-kaparók. 4. U. a., egyik oldalél előlapi részen retusált. 6. U. a., kaparó éle előlapi részen retusált. 7—11. Négylapú kovakaparók. 12—14. Ötlapú, vaskos viaszopálpengék. 13. U. a., megkezdett megmunkálással. 15., 16. U. a., oldaléleik vakarónak retusálva, végük még kidolgozatlan. 17—21., 24—25., 28—29., 38. Ötlapú viaszopál-kaparók. 22—23. Ötlapú, ovális viaszopál-kaparók. 26—27. Ötlapú kovakaparók. 30—31. Ötlapú viaszopál-kaparók, élük balra. 32. U. a. kovakaparó. 33—34. Ötlapú viaszopál-kaparók, élük jobbra. 35—36. Ötlapú viaszopál-kaparók, a retusok az egyik él mentén. 37. Ötlapú kovakaparó, oldala vakaró, retus előlapi élen is. 39. Ötlapú pengekaparó, viaszopál, retus előlapi élen is.

1—3., 5. Vierkantige Wachsopalkratzer. 4. Desgl., jedoch an der Vorderseite einer Seiten-

schneide teilweise retuschiert. 6. Desgl., die Schneide an der Vorderseite teilweise retuschiert. 7—11. Vierkantige Feuersteinkratzer. 12, 14. Fünfkantige, dicke Wachsopalklingen. 13. Desgl., mit angefangener Bearbeitung. 15—16. Desgl., Seitenschneiden zu Schabern retuschiert, Enden noch nicht ausgearbeitet. 17—21., 24—25., 28—29., 38. Fünfkantige Wachsopalkratzer. 22—23. Fünfkantige, ovale Wachsopalkratzer. 26—27. Fünfkantige Feuersteinkratzer. 30—31. Fünfkantige Wachsopalkratzer, links die Schneiden. 32. Desgl. aus Feuerstein. 33—34. Desgl. aus Wachsopal, die Schneiden rechts. 35—36. Fünfkantige Wachsopalkratzer, mit Retuschen an einer Schneide. 37. Fünfkantiger Feuersteinkratzer, die Seiten: Schaber, eine an der Vorderseite retuschiert. 39. Fünfkantiger Klingenkratzer aus Wachsopal, mit Retuschen auch an der Vorderseite.

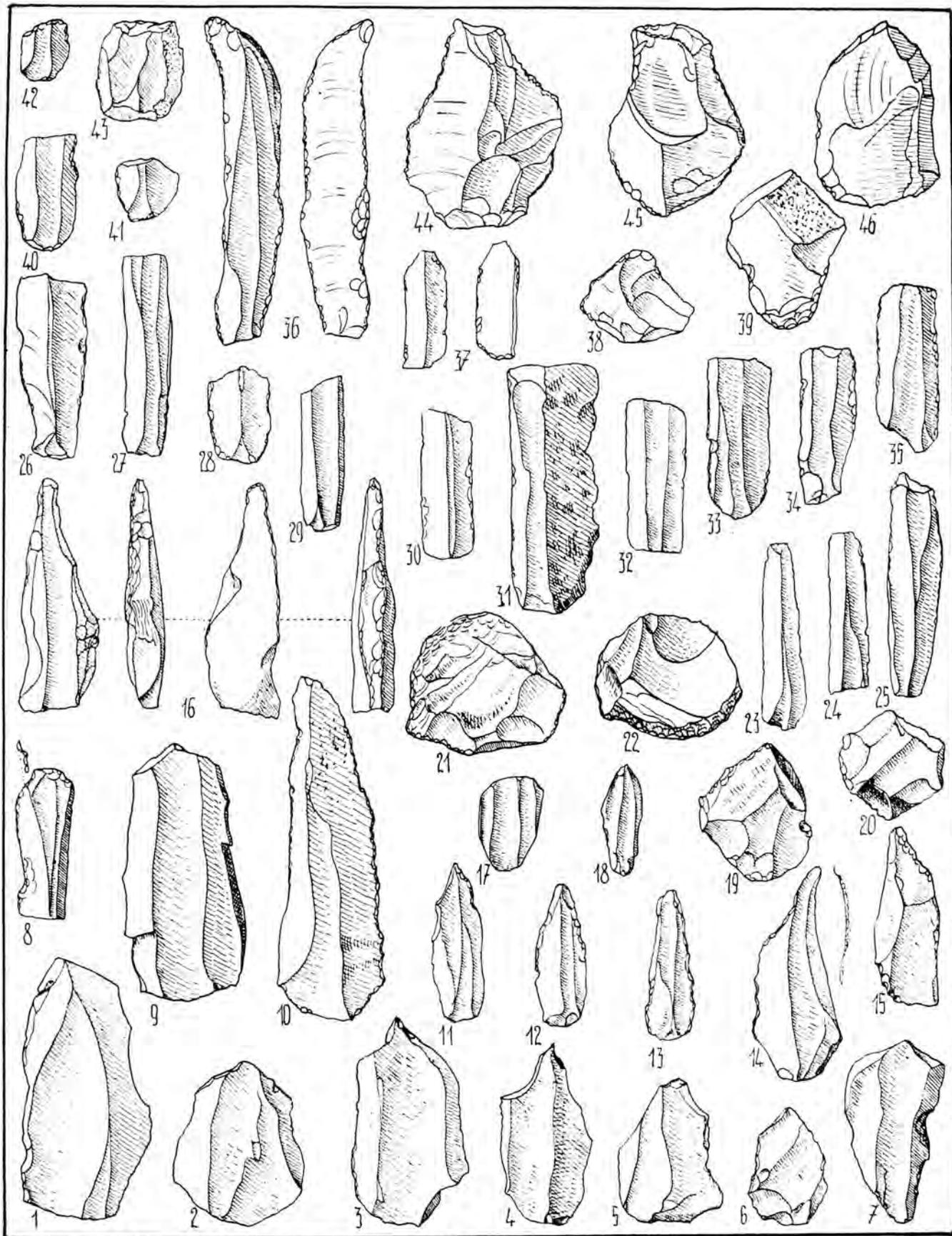
TORDOS

1—46 = 9/10

1—7., 9. Középpüth hegybe futó árvésök, viaszopál. 8. Viaszopál-kaparó, oldalt sarokba futó árvéső. 10. Viaszopál pengevakaró, hegye árvéső. 11—15. Viaszopál-árvésők, vagy fúrók, retusált hegygel. 16. U. a., retusált oldalakkal. 17—18. Obszidián-magkövek. 19—22. Obszidián-magkődarabok kaparónak megmunkálva. 23—24., 27. Háromlapú obszidián-pengék, használtak. 25. U. a., ívelt hegye árvéső volt. 26., 28. Háromlapú obszidián-pengevakarók. 29., 32. Négylapú obszidiánpengék, használtak. 30. U. a., kissé retusált. 31. U. a., kérges. 33—35., 37., 40. Négylapú obszidián-pengevakarók. 36. Obszidián-kézvonó, hegye árvéső. 38. Obszidián-kaparó. 39. Obszidián-árvéső kényelmi retusokkal. 41, 42. Négylapú obszidián-kaparók. 43. Ötlapú obszidián-kaparó. 44—46. Szabálytalan felületű obszidián-kaparók.

1—7. 9. Wachsopalstichel mit Mittelspitze. 8.

Wachsopalkratzer und zugleich Seitenstichel. 10. Klingenschaber aus Wachsopal, Spitze: Stichel. 11—15. Wachsopalstichel, oder Bohrer mit retusierten Spitzen. 16. Desgl. mit retusierten Schneiden. 17—18. Obsidiankernsteine. 19—22. Obsidiankernsteinstücke zu Kratzern bearbeitet. 23—24., 27. Dreikantige Obsidianklingen, gebraucht. 25. Ähnliche, gebogene Klinge, Spitze: Stichel. 26., 28. Dreikantige Klingenschaber aus Obsidian. 29., 32. Vierkantige Obsidianklingen, gebraucht. 30. Desgl. ein wenig retusiert. 31. Desgl. krustig. 33—35., 37., 40. Vierkantige Klingenschaber aus Obsidian. 36. Reifmesser aus Obsidian, Spitze: Stichel. 38. Obsidiankratzer. 39. Obsidianstichel mit Schutzretuschen. 41—42. Vierkantige Obsidiankratzer. 43. Fünfkantiger Obsidiankratzer. 44—46. Obsidiankratzer mit unregelmässiger Oberfläche.

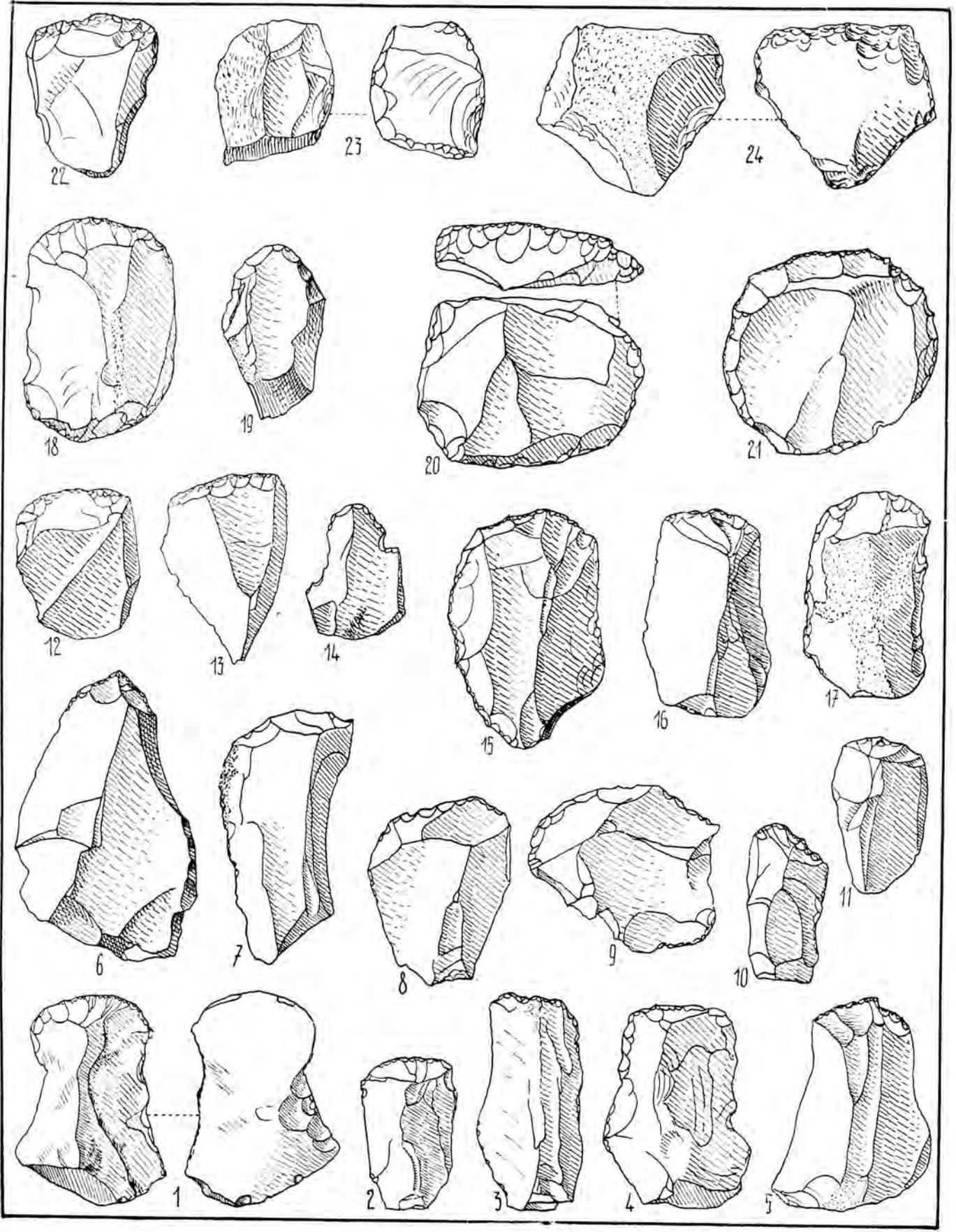
TORDOS

1—24 = 9/10

1—3. Szabálytalan hátú viaszopálkaparók. 4. Szabálytalan hátú vörös jáspis-kaparó. 5—6., 11—13. Szabálytalan hátú viaszopál-kaparók. 7—8. U. a., kaparó él balra. 9. U. a., ovális. 10. U. a., a kaparó él jobbra. 14. Pengekaparó, vörös jáspis. 15., 18. Kettős kaparók, viaszopál. 16. U. a., alsó vége alig kidolgozva. 17. Szabálytalan hátú, kérges viaszopál-kaparó, oldalélei vakarók. 19. Szabálytalan hátú viaszopál-kaparó, vége hegyesedik. 20—21. Ovális kaparók, viaszopál. 22—24. Tűzkő-csiholók.

1—3. Wachsopalkratzer mit unregelmäßi-

gem Rücken. 4. Desgl., aus rotem Jaspis. 5—6., 11—13. Wachsopalkratzer, mit unregelmäßigem Rücken. 7—8. Desgl., Schneiden links. 9. Ähnlicher, ovaler Kratzer. 10. Desgl., Schneide rechts. 14. Klinglekratzer aus rotem Jaspis. 15., 18. Doppelkratzer aus Wachsopal. 16. Desgl., jedoch das untere Ende kaum bearbeitet. 17. Krustiger Wachsopalkratzer mit unregelmäßigem Rücken, Seitenschneide: Schaber. 19. Wachsopalkratzer mit unregelmäßigem Rücken. 20—21. Ovale Wachsopalkratzer. 22—24. Feuersteinsplitter, zum Feuerschlagen benützt.

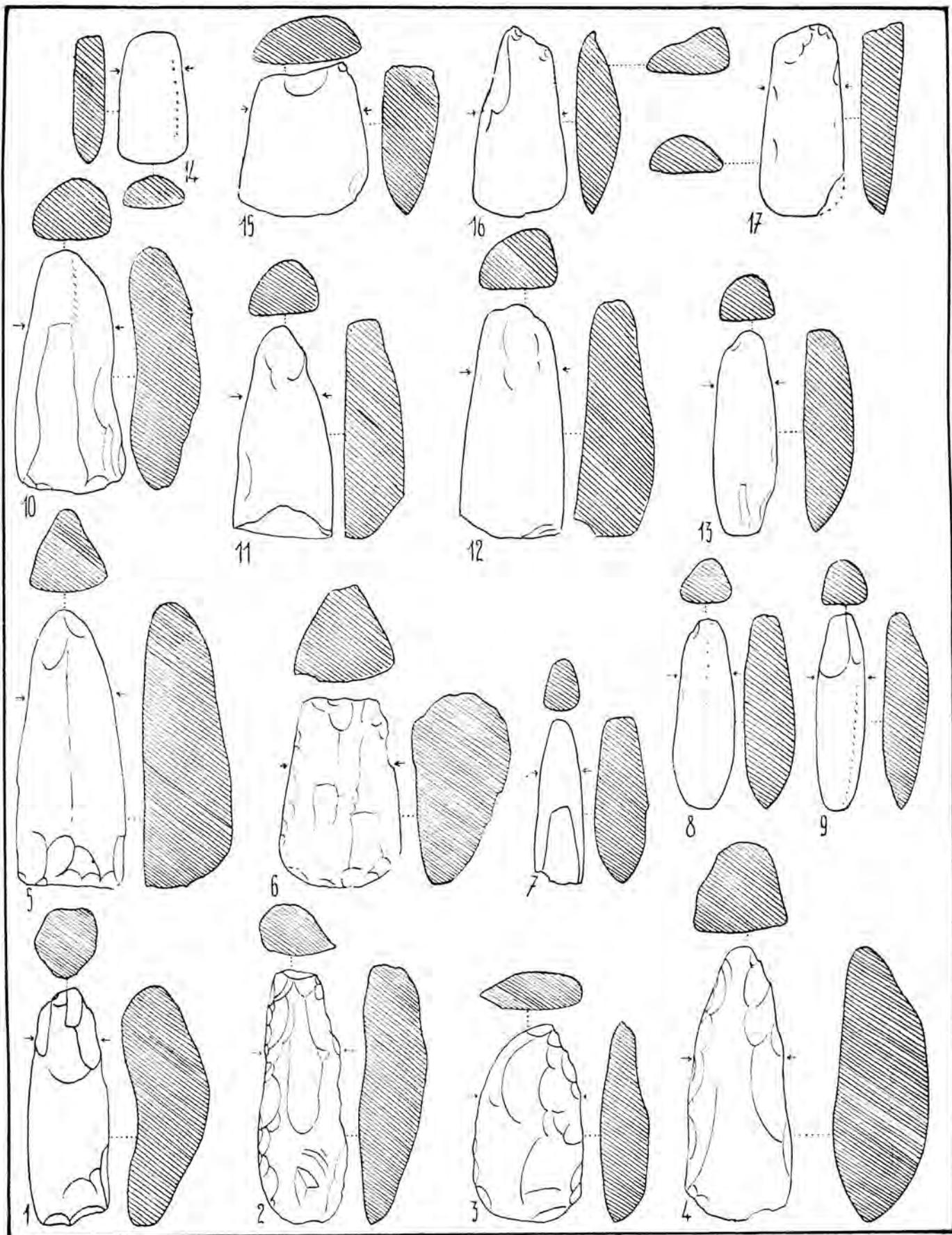
TORDOS

I—17 = 9/20

1, 3. Nagyjából kidolgozott, kaptafaalakú balták, homokkő. **2.** U. a., kovapala. **4—6.** Kaptafaalakú balták, hegyesnyakúak, alaplap és köpeny éles élben találkozik, enyhe oldal-képzésük van, dacittufa. **7.** Kaptafaalakú kovapala-véső, törött végű, hegyes nyakú, alaplap és köpeny lompá élben találkozik. **8.** Alacsonyabb kaptafaalakú véső, dacittufa, hegyes nyakú, alaplap és köpeny élesebb élben találkozik. **9.** U. a., kovapala. **10.** U. a. dacittufabalta, háta részben szilánkolt. **11.** U. a. kovapala-balta fokrésze. **12.** U. a., homokkő-balta, éle törött. **13.** U. a., dacittufa-véső. **14.** Alacsony hátú, kaptafaalakú véső, kovapala. **15.** Alacsony hátú, széles élű, rövid dacittufa-véső. **16.** Dacittufabalta, alacsony hátú, szabálytalan, éle ívelt. **17.** Kovapala-balta, alacsony hátú, köpeny és alaplap éles élben találkozik.

1, 3. Schuhleistenkeile aus Sandstein, nur oberflächlich bearbeitet. **2.** Desgl. aus Kieselschiefer. **4—6.** Schuhleistenartige, spitznackige

Keile aus Dacittuff. Ober- und Unterseite treffen sich in einer scharfen Kante, haben eine sanfte Seitenbildung. **7.** Ähnlicher Meissel aus Kieselschiefer, mit gebrochener Spitze. Ober- und Unterseite treffen sich in einer stumpfen Kante. **8.** Ähnlicher, aber niedrigerer Meissel aus Dacittuff, Ober- und Unterseite treffen sich in einer scharfen Kante. **9.** Desgl. aus Kieselschiefer. **10.** Ähnliches Beil aus Dacittuff, Rücken teilweise gesplittert. **11.** Rückenteil eines ähnlichen Keiles aus Kieselschiefer. **12.** Ähnlicher Keil aus Sandstein, die Schneide abgebrochen. **13.** Ähnlicher Meissel aus Dacittuff. **14.** Schuhleistenbeilartiger Meissel aus Kieselschiefer, mit niedrigem Rücken. **15.** Kurzer Meissel mit niedrigem Rücken und breiter Schneide aus Dacittuff. **16.** Unregelmäßiges Beil aus Dacittuff, mit niedrigem Rücken, Schneide gewölbt. **17.** Beil aus Kieselschiefer, mit niedrigem Rücken, Ober- und Unterseite bilden eine scharfe Kante.

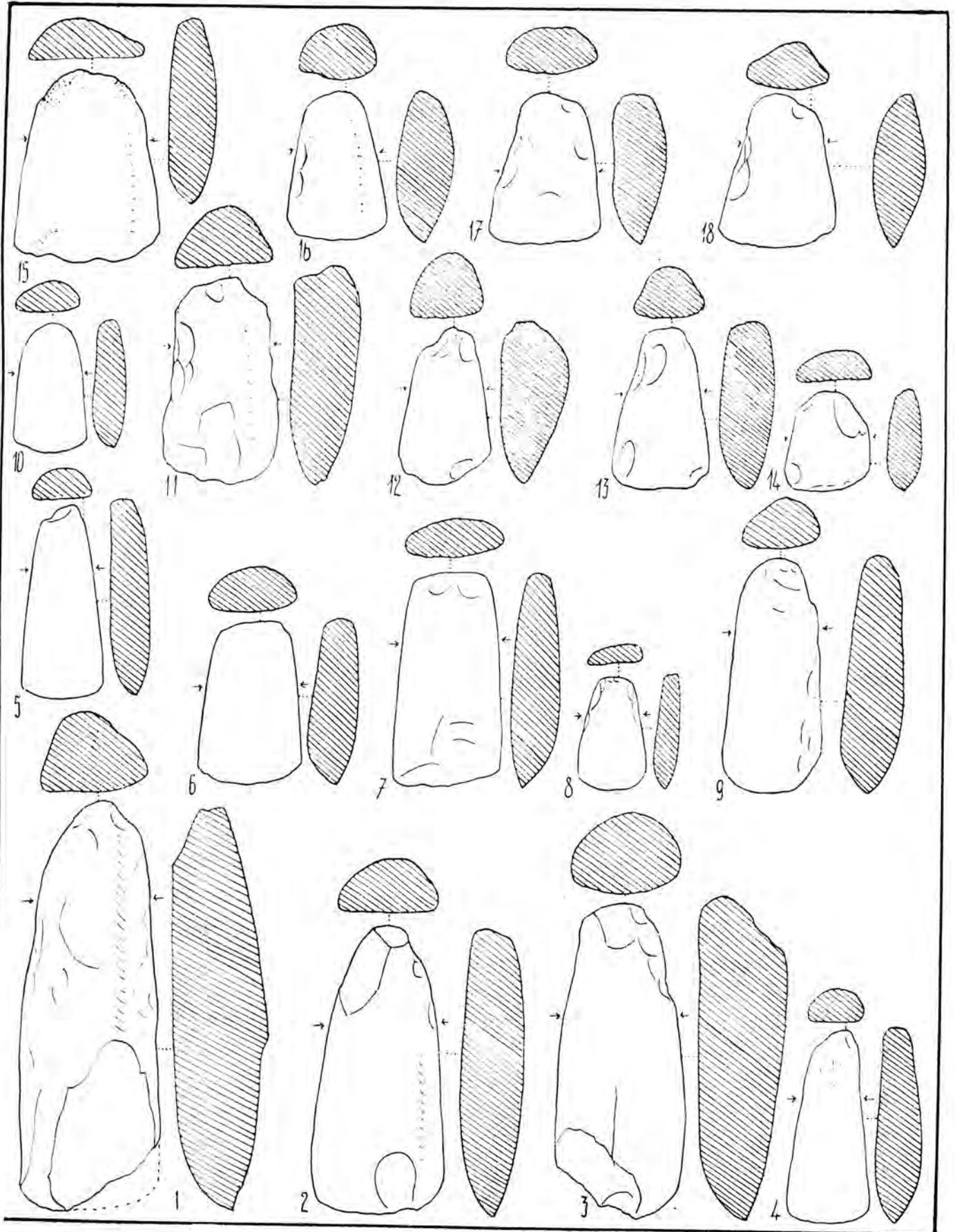
TORDOS

1—18 = 9/20

1—2. Kaptafaalakú kovapala-balták, alacsony hátúak, hegyes nyakúak, köpeny és alaplap élben találkozik. 3. U. a., de a köpeny és alaplap nem találkozik élben. 4—5. U. a., de kisebbek, a köpeny és alaplap élben találkozik. 6—7. U. a., de a fokuk szélesebb, a forma trapezoid. 8. U. a., kovapala-véső. 9—11. U. a., kovapala-balták, élük lent lecsapott, fokuk kerekített. 12., 15—16. U. a., dacittufa. 13. U. a., homokkő. 14. U. a. kovapala, kicsi. 17—18. U. a. kovapala.

1, 2. Spitznackige Schuhleistenkeile aus Kie-

selschiefer, mit niedrigem Rücken, Ober- und Unterseite bilden eine Kante. 3. Desgl., doch bilden Ober- und Unterseite keine Kante. 4—5. Desgl., doch kleinere, die Ober- und Unterseiten bilden Kanten. 6—7. Ähnliche, trapezoide Beile mit breitem Rücken. 8. Ähnlicher Meißel aus Kieselschiefer. 9—11. Ähnliche Beile aus Kieselschiefer, die Schneiden sind unten abgeschlagen, ihre Rücken abgerundet. 12, 15—16. Desgl., aus Dacittuff. 13. Desgl., aus Sandstein. 14. Ähnliches, kleines Beil aus Kieselschiefer. 17—18. Ähnliche Beile aus Kieselschiefer.

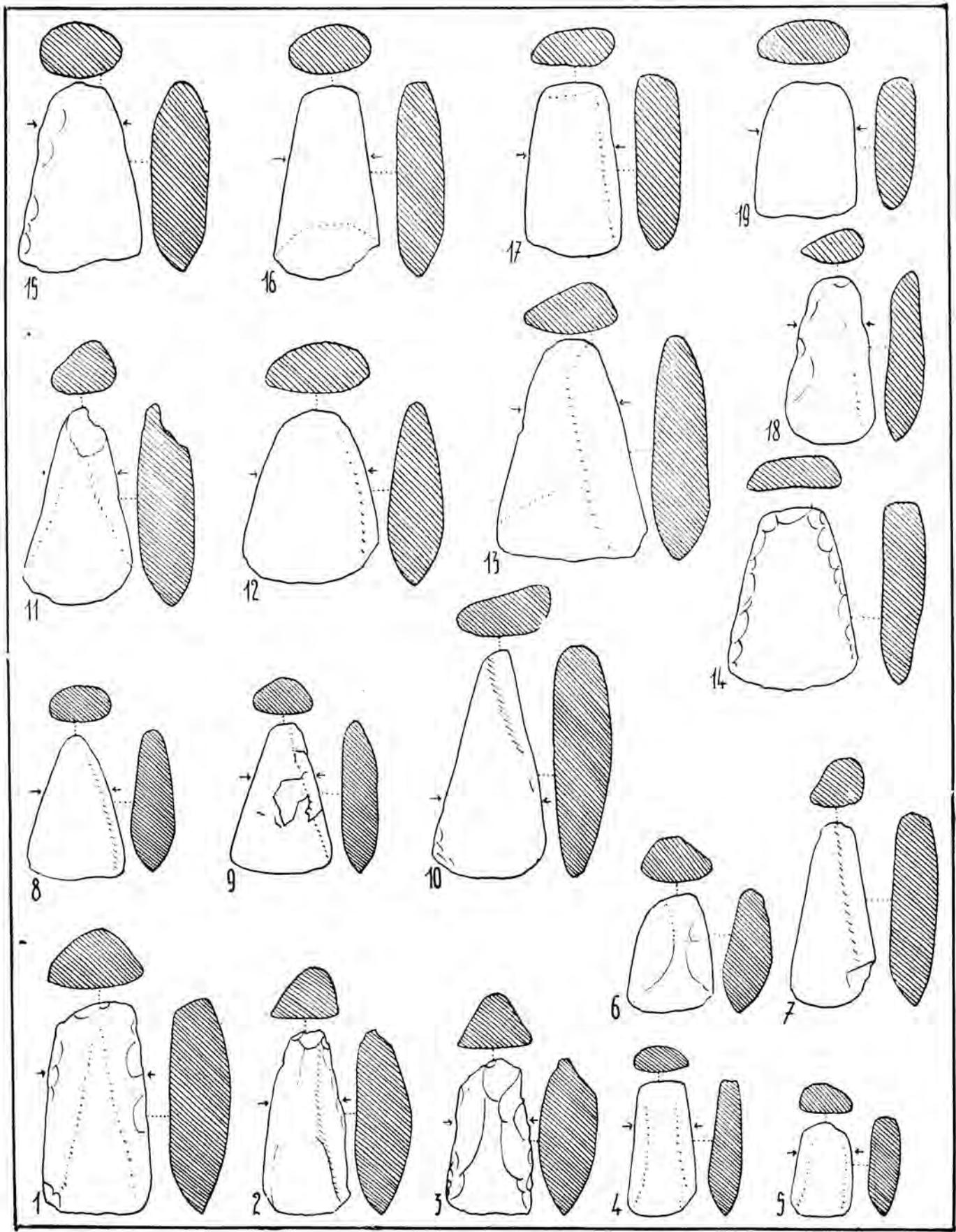

TORDOS

1—19 = 9/20

1. Kaptafaalakú, trapezoid balta, dacittufa. 2—3. U. a., kovapalabalták, oldalaik pattintotak, ferdén esők. 4—5. U. a., kovapala-vésők. 6., 8. Trianguláris kovapala-balták. 7., 9. U. a., dacittufa-balták. 10—11. U. a., amphibolit-balták. 12. U. a., tompított fokú dacittufa-balta. 13. Hasonló dacittufa-balta. 14. Hasonló kovapala-balta, laposabb, szélei retusáltak. 15. U. a., ovális átmetszetű, dacittufa-balta. 16—17. U. a., balta, serpentinesedett amphibol. 18—19. U. a., dacittufa.

1. Schuhleistenkeil aus Dacittuff. 2, 3. Desgl., aus Kieselschiefer, die Seiten sind geschlagen und fallen schief ab. 4, 5. Ähnliche Meissel aus Kieselschiefer. 6, 8. Trianguläre Keile aus Kieselschiefer. 7, 9. Desgl. aus Dacittuff. 10, 11. Desgl., aus Amphibolit. 12. Desgl., aus Dacittuff, mit stumpfem Nacken. 13. Desgl. aus Dacittuff. 14. Ähnliches, flacheres Beil aus Kieselschiefer, die Seiten sind retuschiert. 15. Desgl., aus Dacittuff, mit ovalem Durchschnitt. 16—17. Desgl., aus serpentinisiertem Amphibol. 18—19. Desgl., aus Dacittuff.

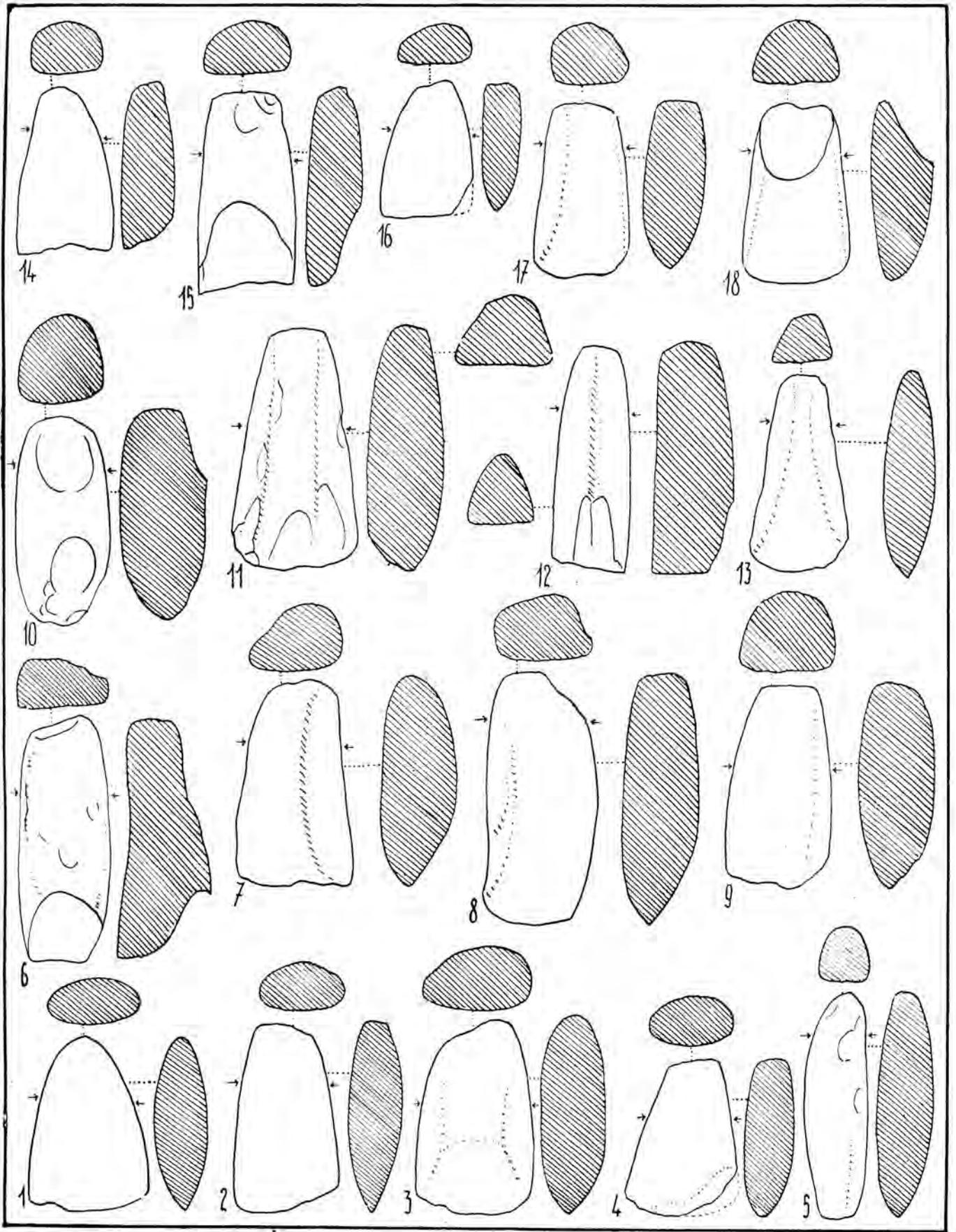
TORDOS

1—18 = 9/20

1. Trianguláris, ovális álmetszetű, tompa fokú homokkő-balta. 2. U. a. kovapala. 3. U. a. galbro-andesit. 4. U. a. dacittufa. 5. Kaptafaszerű kovapala-balta, alaplap és hát nem találkozik éles élben. 6. U. a., de nagyobb, foka tompább, háta kissé lekoptatott. 7. U. a. dacittufa, szabálytalanabb. 8. U. a., amphibolit. 9. Kaptafaszerű dacittufa-balta, magas hátú, enyhe oldalképzése van. 10. U. a. oldalképzés nélkül. 11. U. a. oldalképzéssel, kovapala. 12. U. a. kovapala, háta telőszzerűleg keskenyedik. 13—14. U. a. kovapala, de háta lecsiszolva. 15. U. a. amphibolit. 16. U. a. amphibolit, közel trianguláris forma. 17—18. U. a., valamivel magasabb hátú, enyhe oldalképzéssel, ferde fokkal, kovapala.

1. Trianguläres Beil aus Sandstein, mit ova-

lem Durchschnitt und stumpfem Nacken. 2. Desgl., aus Kieselschiefer. 3. Desgl., aus Galbro-Andesit. 4. Desgl., aus Dacittuff. 5. Schuhleistenkeil aus Kieselschiefer, Ober- und Unterseite treffen sich in einer stumpfen Kante. 6. Desgl., jedoch grösser, sein Nacken ist stumpfer, der Rücken abgeschliffen. 7. Ähnlicher, unregelmässigerer Keil aus Dacittuff. 8. Desgl., aus Amphibolit. 9. Schuhleistenkeil aus Dacittuff, der Rücken ist hoch, hat scharfe Seitenbildung. 10. Desgl., ohne Seitenbildung. 11. Desgl., aus Kieselschiefer. 12. Desgl., aus Kieselschiefer, der Rücken verjüngt sich dachartig. 13—14. Desgl., aus Kieselschiefer, der Rücken ist abgeschliffen. 15. Desgl. aus Amphibolit. 16. Desgl. aus Amphibolit, hat fast trianguläre Form. 17—18. Desgl. aus Kieselschiefer, mit höherem Rücken, schwachen Schmalseiten und schrägen Nacken.

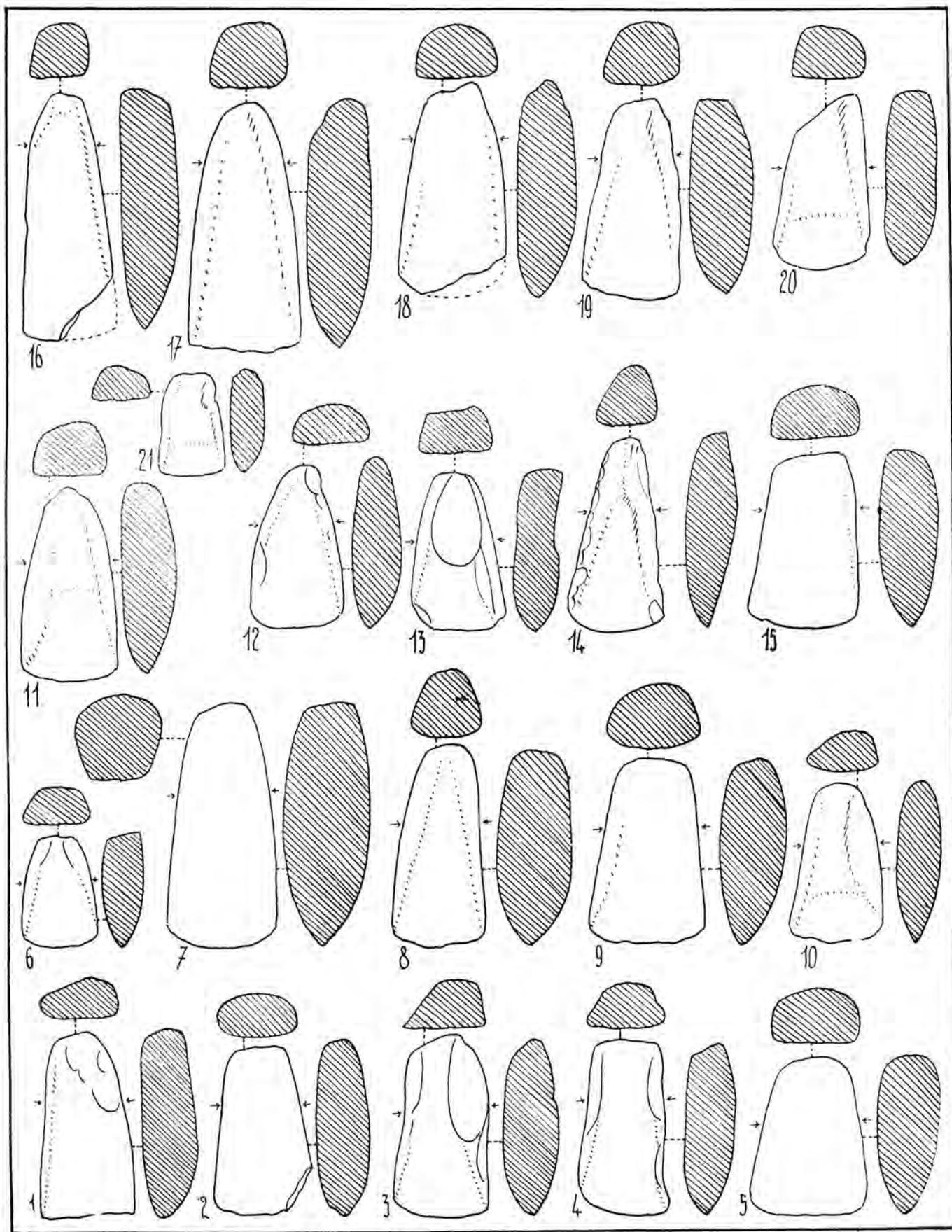
TORDOS

1—21 = 9/20

1—2. Trapezoid kovapala-balták. 3—5. U. a. enyhe oldalképzéssel. 6. U. a. kovapala-véső. 7—8., 10., 13. U. a., balták, vastag nyakkal. 9., 12. U. a. dacittufa-balták. 11. U. a. kovapala-balta, háta lecsiszolva. 14. U. a., dacittufa-balta, de hegyesebb nyakú. 15. U. a., dacittufa-balta, de trapezoid és háta lecsiszolt. 16. U. a., kovapala-balta, de kaptafa-szerűbb és hegyesebb. 17—20. U. a., kovapala-balták, hátuk lecsiszolt. 21. U. a., kovapala-véső.

1—2. Trapezoide Beile aus Kieselschiefer.

3—5. Desgl., mit sanfter Seitenbildung. 6. Ähnlicher Meissel aus Kieselschiefer. 7—8, 10, 13. Ähnliche, dicknackige Keile. 9, 12. Desgl., aus Dacittuff. 11. Desgl., aus Kieselschiefer, mit abgeschliffenem Rücken. 14. Ähnlicher, spitznackiger Keil aus Dacittuff. 15. Ähnlicher, trapezoider Keil aus Dacittuff, mit abgeschliffenem Rücken. 16. Ähnlicher, spitznackiger Keil aus Kieselschiefer. 17—20. Schuhleistenkeile aus Kieselschiefer, mit abgeschliffenem Rücken. 21. Ähnlicher Meissel aus Kieselschiefer.

TORDOS

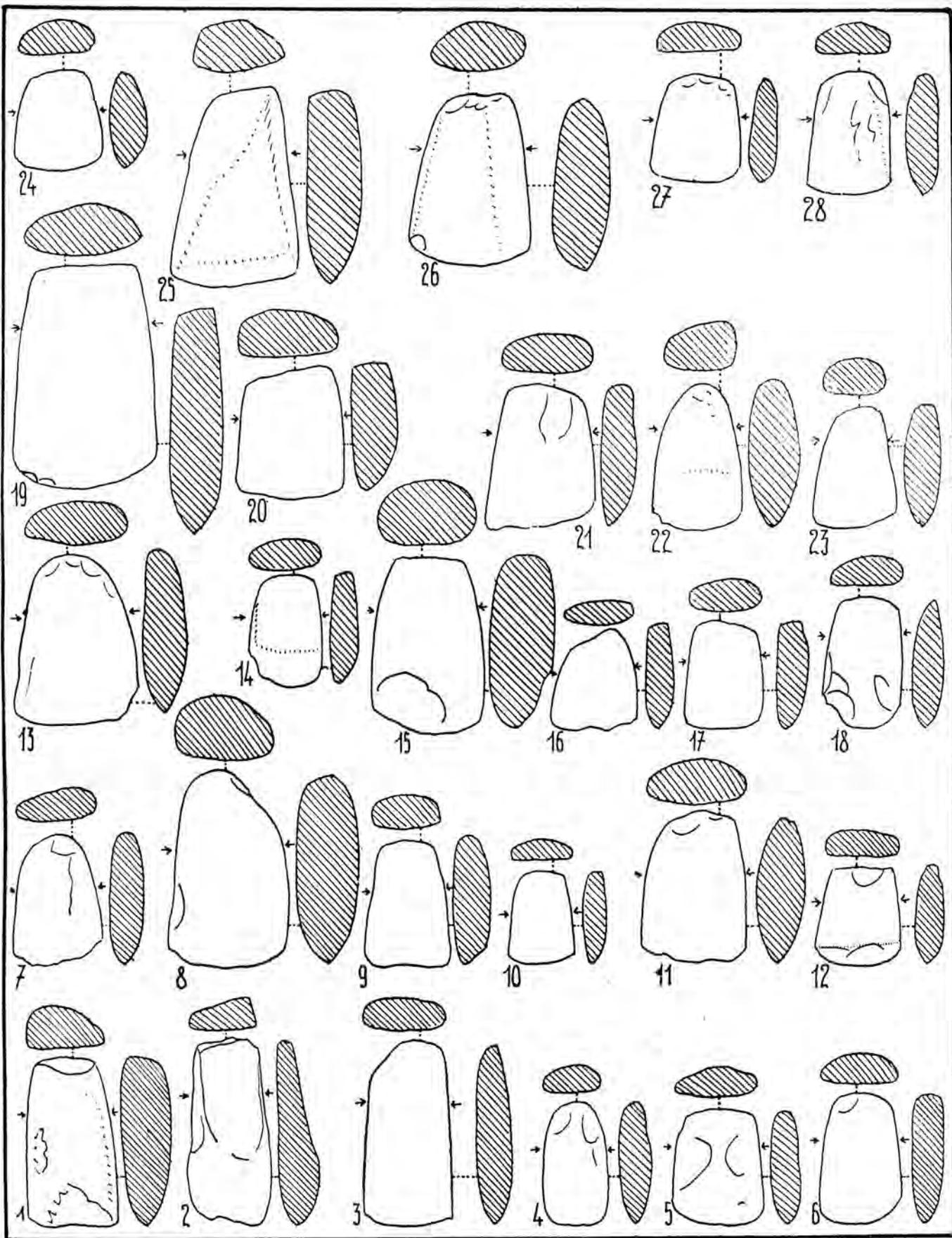
1—28 = 9/20

Trapézidomú balták és vésők:

1—8., 11—13., 17—20., 22—28. kovapala,
9—10. serpentinesedett amphibolit, 14—16.
amphibolit, 21. dacittufa.

Trapezförmige Beile und Meissel:

1—8, 11—13, 17—20, 22, 28 aus Kieselschie-
fer, 9, 10 aus serpentinisiertem Amphibolit,
14—16 aus Amphibolit, 21 aus Dacittuff.

TORDOS

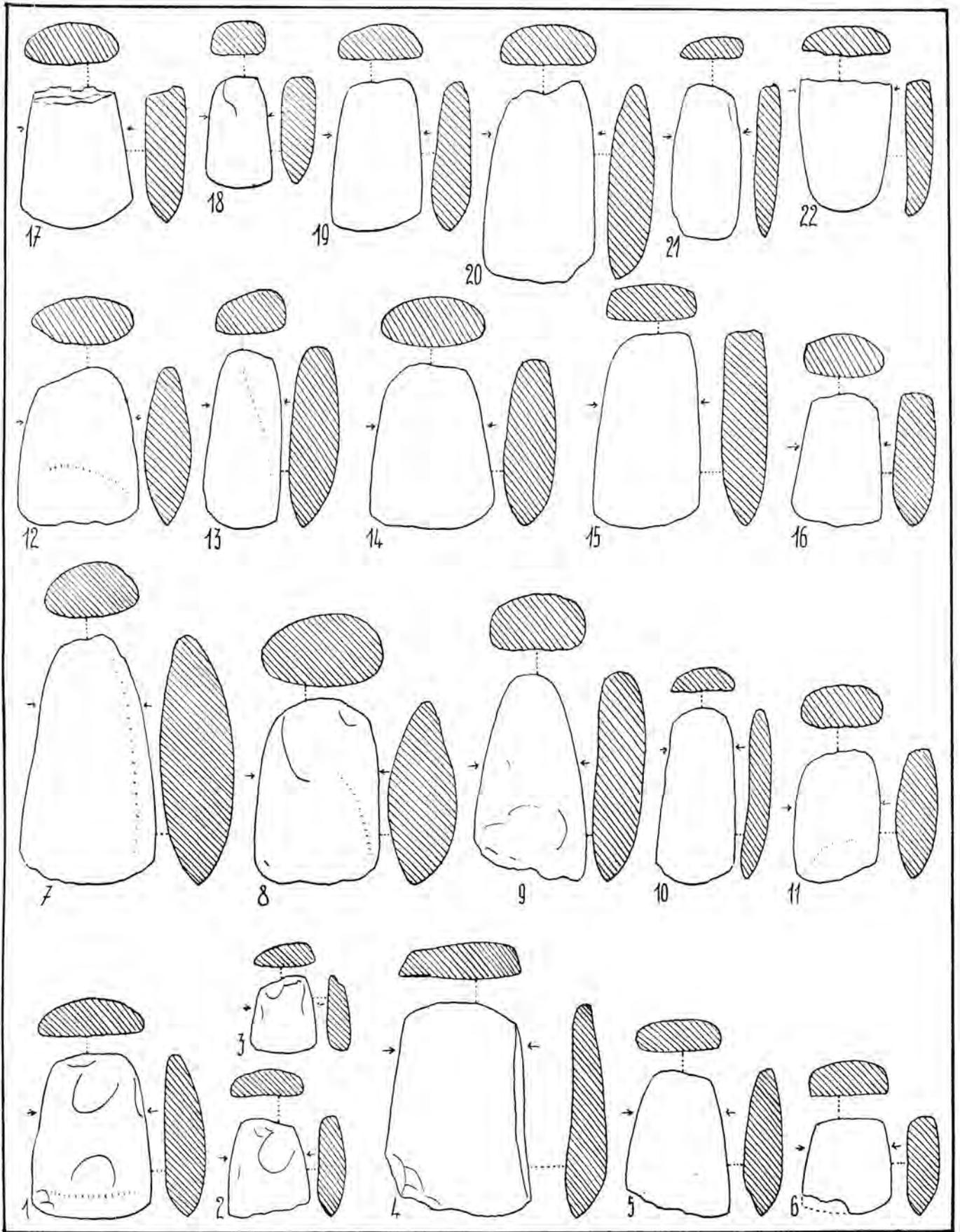
1—22 = 9/20

Trapézidomú balták és vésők:

1—6., 13., 16., 18—19. kovapala, 7—9., 12.,
dacittufa, 10—11., 14—15., 17., 22. amphibolit,
20—21. mészkő.

Trapezförmige Beile und Meissel:

1—6, 13, 16, 18—19 aus Kieselschiefer, 7—9.
12 aus Dacittuff, 10—11, 14—15, 17, 22 aus
Amphibolit, 20—21 aus Kalkstein.

TORDOS

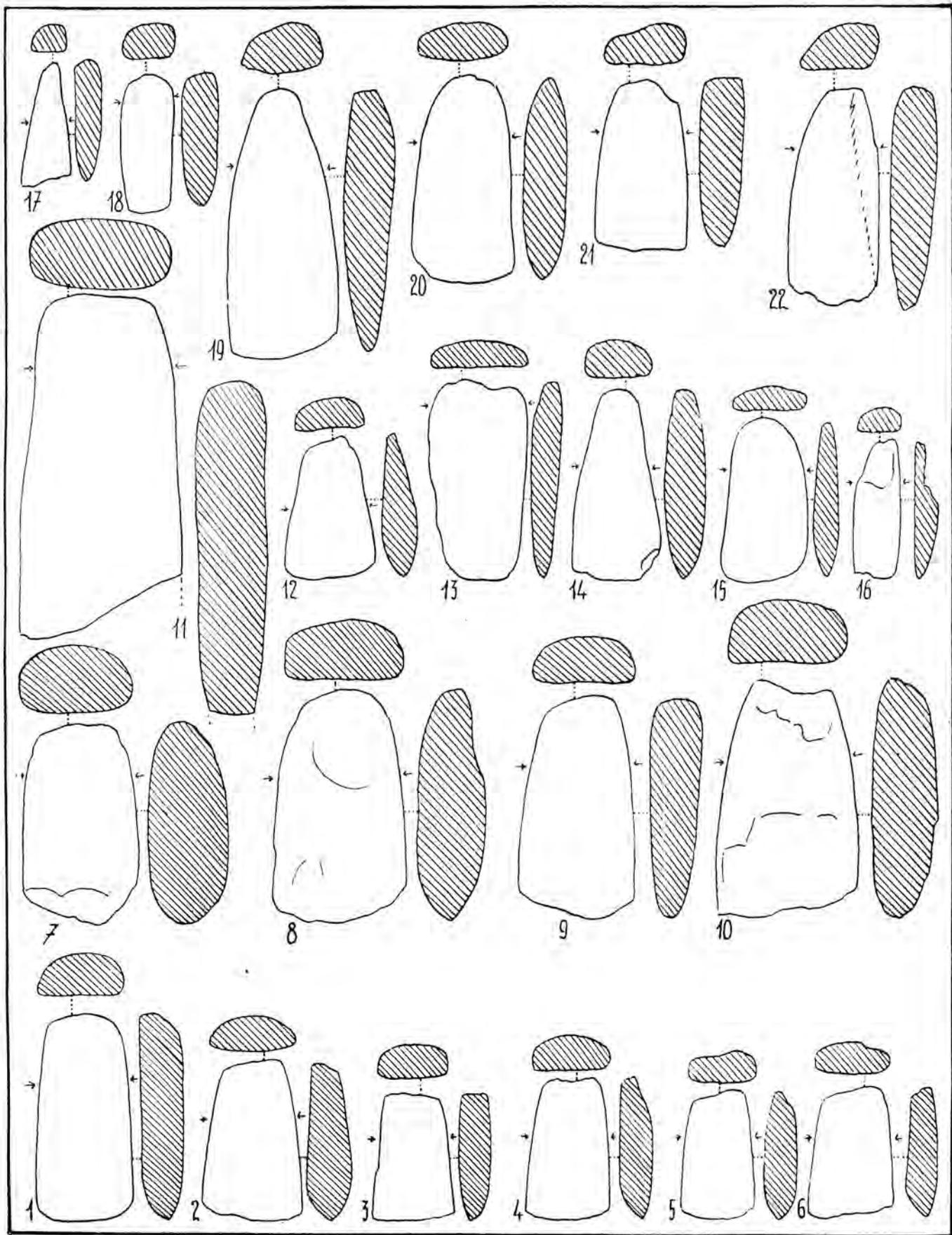
1—22 = 9/20

Trapézidomú balták és vésők:

1—2., 5—6., 9. amphibolit, 3—4., 12., 14—15.,
18. kovapala, 7—8. dacittufa, 10—11., 13.,
16—17., 19., 21—22. chloritpala-amphibolit, 20.
homokkő.

Trapezförmige Beile und Meissel:

1—2. 5—6, 9 aus Amphibolit, 3—4, 12, 14—15,
18 aus Kieselschiefer, 7—8 aus Dacittuff, 10—11,
13, 16—17, 19, 21—22 aus Chloritschiefer-Am-
phibolit, 20 aus Sandstein.

TORDOS

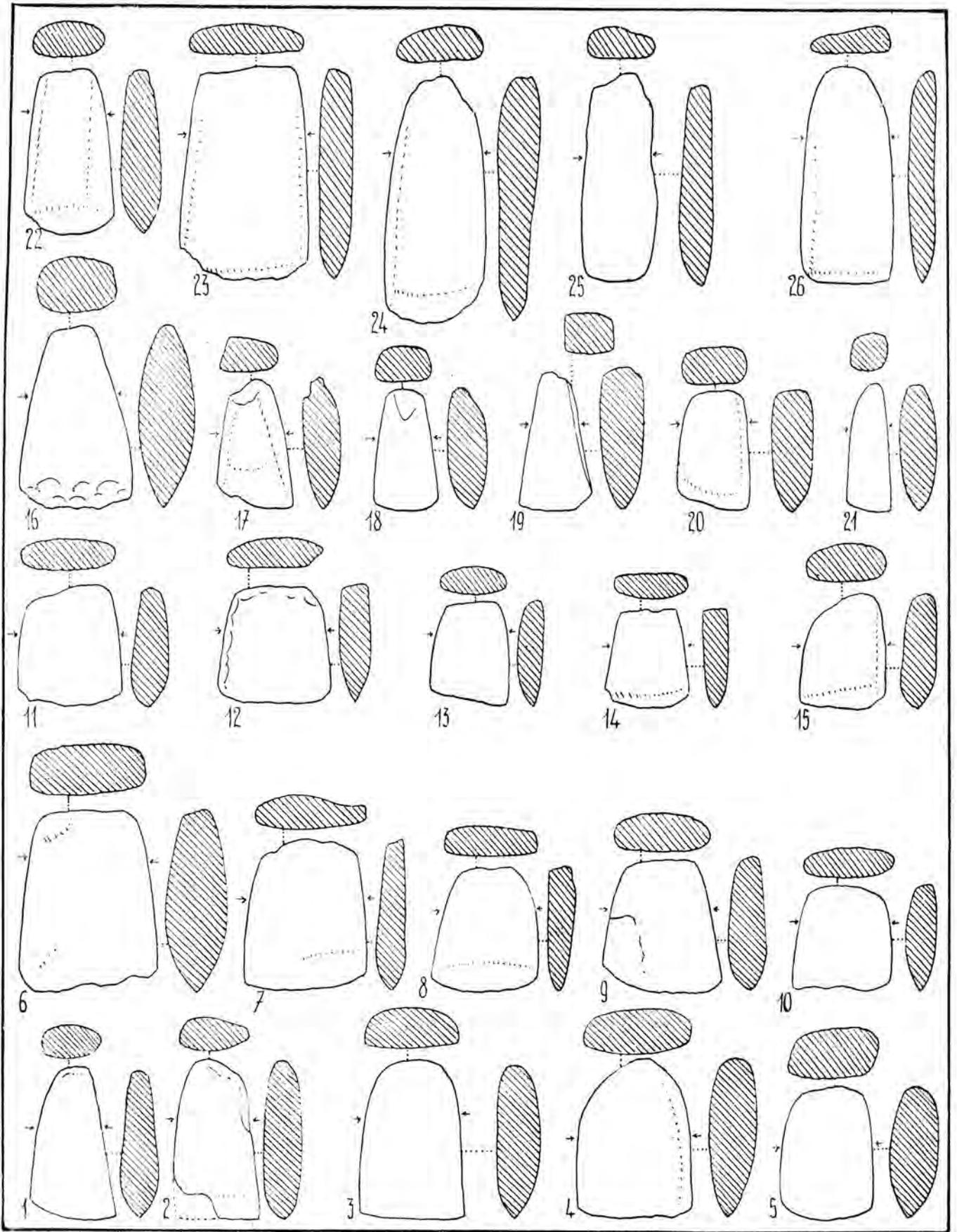
1—26 = 9/20

Trapézidomú balták és vésők:

1—2., 8—10., 19—21. kovapala, 3—5., 7., 11—18., 22—26. chloritpala-amphibolit, 6. dacittufa.

Trapezförmige Beile und Meissel:

1—2, 8—10, 19—21 aus Kieselschiefer, 3—5, 7, 11—18, 22—26 aus Chloritschiefer-Amphibolit, 6 aus Dacittuff.

TORDOS

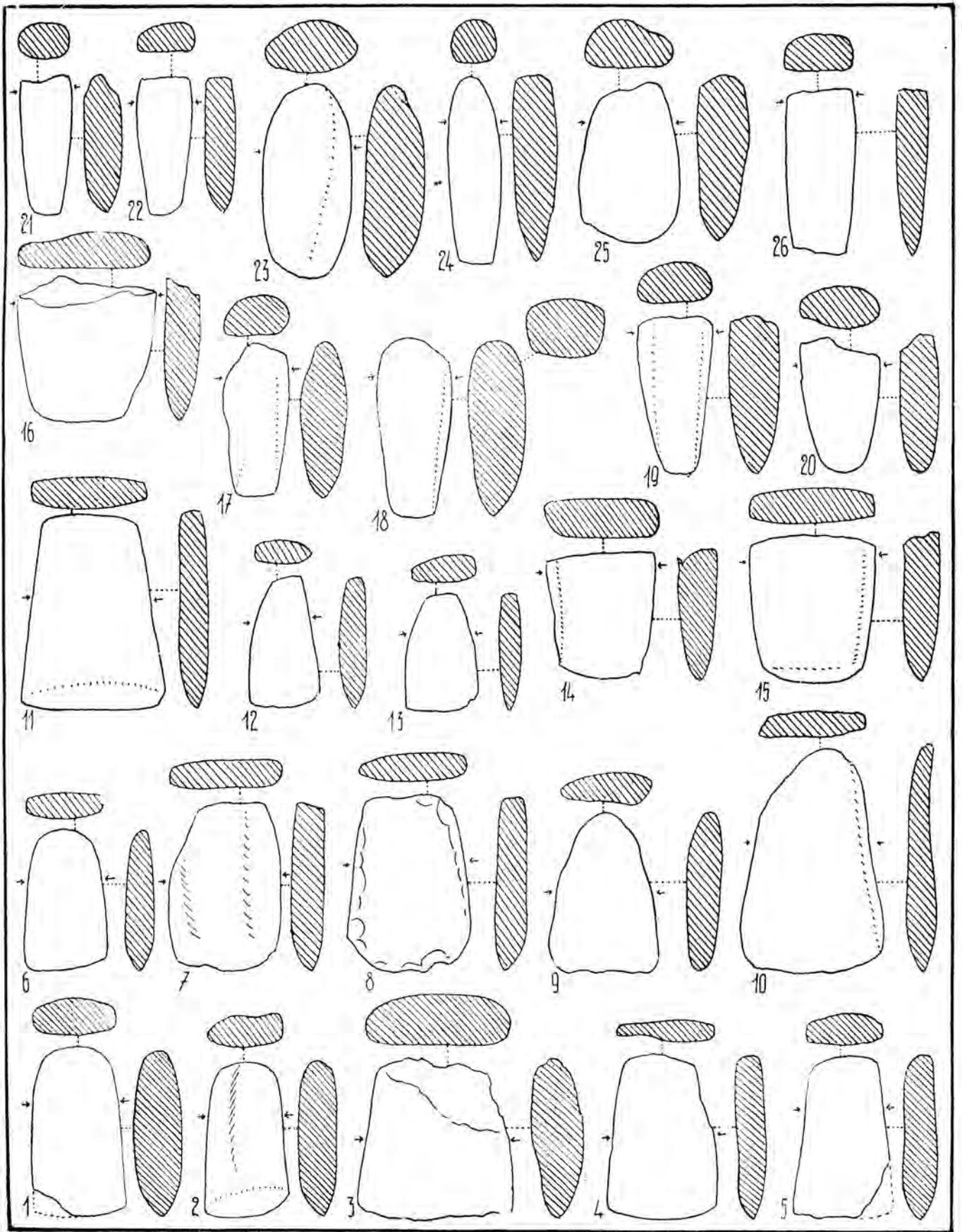
1—26 = 9/20

Trapézidomú balták és vésők:

1—7., 11., 13., 15—16., 19., 22., 24., 26. chloritpala-amphibolit, 8. homokkő, 9. dacittufa, 10. agyagpala, 12. serpentesedett amphibolit, 14., 17—18., 20—21., 23., 25. kovapala.

Trapezförmige Beile und Meissel:

1—7, 11, 13, 15—16, 19, 22, 24, 26 aus Chlorit-schiefer-Amphibolit, 8 aus Sandstein, 9 aus Dacittuff, 10 aus Tonschiefer, 12 aus serpentinisiertem Amphibolit, 14, 17—18, 20—21, 23, 25 aus Kieselschiefer.

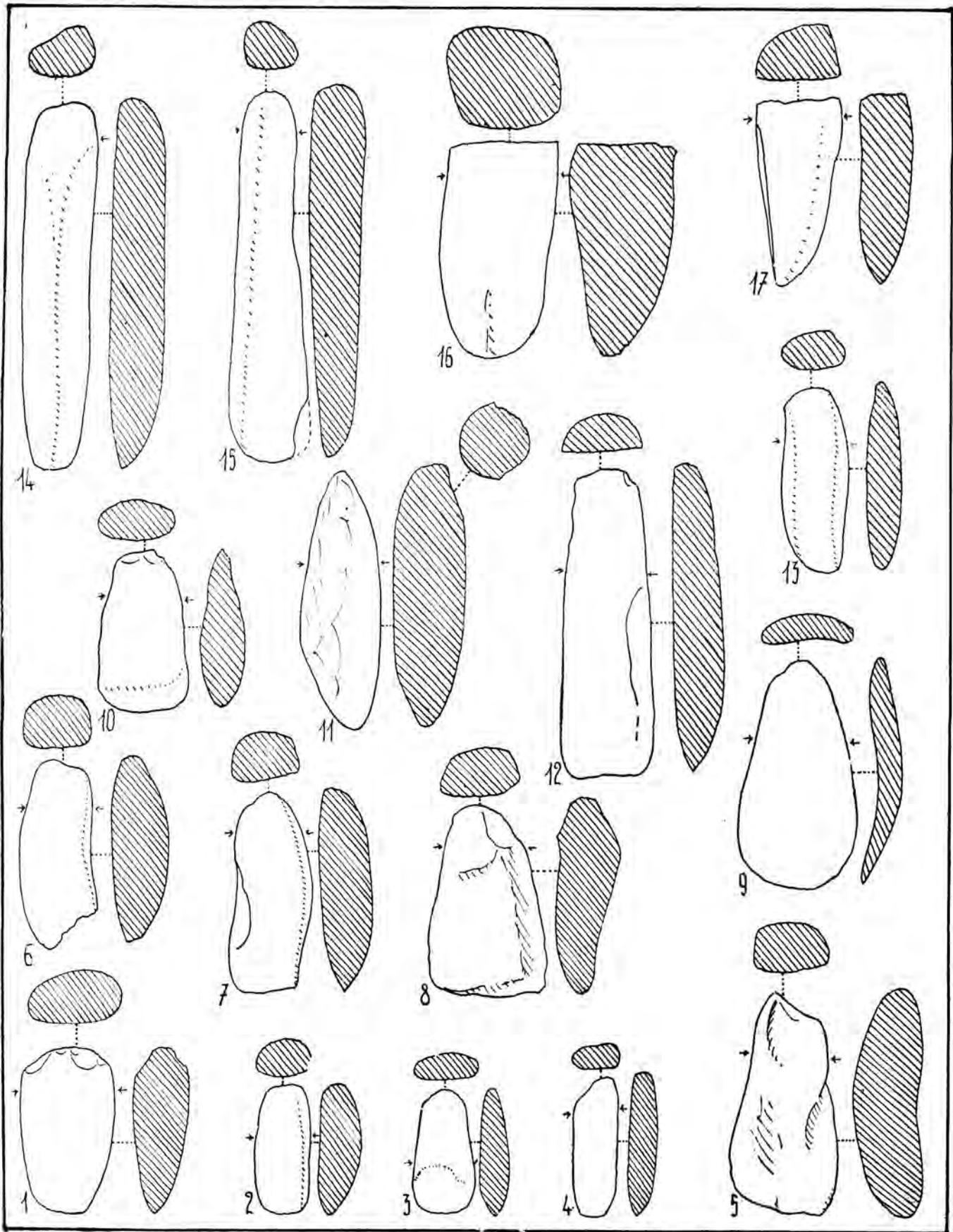
TORDOS

1—17 = 9/20

1—2. Ovális, keskenyülő élű vésők, chloritpala-amphibolit. 3., U. a., kovapala. 4. U. a., chloritpala-amphibolit. 5—7. Szabálytalan vésők, kovapala. 8—9. U. a., dacittufa. 10. U. a., mészkő. 11. Hengeres véső, kovapala. 12. Kaptafaszerű, hosszú véső, kovapala. 13. Szabálytalan véső, chloritpala-amphibolit. 14—15. Szabálytalan hosszú vésők, chloritpala-amphibolit. 16. Baltatöredék, kristályos pala. 17. Félkaptafaszerű véső, mészkő.

1—2. Ovale Meissel mit sich verjüngender

Schneide aus Chloritschiefer-Amphibolit. 3. Desgl. aus Kieselschiefer. 4. Desgl. aus Chloritschiefer-Amphibolit. 5—7. Unregelmässige Meissel aus Kieselschiefer. 8—9. Desgl. aus Dacittuff. 10. Desgl. aus Kalkstein. 11. Zylindrischer Meissel aus Kieselschiefer. 12. Schuhleistenbeilartiger, langer Meissel aus Kieselschiefer. 13. Unregelmässiger Meissel aus Chloritschiefer-Amphibolit. 14—15. Unregelmässige, lange Meissel aus Chloritschiefer-Amphibolit. 16. Keilbruchstück aus kristallisiertem Schiefer. 17. Halbschuhleistenbeilförmiger Meissel aus Kalkstein.

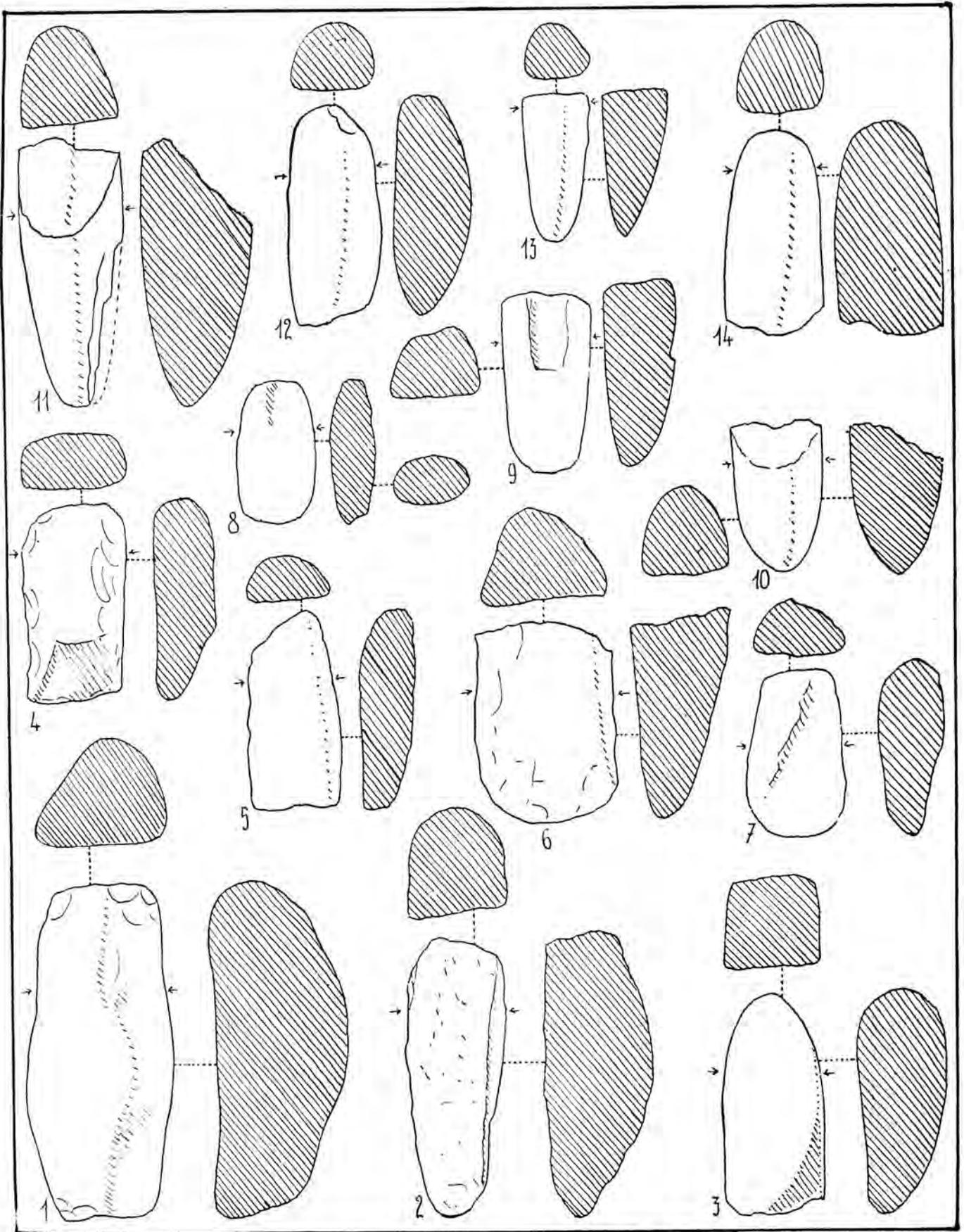

TORDOS

1—14 = 9/20

1—2. Befejezetlen kaptafaalakú balta, párhuzamos oldalélű, kovapala. 3—5. U. a., alacsonyabb hátú balta, kovapala. 6—7. U. a., szélesebb élű kovapala-balták. 8. Befejezetlen ovális balta, kovapala. 9. Kaptafaszerű baltatörődék, párhuzamos oldalélű, törött, kovapala. 10. U. a., dacittufa-balta. 11. U. a., kovapala-balta, törött. 12. Hasonló kovapala-balta, törött. 13—14. U. a., dacittufa-balták, töröttek.

1—2. Unvollendete, schuhleistenförmige Keile mit parallelen Seitenkanten aus Kieselschiefer. 3—5. Desgl., mit niedrigerem Rücken. 6—7. Desgl., mit breiteren Kanten. 8. Unvollendetes, ovales Beil aus Kieselschiefer, mit breiteren Kanten. 9. Schuhleistenförmiges Beilbruchstück mit parallelen Seitenkanten, aus Kieselschiefer. 10. Desgl., Bruchstück aus Dacittuff. 11. Desgl., Bruchstück aus Kieselschiefer. 12. Desgl. 13—14. Desgl., aus Dacittuff, Bruchstücke.

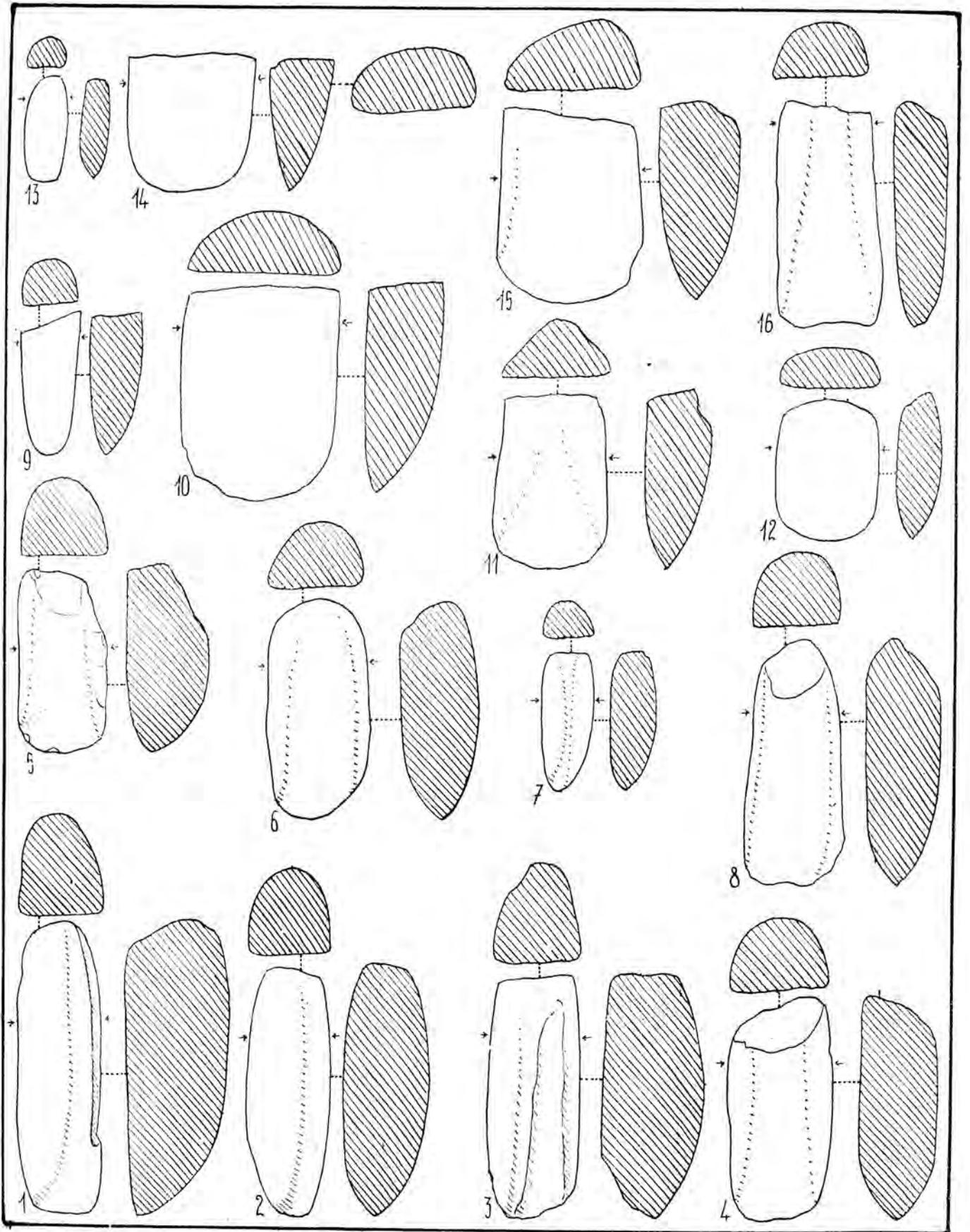

TORDOS

1—16 = 9/20

1—2. Kaptafaalakú balták, oldaléleik párhuzamosak, kovapala. 3—5. U. a., törött kovapala-balták. 6. U. a. dacittufa-balta. 7. U. a., de keskeny kovapala-véső. 8. U. a. kovapala-balta. 9. U. a., kovapala-véső. 10. U. a., kovapala-balta. 11. U. a., dacittufa-balta. 12. U. a., kisebb kovapala-balta. 13. Keskeny kovapala-véső. 14—15. Kovapala-balták, fokuk törött. 16. U. a., de keskenyebb kovapala-balta, foka és éle törött.

1—2. Schubleistenkeile aus Kieselschiefer, Seitenkanten parallel. 3—5. Desgl. Bruchstücke. 6. Desgl. aus Dacittuff. 7. Ähnlicher, doch schmalerer Meissel aus Kieselschiefer. 8. Ähnliches Beil aus Kieselschiefer. 9. Ähnlicher Meissel aus Kieselschiefer. 10. Ähnliches Beil aus Kieselschiefer. 11. Desgl. aus Dacittuff. 12. Ähnliches, kleineres Beil aus Kieselschiefer. 13. Schmalere Meissel aus Kieselschiefer. 14—15. Beile aus Kieselschiefer mit zerbrochenem Nacken. 16. Ähnliches Beil, doch schmaler, aus Kieselschiefer, Nacken und Schneide zerbrochen.

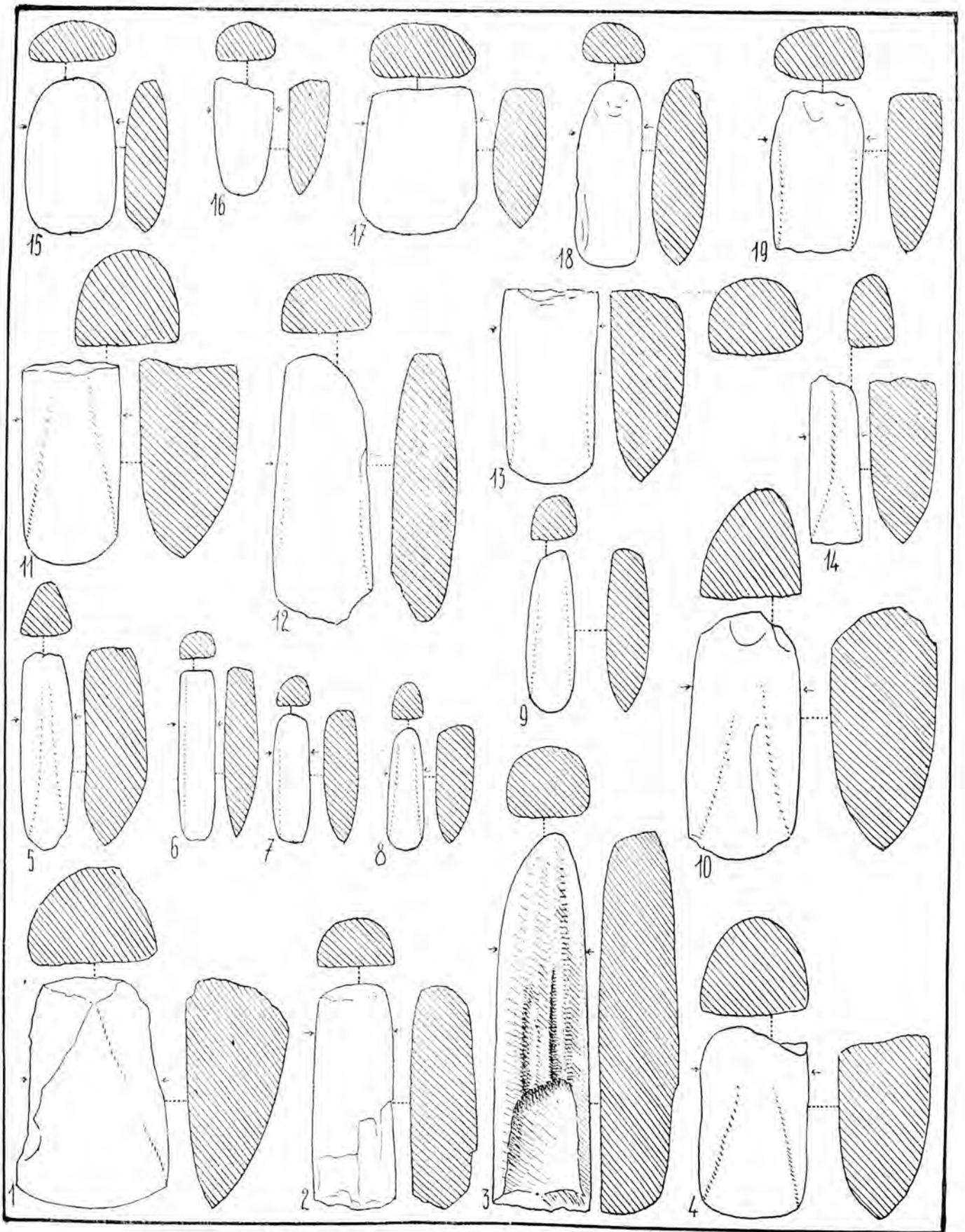

TORDOS

1—19 = 9/20

1. Kaptafaalakú, párhuzamos oldalélű kovapala-balta, rongált. 2. U. a., keskenyebb kovapala-balta. 3. U. a., andesit-balta, háta hornyolt s a két hornyolás közt bordaszerű. 4. Kaptafaalakú, párhuzamos oldalélű kovapala-balta, törött. 5., 8. U. a., amphibolit-véső. 6—7., 9. U. a. kovapala-vésők. 10. U. a., kovapala-balta, háta az élnél lecsap. 11. U. a., amphibolit-balta, enyhe oldalképzéssel. 12—13. Kaptafaalakú, alacsonyabb hátú, párhuzamos oldalélű, kovapala-balták. 14. U. a. kovapala-véső, háta az élnél lecsap. 15. Kaptafaalakú, alacsony hátú, párhuzamos oldalélű kovapala-balta. 16. U. a., keskenyebb, andesit-véső. 17., 19. Hasonló kovapala-balta. 18. Hasonló, de keskenyebb kovapala-balta.

1. Schubleistenkeil mit parallelen Seitenkanten aus Kieselschiefer, abgestossen. 2. Desgl., doch schmaler. 3. Desgl. aus Andesit, mit zwei Kehlen und einer Rippe bedeckt, Schneide zerbrochen. 4. Desgl. aus Kieselschiefer. 5, 8. Ähnliche Meissel aus Amphibolit. 6—7., 9. Desgl. aus Kieselschiefer. 10. Ähnlicher Keil aus Kieselschiefer, der Rücken fällt nach der Schneide ab. 11. Desgl. aus Amphibolit. mit sanfter Seitenbildung. 12—13. Desgl., mit niedrigerem Rücken, aus Kieselschiefer. 14. Ähnlicher Meissel aus Kieselschiefer, Rücken fällt nach der Schneide ab. 15. Ähnliches Beil, mit niedrigem Rücken aus Kieselschiefer. 16. Ähnlicher Meissel, doch schmaler, aus Andesit. 17, 19. Ähnliche Beile aus Kieselschiefer. 18. Ähnliches Beil, doch schmaler, aus Kieselschiefer.

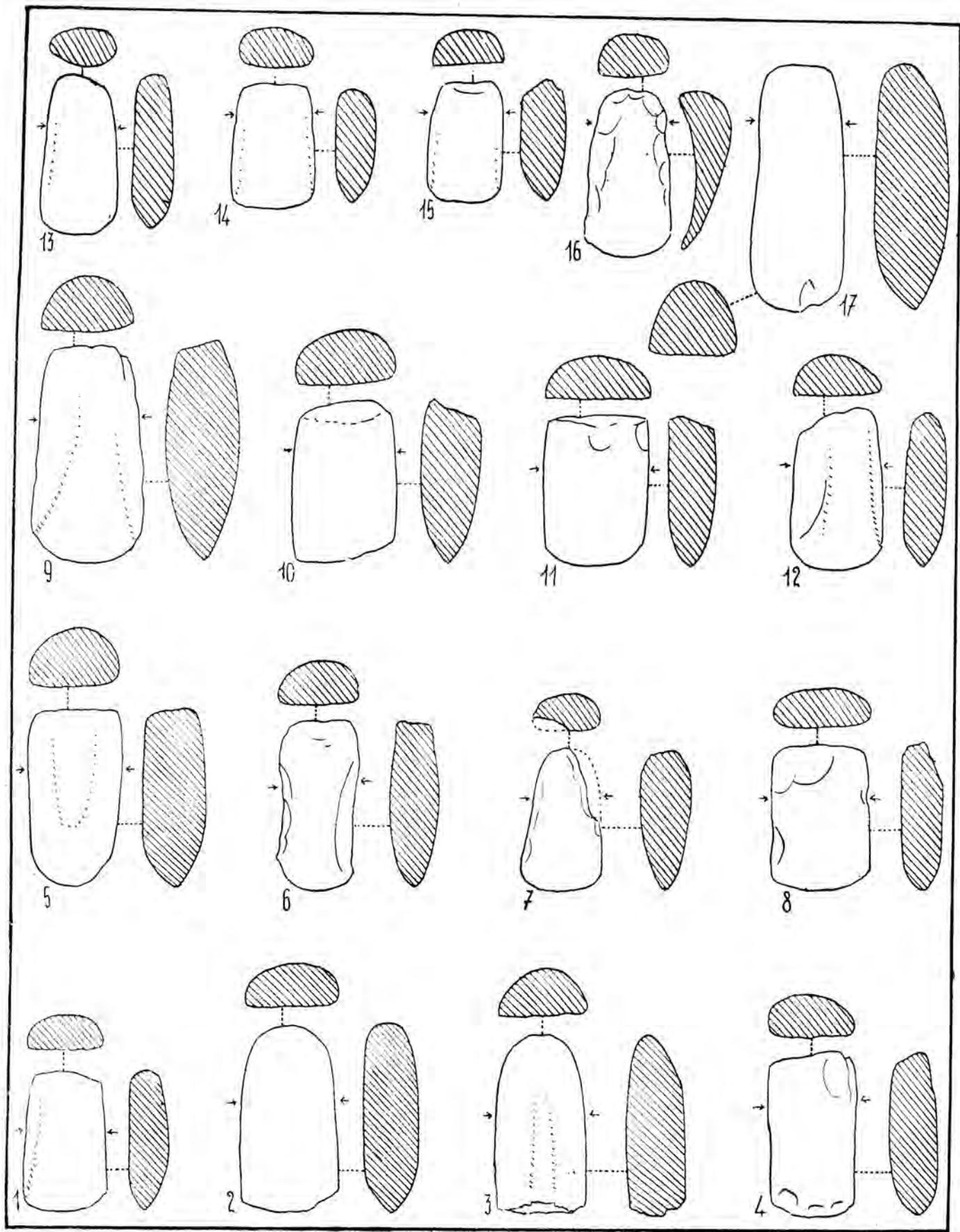
TORDOS

1—17 = 9/20

1. Kaptafaalakú, alacsony hátú, párhuzamos oldalélű kovapala-balta. 2—3. U. a., amphibolit-balták. 4. U. a., kristályos pala-balta. 5—7. U. a., de magasabb hátú kovapala-balták, a hátfelület kissé lecsiszolt. 8. U. a., amphibolit-balta. 9—12. U. a., de magasabb hátú, lecsapott élű kovapala-balták. 13. Ovális átmetszetű amphibolit-balta. 14. Közel ovális átmetszetű kovapala-balta. 15. Kaptafaalakú, párhuzamos oldalélű kovapala-balta, él alul-felül lecsapott. 16. Dacittufa-balta. 17. Kaptafaalakú kovapalabalta, a köpeny az alaplap alá kap.

niedrigem Rücken und parallelen Seitenkanten. 2—3. Desgl., aus Amphibolit. 4. Desgl., aus kristallisiertem Schiefer. 5—7. Ähnliche Beile aus Kieselschiefer mit höherem Rücken und etwas geschliffener Rückenfläche. 8. Desgl., aus Amphibolit. 9—12. Desgl., aus Kieselschiefer, Rücken höher, Schneiden abgeschlagen. 13. Amphibolitbeil mit ovalem Querschnitt. 14. Beil aus Kieselschiefer mit annähernd ovalem Querschnitt. 15. Schuhleistenbeil aus Kieselschiefer mit parallelen Seitenkanten, Kanten oben und unten abgeschlagen. 16. Beil aus Dacittuff. 17. Schuhleistenkeil aus Kieselschiefer, die Oberseite geht in die Unterseite über.

1. Schuhleistenbeil aus Kieselschiefer mit

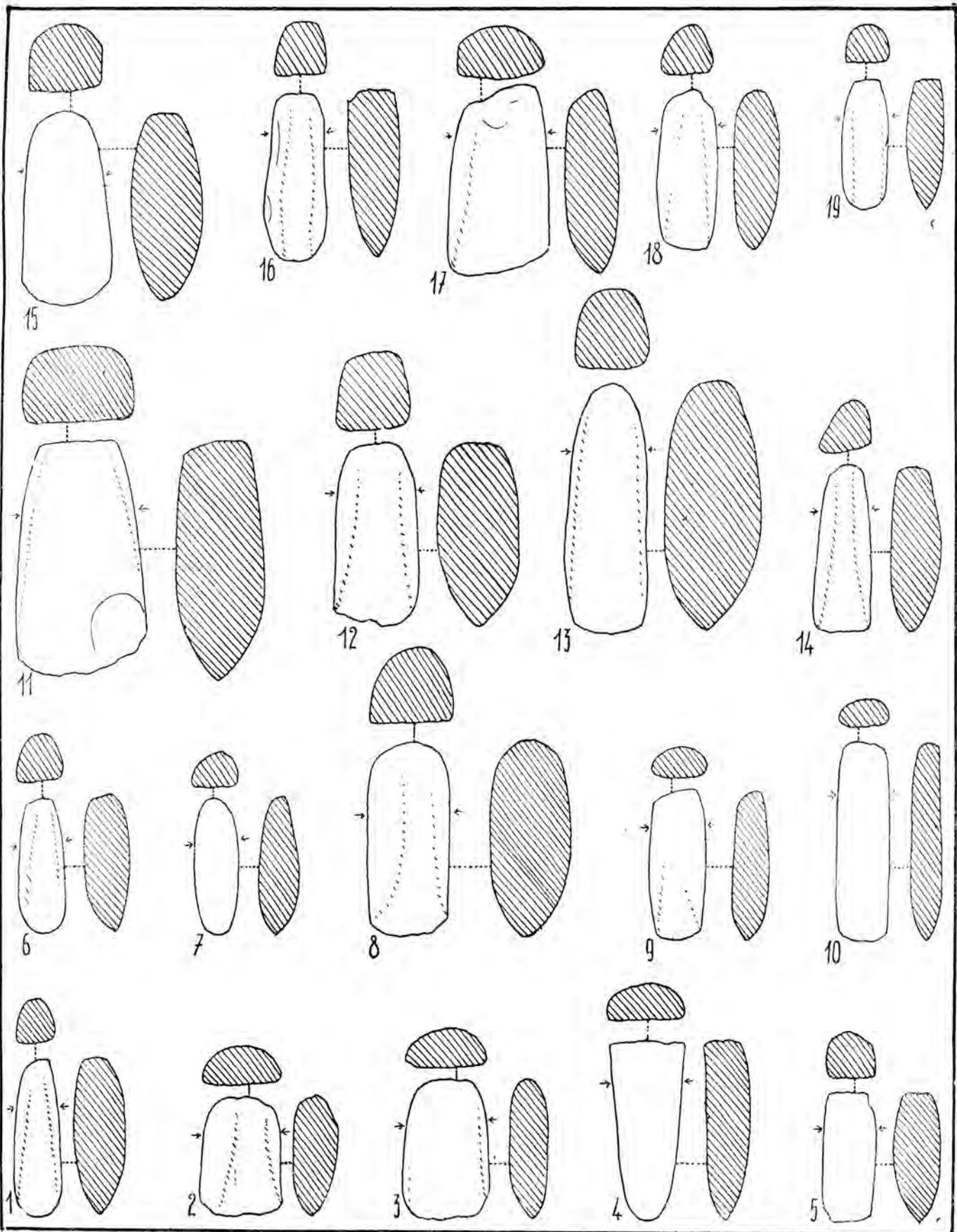
TORDOS

1—19 = 9/20

1. Kaptafaalakú, magas hátú, párhuzamos oldalélű kovapala-véső, a köpeny kissé bekap az alaplap alá. 2—3. Enyhén ívelt hátú, párhuzamos oldalélű kovapala-vésők, a hát kissé lecsiszolt. 4. Keskenyebb véső, chloritpala-amphibolit, oldalképzése enyhe, foka törött. 5—6. Kaptafaalakú kovapala-vésők, van oldalképzésük. 7. U. a., valamivel alacsonyabb hátú kovapala-véső. 8. U. a., dacittufa-balta. 9. Alacsonyabb hátú kovapala-véső, háta él felé lecsap. 10. Hasonló homokkő-véső. 11. Hasonló kovapala-balta, háta lecsiszolt, enyhe oldalképzése van. 12. U. a., dacittufa-balta, határozottabb oldalképzéssel, a háta jobban lecsiszolva. 13. Hasonló, de magasabb amphibolit-balta határozott oldalképzéssel, háta ívelt, élét és fokát ütőkőnek használták. 14. Hasonló kovapala-véső, a háta az él felé lecsap. 15. Hasonló dacittufa-balta. 16. Hasonló dacittufa-véső, háta lecsiszolt. 17. Hasonló kovapala-balta. 18—19. Kovapala-vésők, hátuk magas s kissé lecsiszolt.

kanten, die Oberseite geht etwas in die Unterseite über. 2—3. Meißel aus Kieselschiefer, Rücken sanft gewölbt und ein wenig abgeschliffen, parallele Seitenkanten. 4. Schmäler Meißel aus Chloritschiefer-Amphibolit, sanfte Seitenbildung, oben abgebrochen. 5—6. Schuhleistenkeilartige Meißel aus Kieselschiefer, mit Seitenbildung. 7. Desgl., aus Kieselschiefer, Rücken etwas niedriger. 8. Ähnlicher Keil aus Dacittuff. 9. Meißel aus Kieselschiefer mit niedrigerem, gegen die Schneide abfallenden Rücken. 10. Ähnlicher Meißel aus Sandstein. 11. Ähnlicher Keil aus Kieselschiefer, Rücken abgeschliffen, sanfte Seitenbildung. 12. Desgl., aus Dacittuff mit deutlicher Seitenbildung und besser abgeschliffenem Rücken. 13. Ähnlicher, jedoch höherer Keil aus Amphibolit, mit deutlicher Schmalseitenbildung und gewölbtem Rücken, als Schlagstein benützt. 14. Ähnlicher Meißel aus Kieselschiefer, der Rücken fällt gegen die Schneide ab. 15. Ähnlicher Keil aus Dacittuff. 16. Ähnlicher Meißel aus Dacittuff, Rücken abgeschliffen. 17. Ähnliches Beil aus Kieselschiefer. 18—19. Meißel aus Kieselschiefer, Rücken hoch, etwas abgeschliffen.

1. Hochrückiger, schuhleistenkeilartiger Meißel aus Kieselschiefer mit parallelen Seiten-

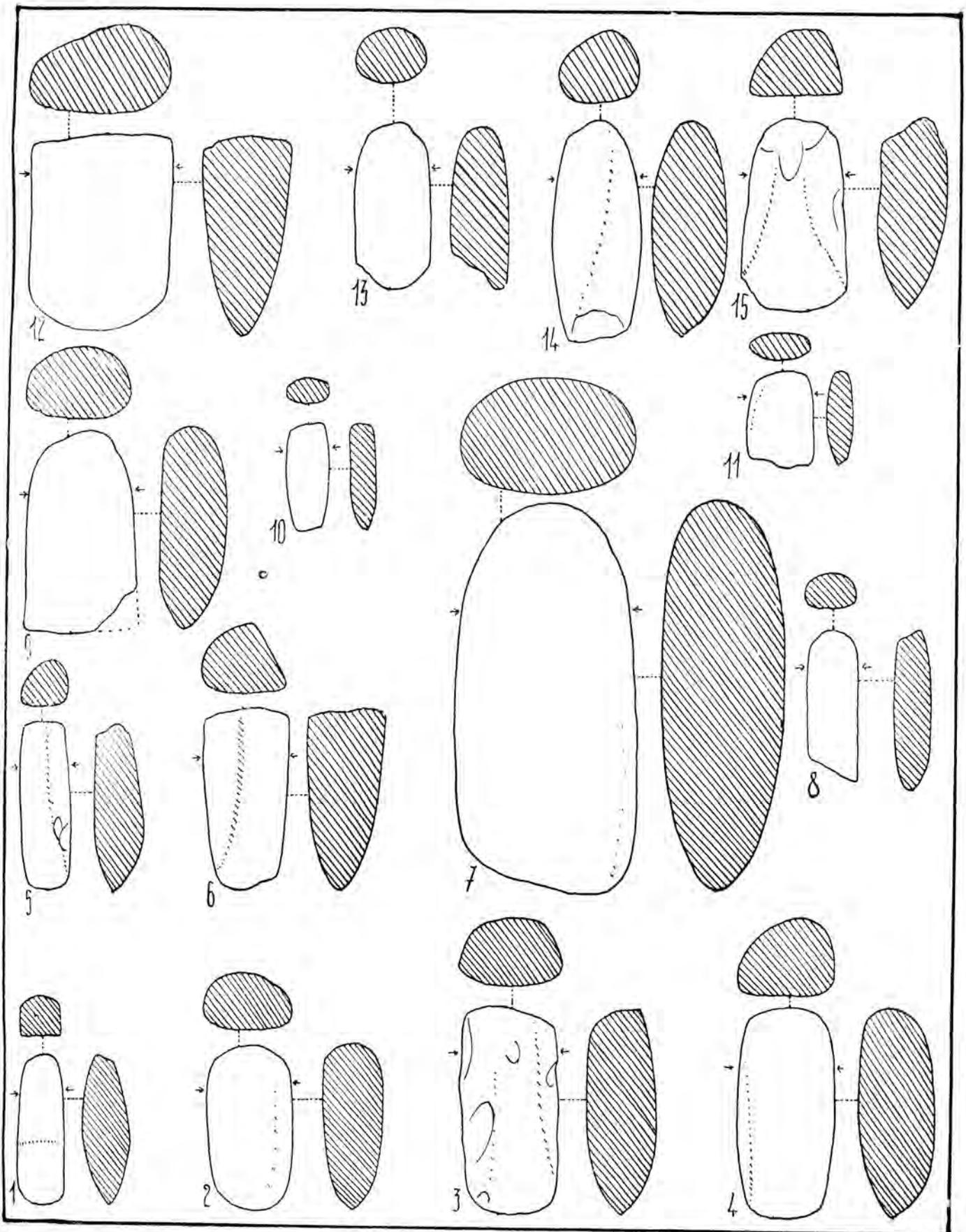
TORDOS

1—15 = 9/20

1. Kovapala-véső, párhuzamos oldalú, hátlározott oldalképzéssel, háta ívelt, éle felé lecsap. 2. Kovapala-balta, közel ovális átmetszetű. 3. Dacittufa-balta, közel ovális átmetszetű. 4. Kaptafa-alakú dacittufa-véső. 5. U. a. kovapala-véső. 6. Félovális átmetszetű amphibolit-balta. 7. Ovális átmetszetű kovapala-balta, zúzókőnek felhasználva. 8. Közel ovális átmetszetű kovapala-véső, törött. 9. Közel ovális átmetszetű amphibolit-balta. 10. Lapos ovális átmetszetű kovapala-véső. 11. U. a., szélesebb kovapala-véső. 12. U. a., kovapala-balta, törött. 13—14. Ovális átmetszetű kovapala-balták. 15. Kaptafaalakú dacittufa-balta, oldalképzéssel, háta fok felé keskenyül.

Kanten, deutliche Seitenbildung, Rücken gewölbt, fällt gegen die Schneide ab. 2. Beil aus Kieselschiefer, Querschnitt annähernd oval. 3. Beil aus Dacittuff, Querschnitt annähernd oval. 4. Schuhleistenkeilartiger Meissel aus Dacittuff. 5. Desgl. aus Kieselschiefer. 6. Beil aus Amphibolit, Querschnitt halboval. 7. Beil aus Kieselschiefer, ovaler Querschnitt, als Stampfstein benützt. 8. Zerbrochener Meissel aus Kieselschiefer, Querschnitt annähernd oval. 9. Beil aus Amphibolit, Querschnitt annähernd oval. 10. Meissel aus Kieselschiefer, Querschnitt länglichoval. 11. Ähnlicher, jedoch breiterer Meissel aus Kieselschiefer. 12. Ähnliches Beil aus Kieselschiefer, Bruchstück. 13—14. Beile aus Kieselschiefer, Querschnitt oval. 15. Schuhleistenkeil aus Dacittuff, mit Seitenbildung, Rücken verjüngt sich nach dem Nacken.

1. Meissel aus Kieselschiefer mit parallelen

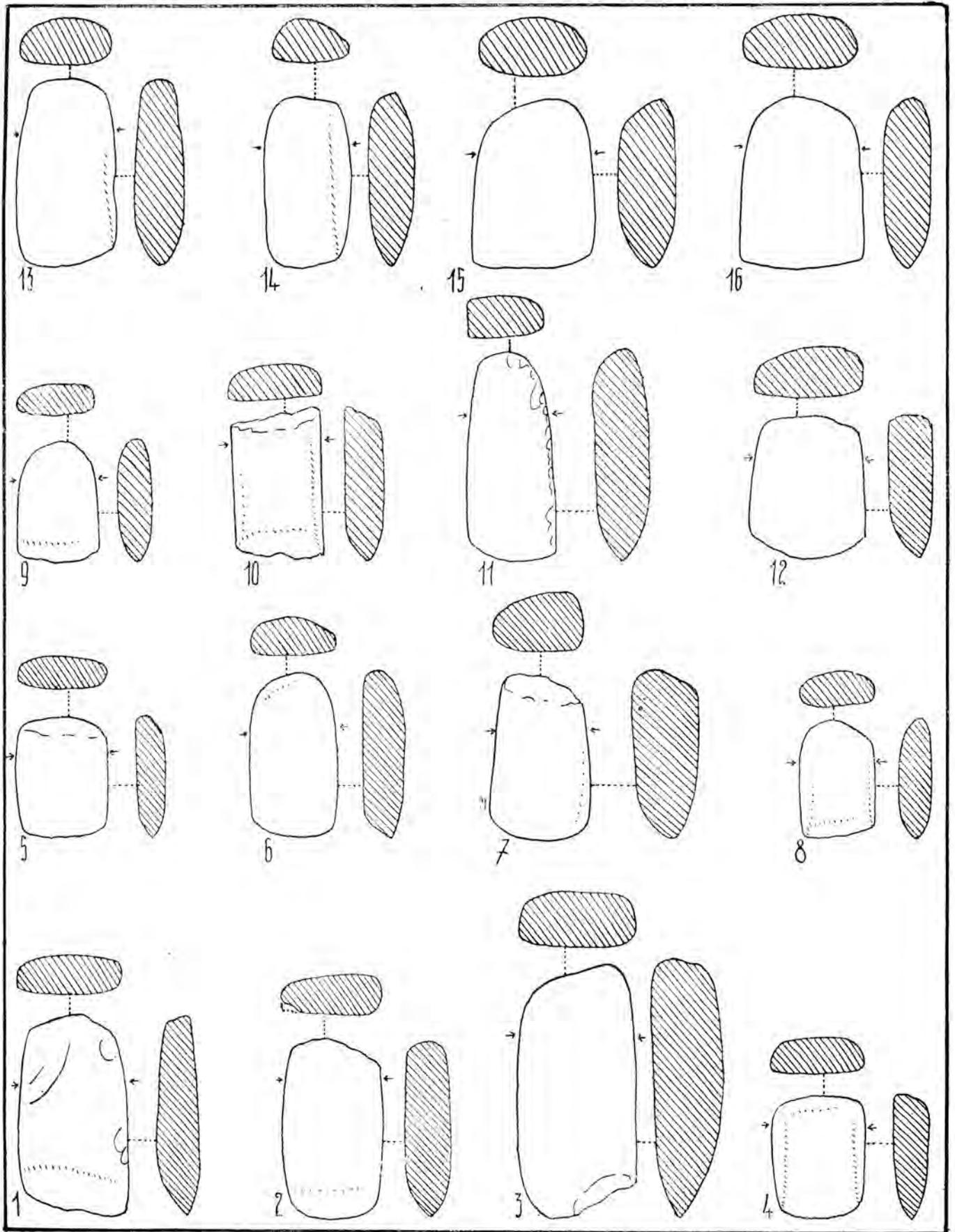

TORDOS

1—16 = 9/20

1. Téglalapalakú kovapala-balta. 2—3. U. a., amphibolit-balták. 4. U. a., kovapala-balta. 5—8. U. a., amphibolit-balták. 9. U. a., jáspisvéső, foka lapos és lekerekített. 10. U. a., törött amphibolit-balta. 11—12. U. a., kovapala-balták. 13. U. a., amphibolit-balta. 14. U. a., serpentesedett amphibolit-balta. 15. U. a., kovapala-balta. 16. U. a., amphibolit-balta, alaplap képzéssel.

1. Keil aus Kieselschiefer, Form oblong. 2—3. Desgl. aus Amphibolit. 4. Desgl. aus Kieselschiefer. 5—8. Desgl. aus Amphibolit. 9. Ähnlicher Jaspismeissel mit flachem und abgerundetem Nacken. 10. Ähnliches, gebrochenes Beil aus Amphibolit. 11—12. Desgl. aus Kieselschiefer. 13. Desgl. aus Amphibolit. 14. Desgl. aus serpentinisiertem Amphibolit. 15. Desgl. aus Kieselschiefer. 16. Desgl. aus Amphibolit mit Ausbildung der Unterseite.

TORDOS

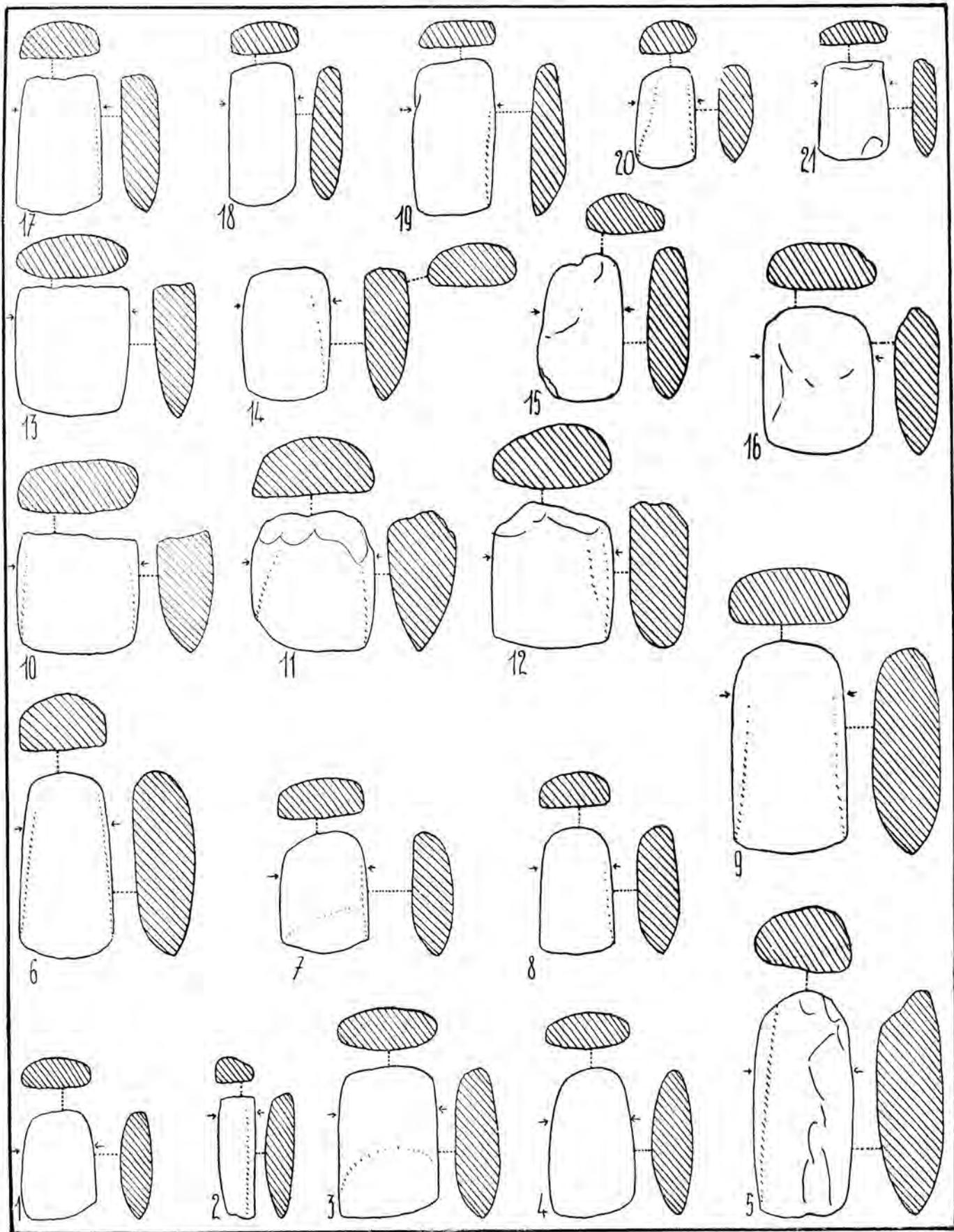
1—21 = 9/20

Téglalapalakú balták és vésők:

1—2., 5—6., 8., 10—11., 15., 17—18.,
 20—21. kovapala. 3—4., 7., 9., 13—14. amphi-
 bolit, 12., 16. homokkő. 19. dacittufa.

Oblonge Beile und Meissel:

1—2, 5—6, 8, 10—11, 15, 17—18. 20—21 aus
 Kieselschiefer, 3—4, 7, 9, 13—14 aus Amphibo-
 lit, 12, 16 aus Sandstein, 19 aus Dacittuff.

TORDOS

1—17 = 9/20

Téglalapalakú balták és vésők:

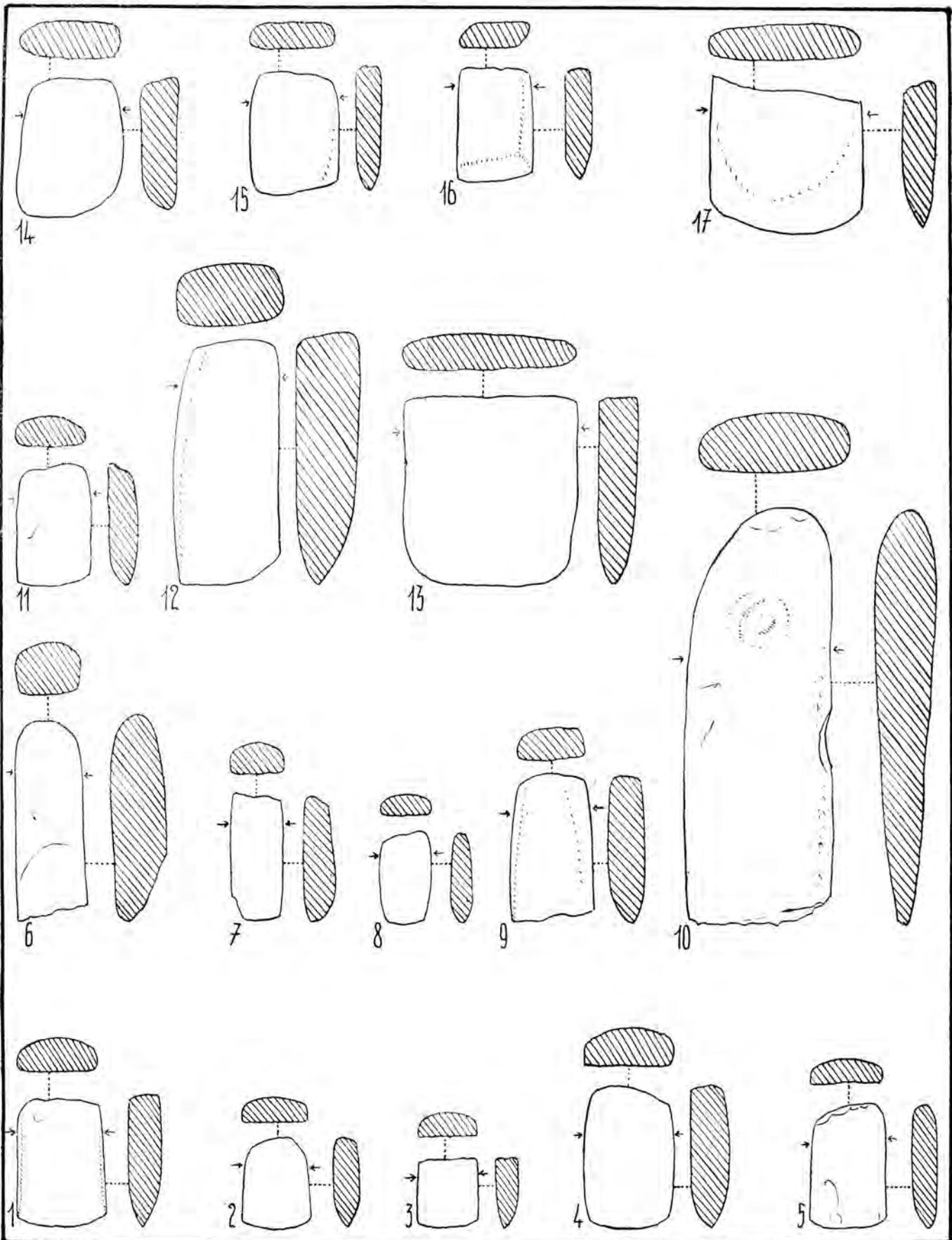
1—2., 5., 7., 9., 12., 17. kovapala, 3., 13. homokkő, 4., 8., 10—11., 16. amphibolit, 6. andesit, 14., 15. kristályos pala.

A 10. hátán levő fúrési kísérlet azt mutatja, hogy kapát akartak belőle csinálni.

Oblonge Beile und Meissel:

1—2., 5., 7., 9., 12., 17 aus Kieselschiefer, 3, 13 aus Sandstein, 4, 8, 10—11, 16 aus Amphibolit, 6 aus Andesit, 14—15 aus kristallisiertem Schiefer.

Auf der Rückseite von Nr. 10 angefangene Bohrung, man wollte aus diesem Beil eine Hacke anfertigen.

TORDOS

1—2, 8—14 = 9/20

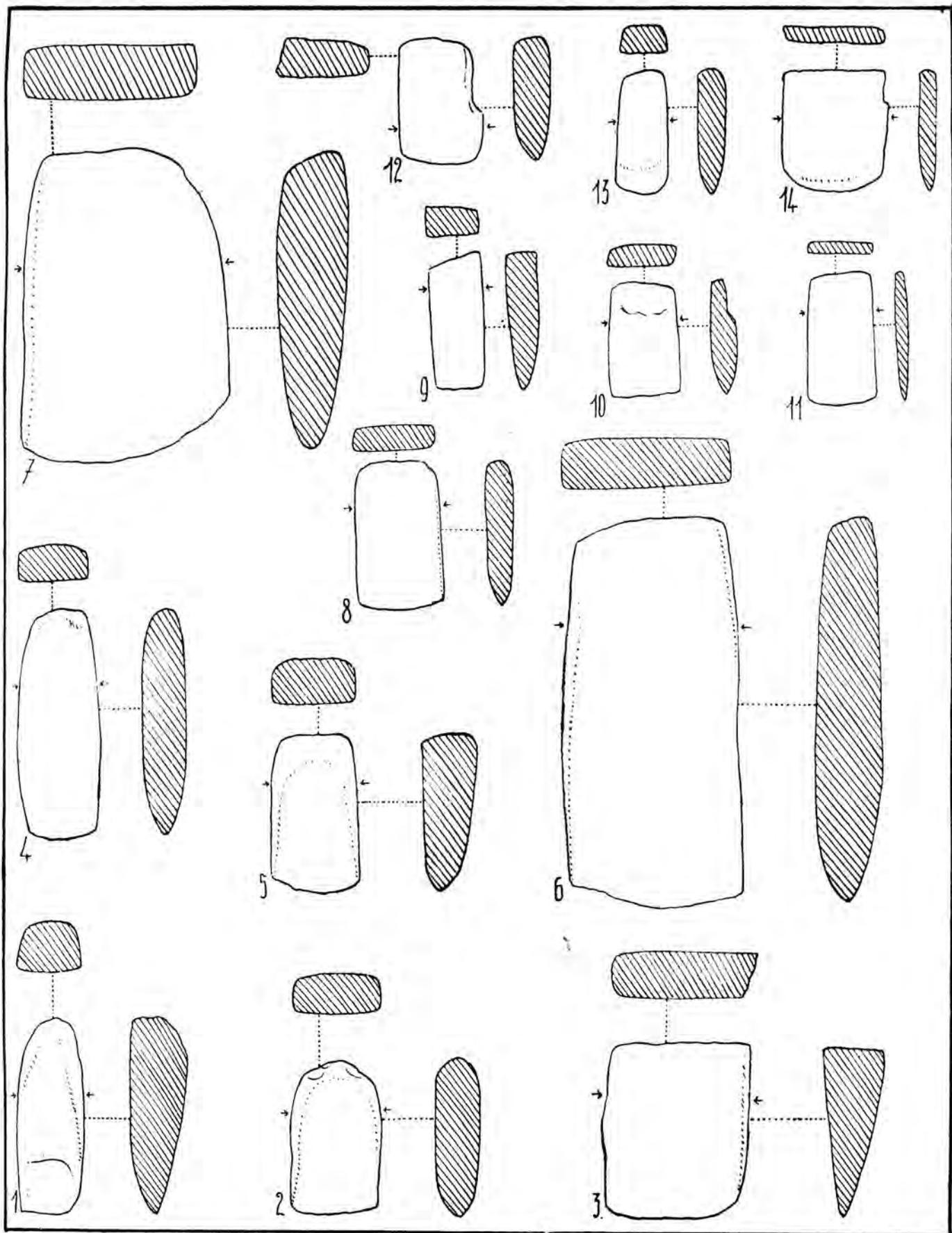
3—7 = 9/10

**Négyzetes átmetszetű, téglalapalakú balták
és vésők:**

1. homokkő, 2., 5., 9. kovapala, 3., 6—7.,
14. dacittufa. 4., 8., 10., 12—13. amphibolit, 11.
andesit.

**Beile und Meissel mit oblonger Form und
gleichem Querschnitt:**

1 aus Sandstein, 2, 5, 9 aus Kieselschiefer.
3, 6—7, 14 aus Dacittuff, 4, 8, 10, 12—13 aus
Amphibolit, 11 aus Andesit.

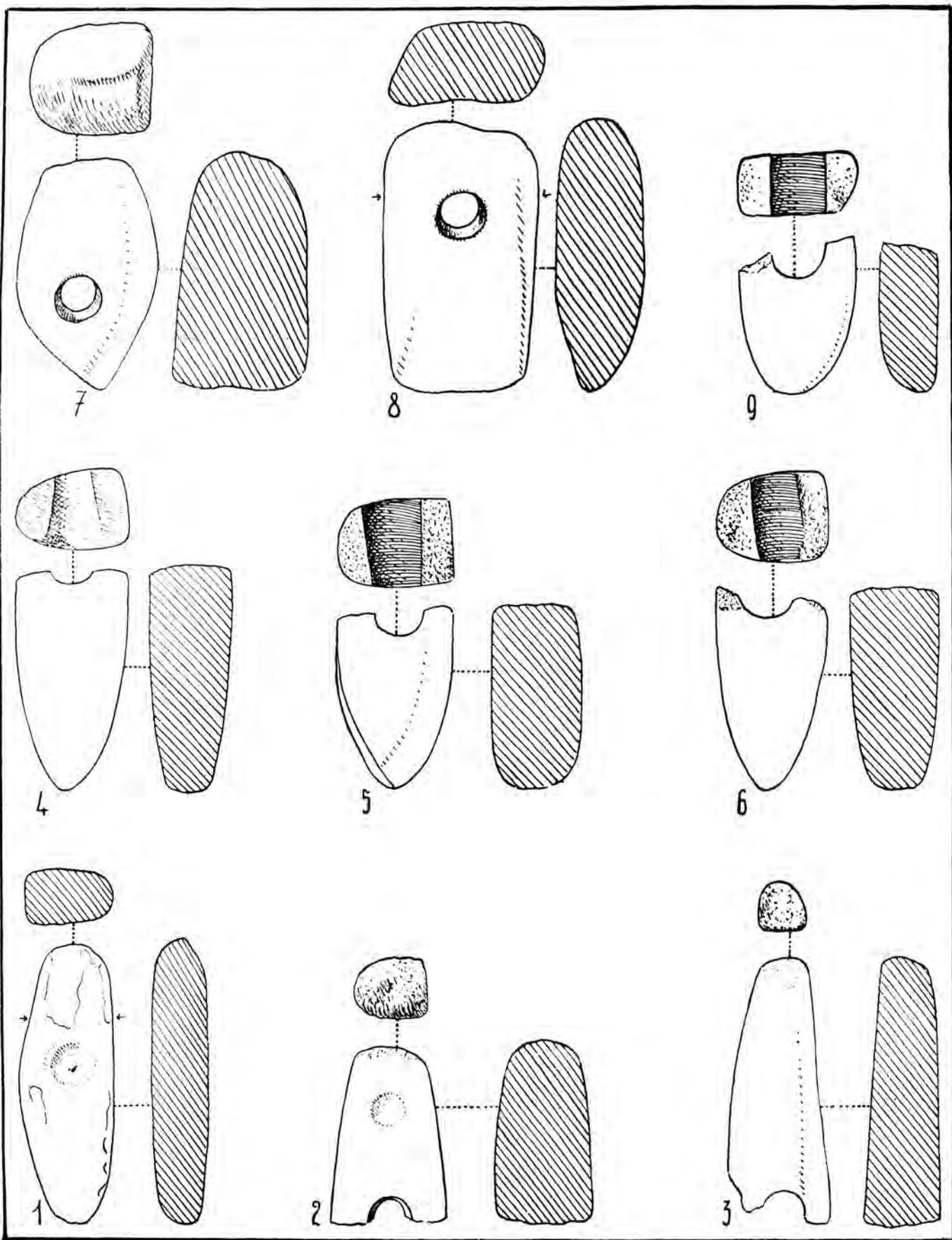
TORDOS

1—9 = 9/20

1. Kaptafaalakú balta megkezdett fúrás nyomával, kristályos pala. 2. U. a., fúrásnál eltörött, új fúrás nyomával, chloritpala-amphibolit. 3. U. a., a fúrásnál eltörött, chloritpala-amphibolit. 4. U. a., a fúrásnál eltörött, törésnél csiszolt, morzsolóul használták fel, éle ütőkő volt, chloritpala-amphibolit. 5—6. Kaptafaalakú balták, fúrásuk gyűrűs volt, itt eltörtek, anyaguk chloritpala-amphibolit. 7. Kaptafaalakú balta kerekded fokkal, andesit. 8. Homokkő-kapa. 9. Törött kovapala-kapa, fúrása gyűrűs.

1. Schuhleistenbeil aus Kieselschiefer, mit

Spuren der angefangenen Bohrung. 2. Desgl. aus Chloritschiefer-Amphibolit, am Stielloch gebrochen, Spuren einer neuen Bohrung. 3. Desgl. aus Chloritschiefer-Amphibolit, am Stielloch gebrochen. 4. Desgl. aus Chloritschiefer-Amphibolit, am Stielloch gebrochen, die Bruchfläche geschliffen, wurde zum Bröckeln benützt, die Schneide als Schlagstein verwendet. 5—6. Schuhleistenbeile aus Chloritschiefer-Amphibolit, am Stielloch gebrochen, die Bohrung war ringförmig. 7. Desgl. aus Andesit, mit rundlichem Nacken. 8. Hacke (Haue) aus Sandstein. 9. Gebrochene Hacke aus Kieselschiefer, mit ringförmiger Bohrung.

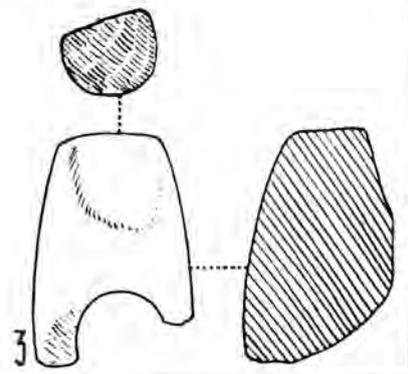
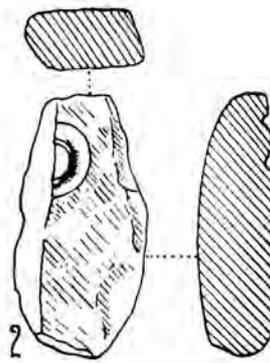
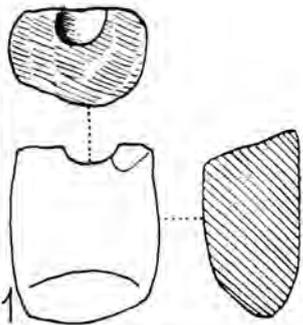
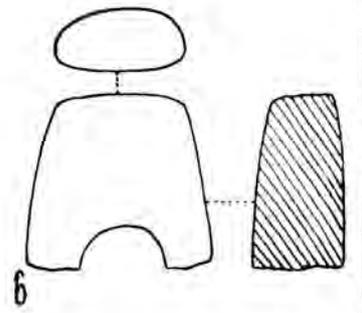
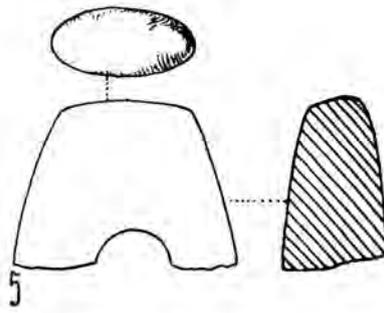
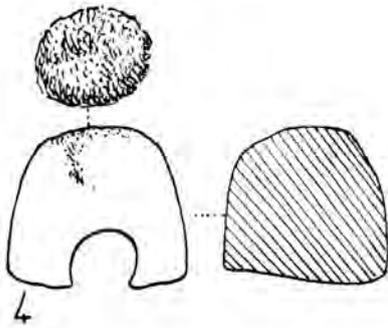
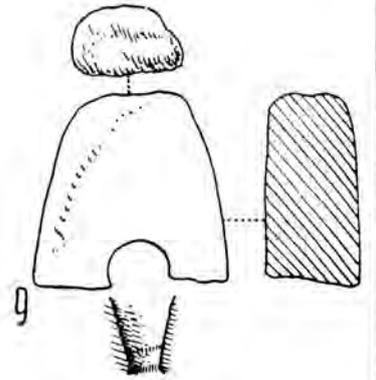
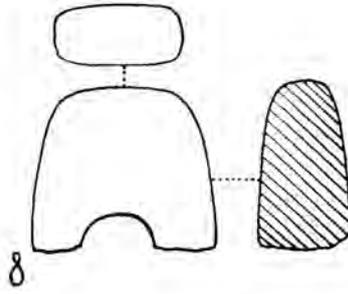
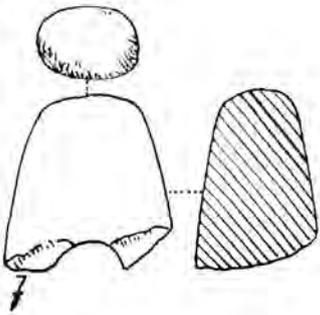
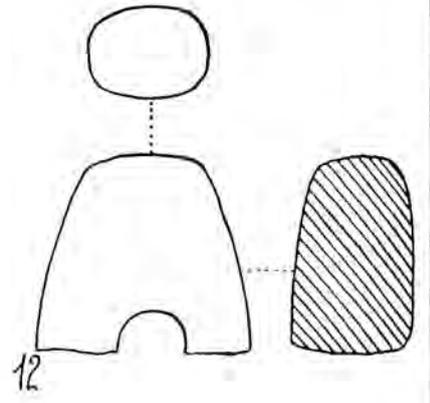
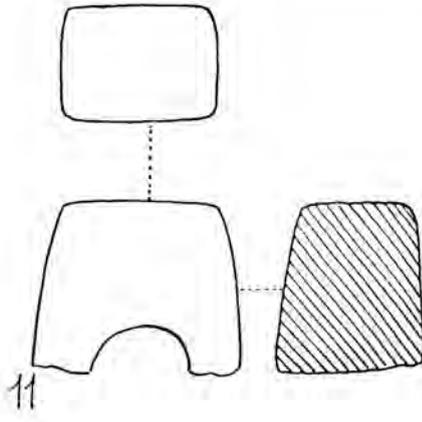
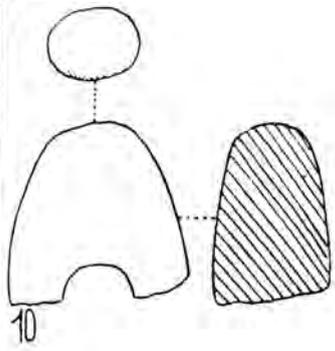
TORDOS

1—12 = 9/10

1. Kovapala kapatőredék, fúrása megkezdve. 2. Mész-kapa, törött, fúrása megkezdve. 3. Homokkő-csákány, törött, fúrása gyűrűs. 4. U. a., fúrása síma, fokát ütőkőnek használták. 5—6. U. a., laposabb, fokuk ovális átmetszetű. 7. U. a., fúrása gyűrűs. 8. U. a., andesit, fúrása gyűrűs. 9. U. a., homokkő, rongált, fokát ütőkőnek használták. 10. U. a., homokkő, fúrása síma. 11. Andesit-balta fokrésze, fúrása síma. 12. Homokkő-balta fokrésze, fúrása gyűrűs.

1. Bruchstück einer Hacke mit angefangener Bohrung, aus Kieselschiefer. 2. Hacke aus

Kalkstein, gebrochen, mit angefangener Bohrung. 3. Streitaxt aus Sandstein, gebrochen, Bohrung ringförmig. 4. Desgl., Bohrung: glatt, Nacken als Schlagstein verwendet. 5—6. Ähnliche, jedoch glattere Axtbruchstücke aus Sandstein. 7. Ähnliches Bruchstück, Bohrung: ringförmig. 8. Ähnliches Bruchstück aus Andesit, Bohrung: ringförmig. 9. Ähnliches Bruchstück aus Sandstein, beschädigt, Nacken als Schlagstein verwendet. 10. Desgl., Bohrung: glatt. 11. Nacken einer Andesitstreitaxt, Bohrung: glatt. 12. Nacken einer Sandsteinaxt, Bohrung: ringförmig.

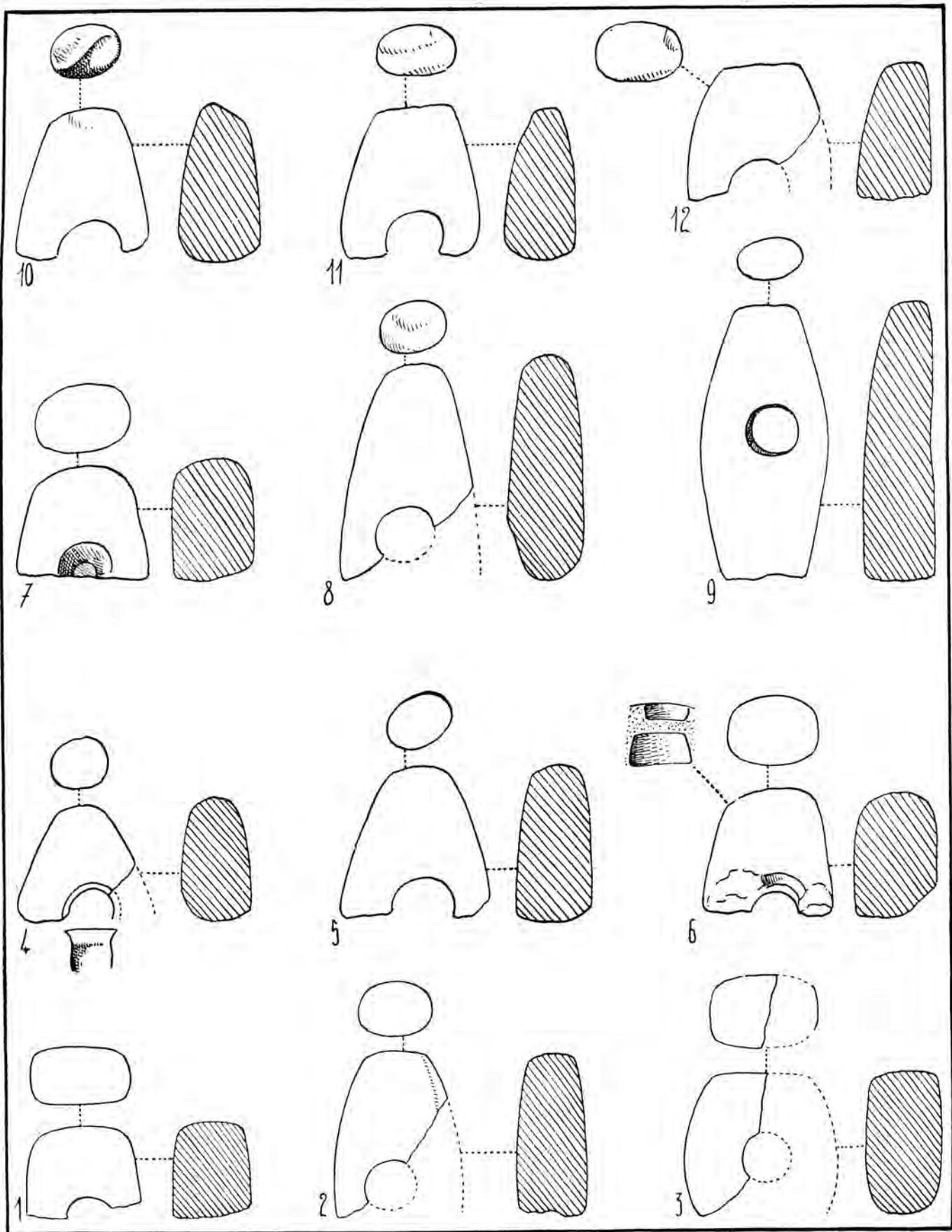
TORDOS

1—12 = 9/20

1. Homokkő-balta foka, gyűrűs fúrású. 2—3. Homokkő-balták töredéke, fúrásuk síma. 4. Homokkő-csákány foka kétoldali fúrással. 5. Kovapala-csákány fele, fúrása síma. 6. Homokkő-balta foka kétoldali fúrással. 7. U. a., félig átfúrva. 8. Amphibolit-csákány, törött, ferde fúrású. 9. Homokkő-csákány, síma fúrású, fokát ütőkőnek használták. 10. Homokkő-csákány fokrésze, gyűrűs fúrású, foka kétoldalt becsiszolás után ívelt, éles vonalat ad. 11. Homokkő-csákány fokrésze, síma fúrású, foka kétoldalt becsiszolt. 12. Homokkő-csákány fokrésze, gyűrűs fúrású.

förmig. 2—3. Axtbruchstücke aus Sandstein, Bohrung: glatt. 4. Desgl., doppelkonische Vollbohrung. 5. Hälfte einer Axt aus Kiesel-schiefer, Bohrung: glatt. 6. Nacken einer Sandsteinaxt, doppelkonische Vollbohrung. 7. Ähnliches Bruchstück, halbwegs gebohrt. 8. Bruchstück eines Streithammers aus Amphibolit, Bohrung: schief. 9. Desgl. aus Sandstein, Bohrung: glatt, der Nacken wurde als Schlagstein verwendet. 10. Nacken einer Streitaxt aus Sandstein, Bohrung: ringförmig, der Nacken bildet infolge eines zweiseitigen Schliffes eine gebogene, scharfe Linie. 11. Nacken einer Streitaxt aus Sandstein, Bohrung: glatt, Nacken zweiseitig eingeschliffen. 12. Desgl., Bohrung: ringförmig.

1. Nacken einer Sandsteinaxt, Bohrung: ring-

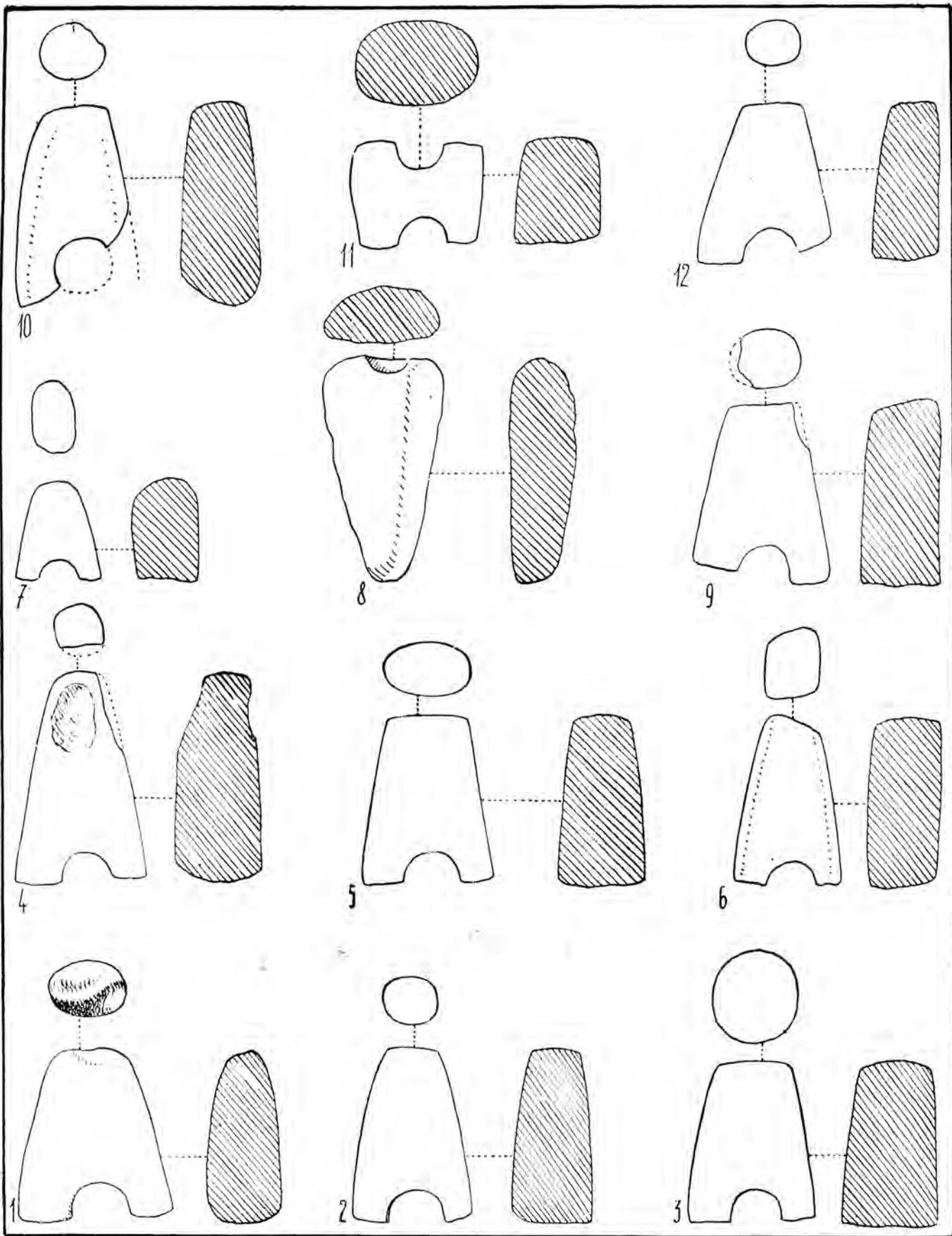

TORDOS

1—12 = 9/20

1. Homokkő-csákány fokrésze, gyűrűs fúrású, fok kétoldalt becsiszolt, ennek következtében éles hullámvonalat ad. 2. Homokkő-csákány, törött, száraz fúrású. 3—7. U. a., síma fúrásúak. 8. U. a., megkezdett fúrással. 9—10. Andesit-csákányok töredékei. 11. Amphibol-csákány töredék, kétszer átfúrt, mind a kétszer gyűrűsen. 12. Homokkő-csákány, törött, síma fúrású.

1. Nacken einer Streitaxt aus Sandstein, Bohrung: ringförmig, Nacken zweiseitig eingeschliffen, bildet hiedurch eine scharfe Wellenlinie. 2. Nacken einer Streitaxt aus Sandstein. 3—7. Streitaxtnacken, Bohrung: glatt. 8. Desgl. mit angefangener Bohrung. 9—10. Bruchstücke von Streitäxten aus Andesit. 11. Desgl., zweimal ringförmig durchbohrt. 12. Bruchstück einer Streitaxt aus Sandstein, Bohrung: ringförmig.

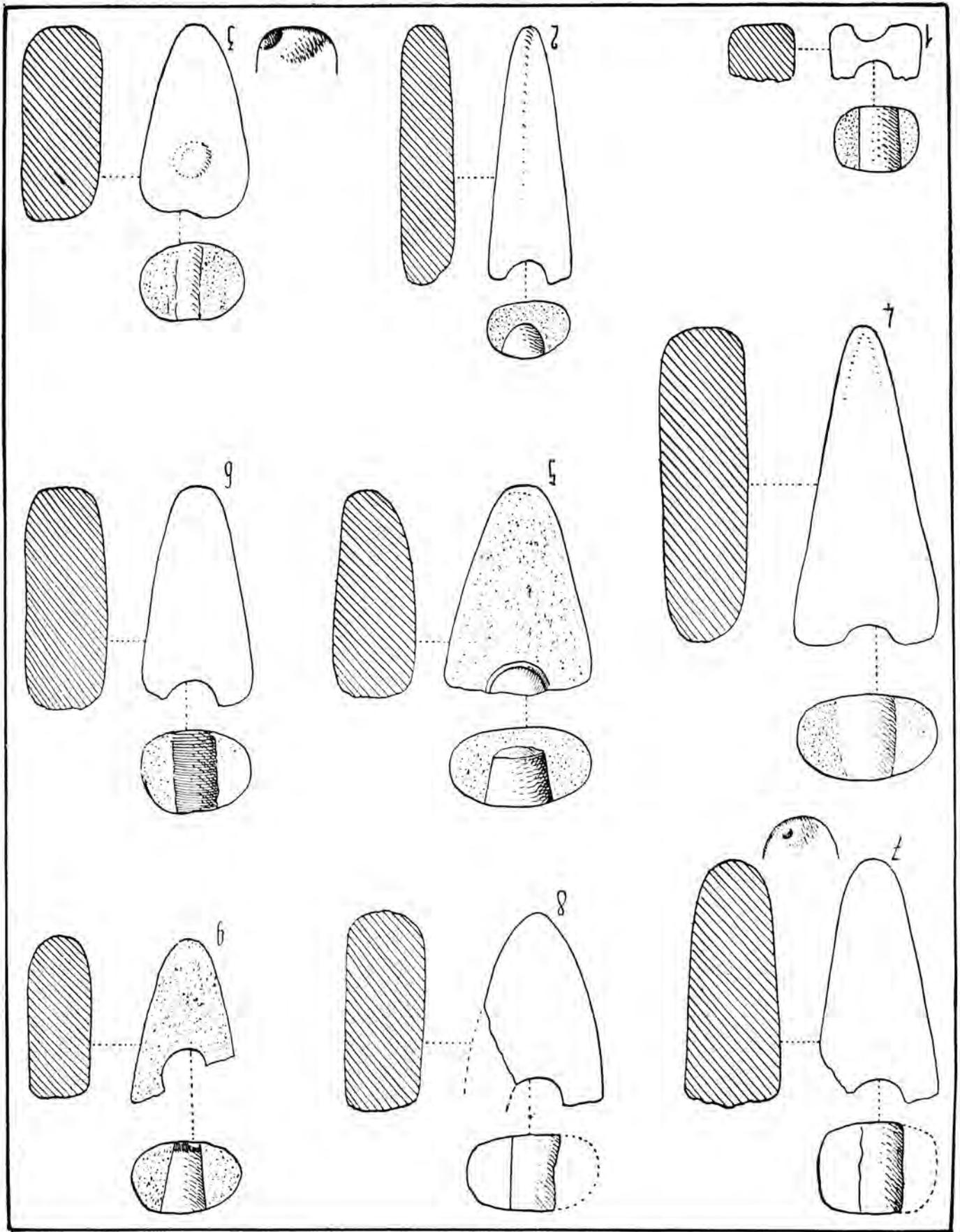
TORDOS

1—9 = 9/20

1. Homokkő-csákány töredéke, kétszer átfúrt, egyik vége dörzsőlönek használt. 2. Homokkő-csákány hegye, nincs egészen átfúrva. 3. U. a., új fúrás megkezdése nyomával, törésnél kopott, hegye mindkét oldalt beütögetett. 4. U. a., kissé ívelt, lapos, törésnél kopott, tehát dörzsölésre használták. 5. U. a., nincs egészen átfúrva, felületén ütögetési nyomok. 6. U. a., gyűrűs fúrású, hegye tompa. 7. U. a., hegye tompa, lapos, kétoldalt beütögetett. 8. Amphibolit-csákány élrésze, tompa. 9. Andesit-csákány, kétoldali fúrású, felülete ütögetett.

1. Streitaxtbruchstück aus Sandstein, zwei-

mal durchbohrt, ein Ende als Schleifstein benützt. 2. Spitze eines Streithammers aus Sandstein, zur Hälfte durchbohrt. 3. Streitaxtbruchstück aus Sandstein, mit Spuren einer neuen Bohrung, am Bruch abgenützt, Schneide durch Klopfen beiderseitig eingetieft. 4. Desgl., etwas gebogen, glatt, am Bruch abgenützt. 5. Desgl., teilweise durchbohrt, die Oberfläche hat Klopfspuren. 6. Ähnliches Bruchstück aus Sandstein, Bohrung: ringförmig, Schneide: stumpf. 7. Desgl., Schneide durch Klopfen beiderseitig eingetieft. 8. Schneideteil einer Andesitstreitaxt, stumpf. 9. Desgl., Bohrung: zweiseitig, Oberfläche geklopft.

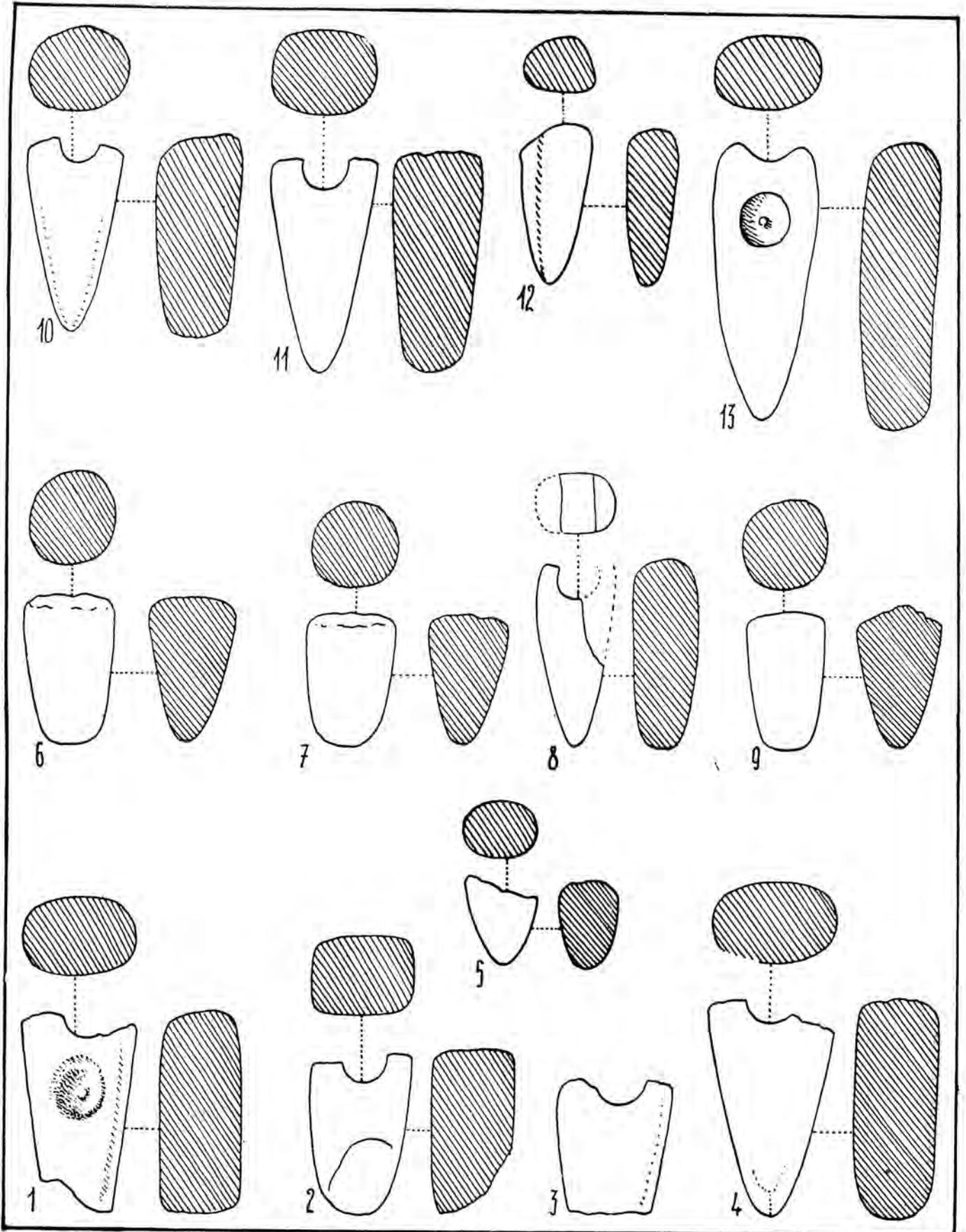
TORDOS

1—13 = 9/20

1. Amphibolit-csákány töredéke, újólag megkezdett fúrás nyomával. **2.** Mészköcsákány töredéke, gyűrűs fúrású. **3.** Andesit-csákány töredéke. **4.** Homokkő-csákány hegye, kissé lapos. **5.** Andesit-csákány hegye. **6—12.** Homokkő-csákányok hegye, tompa élbe futnak. **13.** U. a., ismét megkezdett fúrás nyomával.

mit neu angefangener Bohrung. **2.** Bruchstück einer Kalksteinstreitaxt, Bohrung: ringförmig. **3.** Bruchstück einer Andesitstreitaxt. **4.** Schneideteil einer Sandsteinstreitaxt, etwas abgeflacht. **5.** Schneideteil einer Andesitstreitaxt. **6—12.** Schneideteile von Streitäxten aus Sandstein, enden in stumpfe Schneiden. **13.** Ähnliches Bruchstück mit Spuren einer neu angefangenen Bohrung.

1. Bruchstück einer Amphibolittreitaxt

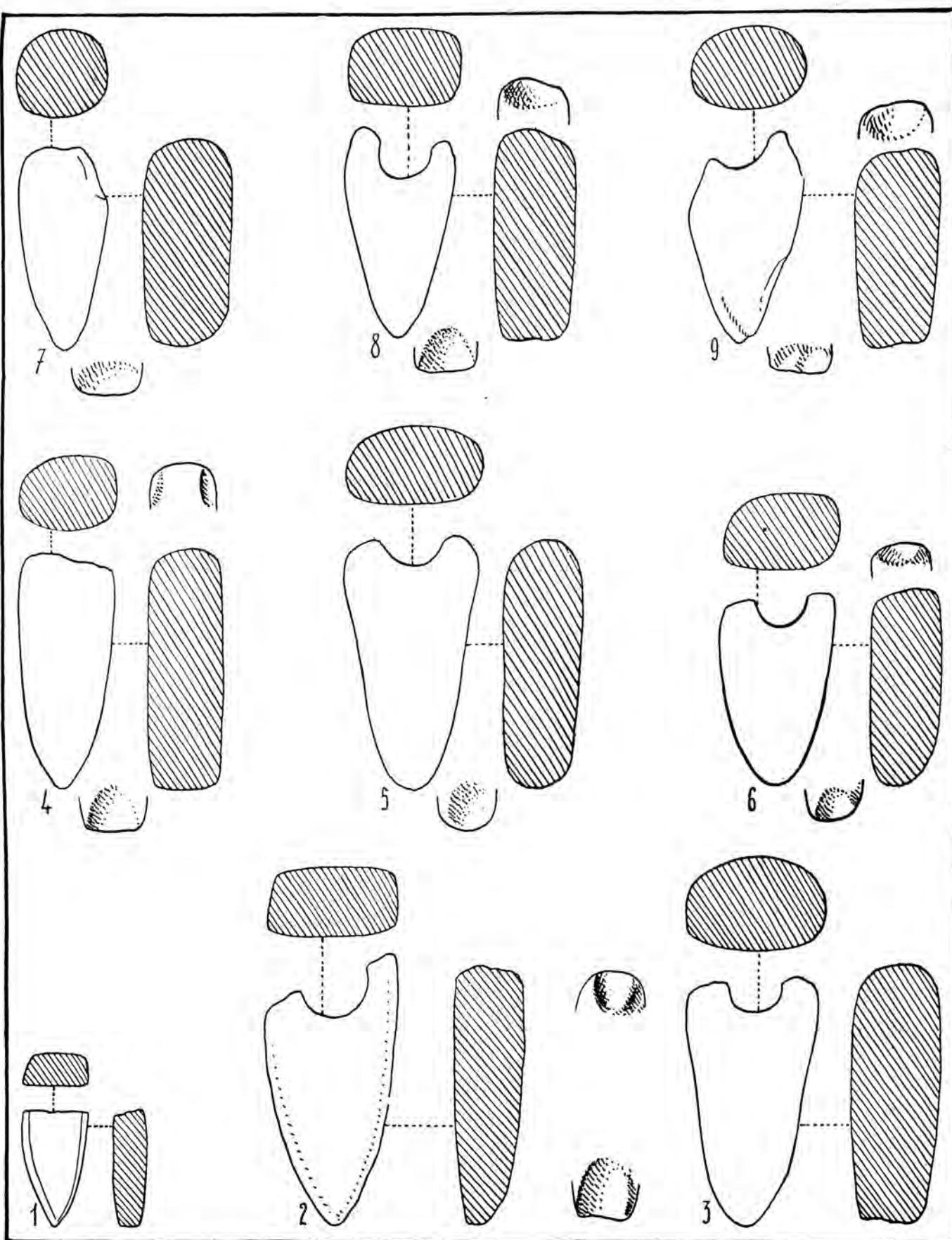
TORDOS

1—9 = 9/20

1. Homokkő-csákány hegye. 2. Mész-kő-csákány hegye, éle kétoldalt beütögetett s így lapos-éles, a nyéllyuk dereka táján kétoldalt homorúra mélyített. 4. U. a., élnél és a dereka táján ugyanúgy mélyített. 5—6. U. a., a törésnél kopott, fúrása gyűrűs, hegye kétoldalt enyhén mélyített. 7. U. a., a törésnél kopott, éle kétoldalt beütögetett s így élesebb. 8—9. U. a., az élnél s a fúrás táján kétoldalt beütögetéssel mélyített.

Desgl., aus Kalkstein. 3. Desgl., aus Sandstein, Schneide beiderseitig durch Klopfen eingetieft, folglich glatt, gegen die Mitte des Stielloches beiderseitig konkav eingetieft. 4. Ähnlicher Schneideteil, an der Schneide und am Stielloch gleicherweise eingetieft. 5—6. Ähnlicher Schneideteil, am Bruch abgenützt, Schneiden zweiseitig durch Klopfen eingetieft. 7. Ähnlicher Schneideteil, am Bruch abgenützt, Schneide zweiseitig durch Klopfen eingetieft, folglich schärfer. 8—9. Desgl., am Bruch und an den Schneiden zweiseitig durch Klopfen eingetieft.

1. Schneideteil einer Sandsteinstreitaxt. 2.

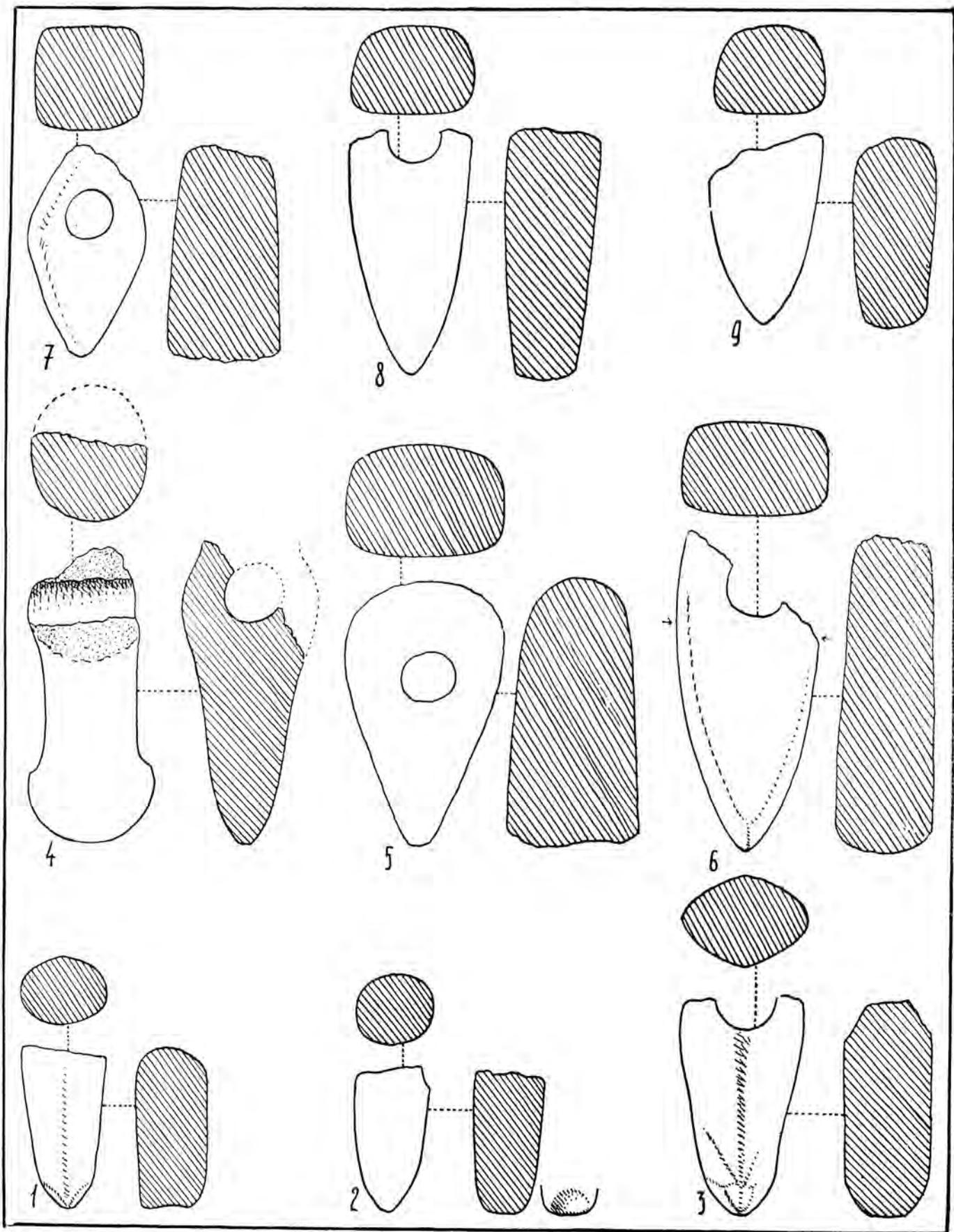
TORDOS

1—9 = 9/20

1—2. Homokkő-csákányok hegye, kétoldalt bemélyülnek. 3. Amphibolit-csákány fele, fentlent s kétoldalt élbe fut, éle többlapúra csiszolt. 4. Ivelt élű andesit-csákány, törött. 5. Andesit-fejsze. 6. U. a. törött. 7. Melaphir-fejsze. 8. U. a. törött. 9. Amphibolit-fejsze alsó része.

1—9. Streitaxtbruchstücke aus Sandstein.

Schneiden zweiseitig eingetieft. 3. Spitze eines Streithammers aus Amphibolit, oben, unten und beiderseitig verläuft je eine Kante, die Kante mehrseitig geschliffen. 4. Streitaxtbruchstück aus Andesit mit gebogener Schneide. 5. Andesitaxt mit rundem Nacken. 6. Bruchstück einer Andesitaxt. 7. Axt aus Melaphir. 8. Bruchstück einer Axt aus Melaphir. 9. Schneideteil einer Axt aus Amphibolit.

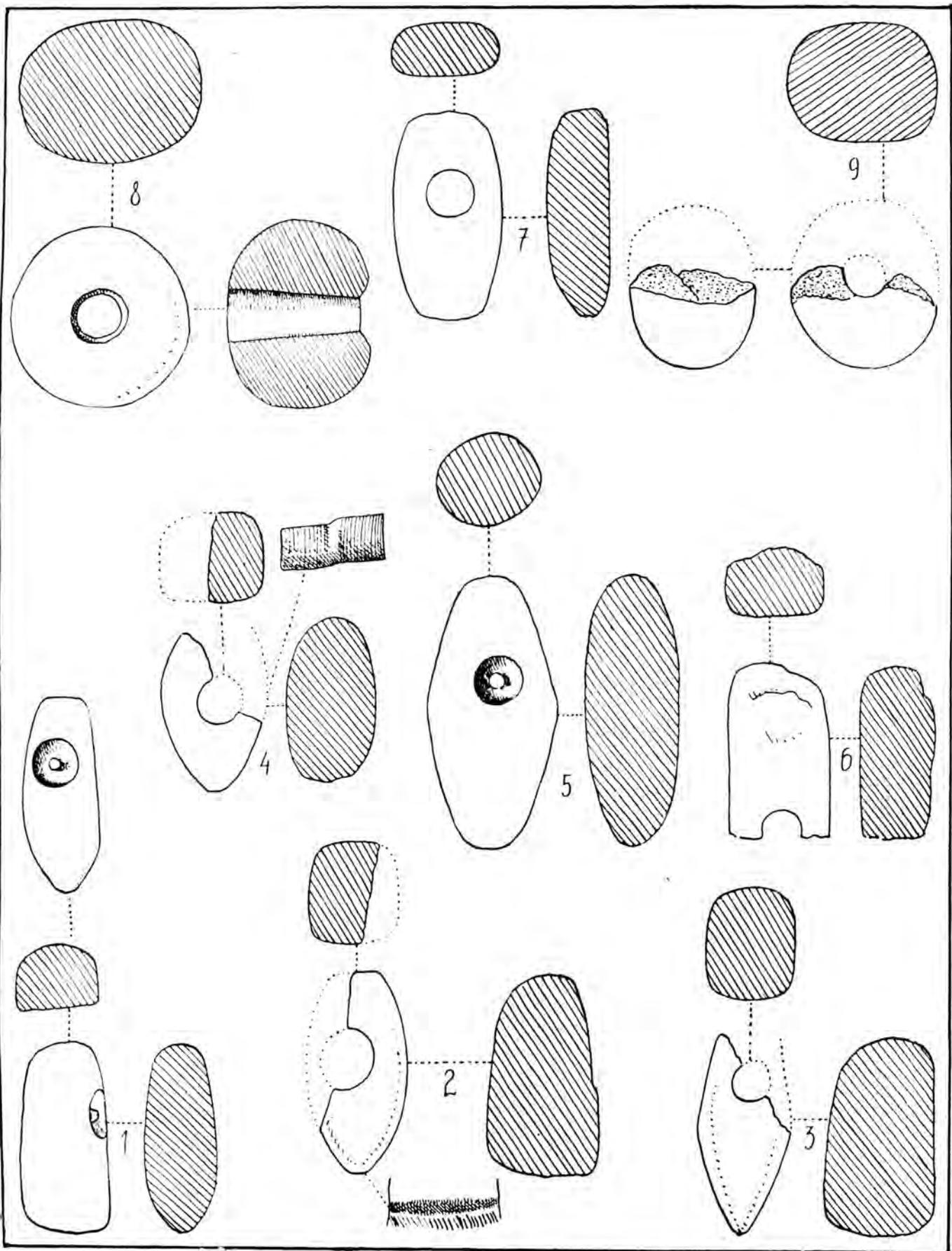

TORDOS

1—9 = 9/20

1. Amphibolit-balta, megkezdett fúrással, kaptafaszerű, éle erős ütési nyomokat mutat. 2. Kovapala-balta, törött, foka tompán lekopott. 3. Andesit-balta, törött. 4. Homokkő-balta töredéke. 5. Melaphir-kalapács félig átfúrva. 6. Serpentesedett amphibolit-balta töredéke. 7. Andesit-kalapács. 8. Porphir-buzogány. 9. Porphir-buzogány fele.

1. Schubleistenförmiges Amphibolitbeil mit angefangener Bohrung, die Schneide zeigt starke Schlagspuren. 2. Kieselschieferaxt, gebrochen, Nacken stumpf abgenützt. 3. Andesitaxt, gebrochen. 4. Bruchstück einer Sandsteinaxt. 5. Melaphirhammer, zur Hälfte durchbohrt. 6. Bruchstück einer Axt aus serpentinisiertem Amphibolit. 7. Hammer aus Andesit. 8. Keulenkopf aus Porphir. 9. Desgl., Bruchstück.

TORDOS

1, 12—16, 17 = 3/10

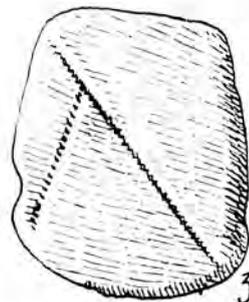
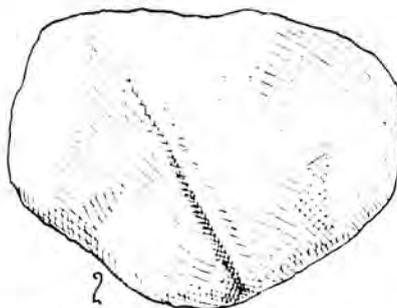
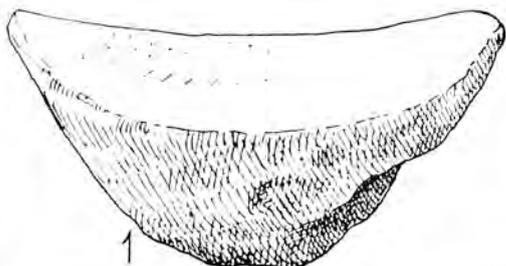
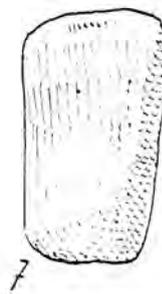
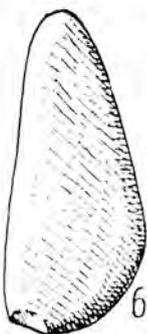
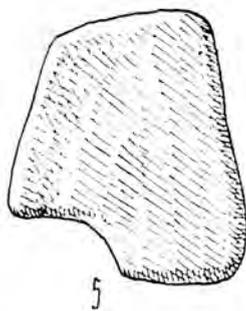
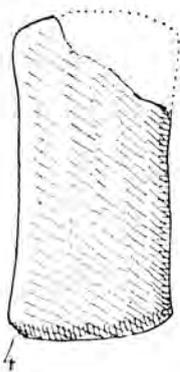
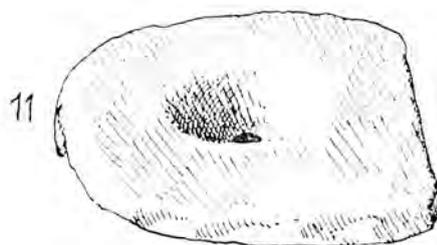
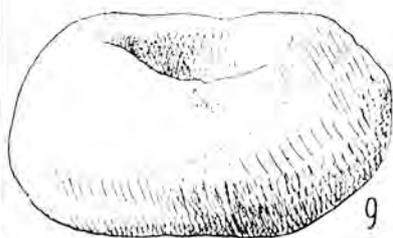
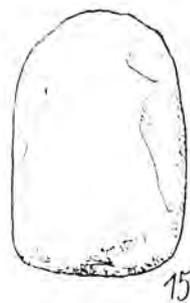
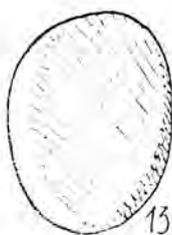
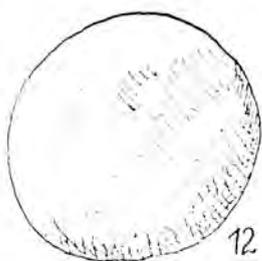
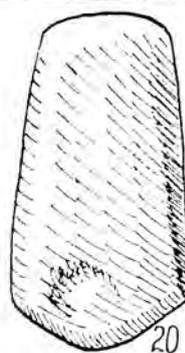
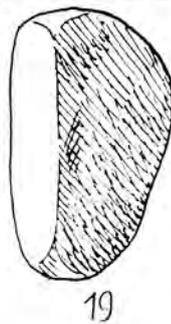
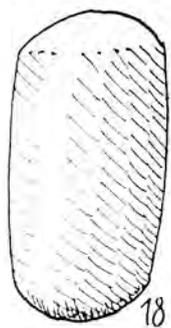
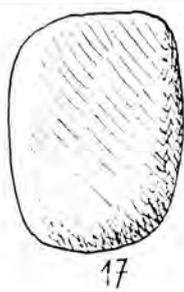
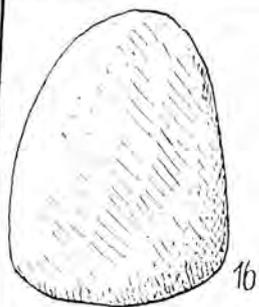
2—8, 18—20 = 9/20

9 = 3/20 10—11 = 9/50

1. Homokkőből való nyugvó (tétlen) csiszoló, vagy gabonazúzó. 2. Vörös homokkőből való tétlen csiszoló töredéke, árcsiszolás mélyült nyomával. 3. Homokkő-csiszoló, rajta árcsiszolás barázdái látszanak. 4—6. Homokkőből való aktív esiszolók. 7—8. U. a., különösen széleik kopottak, tehát edénysimításnál is használhatók. 9. Homokkő-mozsár (Algyógyvidéki anyag). 10—11. U. a., (Alsó mediterrán, Nagyalmás vidéki anyag). 12—14., 16—17. Magtörő, homokkő, kereken kopott. 15., 18. U. a., fehér kvarc. 19. Kaptafa-alakú kovapala-balta, zúzókőnek használva, végei erősen kopottak. 20. Enyhén ívelt hátú kovapala-balta, zúzókőnek használták, végei erősen kopottak.

1. Passiver Schleif-, oder Mahlstein aus Sandstein. 2. Bruchstück eines passiven Schleifstei-

nes aus rotem Sandstein mit Spuren von Schleifen des Pfriemens. 3. Ähnlicher Schleifstein. 4—6. Aktive Schleifsteine aus Sandstein. 7—8. Ähnliche Schleifsteine, die Ränder besonders abgenützt, folglich wurden sie zum Glätten der Gefässe benützt. 9. Mörser aus Sandstein. Das Material stammt aus der Umgebung von Algyógy. 10—11. Mörser aus Sandstein. Das Material stammt aus der Umgebung von Nagyalmás. 12—14, 16—17. Stössel (Samenquetscher) aus Sandstein, ringsum abgenützt. 15, 18. Stössel aus Quarz. 19. Schuhleistenbeil aus Kieselschiefer, als Samenquetscher, oder Reibstein verwendet, Enden stark abgenützt. 20. Schuhleistenbeil aus Kieselschiefer mit sanft gebogenem Rücken, als Samenquetscher, Reibstein verwendet, Enden stark abgenützt.

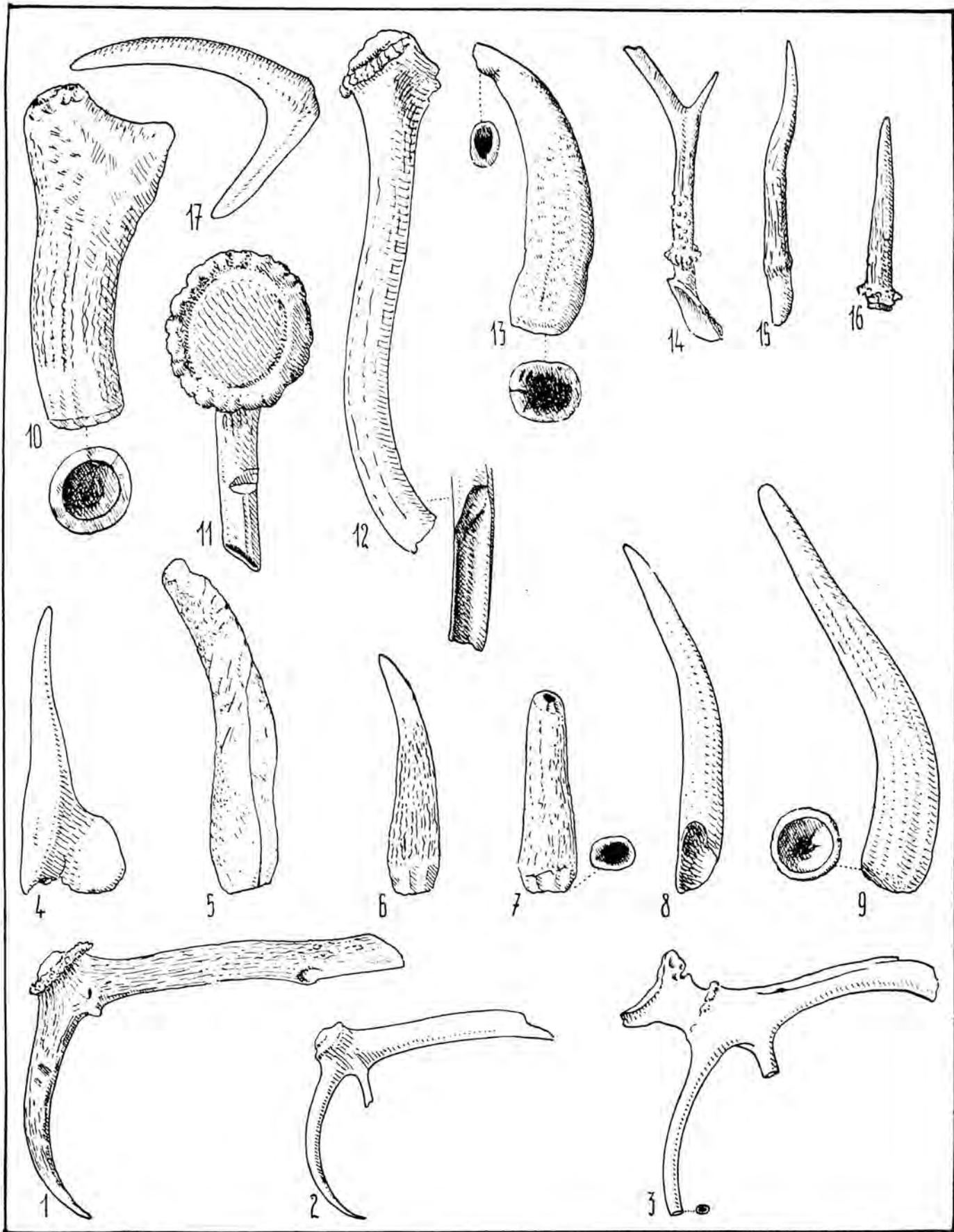
TORDOS

1—3 = 3/20

4—17 = 4/15.

1—2. Szarvasagancs-kapák. 3. U. a., nyelének vége törött s u. itt kivájt. 4., 6. Faragott szarvasagancsok, végük símára koptatott. 5. Faragott szarvasagancs. 7—9. Szerszámfoglalók szarvasagancsból, lent kivájtak a kővéső befogadására. 10. Szarvasagancs, fent faragott, lent kivájt. 11. Szarvasagancs töve, dereka táján bevágás, felső vége kivájt. 12. Szarvasagancs, a kővéső befogadására kivájt s u. itt sérült. 13. Szarvasagancs, hegye és töve kővéső részére kivájt, töve felett kétoldalt bevágott s ezáltal a fúrásra előkészítve. 14—16. Zergeagancsok, lyukasztók voltak. 17. Szarvasagancshorog.

1—2. Hacken aus Hirschgeweih. 3. Desgl., Stielende gebrochen und ausgehöhlt. 4, 6. Geschnitzte Hirschgeweihe, die Enden glatt abgenützt. 5. Geschnitztes Hirschgeweih. 7—9. Werkzeugstiele aus Hirschgeweih, unten zur Aufnahme von Steinmeisseln ausgehöhlt. 10. Hirschgeweih, oben geschnitzt, unten ausgehöhlt. 11. Krone eines Hirschgeweihes, in der Mitte Einschnitt, oberes Ende ausgehöhlt. 12. Hirschgeweih, zur Aufnahme des Steinmeissels ausgehöhlt und daselbst beschädigt. 13. Hirschgeweih, Spitze und Krone für einen Steinmeissel ausgehöhlt, über der Krone beiderseitig mit Einschnitten und hiedurch zum Bohren vorbereitet. 14—16. Gemshörner zum Durchlöchen benützt. 17. Haken aus Hirschgeweih.

TORDOS

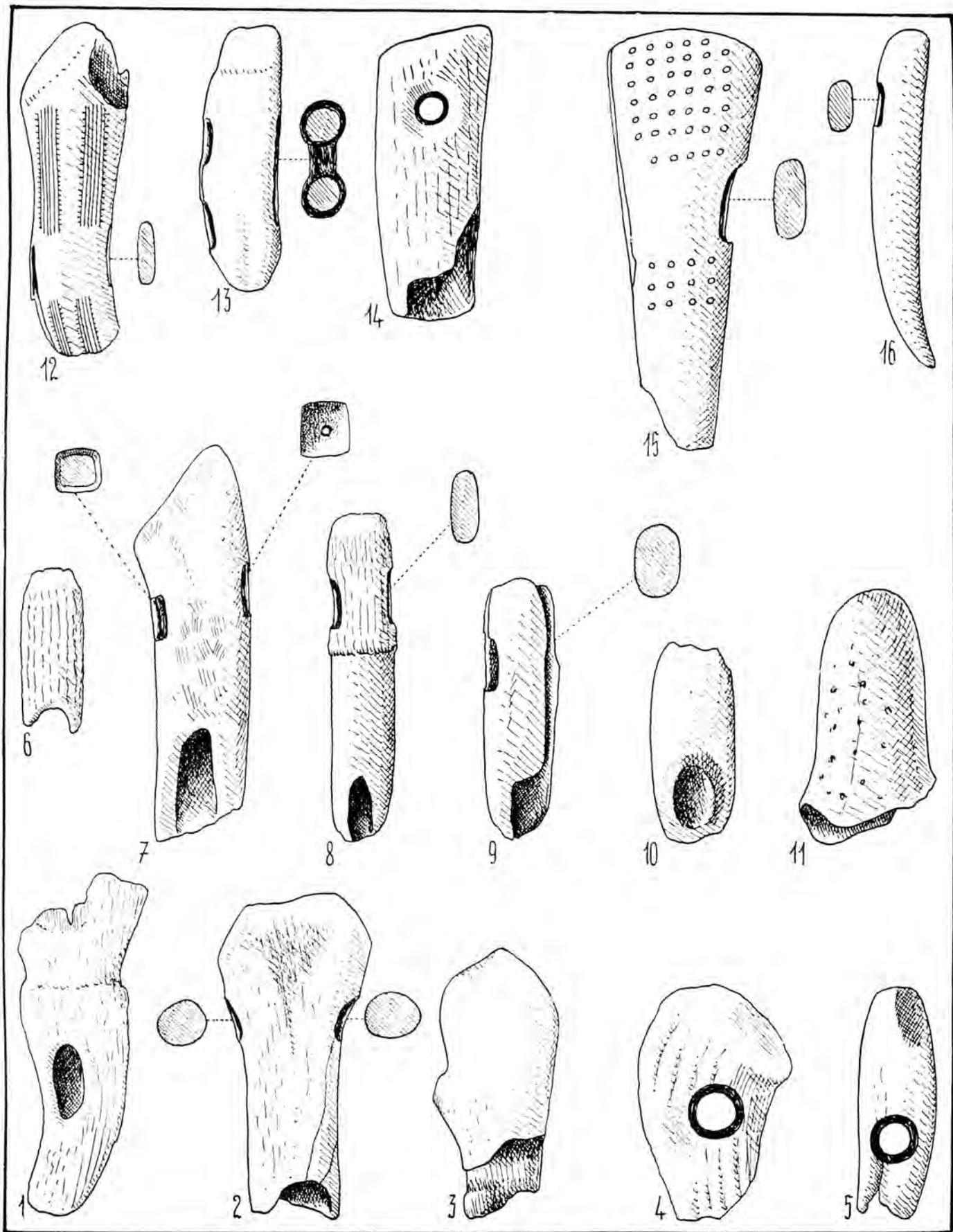
1—9, 12—13, 16 = 3/10

10—11, 14—15 = 9/20

1. Tulokszarv, ovális kivágással. 2. Szarvasagancstő, lent kőszerszám befogadására kivájt, lent nyéllyukkal. 3. U. a., nyéllyuknál törött. 4. U. a., nyéllyukkal s lent a kőszerszám befogadására kivájva. 5. Csiszolt szarvasagancs-kalapács, törött. 6. Vágott és átfűrt szarvasagancsdarab. 7. Szarvasagancstő, lyuk négyzetesen kivágott, lent ferdén vágott, csiszolt, a kivágásba keskeny véső illett. 8. U. o. szarvasagancs, részben csiszolt, nyéllyuka négyzetes, lent ferdén vágott, kivájt, csiszolt, keskeny véső illett bele. — kivájt a foka is s ide is keskeny véső illett. A magyar típusú kétélű rézesákányok prototípusát juttatja eszünkbe. 9. U. o., de egészen csiszolt s csak lent kivájt szarvasagancs. 10. Hasonló szarvasagancs töredéke. 11. Szarvasagancstő, csiszolt, mélyített pontdíszes, nyéllyuknál törött. 12. Csiszolt, díszített szarvasagancstő, keskeny, ovális nyéllyukkal, lent kőszerszám befogadására kivájt. 13. Szarvasagancstő, csiszolt, kétszer átfűrt, kalapács volt. 14. Egyik oldalon mélyített pontdíszes szarvasagancs kerek nyéllyukkal, lent kivájt. 15. Szarvasagancs, lent véső befogadására kivájt, fent mindkét oldalon nyéllyuk részére megkezdett kivágás, sekély pontokkal díszített. 16. Oválisan átfűrt, csiszolt szarvasagancs-szerszám. hegye kopott, valószínűleg kapa.

1. Stierhorn mit ovalem Ausschnitt. 2. Hirschgeweihansatz, unten zur Aufnahme eines

Steinwerkzeuges ausgehöhlt, oben mit einem Stielloch. 3. Desgl., am Stielloch gebrochen. 4. Desgl., mit einem Stielloch, unten ausgehöhlt. 5. Polierter Hirschgeweihhammer, gebrochen. 6. Geschnitztes und durchbohrtes Hirschgeweihstück. 7. Hirschgeweihansatz, Stielloch quadratisch eingeschnitten, unten schräg geschnitten und ausgehöhlt, poliert, hat als Meisselfassung gedient. 8. Hirschgeweih, teilweise poliert, Stielloch quadratisch, unten schräg geschnitten, ausgehöhlt. Ausgehöhlt auch an dem Nacken zur Aufnahme eines schmalen Meissels. Erinnert an den Prototyp der kreuzschneidigen, kupfernen Grubenbeile vom ungarischen Typus. 9. Desgl., doch ganz poliert und nur unten ausgehöhlt. 10. Bruchstück eines ähnlichen Hirschgeweihes. 11. Hirschgeweihansatz, poliert, mit eingetiefter Punktverzierung, am Stielloch gebrochen. 12. Polierter, verzierter Hirschgeweihansatz mit schmalen, ovalen Stielloch, unten ausgehöhlt. 13. Desgl., poliert, zweimal durchbohrt, hat als Hammer gedient. 14. Hirschgeweih, auf einer Seite mit eingetiefter Punktverzierung, Stielloch rund, unten ausgehöhlt. 15. Desgl., unten für einen Meissel ausgehöhlt, an beiden Seiten begonnene Ausschnitte für Stielloch, mit Grübchen verziert. 16. Oval durchbohrtes, poliertes Werkzeug aus Hirschgeweih, Spitze abgenützt, dürfte eine Hacke gewesen sein.

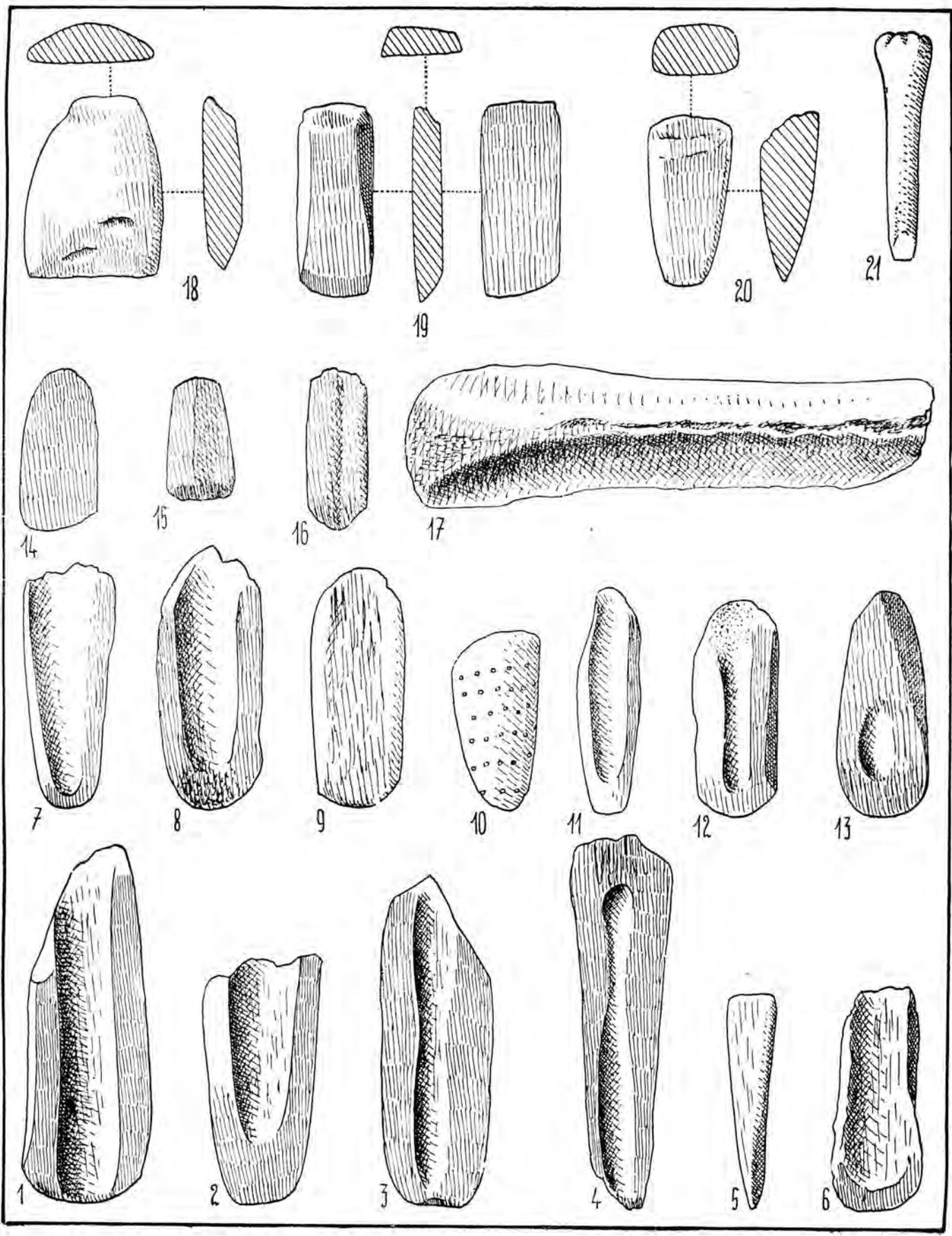

TORDOS

1—16 = 9/20, 17—21 = 9/10

1—8. Állati szárcsontból készült, csiszolt élű simítók, vagy ékek. 9. U. a., vésőszerű. 10. Szarvasagancsból való, pontdíszes véső. 11—14. Állati szárcsontból készült, vésőszerű eszközök (simítók). 15—16. Állati szárcsontból készült vésők. 17. Lapockacsont-simító. 18—20. Állati szárcsontból készült simítók. 21. Madár csontjából készült vésőszerű eszköz.

1—8. Glätter, oder Keile aus tierischen Schienbeinen, Schneiden poliert. 9. Desgl., meisselartig. 10. Meissel aus Hirschgeweih mit Punktverzierung. 11—14. Meisselartige Werkzeuge (Glätter) aus Rindschienbeinen. 15—16. Meissel aus tierischem Schienbein. 17. Glätter aus einem Schulterblatt. 18—20. Desgl. aus Rindschienbeinen. 21. Meisselartiges Werkzeug aus Vogelknochen.

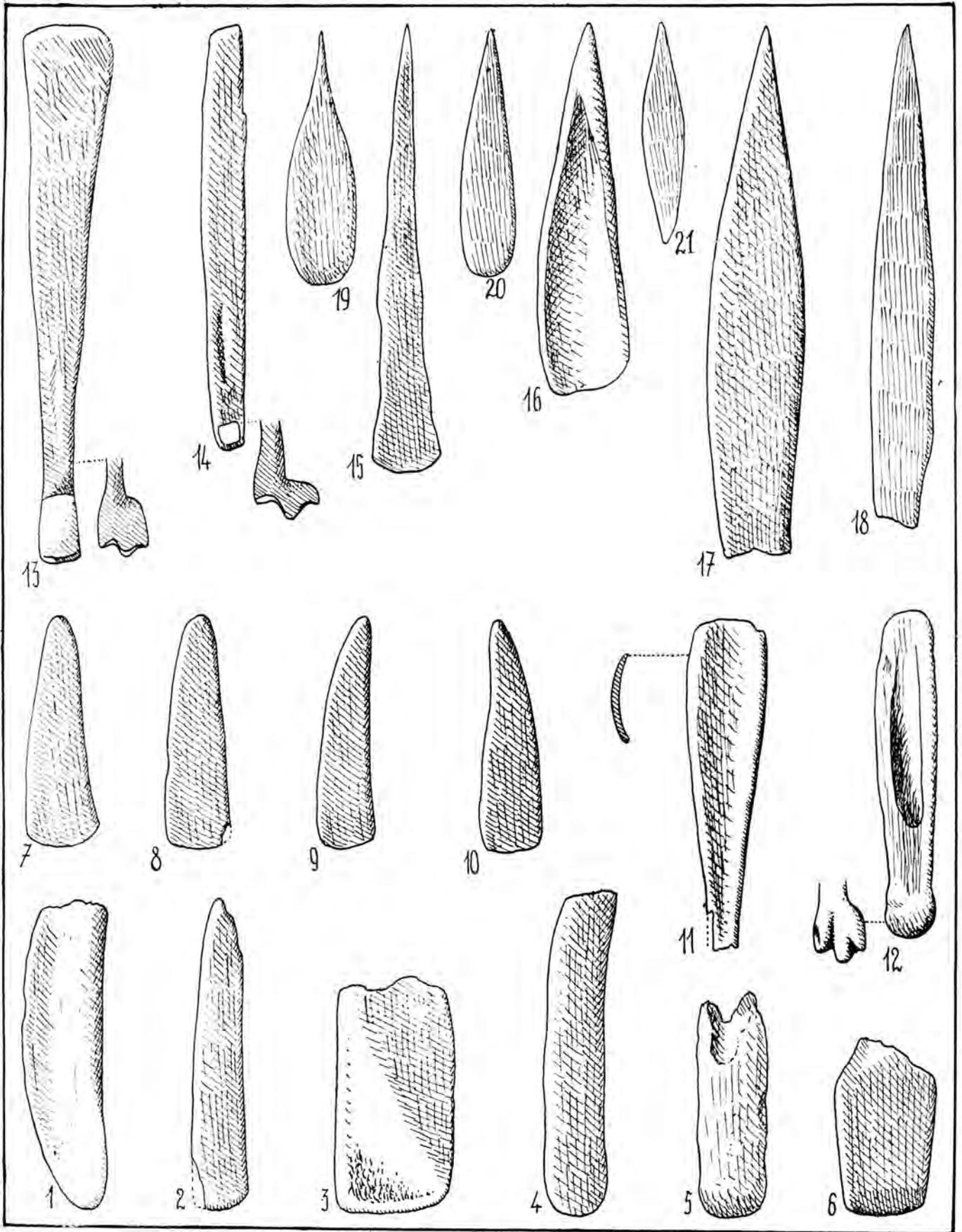
TORDOS

1—2, 11—12 = 3/10, 3—10, 13—15,

19—21 = 9/20, 16—18 = 9/10

1—5. Szarvasbordából készült simítók. **6.** Szarvas száresontjából készült simító. **7—10.** Szarvasbordából készült simítók. **11.** Szarvasagancsból készült konkáv lapiska félig kidolgozva. **12—13.** Szarvas száresontjából készült lapiskák. **14.** U. a., állatfejes. **15., 17.** Szarvasbordából készült simító és lyukasztó, vagy díszítő eszközök. **16.** Szarvas száresontjából készült simító és lyukasztó, vagy díszítő eszköz. **18—20.** Állati bordából készült simító és lyukasztó, vagy díszítő eszközök. **21.** Képhegyű lyukasztó, vagy díszítő eszköz állati bordából.

1—5. Glätter aus Hirschrippen. **6.** Desgl. aus Hirschschienbein. **7—10.** Desgl. aus Hirschrippen. **11.** Glätterartiges Werkzeug aus Hirschhorn, konkav, halb ausgearbeitet. **12—13.** Desgl. aus Hirschschienbein. **14.** Desgl., endet in einen Tierkopf. **15, 17.** Glätter und Lochzangen, oder Werkzeuge zum Verzieren aus Hirschrippen. **16.** Desgl. aus einem Hirschschienbein. **18—20.** Desgl. aus Tierrippen. **21.** Zweispitziges Werkzeug aus einer Tierrippe zum Durchlöchen, oder zum Verzieren.

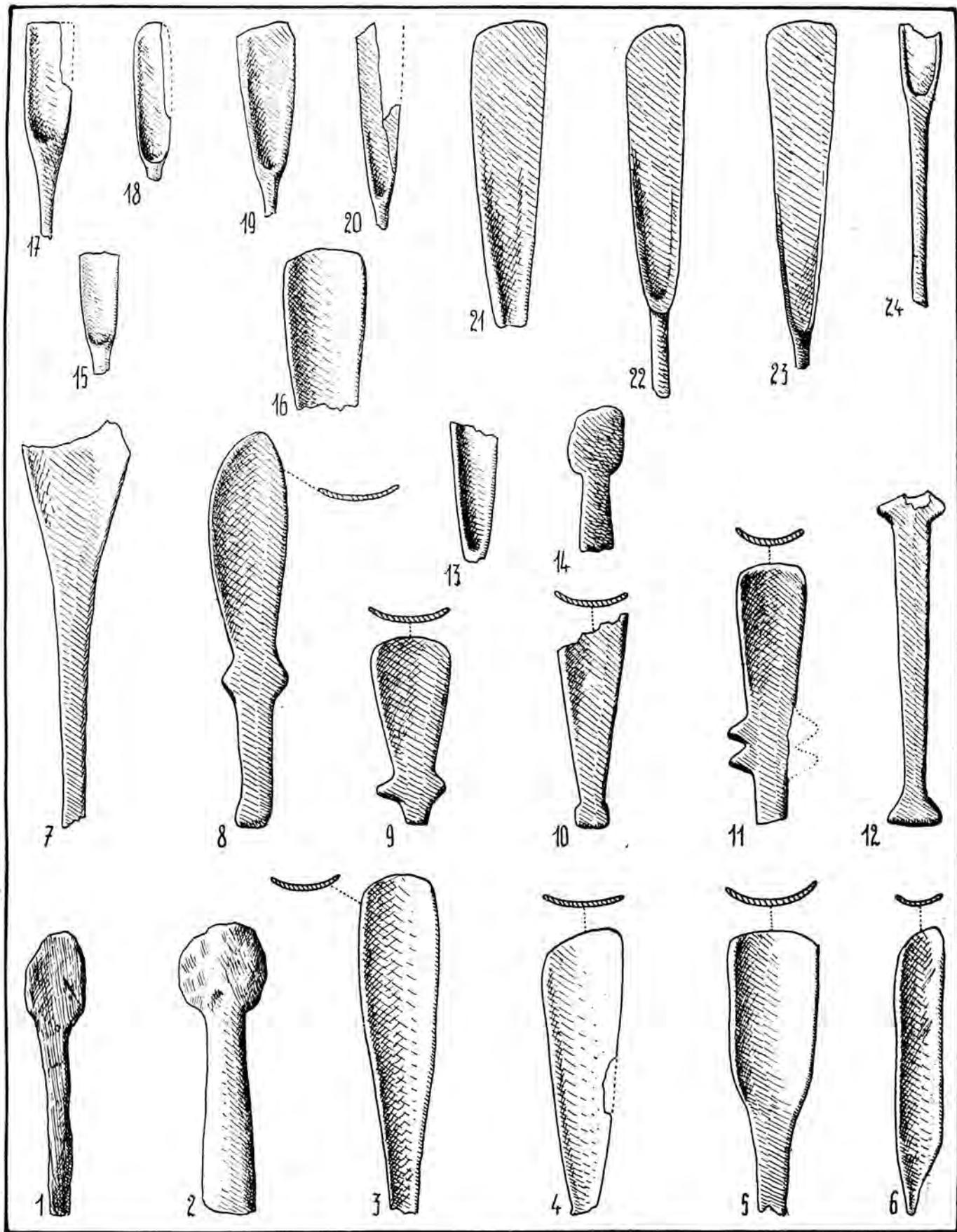

TORDOS

1—24 = 9/20

1—2., 14. Szarvasagancs-lapiskák félig kidolgozva. 3—6. Szarvasagancs-lapiskák, konkávak, töröttek. 7. U. annak nyélrészze. 8. Szarvasagancs-lapiska. 9—12. Hasonló lapiskák töredékei. 13., 15—24. U. a. száresontból.

1—2., 14. Glätter aus Hirschgeweih, halb ausgearbeitet. 3—6. Desgl., konkav, gebrochen. 7. Stielstück eines ähnlichen Werkzeuges. 8. Glätter aus Hirschgeweih. 9—12. Stielstücke ähnlicher Glätter. 13, 15—24. Ähnliche Glätter aus tierischen Schienbeinen.

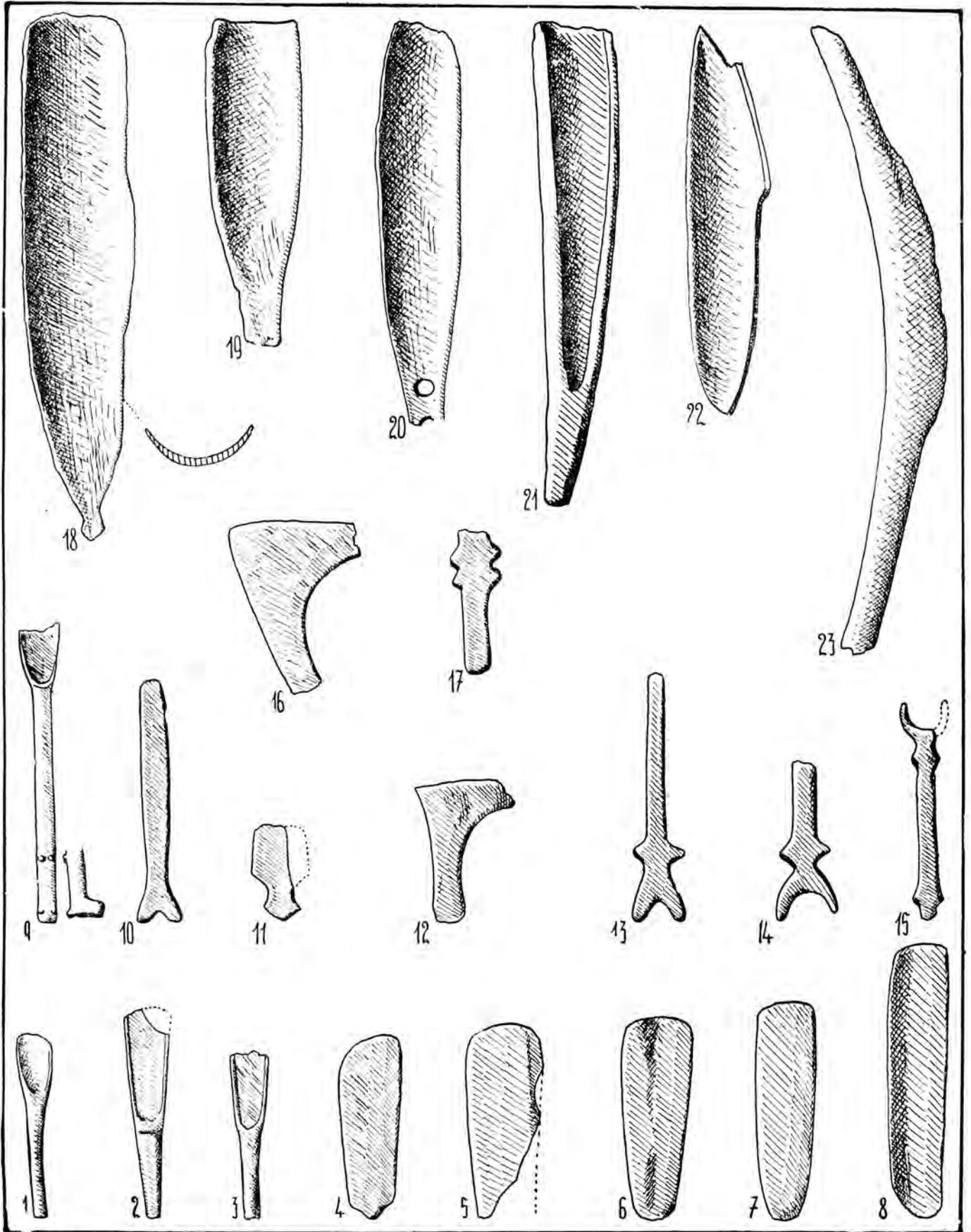

TORDOS

1—23 = 9/20

1—3. Lapiskatöredékek állati szárcsontból. 4., 6—7. U. a., de laposak. 5., 8. U. a., de kissé homorúak. 9—11., 13—14., 17., 19. Szarvasagancsból készült lapiskák töredékei. 12., 16. Lapockacsontból készült simítók. 15., 20. Állati szárcsontból készült lapiskatöredékek. 18. Állati szárcsontból készült konkáv eszköz. 21. Eszköz szarvasagancsból, középtűt kivájva és simítva. 22. U. o. eszköz töredéke, de kívül-belül csiszolt. 23. Szarvasborda, simítónak felhasználva, fogó végei a széleken csiszoltak.

1—3. Bruchstücke von Glättern aus tierischen Schienbeinen. 4, 6—7. Desgl., doch flach. 5, 8. Desgl., doch etwas konkav. 9—11, 13—14, 17, 19. Desgl. aus Hirschgeweihen. 12, 16. Desgl. aus Schulterblättern. 15, 20. Desgl. aus tierischen Beinknochen. 18. Konkaves Werkzeug aus einem tierischen Beinknochen. 21. Werkzeug aus Hirschgeweih, in der Mitte ausgehöhlt. 22. Bruchstück eines ähnlichen Werkzeuges, doch innen und aussen poliert. 23. Hirschrippe als Glätter benützt, die Griffenden sind an den Rändern poliert.

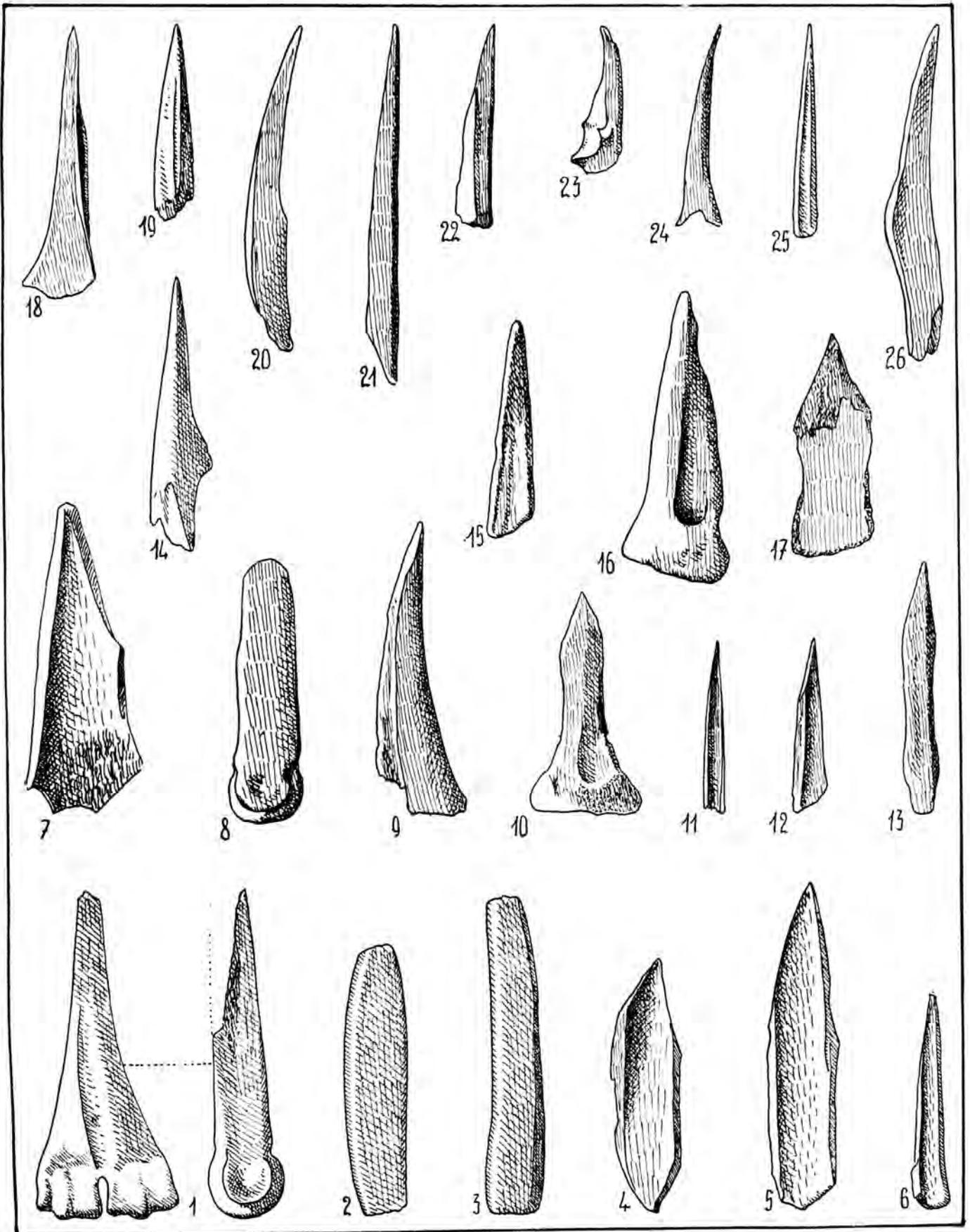

TORDOS

1—26 = 9/20

1. Csont-csiszoló, törött. 2—3. Állati bordák simítóul felhasználva. 4—5., 7—9. Szilánkolt állati szárcsontok. 6. Szilánkolt madárcsont. 10. Szilánkolt állati szárcsont hegyes eszközzé kiképezve. 11. Szilánkolt madárcsont, hasadás szélén csiszolt. 12., 18., 23—24. Szilánkolt madárcsontok, hegyük csiszolt. 13—14., 26. Szilánkolt állati csontok, hegyük árrá csiszolt. 15—16. Szilánkolt állati szárcsontok, tompahegyű eszközzé csiszolva. 17. Állati borda, egyik vége hegyessé csiszolva. 19—22. Szilánkolt állati szárcsontok, hegyük árrá csiszolva. 25. Ár madárcsontból.

1. Polierwerkzeug aus Knochen, gebrochen. 2—3. Tierrippen als Glätter benützt. 4—5, 7—9. Gesplitterte tierische Schienbeine. 6. Gesplitterter Vogelknochen. 10. Gesplittertes Tierschienbein zu einem spitzigen Werkzeuge ausgearbeitet. 11. Gesplitterter Vogelknochen, Spaltungsfläche poliert. 12, 18, 23—24. Desgl., Spitzen poliert. 13—14, 26. Gesplitterte Tierknochen, Spitzen zu Pfriemen poliert. 15—16. Gesplitterte Tierschienbeine zu stumpfspitzigen Werkzeugen poliert. 17. Tierrippe, ein Ende spitzförmig poliert. 19—22. Gesplitterte Tierschienbeine, Spitzen zu Pfriemen poliert. 25. Pfriemen aus einem Vogelknochen.

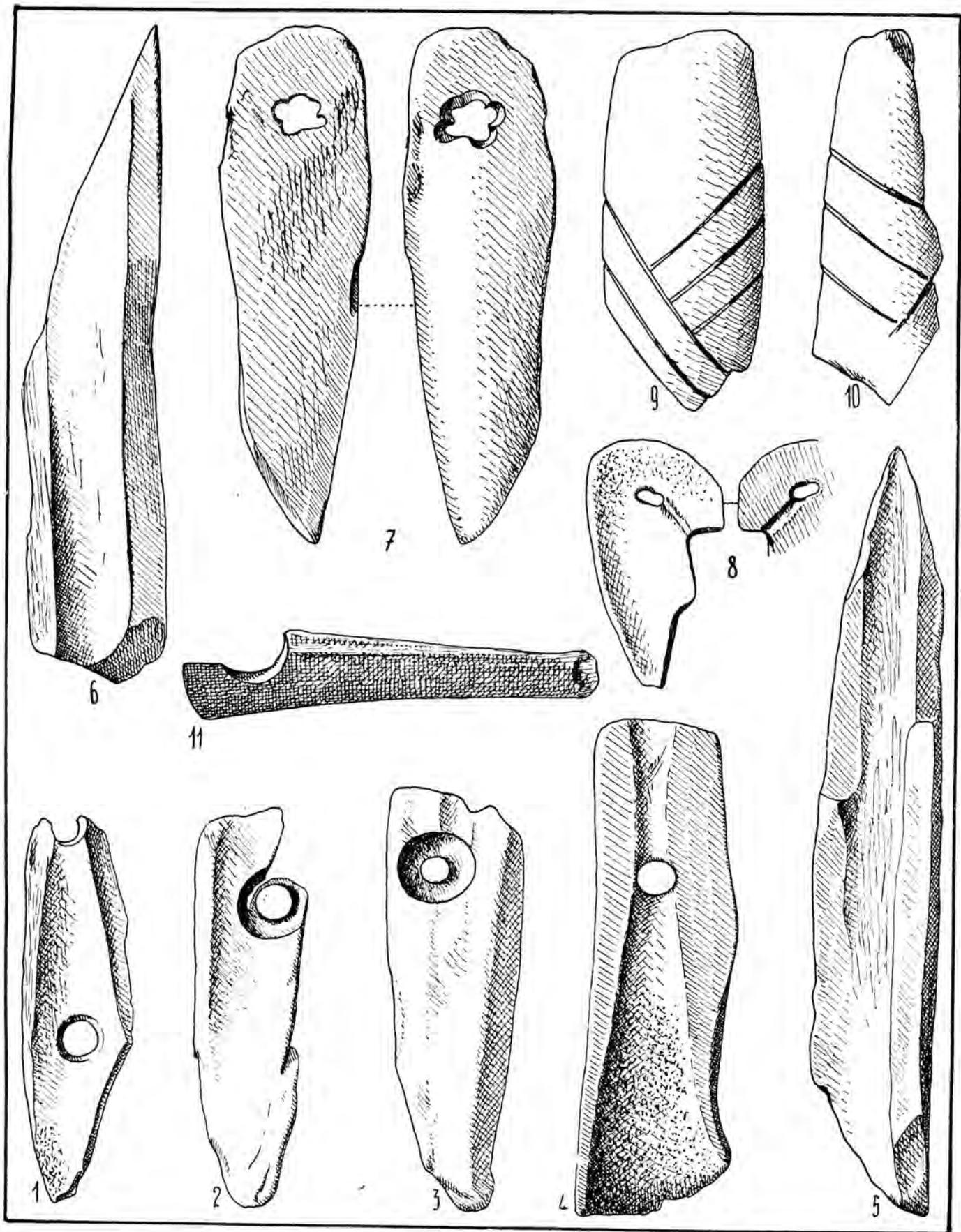
TORDOS

1—11 = 9/10

1. Állati szárcsont-szilánk kétszer átfúrva. 2—3. U. a., megkezdett fúrással. 4. U. a., kis lyukkal átfúrva. 5—6. U. a., hegyessé ütögetve. 7. U. a., átfúrva s négy helyen sajátosan kikapva. A szövésnél-fonásnál lehetett szerepe. 8. U. a., ovális lyukkal, melyből sajátosan kopott csatorna vezet a széléhez. A szövés-fonásnál lehetett szerepe. 9—10. Szarvasagancsdarabok, csiszoltak, mélyen bevéselt vonaldíszítésük van. 11. Állati szárcsont megkezdett fúrással, törött.

doppelt durchbohrt. 2—3. Desgl. mit begonnener Durchbohrung. 4. Desgl. mit kleiner Durchbohrung. 5—6. Desgl., spitz zugeschlagen. 7. Desgl., durchbohrt und an vier Stellen eigentümlich abgewetzt. Dürfte beim Spinnen und Weben Verwendung gehabt haben. 8. Desgl. mit einem ovalen Loch, aus dem eine eigentümliche Rille bis an die Enden läuft. Hatte eine ähnliche Verwendung. 9—10. Hirschgeweihestücke mit tief eingeschnittener Linienverzierung, poliert. 11. Tierisches Schienbein, angebohrt, gebrochen.

1. Splitter eines tierischen Schienbeines,

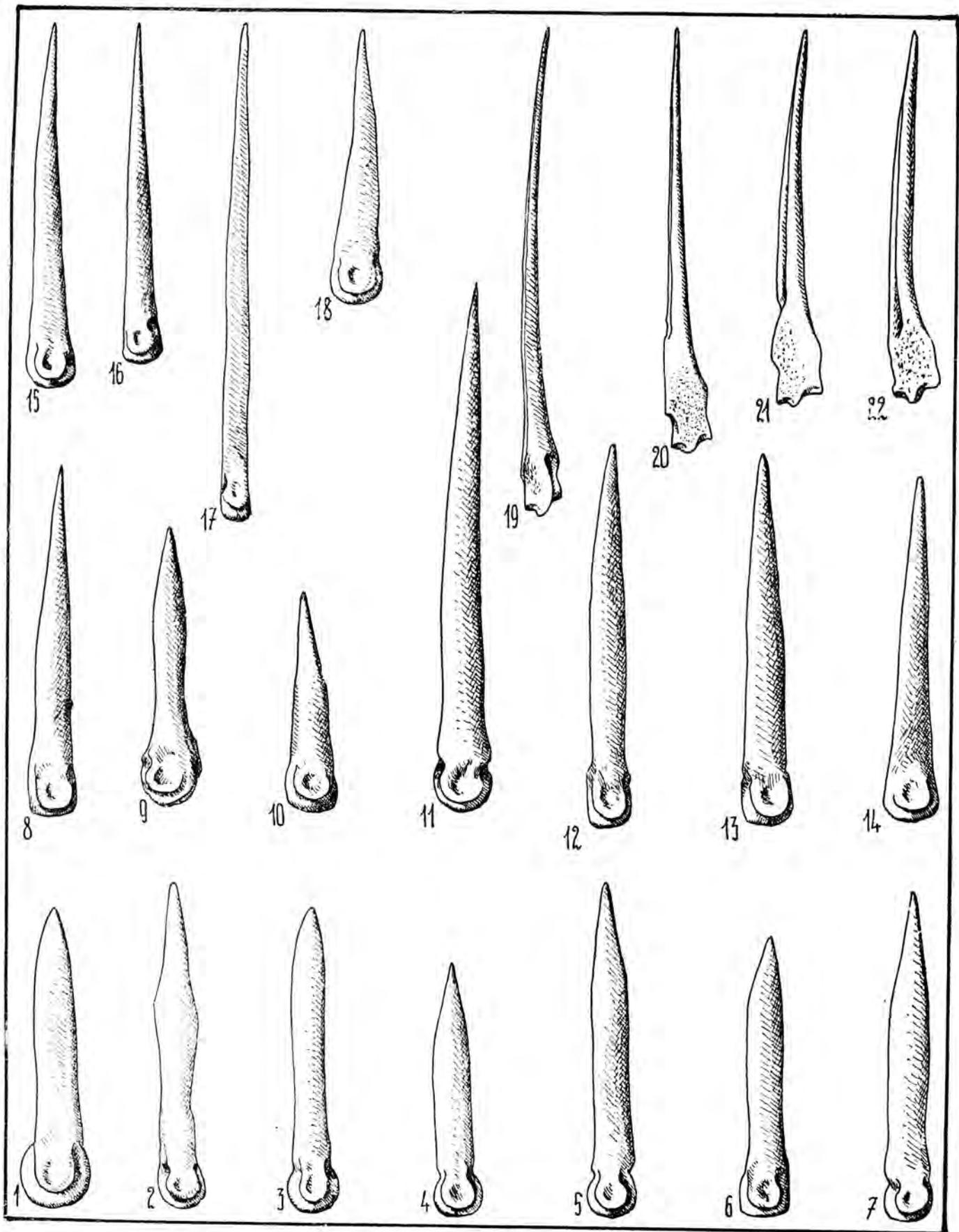

TORDOS

1—22 = 9/10

Árak madárcsontból.

Pfriemen aus Vogelknochen.

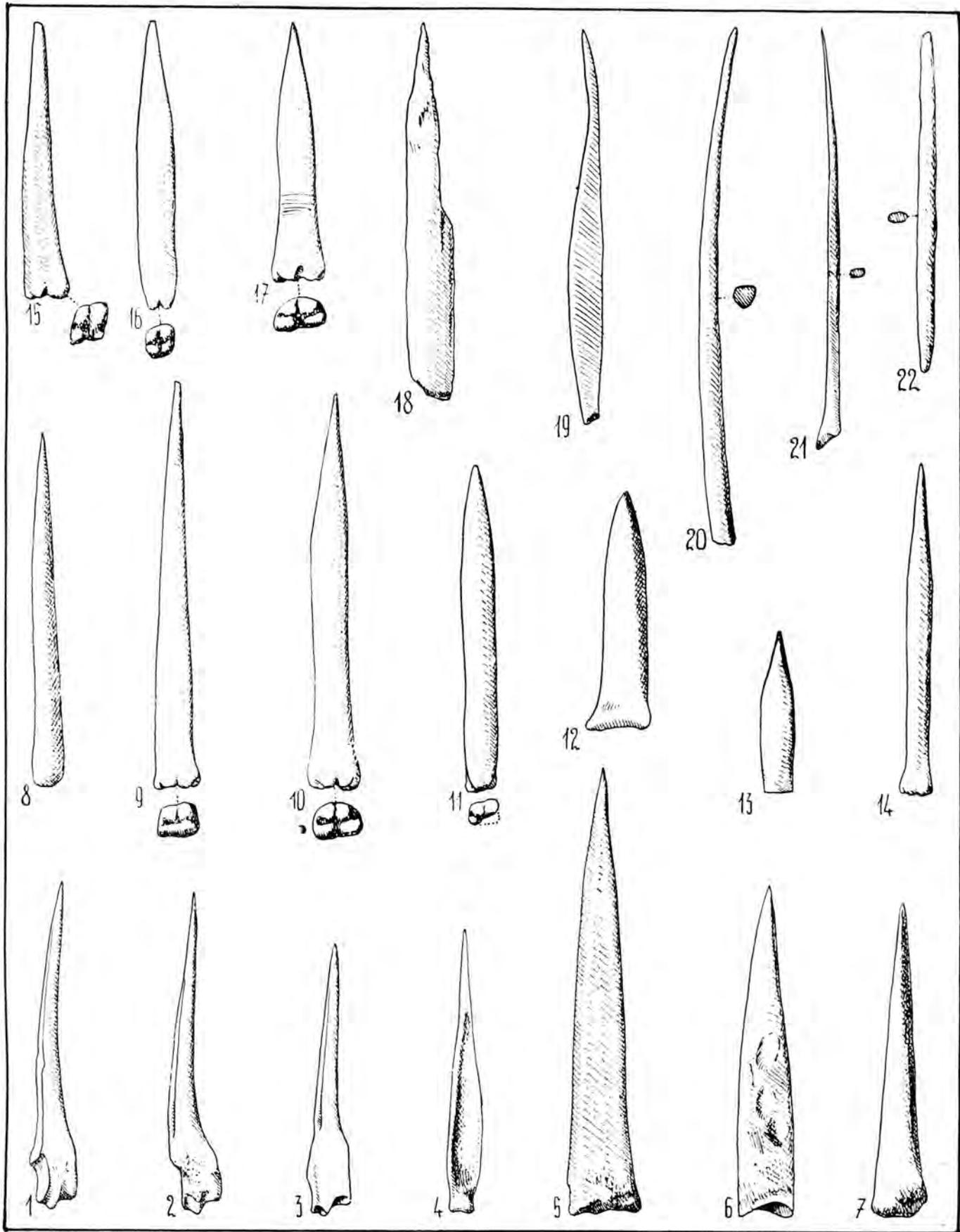

TORDOS

1—22 = 9/10

Árak: 1—17. madár-, 18—22. marhaesont-
ból.

Pfriemen: 1—17 aus Vogel-, 18—22 aus
Rindsknochen.

TORDOS

1—21 = 9/10

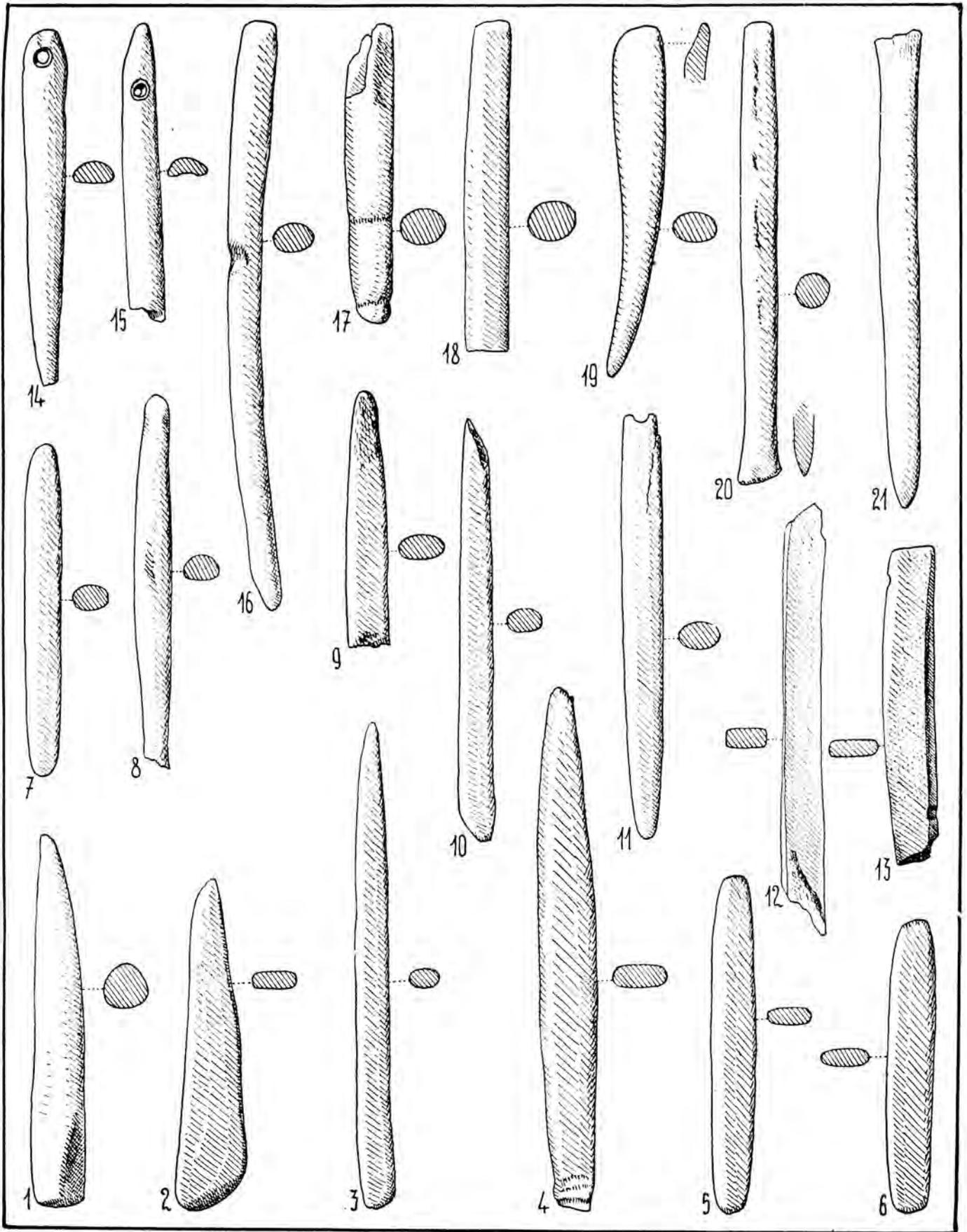
1—4. Tompahegyű csontárok. 5., 7—10. Tompahegyű csonteszközök, átmetszetük ovális. 6. U. o. átmetszetű csonteszköz, vége vésőszerű. 11. U. o. átmetszetű, tompahegyű, átfürt csonteszköz. 12. Négyzetesre csiszolt állati csontszilánk. 13. U. a., egyik helyen bevágva. 14—15. Csonttűk. 16. Ovális átmetszetű, tompahegyű, középütt kopott csonteszköz. 17. Ovális átmetszetű csonteszköz, törött, két helyütt bekopott. 18. Hengeres csonttag, végei egyenesre vágottak. 19. Ovális átmetszetű csonttag, egyik vége tompa, a másik lapos. 20. Hengeres testű csontvéső. 21. Madárcsont-szilánk, hegye tompára van csiszolva.

NB! A 6—13., 16—19. sz. alattiaknak az edénydíszítésnél és különösen a hálókötésnél lehetett szerepe.

1—4. Knochenpfriemen mit stumpfen Enden.

5, 7—10. Knochenwerkzeuge mit stumpfen Spitzen, Querschnitte oval. 6. Desgl., Ende meisselformig. 11. Durchbohrtes Knochenwerkzeug mit stumpfer Spitze, Querschnitt oval. 12. Tierischer Knochensplitter, vierseitig, poliert. 13. Desgl., an einer Stelle eingeschnitten. 14—15. Knochennadeln. 16. Spitziges, in der Mitte abgewetztes Knochenwerkzeug, Durchschnitt oval. 17. Gebrochenes Knochenwerkzeug mit ovalem Durchschnitt, an zwei Stellen abgewetzt. 18. Knochenstäbchen mit zylindrischem Querschnitt, Enden glatt abgeschnitten. 19. Desgl. mit ovalem Querschnitt, ein Ende stumpf, das andere abgeflacht. 20. Knochenmeißel mit zylindrischem Körper. 21. Splitter aus Vogelknochen mit stumpf poliertem Ende.

NB! Nr. 6—13, 16—19 dürften beim Verziern der Gefäße und insbesondere beim Binden der Netze gebraucht worden sein.

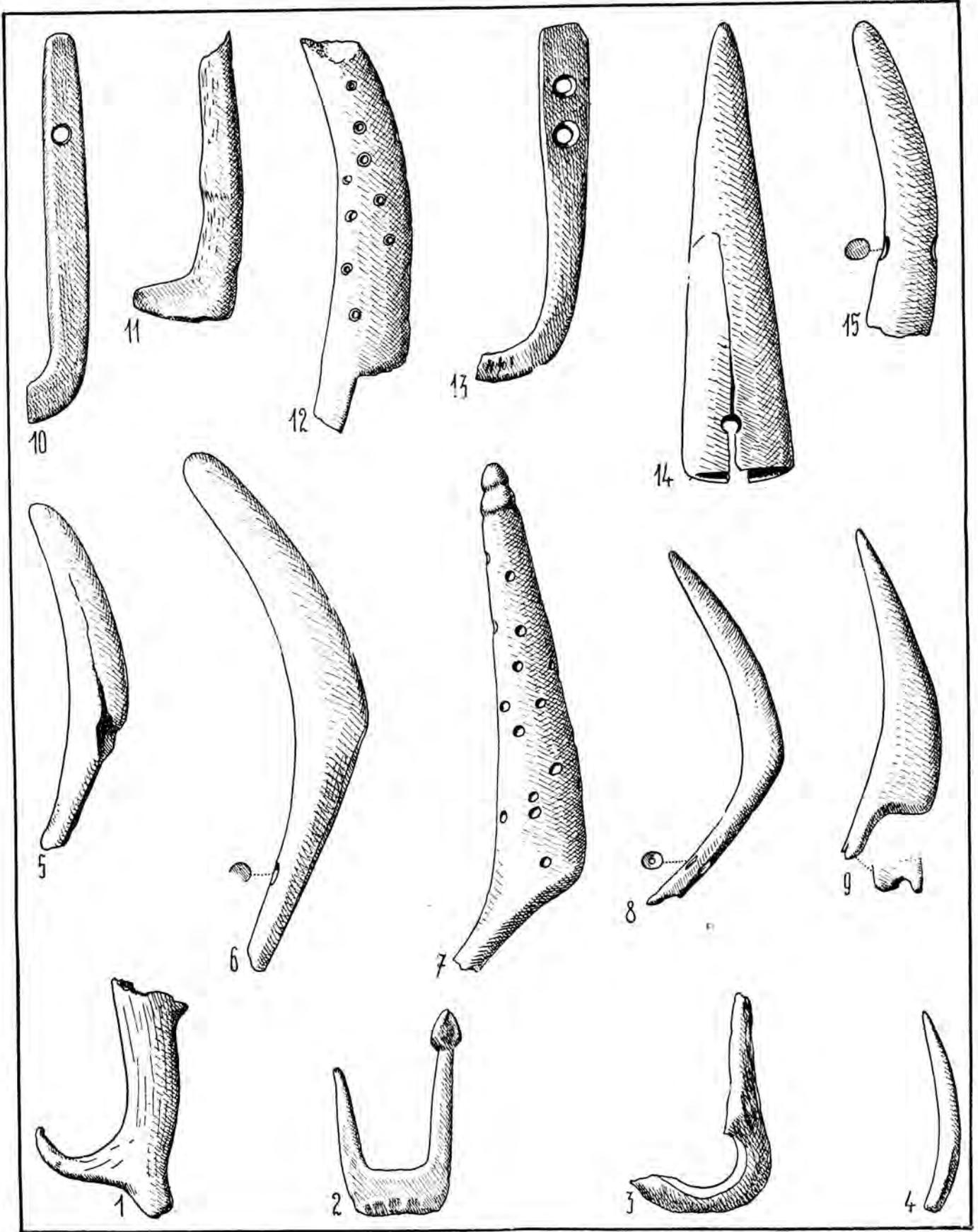
TORDOS

1—4 = 9/20

5—15 = 9/10

1—3. Horgok szarvasagancsból. 4—5. Szarvasagancs-horgok tüskerésze. 6., 8. U. a. átfúrva. 7. U. a. mélyített pontdísszel. 9. U. a. bevágva és átfúrva. 10. Csonthorog, szára átfúrva. 11. Lábalökű tag szarvasagancsból kifaragva. 12. Szarvasagancs-horog tüskerésze mélyített pontdísszel, bevágva. 13. Csonthorog, szára kétszer átfúrva. 14. Csiszolt szarvasagancsvég, lent kivájva és átfúrva. 15. Szarvasagancsvég átfúrva.

1—3. Haken aus Hirschgeweih. 4—5. Hirschgeweihsprosse. 6, 8. Durchbohrte Hirschgeweihsprosse. 7. Ähnliche Sprosse mit Punktverzierung. 9. Ähnliche Sprosse, eingeschnitten und durchbohrt. 10. Stiel eines durchbohrten Hakens. 11. Fussförmiges Gebilde aus Hirschgeweih. 12. Eingeschnittene und mit Punkten verzierte Hirschgeweihsprosse. 13. Stiel eines zweimal durchbohrten Hakens. 14. Hirschgeweihende, poliert, unten ausgehöhlt und durchbohrt. 15. Durchbohrtes Hirschgeweihende.

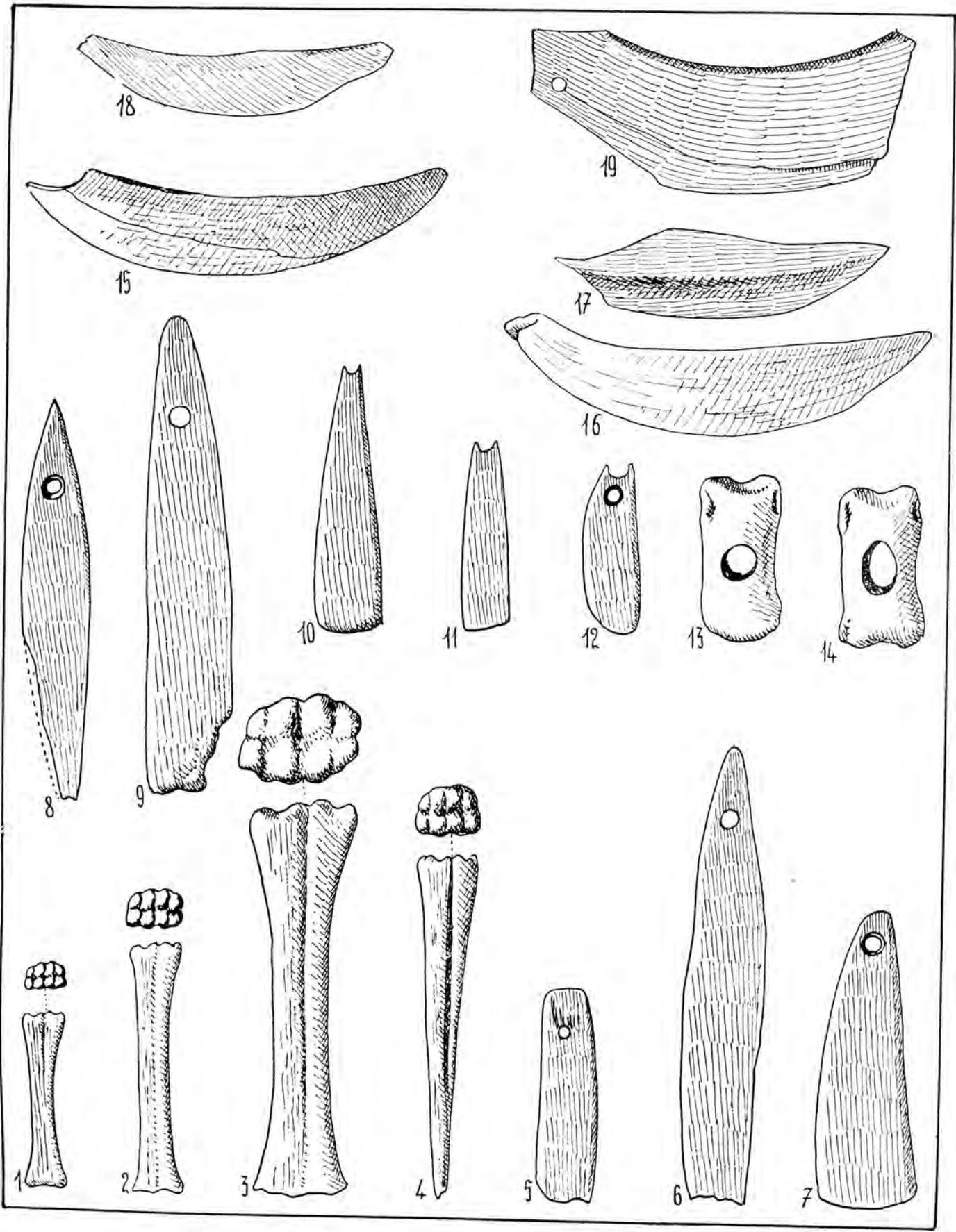
TORDOS

1—5, 10—14 = 9/20

6—9, 15—19 = 9/10

1—4. Díszítő eszközök, csont. 5. Átlyukasztott csontlap, valószínűleg csuklóvédő. 6. Átlyukasztott, törött lapiska állati bordából. 7. Lyukas lapiska, vagy csüngődísz, állati szár-csontból. 8. U. a., törött, állati bordából formálva. 9—11. U. a., hegyük erősen használt. 12. U. a., törés után újra átfúrva. 13—14. Átfúrt csülökcsontok. 15—18. Vadkanagyar-szilánkok hegyessé formálva. 19. U. a., átlyukasztva, karvédő lap lehetett.

1—4. Verzierungswerkzeuge aus Knochen. 5. Durchbohrte Knochenplatte. 6. Durchbohrter und gebrochener Glätter aus einer Tierrippe. 7. Durchbohrter Glätter, oder Anhänger aus tierischem Schienbein. 8. Desgl. aus Tierrippe. 9—11. Desgl., Spitze stark abgenutzt. 12. Desgl., nach dem Bruche neuerdings durchbohrt. 13—14. Durchbohrte Klauen. 15—18. Zugespitzte Splitter von Eberhauern. 19. Durchbohrter Eberhauersplitter, diente wahrscheinlich als Armschutzplatte.

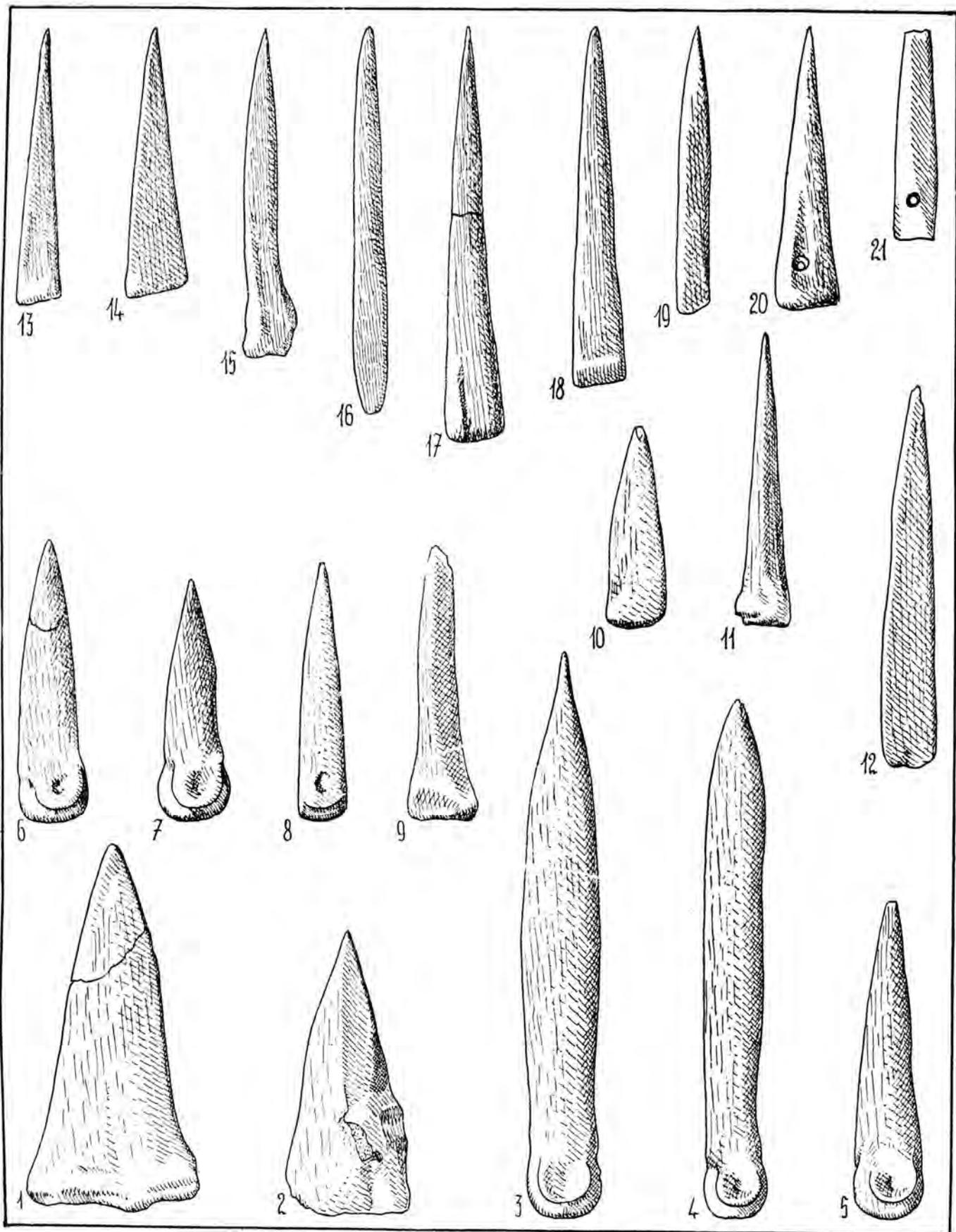

TORDOS

1—21 = 9/20

Csonttörök és áruk, a **15.** madárcsontból
való.

Dolche und Pfriemen aus Knochen, Nr. **15**
aus Vogelknochen.

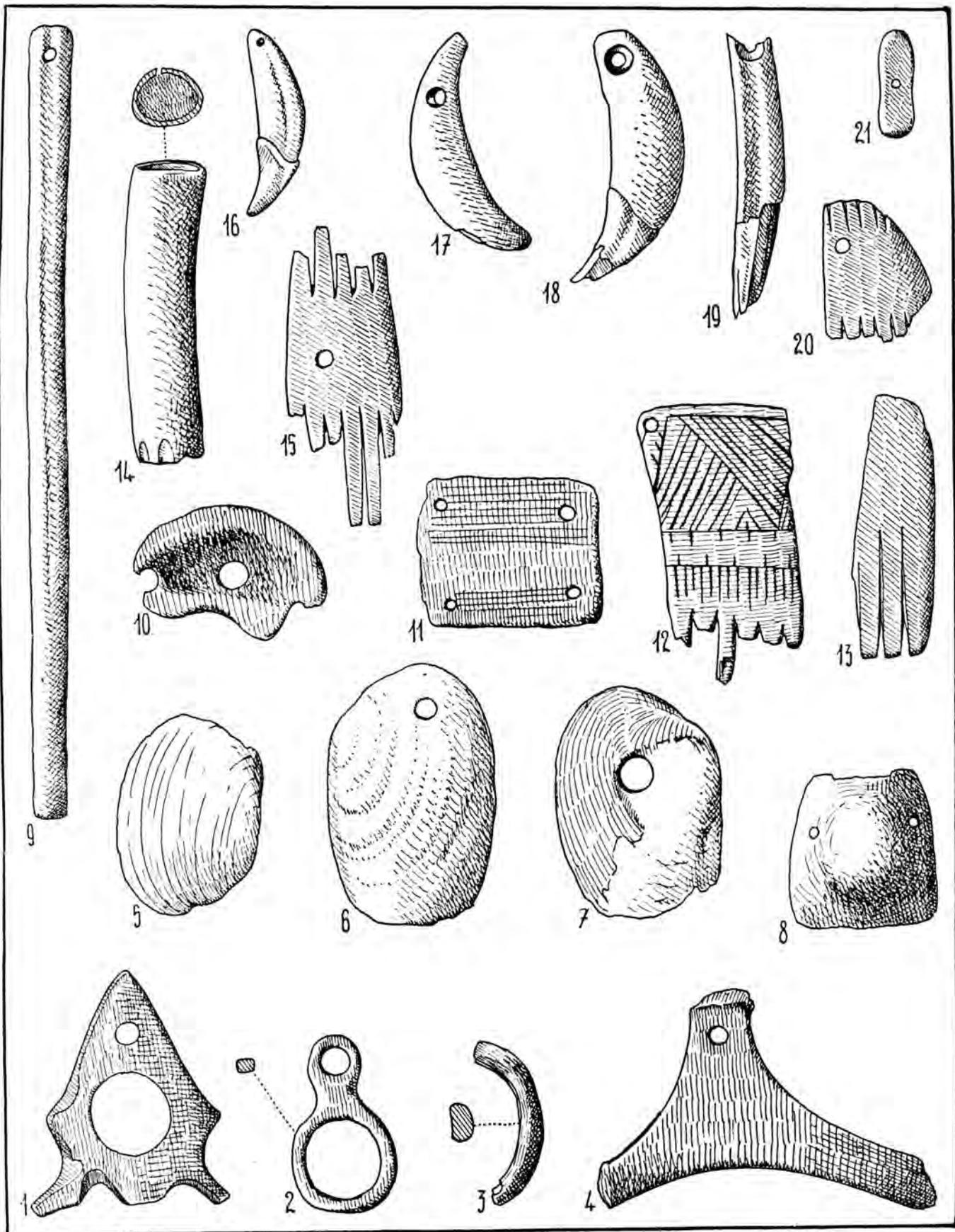
TORDOS

1—21 9/10

1. Faragott csonttag kétszer átfúrva. 2. Csontgyűrű. 3. Csontgyűrű töredéke. 4. Átfúrt lapockacsont. 5. Unio-kagyló. 6—7. U. a., átfúrva. 8., 10. Kétszer átfúrt csontlapok. 9. Csöves csont átlukasztva, vége kopott. 11. Négyszer átfúrt, rovátkolt csontlap. 12—13., 15., 20. Csontfésű-töredékek. 14. Csöves csont, végein faragott, csiszolt. 16. Medvefog, félig átfúrva. 17—18. Átfúrt medvefogak. 19. Szarvasfog átfúrva, törött. 21. Csontgomb átfúrva.

zweimal durchbohrt. 2. Knochenring. 3. Fragment eines Knochenringes. 4. Durchbohrtes Schulterblatt. 5. Unio-Schale. 6—7. Desgl., durchbohrt. 8, 10. Zweimal durchbohrte Knochenplatten. 9. Durchbohrter Röhrenknochen, Ende abgenützt. 11. Knochenplatte, viermal durchbohrt und eingekerbt. 12—13, 15, 20. Bruchstücke von Knochenkämmen. 14. Röhrenförmiger Knochen, poliert, an den Enden geschnitzt. 16. Bärenzahn, bis zur Hälfte durchbohrt. 17—18. Durchbohrte Bärenzähne. 19. Durchbohrter Hirschzahn, gebrochen. 21. Durchbohrter Knopf aus Knochen.

1. Geschnitztes und poliertes Knochengest,

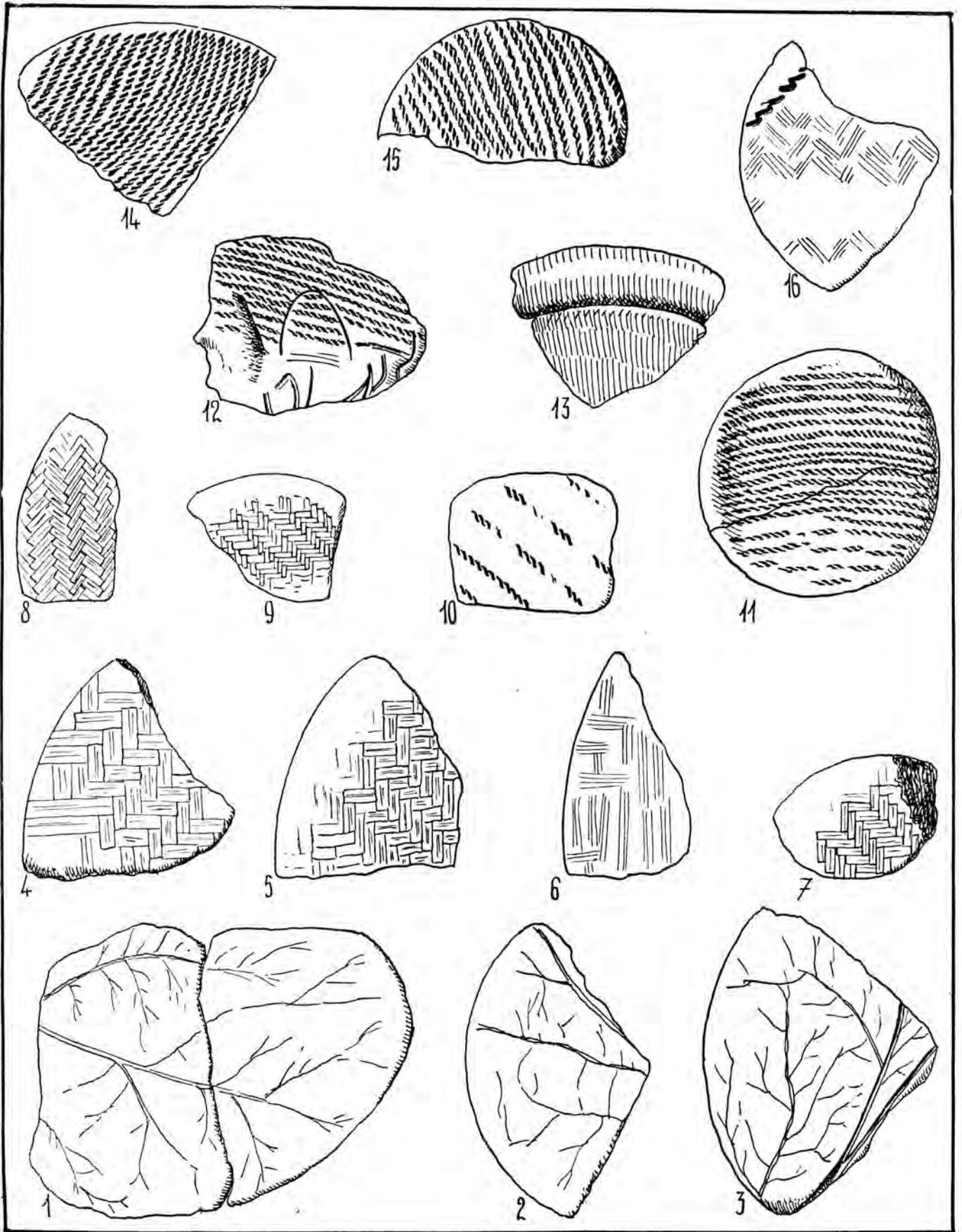

TORDOS

1—16 = 9,20

1—3. Edényfenekek levéllenyomattal. 4—9. Edényfenekek sásfonat-lenyomattal. 10. Edényfenék öt zsineg lenyomatával. 11. Edényfenék zsinégsorok lenyomatával. 12. Agyaggyurma, valószínűleg edényfenékrészlet, zsineg-, vagy hammasszerű durva vászon és ágak lenyomatával. 13. Edényfenék-részlet, a szélén mély benyomattal. 14—15. Edényfenekek zsinégek lenyomatával. 16. Edényfenék-részlet sásfonat és zsineg lenyomatával.

1—3. Gefässböden mit Blattabdrücken. 4—9. Desgl. mit Schilfgeflechtabdrücken. 10. Desgl. mit Abdruck von 5 Schnüren. 11. Desgl. mit Schnurabdrücken. 12. Wahrscheinlich Gefässboden mit Abdrücken von Schnüren, oder von grober Leinwand und Zweigen. 13. Gefässbodenfragment, am Rande tief eingedrückt. 14—15. Gefässbodenreste mit Abdrücken von Schnüren. 16. Desgl. mit Abdrücken von Schilfgeflecht und Schnur.

TORDOS

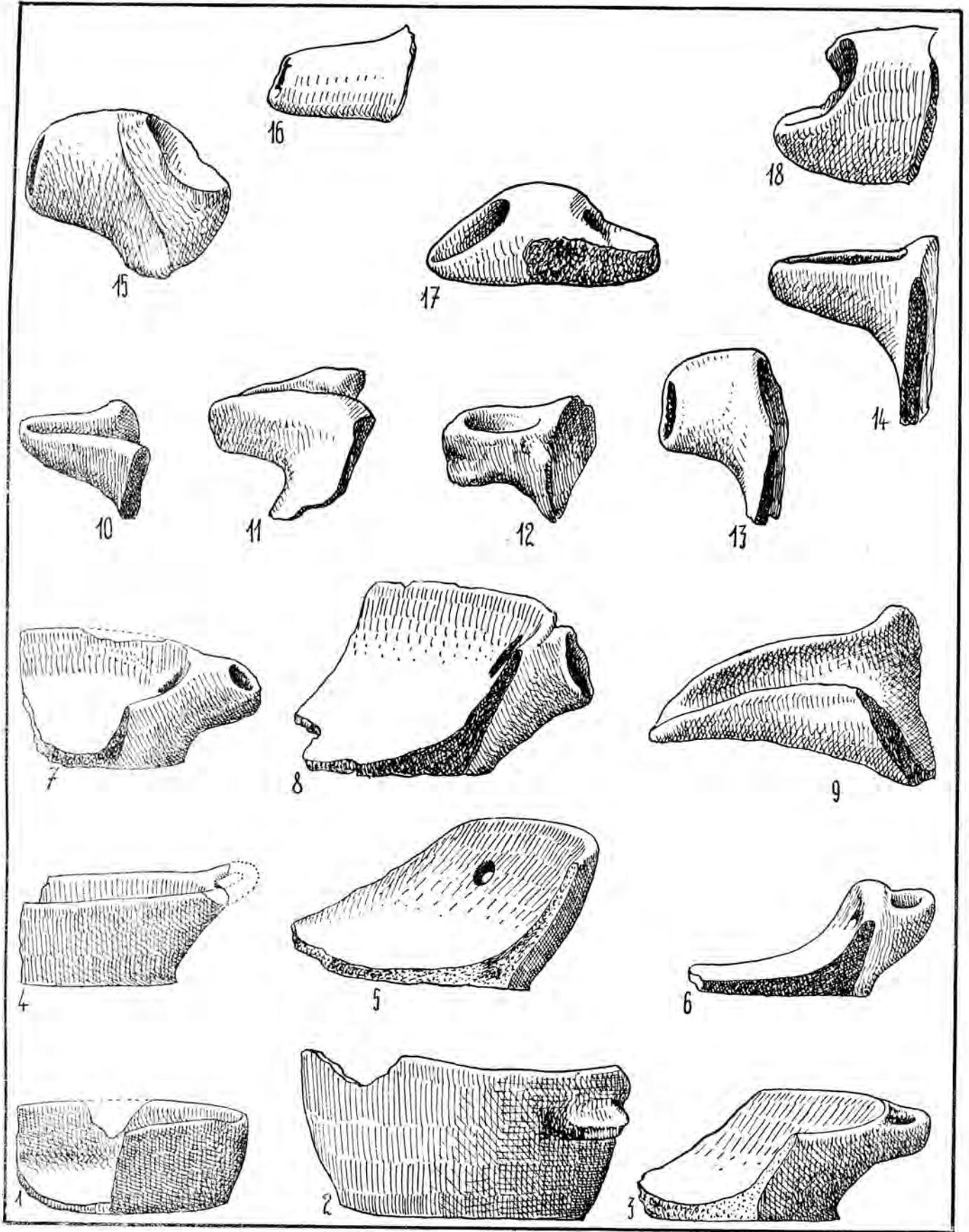
1—8 = 3,10

9—18 = 9/20

1. Ovális agyagtál fele, durván iszapolt, simított, jól égett, piszkos barna. 2. U. a., lapos fogantyúval, u. o. technikájú és színű. 3. U. a., horizontális füllel, u. o. technikájú és tónusú. 4. U. a., u. o. techn. és színű, fenekén gyékényfonat nyoma. 5. U. a., ályukasztott falú, u. o. techn., foltos égetésű. 6. U. a., perem alatt kiöntővel, u. o. techn. és színű. 7—8. U. o., de durvább mívű tálak töredékei, peremük alatt kiöntővel. 9—11. U. o. tálak kiöntői. 12. Kiöntőt utánzó tag, u. o. táltól. 13., 15—16. Kiöntők tálaktól. 14. U. a., de csőrös. 17—18. Enyhén csőrös kiöntők.

schlämmt, geglättet, gut gebrannt, schmutzigg-braun. 2. Desgl., mit flachem Griff, von derselben Technik und Farbe. 3. Desgl., mit horizontalem Griff, von derselben Technik und Farbe. 4. Desgl., am Boden mit Abdrücken eines Schilfgewebes. 5. Desgl., mit durchbohrter Wandung, von derselben Technik, fleckig gebrannt. 6. Desgl. am Oberrande mit einem Ausguss, von derselben Technik und Farbe. 7—8. Bruchstücke von gleichartigen, doch grober bearbeiteten Schüsseln. 9—11. Ausgüsse ähnlicher Schüsseln. 12. Randteil einer Schüssel, einen Ausguss nachahmend. 13, 15—16. Ausgüsse von Schüsseln. 14. Schnabelartiger Ausguss. 17—18. Ausgüsse mit beginnender Schnabelbildung.

1. Hälfte einer ovalen Tonschüssel, grob ge-

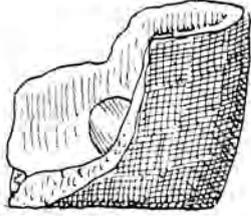
TORDOS

1—16 = 9/20

17 = 9/10

1. Ovális tálacskát utánzó agyaggyurma. **2.** Ovális tálacska, finoman iszapolt, alig simított, barna-vörös színű. **3.** U. olyannak fele, durván iszapolt, téglavörös színű. **4.** U. a., két végén s kétoldalt kis bütykök, durván iszapolt, felületesen simított, szürkés-fekete színű. **5.** U. a., kis kiöntővel, durván iszapolt, felületesen simított, szürkés-barna színű. **6.** Ovális tálacska, finoman iszapolt, simított, szürkés-fekete színű. **7.** U. olyannak fele, felálló, háromszöges peremnyúlvánnyal, finoman iszapolt, simított, téglavörös színű. **8.** U. a., u. o. technikájú, szürkés-fekete színű, mélyített vonaldísz ékíti. **9.** U. a., u. o. technikájú, végén kis bütyök, piszkos-barna színű. **10.** Ovális tálacska, u. o. techn., végén kis bütyök, téglavörös színű. **11.** U. olyannak fele, a végén nyúlvánnyal, u. o. techn., mélyített vonaldíszes, piszkos-barna színű. **12.** Ovális tálacska megnyújtott végekkel, ezek egyike kiugrik, átfúrt, fenekén két ujjbenyomás és vonalas dísz. Durván iszapolt, simított, szürkés-fekete színű. **13.** U. a. két végén megnyújtott fogantyúkkal, durván iszapolt, simított, piszkos-barna színű. **14.** U. olyannak fele, a végén vertikális füllel, oldalán mélyített dísz, finoman iszapolt, barnás-sárga színű. **15.** U. a., belsejében nyelvszerű rátéttel, durván iszapolt, simított, téglavörös színű. **16.** Ovális tálacska, egyik vége ajakosan lehajlik, u. itt kissé homorú, tehát kiöntő jellege van. Finoman iszapolt, simított, szürkés-fekete színű. **17.** Ovális, miniatűr-tálcaska, finoman iszapolt, simított, elülső felén 3 ujjbenyomás, barnavörös színű.

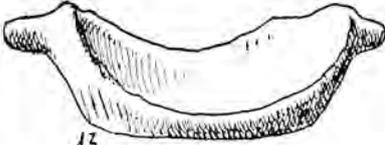
1. Annähernd ovales Schüsselchen aus einem Lehmklumpen durch Kneten hergestellt. **2.** Ovales Schüsselchen, fein geschlämmt, kaum geglättet, braunrot. **3.** Bruchstück eines ähnlichen Schüsselchens, grob geschlämmt, ziegelrot. **4.** Desgl. mit Warzen an den zwei Enden und Seiten, grob geschlämmt, oberflächlich geglättet, grauschwarz. **5.** Desgl. mit kleinem Ausguss, Technik wie oben, graubraun. **6.** Desgl., fein geschlämmt, geglättet. Farbe: grauschwarz. **7.** Bruchstück eines ähnlichen Schüsselchens mit vorspringendem, dreieckigem Randfortsatz (Griff), Technik wie oben, Farbe: ziegelrot. **8.** Desgl., von derselben Technik, grauschwarz, mit Linienverzierung. **9.** Desgl., von derselben Technik, am Ende eine kleine Warze, von schmutziggbrauner Farbe. **10.** Ovales Schüsselchen ohne Bodenbildung, am Ende eine kleine Warze, ziegelrot. **11.** Hälfte eines ovalen Schüsselchens, am Ende mit einem Fortsatz, fein geschlämmt, geglättet, mit Linienverzierung, schmutziggbraun. **12.** Ähnliches Schüsselchen mit ausgezogenen Enden, eines derselben ragt hervor, durchbohrt, am Boden 2 Fingereindrücke und Linienverzierung. Grob geschlämmt, geglättet, grauschwarz. **13.** Desgl., an den zwei Enden mit ausgezogenen Griffen, grob geschlämmt, geglättet, schmutziggbraun. **14.** Bruchstück eines ähnlichen Schüsselchens mit vertikalem Griff, fein geschlämmt, geglättet, braunlichgelb. **15.** Desgl., im Inneren mit einem zungenartigen Gebilde, grob geschlämmt, geglättet, ziegelrot. **16.** Ovales Schüsselchen, ein Ende lippenartig herunterhängend und etwas konkav, also ausgussartig. Fein geschlämmt, geglättet, grauschwarz. **17.** Ovales Miniaturschüsselchen, Technik wie oben, vorne mit 3 Fingereindrücken, braunrot.

15

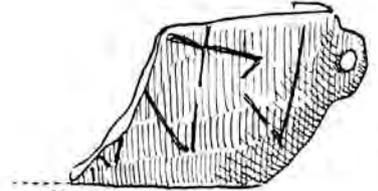
16

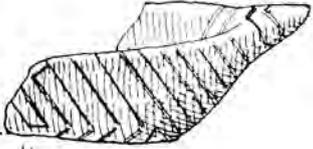
13

17

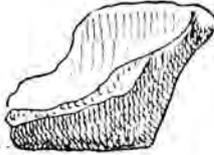
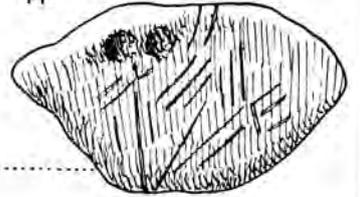
14

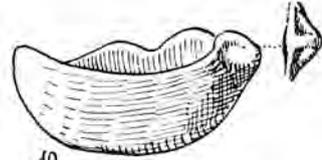
11

12

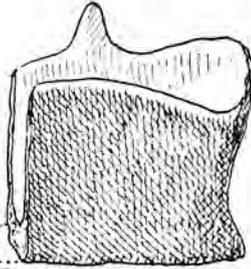
9

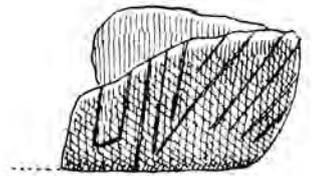
10

6

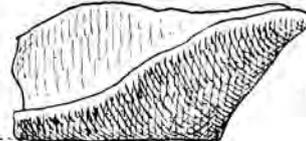
7

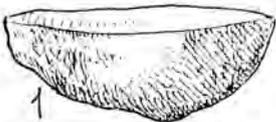
8

4

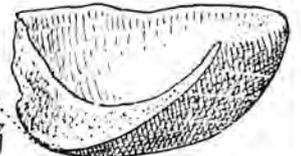
5

1

2

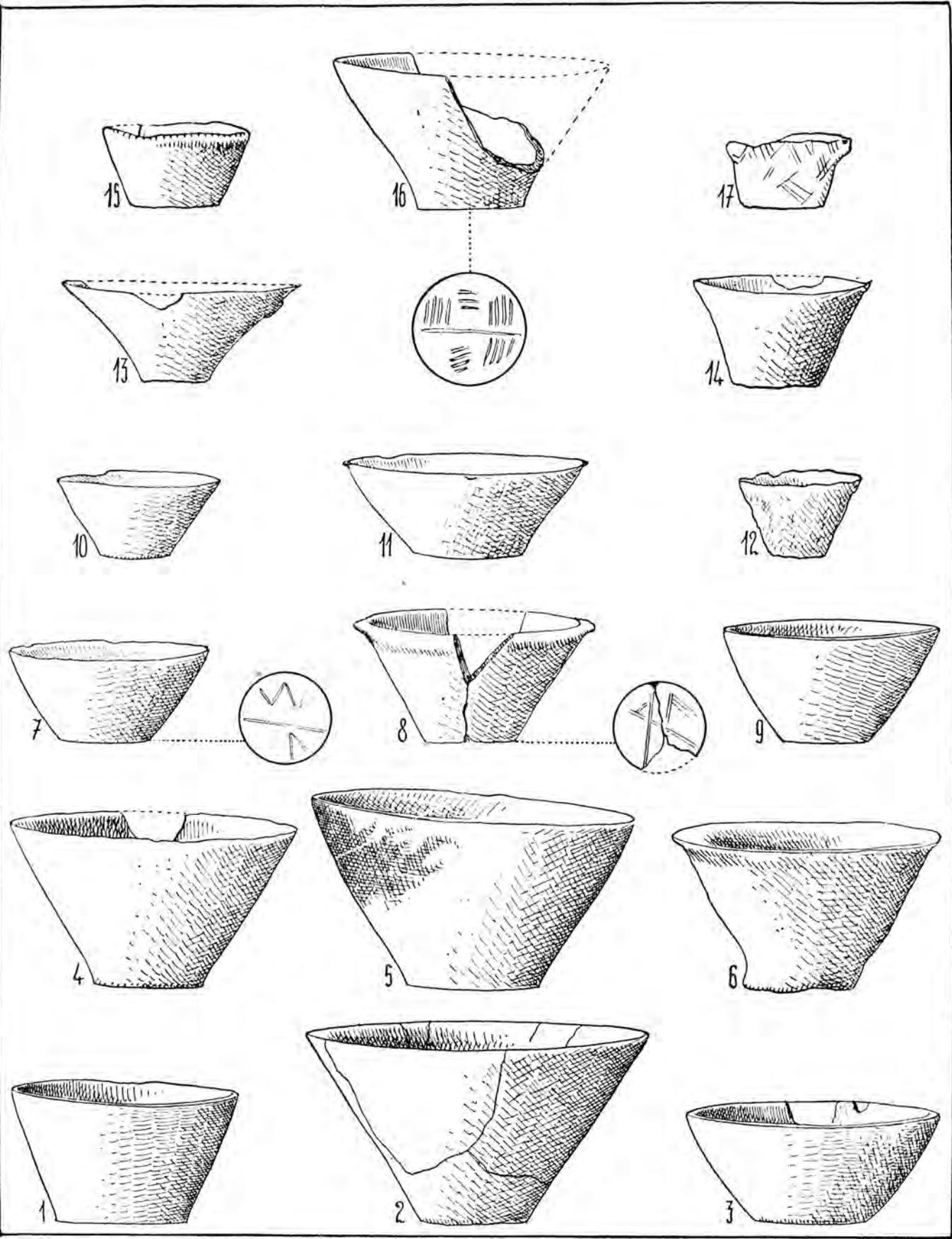
3

TORDOS

1—17 = 3/10

1., 3., 6., 12. Csonkakúp alakú tálak, durván iszapoltak, felületesen simítottak, téglavörös színűek. **2., 10.** U. o. alakú és színű, de finoman iszapolt tálak. **4., 14.** U. o., finoman iszapolt, bevont, simított, szürkés-barna tálak. **5.** U. o. alakú s technikájú tál, égetése foltos, belül és a pereme alatt feketére füstölt és fényesített, különben barna-vörös. **7., 9.** U. o. alakú s technikájú tálak, színük barna-vörös, a **7.** fenekén tulajdonjegy. **8.** U. o. alakú, technikájú és tónusú tál, peremszélén 4 bütyök, fenekén tulajdonjegy. **11.** U. o. alakú és technikájú tál, színe vadgalamb-szürke, melyen átüt az alapszín barnavörössége. Peremén 4 kis bütyök. **13.** U. o., de szétállóbb peremű tál, finom iszapolású, simított, oldalán bütyök, színe téglavörös. **15.** U. o. tál, finoman iszapolt, bevont, simított, barnavörös színű, pereme kissé feláll, egy pár helyen karajos, a perem élét rovátkolták. **16.** U. o. alakú és technikájú tál, belül kissé, kívül teljesen feketére füstölt, a feneké is. Fenekén tulajdonjegy. **17.** U. a., átfúrt bütyökfüles, u. o. technikájú tálaeska, oldalán karcolatok, színe szürkés-fekete.

1., 3., 6., 12. Kegelstumpfförmige Schüsseln, grob geschlämmt, oberflächlich geglättet, ziegelrot. **2., 10.** Desgl., von derselben Farbe, fein geschlämmt. **4., 14.** Desgl., fein geschlämmt, mit Schlick überzogen, geglättet. **5.** Desgl., von derselben Technik, fleckig gebrannt, inwendig und unter dem Rande schwarz geschmaucht und glänzend poliert, sonst braunrot. **7., 9.** Schüsseln von derselben Form und Technik, Nr. 7. hat am Boden Eigentumsmarke. Farbe: braunrot. **8.** Desgl., von derselben Technik und Farbe, am Rande mit vier Warzen, am Boden Eigentumsmarke. **11.** Desgl., Farbe: wildtaubengrau, der braunrote Grundton schlägt durch, am Rande vier kleine Warzen. **13.** Ähnliche Schüssel mit ausladendem Rand, feine Schlämmung, geglättet, an einer Seite eine Warze. Farbe: ziegelrot. **15.** Desgl., fein geschlämmt, mit Schlick überzogen, geglättet, ziegelrot, der gekerbte Rand ragt etwas hervor und ist an einigen Stellen gewellt. **16.** Schüssel von ähnlicher Form und Technik, innen etwas, aussen ganz, auch der Boden, schwarz geschmaucht. Am Boden Eigentumsmarke. **17.** Ähnliches Schüsselchen von derselben Technik mit Ösenhenkeln. An der Wand Einritzungen. Farbe: grauschwarz.

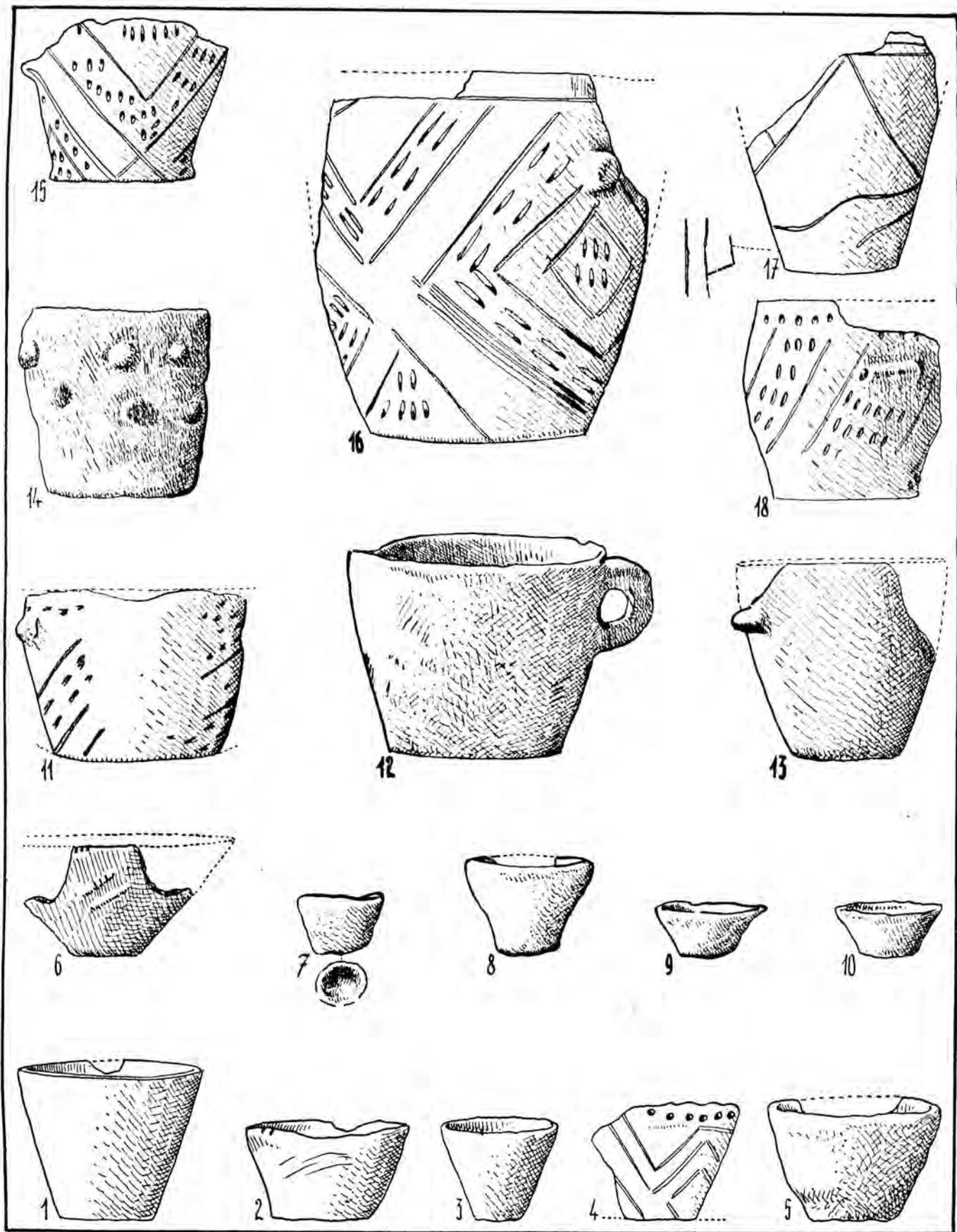

TORDOS

1—18 = 9/20

1. Csonkakúpalakú csupor, durván iszapolt, simított, barna-vörös színű. 2—4. U. o. alakú, technikájú és színű gyermekjátékok, a 4. díszített. 5. U. o. alakú és technikájú csupor, belül fekete, a perem is kívül, többi része téglavöröses színű. 6. U. o., de finoman iszapolt csupor töredéke, szája tölcésesebb, oldalán rovátkolt bordadisz, feneke enyhén benyomott, színe piszkos-barna. 7. Csonkakúp alakú gyermekjáték, durván iszapolt, felületesen simított, feneke benyomott, színe piszkos-barna. 8—10. U. o. alakú gyermekjátékok, finoman iszapoltak, simítottak, színük téglavörös. 11. U. o. alakú, technikájú és színű csupor. Mélyített szalagdíz ékíti. 12. U. o. alakú, füles csupor, iszapolása durva, simított, színe piszkos-barna-vörös. 13. U. o. csupor bütyökfülrel, törött, durván iszapolt, simított, piszkos-barna színű. 14. U. o. csupor töredéke dudorokkal borítva, u. o. techn. és színű. 15. U. o. alakú, dudorfüles csupor, finoman iszapolt, simított, téglavörös színű, mélyített szalagdíz ékíti. 16. U. o. alakú fazék, törött, vertikálisan átfúrt dudorfülrel, finoman iszapolt, simított, mélyített szalagdízszes, belül s a pereme kint feketére füstölt, különben piszkos téglavörös színű. 17. U. o. alakú kisebb fazék, durván iszapolt, simított, vonaldízszes, színe piszkos barna-vörös, fenekén utólagosan bekarcolt jel. 18. U. o. alakú és technikájú csésze horizontálisan átfúrt csöves füllel, mélyített szalagdízszes, színe piszkos téglavörös.

1. Kleiner, henkelloser Topf von der Form eines Kegelstumpfes, grob geschlämmt, geglättet, rotbraun. 2—4. Ähnliche Miniaturgefäße von derselben Technik und Farbe, Nr. 4 ist verziert. 5. Ähnliches Töpfchen von derselben Form und Technik. Innenseite und Rand schwarz, sonst von ziegelroter Farbe. 6. Bruchstück eines ähnlichen Töpfchens, fein geschlämmt, Öffnung mehr trichterartig, Wände mit gekerbter Rippenverzierung, Boden sanft eingedrückt. Farbe: schmutziggelrot. 7. Miniaturgefäß, Kegelstumpf, grob geschlämmt, oberflächlich geglättet, Boden eingedrückt, schmutziggelrot. 8—10. Miniaturgefäße von derselben Form, fein geschlämmt, geglättet, Farbe: ziegelrot. 11. Töpfchen von ähnlicher Form, Technik und Farbe mit Bandverzierung. 12. Ähnlicher Henkeltopf, grob geschlämmt, geglättet, Farbe: braunrot. 13. Ähnliches Töpfchen mit Warzenhenkeln, gebrochen, grob geschlämmt, geglättet, von schmutziggelbrauner Farbe. 14. Bruchstück eines ähnlichen Töpfchens, mit Warzen bedeckt, gleiche Technik und Farbe. 15. Ähnliches Töpfchen, mit Warzenhenkeln und Bandverzierung, fein geschlämmt, geglättet, Farbe: ziegelrot. 16. Ähnlicher, zerbrochener Topf, mit vertikal durchbohrten Warzenhenkeln, fein geschlämmt, geglättet, mit Bandverzierung, innen ganz und aussen der Rand schwarz geschmaucht, sonst schmutziggelrot. 17. Kleinerer Topf von ähnlicher Form, grob geschlämmt, geglättet, mit Linienverzierung, Farbe: schmutziggelrot, am Boden eine nachträglich eingeritzte Marke. 18. Ähnliches Töpfchen von gleicher Form und Technik mit horizontal durchbohrten Röhrenhenkeln und mit Bandverzierung. Farbe: schmutziggelrot.

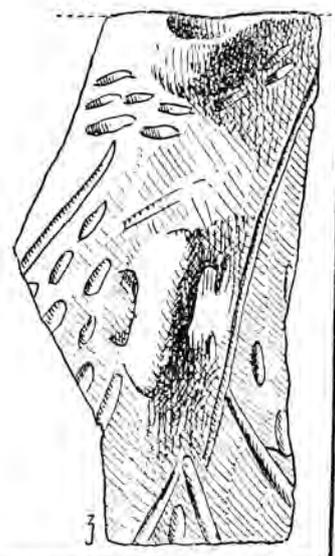
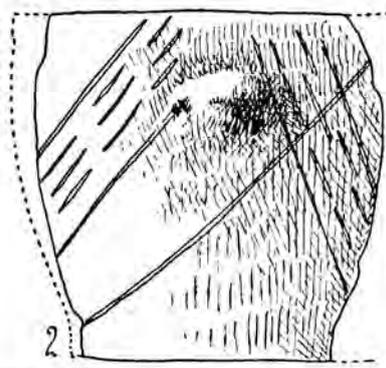
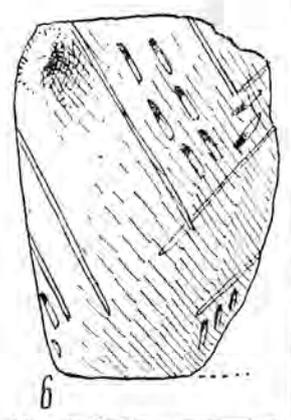
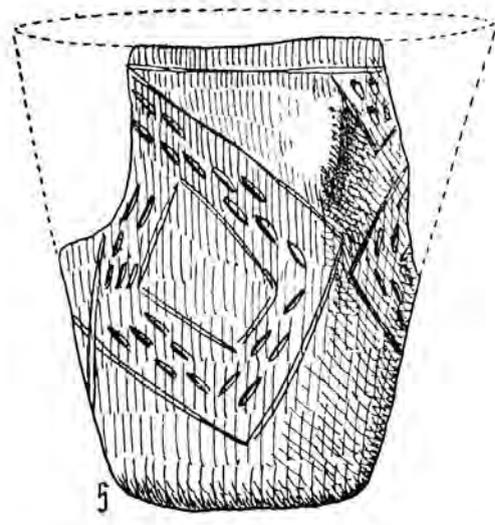
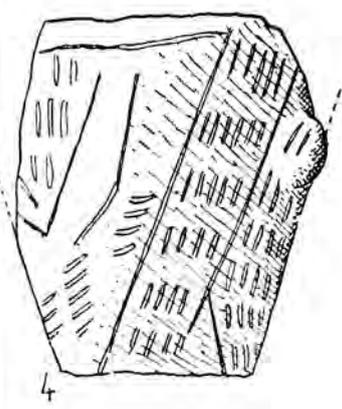
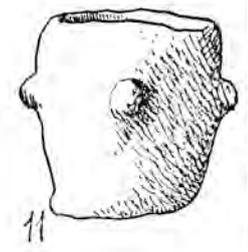
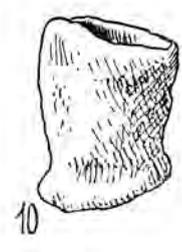
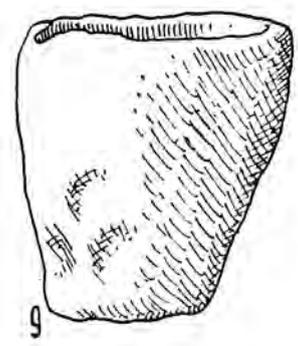
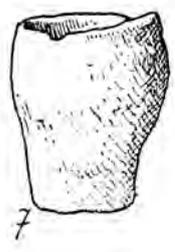
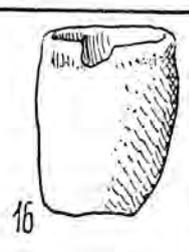
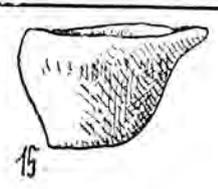
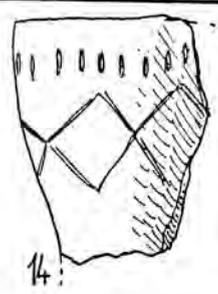
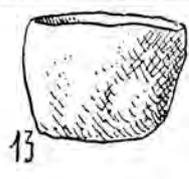
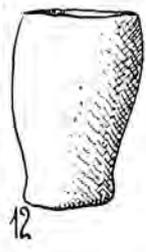
TORDOS

1—16 = 9/20

1. Agyagfazék töredéke, finoman iszapolt, simított, mélyített díszű, téglavörös színű. Bütykös. 2. Alacsonyabb fazék töredéke, u. o. techn., színe szürkés-barna, mélyített, szalagdíszes, bütyökfüles. 3. Fazékoldal kengyeles füffel, peremén kiöntőszerű képzéssel, mélyített szalagdíszes, finoman iszapolt, simított, téglavörös színű. 4. Csonkakúp alakú csupor, bütykös, szalagdíszes, u. o. techn., piszkos-barna színű. 5. U. o. alakú fazék töredéke, lapos bütyke vertikálisan átfúrt, közepfinoman iszapolt, simított, szalagdíszes, piszkos-barna színű. 6. U. o. csupor töredéke, bütykös, u. o. technikájú, szalagdíszes, barnás-szürke színű. 7—13. U. o. alakú miniatűr-edények (gyermekjátékok), finoman iszapoltak, simítottak, téglavörös színűek. 14. U. o. alakú s technikájú csésze, mélyített díszű, barna-vörös színű. 15. Ivelt oldalú, pereme szélén kiöntővel bíró miniatűr-edény, u. o. techn. és színű. 16. Miniatűr-edény, pereme profilált, u. o. technikájú, barnás-szürke színű.

1. Bruchstück eines mit Warzen versehenen und verzierten Topfes, fein geschlämmt, geglätt-

et, ziegelrot. 2. Bruchstück eines kleineren Topfes von derselben Technik, graubraun, mit Bandverzierung und horizontal durchbohrtem Warzenhenkel. 3. Wand eines bandverzierten Topfes mit steigbügelartigem Henkel, Rand mit der Nachahmung eines Ausgusses, fein geschlämmt, geglättet, ziegelrot. 4. Töpfchen in der Form eines Kegelstumpfes mit Warzen und Bandverzierung von derselben Technik, schmutzigbraun. 5. Bruchstück eines bandverzierten Topfes von ähnlicher Form, die flache Warze ist vertikal durchbohrt, halbfine geschlämmt, geglättet, Farbe: schmutzigbraun. 6. Bruchstück eines ähnlichen Töpfchens mit Bandverzierung und Warzen, Technik wie oben, Farbe: braunlichrot. 7—13. Miniaturgefäße von derselben Form, fein geschlämmt, geglättet, Farbe: ziegelrot. 14. Bruchstück einer verzierten Tasse von derselben Form und Technik, Farbe: braunrot. 15. Miniaturgefäß mit gebogener Wand und Ausguss am Rande, Technik und Farbe wie oben. 16. Miniaturgefäß, Rand profiliert, Technik wie oben, Farbe: braunlichgrau.

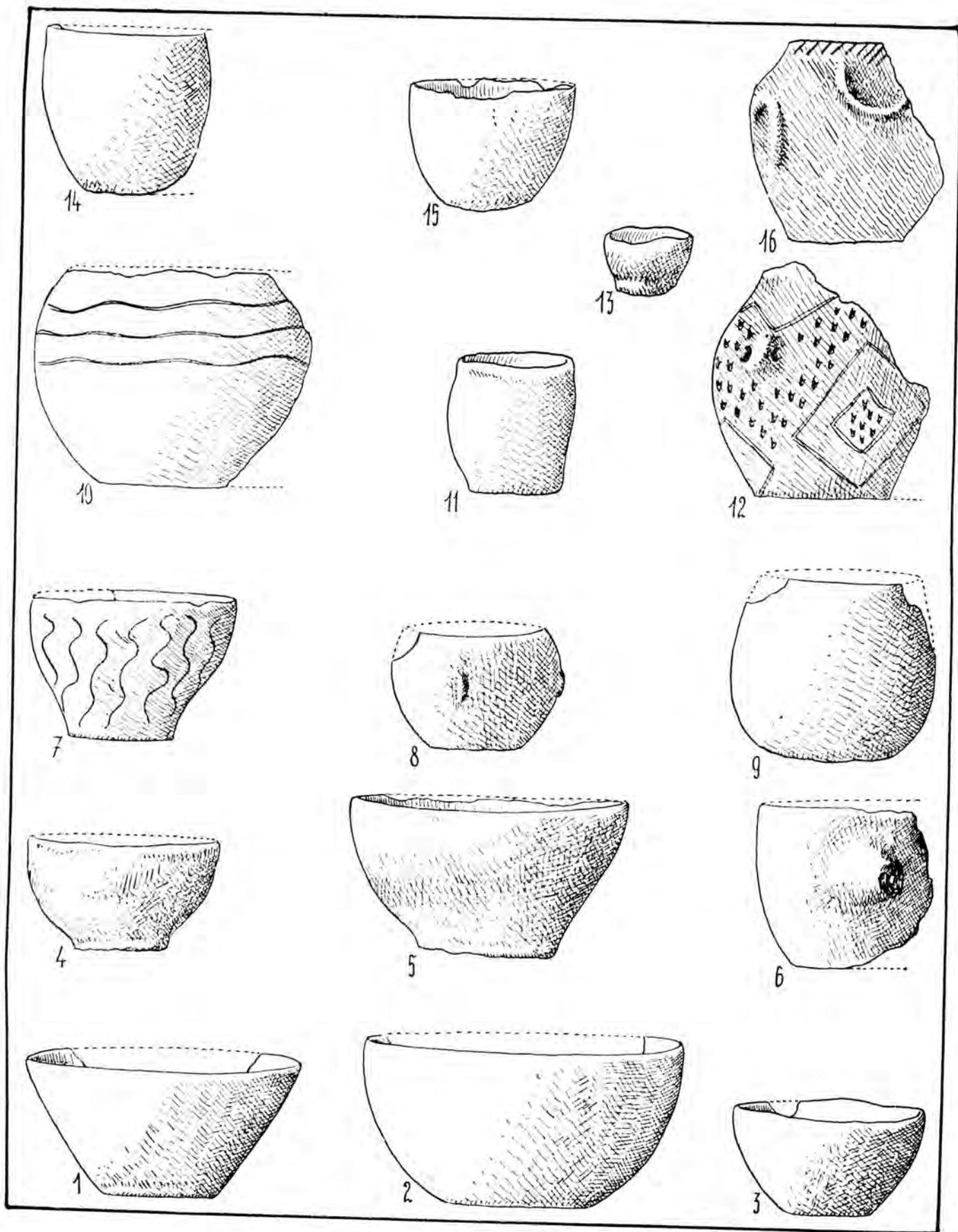

TORDOS

1—16 = 9/20

1—8. Agyagtálak, alakjuk enyhén ívelt oldalú csónkakúp, csaknem valamennyi finoman iszapolt, bevont, simított, de a 4. durva iszapolású. Tónusuk: 1., 2., 8. piszkos-szürke, 3., 5. barna-vörös, 4., 6. téglavörös és a 7. sárgásbarna. A 3. fényesített, a 7. hullámvonal-díszes. 9., 11., 14—15. Agyagpoharak, valamennyi finoman iszapolt, bevont, simított; tónusuk: 9. piszkos-szürke, 11., 14—15. barna-vörös. A 11. fényesített. 10., 16. Agyagcsészék, mindkettő finoman iszapolt, bevont, simított, barnavörös színű. A 10. fényesített és mélyített vonaldíszes. 12. Agyaghögre, finoman iszapolt, simított, téglavörös színű, mélyített szalagdíszes. 13. Miniatűr-edény, u. o. techn. és tónusú. Feneke kissé profilált.

1—8. Kegelstumpfförmige Schüsseln mit sanft gebogenen Wänden, gewöhnlich fein geschlämmt, mit Schlick überzogen und geglättet, nur Nr. 4 ist grob geschlämmt, Nr. 1—2, 8 schmutziggrau, 3, 5 braunrot, 4, 6 ziegelrot, 7 gelblichbraun, 3 poliert, 7 mit Wellenlinien verziert und poliert. 9, 11, 14—15. Wasserglasförmige Gefässchen, fein geschlämmt, überzogen und geglättet. Nr. 9 schmutziggrau, 11, 15 braunrot, 11 poliert. 10—16. Verzierte Töpfchen von braunroter Farbe, fein geschlämmt, überzogen, geglättet. 10 ist mit Wellenlinien verziert und poliert. 12. Topf, fein geschlämmt, geglättet, ziegelrot, mit eingeritzter Bandverzierung. 13. Miniatürgefäß von derselben Technik und Farbe, Boden schwach profiliert.

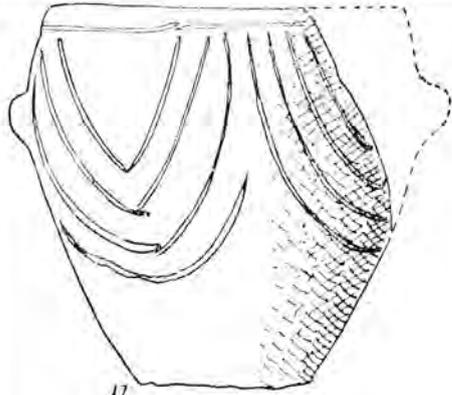
TORDOS

1—15 = 9/20

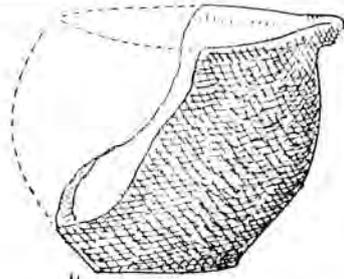
1—6., 8—9. Ivelt oldalú miniatür-edények, finoman iszapoltak, bevontak, simítottak. Az 1., 5. szürkés-barna, a 2. vadgalamb-szürke, 3., 4., 6. téglavörös, 8—9 barnavörös színű, 7. Ivelt oldalú bögre, finoman iszapolt, simított, piszkos téglavörös tónusú. 10. Agyagbögre átlukasztott bütyök-(zsineg-)füllel, finoman iszapolt, bevont, simított, szürkés-barna színű. 11. Szűkülő szájú bögre, u. o. techn., fekete foltos égetésű, füstölt, fényesített, helyenként kiüt a barnavörös máz. 12. Enyhén ívelt oldalú bögre, durván iszapolt, simított, piszkos barna színű, mélyített vonaldíszes, bütykös. 13. Hasonló bögre, közepfinoman iszapolt, simított, téglavörös színű, 2 bütykös, mélyített vonaldíszes. 14. Ivelt oldalú csésze kiöntővel, u. o. techn., barnavörös színű. 15. Csonkakúp alakú bögre vertikálisan átfürt zsinégfüllel, finoman iszapolt, simított, belül és peremének külső széle fekete füstölt, löbbi része téglavörös színű, mélyített szalagdísz ékíti.

1—6, 8—9. Miniaturgefäße mit geschweiften

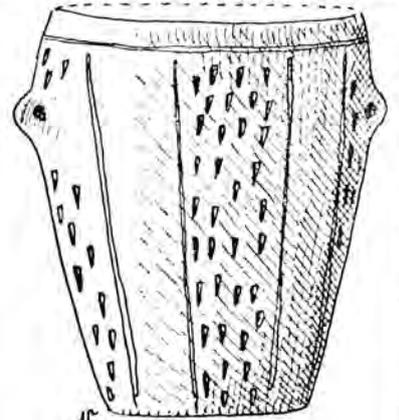
Wänden, fein geschlämmt, überzogen und geglättet, 1, 5 graubraun, 2 wildtaubengrau, 3—4, 6 ziegelrot, 8—9 braunrot. 7. Napf von ähnlicher Form, fein geschlämmt, geglättet, von schmutzig-ziegelroter Farbe. 10. Napf mit horizontal durchbohrten Warzenhenkeln, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, von graubrauner Farbe. 11. Napf mit sich verjüngender Mundöffnung von derselben Technik, schwarzfleckig gebrannt, geschmaucht, poliert, stellenweise schlägt der braunrote Überzug durch. 12. Napf mit sanft gebogener Wand, grob geschlämmt, geglättet, von schmutzibrauner Farbe, mit Linienverzierung und Warze. 13. Desgl. mit 2 Warzen und Linienverzierung, mittelfein geschlämmt, geglättet, Farbe: ziegelrot. 14. Tasse mit Ausguss und geschweiften Wandung, Technik wie oben, Farbe: braunrot. 15. Kegelstumpfförmiger Topf mit eingeritzter Bandverzierung und zwei vertikal durchbohrten Schnurhenkeln, fein geschlämmt, geglättet. Innenseite und Randsaum schwarz, sonst von ziegelroter Farbe.

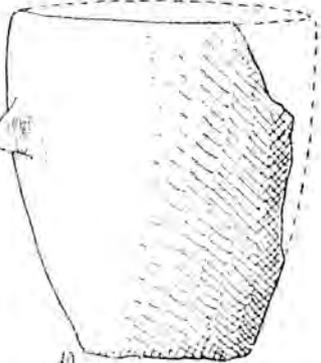
13

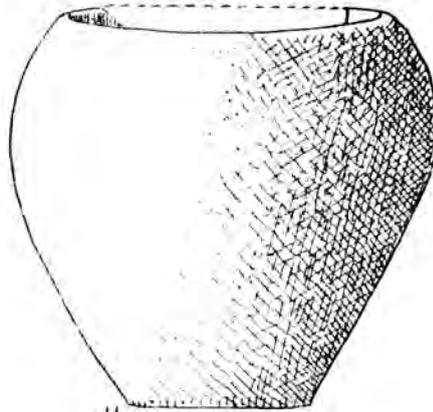
14

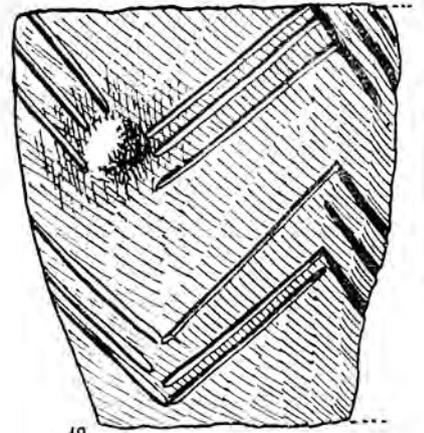
15

10

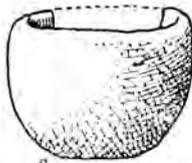
11

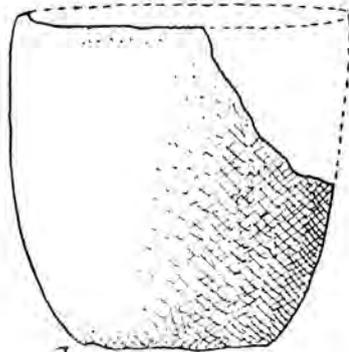
12

5

6

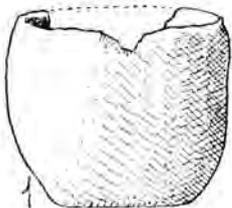
7

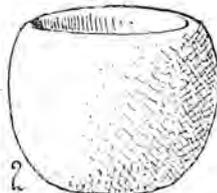
8

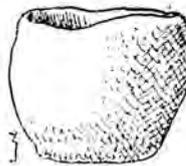
9

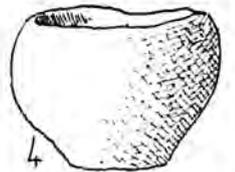
1

2

3

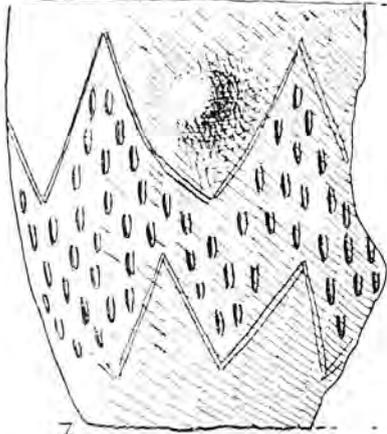
4

TORDOS

1—9 = 9/20

Ivelt oldalú bögrék, az **1.** durván iszapolt, simított, a többi finoman iszapolt, bevont simított. Tónus tekintetében **1—7.** téglavörös, **8—9.** barnavörös színű. Az **5—7.** dudora átfúratlan, a **2.** vízszintesen, a **4., 8—9.** vertikálisan átfúrt. Valamennyit mélyített szalagdísz ékíti.

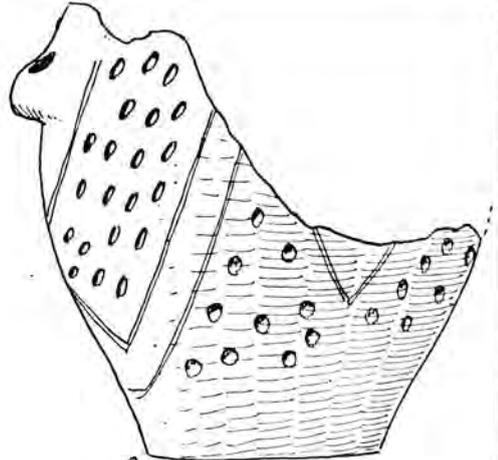
Näpfe mit geschweifter Wandung und eingeritzter Bandverzierung. Nr. **1** grob, die anderen fein geschlämmt, überzogen und geglättet. Farben: **1—7** ziegelrot, **8—9** braunrot, **5—7** haben nicht durchbohrte Warzen, **2** ist horizontal, **4, 8—9** vertikal durchbohrt.

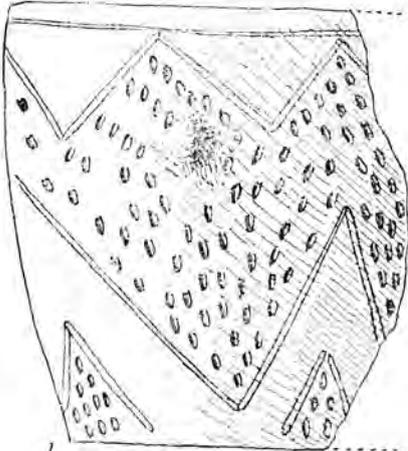
7

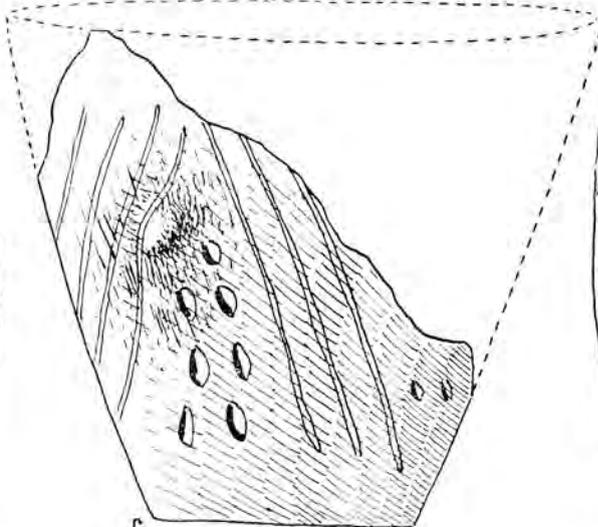
8

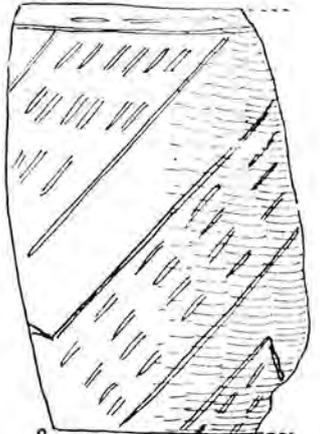
9

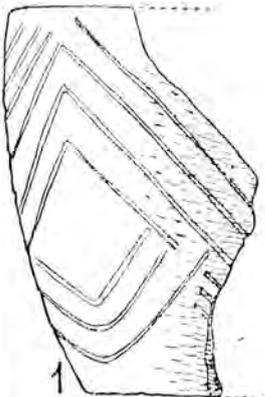
4

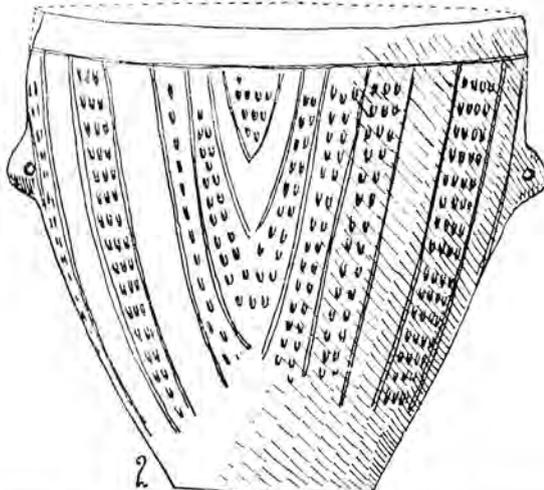
5

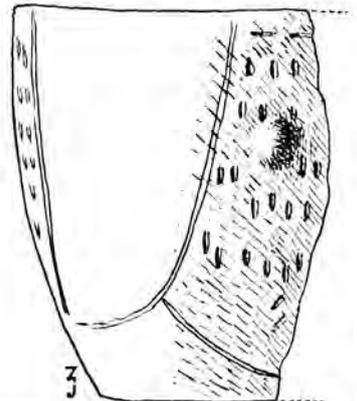
6

1

2

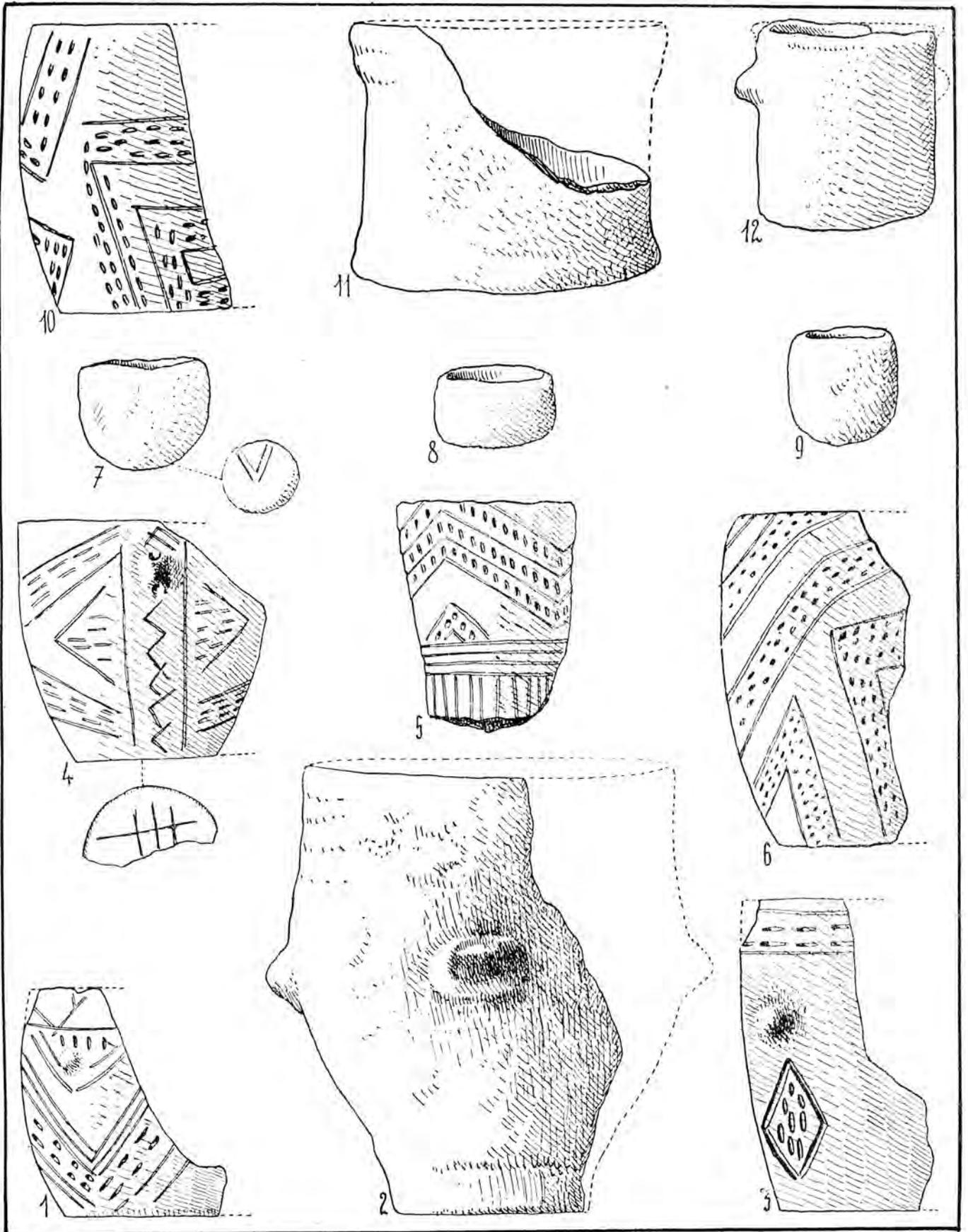
3

TORDOS

1—12 = 9/20

1. Ivelt oldalú bögre töredéke, finoman iszapolt, simított, téglavörös színű, mélyített szalagdíszes, bütyökfüles. **2.** Bütykös edény töredéke profilált fenékkal, durván iszapolt, felületesen simított, piszkos-téglavörös színű. **3.** Csonkakúp alakú bögre töredéke, finoman iszapolt, simított, belül és peremének külső széle feketére füstölt, többi része téglavörös, — bütykös, mélyített szalagdísz ékíti. **4—5.** Hasonló bögrék töredékei, finoman iszapoltak, simítottak, piszkos-téglavörös színűek, mélyített szalagdíszesek, a **4.** fenékén tulajdonjegy. **6.** U. o. bögre töredéke, finoman iszapolt, bevont, simított, vadgalamb-szürke tónusú. Mélyített szalagdíszes. **7—9.** Miniatur-edények, finoman iszapoltak, bevontak, simítottak, — a **7—8.** piszkos barna-vörös, a **9.** vadgalamb-szürke színű. A **7.** fenékén tulajdonjegy. **10.** Ivelt oldalú bögre töredéke, u. o. techn., mélyített szalagdíszes, a szabad mezőket húsvörös bevonás borítja. Tónusa is megfelel ennek a festésnek. **11.** Benyomott fallú, hengeres bögre kihajló peremmel s szélesedő fenékkal. Finoman iszapolt, felületesen simított, téglavörös színű. **12.** Hasonló bögre, u. o. techn., színe piszkos téglavörös, 2 zsinégfüle vertikálisan átfúrt (egyik letört).

1. Bruchstück eines geschweiften Napfes mit eingeritzter Bandverzierung und Warzenhenkeln, fein geschlämmt, geglättet, ziegelrot. **2.** Bruchstück eines Gefäßes mit Warzen und profiliertem Boden, grob geschlämmt, oberflächlich geglättet, schmutzigziegelrot. **3.** Bruchstück eines kegelstumpfförmigen Napfes mit Warzen und eingeritzter Bandverzierung, fein geschlämmt, geglättet. Innenseite und Aussenwand schwarz geschmaucht, sonst ziegelrot. **4—5.** Desgl., von schmutzigziegelroter Farbe, am Boden von **Nr. 4** Eigentumsmarke. **6.** Desgl., fein geschlämmt, überzogen, geglättet. Farbe: wildtaubengrau. **7—9.** Miniaturgefässe, Technik wie oben, **Nr. 7—8** schmutzigbraunrot, **Nr. 9** wildtaubengrau, **Nr. 7** hat am Boden eine Eigentumsmarke. **10.** Bruchstück eines geschweiften Napfes mit eingeritzter Bandverzierung. Die freien Felder sind mit fleischroter Farbe überzogen, die auch der Grundfarbe des Napfes entspricht. Technik wie oben. **11.** Zylindrischer Napf mit eingedrückter Wand, ausladendem Rande und nach unten sich erweiterndem Boden. Fein geschlämmt, oberflächlich geglättet, Farbe: ziegelrot. **12.** Desgl. von derselben Technik. Farbe: schmutzigziegelrot. Die zwei Schnurhenkel sind vertikal durchbohrt (einer ist abgebrochen).

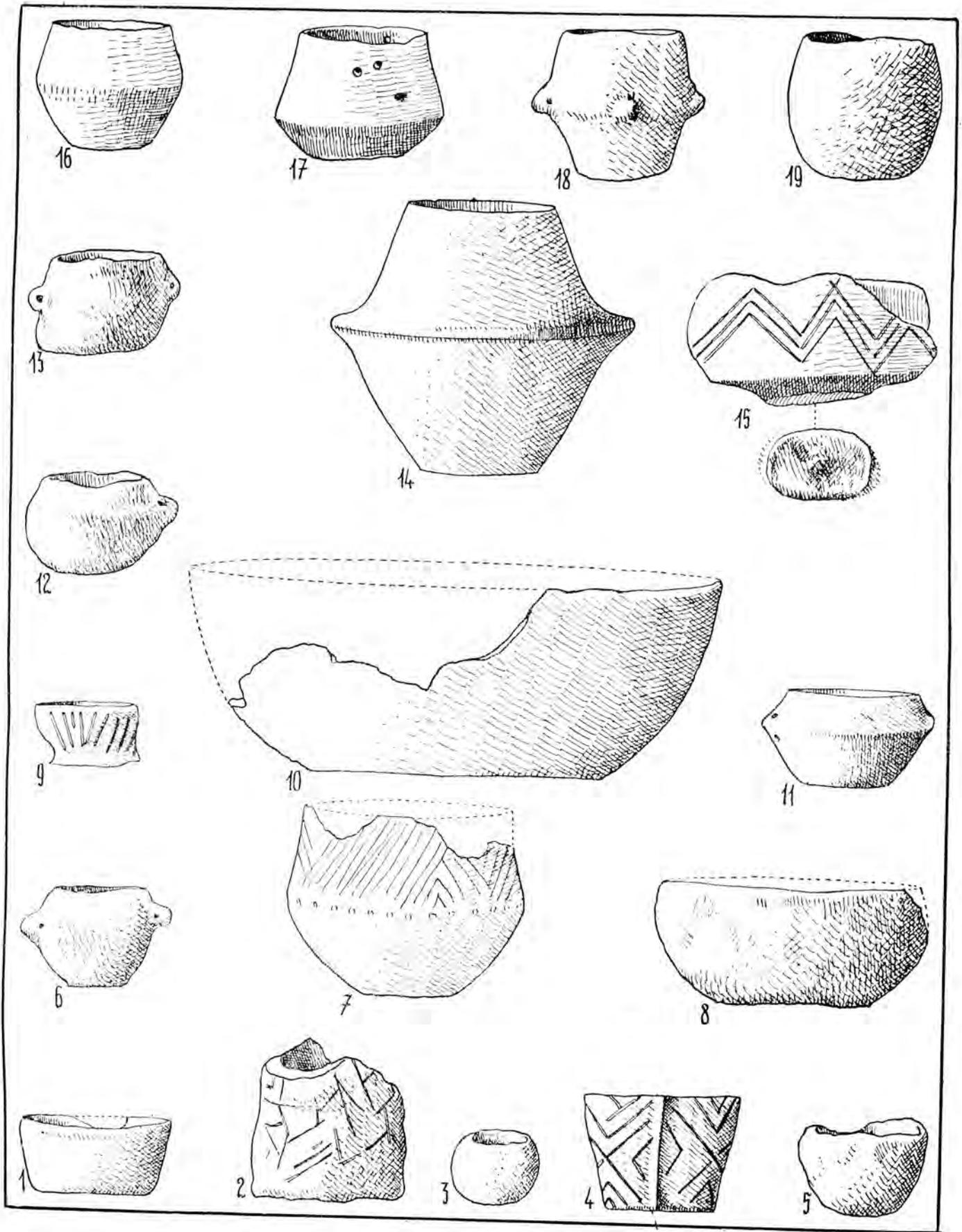
TORDOS

1—19 = 9/20

1—6., 9., 12—13., 19. Miniatur-edények, az 1—6., 9. finoman iszapolt, bevont, simított, a 12—13., 19. durván iszapolt s felületesen simított, — tónus tekintetében: 1., 4—6., 9., 12. téгла-vörös, 2—3., 13. piszkos-barna, 19. barnás-szürke. 7. Kettős csonkakúp alakú bögre fele, finoman iszapolt, bevont, simított, foltos égetésű, belül fekete, kívül foltos és barnavörös, — enyhén benyomott pont- és bekarcolt vonaldísz ékíti, mint az aeneolithikus példányokat. 8. Ivelt oldalú agyagtál fele, durván iszapolt, felületesen simított, piszkos-barna színű. 10. Agyagtál fele, finoman iszapolt, bevont, simított, foltos égetésű, helyenként fekete, másutt barnavörös. Pereme helyenként benyomott. 11. Kettős csonkakúp alakú csupor, u. o. techn., belül s pereme alatt vadgalamb-szürke, lennebb barnavörös, válla kissé kiáll, jobbról és balról 2—2 vízszintesen átfúrt dudorfüle van. 14. U. o. alakú és technikájú csupor, fényesített, jobbról-balról lapos dudor-fogantyúi vannak. Barnavörös, de helyenként a hibás égetés miatt szürkébe esap át. 15. Ovális edényke kiálló talppal, mely letört, u. o. techn., színe szürkés-fekete. Mélyített vonaldíszű. 16. Kettős csonkakúp alakú csupor, u. o. techn., színe téгла-vörös. 17. U. o. alakú techn. és tónusú csupor, pereme kissé kihajlik, fennt egy helyütt két, egy helyütt pedig egy lyukkal átfúrt. 18. Kettős tagolású csupor, durván iszapolt, bevont, felületesen simított, barnavörös színű, 4 kiálló bütyke vertikálisan fúrt.

1—6., 9., 12—13., 19. Miniatur-Gefässe, 1—6., 9. fein geschlämmt, überzogen, geglättet, 12—13.,

19. grob geschlämmt und oberflächlich geglättet, 1., 4—6., 9., 12. ziegelrot, 2—3., 13. schmutziggelbraun, 19. braunlichgrau. 7. Hälfte eines Napfes von der Form eines Doppelkegelstumpfes, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, mit fleckigem Brand, innen schwarz, aussen fleckig und braunrot, mit leicht eingedrückter Punkt- und eingritzter Linienverzierung wie bei den aeneolithischen Exemplaren. 8. Hälfte einer Schüssel mit geschweifeter Wandung, grob geschlämmt, oberflächlich geglättet, Farbe schmutziggelbraun. 10. Hälfte einer ähnlichen Schüssel mit stellenweise eingedrücktem Rand, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, fleckiger Brand, stellenweise von schwarzer, sonst von braunroter Farbe. 11. Doppelkonisches Töpfchen mit etwas vorstehender Schulter und je zwei wagrecht durchbohrten Schnurhenkeln, Technik wie oben, Innenseite und unter dem Aussenrande laubengrau, weiter abwärts braunrot. 14. Topf von ähnlicher Form und Technik, mit flachen Warzengriffen, rötlichbraun, stellenweise infolge fehlerhaften Brandes grau, poliert. 15. Ovales Gefässchen mit vorspringendem, abgebrochenem Fuss und Ritzlinienverzierung, Technik wie oben, Farbe grauschwarz. 16. Doppelkonisches Gefässchen von derselben Technik. Farbe: ziegelrot. 17. Ähnliches Gefässchen von derselben Form, Technik und Farbe, Rand etwas ausladend, mit einem, bzw. zwei Löchern versehen. 18. Doppelt gegliedertes Gefässchen, grob geschlämmt, überzogen, oberflächlich geglättet, braunrot, die vier Warzen sind vertikal durchbohrt.

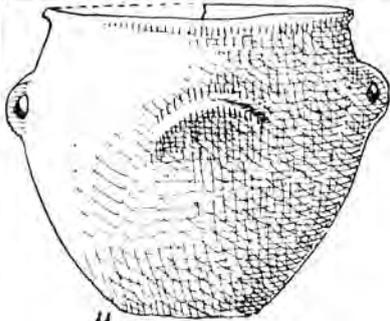
TORDOS

1—13 = 9/20

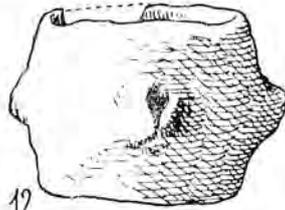
1. Kettős csonkakúp alakú bögre 4 vertikálisan átfúrt bütyökkel, finoman iszapolt, simított, téglavörös színű, helyenként fekete foltos. **2.** U. o. alakú, technikájú és tónusú bögre, mélyített szalagdísszel, a mélyülésekben helyenként fehér tömés nyoma, peremén 2 lyuk, ezek alatt a csonkakúpok találkozási élén 1—1 vertikálisan átfúrt zsinégfüllel. **3.** Kettős tagolású bögre, finoman iszapolt, simított, piszkos-barnavörös színű, közepén 4 dudor. **4.** Kettős csonkakúp alakú edényke, u. o. techn. és tónusú, két zsinégfüle vertikálisan átfúrt. **5.** U. o. alakú, techn. és színű edényke. **6.** Kettős tagolású, 4 bütykű bögre, durván iszapolt, felületesen simított, vadgalamb-szürke színű. **7.** U. o. alakú és techn. 4 bütykös bögre, színe piszkos barnás-szürke. **8.** U. o. alakú, techn., de téglavörös színű, 4 bütykös bögre. **9.** Kettős csonkakúp alakú bögre, durván iszapolt, simított, belül feketére füstölt, kívül piszkos barna-vörös. Testén elől és hátul 1—1 vertikális, lapos dudorocska, peremén kiálló fogantyú törési nyoma. **10.** U. o. alakú, de finoman iszapolt, bevont, simított, barna-vörös színű bögre, testén 4 dudor, ezek vertikálisan fúrtak. **11.** Kettős tagolású bögre, durván iszapolt, simított, elől és hátul félkörös bordatag ékíti, jobbról-balról a közepén behorlyolt, horizontális fúrású, kisméretű szalagfüle van. Szürkés-barna. **12.** U. o. alakú s technikájú pohár, 4 dudora vertikálisan fúrt, színe barnás-vörös. **13.** Ivelt csonkakúpos bögre, u. o. techn., piszkos-barna színű, foltos égetésű, derekán 4 lapos dudor.

1. Doppelkonischer Napf mit vier vertikal durchbohrten Warzen, fein geschlämmt, ziegel-

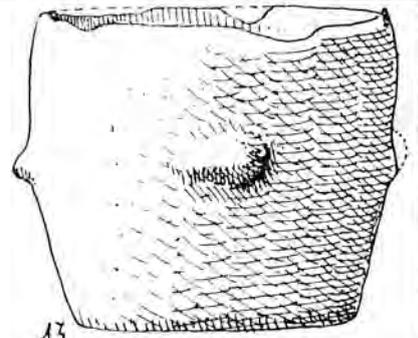
rot, stellenweise schwarzfleckig. **2.** Napf von ähnlicher Form, Technik und Farbe mit eingritzter Bandverzierung, in den Vertiefungen stellenweise Spuren von weisser Inkrustation. Am Rande 2 Löcher, unter diesen sitzen am Bauchknick senkrecht durchbohrte Schnurösen. **3.** Doppelkonischer Napf mit vier Warzen in der Mitte der Aussenwand, fein geschlämmt, geglättet, von schmutzibrauner Farbe. **4.** Doppelkonisches Gefässchen mit 2 senkrecht durchbohrten Schnurhenkeln, Farbe und Technik wie oben. **5.** Gefässchen von derselben Form, Technik und Farbe. **6.** Doppelkonischer Napf mit vier Warzen, grob geschlämmt, oberflächlich geglättet, Farbe wildtaubengrau. **7.** Napf mit vier Warzen von ähnlicher Form und Technik, Farbe: schmutzigbräunlichgrau. **8.** Napf mit vier Warzen von ähnlicher Form und Technik, Farbe: ziegelrot. **9.** Doppelkonischer Napf mit zwei senkrechten flachen Warzen und der Bruchspur eines aufragenden Henkels am Rande, grob geschlämmt, geglättet, innen schwarz geschmaucht, aussen schmutzibraun. **10.** Napf von derselben Form mit vier senkrecht durchbohrten Warzen, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, braunrot. **11.** Doppelkonischer Napf mit je zwei gegenständigen, gekerbten und wagrecht durchbohrten Raudhenkelchen, bzw. halbkreisförmigen Rippen. Farbe: graubraun. **12.** Doppelt gegliedertes Gefäss von derselben Technik, die vier Warzen sind vertikal durchbohrt, Farbe: bräunlichrot. **13.** Kegelstumpfförmiger Napf mit etwas geschweiffter Wandung, Technik wie oben, Farbe schmutzibraun mit Brandflecken.

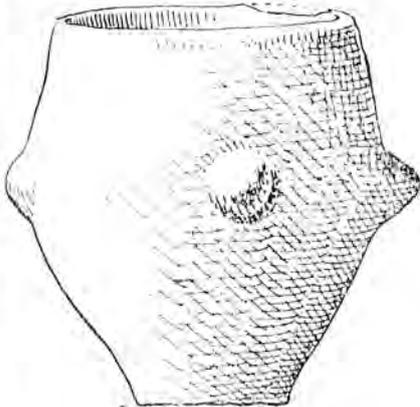
11

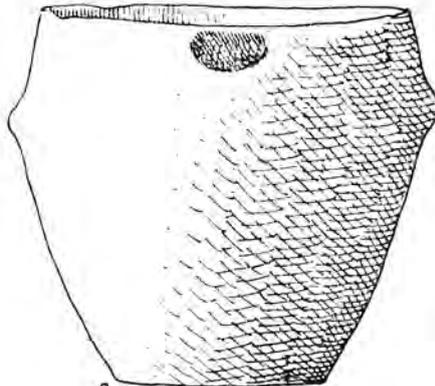
12

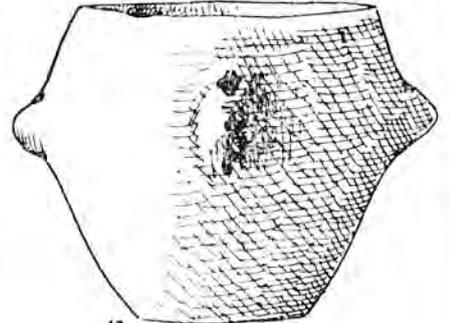
13

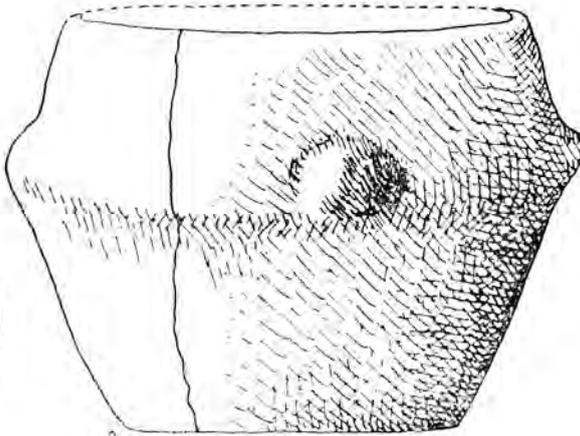
8

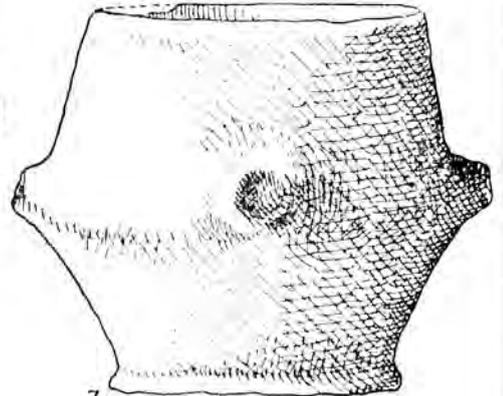
9

10

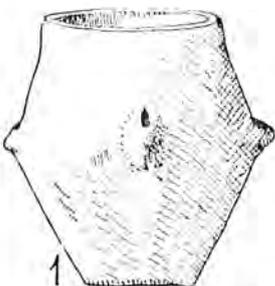
6

7

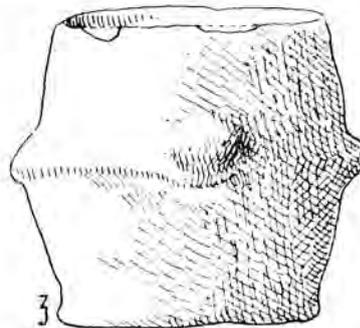
5

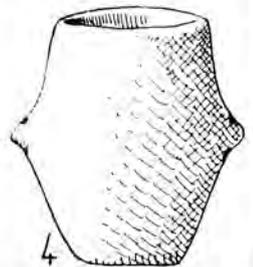
1

2

3

4

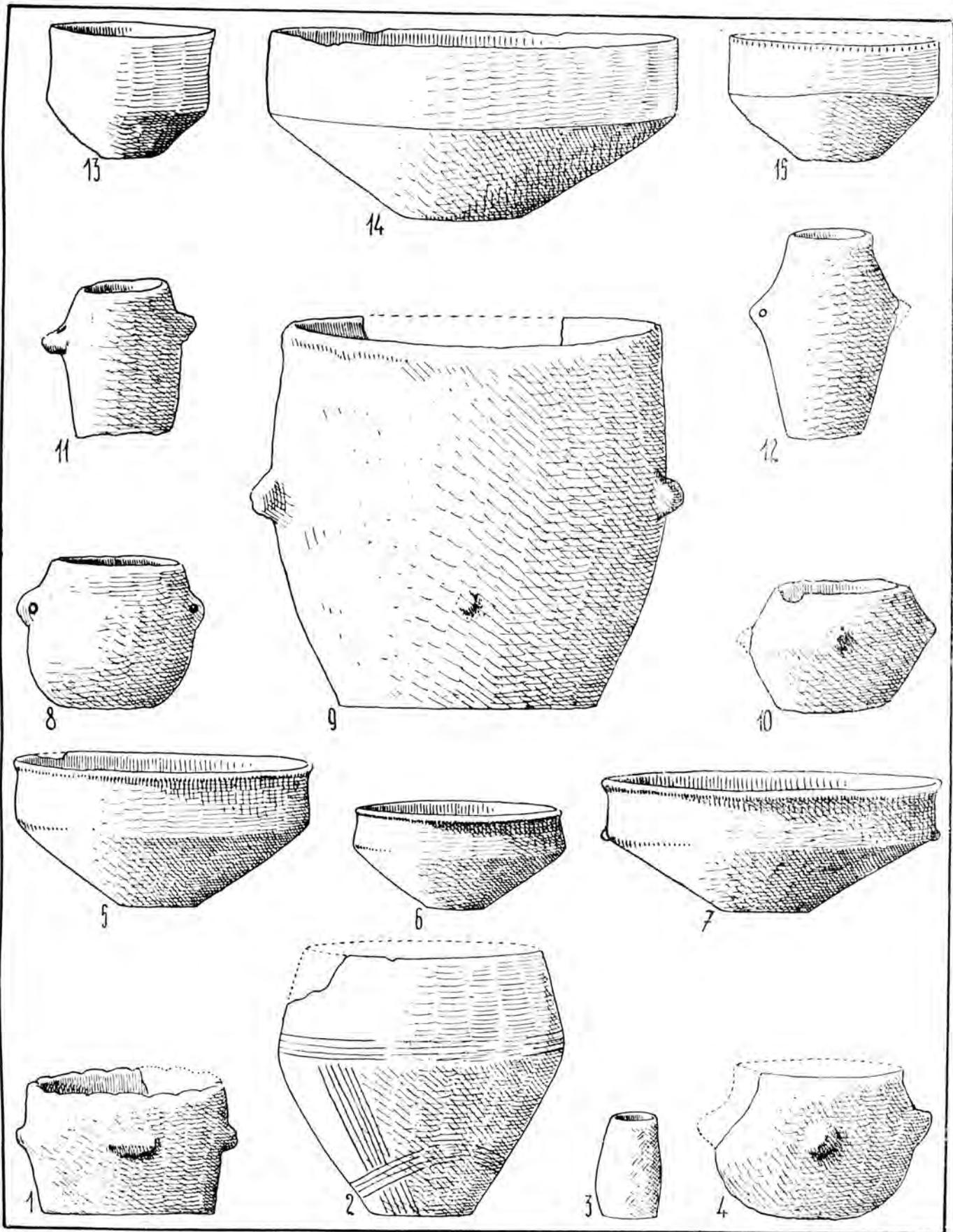
TORDOS

1—15 = 9/20

1. Csonkakúp alakú kis bögre, durván iszapolt, felületesen simított, piszkos barna-vörös színű, peremén ujjbenyomások, derekán négy lapos dudor, közepükön ujjbeggyel benyomva. 2. Kettős csonkakúp alakú bögre fele, finoman iszapolt, simított, foltos égetésű, barnavörös színű, fekete foltokkal tarkítva, sekély mélységű vonaldísz ékíti. 3. Miniatur-edény, finoman iszapolt, bevont, simított, barnavörös. 4. Kettős tagolású törött bögre, durván iszapolt, simított, derekán 4 hegybe futó bütyök, szürkés-barna. 5. Kettős tagolású tál, finoman iszapolt, bevont, simított, belseje és peremének alja feketére füstölt, fényesített, többi része téglavörös. Pereme profilált. 6. U. o. alakú, techn. tál, de barnavörös. 7. U. o. alakú és techn. tál, belseje és peremének külső része feketére füstölt és fényesített, egyebütt barna-vörös, feneke kissé homorú, pereme profilált, derekán balról és jobbról kis bütykök. 8. Kétfülű edényke, durván iszapolt, felületesen simított, piszkos téglavörös. 9. Ivell oldalú, csonkakúpos bögre, u. o. techn. és tónusú, oldalán 2 csecszerű bütyök, lennebb még 2 kisebb. 10. Kettős tagolású edényke, finoman iszapolt, bevont, simított, barna-vörös, derekán 4 zsinégfüll vertikálisan átfúrva. 11. Miniatur-edény, finoman iszapolt, simított, téglavörös, oldalán 2 vertikálisan átfúrt bütyökfüll. 12. Kettős tagolású, karsú edényke, 2 zsinégfüllet, finoman iszapolt, bevont, simított, fényesített, vadgalamb-szürke. 13. Kettős tagolású csupor, u. o. techn., barna-vörös, belseje és peremének külső széle feketére füstölt. A festett kerámika kísérő típusa. 14. U. o. tagolású tál, u. o. techn., vékonyfalú, fényesített, téglavörös színű. 15. U. o. techn., tónusú kisebb tál töredéke Peremének külső szélén rovátkák.

1. Kleiner, konischer Napf mit Fingereindrücken am Rande und vier flachen, durch Fingerspitzen eingedrückten Warzen auf der

Wandung, — grob geschlämmt, oberflächlich geglättet, Farbe schmutzigbraunrot. 2. Die Hälfte eines doppelkonischen Napfes mit schwach eingeritzter Linienverzierung, — fein geschlämmt, geglättet, fleckig gebrannt, braunrot mit schwarzen Flecken gesprenkelt. 3. Miniaturgefäß, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, braunrot. 4. Doppelkonischer, zerbrochener Topf mit 4 spitzen Warzen, grob geschlämmt, geglättet, graubraun. 5. Doppelkonische Schüssel mit profiliertem Rande, fein geschlämmt, überzogen und geglättet, innen und am unteren Saume des Aussenrandes schwarz geschmaucht, sonst ziegelrot. 6. Schüssel von ähnlicher Form und Technik, braunrot. 7. Schüssel von ähnlicher Form und Technik, Innenfläche und Aussenrand schwarz geschmaucht und poliert, sonst braunrot, Boden etwas konkav, Rand profiliert, rechts und links in der Mitte der Aussenwand kleine Warzen. 8. Zweihenkeliges Gefäßchen, grob geschlämmt, oberflächlich geglättet, Farbe schmutzigziegelrot. 9. Konischer Napf mit geschweiffter Wandung und Warzen darauf, — Technik wie oben, Farbe schmutzigziegelrot. 10. Doppelkonisches Gefäßchen mit 4 vertikal durchbohrten Schnurhenkeln, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, braunrot. 11. Miniaturgefäß mit zwei vertikal durchbohrten Warzenhenkeln, fein geschlämmt, geglättet, ziegelrot. 12. Doppelkonisches, schlankes Gefäßchen mit zwei Schnurhenkeln, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, poliert, wildtaubengrau. 13. Doppelkonische Tasse, Innenfläche und Aussenwand schwarz geschmaucht, sonst braunrot, Technik wie oben, — Begleittypus der bemalten Keramik. 14. Schüssel von ähnlicher Gliederung und Technik, dünnwandig, poliert, Farbe ziegelrot. 15. Bruchstück einer kleineren Schüssel von ähnlicher Form, Technik und Farbe. Der äussere Saum des Randes ist gekerbt.

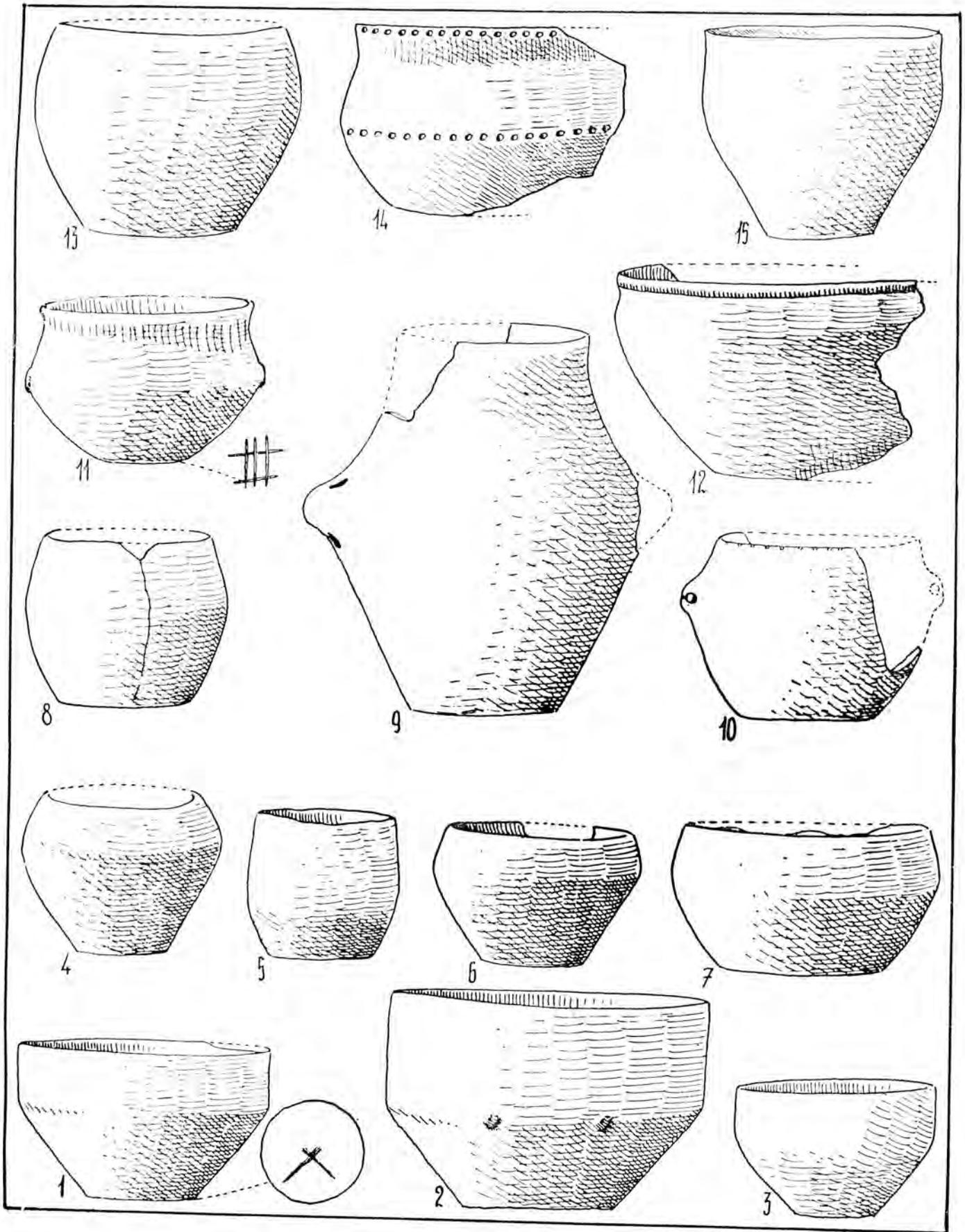
TORDOS

1—15 = 9.20

1. Kettős tagolású tál, finoman iszapolt, bevont, simított, majdnem egészen feketére füstölt és fényesített, csak az alja felé barna-vörös. Fenekén égetés után bekarcolt tulajdonjegy. **2.** U. o. alakú és techn. tál, belül s félig kívül is feketére füstölt, különben téglavörös, elől és hátul 2—2 csecsszerű bütyök van. **3.** U. o. alakú és techn. tálaeska, egy helyen fekete foltos, különben piszkos-barna. **4.** U. o. tagolású és techn. edényke, kívül-belül feketére füstölt és fényesített, de megkopott s szürkés-barna alaplónusa tűnt elő. **5.** Kettős tagolású csupor, u. o. techn., piszkos-barnavörös. **6.** Kettős tagolású tálaeska, u. o. techn., hús-vörös színű bevonás borítja. **7.** U. o. alakú és techn. tál, szürkés-barna, fényesített. **8.** Kettős tagolású edényke, u. o. techn., fényesített, barna színű. **9.** Hármas tagolású bögre, durván iszapolt, simított, téglavörös színű, közepén 2 dudorfüle vertikálisan átfúrva (egyik letört). **10.** U. o. tagolású csupor, finoman iszapolt, bevont, simított, fényesített, barna-vörös színű, helyenként foltos. Pereme külső szélét apró benyomkodások ékítik, 2 kis dudorfüle vízszintesen átfúrt. **11.** U. o. alakú és techn. csupor, külsejét hús-vörös bevonás borította, de csak helyenként maradt meg. A tűzben belseje és külsejének felső fele barnára égett. A közepe táján jobbról és balról lapos dudor. Fenekén tulajdonjegy. **12.** Tál fele, pereme profilált, finoman iszapolt, bevont, simított, fényesített, a feneke körül barna-vörös, különben szürkés-feketére füstölt, belül is. **13.** Kettős tagolású, szűkülő szájú bögre, u. o. techn., fényesített, hús-vörös bevonása még kivehető. A perem külső széle részben feketére füstölt, festése a tűzben helyenként barnásra égett. **14.** Táltörődék, u. o. techn., peremének külső szélét s közepe táját sekély poutsor ékíti. **15.** Kettős tagolású bögre, finoman iszapolt, bevont, simított, fényesített, hús-vörös bevonása jórészt lekopott, részben pedig az égetés rendjén barnává változott.

1. Doppelt gegliederte Schüssel, fein geschlämmt, überzogen, geglättet. Oberfläche schwarz geschmaucht und poliert, gegen den

Boden zu braunrot. Am Boden nach dem Brande eingeritzte Eigentumsmarke. **2.** Schüssel mit Warzen, Form und Technik wie oben, innen und auch aussen bis zur Hälfte schwarz geschmaucht, sonst ziegelrot. **3.** Schüsselchen von ähnlicher Form und Technik, an einer Stelle schwarz gefleckt, sonst schmutzigbraun. **4.** Gefässchen von derselben Gliederung und Technik, innen und aussen schwarz geschmaucht und poliert, doch abgewetzt und so schlägt die graubraune Grundfarbe heraus. **5.** Doppelt gegliederte Tasse von derselben Technik, schmutzigbraunrot. **6.** Doppelt gegliedertes Schüsselchen von derselben Technik, ist mit fleischroter Farbe überzogen. **7.** Schüssel von derselben Form und Technik, graubraun, poliert. **8.** Doppelt gegliedertes Gefässchen von derselben Technik, poliert, braun. **9.** Dreifach gegliederter Napf mit 2 vertikal durchbohrten Warzenhenkeln, grob geschlämmt, geglättet, Farbe: ziegelrot. **10.** Ähnlich gegliedertes Gefäss mit kleinen Randeindrücken und zwei wagrecht durchbohrten Warzenhenkeln, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, poliert, von braunroter Farbe, stellenweise fleckig. **11.** Desgl., mit flachen Warzen, aussen mit fleischroter Farbe überzogen, die nur stellenweise erhalten blieb, innen und der obere Teil der Aussenwand schwarz geschmaucht. **12.** Hälfte einer Schüssel mit profiliertem Rand, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, poliert, rings um den Boden braunrot, sonst grauschwarz geschmaucht, — auch das Innere der Schüssel. **13.** Doppelt gegliederter Napf mit sich verjüngender Mundöffnung, von derselben Technik, poliert, war mit fleischroter Farbe überzogen. Der äussere Saum des Randes ist teilweise schwarz geschmaucht. Der Überzug wurde beim Brennen stellenweise braun. **14.** Bruchstück einer Schüssel von derselben Technik, mit schwacher Punktreihenverzierung am äusseren Randsaum und in der Mitte der Aussenwand. **15.** Doppelt gegliederter Napf, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, poliert, der fleischrote Überzug ist zumeist abgewetzt, teils aber wurde er im Laufe des Brennens braun.

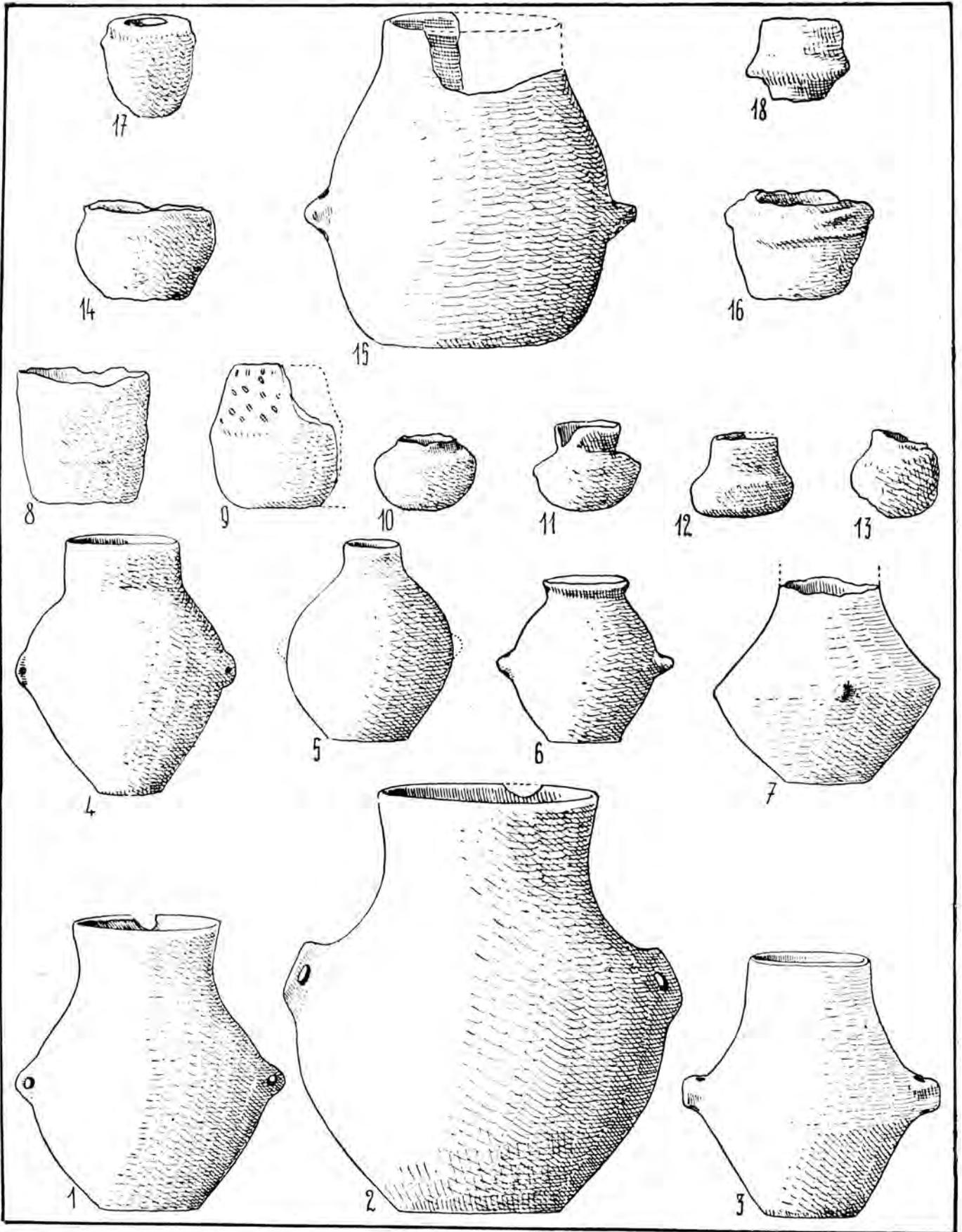

TORDOS

1—18 = 9 20

1. Hármastagolású bögre, finoman iszapolt, bevont, simított, derekán két dudorfül vízszintesen átfúrva, halvány téglavörös. 2. U. o. alakú és technikájú bögre, kétoldalt 1—1 vízszintesen átfúrt kengyelfüllel, barnavörös színű, de belül és pereme, valamint nyaka feketére füstölt. 3. U. o. alakú és technikájú bögre, kétoldalt 1—1 vertikálisan átfúrt bütyökfüllel, színe téglavörös. 4. Hasonló alakú edény, durván iszapolt, felületesen simított, foltos égetésű, barnavörös színű, kétoldalt 1—1 vízszintesen átfúrt bütyökfüle van. 5. U. o. bögre, finoman iszapolt, bevont, simított, sárgásvörös színű, kétoldalt bütyökfülei leváltak. 6. Hármastagolású bögre, u. o. techn., színe piszkosbarna, kétoldalt 1—1 zsinórfüle van, ezek vertikálisan átfúrtak, felettük a perem széle is átlukasztott. 7. U. o. alakú és techn. bögre, majdnem egészen feketére füstölt, csak a fenekére maradt egy kis barnavörös rész. Törött, derekán 4 dudor. 8—14., 16—17. Miniatűr-edények, valamennyi finoman iszapolt, simított, tónus tekintetében: 8., 10—14. piszkosbarna, 16., 17. szürkésbarna, a 9. barnavörös és fényesített, ugyanezt mélyített dísz ékíti. 15. Hármastagolású bögre, durván iszapolt, bevont, simított, feketére füstölt, de rossz égetésű lévén, bevonása jórészt lekopott. Sötétszürke színű, derekán két vertikálisan átfúrt bütyökfül. 18. Miniatűr-edény, finoman iszapolt, simított, téglavörös színű.

1. Dreifach gegliedertes Gefäß mit zwei horizontal durchbohrten Warzenhenkeln, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, blassziegelrot. 2. Ähnliches Gefäß mit 2 wagrecht durchbohrten Henkeln, Technik wie oben, braunrot, jedoch innen und am Hals schwarz geschmaucht. 3. Ähnliches Gefäß mit zwei senkrecht durchbohrten Warzenhenkeln, Technik wie oben, Farbe: ziegelrot. 4. Ähnliches Gefäß mit zwei wagrecht durchbohrten Henkeln, grob geschlämmt, oberflächlich geglättet, fleckig gebrannt, braunrot. 5. Ähnliches Gefäß mit zwei abgebrochenen Warzenhenkeln, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, gelblichrot. 6. Ähnliches Gefäß mit durchbohrtem Rande und zwei senkrecht durchbohrten Schnurösen, Technik wie oben, Farbe: schmutziggelb. 7. Ähnliches Gefäß mit vier Warzen, Rand fehlt, Technik wie oben, fast ganz schwarz geschmaucht, nur gegen den Boden ist ein kleiner braunroter Teil ungeschmaucht geblieben. 8—14., 16—17. Miniaturgefäße, fein geschlämmt und geglättet, 8., 10—14. schmutziggelb, 16., 17. graubraun, 9 braunrot und poliert, ist auch eingeritzt. 15. Dreifach gegliedertes Gefäß mit zwei vertikal durchbohrten Warzenhenkeln, grob geschlämmt, überzogen, geglättet, schwarz geschmaucht, schlecht gebrannt, infolge dessen ist der feine Überzug abgewetzt und die Farbe dunkelgrau. 16. Miniaturgefäß, fein geschlämmt, geglättet, ziegelrot.

17

18

14

15

16

8

9

10

11

12

13

4

5

6

7

1

2

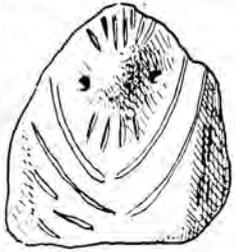
3

TORDOS

1—14 = 9/20

1. Tojásdad csupor, durván iszapolt, simított, piszkos téglavörös színű, kétoldalt 1—1 vertikálisan átfúrt zsinégfüle volt. 2. Hasonló alakú csupor, finoman iszapolt, bevont, simított, szürkés-barna színű. 3. Miniatur-edény, u. o. techn., színe téglavörös, kétoldalt 1—1 zsinégfüle volt, egyik letört. 4. Ivelt oldalú bögre, törött, u. o. techn., színe barnavörös, de ez csak az alján látszik, mert kívül-belül fekete füstölték. Fényesítették is. 5. Ivelt oldalú kis bögre, durván iszapolt, felületesen simított, piszkos téglavörös színű. 6. Ivelt oldalú nagyobb bögre töredéke, finoman iszapolt, bevont, simított, halvány téglavörös színű, mélyített szalagdíz ékíti. 7—10., 14. Négyzetes edények töredékei, finoman iszapoltak, bevontak és simítottak, színük téglavörös, valamennyit mélyített vonaldíz ékíti. 11. U. o. alakú és technikájú edény töredéke, színe barnavörös. 12. Négyzetes edény, törött, u. o. techn., kívül-belül fekete színű. Fekete a törési felülete is. Pereme rovátkolt, felületét mélyített vonal- és fésűdíz, meg jelek ékítik. Rovátkolt az oldalak találkozásai éle is. 13. U. o. edény töredéke, u. o. techn., mélyített vonaldíszes, színe téglavörös, dudorfüle vízszintesen átfúrt.

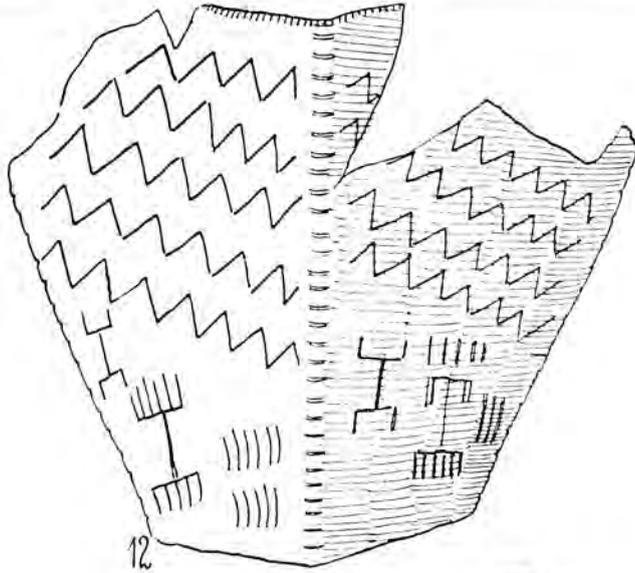
1. Eierförmige Tasse mit zwei senkrecht durchbohrten Schnurösen (abgebrochen), grob geschlämmt, geglättet, schmutzigziegelrot. 2. Ähnliche Tasse, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, graubraun. 3. Miniaturgefäß mit zwei Schnurösen, Technik wie oben, Farbe: ziegelrot. 4. Tasse mit geschweifelter Wandung (zerbrochen), Technik wie oben, poliert, innen und aussen schwarz geschmaucht, im unteren Teile braunrot. 5. Kleine Tasse mit geschweifelter Wandung, grob geschlämmt, oberflächlich geglättet, Farbe: schmutzigziegelrot. 6. Bruchstück von einem mit eingeritzten Bändern verzierten, grösseren Gefäß mit geschweifelter Wandung, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, Farbe: blassziegelrot. 7—10. Bruchstücke von vierkantigen, mit eingeritzten Linien verzierten Gefässen, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, Farbe: ziegelrot. 11. Bruchstück von einem ähnlichen Gefäß von derselben Technik, Farbe: braunrot. 12. Vierkantiges Gefäß, zerbrochen, von derselben Technik, innen und aussen schwarz, Bruch schwarz, Wand mit eingeritzten Linien, Zeichen, Kammverzierung bedeckt, Rand u. Kanten gekerbt. 13. Bruchstück von einem ähnlichen ritzzlinienverzierten Gefäß mit wagrecht durchbohrtem Warzenhenkel, Technik wie oben, Farbe: ziegelrot.

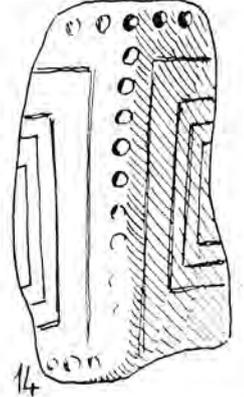
13

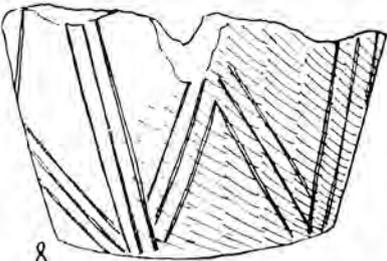
11

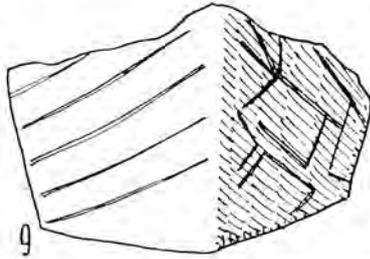
12

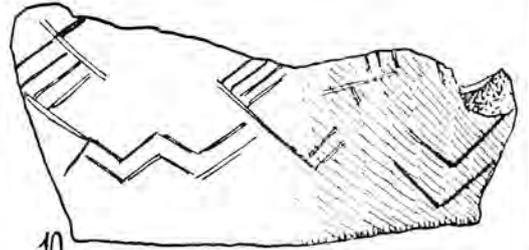
14

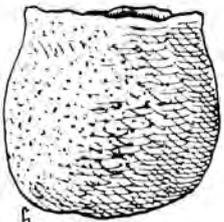
8

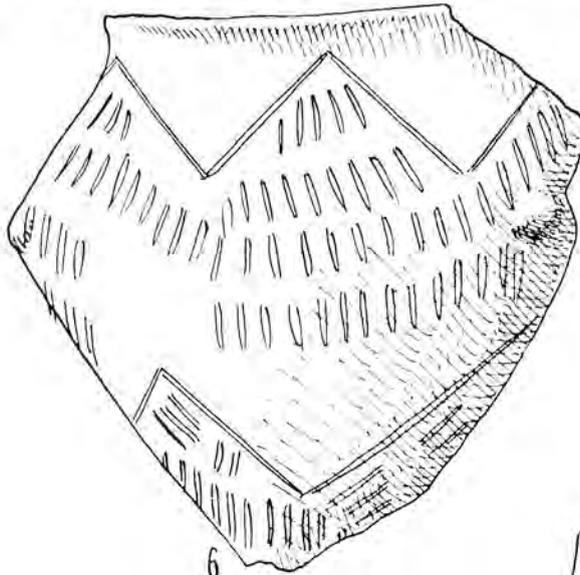
9

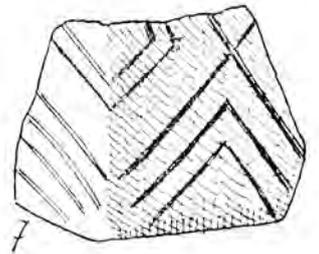
10

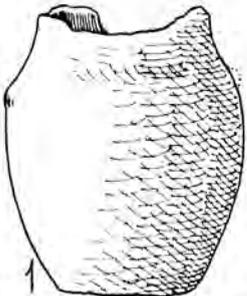
5

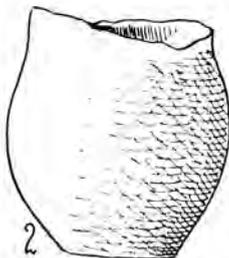
6

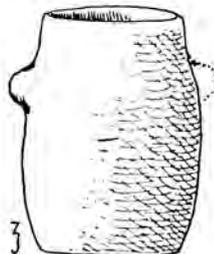
7

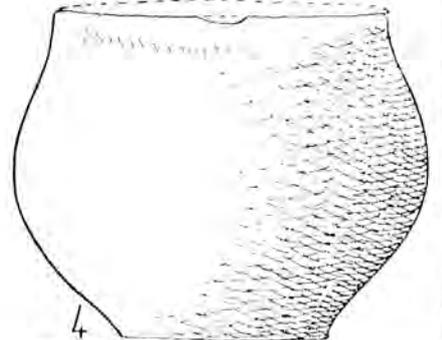
1

2

3

4

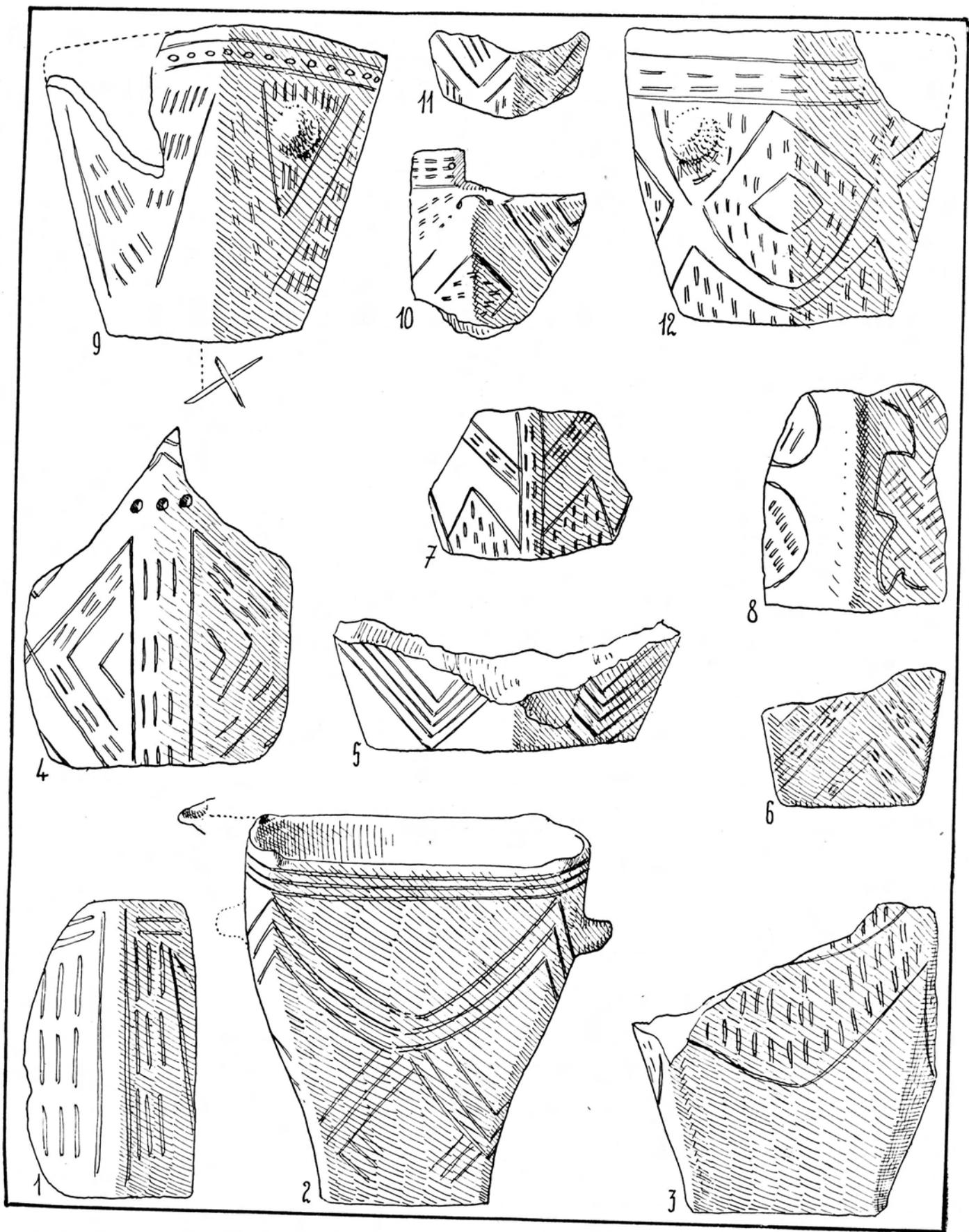
TORDOS

1—12 = 9/20

1., 4., 6—7. Négyzetes edények töredékei, finoman iszapoltak, simítottak, színük téglavörös. Mélyített szalagdíszesek. **2.** Csonka gúlaalakú edény két kiálló dudorral, finoman iszapolt, bevont, simított, barna-vörös színű, mélyített vonaldíszes, pereme szélén a négy sarok kiáll, az egyik csészésen mélyül. **3.** U. o. alakú és techn. edény töredéke, színe téglavörös, mélyített szalagdíszes. **5.** U. o. alakú s technikájú edény töredéke, alaptónusa barna-vörös, mélyített vonaldíszén fekete festés nyoma, a szabadon maradt mezőket húsvörös bevonás borítja. **8.** U. o. alakú s technikájú edény töredéke, durván iszapolt, simított, helyenként fekete foltos, különben téglavörös színű. Mélyített szalagdíszes. **9.** U. o. alakú edény 2 dudorral, finoman iszapolt, simított, mélyített szalagdíszes, téglavörös színű. Fenekén tulajdonjegy. **10.** U. o. edény töredéke, pereme fölé kiálló, átlukasztott, ívelt taggal, vállának bütyke is lyukasztott a reátehető fedő részére, finoman iszapolt, simított, mélyített szalagdíszes, helyenként füstölt, különben téglavörös színű. **11.** U. o. edény töredéke, u. o. techn., szürkésbarna, mélyített szalagdíszes. **12.** Négyzetes högge 2 dudorral, u. o. techn., téglavörös színű, mélyített szalagdíszes.

1, 4, 6—7. Bruchstücke vierkantiger Gefässe

mit Linienverzierung, fein geschlämmt, geglättet, von ziegelroter Farbe. **2.** Gefäß in der Form eines Pyramidenstumpfes mit zwei Warzen und eingeritzter Linienverzierung, am Rande mit vier hervorspringenden Ecken, eine schalenartig vertieft, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, braunrot. **3.** Bruchstück eines ritzverzierten Gefäßes von derselben Form und Technik, Farbe: ziegelrot. **5.** Bruchstück eines Gefäßes von derselben Form und Technik, Grundfarbe braunrot, Spuren von schwarzem Überzug in den eingeritzten Linien sind noch bemerkbar. Die frei gebliebenen Felder sind fleischrot überzogen. **8.** Bruchstück eines gleichen handverzierten Gefäßes, grob geschlämmt, geglättet, stellenweise schwarz gefleckt, sonst ziegelrot. **9.** Gefäß von gleicher Form mit zwei Warzen und eingeritzter Bandverzierung, fein geschlämmt, geglättet, ziegelrot. **10.** Bruchstück eines gleichen ritzverzierten Gefäßes mit aufragendem, durchbohrtem Randvorsatz, — Schulterwarze dem dazugehörigen Deckel entsprechend durchbohrt, — fein geschlämmt und geglättet, teilweise geschmaucht, sonst ziegelrot. **11.** Bruchstück eines gleichen Gefäßes von derselben Technik, mit eingeritzter Bandverzierung, graubraun. **12.** Vierkantiges, ritzverziertes Gefäß mit zwei Warzen, von derselben Technik, ziegelrot.

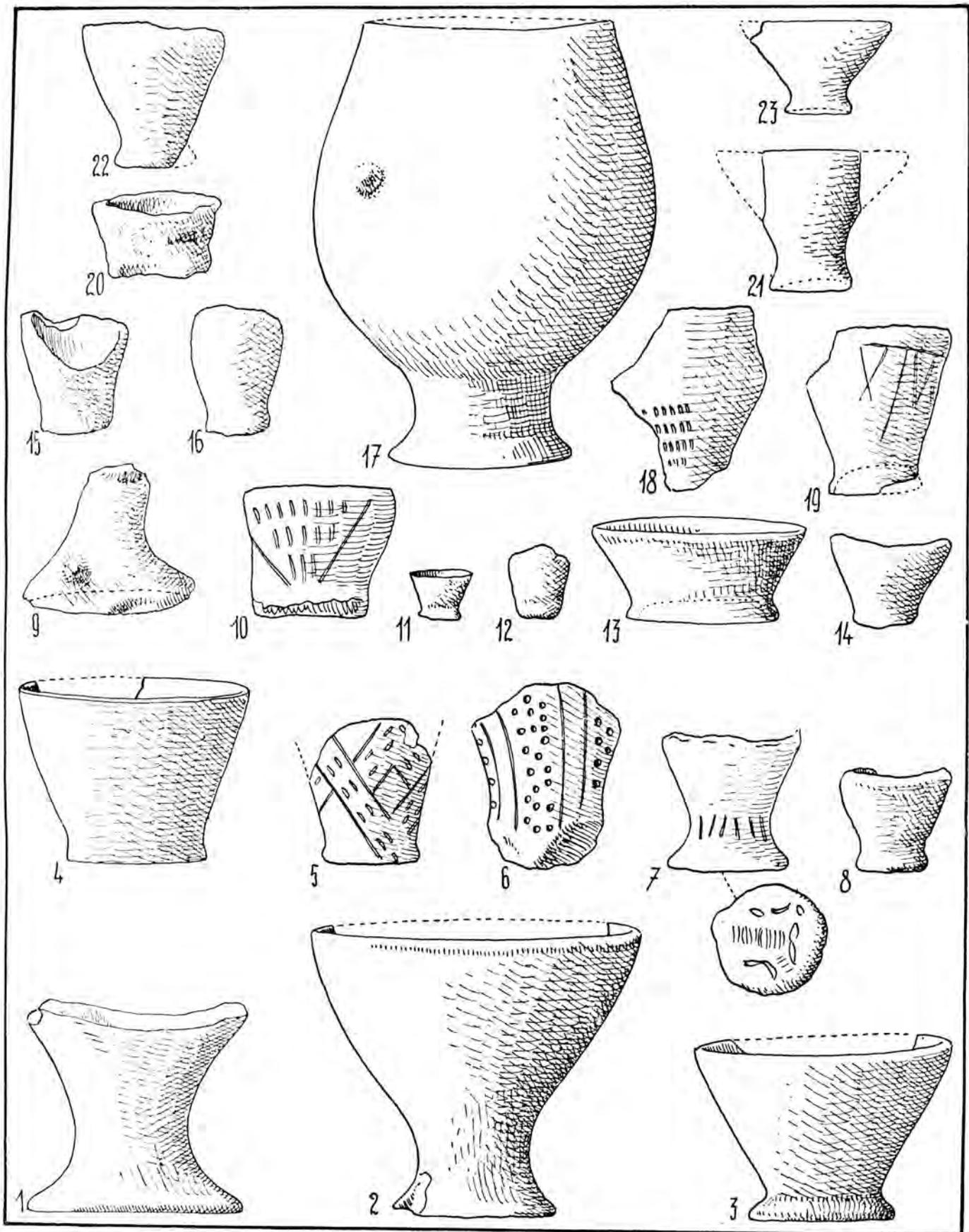
TORDOS

1—23 = 9/20

1. Talpas tál alja, finoman iszapolt, bevont, simított, belül feketére füstölt, kívül téglavörös színű. 2. Talpas tál, u. o. techn., színe kívül-belül téglavörös. 3. Talpas tál, u. o. techn., belül szürkés-barna, kívül barnavörös. 4. U. o. tál töredéke, u. o. techn., kissé füstölt, barnavörös színű. 5. Talpas pohár, u. o. techn., belül feketére füstölt, kívül is megfogta a füst barnavörös alapszínét. Mélyített szalagdíszes. 6. Talpas pohár töredéke, durván iszapolt, simított, téglavörös színű. Mélyített szalagdíszes. 7. U. a. finoman iszapolt, simított, szürke színű, rovátkákkal ékített, a feneke is. 8. U. a. durván iszapolt, simított, téglavörös. 9. Talpas pohár alja, állati lábat utánoz, alsó fele homorú, finoman iszapolt, simított, belül feketére füstölt, kívül téglavörös. 10. Talpas pohár töredéke, u. o. techn., téglavörös színű. 11—12. Miniatűr-edények, u. o. techn., halvány téglavörös színűek. 13., 15. Talpas poharak, durván iszapoltak, simítottak, piszkos téglavörösek. 14., 16., 19—20., 23. Talpas poharak, finoman iszapoltak, simítottak, halvány téglavörös színűek. 17. Talpas pohár, finoman iszapolt, bevont, simított, oldalán dudor, u. o. tónusú. 18. Talpas pohár töredéke, u. o. techn., fényesített, szürkés-barna színű, mélyített díszű. 21. Talpas pohár, u. o. techn., sötétszürkére füstölt. 22. U. o. techn., belül feketére füstölt, kívül piszkos téglavörös színű.

1. Unterer Teil einer Fusschale, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, innen schwarz

geschmaucht, aussen von ziegelroter Farbe. 2. Fusschale von derselben Technik, innen und aussen ziegelrot. 3. Desgl., innen graubraun, aussen braunrot. 4. Bruchstück einer gleichen Fusschale von derselben Technik, etwas geschmaucht, von braunroter Farbe. 5. Bruchstück einer gleichen, verzierten Schale von derselben Technik, innen schwarz geschmaucht, aussen hat der Rauch die braunrote Grundfarbe angegriffen. 6. Desgl., grob geschlämmt, geglättet, ziegelrot. 7. Ähnliches Gefässchen mit Kerbverzierung, auch der Boden, fein geschlämmt, geglättet, grau. 8. Gleiches Gefäss, grob geschlämmt, geglättet, ziegelrot. 9. Unterer Teil eines gleichen Gefässes einen Tierfuss nachahmend, unten konkav, fein geschlämmt, geglättet, innen schwarz geschmaucht, aussen ziegelrot. 10. Bruchstück eines gleichen Trinkgefässes von derselben Technik, Farbe: ziegelrot. 11—12. Miniaturgefässe von derselben Technik, blassziegelrot. 13., 15. Trinkgefässe mit Fuss, grob geschlämmt, geglättet, schmutzig-zeigelrot. 14., 16., 19., 20., 23. Desgl., fein geschlämmt, geglättet, blassziegelrot. 17. Fussbecher mit Warze, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, Farbe wie oben. 18. Bruchstück eines ritzverzierten Fussbechers von derselben Technik, poliert, graubraun. 21. Fussbecher von derselben Technik, dunkelgrau geschmaucht. 22. Desgl., von derselben Form und Technik, innen schwarz geschmaucht, aussen von schmutzigziegelrote Farbe.

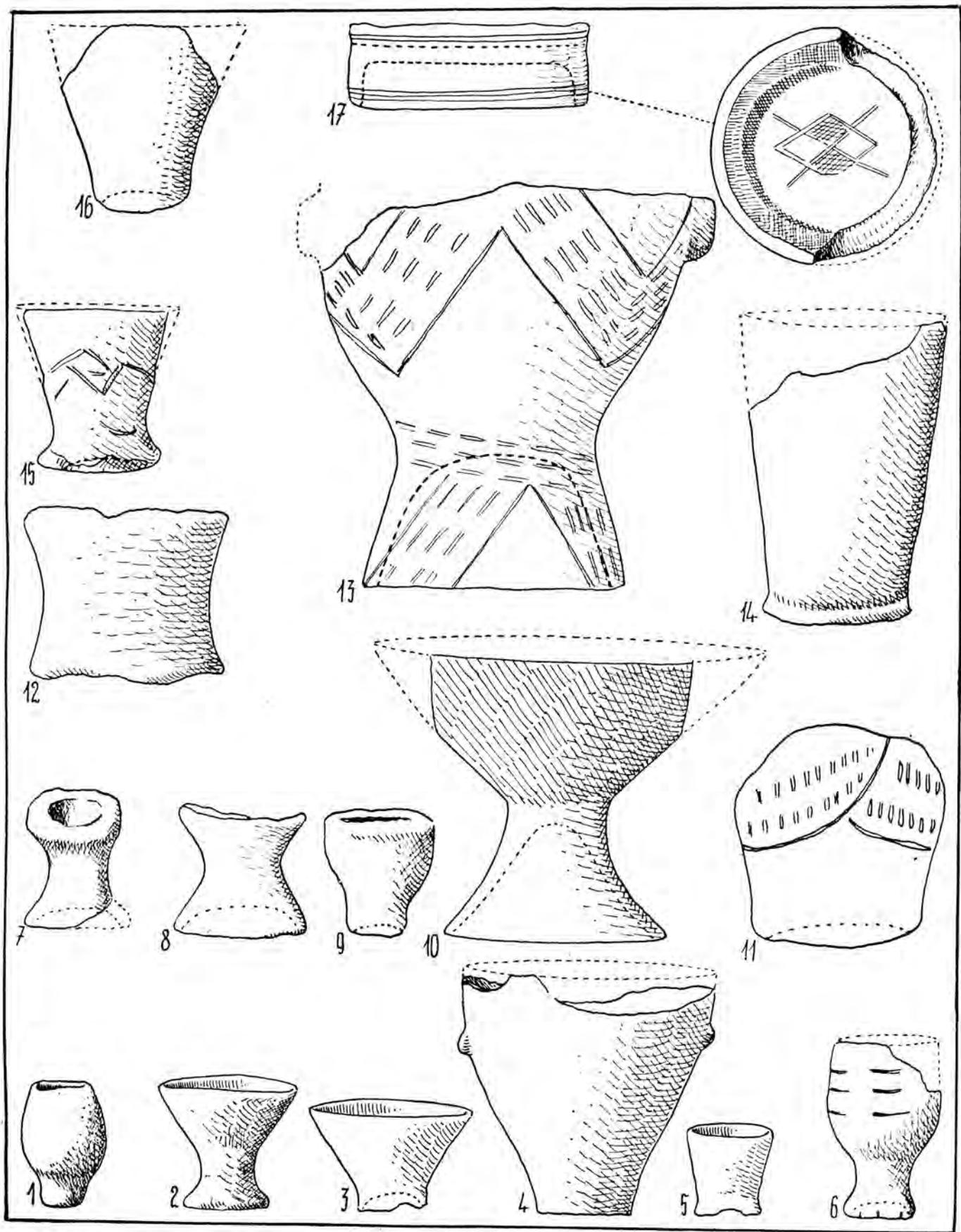

TORDOS

1—17 = 9/20

1. Talpas pohár, finoman iszapolt, simított, sárgás-barna színű. 2. U. a. finoman iszapolt, bevont, simított, barnavörös színű. 3. U. a. durván iszapolt, simított, téglavörös. Talpa homorú. 4. Talpas serleg, finoman iszapolt, simított, téglavörös, talpa kissé homorú. Kétoldalt bütykök. 5. Talpas pohár, durván iszapolt, simított, füstölt téglavörös, talpa homorú. 6—7. U. a. finoman iszapoltak, simítottak, füstölt téglavörösesek, a talpuk homorú, a 6. vonalas díszű, talp szélé rovátkolt. 8. U. a. u. o. techn., de bent feketére füstölt, kívül téglavörös. 9. U. a. u. o. techn., barnavörös, szája bekap. 10. Talpas tál, u. o. techn., a tál kívül-belül feketére füstölt, a homorú talp kívül téglavörös. 11—12. Alúl homorú, tömör edénytalpak, durván iszapoltak, simítottak, téglavörös színűek. 13. Talpas tál, talpa homorú, finoman iszapolt, simított, téglavörös, mélyített szalagdíszes. A perem alatt két ellentett oldalon dudor. 14. Talpas pohár, törött, u. o. techn. és tónusú, talpa lent kissé benyomott. 15—16. Talpas poharak, talpuk kissé homorú, finoman iszapoltak, simítottak, téglavörös színűek. A 15. mélyített vonaldíszű. 17. Hengeres, belül üres edénytalp, u. o. techn., feketére füstölt, kívül vonal- és vessződísz ékíti, feneke közepén valószínűleg tulajdonjegy.

1. Fussbecherchen, fein geschlämmt, geglättet, gelblichbraun. 2. Fusschale, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, braunrot. 3. Desgl., grob geschlämmt, geglättet, ziegelrot. Fuss konkav. 4. Fussbecher mit Warze, fein geschlämmt, geglättet, ziegelrot, Boden etwas konkav. 5. Fussbecherchen, grob geschlämmt, geglättet, ziegelrot, etwas geschmaucht, Boden konkav. 6—7. Desgl., fein geschlämmt, geglättet, ziegelrot, etwas geschmaucht, Boden konkav, Nr. 6 mit Linienverzierung, der Rand des Fusses gekerbt. 8. Desgl., von derselben Technik, innen schwarz, aussen ziegelrot. 9. Desgl., mit eingezogener Mudöffnung, von derselben Technik. 10. Fusschale von derselben Technik, innen und aussen schwarz geschmaucht, der konkave Fuss ist aussen ziegelrot. 11—12. Unten konkave, massive Gefässfüsse, grob geschlämmt, geglättet, von ziegelroter Farbe. 13. Fusschale mit konkavem Fuss, mit zwei Warzen und mit eingeritzter Bandverzierung, fein geschlämmt, geglättet, ziegelrot. 14. Fussbecher von derselben Technik und Farbe, Boden unten etwas eingedrückt. 15—16. Desgl., Farbe schmutzigziegelrot, Nr. 15 mit eingeritzter Linienverzierung. 17. Zylindrischer, innen hohler unterer Teil eines strichverzierten Gefässes, fein geschlämmt, geglättet, schwarz geschmaucht, in der Mitte des Bodens wahrscheinlich Eigentumsmarke.

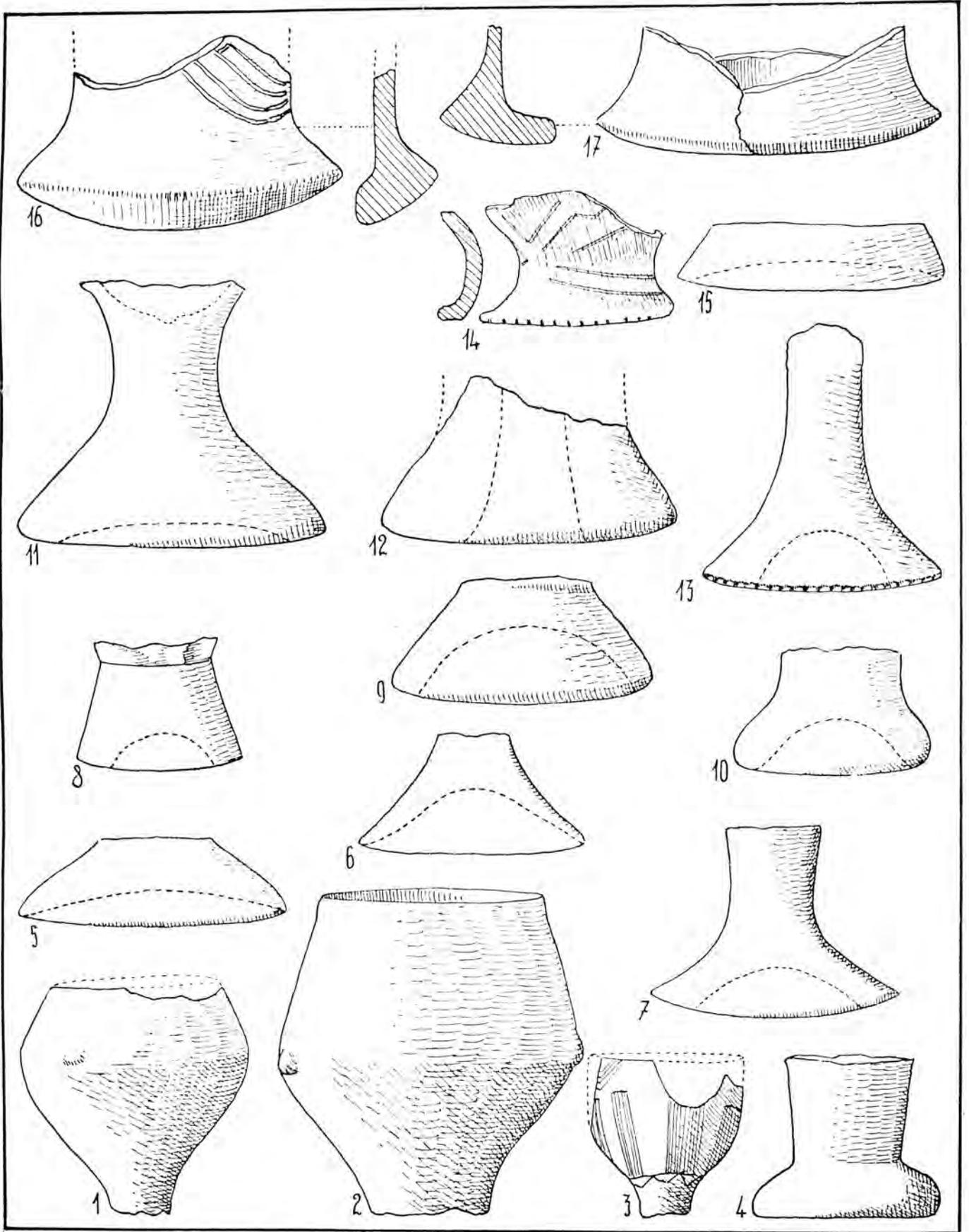
TORDOS

1—17 = 9/20

1. Kettős tagolású talpas serleg, talpa hiányzik, finoman iszapolt, bevont és simított, tónusa szürkés-barna, de kívül húsvörös bevonás borította. Oldalán egy bütyök még megvan. 2. U. o. serleg, talpa hiányzik, u. o. techn., belül és felső részét kívül is feketére füstölték, fényesítették, többi részét húsvörös bevonás borítja. 3. Talpas pohár töredéke, u. o. techn., szürke tónusú és törésű, felületét finoman húzott vonaldísz ékíti. 4. Tömör edénytalp hengeres szárral, gomb-szerű aljjal, u. o. techn., szürkés-barna színű. 5., 9., 15. Serlegtalpak, u. o. techn., aljuk homorú, húsvörös bevonással, a törési felületük lecsiszolt. 6., 7., 10. Hasonló serlegtalpak, u. o. techn., homorúságuk mélyebb, törésük helyén nem csiszoltak, húsvörös bevonással. 8. Hasonló serlegtalp, u. o. techn., vadgalamb-szürke, a törése is, aljának homorulása a közepére terjed. 11. Serlegtalp, u. o. techn., belül feketére volt füstölve, kívül húsvörös bevonás borítja, aljának homorulása enyhe s a középre terjed ki. A szár tetején ujjbennyomás. 12. Serlegtalp, u. o. techn., szürke színű, alja közepén bekap. 13. U. a. u. o. techn., a serleget belül feketére füstölték, kívül húsvörös bevonás borította, az alja kúposan kap fel, széle rovátkolt. 14. Kifelé türemlő, belül üres edénytalp, u. o. techn., mélyített vonaldíszes, széle recézett, színe szürkés-barna. 16. Serlegtalp, belül üres, kifelé türemlik, durván iszapolt, simított, szürkés-barna színű. 17. Hasonló edénytalp u. o. techn., tónusa téglavörös.

Warzen, Fuss fehlt, fein geschlämmt, überzogen, geglättet. Farbe: gräulichbraun, aussen mit fleischroter Farbe überzogen. 2. Desgl., von derselben Technik, Fuss fehlt, innen und aussen auch der obere Teil schwarz geschmaucht, pontiert, sonst mit fleischroter Farbe überzogen. 3. Bruchstück eines linienverzerrten Fussbechers von derselben Technik, Farbe: grau, Bruchfläche grau. 4. Massiver Gefässfuss mit zylindrischem Teil, unten knopfartig, von derselben Technik, graubraun. 5, 9, 15. Becherfüsse von derselben Technik, unten konkav, waren aussen mit fleischroter Farbe überzogen, die Bruchfläche ist abgeschliffen. 6—7, 10. Desgl., von derselben Technik, unten konkav, Bruchfläche ist nicht abgeschliffen, haben fleischroten Überzug. 8. Desgl., von derselben Technik, Farbe: — auch die Bruchfläche wildtaubengrau, unten bis in die Mitte konkav. 11. Desgl., von derselben Technik, innen schwarz geschmaucht, aussen fleischrot überzogen. Unten in der Mitte sanft konkav. Am Stiel oben Fingerspitzen Eindruck. 12. Desgl., von derselben Technik, Farbe: grau, die Bodenfläche ist mehr nach oben gerundet. 13. Desgl., von derselben Technik, innen schwarz geschmaucht, aussen mit fleischrotem Überzuge bedeckt, der untere Teil des Fusses strebt kegelförmig nach oben, der Saum gekerbt. 14. Innen hohler Becherfuss nach aussen zu sich erweiternd, von derselben Technik, mit eingeritzter Linienverzerrung. Rand gekerbt, Farbe: graubraun. 16. Desgl., grob geschlämmt, geglättet, von graubrauner Farbe. 17. Desgl., von derselben Technik, Farbe: ziegelrot.

1. Zweifach gegliederter Fussbecher mit

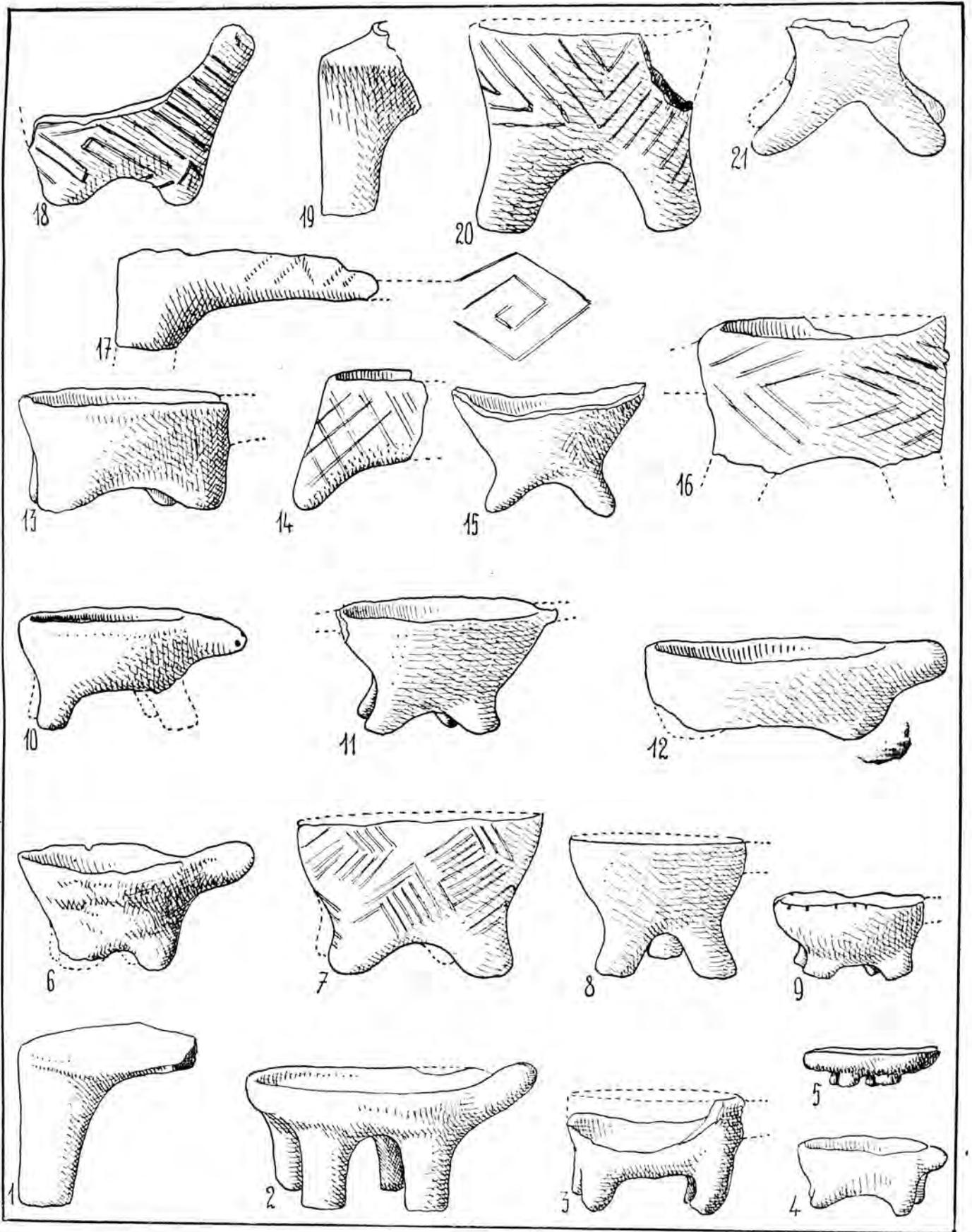
TORDOS

1—21 = 9/20

1. Agyaglábás töredéke, lapos, durván iszapolt, bevont, simított, barna-vörös. 2—4. Kerek agyaglábások, 4 lábúak, finoman iszapoltak, bevontak, simítottak, szürkés-barna színűek. 5. U. o. alakú, techn. és tónusú miniatűr-lábás. 6. Négylábú agyaglábás, fogantyús, durván iszapolt, simított, szürkés-barna. 7. U. a. törött, u. o. techn., szürkés-feketére füstölt, oldalán mélyített vonaldisz. 8. Háromlábú lábás, finoman iszapolt, bevont, simított, piszkos barna-vörös színű. 9. Négylábú agyaglábás, finoman iszapolt, felületesen simított, u. o. színű, öble mély, peremét rovátkák ékítik. 10. Négylábú agyaglábás, fogantyús, ez közepén bevágott, durván iszapolt, simított, füstös-barna színű, belsejét feketére füstölték. 11—16. Ovális agyaglábások, 4 lábúak, finoman iszapoltak, bevontak és simítottak, a 11., 15. téglavörös, a többi barna-vörös. 17—18., 20—21. Agyaglábások töredékei, u. o. techn., barna-vörös színűek, mélyített vonaldíszesek. 19. Agyaglábás lába, u. o. techn., felső része feketére füstölt.

1. Bruchstück einer flachen Tonpfanne, grob

geschlämmt, überzogen, geglättet, braunrot. 2—4. Runde, vierfüßige Pfannen, fein geschlämmt, überzogen, von graubrauner Farbe. 5. Miniaturpfanne von derselben Technik und Farbe. 6. Vierfüßige Pfanne mit Griff, grob geschlämmt, geglättet, graubraun. 7. Desgl., gerbochen, von derselben Technik, grauschwarz geschmaucht, mit eingeritzter Linienverzierung. 8. Dreifüßige Pfanne, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, schmutziggelblich. 9. Vierfüßige, bauchige Pfanne, fein geschlämmt, oberflächlich geglättet, Farbe wie oben, Rand mit Kerbverzierung. 10. Vierfüßige Pfanne mit eingeschnittenem Griff, grob geschlämmt, geglättet, graubraun, innen schwarz geschmaucht. 11—16. Vierfüßige, ovale Pfannen, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, Nr. 11, 15 ziegelrot, die anderen braunrot. 17—18, 20—21. Pfannenbruchstücke von derselben Technik, braunrot, mit eingeritzter Linienverzierung. 19. Fussgestell einer Pfanne von derselben Technik, der obere Teil schwarz geschmaucht.

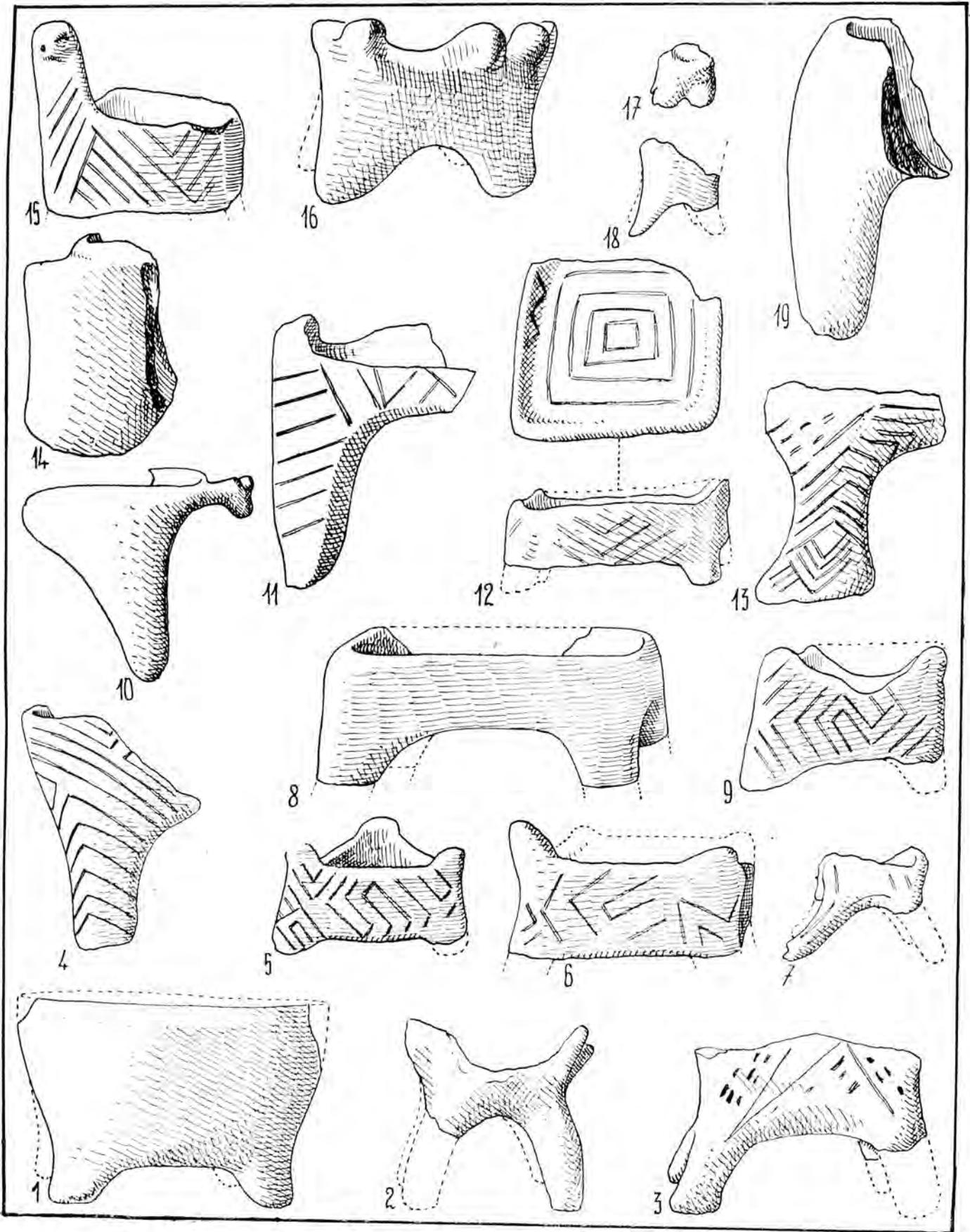
TORDOS

1—19 = 9/20

1. Agyaglábás, törött, 4 lábú, öble mély, finoman iszapolt, bevont, simított, belül és az alján feketére füstölt, különben barna-vörös színű. 2. U. a. peremén felálló tag, u. o. techn. és színű. 3. U. a. vaskos, durván iszapolt, simított, húsvörös bevonás borította, ebbe karcolták a mélyített szalagdísz. 4. Lábastöredék, finoman iszapolt, bevont, simított, füstös téglavörös, mélyített vonaldísz ékíti. 5. Háromlábú agyaglábás, fenekének közepén csecsszerű dudor, sarkain felálló dúdorok, u. o. techn., mélyített szalagdíszes, barna-vörös. 6. Négylábú agyaglábás töredéke, peremén felálló tagok, u. o. techn. és színű, mélyített szalagdíszes. 7. U. a. u. o. techn., sárgás-barna színű, mélyített szalagdíszes. 8. U. a. u. o. techn., sekély öble zsíros fekete, kívül barna-vöröses, mélyített szalagdíszes. 9. U. a. u. o. techn., téglavörös színű, mélyített szalagdíszes. 10. U. a. u. o. techn., fogantyús, téglavörös, belül zsírosfekete. 11. Lábás lába, u. o. techn. és színű. Mélyített vonaldíszes. 12. Négyzetletű lábás, törött, u. o. techn., feketére füstölt, oldalát és belsejét vonaldísz ékíti. 13. Lábás lába, u. o. techn., téglavörös, mélyített szalagdíszes. 14. Lábás töredéke, u. o. techn., belül s részben kívül is zsíros feketére füstölt, alja felé barnavörös. 15. Négyzetletű agyaglábás, törött, sarkain felálló tagok voltak, egyik megvan, emberi fejhez hasonló, finom mívű, mélyített vonaldíszes. 16. Agyaglábás, törött, durva mívű, öble s pereme kint feketére füstölt, lennebb barna-vörös, pereme szélén felálló bütykök. 17. Miniatűr-lábás, finom mívű, téglavörös. 18. U. a. szürkés-barna színű. 19. Lábás lába, finom mívű, belül zsíros-feketére füstölt, kívül húsvörös bevonás borította.

1. Pfanne, Bruchstück, mit vier Füßen, tiefbauchig, fein geschlänmt, überzogen, geglättet, innen und am Boden schwarz geschmaucht, sonst braunrot. 2. Desgl., am Boden mit einem aufgesetzten Teil, Technik, Farbe

wie oben. 3. Desgl., dickleibig, groß geschlänmt, geglättet, war mit fleischrotem Überzuge bedeckt, in den die Bandverzierung eingeritzt wurde. 4. Pfannenbruchstück, mit eingeritzter Linienverzierung, fein geschlänmt, überzogen, geglättet, von ziegelroter Farbe. 5. Dreifüssige Pfanne mit eingeritzter Bandverzierung, in der Mitte des Bodens warzenartiger Wulst, an den Ecken mit Vorsprüngen, Technik wie oben, braunrot. 6. Bruchstück einer vierfüssigen, verzierten Pfanne, am Rande aufgesetzte Wülste, von derselben Technik und Farbe. 7. Desgl., von derselben Technik, gelblichbraun, mit eingeritzter Linienverzierung. 8. Desgl., von derselben Technik, sanft bauchig. Der Bauch von fettschwarzer Farbe, aussen braunrötlich. 9. Desgl. von derselben Technik, ziegelrot, mit eingeritzter Bandverzierung. 10. Desgl., mit Griff, von derselben Technik, ziegelrot, innen fettschwarz. 11. Fussgestell einer Pfanne von derselben Technik und Farbe, mit eingeritzter Linienverzierung. 12. Viereckige Pfanne, Bruchstück, von derselben Technik, schwarz geschmaucht, die Aussenwand und das Innere mit Linienverzierung. 13. Pfannenfuss von derselben Technik, ziegelrot, mit eingeritzter Bandverzierung. 14. Pfannenbruchstück von derselben Technik, innen und teilweise auch aussen fettschwarz geschmaucht, gegen den Boden ist die Farbe braunrot. 15. Viereckige Pfanne mit eingeritzter Linienverzierung, Bruchstück, an den Ecken waren vorspringende Ansätze, einer einem menschlichen Kopfe ähnelnd noch vorhanden, Technik fein. 16. Pfanne, Bruchstück, von grober Technik, Bauch und der Rand aussen schwarz geschmaucht, nach unten zu braunrot, am Saume des Randes aufwärts stehende Wülste. 17. Miniaturpfanne von feiner Technik, ziegelrot. 18. Desgl., graubraun. 19. Fussgestell einer Pfanne von feiner Technik, innen fettschwarz geschmaucht, aussen mit fleischrotem Überzuge bedeckt.

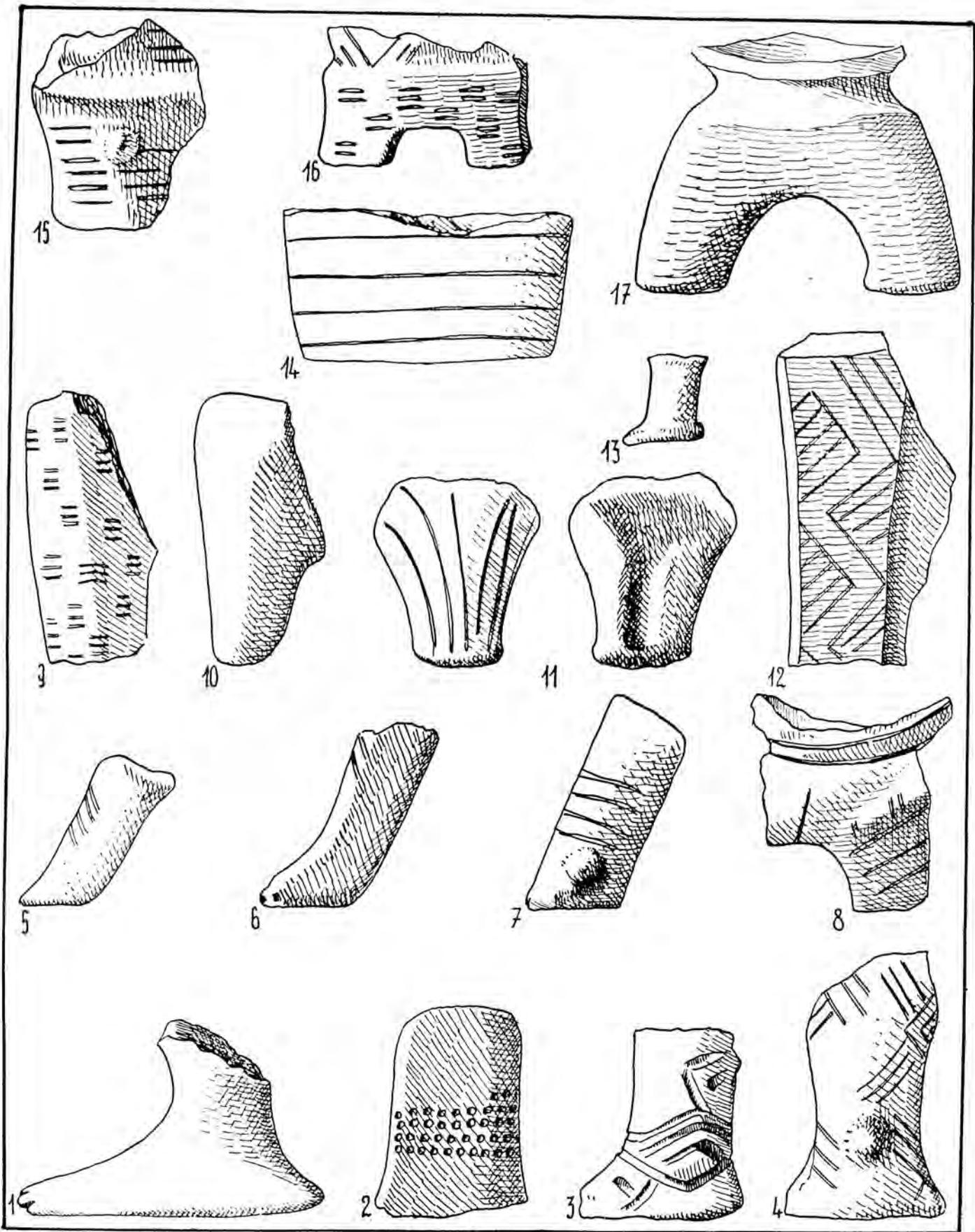

TORDOS

1—17 = 9/20

1—13. Edénytalpak (lábak), részben emberi lábat utánoznak (pl. **3., 4., 7.**), finom mívűek, részben vonalas díszűek. A **10., 13.** szürkés-barna, a többi téglavörös. **14.** Agyagedény lapos lábrésze, téglavörös, mélyített vonaldíszes. **15.** Agyagedény vonaldíszes lába, helyenkint húsvörös bevonás borítja, másutt kopott, de csak a külső felén. Belseje téglavörös. **16.** Lábas töredéke, téglavörös, mélyített vonaldíszű. **17.** Hasonló lábas töredéke, rajta húsvörös bevonás nyomai látszanak, belül feketére volt füstölve.

1—13. Gefässfüsse, teilweise menschliche Füße nachahmend (z. B. 3, 4, 7)) v. feiner Technik, teilweise mit eingeritzter Linienverzierung. Nr. 13. graubraun, die anderen ziegelrot. **14.** Flacher Gefässfuss mit eingeritzter Linienverzierung, ziegelrot. **15.** Gefässfuss stellenweise noch mit fleischrotem Überzuge bedeckt, sonst abgewetzt, jedoch nur aussen. Innen von rötlichbrauner Farbe. **16.** Bruchstück einer Pfanne mit eingeritzter Linienverzierung, ziegelrot. **17.** Bruchstück einer ähnlichen Pfanne mit Spuren v. fleischrotem Überzuge, das Innere war schwarz geschmaucht.

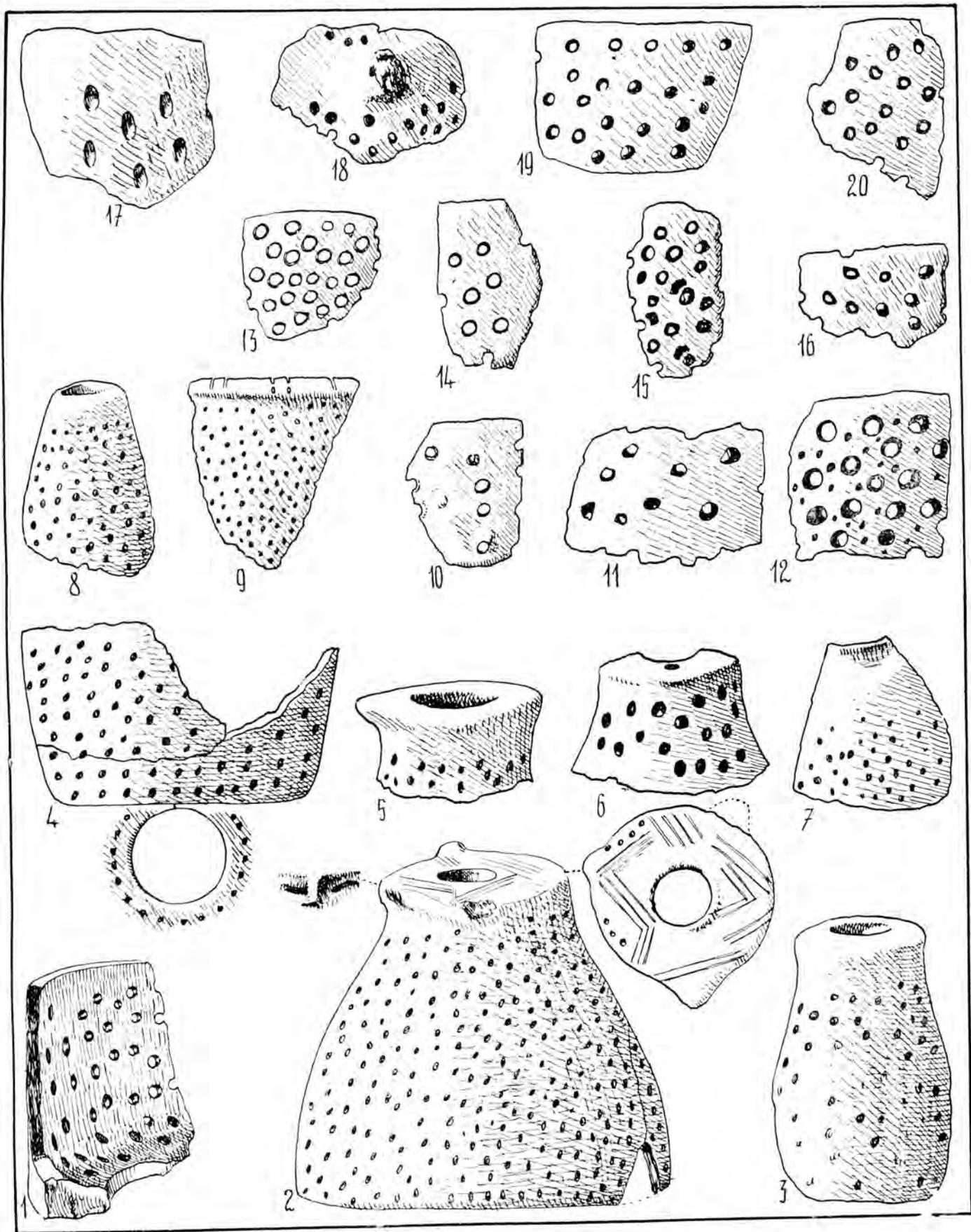

TORDOS

1—20 = 9/20

1. Szűrő, vagy füstölő edény töredéke, durván iszapolt, simított, füstölt téglavörös. 2. Füstölő edény, u. o. techn. és színű, alja kerek, nyílt, fent kerek lyukkal áttört, szélén két szarvszerű nyúlvány és emberi arc, tetejét vonaldísz és bökött pontok ékítik. 3. Hasonló edény töredéke, u. o. techn. és színű, de fent karcsul. 4—5. Hasonló edény töredékei, de sötét-barna színűek. 6. Hasonló edény töredéke, u. o. techn., és tónusú, de teteje kissé kihajlik s egy helyütt vertikálisan átfürt. 7. Hasonló edény töredéke, finoman iszapolt, simított, téglavörös színű, felső fele ajakosan hajlik ki. 8. U. o. edény felső része, u. o. techn., füstös téglavörös színű, felső fele egyenletesen keskenyül. 9—17., 19—20. Hasonló edénytöredékek, u. o. techn., téglavörös színűek. 18. U. o. edény felső részének töredéke, kiálló, átfürt dudorral.

1. Bruchstück eines Räuchergefäßes, grob geschlämmt, geglättet, geschmaucht, ziegelrot. 2. Räuchergefäß mit Linien- und Punktverzierung von derselben Technik, und Farbe, Boden rund und offen, oben mit einem runden Loch, am Rande zwei hornähnliche Vorsprünge und ein menschliches Gesicht. 3. Bruchstück eines ähnlichen Gefäßes von derselben Technik und Farbe, doch schlanker. 4—5. Bruchstücke ähnlicher Gefäße von dunkelbrauner Farbe. 6. Desgl., der obere Teil ladet etwas aus und ist an einer Stelle vertikal durchbohrt. 7. Desgl. mit ausladendem Oberteil, fein geschlämmt, geglättet, ziegelrot. 8. Desgl., der obere Teil verjüngt sich gleichmässig. 9—17., 19—20. Seiher- oder Räuchergefäßbruchstücke von derselben Technik, Farbe: ziegelrot. 18. Desgl. mit durchbohrtem Wulst.

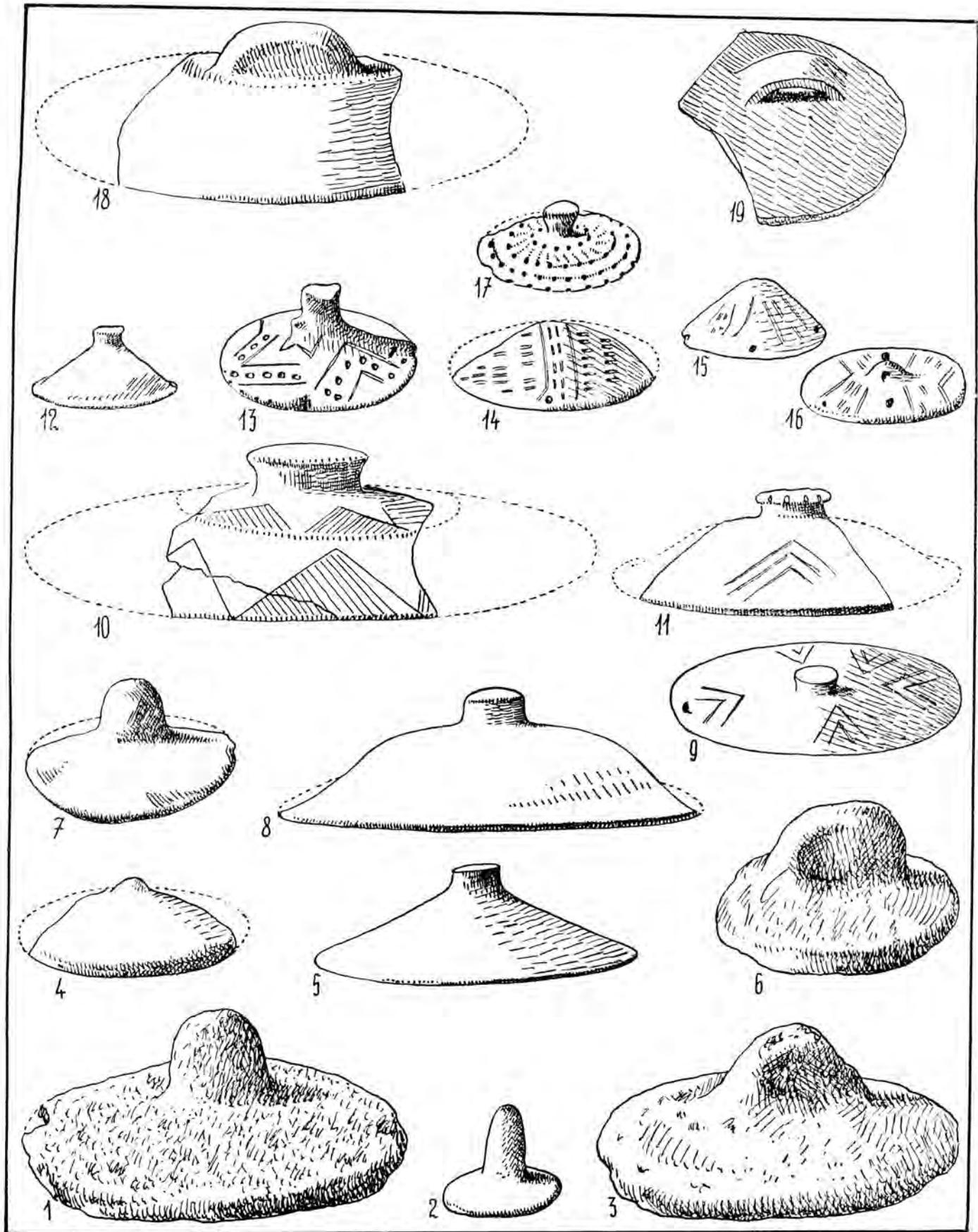
TORDOS

1—19 = 9/20

1., 3., 6. Durva agyagfedők. 2. Edénysimító, agyag. 4. Tömör agyagfedő, csecsszerű nyulványal, finoman iszapolt, simított, szürkés-barna színű. 5. Vékonyfalú agyagfedő, durván iszapolt, simított, füstös téglavörös, hengeres fogantyúja fent homorú. 7. Tömör agyagfedő dudorszerű fogantyúval, u. o. techn., és színű. 8. Gombos agyagfedő, finoman iszapolt, bevont, simított, téglavörös színű. Még kivehetők rajta az egykori hűsvörös bevonás nyomai, amivel be volt borítva. 9. Gombos agyagfedő, u. o. techn., halvány téglavörös, tetejét egymásba rakott szögek ékítik. 10. Agyagfedő töredéke, gombszerű fogantyúval, durván iszapolt, simított, füstös téglavörös, felületét mélyített kitöltött háromszögek és bökött pontsorok ékítik. 11—12. Hasonló fedő, u. o. techn., lónusúak; a 11. felületét egymásba rakott szögek ékítik. 13. Agyagfedő, tetején nyugvó által, durván iszapolt, simított, feketére füstölt, felületét mélyített szalagdíz ékíti. Peremének két ellentett részén kiálló zsinégfüle volt. 14. Agyagfedő, törött, finoman iszapolt, bevont, simított, pereme két ellentétes részén vertikálisan át volt fúrva. Felületét mélyített szalagdíz ékíti. 15. Vaskos agyagfedő, u. o. techn., feketére füstölt, szélén 4 lyuk nyoma látszik, felületét mélyített szalagdíz ékíti. 16. Átfúrt fogantyús agyagfedő, durván iszapolt, simított, piszkos-barna színű, szélén 2 vertikális lyuk, felületét mélyített szalagdíz ékíti. 17. Fogantyús agyagfedő, finoman iszapolt, simított, 4 sor körbe menő lyukkal áttört, pereme felé hornyolt, a két belső lyukkör között kissé kiáll s ezt a körbemenő szalagot olyanszerű tompán fogazott eszközzel díszítették, mint a harangalakú edényeket. 18. Tömör agyagfedő kengyeles fogantyúval, mely nincs áttörve. Durván iszapolt, simított, téglavörös. 19. Agyagfedő kengyeles füllel, finoman iszapolt, bevont, simított, felületét barna-vörös mázzal vonták be, alja halvány sárgás-barna.

1, 3, 6. Grobe Tondeckel. 2. Gefässglätter

aus Ton. 4. Massiver Deckel mit warzenförmigem Griff, fein geschlämmt, geglättet, von graubrauner Farbe. 5. Dünnwandiger Deckel mit oben eingedrücktem, zylindrischem Griff, grob geschlämmt, geglättet, ziegelrot. 7. Massiver Deckel mit wulstförmigem Griff, von derselben Technik und Farbe. 8. Deckel mit einem knopfartigen Griff, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, von ziegelroter Farbe. Spuren des einstigen, ziegelroten Überzuges sind noch bemerkbar. 9. Deckel mit Knopfgriff von derselben Technik, Farbe: blassziegelrot, oben mit ineinander gelegten Winkeln verziert. 10. Bruchstück eines Deckels mit Knopfgriff, grob geschlämmt, geglättet, ziegelrot, mit Linien ausgefüllten Dreiecken und Strichen verziert. 11—12. Desgl. von derselben Technik und Farbe, Nr. 11. zieren ineinander gelegte Winkel. 13. Bandverzierter Deckel mit einer ruhenden Tiergestalt und zwei seitlichen Schnurösen, schwarz geschmaucht. 14. Zerbrochener, bandverzierter Deckel mit gegenseitiger, senkrechter Randdurchbohrung, fein geschlämmt, überzogen, geglättet. 15. Bandverzierter, dicker Deckel von derselben Technik, schwarz geschmaucht, mit vier Löchern am Rande. 16. Bandverzierter Deckel mit durchbohrtem Griff und zwei vertikalen Löchern am Rande, grob geschlämmt, geglättet, schmutzigbraun. 17. Deckel mit Griff, fein geschlämmt, geglättet, mit vier Reihen kreisförmig angeordneten Löchern, dem Rande zu gekehlt, — zwischen den inneren Lochkreisen hebt sich der Deckel etwas und dieses kreisförmige Band ist mit einem stumpf gezähnten Gerät derart verziert, wie die Glockenbecher. 18. Massiver Deckel mit nicht durchlochten, steigbügelartigem Griff, grob geschlämmt, geglättet, ziegelrot. 19. Deckel mit einem steigbügelartigem Griff, fein geschlämmt, überzogen, geglättet. Oberseite mit einem braunroten Schlick überzogen, Unterseite blassgelblich.

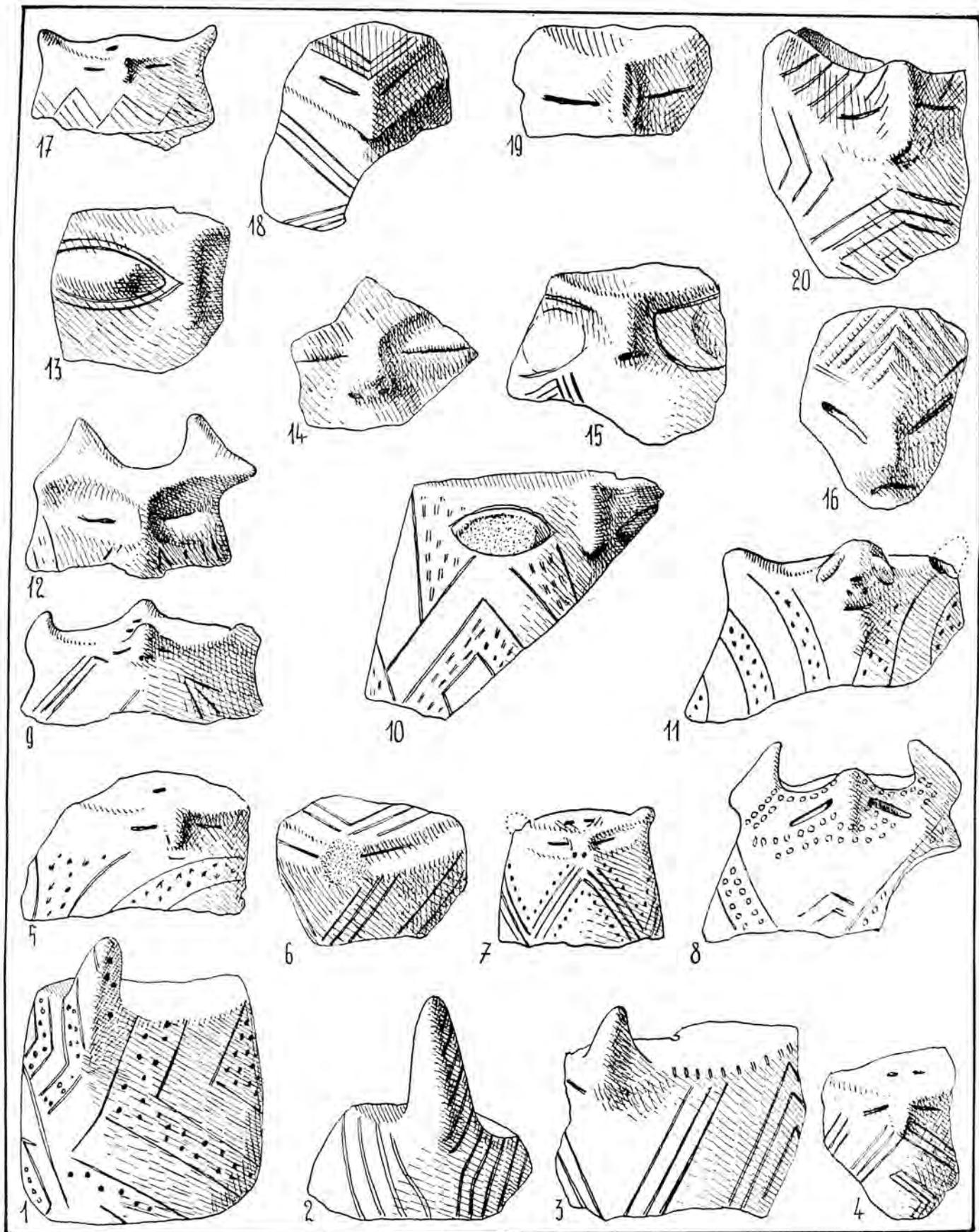

TORDOS

1—20 = 9/20

1. Szarvas edényfedő töredéke, finoman iszapolt, bevont, simított, mélyített szalagdíszes, középütt két vertikális lyukkal, szürkés-barna. 2. U. o. alakú, techn. fedőtöredék, feketére füstölt, vonaldíszes. 3. U. o. alakú és techn. fedőtöredék, piszkos barna-vörös, rovátkolt és mélyített vonaldíszes. 4—20. Arcképes fedők töredékei, 4—9. finoman iszapolt, simított, 10—20. finoman iszapolt, bevont és simított, a 4., 6. feketére füstölt, az 5., 10., 11., 13., 14. barna-vörös bevonású, a 7—9. téglavörös, 12., 17., 18., 20. vadgalambszürke, a 15. szürkés-fekete, a 16. szürkés-barna, a 19. sz. hús-vörös bevonású. — Majdnem valamennyit mélyített szalagdísz ékíti. A 15. orra külön oda volt ragasztva. A tetejükön létezett két vertikális lyuk szerencsés esetben megvan a töredékeken, sokszor csak egy maradt meg, mákor meg a letört részekkel ezek is leváltak a fedőkről.

1. Bruchstück eines bandverzierten Gesichtsdeckels mit hornartigen Ansätzen und zwei vertikalen Löchern in der Mitte, fein geschlänmt, überzogen, geglättet, graubraun. 2. Desgl. von derselben Technik, schwarz geschmaucht, mit Linienverzierung. 3. Desgl. von derselben Technik, mit Kerben und Linienverzierung, schmutziggelbraunrot. 4—20. Ähnliche Bruchstücke, 4—9, fein geschlänmt, geglättet, 10—20. fein geschlänmt, überzogen, geglättet. — Nr. 4, 6. schwarz geschmaucht, 5, 10—11, 13—14. mit braunrotem Überzuge, 7—9. ziegelrot, 12, 17—18, 20. wildtaubengrau, 15. grauschwarz, 16. graubraun, Nr. 19. mit fleischrotem Überzuge. — Fast alle mit eingeritzter Bandverzierung. — Die Nase von Nr. 15. wurde aufgesetzt. — Oben waren ursprünglich stets zwei senkrecht gebobte Löcher vorhanden.

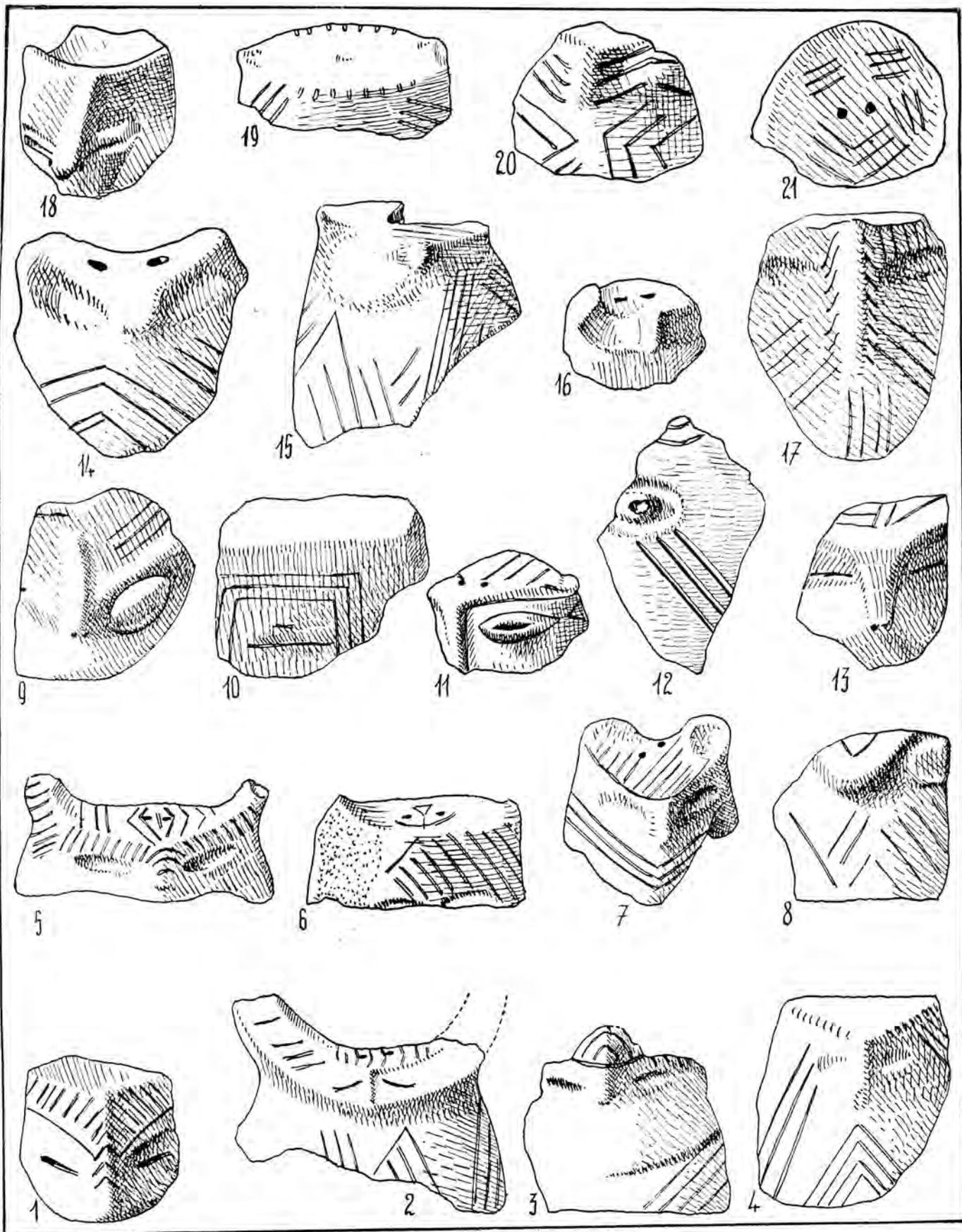
TORDOS

1—20 = 9/20

1. Arcképes fedő löredéke, finoman iszapolt, bevont, simított, vadgalamszürke, mélyített vonaldíszes, a szemek húsvörös festésűek voltak. **2.** U. a. u. o. techn. és tónusú, mélyített vonaldíszes, fent 2 lyukkal, átfúrva, kétoldalt szarvszerűen kap fel, de törött. **3—5.** Hasonló fedők töredékei. **6.** Hasonló fedő, az emberi arc a fedő elején kiformalva, itt törött, ezenkívül a fedő tetejébe is be van karcolva az emberi arc. **7—8.** Hasonló fedőtöredékek, színük szürkés-fekete. **9.** Hasonló fedő töredéke, fekete színű. **10—12., 21.** U. a., de barna-vörös színű. **13., 16.** U. a. de szürke tónusú, **14., 15., 17.** U. a., de barnák. **18—19.** U. a., de vadgalamszürkék. **20.** U. a., de a vonalközökben húsvörös bevonás nyoma.

1. Bruchstück eines Gesichtsdeckels, fein ge-

schlänmt, überzogen, geglättet, von grauer Farbe, mit eingeritzten Linien, die Augen waren fleischrot bemalt. **2.** Desgl. von derselben Technik und Farbe, mit eingeritzten Linien, verziert, oben zwei vertikale Löcher, rechts und links mit hornartigen Verlängerungen, die aber abgebrochen sind. **3—5.** Ähnliche Bruchstücke. **6.** Ähnlicher Deckel. Das Menschengesicht am vorderen Teile des Deckels ausgebildet, doch hier gebrochen, ausserdem auch oben ein eingeritztes Menschengesicht. **7—8.** Ähnliche Bruchstücke von gräulich-schwarzer Farbe. **9.** Desgl., schwarz. **10—12, 21.** Desgl., doch von braunroter Farbe. **13., 16.** Desgl. von grauer Farbe. **14—15, 17.** Desgl. von brauner Farbe. **18—19.** Desgl., doch wildtaubengrau. **20.** Desgl., doch zwischen den Linien Spuren von fleischrotem Überzuge.

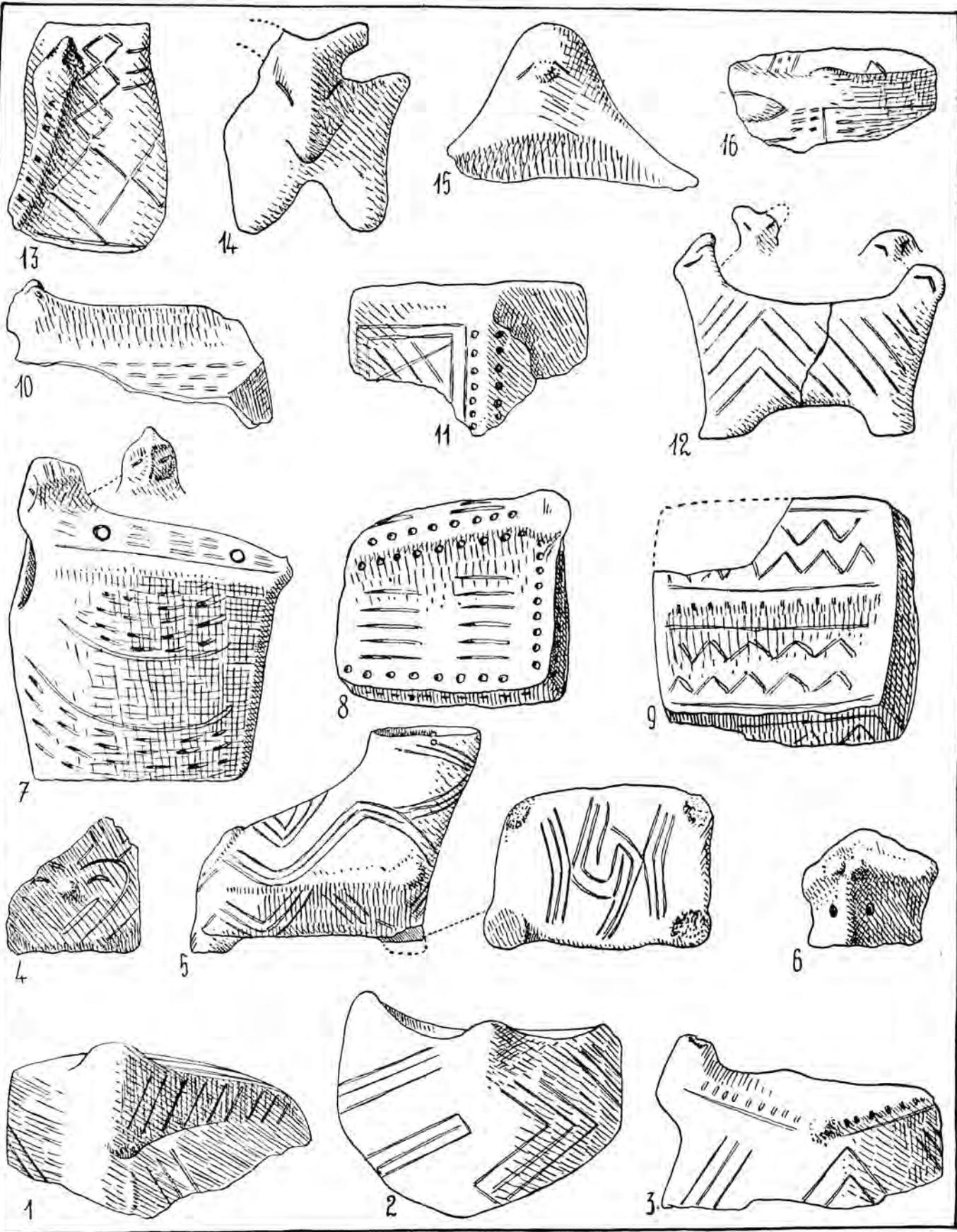
TORDOS

1—16 = 9/20

1. Arcképes fedő töredéke, vadgalambszürke, mélyített vonaldíszes. 2—3. U. a. szürkés-barna, u. o. díszítésűek, a 3. rovátkolt is. 4. U. a., vadgalambszürke, mélyítésekben húsvörös bevonás nyomai. 5. Stilizált állatokat mutató, 4 lábú edény, finom mivű, barna-vörös tónusú, mélyített vonaldíszes. 6. Házalakot utánzó edény töredéke. 7. Házalakot utánzó edény, finoman iszapolt, bevont, simított, barna-vörös színű, mélyített szalagdíszes, a bejárást kerek nyílás jelzi, felette sphynx, tetőgerenda két lyukkal átfúrva. 8—9. Hasonló edények töredékei. 10. Hasonló edény teteje nyugvó állatokkal, mélyített szalagdíszes. 11. Négyzetes edény töredéke, téglavörös, mélyített szalagdíszes. 12. Négyzetes lábas fele, sarkain állatfejes, barna-vörös, mélyített vonaldíszes. 13. Állatalakos edénytöredékek. 14. Kosfejes edénytöredék, finom mivű, téglavörös. 15. Emberi arcos tálperem, finom mivű, sötét-fekete színű. 16. Arcképes fedő töredéke.

1. Bruchstück eines Gesichtsdeckels, wildtaubengrau, mit eingeritzter Linienverzierung. 2—3. Ähnliche Bruchstücke, gräulichbraun, mit

eingeritzter Linienverzierung. Nr. 3. auch mit Kerben. 4. Desgl., wildtaubengrau, in den Vertiefungen Spuren von fleischrotem Überzuge, mit eingeritzter Linienverzierung. 5. Vierfüßiges Gefäß in der Form eines stilisierten Tieres, feine Technik, Farbe: braunrot, mit eingeritzter Linienverzierung. 6. Bruchstück eines Gefäßes von Hausform. 7. Gefäß in der Form eines Hauses, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, Farbe: braunrot, mit eingeritzter Bandverzierung, der Eingang durch ein rundes Loch angedeutet, darüber ein Menschenkopf, der Dachbalken zweimal durchbohrt. 8—9. Bruchstücke ähnlicher Gefäße. 10. Dachteil eines ähnlichen Gefäßes mit ruhender Tiergestalt und mit eingeritzter Bandverzierung. 11. Bruchstück eines vierkantigen Gefäßes, ziegelrot, mit eingeritzter Bandverzierung. 12. Hälfte einer vierkantigen Pfanne, an den Ecken tierköpfige Wülste, braunrot, mit eingeritzter Linienverzierung. 13. Gefäßbruchstück mit Tiergestalt. 14. Gefäßbruchstück mit Widderkopf, feine Technik, ziegelrot. 15. Gefäßrand mit menschlichem Gesicht, feine Technik, dunkel-schwarz. 16. Bruchstück eines Gesichtsdeckels mit eingeritzter Bandverzierung.

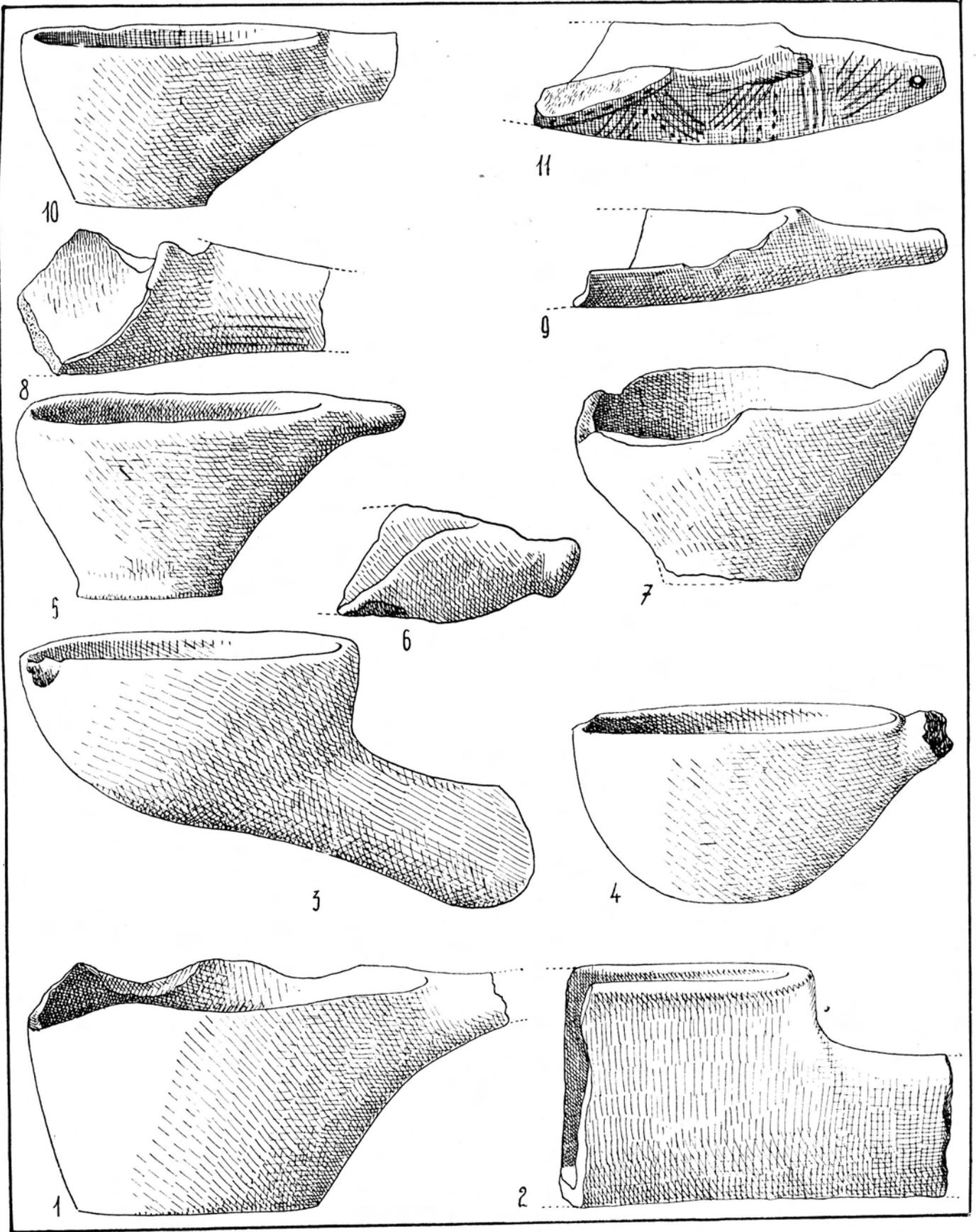

TORDOS

1—11 = 9/10

1. Agyagkanál, finoman iszapolt, simított, vadgalamszürke. 2—5. U. o. technikájú és színű kanalak. 6. Kisebb kanál töredéke, téglavörös. 7. Finomabb mivű kanál, tónusa téglavörös. 8. U. o. kanálnyel. 9. Nyújtott kanáltöredék, finom mivű, barna-vörös. 10. Durván iszapolt kanál, simítatlan, téglavörös. 11. Nyújtott kanál töredéke, finoman iszapolt, bevont, simított, barnavörös, mélyített szalagdíszes.

1. Tonlöffel, fein geschlämmt, geglättet, wildlaubengrau. 2—5. Desgl. von derselben Technik und Farbe. 6. Bruchstück eines kleineren Löffels, ziegelrot. 7. Feinerer Löffel, ziegelrot. 8. Stiel eines feineren Löffels. 9. Bruchstück eines langgezogenen Löffels, feine Technik, braunrot. 10. Grob geschlämmt Löffel, ungeglättet, ziegelrot. 11. Bruchstück eines langgezogenen Löffels, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, braunrot, mit eingeritzter Bandverzierung.

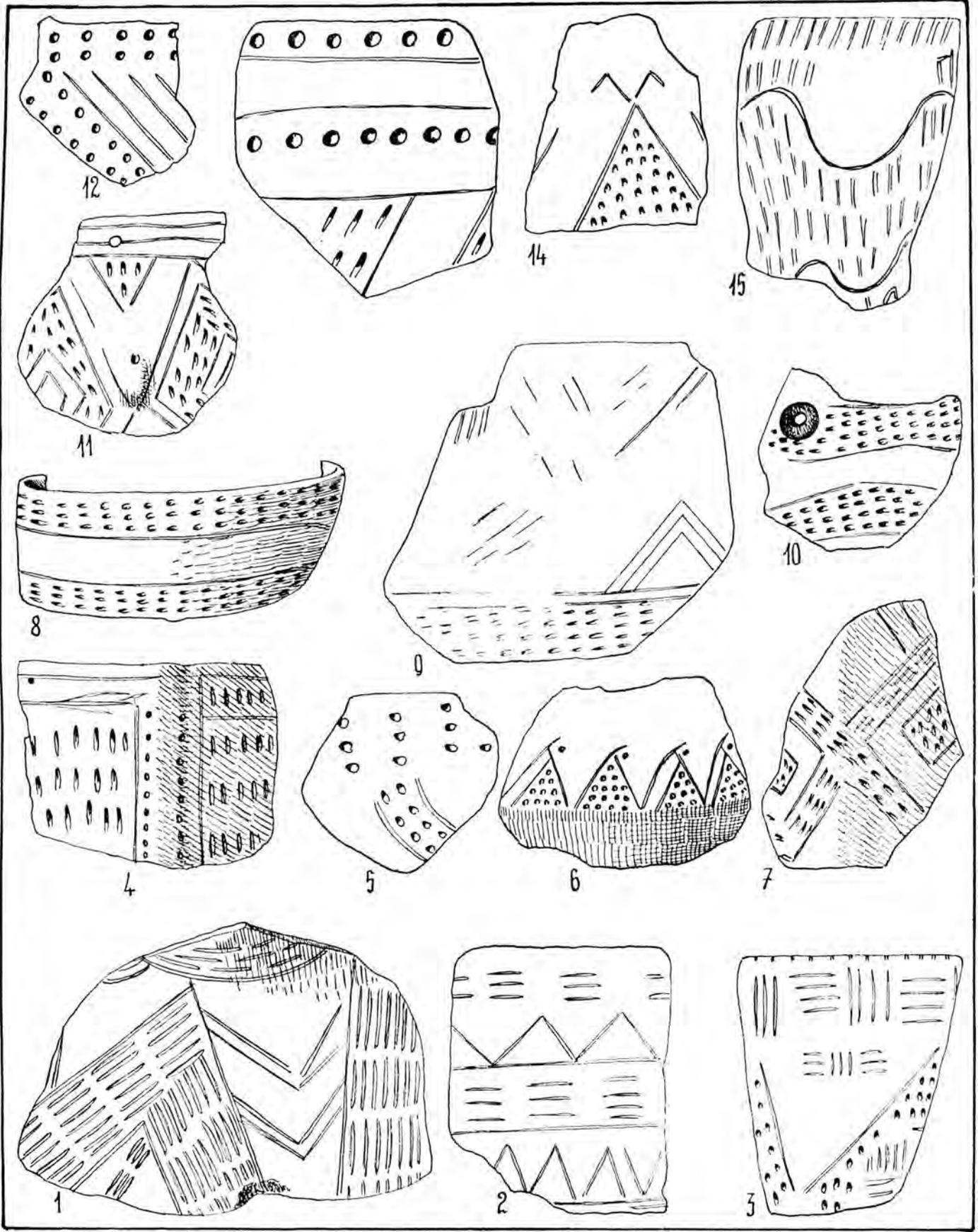

TORDOS

2—15 = 9/20

1—13. Edénytöredékek (4., 5., 8—10., 13. peremtöredékek), finoman iszapoltak, simítottak, mélyített szalagdíszűek. Az 1—4., 7., 11., 13. téglavörös, 5., 12. vadgalamszürke, 6. szürkés-barna, 8—10. barna-vörös színű. 14. Edény vállrésze, finoman iszapolt, bevont, simított, mélyített szalagdíszű, a szabadon maradt területet húsvörös bevonás borítja. 15. U. o. edényoldal, peremén vertikális vonalak, testén mélyített spirális szalag.

1—13. Gefäßbruchstücke: Nr. 4—5, 8—10, 13. sind Randteile, fein geschlämmt, geglättet, mit eingeritzter Bandverzierung, — Nr. 1—4, 7, 11, 13. ziegelrot, 5, 12. wildtaubengrau, 6, graubraun, 8—10. braunrot. 14. Schulterteil eines Gefäßes, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, mit eingeritzter Bandverzierung, die freien Felder mit fleischroten Überzuge bedeckt. 15. Gefäßbruchstück, am Rande mit vertikalen Strichen, Körper mit eingeritztem Spiralband verziert.

TORDOS

1, 18—19 = 3/10

2—17 = 9/20

Edénytöredékek (1—9., 11—12., 16. peremrészek, 15. vállrész, 10., 13—14., 17—19. oldalrészek) bekarcolt szalagdísszel, a 9. és 16. sekély pontokkal is ékítve. A 2., 3., 5—14., 17. finoman iszapolt, simított, az 1., 4., 15—16., 18—19. finoman iszapolt, bevont, simított, a 8. durván iszapolt, simított. Szín tekintetében: 1—10., 12., 14., 17—18. téglavörös, 11., 15. vadgalamszürke, 13. barna-vörös, 16., 19. szürkés-barna. A 19. szabad mezői fényesítettek.

Gefässbruchstücke: Nr. 1—9, 11—12, 16. Rand —, 15. Schulter —, 10. 13—14, 17—19. Seitenteile; mit eingeritzter Bandverzierung, Nr. 9, 16. auch mit Grübchen verziert, Nr. 2—3, 5—14, 17. sind fein geschlämmt, geglättet, 1, 4, 15—16, 18—19. fein geschlämmt, überzogen, geglättet, Nr. 8. ist grob geschlämmt und geglättet. Was die Farbe anbelangt: 1—10, 12, 14, 17—18. sind ziegelrot, 11, 15. wildtaubengrau, 13. braunrot, 16, 19. graubraun. Die freien Felder von Nr. 19. sind poliert.

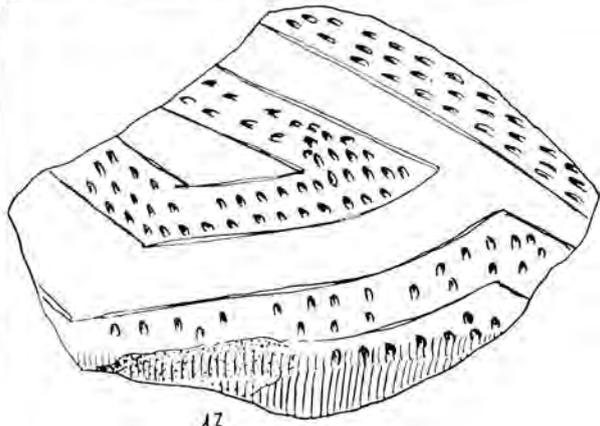

TORDOS

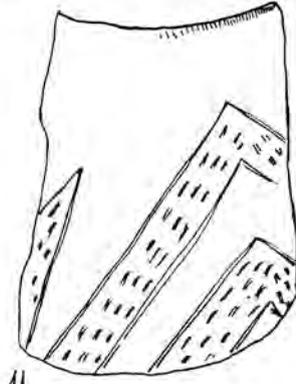
1—15 = 9/20

Edénytöredékek (1., 3., 7., 10. perem-, 2., 4—6., 8—9., 11—15. oldalrészek). A 3., 5—6., 8—15. finoman iszapoltak, simítottak, az 1—2., 4., 7. finoman iszapolt, bevont, simított. Színük: 1. barna-vörös, 2., 4. vadgalamszürke, 3., 5—15. téglavörös. A 4. szabadon hagyott mezőit fényesítettek, a 15. szabadon hagyott mezőit húsvörös bevonás borította. Valamennyi mélyített szalagdíszű, a 8.-t még szélesebb, sekély pontok is ékítik.

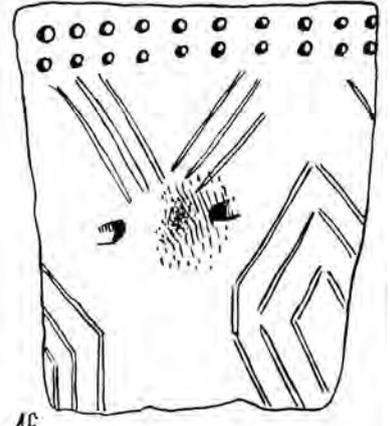
Gefässbruchstücke: 1, 3, 7, 10. Rand —, 2, 4—6, 8—9, 11—15. Wandteile, Nr. 3, 5—6, 8—15. sind fein geschlämmt, geglättet, 1—2, 4, 7. fein geschlämmt, überzogen, geglättet. Farbe: 1. braunrot, 2, 4. wildtaubengrau, 3, 5—15. ziegelrot. Die freien Felder von Nr. 4. sind poliert und von Nr. 15. mit fleischroter Farbe überzogen. Alle mit eingeritzter Bandverzierung. Nr. 8. hat am Rande auch Grübchen.

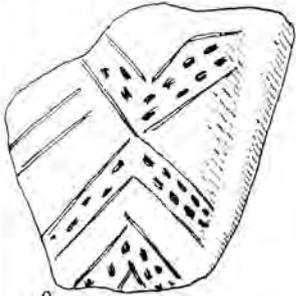
13

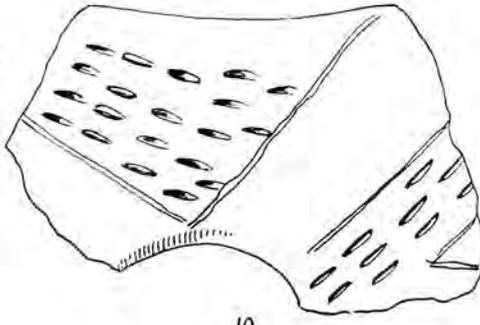
14

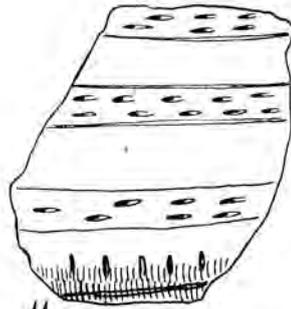
15

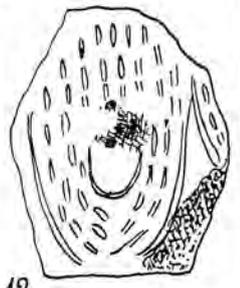
9

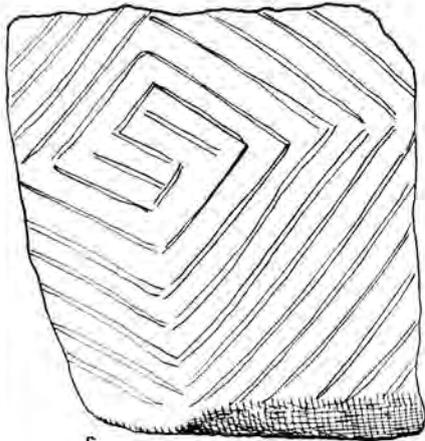
10

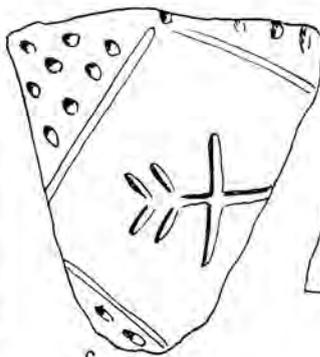
11

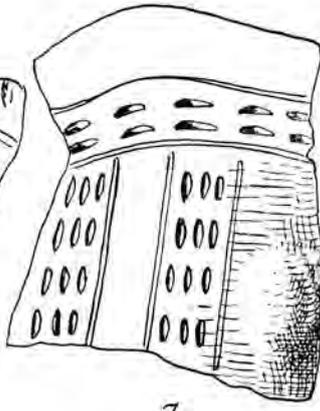
12

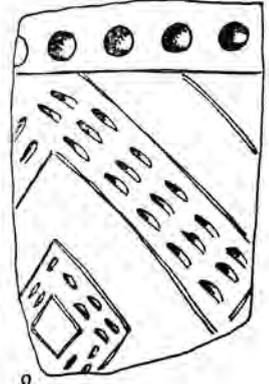
5

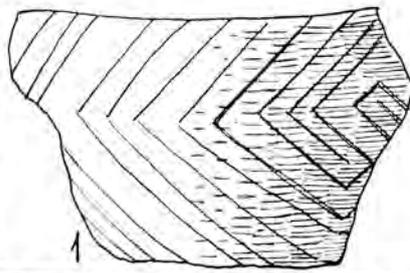
6

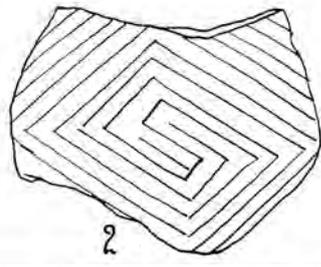
7

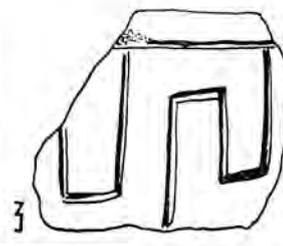
8

1

2

3

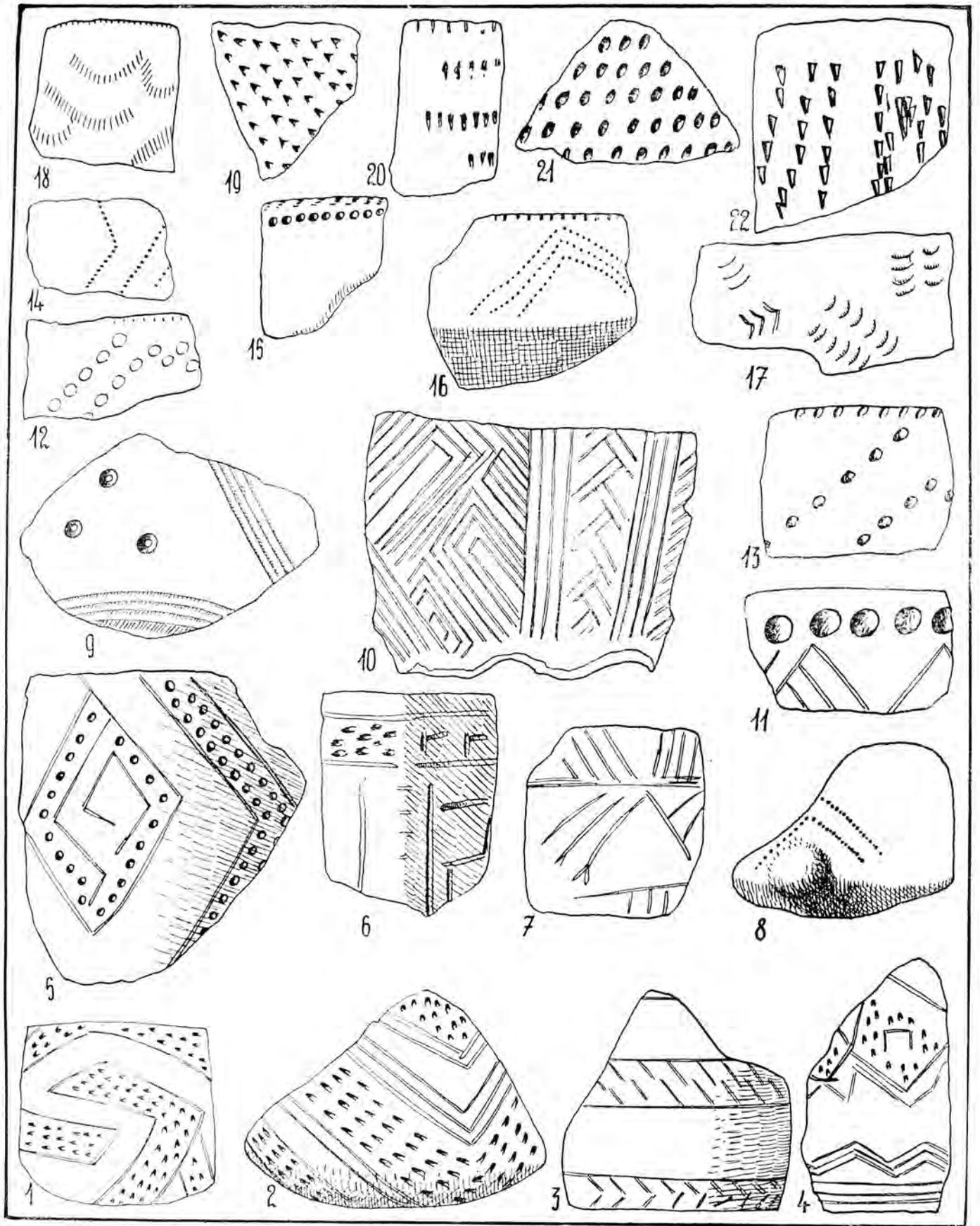
4

TORDOS

1—22 = 9/20

Edénytöredékek (1., 5., 7., 11—13., 15—16., 18., 22. perem-, 2—4., 6., 8—10., 14., 17., 19—21. oldalrészek). Az 1—3., 5—19., 21., 22. finoman iszapolt, simított, a 10. és 20. finoman iszapolt, bevont, simított, a 4. durván iszapolt, simított. Színük: 1. vadgalumbszürke, 2—4., 7—9., 13—21. téglavörös, 5., 6., 10. szürkés-barna, 12. szürkés-fekete, 20. barnás-fekete és a 22. feketére füstölt. Részben mélyített szalagdíszűek, a 8., 14., 16.-t apró pontsorok, a 19., 20., 22.-t háromlapú csonteszkőzzel benyomkodott háromszögek, a 18.-t vonalkosarak, a 9. és 12.-t enyhén benyomott karikák, a 11. és 13.-t enyhén benyomott, sekély pontok is díszítik.

Gefässbruchstücke: 1, 5, 7, 11—13, 15—16, 18, 22. Rand —, 2, 4, 6, 8—10, 14, 17, 19—21. Wandteile. Nr. 1—3, 5—19, 21—22. sind fein geschlämmt und geglättet, 10 und 20. fein geschlämmt, überzogen und geglättet, Nr. 4. stammt von einem grob geschlämmt, geglätteten Gefässe. Farbe: 1. wildtaubengrau, 2—4, 7—9, 12—21. ziegelrot, 5—6, 10. graubraun, 12. grauschwarz, 20. bräunlichschwarz, 22. ist schwarz geschmaucht. Was die Verzierungsweise betrifft: teilweise sind sie mit eingeritzter Bandverzierung versehen, Nr. 8, 14, 16. haben kleine Punkt-reihen, 19, 20, 22. haben mit einem dreikantigen Knochenwerkzeug erzeugte Dreieckeindrücke, Nr. 18. kleine Linienreihen, Nr. 9. und 12. sanft eingestochene Kreise, Nr. 11 und 13. Grübchen.

TORDOS

1—17 = 9/20

Edénytöredékek: **4—5., 13—14.** perem-, **1—3., 6—12., 15—17.** oldalrészek. Az **1—3., 8—9., 10., 13—14., 17.** finoman iszapolt, a **4—7., 15—16.** finoman iszapolt, bevont, simított, a **11—12.** sz. durván iszapolt, simított. Színük: **1—2.** szürkés-fekete, **3., 6., 8—13., 17.** téglavörös, **4—5., 14.** barna-vörös, **7.** sárgás-szürke, **15.** szürkés-barna és a **16.** vadgalamszürke. Mélyített vonaldíszűek. Külön is megemlítendő a **2.-n** látható faábrázolás és tulajdonjegy, a **7., 9—10.** sakktábladísze, a **12.** stilizált emberi ábrázolása. A **3.** töredéken a vonaldísz pontokkal van kombinálva, a **13.** peremszélét rovátkák is ékítik. A **16.** töredéken a szabadon hagyott sávok fényesítettek.

Gefässbruchstücke: **Nr. 4—5, 13—14.** Rand-, **1—3, 6—12, 15—17.** Wandteile. **Nr. 1—3, 8—9, 10, 13—14, 17.** sind fein geschlämmt, geglättet. **4—7, 15—16.** fein geschlämmt, überzogen, geglättet. **11—12.** grob geschlämmt und geglättet. Die Farbe: **1—2.** grauschwarz, **3, 6, 8—13, 17.** ziegelrot, **4—5, 14.** braunrot, **7.** gelblichgrau. **15.** graubraun, **16.** wildtaubengrau. Sind mit eingeritzten Linien verziert. Hervorzuheben sind: **Nr. 2.** mit eingritzter Baumennachahmung und Eigentumsmarke, **7, 9—10.** mit Schachbrettmustern, **12.** mit eingeritzter, stilisierter Menschendarstellung. Auf **Nr. 3.** sind die Linien mit Punkten kombiniert, der Rand von **Nr. 13.** ist gekerbt, die frei gebliebenen Felder von **Nr. 16.** sind poliert.

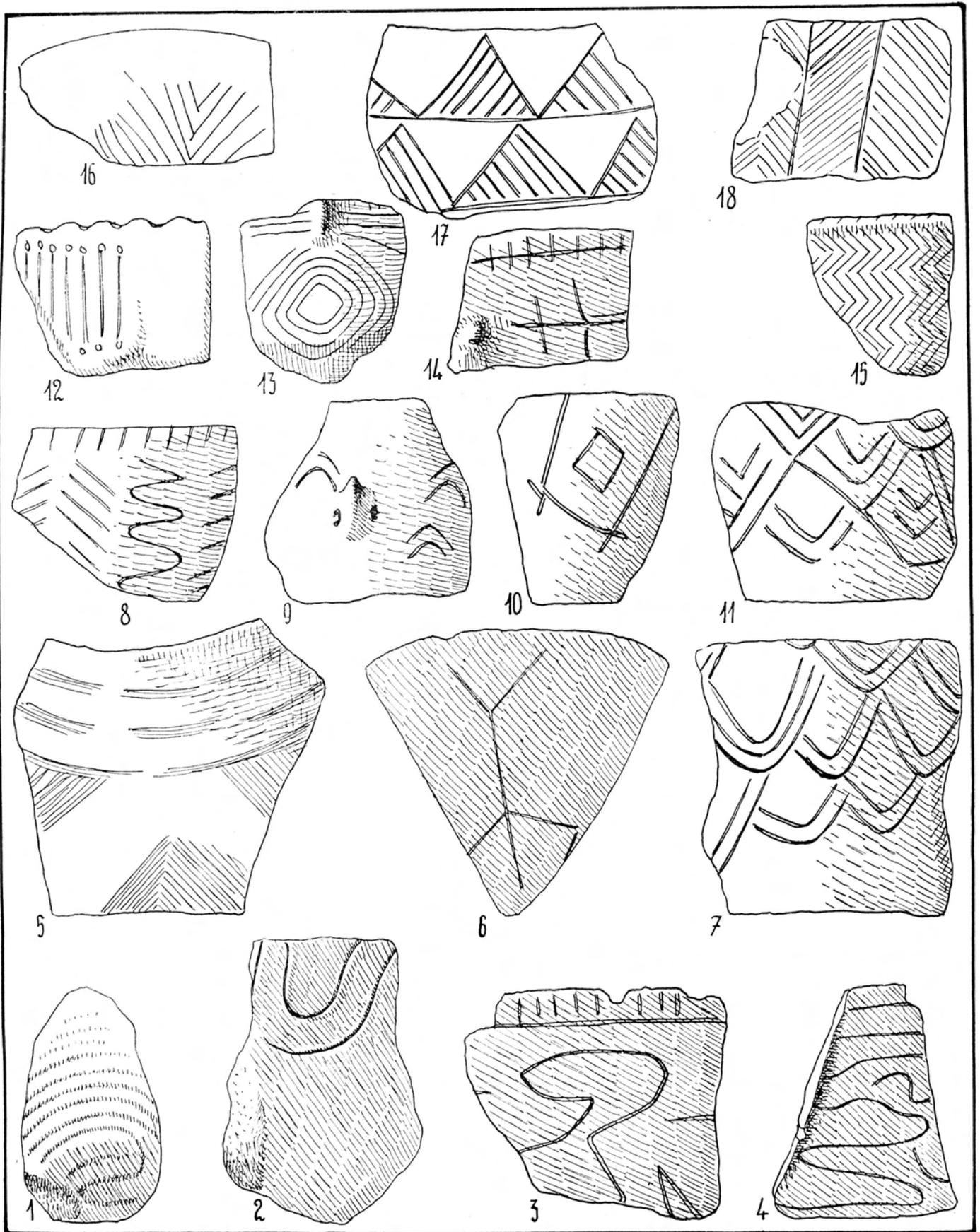

TORDOS

1—18 = 9/20

Edénytöredékek: **3., 8—9., 14—16.** perem-, **1—2., 4—7., 10—13., 17—18.** oldalrészek. Az **1—7., 11., 15., 18.** finoman iszapolt, simított, a **8—9., 13., 16—17.** finoman iszapolt, bevont és simított, a **10., 12., 14.** durván iszapolt, simított. Színük: **1., 14.** barna-vörös, **2.** szürkés-fekete, **3—7., 9—12., 18.** téglavörös, **8., 17.** vadgalamszürke, **13.,** szürkés-barna, **15.** piszkos-barna. Díszítésük: **1.** hornyolt, **2—15., 17—18.** mélyített vonaldíszű, **16.** barna-vörös festésű, egymásba rakott szögekkel ékített. A **9.** töredék belsejét bekarcolt kör-körök díszítik. A **9.-t.** l. fényképben, a **33.** képen.

Gefässbruchstücke: **Nr. 3, 8—9, 14—16.** Rand —, **1—2, 4—7, 10—13, 17—18.** Wandteile. **Nr. 1—7, 11, 15, 18.** sind fein geschlämmt, geglättet. **8—9, 13, 16—17.** fein geschlämmt, überzogen, geglättet, **10, 12, 14.** grob geschlämmt und geglättet. Was die Farbe anbelangt: **1, 14.** sind braunrot, **2.** grauschwarz, **3—7, 9—12, 18.** ziegelrot, **8, 17.** wildtaubengrau, **13.** graubraun, **15.** schmutzigbraun. Die Verzierung betreffend sind **Nr. 1.** mit Kehlung. **2—15, 17—18.** mit eingeritzten Linien, **Nr. 16.** ist braunrot bemalt und nach der Bemalung mit ineinandergesetzten Winkeln verziert, **Nr. 9.** ist innen mit eingeritzten, konzentrischen Kreisen verziert. Siehe **Nr. 9.** in Photographie unter **Abb. 33.**

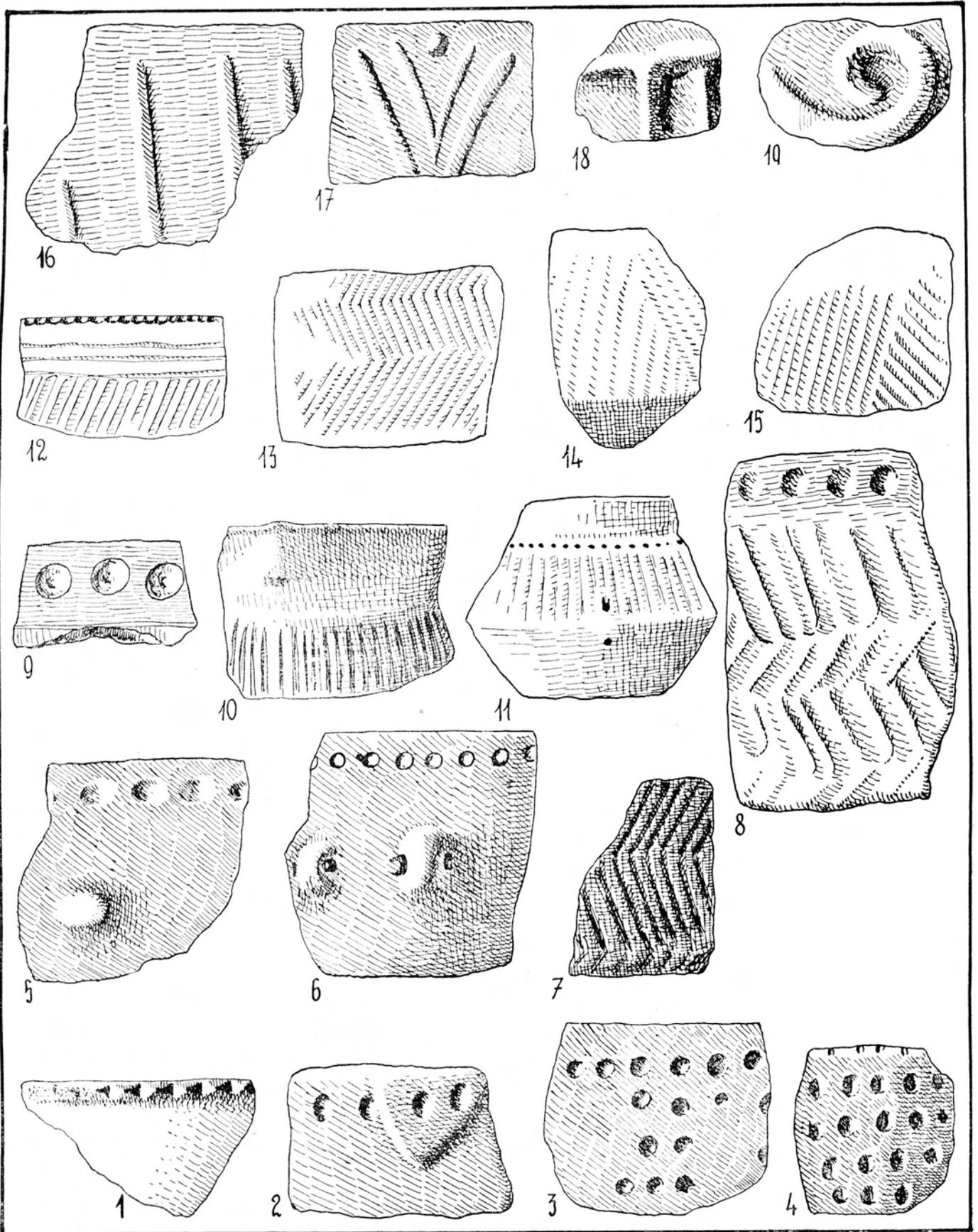

TORDOS

1—19 = 9/20

Edénytöredékek: 1—5., 8—10., 12., 14., 16., 17. perem-, 6—7., 11., 13., 15., 18., 19. oldalrészek. Az 1—4., 6., 16—17. finoman iszapolt, simított, 5., 7., 9—15. finoman iszapolt, bevont, simított, a 8., 18—19. durván iszapolt, simított. Színük: 1., 4., 6—7., 9. barnás-szürke, 2—3., 8., 19. téglavörös, 5., 17. 18. szürkésfekete, 10., 12—14. vadgalambszürke, 11., 15. barna-vörös, 16. sárgás-barna. Díszítésük: 1. rovátkolt, 2—5., 8. ujjbenyomásos, 6. sekély pontos, 7—8., 10., 13—15. hornyolt, 16—19. bordadízes, a 8. hornyolt és ujjbenyomásos, 9. ujjbenyomásos és vonalkás, 11. pontsoros és hornyolt, 12. ovális, sekély, pontos és hornyolt, 14. és 15. sz. hornyolása fényesített.

Gefässbuchstücke: 1—5., 8—10., 12., 14., 16—17. Rand-, 6—7., 11., 13., 15., 18—19. Wandteile, Nr. 1—4., 6., 16—17. sind fein geschlämmt, geglättet, 5., 7., 9—15. fein geschlämmt, überzogen, geglättet, 8., 18—19. grob geschlämmt und geglättet. Was die Farbe anbelangt, sind 1., 4., 6—7., 9. bräunlichgrau, 2—3., 8., 19. ziegelrot, 5., 17—18. grauschwarz, 10., 12—14. widaubengrau, 11., 15. braunrot, 16. gelblichbraun. Verzierung: Nr. 1. gekerbt, 2—5. Fingereindrücke, 6. Grübchen, 7—8., 10., 13—15. Kehlungen, 16—19. Rippen, Nr. 8. Kehlung und Fingereindrücke, 9. Fingereindrücke und Linien, 11. Punktreihen und Kehlung, 12. schwach eingedrückte, ovale Grübchen und Kehlung. Die Kehlungen von Nr. 14—15. sind poliert.

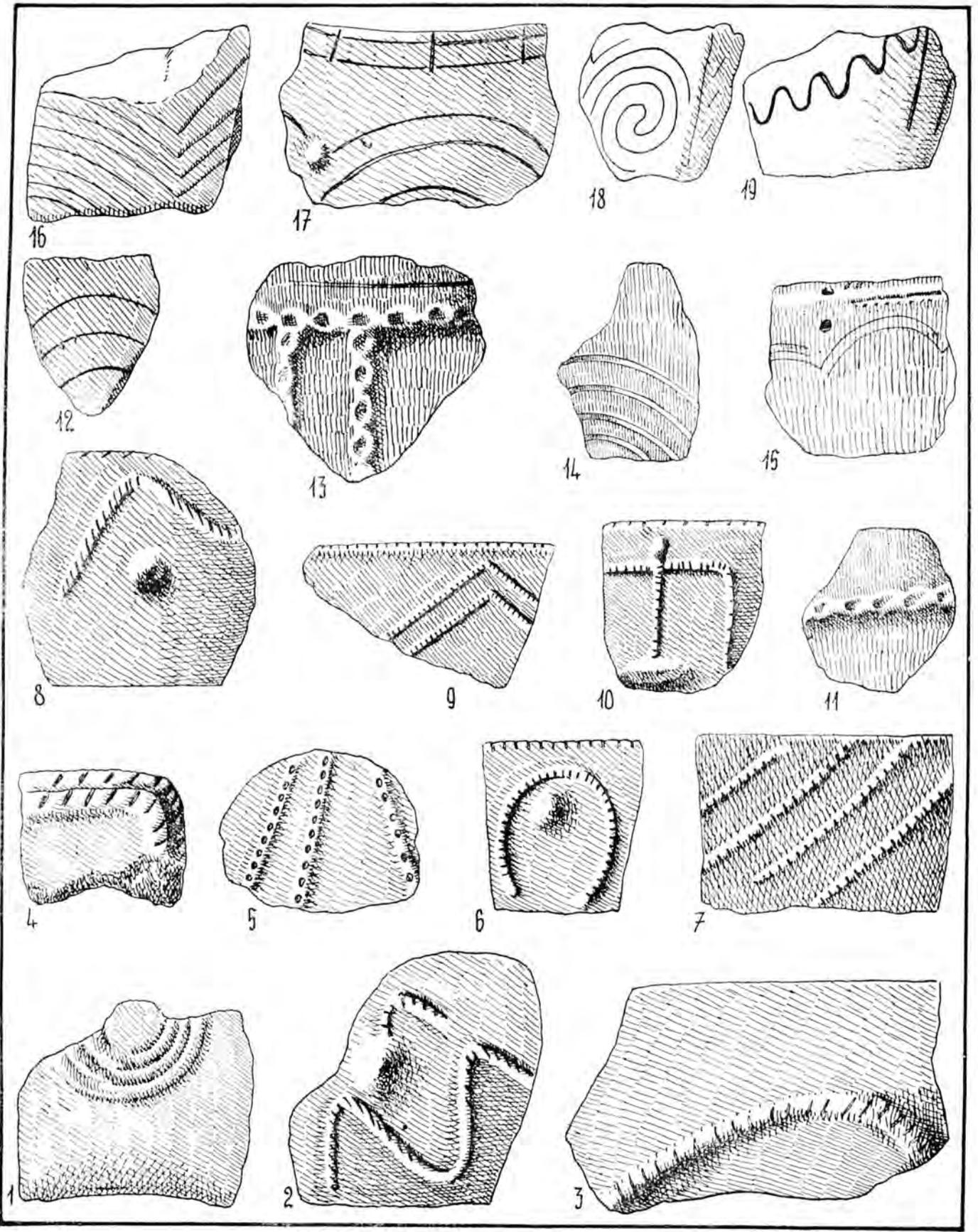

TORDOS

1—19 = 9/20

Edénytöredécek: 3—4., 7., 9., 11., 15., 18. perem-, 1—2., 5—6., 8., 10., 12—14., 16—17., 19. oldalrészek. Technikájuk: 12., 15—16., 18—19. finoman iszapolt, simított, 1—11., 14., 17. finoman iszapolt, bevont és simított, 13. durván iszapolt és simított. Színük: 2—8. szürkésbarna, 10. piszkos barna-vörös, 11. vadgalambszürke, 12., 15—16., 18—19. téglavörös, 13. sárgás-barna, az 1., 9., 10., 17. barna-vörös bevonású (festésű), a 14. húsvörös bevonás borítja. Díszítésük: 1. körörös bordadisz, 2—4., 6—10. rovátkolt borda, 5. enyhén benyomott pontokkal tagolt bordák, 11., 13. ujjbenyomással tagolt bordák, 12., 15—18. enyhén, határozottabban bekarcolt vonal, 14. hornyolás.

Gefässbruchstücke: 3—4, 7, 9, 11, 15, 18. Rand-, 1—2, 5—6, 8, 10, 12, 14, 16—17, 19. Wandteile. Technik: 12, 15, 16, 18—19. fein geschlämmt, geglättet, 1—11, 14, 17. fein geschlämmt, überzogen, geglättet, 13. grob geschlämmt und geglättet. Farbe: 2—8. graubraun, 10 schmutzigbraunrot, 11 wildlaubengrau, 12, 15—16, 18—19 ziegelrot, 13 gelblichbraun. Nr. 1, 9—10, 17. mit braunroter, 14 mit fleischroter Farbe überzogen. Verzierung: 1. konzentrische Rippen, 2—4, 6—10 gekerbte Rippen, 5 durch Grübchen gegliederte Rippen, 11, 13 Tupfenreihen gegliederte Rippen, 12, 15—18 fein, deutlicher eingeritzte Linien, 14 Kehlung.

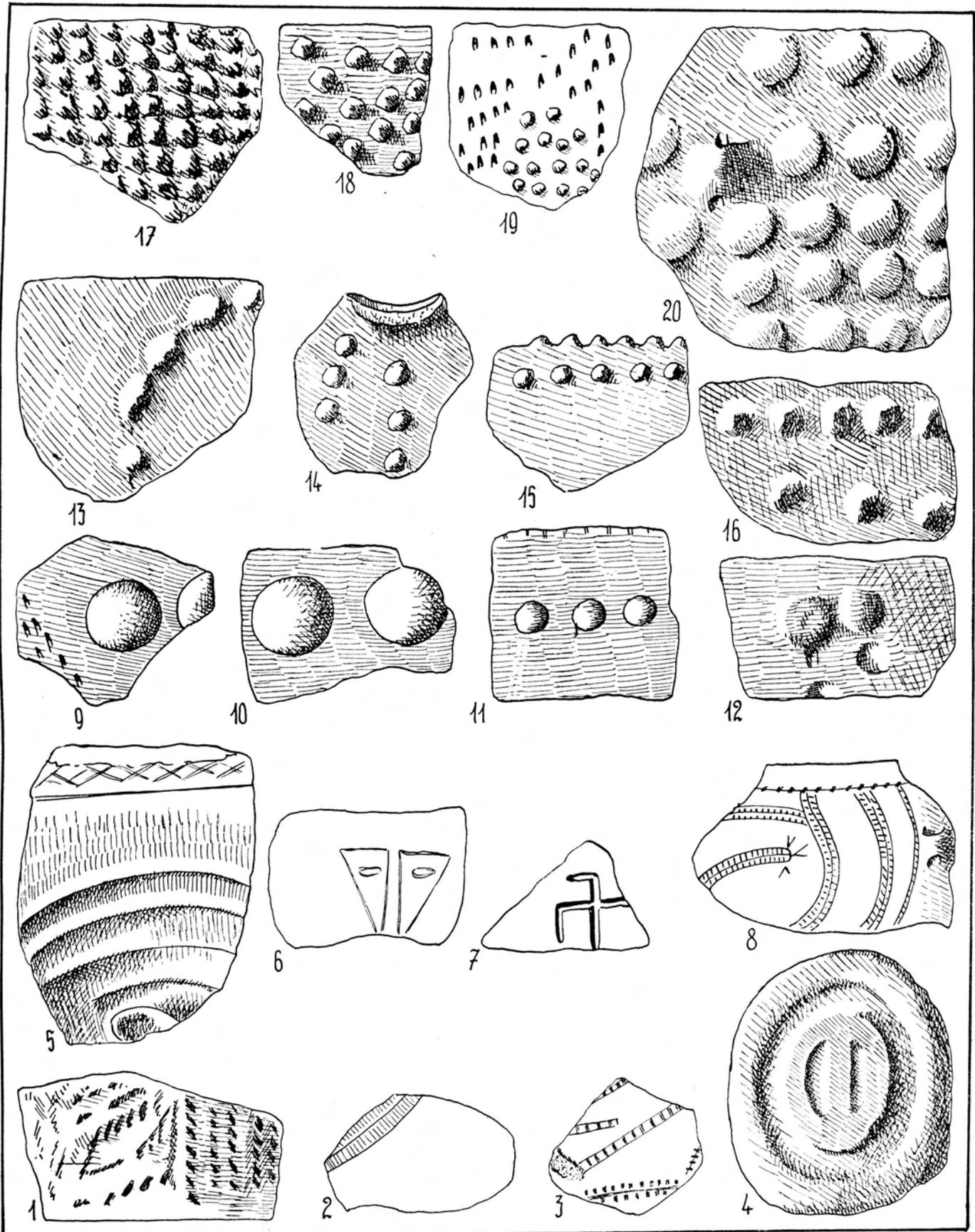

TORDOS

1—20 = 9/20

Edénytöredékek: **10—12., 14—15., 18., 20.** perem-, **1—9., 13., 16—17.** oldalrészek. Technika: **2—3., 6—7., 18—19.** finoman iszapolt, simított, **4—5., 8., 10., 13.** finoman iszapolt, bevont, simított, **1., 9., 11—12., 14—17. és 20.** durván iszapolt és simított. Színük: **1., 5—6—7., 9—10., 18—19.** téglavörös, **2—3.,** feketére füstölt, **4., 8., 15.** sárgás-barna, **11., 14., 16—17.** szürkés-barna, **12.** piszkos barna, **13.** barnavörös, **20.** szürkés-fekete. Díszítésük: **1.** lapos bordák és hornyolások, ez utóbbiak rovátkoltak, **2., 3., 8.** vonalkázással kitöltött párhuzamosak, a **3.-n** tüzelések is, a **8.-n** a vállon rovátkákkal áthúzott vonal, ugyanezen egyik szalag végén levő vonalkák azt a benyomást keltik, hogy a szalag csúszó-mászó állatot akar feltüntetni, **6.** bekarcolt háromszögek s szemek, emberi arcot utánoznak, **7.** bekarcolt horgas kereszt, **9—15., 20.** lapos dudorok, **16—18.** hegyes bibíresok, **19.** körömdísz és bibircsok. A **9.-n** szélesebb tüzeléseket, **11.-n** peremszélen rovátkákat, **15.-n** peremszélen fogazást látunk. A **4.** hornyolt, az **5.** spirális borda- és bekarcolt vonaldíszes. A **12.** dudoraj alatt ujjbenyomások vannak.

Gefässbruchstücke: **10—12., 14—15., 18., 20.** Rand-, **1—9., 13., 16—17.** Wandteile. Technik: **2—3., 6—7., 18—19.** fein geschlämmt, geglättet, **4—5., 8., 10., 13.** fein geschlämmt, überzogen und geglättet, **1., 9., 11—12—17., 20.** grob geschlämmt und geglättet. Farbe: **1., 5—7., 9—10., 18—19.** ziegelrot, **2—3** schwarz geschmaucht, **4., 8., 15.** gelblichbraun, **11., 14., 16—17.** graubraun, **12.** schmutzigbraun, **13.** braunrot, **20.** grauschwarz. Verzierungsart: **1.** flache Rippen und Kehlungen, letztere gekerbt, **2—3., 8.** mit feinen Strichen ausgefüllte Parallelen, die Striche am Ende eines solchen auf **Nr. 8.** machen den Eindruck, als wenn sie ein Kriechtier darstellen sollten, **6.** eingeritzte Dreiecke und Augen, menschliches Gesicht nachahmend, **7** eingeritzte Svaslica (Hakenkreuz), **9—15., 20.** flache Warzen, **16—18.** spitze Warzen, **19.** Nageleindrücke und Warzen, **9.** zeigt breitere Striche, **11** am Rande Einkerbungen, der Rand von **Nr. 15** ist gezahnt, **Nr. 4** mit Kehlungen, **5** mit Spirarippen und eingeritzten Linien verziert. Unter den Warzen von **Nr. 12** befinden sich Tupfen. Auf **Nr. 3** auch Striche, auf dem Schulterteil von **Nr. 8** mit Strichen gekreuzte Linie.

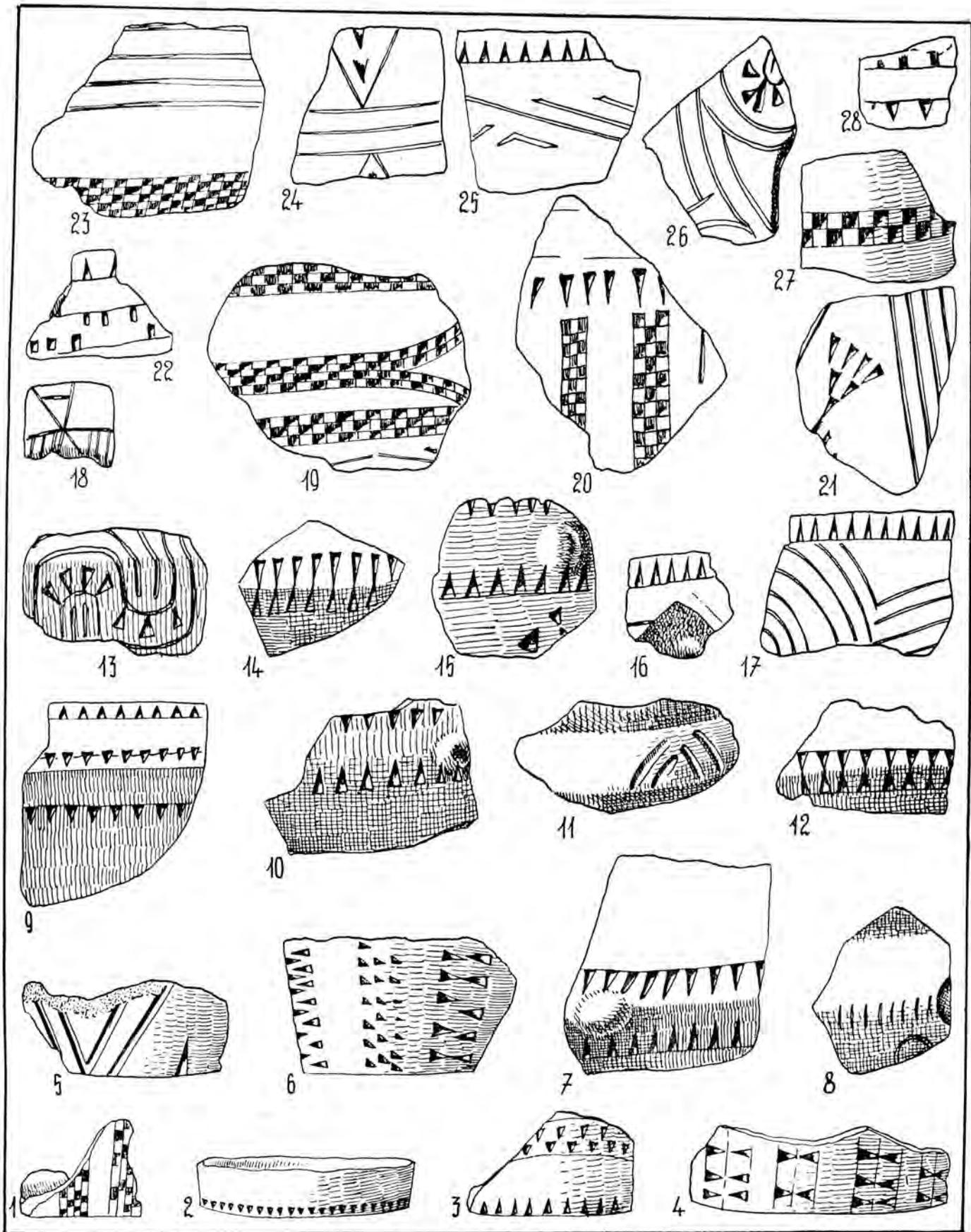

TORDOS

1—28 = 9/20

Edénytöredékek: 9., 16., 17., 22., 25., 28. perem-, 2., 8—15., 18—21., 23., 24., 26., 27. oldal-, 1—6. fenékrészek. Technika: 9., 12—14., 18., 23., 27—28. finoman iszapolt, simított, 1—8., 10—11., 15—17., 19—22., 24—26. finoman iszapolt, bevont, simított. Színük: 1., 5. vadgalambszürke, 3., 9., 12—13. téglavörös, 4., 7., 15. szürkés-fekete, 10., 16., 19—22. barna-vörös, 11., 18., 24., 25. sárgás-barna, 14. szürkés-barna, 27., 28. szürkés-sárga. A 2. téglavörös festés, a 6., 8., 17.-t húsvörös bevonás borítja. Díszítésük: kimetszett, a 7. és 15.-n lapos dudor is.

Gefässbruchstücke: 9, 16—17, 22, 25, 28. Rand-, 2, 8—15, 18—21, 23—24, 26—27 Wand-, 1—6 Bodenteile. Technik: 9, 12—14, 18, 23, 27—28 fein geschlämmt, geglättet, 1—8, 10—11, 15—17, 19—22, 24—26. fein geschlämmt, überzogen, geglättet. Farbe: 1, 5 wildtaubengrau, 3, 9, 12—13. ziegelrot, 4, 7, 15. grauschwarz, 10, 16, 19—22. braunrot, 11, 18, 24, 25. gelblich-braun, 14. graubraun, 27, 28 graugelb, Nr. 2 mit ziegelroter, 6, 8, 17 mit fleischroter Farbe überzogen. Verzierung: Kerbschnitt: Nr. 7 und 15 haben auch flache Warzen.

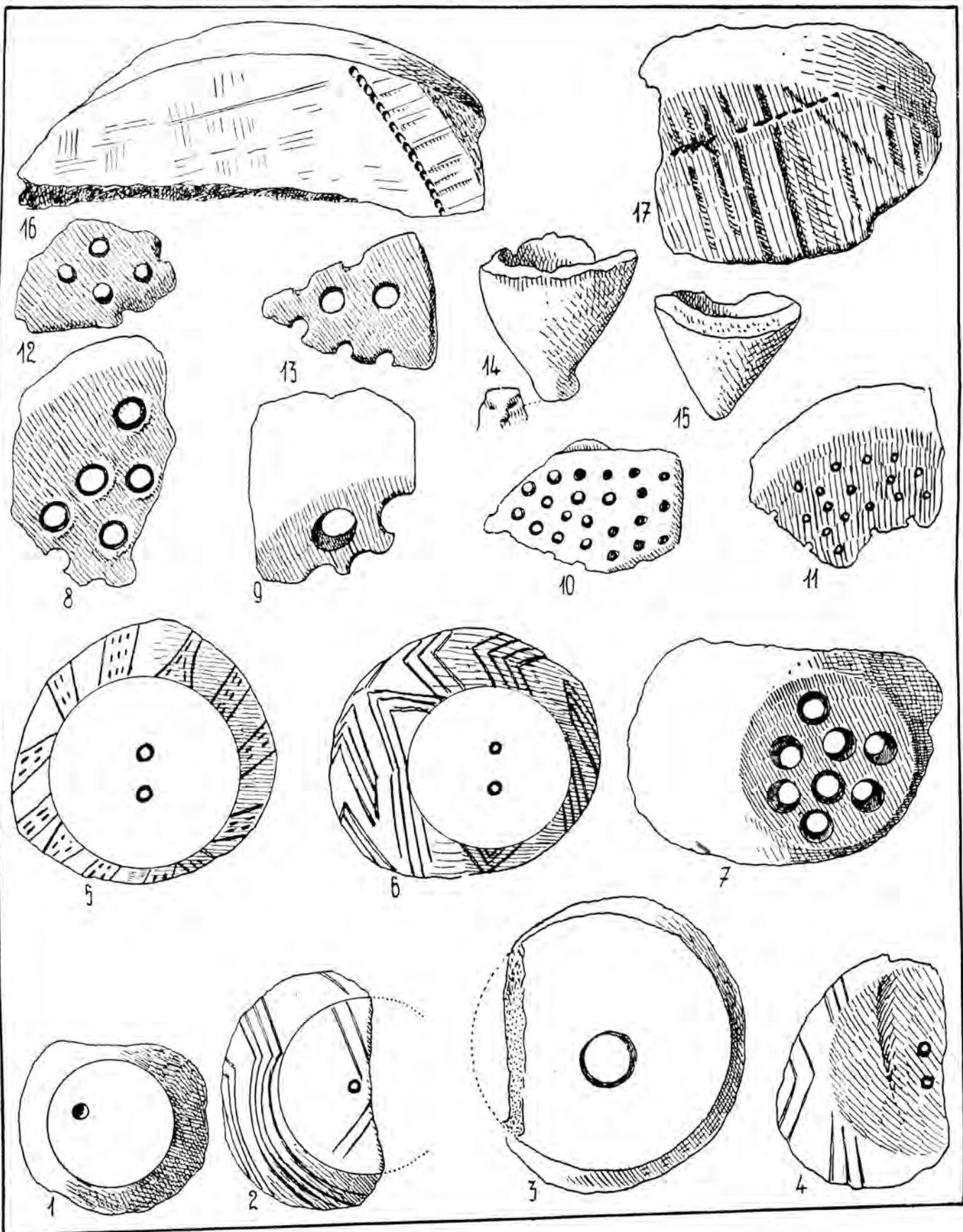

TORDOS

1—17 = 9/20

1—2. Edényfenekek, kónikus lyukkal átfúrva. 3—6. U. a. hengeres lyukakkal átfúrva. 7. Bögrefenék nyolc 9 mm.-es lyukkal áttörve. 8. U. a. 1 cm. átm. lyukkal áttörve. 9. U. a. kónikus lyukkal átfúrva. 10—13. Szűrőedény fenéktörédei. 14. Olvasztó tégely, alján emberi arc. 15. Hegybe futó edényke, finom mívű, léglavörös. 16—17. Durva edényfenekek sásfonat és zsineg lenyomatával.

1—2. Konisch durchbohrte Gefässböden. 3—6. Zylindrisch durchbohrte Gefässböden. 7. Gefässboden mit acht Löchern (Dm. 9 mm.). 8. Desgl., Dm. der Löcher 1 cm. 9. Desgl., mit konischen Löchern. 10—13. Seiberbruchstücke. 14. Schmelztiegel, auf dem Boden Menschen gesicht. 15. Spitz zulaufendes Gefässchen, fein ziegelrot. 16—17. Grobe Gefässbödenbruchstücke mit Schilfflecht- und Sennurabdrücken.

TORDOS

1—22 = 9,20

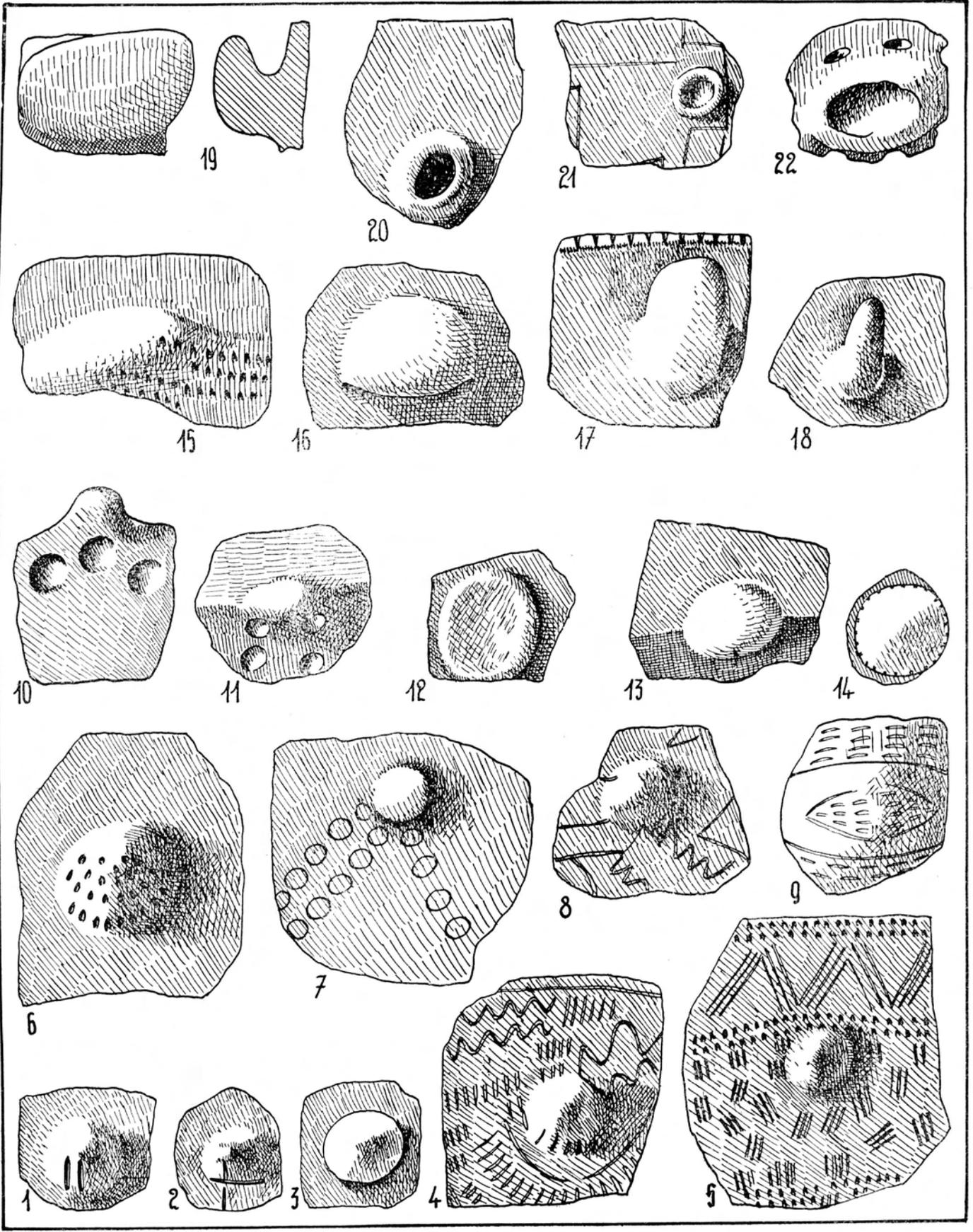
1—2. Kúpos dudorok, szélükön tulajdonjegy. 3. Lapos kúpos dudor, gombszerű. 4—6., 8. Letompított kúpos dudorok. 7. Hengeres dudor, föle ferde karikásorok haladnak le. 9. Belülről kinyomott bütyök téгла-vörös színű edénytöredéken. 10. Lapos dudor, felfelé kap, alatta 3 ujjbegybenyomás. 11. Lapos dudor, alatta 4 ujjbenyomás, durva mívű edénytöredéken. 12. Lapos, kerek edényrátét, durva mívű edénytöredéken. 13. Ovális dudor húsvörös bevonású edénytöredéken. 14. Hengeres, a tetején enyhén kúpos edényrátét finom mívű, téгла-vörös edénytöredéken. 15. Lapos dudor durva mívű edénytöredéken. 16—17. Lapos, felkapó rátétek durva mívű edénytöredékeken. 18. Felkapó, hengeres, a vége felé hegyesedő rátét perem alatt. 19. Lapos edényrátét, felkap, durva mívű edénytöredéken. 20. Csonkakúpos edényrátét, dudorszerű, közepén ujjbenyomással üregeztelt. 21. Alacsony hengeres, közepén benyomott edényrátét perem alatt. 22. Oválisan bemélyített edényrátét, utólagosan ragasztották az edény falához.

NB! E dudorok részben belülről lettek kinyomva, részben az edény falából képezték, részben pedig ráragasztották az edény falára.

1—2. Konische Warzen, an den Rändern Eigentumsmarke. 3. Flache, konische Warze,

knopffartig. 4—6, 8. Abgestumpfte, konische Warzen. 7. Zylindrische Warze mit schräg herablaufenden Ringreihen auf der Gefässwand. 9. Von innen ausgedrückter Buckel auf einer ziegelroten Scherbe. 10. Flache, aufwärts gerichtete Warze, darunter 3 Tupfen. 11. Flache Warze, darunter vier Fingereindrücke, auf grob bearbeitetem Gefässbruchstück. 12. Flacher, runder Gefässansatz, auf grob bearbeitetem Gefässbruchstück. 13. Ovale Warze auf fleischrot überzogenem Gefässbruchstück. 14. Zylindrischer, fein bearbeiteter, oben sanft konischer Gefässansatz auf ziegelrotem Bruchstück. 15. Flache Warze auf grob bearbeitetem Bruchstück. 16—17. Nach oben gerichtete, flache Gefässansätze auf grob bearbeiteten Bruchstücken. 18. Aufwärts gerichteter, zylindrischer Gefässansatz mit spitzem Ende unter dem Rande des Gefässes. 19. Desgl., auf grob bearbeitetem Bruchstück. 20. Stumpfkönischer Ansatz, warzenartig, in der Mitte mit Fingereindruck. 21. Zylindrische Warze, niedrig, in der Mitte eingedrückt, unter dem Rande. 22. Oval ausgehöhlter Ansatz, wurde nachträglich an die Gefässwand geklebt.

NB! Diese Warzen und Ansätze wurden teils von innen herausgedrückt, teils aus den Wänden der Gefässe gebildet, teils wurden sie an die Gefässwände geklebt.

TORDOS

1—21 = 9/20

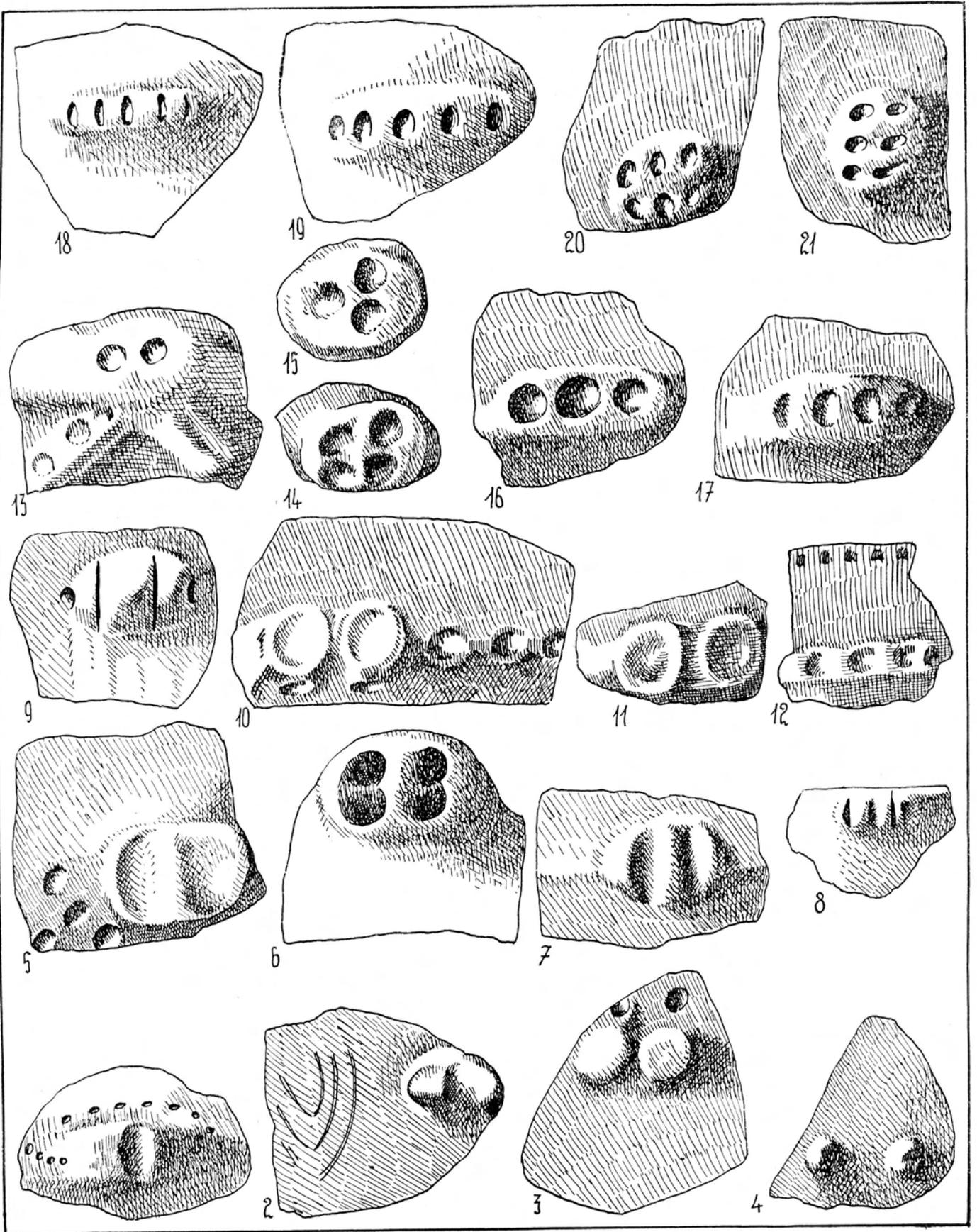
1. Lapos, közepén benyomott dudor, durvamívű edénytöredéken. 2. Benyomással kettétárgolt dudor, u. o. edénytöredéken. 3. U. a. finommívű edényen, felette 2 ujjbenyomás. 4. Csecszerű dudorok finommívű edénytöredéken. 5. Benyomással három részre tagolt dudor, durvamívű edénytöredéken, mellette ujjbegybenyomások. 6. Lapos dudor 4 ujjbegybenyomással tagolva. 7. Ovális dudor két benyomással 3 részre tagolva. 8. Perem aljából kiálló fogantyú háromszor bevágva. 9. Lapos ovális dudor, kétszer bevágva, kétoldalt ujjbegybenyomás. 10. Ovális dudor, középtűt tagolva, ujjbegybenyomásokkal tompítva, tőle bordák mennek jobbra és balra. Alatta 2 ujjbegybenyomás. 11. Lapos dudor, középtűt tagolva, ujjbegybenyomással tompítva. 12. Befelé ferdülő edényperem, vállán lapos, bordaszerű tag ujjbegybenyomásokkal tagolva. 13. Ovális dudor, közepén két ujjbegybenyomással tagolva. Ujjbegybenyomással tagolt bordák indulnak ki tőle, mint az egykori edénykantár emléke. 14. dudor 4 ujjbegybenyomással tagolva. 15. Hengeres dudor 3 ujjbegybenyomással tagolva. 16. Lapos dudor 3 ujjbegybenyomással tagolva. 17. Félkörös dudor 4 ujjbegybenyomással tagolva. 18. U. a. 5 ujjbegybenyomással tagolva. 19. Köríves borda 5 ujjbegybenyomással tagolva. 20—21. Ovális dudorok 6—6 ujjbegybenyomással tagolva.

NB! Ezek a dudorok, mint edényfogantyúk és a belőlük kiinduló bordák az edény falából vannak kiképezve.

1. Flache, in der Mitte eingedrückte Warze auf grobem Gefäßbruchstück. 2. Durch Ein-

druck zweiteilig gegliederte Warze auf grob bearbeitetem Bruchstück. 3. Desgl. auf fein bearbeitetem Bruchstück, darüber 2 Tupfen. 4. Brustartige Warzen auf feinem Bruchstück. 5. Mit Eindrücken in drei Teile gegliederte Warze auf grobem Bruchstück, daneben Tupfen. 6. Flache Warze durch Fingereindruck gegliedert. 7. Ovale Warze mit zwei Eindrücken in drei Teile gegliedert. 8. Am Gefäßrande gebildeter Griff mit drei Einschnitten. 9. Flache, ovale Warze, mit zwei Einschnitten, an beiden Seiten Fingereindrücke. 10. Ovale Warze, in der Mitte gegliedert, mit Fingereindrücken abgestumpft, von diesen streichen rechts und links Rippen aus, darunter zwei Fingereindrücke. 11. Flache Warze, in der Mitte gegliedert, durch Fingereindruck abgestumpft. 12. Einwärts gebogener Gefäßrand, am Schulterteile flacher, rippenartiger Wulst, durch Fingereindrücke gegliedert. 13. Ovale Warze, in der Mitte durch zwei Fingereindrücke gegliedert, durch Fingereindrücke gegliederte Rippen laufen davon aus als Erinnerung an den ehemaligen Gefäßhalter. 14. Warze durch vier Fingereindrücke gegliedert. 15. Zylindrische Warze durch drei Fingereindrücke gegliedert. 16. Flache Warze durch drei Fingereindrücke gegliedert. 17. Halbkreisförmige Leiste durch vier Fingereindrücke gegliedert. 18. Dasselbe durch fünf Fingereindrücke gegliedert. 19. Dasselbe durch fünf Fingereindrücke gegliedert. 20—21. Ovale Warzen durch sechs Fingereindrücke gegliedert.

NB! Diese Warzen wurden als Gefäßgriffe aus den Gefäßwänden gebildet, ebenso die Rippen.

TORDOS

1—23 = 9/20

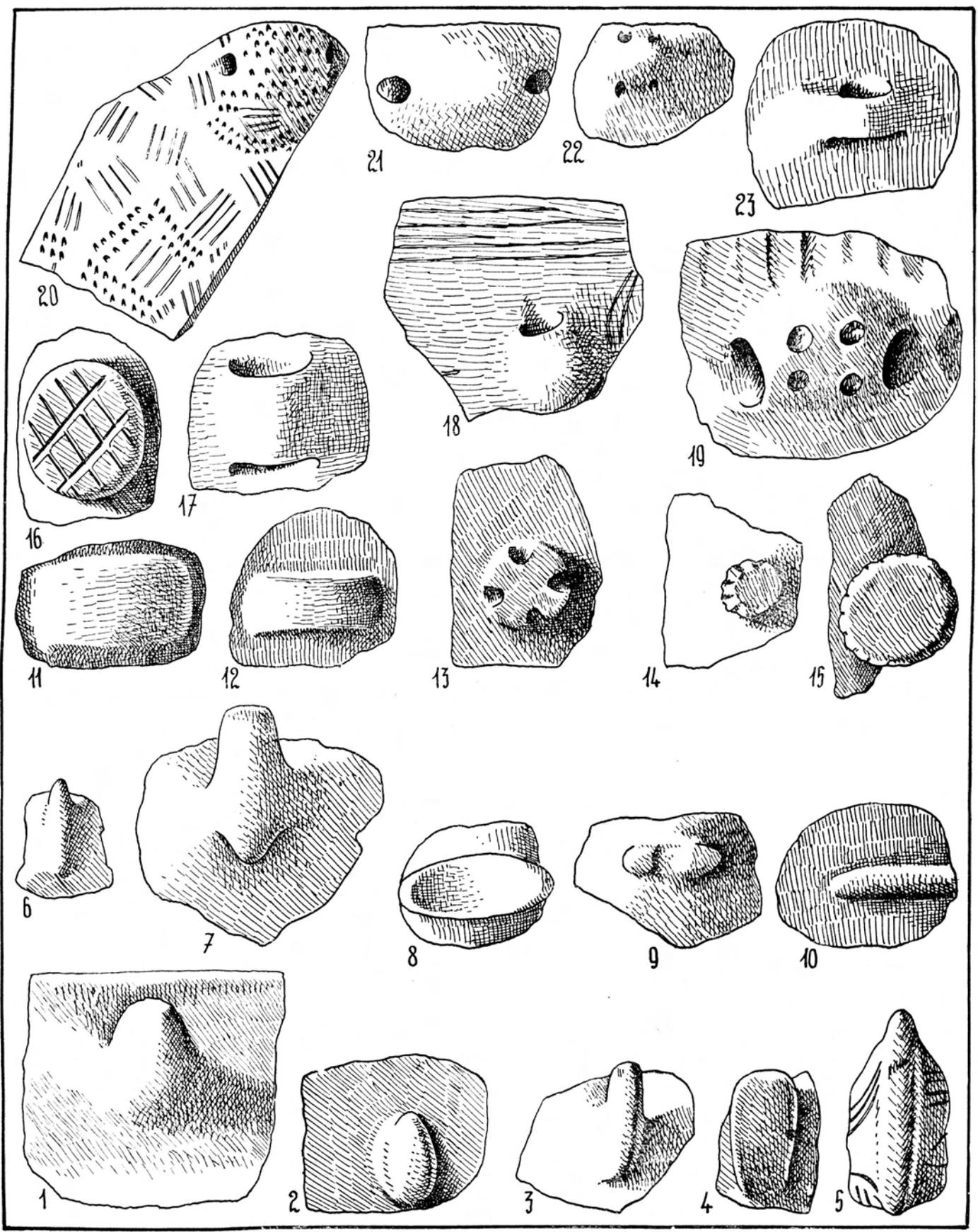
1—6. Felkapó dudorok és edényrátétek, az 1. durva-, a többi finom mívű edényen. 7. Üllőszerű edényrátét finom mívű edényen. 8—9. Nyerges edényrátétek finom mívű edényeken. 10. Bordaszerű edényrátét durva mívű edényen. 11. Széles, domború, rövid, bordaszerű rátét barna-vörös festésű edényen. 12. Hasonló, átfúratlan fogantyú barna-vörös festésű fedőn. 13. Négylevelű rozettaszerű fogantyú durva mívű edényen. 14—15. Gombalakú, recézett szélű fogantyúk durva- és finom mívű edényeken. 16. Hengerszeletszerű rátét, finom mívű edényről. Vonalakkal mezőkre tagolt. 17. Edényfül, közepén kiáll, köríves átmetszetű, téglavörös edényről. 18. Átfúrt dudorszerű fül téglavörös edényről. 19. Átfúrt ovális dudorfül, rajta 4 ujjbegybenyomás, durva mívű edényen. 20. Lapos dudor, átfúrt, finom mívű, téglavörös edényről. 21. Ovális dudor, horizontálisan átfúrt, vadgalambszürke edényről. 22. Kétszer vertikálisan átfúrt dudorfül durvamívű edényen. 23. Félkörös átmetszetű, hegyesen kiálló edényfül.

NB! A rátétek és fülek külön lettek az edény falához tapasztva.

1—6. Aufwärts gerichtete Warzen und Gefässgriffe, Nr. 1 auf grob, die anderen auf fein

bearbeiteten Gefässbruchstücken. 7. Ambossartiger Ansatz auf feinem Bruchstück. 8—9. Sattelartige Gefässansätze auf feinen Bruchstücken. 10. Rippenartiger Gefässansatz auf grobem Bruchstück. 11. Breiter, erhabener, kurzer, rippenartiger Ansatz auf braunrot bemaltem Bruchstück. 12. Ähnlicher, nicht durchbohrter Griff auf einem braunroten Deckel. 13. Vierblättriger, rosettenartiger Griff auf grobem Bruchstück. 14—15. Pilzförmige Griffe mit gekerbten Rändern auf grob und fein bearbeiteten Bruchstücken. 16. Zylinderförmiger Ansatz von einem fein gearbeiteten Gefäss, durch Linien in Felder geteilt. 17. Gefässhenkel mit Kreisbogenquerschnitt, in der Mitte aufragend, von einem ziegelroten Gefässe. 18. Durchbohrter, warzenartiger Henkel eines ziegelroten Gefässes. 19. Durchbohrter, ovaler Warzenhenkel eines grob gearbeiteten Gefässes mit vier Tupfen. 20. Flache, durchbohrte Warze eines feinen, ziegelroten Gefässes. 21. Horizontal durchbohrte, ovale Warze von wildtaubengrauem Gefäss. 22. Vertikal zweimal durchbohrter Warzenhenkel eines grob gearbeiteten Gefässes. 23. Spitzkantiger Henkel mit halbkreisförmigem Querschnitt.

NB! Die Ansätze und Henkel wurden für sich auf die Gefässwand geklebt.

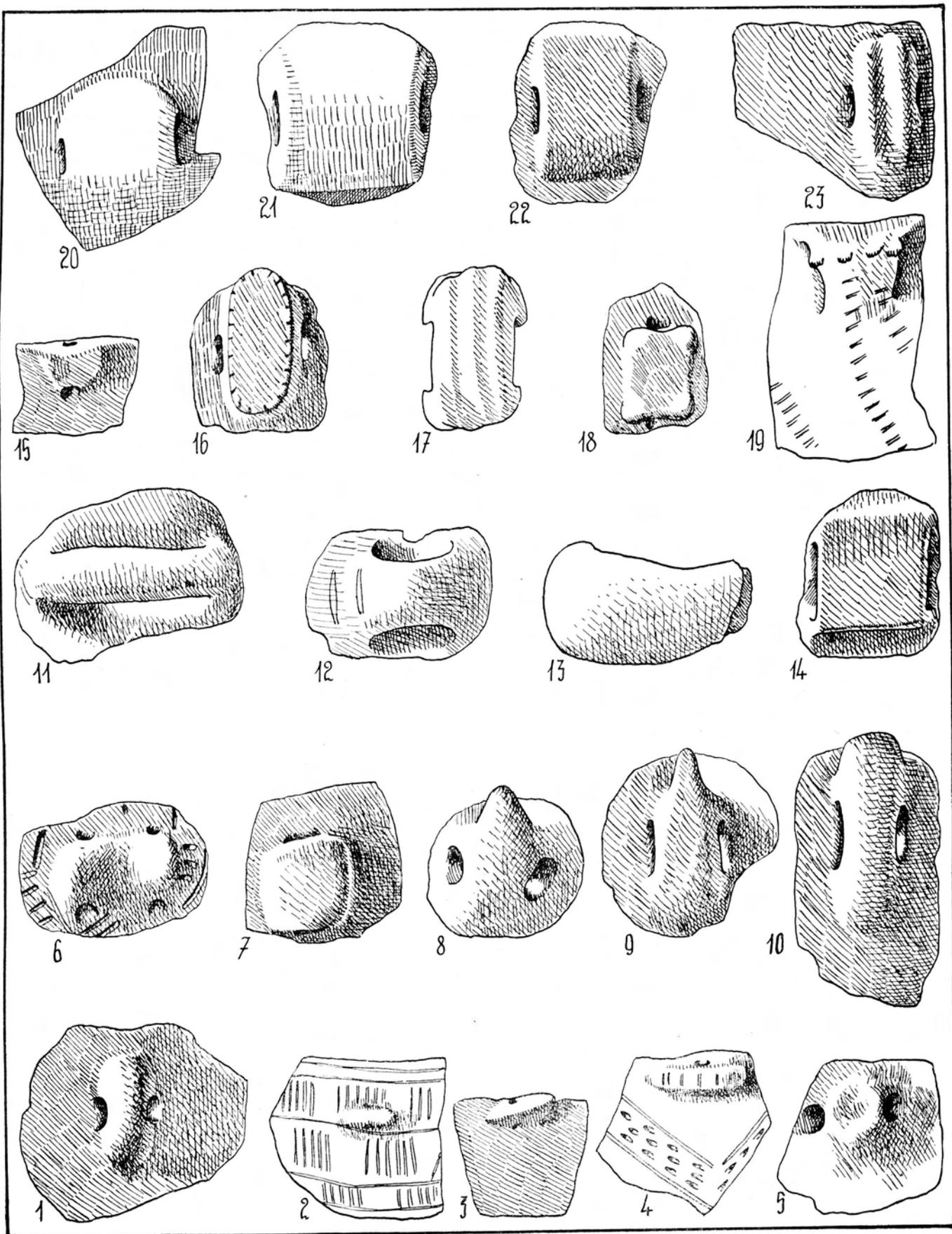
TORDOS

1—23 = 9 20

1—2. Lapos dudorok fül gyanánt átfúrva, finom mívű edényeken. 3. Négyzetes edényrátét vertikálisan átfúrva, téglavörös edényen. 4. Félkörös edényrátét ályukasztva, u. o. edényen. 5. Kúpos dudor, ujjbegybenyomással tagolt, átfürt, u. o. edényen. 6. Középpüth benyomott, lapos dudor, kétszer átfürt, u. o. edényen. 7. Többé-kevésbé négyzetes, felkapó, átfürt dudor, húsvörös bevonású edényen. 8—9. Madár-csörszerű fülek, feketére füstölt és téglavörös edényeken. 10. Hasonló, de nyújtottabb fül, feketére füstölt edényen. 11. Kengyeles fül sárgás-vörös edényen. 12. Félkörös fül tulajdonjegygyel, csappal erősítették a sárgás-vörös edény falához. 13. Laposabb kengyeles fül, durva edényről, melynek falához csappal erősítették. 14. Négyzetesre tagolt szalagfül. Lyuka is négyzetes. 15. Peremszélén álló, vertikálisan átfürt, az edény testéből kiképezett fül vadgalambszürke edényen. 16. Ovális fül kerek lyukkal átfúrva, széle rovátkolt, sárgás-barna edényen. 17. Bordázott fül, u. o. edényen melynek falához csappal erősítették. 18. Négyzetes, tagolt fül u. o. edényen. 19. Az edény peremétől lehajló szalagfül durva edényen. (Valószínűleg nem Tordosról, hanem a nándori, vagy az algyógyi barlangokból származik. *Torma* Tordosról idézi, azt hiszem, hibásan. Erre vall a lencsés dísz és a sajátosan bekarcolt vonaldísz. 20. Félkörös szalagfül finom mívű edényen. 21. Vastag szalagfül húsvörös bevonású edényen. 22. Alacsony szalagfül húsvörös bevonású fedőn. 23. Középpüth benyomott s így bordázott, félkörös fül durva mívű edényen.

1—2. Flache, durchbohrte Warzenhenkel auf feinen Gefässen. 3. Quadratischer Griffklappen, vertikal durchbohrt, auf ziegelrotem Gefäss. 4.

Halbkreisförmiger Griffklappen, durchbohrt, auf gleichem Gefäss. 5. Konische Warze, durch Fingereindruck gegliedert, durchbohrt, auf ziegelrotem Gefäss. 6. In der Mitte eingedrückte, flache Warze, zweimal durchbohrt, auf gleichem Gefäss. 7. Annähernd quadratische, durchbohrte Warze auf einem Gefässe mit ziegelrotem Überzuge. 8—9. Schnabelartige Henkel auf schwarz geschmauchten und ziegelroten Gefässen. 10. Desgl., doch mehr ausgezogen, auf schwarz geschmauchtem Gefäss. 11. Steigbügelartiger Henkel auf gelblichrotem Gefäss. 12. Halbkreisförmiger Henkel mit Eigentumsmarke. Wurde mit zwei Zapfen an die gelblichrote Gefässwand befestigt. 13. Flacher steigbügelartiger Henkel von grobem Gefässe, war mit Zapfen an die Wand befestigt. 14. Bandhenkel, quadratisch gegliedert, auch das Bohrloch ist quadratisch. 15. Aus dem Randsaume herauswachsender, vertikal durchbohrter Henkel auf wildtaubengrauem Gefässe. 16. Rund durchbohrter, ovaler Henkel, Rand gekerbt, auf gelblichbraunem Gefässe. 17. Gerippter Henkel auf eben solchem Gefässe. Wurde an die Gefässwand mit Zapfen befestigt. 18. Quadratischer, gegliederter Henkel auf gleichartigem Gefässe. 19. Vom Saume des Gefässes herausreichender Bandhenkel auf grobem Gefässe. Dürfte nicht von Tordos, sondern von den Nándorer, oder Algyógyer Höhlen stammen, was meiner Meinung nach, auch die Linsenornamente und die Art der eingeritzten Verzierung bestätigen. 20. Halbkreisförmiger Bandhenkel auf feinem Gefässe. 21. Dicker Bandhenkel auf fleischrot überzogenem Gefässe. 22. Niedriger Bandhenkel auf fleischrot überzogenem Gefässe. 23. In der Mitte eingedrückter, hiedurch gerippter, kreisförmiger Henkel auf grob gearbeitetem Gefässe.

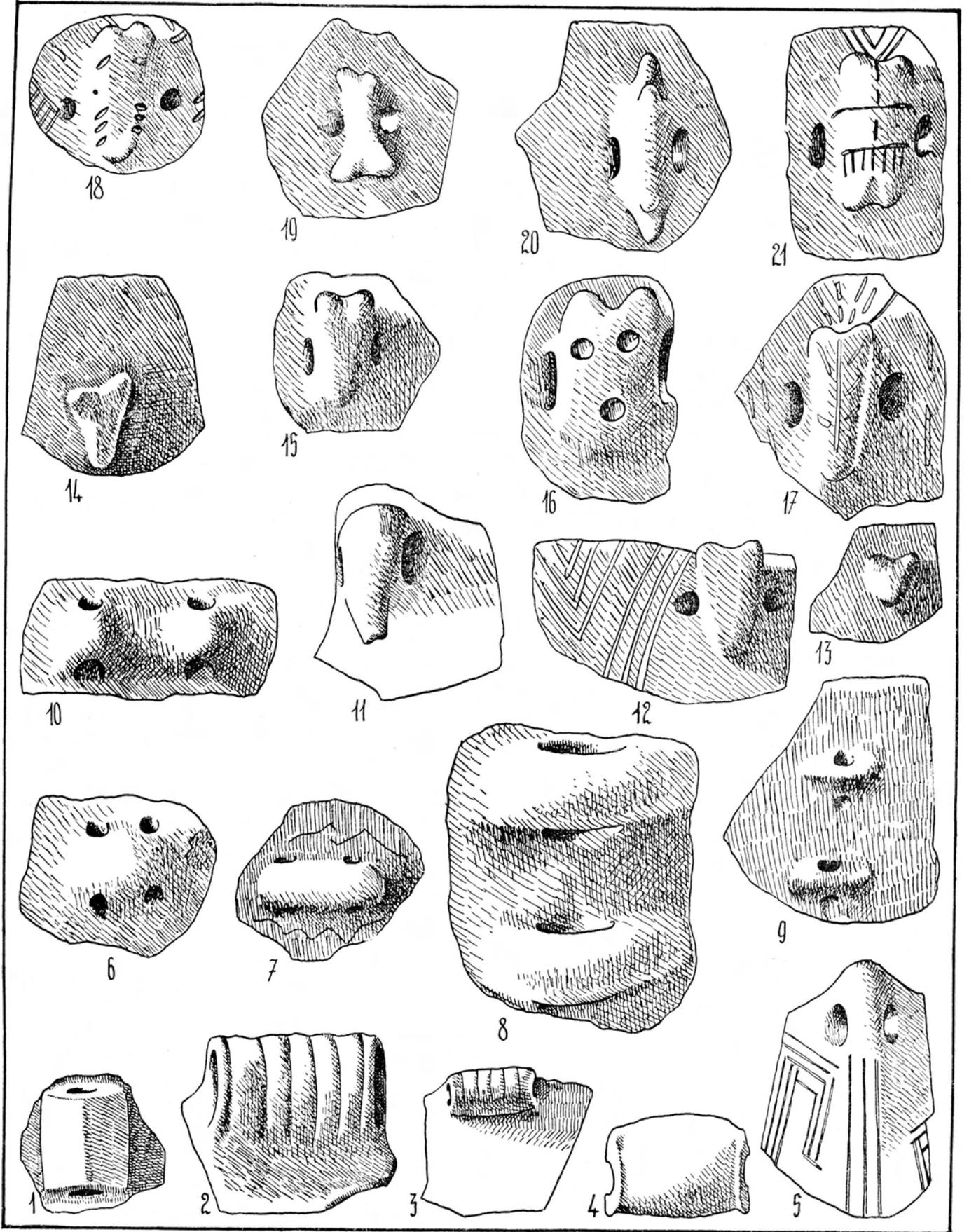
TORDOS

1—21=9 20

1. Tagolt szalagfűl festett edényről. 2. Vonnalkázással tagolt szalagfűl téglavörös edényen. 3. U. úgy tagolt szalagfűl sárgás-barna edényen. 4. Szélein bordázott szalagfűl u. o. edényen. 5. Az edény pereméből kiképezett, felkapó fűl. 6. Kétszer átfűrt, lapos dudorfűl, téglavörös, részben fűstölt edényen. 7. Kétszer átfűrt bordászerű rátét, szürke edényen. 8—9. Kettős, félkörös fülek durva és finom mívű edényeken. 10. Kétszer átfűrt, nyeregalakú fűl, fekete színű edényen. 11. Hegyes, a végén bevágott penisszerű fűl téglavörös edényen. 12. Lábra emlékeztető fűl, u. o. edényen. 13—14. Állatfejre emlékeztető edényrátétek fekete edényeken. 15—18. Nyugvó állatalakra emlékeztető fülek sárgás-barna, téglavörös, feketére fűstölt és sárgásvörös edényeken. 19. U. a. jobban kiképezve feketére fűstölt edényen. 20—21. Stilizált állatalakot mutató fülek téglavörös edényeken.

1. Gegliederter Bandhenkel von einem bemalten Gefässe. 2. Mit Linien gegliederter Bandhenkel von einem ziegelroten Gefässe. 3.

Ebenso gegliederter Bandhenkel von einem gelblichbraunen Gefässe. 4. An den Rändern gerippter Bandhenkel von einem gleichen Gefässe. 5. Aus dem Rande des Gefässes gebil- deter, aufragender Henkel. 6. Zweifach durchbohrter, flacher Warzenhenkel eines ziegelroten, teilweise geschmauchten Gefässes. 7. Zwei- mal durchlöcherter, rippenartiger Griffplatten eines graufarbigen Gefässes. 8—9. Paarweise angebrachte, halbkreisförmige Henkel von grob und fein gearbeiteten Gefässen. 10. Zweimal durchbohrter Sattelhenkel eines schwarzfarbi- gen Gefässes. 11. Penisartiger, am Ende einge- schnittener, spitzer Henkel von einem ziegel- roten Gefässe. 12. Fussartiger Henkel von einem gleichfarbigen Gefässe. 13—14. Tierkopffartige Gefässgriffe von schwarzen Gefässen. 15—18. Henkel, ruhenden Tiergestalten ähnelnd, von Ge- fässen mit gelblichbrauner, ziegelroter, schwarz geschmauchter und gelblichroter Farbe. 19. Desgl., besser ausgebildet, von einem schwarz geschmauchten Gefässe. 20—21. Henkel in Form stilisierter Tiergestalten, von ziegelroten Ge- fässen.

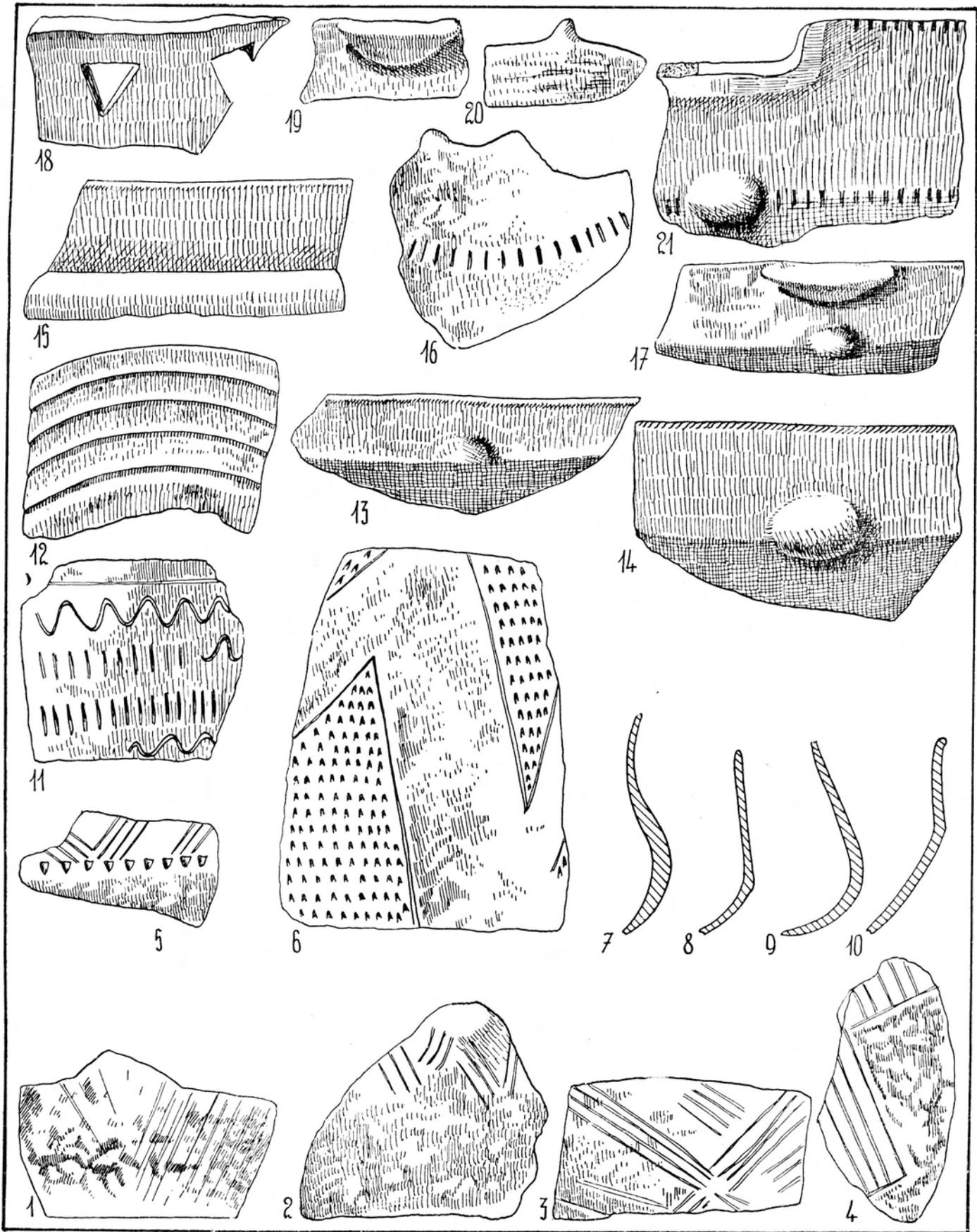

1. Hornyolt díszű cserép húsvörös festékekkel bevonva, mely az egész külső felületre kiterjed. Finoman iszapolt, bevont, simított, belül feketére füstölt. 2. U. o. techn. cserép, belül feketére füstölt, külsejét húsvörös festék borítja. 3. U. o. techn., de belül szürke cserép, kívül bekarcolt vonaldíszes és húsvörös festék borítja. 4. U. o. techn. cserép, belül feketére füstölt, kívül bekarcolt vonaldíszes, a szabadon maradt mezőket húsvörös festék borítja. 5. U. o. techn., belül szürke cserép, kívül bekarcolt vonal- és benyomott háromszögdísz ékíti, a szabadon hagyott mezőket húsvörös festés borítja. 6. U. o. techn. vastagfalú cserép, belül sárgás-szürke, kívül mélyített szalagdíszes, a szabadon hagyott sávokat húsvörös festés borítja. 7—8. U. o. techn. csuprok oldalai, belül feketére füstöltek, kívül a perem alatt is, különben húsvörös bevonás borítja. 9. U. o. techn. csupor oldala, belül szürke, kívül lent feketére füstölt, fennebb húsvörös festékekkel borított. 10. U. o. techn. tállőredék, belül szögbe futó hornyolások, kívül fényes feketére esiszolt keskeny sávok ékítik, belül vöröses-barna színű, kívül helyenkint fekete foltos, másutt barnavörös festést mutat. 11. U. o. techn. edényperem. Téglavörös színű festék borítja kívül is, belül is. 12. U. o. techn. hornyolt díszű tálperem, kívül-belül húsvörös bevonás borítja. 13. U. o. techn. dudoros tálperem, kívül-belül téglavörös festésű, kissé fényes. 14. U. o. techn. tálperem kívül dudorral, a peremét rovátkák ékítik, tónusa téglavörös, festés nyoma nincs rajta, de az ilyen típusú tálak között sok a festett. 15. U. o. techn. tálperem, kívül-belül húsvörös bevonás borítja. 16. U. o. techn. edénynyak, kívül húsvörös bevonású s ebbe mélyülnek a vertikális rovátkák. 17. U. o. techn. tálperem dudorral, e felett körszeletes rátéttel, kívül húsvörös bevonás borítja. 18. Csöves talplőredék, u. o. techn., áttört, kívül húsvörös bevonás borítja. 19—20. U. o. techn. tálperemek, kívül-belül húsvörös bevonás borítja. 21. U. o. techn. peremrészlet a nyakkal és vállal, vállon dudor és rovátkák, a perem kiöntösen hajlik ki, tőle jobbra rovátkolt, festetlen, de az edény technikája u. o., mint a festetteké. Tónusa téglavörös

Farbe überzogen, innen schwarz geschmaucht. 2. Scherbenstück von gleicher Technik, innen schwarz geschmaucht, aussen mit fleischroter Farbe überzogen. 3. Scherbenstück von gleicher Technik, innen grau, aussen mit eingeritzten Linien und fleischroter Farbe bedeckt. 4. Desgl., innen schwarz geschmaucht, aussen mit eingeritzter Linienverzierung, die freien Felder sind fleischrot bemalt. 5. Desgl., innen grau, aussen mit eingeritzter Linien- und eingedrückter Dreieckverzierung. Die freien Felder sind fleischrot bemalt. 6. Desgl., innen gelblichgrau, aussen mit eingeritzter Bandverzierung, die freien Felder sind fleischrot bemalt. 7—8. Querschnitte von Gefässwänden, innen schwarz geschmaucht, ebenso aussen unter dem Randsaume, sonst ziegelrot überzogen. 9. Desgl., innen grau, am Boden der Aussenwand schwarz geschmaucht, weiter oben fleischrot überzogen. 10. Schüsselwandquerschnitt, innen in Winkel zusammenstossende Kehlung, aussen mit glänzenden, schwarz polierten, schmalen Streifen verziert, innen von rötlichbrauner Farbe, aussen teilweise schwarz gefleckt, sonst braunrot bemalt. 11. Gefässrandbruchstück, innen und aussen mit ziegelroter Farbe überzogen. 12. Schüsselrand mit Kehlung verziert, innen und aussen fleischrot überzogen. 13. Schüsselrand mit Warze, innen und aussen ziegelrot überzogen, etwas glänzend. 14. Desgl., der Rand gekerbt, hat ziegelroten Grundton, Spuren von Malerei nicht vorhanden, doch gibt es unter den Schüsseln von diesem Typus viele bemalte. 15. Schüsselrand mit fleischrotem Überzuge. 16. Gefässhals, aussen mit fleischrotem Überzuge, in den vertikale Kerben hineingreifen. 17. Schüsselrand mit Warze, über der Warze ein kreischnittartiger Griffappen, aussen mit fleischrotem Überzuge. 18. Bruchstück eines Hohlusses, durchbrochen, aussen fleischrot überzogen. 19—20. Schüsselränder, aussen und innen fleischrot überzogen. 21. Schüsselrandbruchstück mit Hals und Schulter, auf der Schulter mit Warze und Kerben, der Rand ausgussförmig herabgezogen, rechtes gekerbt, unbemalt, doch ist die Technik des Gefässes dieselbe, wie diejenige der bemalten Gefässe. Grundton: ziegelrot.

1. Gekehltes Scherbenstück mit fleischroter

NB! Die Technik sämtlicher Gefässe ist fein.

1—15, 17 = 9/20

16 = 3/10

1—2. Edényoldalak, finoman iszapoltak, bevontak, simítottak, belül sárgás-barna színűek, kívül barna-vörös színű máz borítja, erre jött a barna festés. 3. U. o. techn. edényoldal, kívül-belül téglavörös máz borítja, erre jöttek kívül a barna-vörös sávok. 4. U. o. techn. edényoldal, kívül-belül téglavörös mázzal bevont, erre jöttek a barna-vörös sávok, és pedig kívül is, belül is. 5. U. o. techn. csészetöredék, sárgás-vöröses bevonású, kívül barna-vörös sávok díszítették, melyek részben lekoptak. 6. U. o. techn. edényoldal, bevonása szürkés-barna, kívül részben lekoptott fekete sávok díszítették. 7. U. o. techn. fenékrész, máza sárgás-vöröses, kívül mélyített vonaldísz ékíti, a szabadon hagyott mezőket barna-vörös festés borítja. 8. U. o. techn., négyzetes edényfenék, mélyített szalagdísz ékíti, a szabadon maradt mezőket húsvörös festés borítja. 9. U. o. techn. vastag, duzzadt peremű edénytöredék, barna-vörös máz borítja, felületén feketés-barna sávok. 10. U. o. techn. csonkakúpos, tagolt, vékonyfalú táltöredék, belül szürkés-barna, kívül téglavöröses bevonású, erre jöttek a barna-vörös spirálisok. 11. U. o. techn. edényperem, belül sárgás-vöröses, kívül barna-vörös bevonás nyomait mutatja, peremszél rovátkolt. 12. U. o. techn., kihajló peremű, hengeres nyakú edény töredéke, máza téglavörös, kívül húsvörös bevonás borította. 13. U. o. edény töredéke, u. o. techn., mélyített vonaldíszű, a húsvörös festés nyomai még kivehetők rajta. 14. A 16. edény töredéke. 15. U. o. techn. csupor töredéke, máza téglavörös, mélyített vonaldíszű, lent letört bütyök (emberi orrot ábrázol), mellette rombikus, stilizált emberi szem. A húsvörös festés nyomai alig vehetők ki rajta. 16. U. o. techn. négyzetes edény, alapszíne sárgás-vöröses, kívül mélyített szalagdíszű, a szabadon maradt mezőket s a szalagdíszszel ékített részeket is helyenkint fehér festés nyomai borítják. 17. U. o. techn. edényoldal, alapszíne téglavörös, felületén barna színű kunyhó, melynek fedelét négy sarokoszlop s közbül egy külön támasztó oszlop tartja, mely utóbbi mellé erősítő cöveket is vertek.

aussen mit braunrotem Schlick überzogen, mit braunen, gemalten Streifen. 3. Desgl., aussen und innen mit ziegelrotem Schlick bedeckt, hierauf aussen mit braunroten Streifen bemalt. 4. Desgl., aussen und innen mit ziegelrotem Schlick bedeckt, aussen und innen mit braunroten Streifen bemalt. 5. Bruchstück einer Schale mit gelblichrotem Überzuge, aussen mit teilweise abgewetzten braunroten Streifen bemalt. 6. Gefässwand, Überzug graubraun, aussen teilweise abgewetzt, war mit schwarzen Streifen bemalt. 7. Gefässbodenbruchstück, Schlick gelblichrot, aussen mit eingeritzter Bandverzierung, die frei gebliebenen Felder braunrot bemalt. 8. Vierkantiger Gefässboden mit eingeritzter Bandverzierung, die freien Felder fleischrot bemalt. 9. Dickes Gefässbruchstück mit wulstigem Rande, mit braunrotem Schlick, an der Oberfläche schwarzbraune Streifen. 10. Bruchstück einer konischen, gegliederten, dünnwandigen Schüssel, innen mit graubraunen, aussen mit ziegelrotem Überzuge, worauf die braunroten Streifen und Spiralen gemalt sind. 11. Gefässrand, innen mit Spuren gelblichroten, aussen braunroten Überzuges. Rand gekerbt. 12. Bruchstück eines Gefässes mit vorspringendem Rande und zylindrischem Halse, Schlick ziegelrot, aussen mit fleischrotem Überzuge. 13. Desgl., mit eingeritzter Bandverzierung, die Spuren der fleischroten Bemalung sind noch vorhanden. 14. Bruchstück des Gefässes Nr. 16. 15. Bruchstück eines Töpfchens, Schlick ziegelrot, mit eingeritzter Linienverzierung, unten eine abgebrochene Warze eine menschliche Nase darstellend, daneben zwei stilisierte Menschengen in rhombischer Form, die Spuren der fleischroten Bemalung sind noch vorhanden. 16. Vierkantiges Gefäss, Grundton gelblichrot, aussen mit eingeritzter Bandverzierung, die frei gebliebenen Felder und auch die eingetieften Bänder zeigen stellenweise Spuren einer weissen Malerei. 17. Gefässwand, Grundton ziegelrot, darauf eine Hütte in brauner Farbe dargestellt, deren Dach durch vier Eckpfosten und durch einen Mittelpfosten gestützt ist, neben den letzteren wurde ein Verstärkungspflock geschlagen.

1—2. Gefässwände, innen gelblichbraun.

NB! Alle Scherben sind von feiner Technik.

1—4, 6—15 = 9/20

5 = 3/10

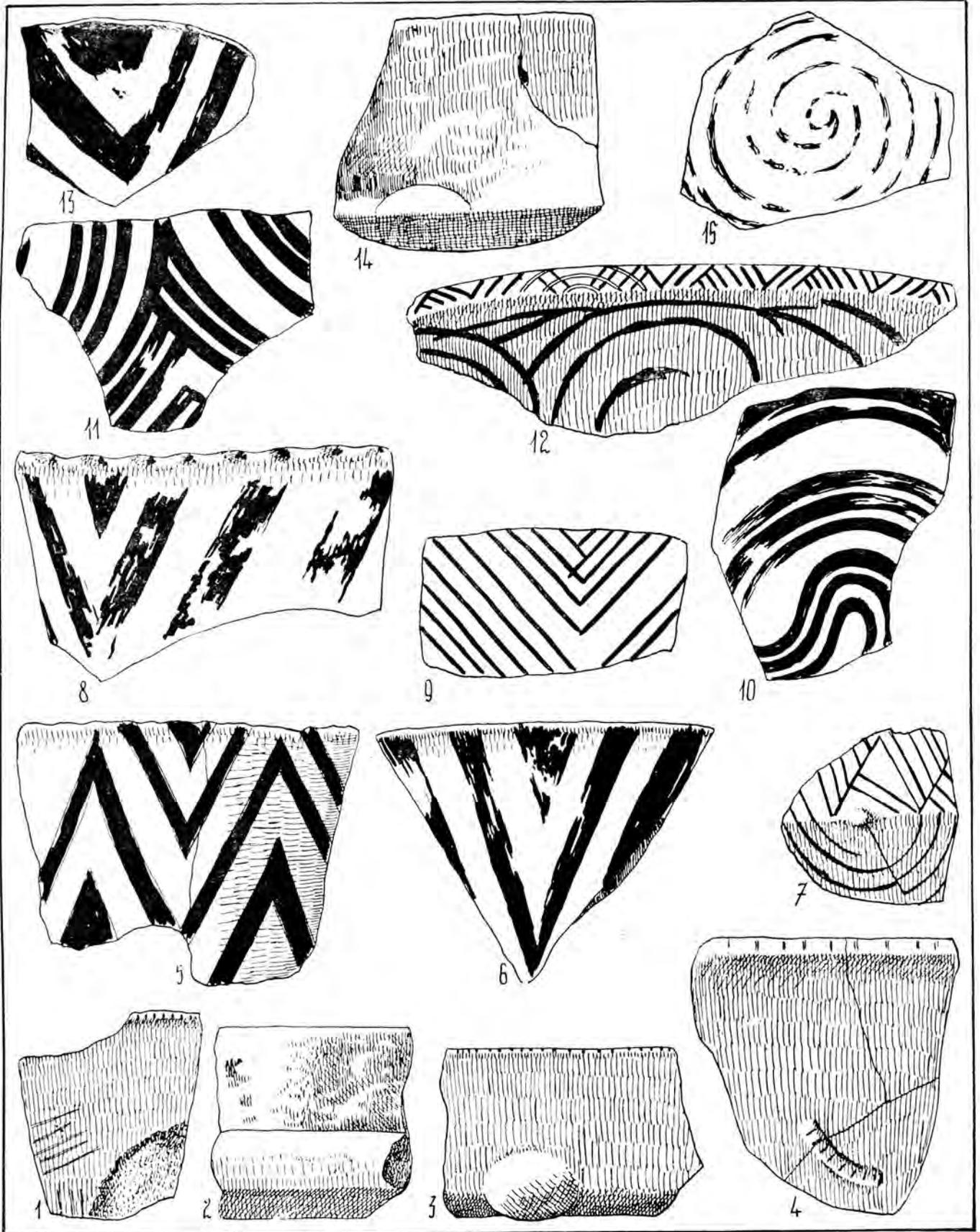
1. Rovátkolt peremű edénytöredék, belül téglavörös, kívül világos barna-vörös bevonású, ebbe egy pár vonalat karcoltak. 2. Tál oldal-töredéke a peremmel, kívül barna-vörös festék borította, helyenkint belül is megmaradt ennek a bevonásnak a nyoma. Nem ad mintát, tehát az egész edény kívül-belül be volt vonva ezzel a festékkal. A vállon bordaszerűleg duzzad ki a tál. 3. Dudoros tálperem, peremszél recézett, kívül-belül rózsás téglavörös mázzal. 4. Bögredal, pereme ajakosan kihajlik, rovátkolt, oldalt rovátkolt bordatag, kívül húsvörös bevonás borítja. 5. Nagyobb, vastagfalú edény töleséres peremrésze s nyaka. Belül téglavörös, kívül rózsás téglavörös mázú, erre mélyített vonalakkal határolt húsvörös festés jött zégzúgos szalagokban. Perem vízszintesen vágott. 6. U. o. edény peremrésze, perem ajakosan hajlik ki, kívül-belül halvány téglavörös máz borítja, erre jött kívül a barna-vörös festés egymásba rakott s szöget formáló sávok alakjában. Ezek szélét nem határolja mélyített vonal. 7. Csupor oldala, belül élénkebb, kívül tompább téglavörös alapszínű, kívül barnavörös, spirális és u. o. festésű egyenesekből alkotott ékítmény borítja. 8. Nagyobb, vastagfalú, töleséres szájú edény töredéke, pereme ajakosan hajlik ki, ujjbenyomások ékítik, belül téglavörös, kívül sárgás-vörös mázzal, erre élénk húsvörös sávok jöttek egymásba rakott szögek alakjában. 9. Vékonyfalú bögredal, belül világosabb, kívül egy árnyalattal sötétebb téglavörös színű mázzal, a ráfestett sávok barna-vörösek. 10. Vastagabb falú edény pereme, belül téglavörös, a perem felé sárgás-vöröses. Külső máza u. ilyen. A festett spirálisok csokoládébarnák, perem egyenesen vágott. 11. U. a., de belül helyenkint fehéres színű. 12. Táltöredék, belül halvány, kívül tompább téglavörös mázú, a festés színe csokoládébarna. 13. Ajakosan kihajló tálperem, eredetileg húsvörös bevonás borította kívül-belül, de kívül úgy kaparták ki, hogy sávok és háromszögek maradtak. 14. Bögredal, kívül-belül barnavörös bevonással. 15. Edényoldal, belül világos, kívül tompább téglavörös mázzal, a ráfestett spirálisok színe barna-vörös.

NB! Valamennyi finom mívű.

1. Gefässbruchstück mit gekerbtem Rand, innen ziegelrot, aussen lichtbraunrot überzogen, mit etlichen eingekratzten Linien. 2. Seitenwand, mit Randteil einer Schüssel, aussen braunrot überzogen, stellenweise auch innen

Spuren dieses Überzuges. Hat kein Muster, folglich war das ganze Gefäss innen und aussen derart überzogen. An der Schulter mit einem rippenartigen Wulst. 3. Schüsselrand mit Warze, Randsaum gekerbt, innen und aussen mit lichtziegelrotem Schlick bedeckt. 4. Wandbruchstück eines Napfes mit lippenartigem Rande, gekerbt, an der Wand gekerbte Rippen, aussen mit fleischrotem Überzuge. 5. Trichterartiger Randteil und Hals eines grösseren, dickwandigen Gefässes, innen mit ziegelrotem, aussen mit lichtziegelrotem Schlick bedeckt, auf den die fleischrote Farbe in winkelartigen Bändern aufgetragen wurde, die durch vertiefte Linien eingefasst sind. Der Rand ist horizontal geschnitten. 6. Desgl., doch mit lippenartigem Rande, innen und aussen mit lichtrotem Schlick bedeckt, braunrot bemalt mit ineinander gelegten und Winkel bildenden Streifen. Die Ränder derselben sind nicht mit vertieften Linien begrenzt. 7. Seitenwand eines Napfes, Grundton innen hell, aussen dunkelziegelrot, aussen mit braunrot bemalten Spiralen und mit Linienverzierung von derselben Farbe bedeckt. 8. Bruchstück eines grösseren, dickwandigen Gefässes mit trichterartiger Mundöffnung, mit lippenartigem Rande, der mit Tupfen verziert ist, innen mit ziegelrotem, aussen mit gelblichrotem Schlick bedeckt, aufgemalt sind hellfleischrote Streifen, die ineinander gelegte Winkel bilden. 9. Bruchstück eines dünnwandigen Gefässes, innen mit einem lichterem, aussen mit einem etwas dunklerem ziegelroten Schlick bedeckt, die aufgemalten Streifen sind braunrot. 10. Rand eines dickwandigen Gefässes, innen ziegelrot, gegen den Rand zu gelblichrot, ebenso ist der Schlick aussen. Die gemalten Spiralen sind schokoladenbraun. Der Rand ist gerade geschnitten. 11. Desgl., doch stellenweise innen von weisser Farbe. 12. Bruchstück einer Schüssel, innen mit ziegelrotem, aussen mit dunklerem ziegelroten Schlick bedeckt. Die Farbe der Malerei ist schokoladenbraun. 13. Lippenartiger Schüsselrand, ursprünglich war das ganze Gefäss mit fleischrotem Überzuge bedeckt, doch wurde aussen der Überzug derart abgekratzt, dass Streifen und Dreiecke zurückgeblieben sind. 14. Napfbruchstück, aussen und innen mit braunrotem Überzuge bedeckt. 15. Gefässwand, Schlick innen lichtziegelrot, aussen dunkler ziegelrot, die Farbe der aufgemalten Spiralen ist braunrot.

NB! Alle Scherben sind von feiner Technik.

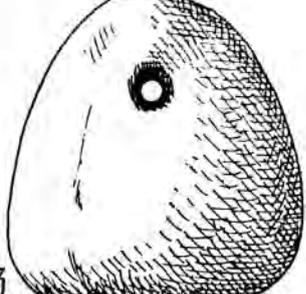
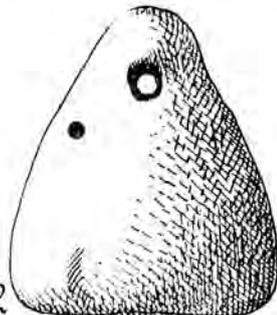
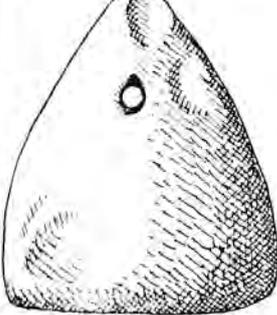
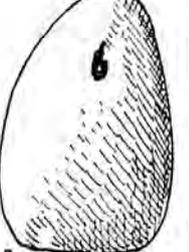
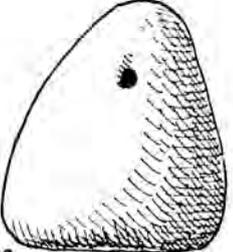
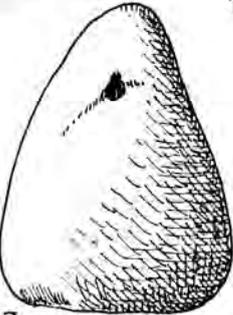
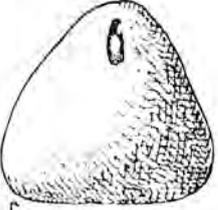
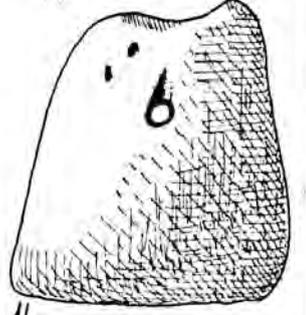
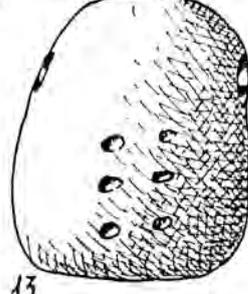
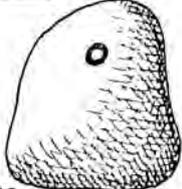
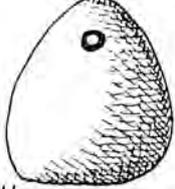
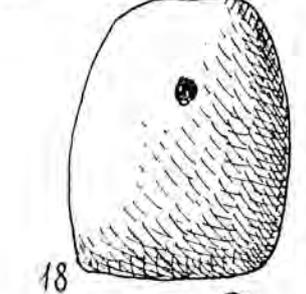
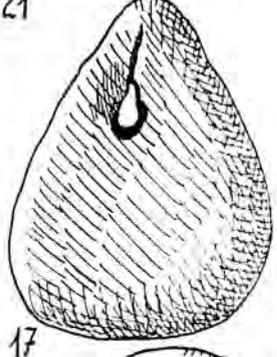
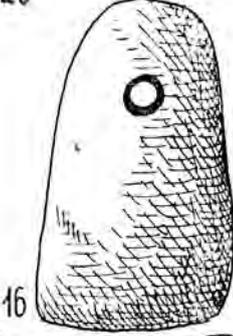
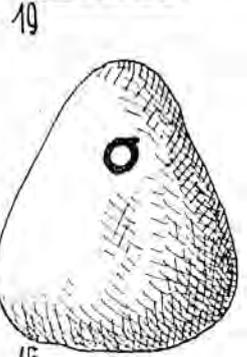
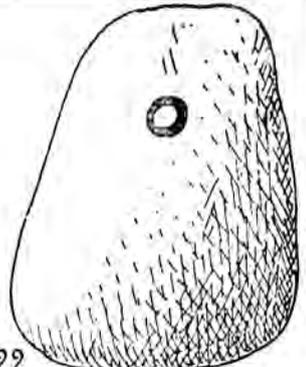
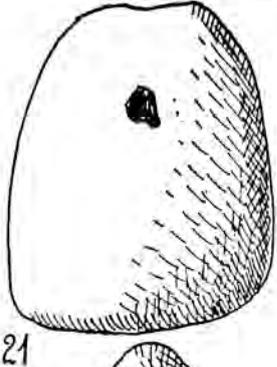
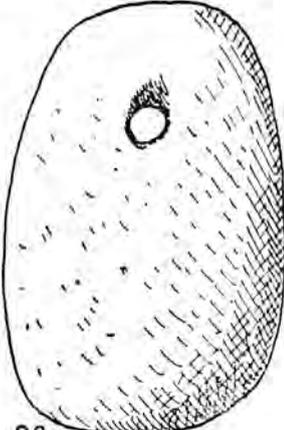
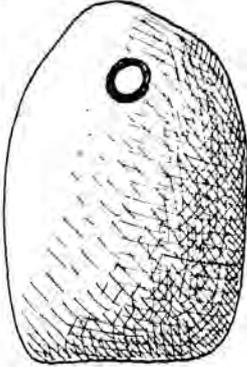
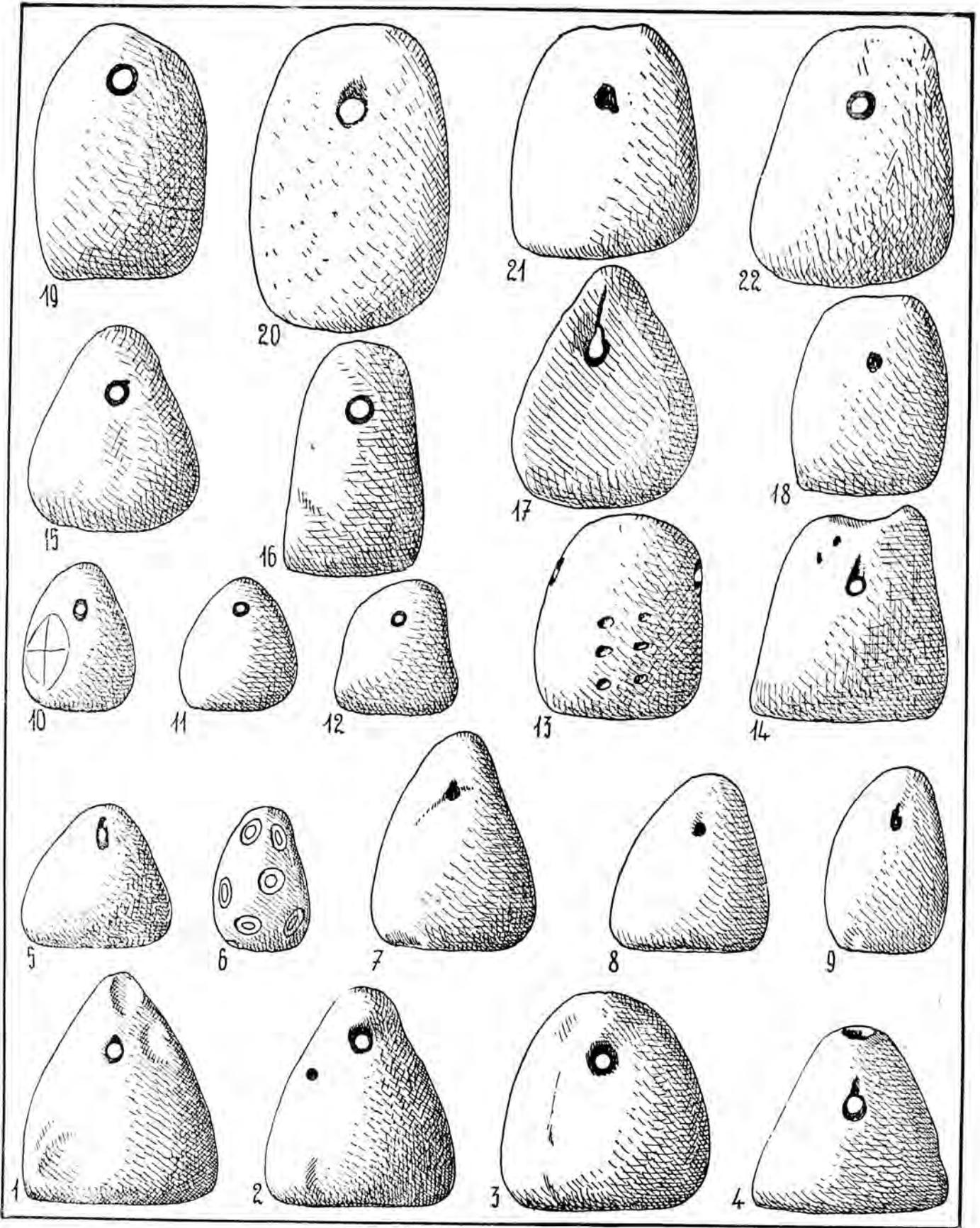
TORDOS

1—22 = 9/20

Kúp alakú hálósúlyok, vagy szövőszéknehezékek. A talp és köpeny nem találkozik éles élben, hanem tompán lekopott (!). A legtöbb lyukának felső széle zsinagtól kopott, tehát fenti rendeltetésük kétségtelen. Hálósúly voltak mellett az a körülmény is szól, hogy, mint említettük, a köpeny és alap találkozási éle megkopott, ez a kopás csak a vízben történhetett meg. Szükség esetén lehettek tűzikutyák is.

Netzsenker, oder Webstuhlgewichte in Kegelform. Die Seitenwandung und Boden schnei-

den sich nicht in scharfer, sondern in abgerundeter Kante. Der obere Teil des Loches ist bei den meisten Exemplaren durch die Schnur abgewetzt, wodurch bestätigt wird, dass diese keramischen Produkte Netzsenker und eventuell Webegewichte sein könnten. Da die Kante zwischen Seitenwandung und Boden stumpf abgewetzt ist, konnte diese Abnutzung nur im Wasser entstanden sein: es waren also Netzsenker. Im Notfall könnten sie auch als Feuerhölcke verwendet worden sein.

TORDOS

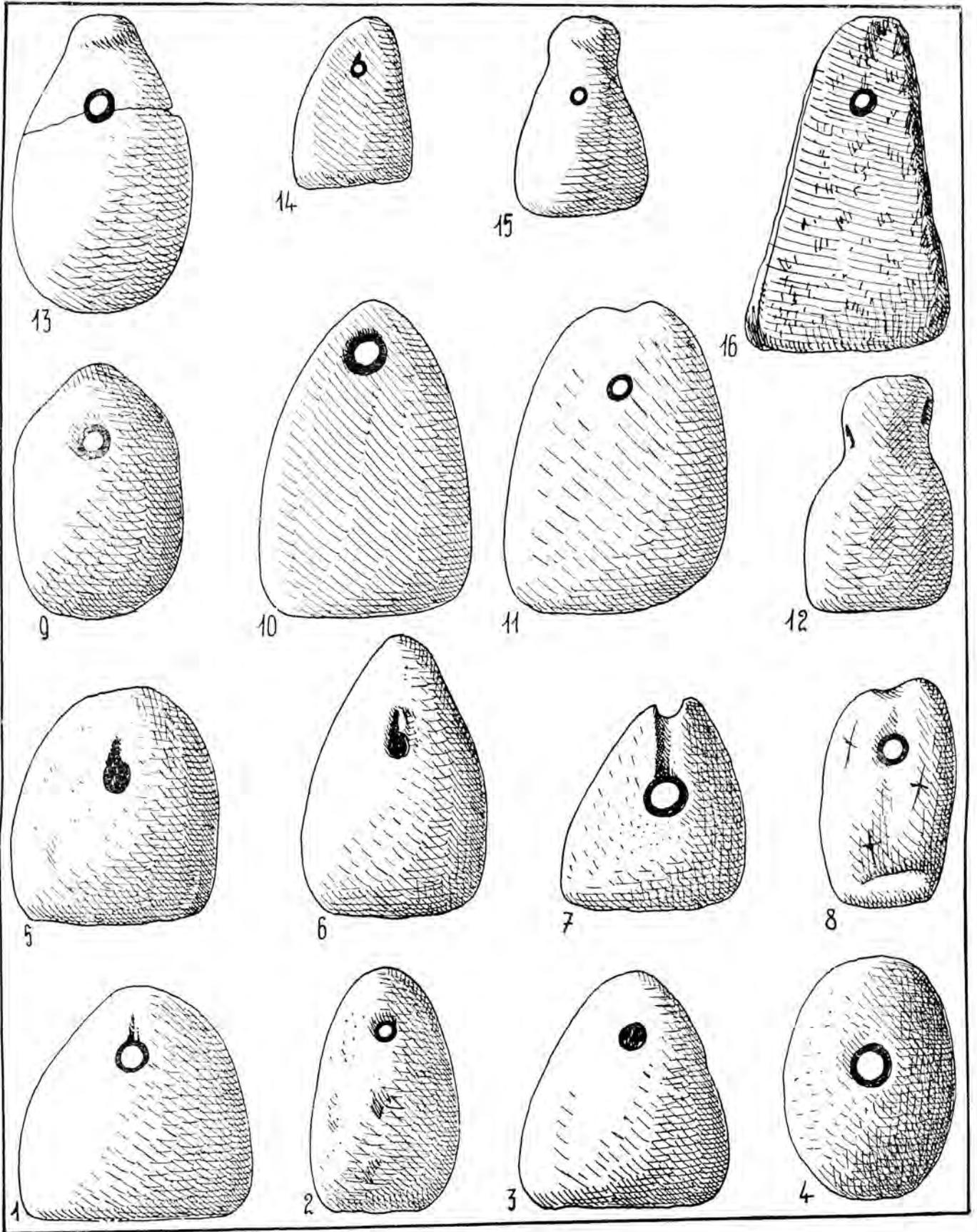
1—16 = 9/20

1—11., 14. Lapos kúpos hálósúlyok, vagy szövőszéknehezékek. **12., 15.** U. a. körtealakú. **13.** U. a. ovális. **16.** Gúlaalakú hálósúly, vagy szövőszéknehezék.

NB! Köpeny és talp nem találkozik éles élben, tompára kopott. A felfüggesztő lyuk a legtöbbnél zsinagtól kopott.

1—11., 14. Glatte, kegelförmige Netzenker, oder Webstuhlgewichte. **12, 15.** Desgl., von Birnenform. **13.** Desgl., oval. **16.** Desgl., pyramidenförmig.

NB! Mantel und Boden schneiden sich nicht in scharfer, sondern in abgerundeten, stumpfen Kanten. Gewöhnlich ist das Loch von der Schnur abgenützt.

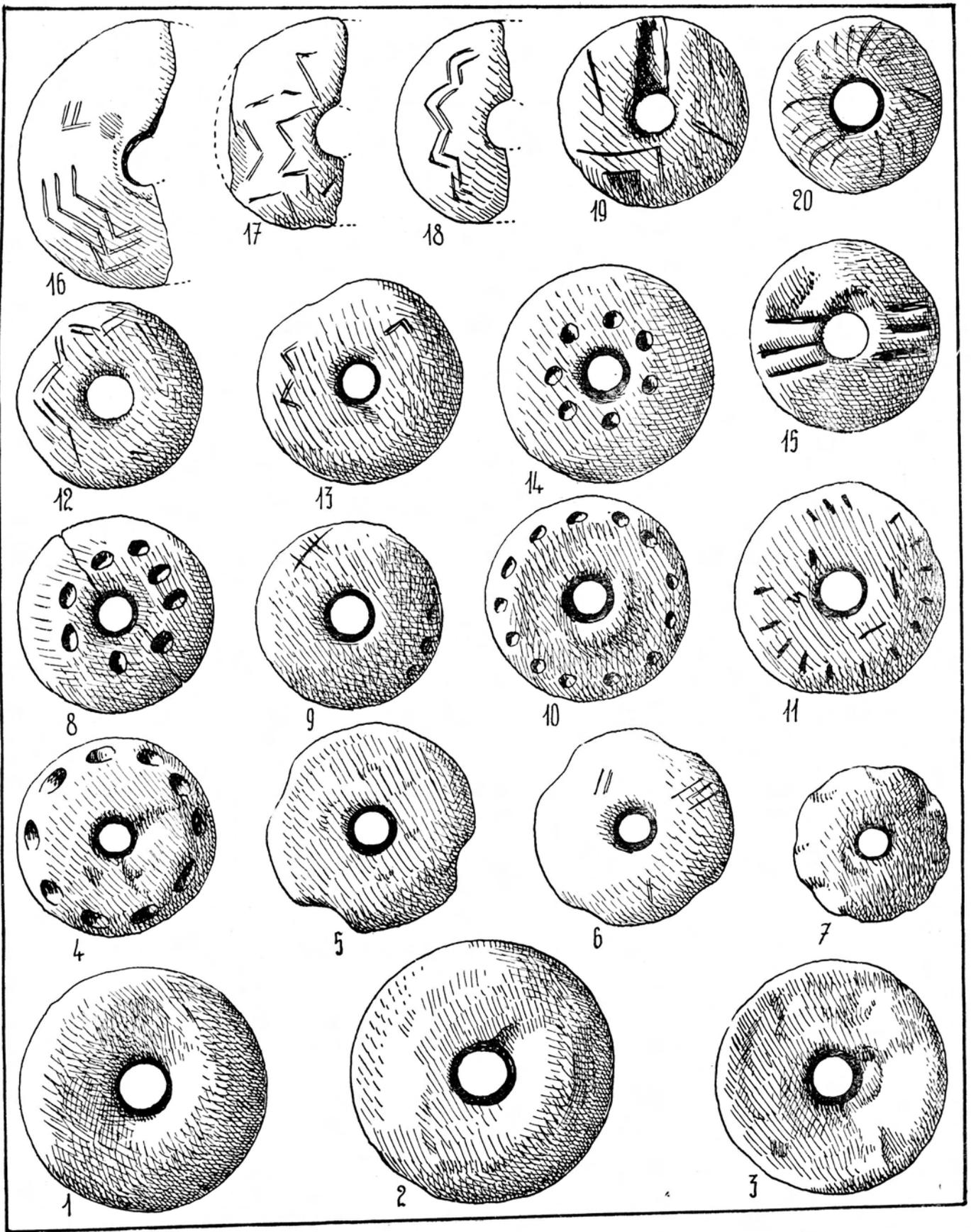
TORDOS

1—20 = 9/20

Kerek, lapos, gyöngyalakú hálósúlyok, vagy pedig szövőszéknehezékek. Részben símák, részben ujjbegybenyomásokkal, rovátkákkal, mélyített vonalkákkal díszítettek. Az 5—7. oldalt ujjbegybenyomásokkal tagolva, a 9. és 16.-n bekarcolt tulajdonjegy. A lyukak széle majdnem mindeniknél kikopott, mintha zsineg ette volna ki, ilyenformán hálósúly és esetleg szövőszéknehezék voltak kétségtelen.

Runde, flachgedrückte, perlenartige Netz-

senker, oder Webstuhlgewichte. Sie sind teilweise glatt, teilweise mit Tupfen, oder eingeritzten Kerben und Linien verziert. Nr. 5—7 sind durch Fingereindrücke gegliedert, auf Nr. 9 und 16 sind Eigentumsmarken zu sehen. Die Löcher sind gewöhnlich abgewetzt, als ob diese Abnutzung durch eine Schnur entstanden wäre. Es handelt sich also unzweifelhaft um Netzenker, oder vielleicht auch um Webstuhlgewichte.

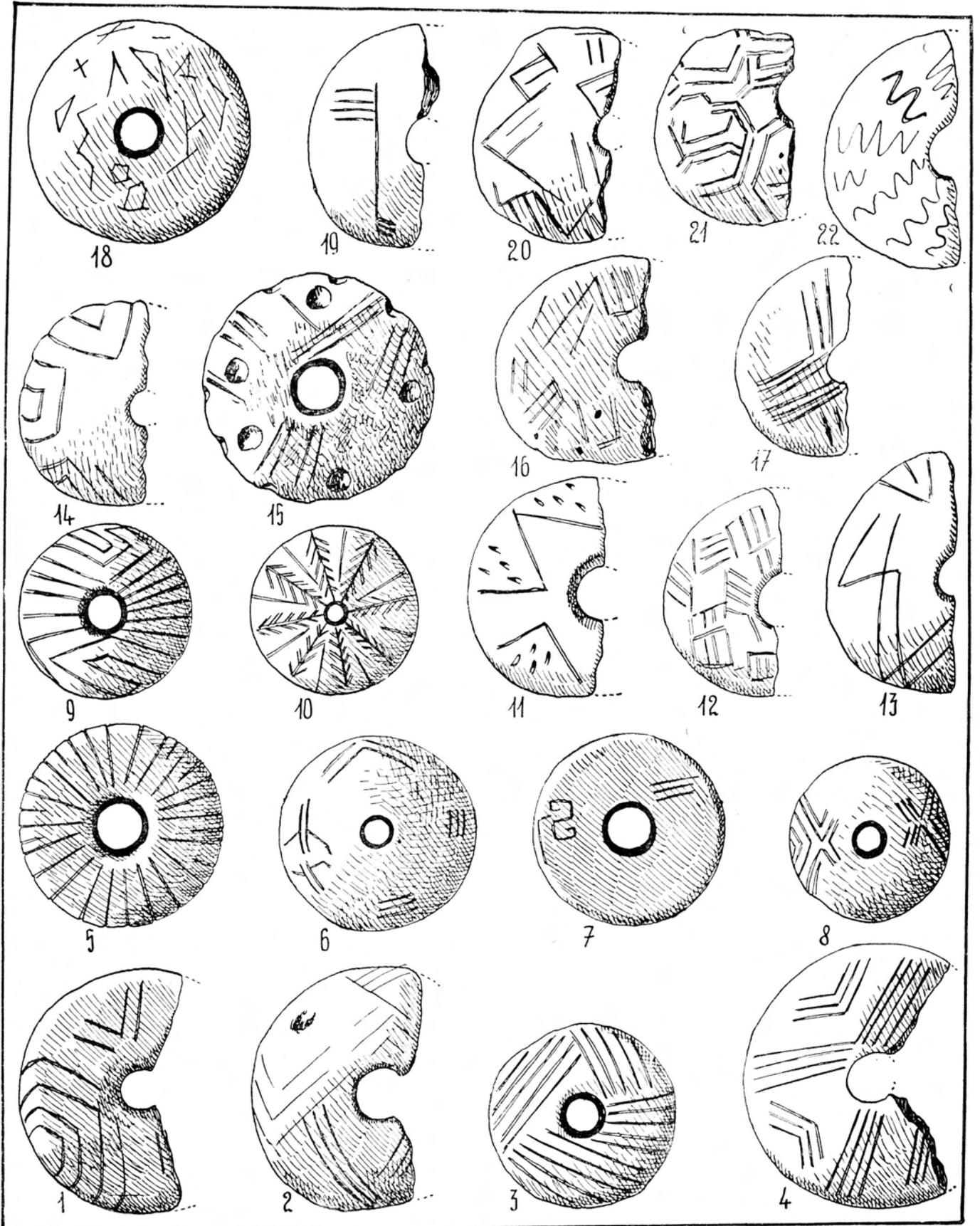

TORDOS

1—22 = 9/20

1—9., 11—22. Kerek, lapos, gyöngyalakú hálósúlyok, vagy szövőszéknehezékek. Díszítésük mélyített vonal, a **15.** felületén, az **5.** alsó felén ujjbegybenyomások. A **7.** és **19.**-n tulajdonjegy is van. **10.** U. o. alakú, kisebb, orsógomb.

1—9, 11—22. Runde, flache, perlenartige Netzenker, oder Webstuhlgewichte. Verzierung: gewöhnlich eingeritzte Linien, Bänder, auf **Nr. 15** und auf der unteren seite von **Nr. 5** auch Tupfen, auf **Nr. 7** und **19** auch Eigentumsmarken. **10.** Spinnwirtel von derselben Form, aber kleiner.

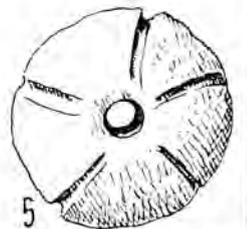
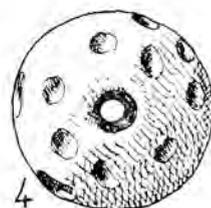
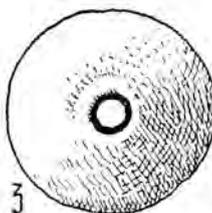
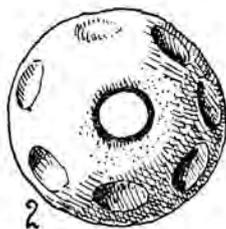
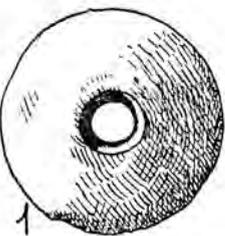
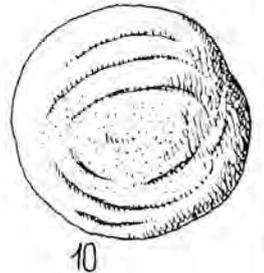
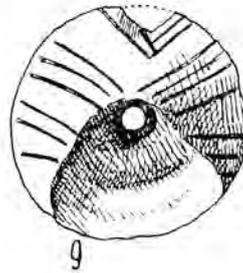
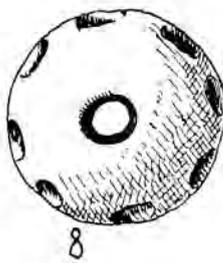
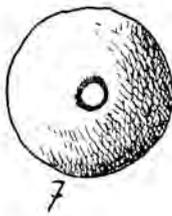
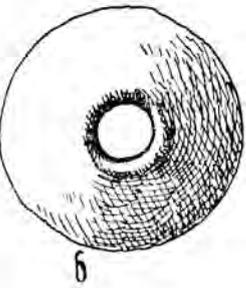
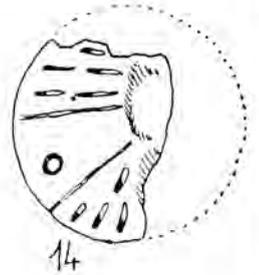
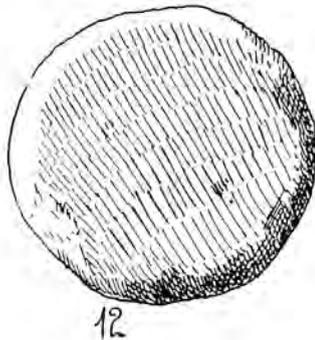
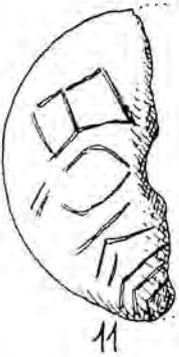
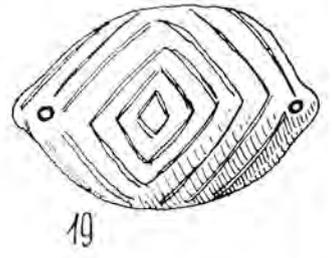
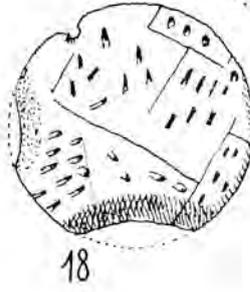
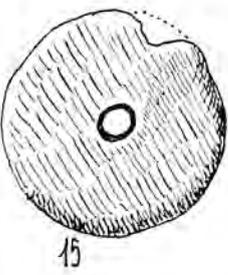
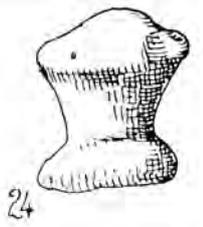
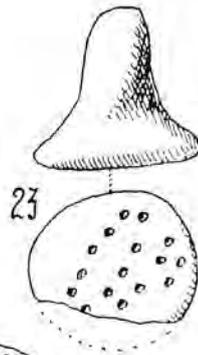
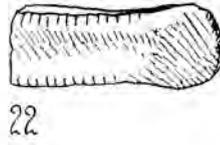
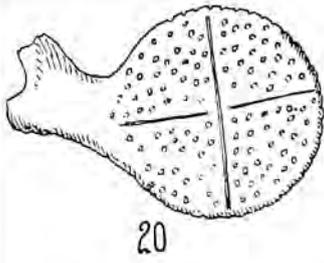
TORDOS

1—24 = 9/20

1—8. Kettős csanakakúp alakú agyaggyöngyök, részben simák, részben ujjbegybenyomásosak, az 5. vonaldíszes. 9. Kettőskúp alakú pereszlen, vonaldíszes. 10. Lapos agyaggyurma, vonaldíszes. 11. Gyöngyalakú hálónéhezék fele, vonaldíszes. 12. Kerek, hengeres agyagtárgy. 13. Gyöngyalakú hálónéhezék fele, vonaldíszes és ujjbenyomásos. 14. Kettős csanakakúpos agyagpereszlen töredéke. Szalagdíszes, szélén lyuk. 15—17. Agyagpereszlenek. 18. Lapos agyagkorong, szalagdíszes, a szélén lyuk. Valószínűleg fedő. 19. Ovális agyaglap, mélyített vonaldíszes, végein 1—1 lyuk. 20. Köralakú, felakasztható nyúlvánnyal bíró agyagkészítmény, díszített, nyelének karikája törött. 21. Edényke formájú agyaggyöngy. 22. Halfarok alakú agyagtárgy, lörött, valószínűleg fogantyú. 23. Pontdíszes agyaghélyegző. 24. Kúpos, fogantyús agyagsímító.

1—8. Doppelkonische Tonperlen, teils glatt,

teils mit Tupfen. Nr. 5 mit Linien verziert. 9. Desgl., mit Linien verziert. 10. Flache Tonplatte mit Linien verziert. 11. Hälfte eines perlenartigen Netzsenkers, mit Linien verziert. 12. Runder, zylindrischer Tongegenstand. 13. Hälfte eines perlenartigen Netzsenkers mit Lirien und Tupfen verziert. 14. Bruchstück eines doppelkonischen, mit Bändern verzierten Spinnwirtels mit Randlochung. 15—17. Spinnwirtel aus Ton. 18. Tonscheibe mit Bandverzierung, am Rande ein Loch noch vorhanden. Dürfte ein Deckel gewesen sein. 19. Ovale Topplatte mit Bandverzierung und mit je einem Loch an den Enden. 20. Scheibenartiges Tongerät mit länglich gelochtem Griff. Verziert. Der Reif des Griffes ist abgebrochen. 21. Wasenförmige Tonperle. 22. Fischschwanzförmiges Tongerät, Bruchstück, dürfte ein Griff gewesen sein. 23. Tonstempel mit eingetieften Punkten. 24. Konischer Tonglätter mit Griff.

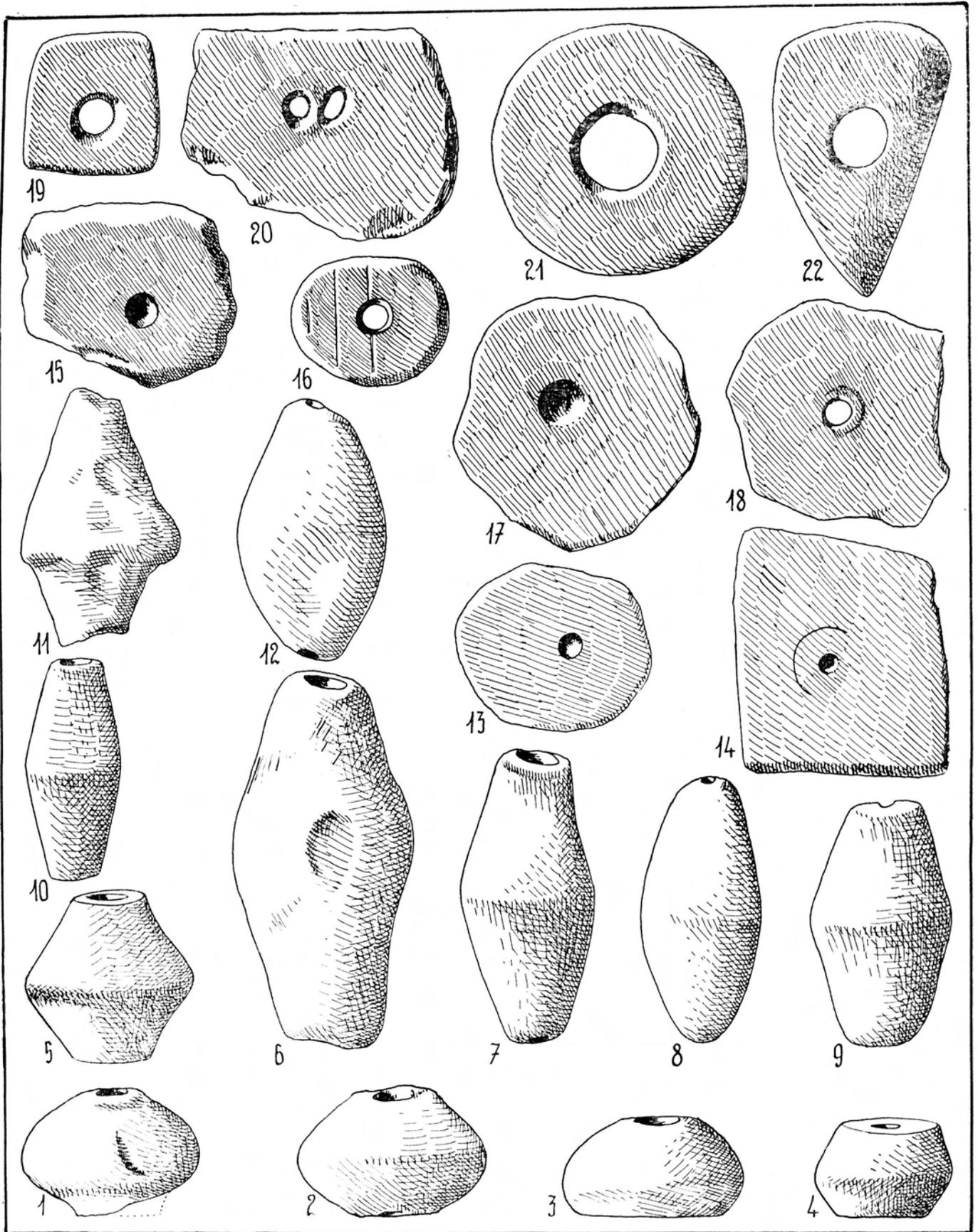

TORDOS

1—22 = 9/10

1—3. Kettős csónkakúp alakú agyaggyöngyök. 4. U. o. kőgyöngy. 5—11. U. o., de hosszúságú agyaggyöngyök. 12. Csónak alakú agyaggyöngy. 13. Kerekített eserép, mindkét oldalán megkezdett kónikus fúrással. 14. Négyzetes agyageserép, mindkét oldalán megkezdett kónikus fúrással. 15. Szabálytalanul kerekített eserép, mindkét oldalon megkezdett kónikus fúrással. 16. Agyageserépből formált gyöngy. 17. U. a., de csak félig van átfúrva. 18—21. Cserépből formált agyaggyöngyök. 22. Cserépből formált, háromszöges formájú, lyukas ékszer.

1—3. Doppelkonische Tonperlen. 4. Desgl. aus Stein. 5—11. Länglich doppelkonische Tonperlen. 12. Kahnartige Tonperle. 13. Gefäßbruchstück, abgerundet, beiderseitig mit angefangener, konischer Bohrung. 14. Viereckiges Gefäßbruchstück, beiderseitig mit angefangener, konischer Bohrung. 15. Unregelmässig abgerundetes Scherbenstück, beiderseitig mit angefangener Bohrung. 16. Perle aus einem Scherbenstück geformt. 17. Desgl., bis zur Hälfte durchbohrt. 18—21. Perlen aus Scherbenstücken geformt. 22. Dreieckiger Hängeschmuck aus einem Scherbenstück geformt und durchbohrt.

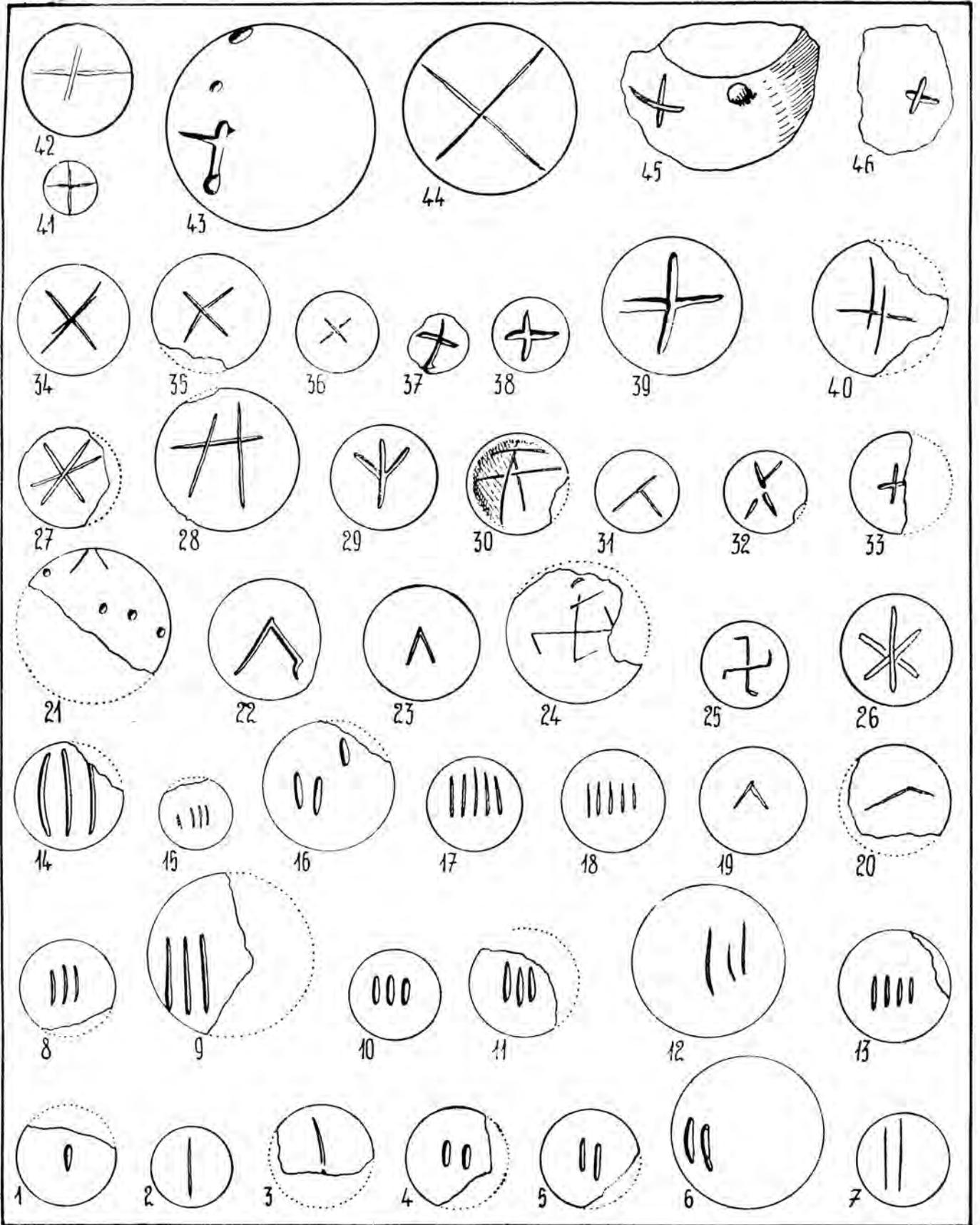

TORDOS

1—46 = 3/10

Tulajdon-, vagy írásjegyek, a **45.** és **46.** edényoldalakon, a többi edényfenekeken. A **23.**-t utólagosan karcolták be.

Eigentumsmarken, oder Schriftzeichen, Nr. **45** und **46** auf Gefässwänden, die anderen auf Böden. Nr. **23** ist nachträglich eingeritzt.

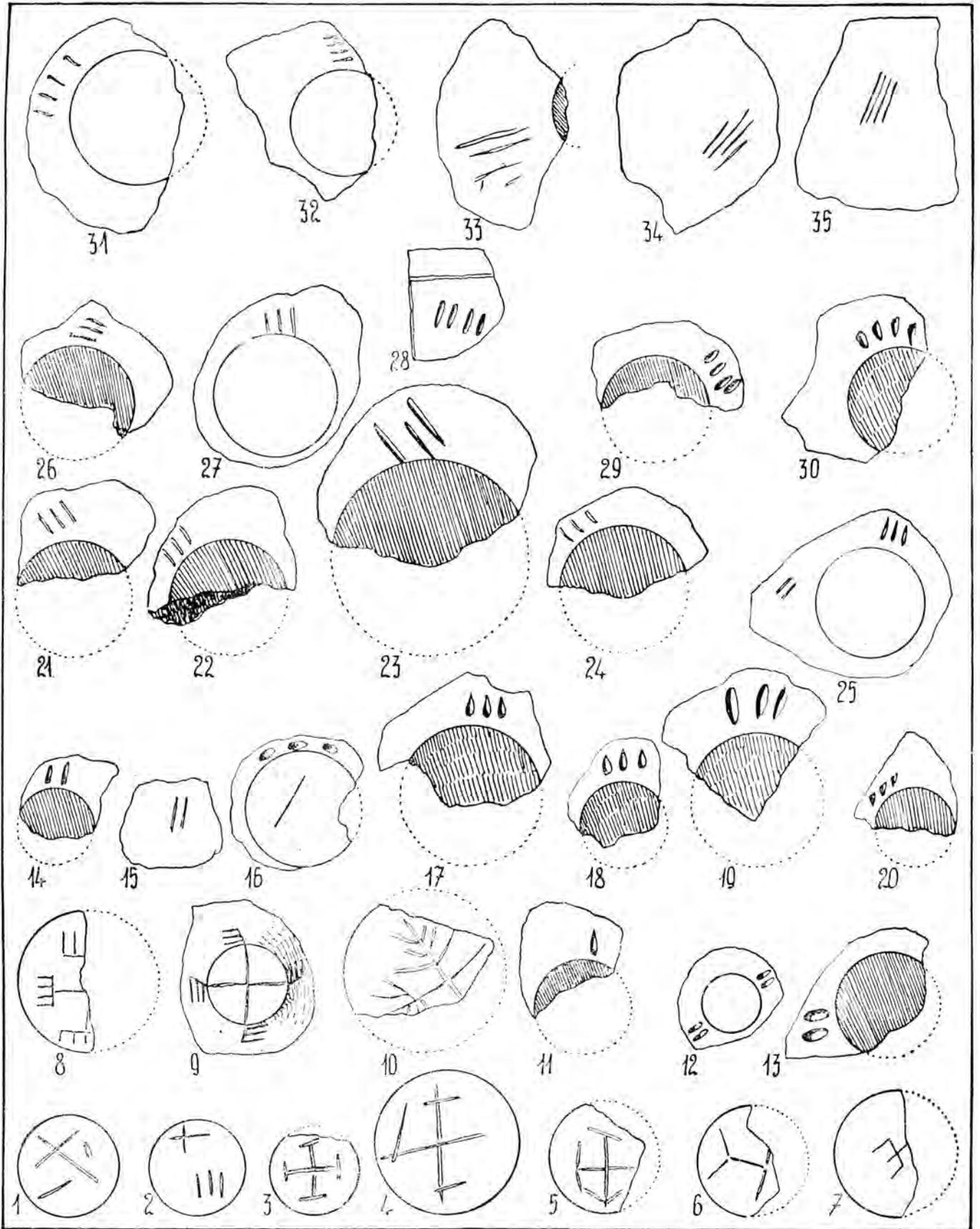

TORDOS

1—35 = 3/10

Tulajdon-, vagy írásjegyek edényfenekeken
és oldalakon. A **28.** és **35.** peremtörődék.

Eigentumsmarken, oder Schriftzeichen auf
Gefäßböden und Wänden. Nr. **28** und **35** sind
Randteile.

TORDOS

1—40 = 3/10.

Tulajdon-, vagy írásjegyek edényoldalakon és fenekeken. A 8. és 22.-t utólagosan karcolták be.

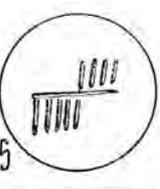
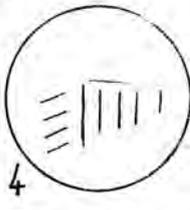
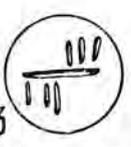
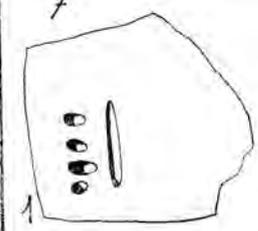
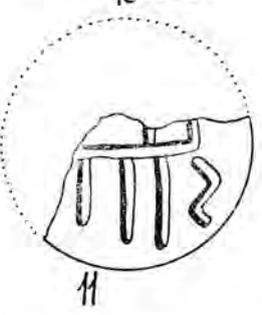
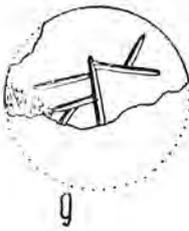
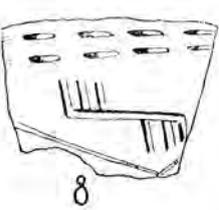
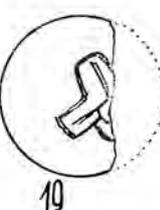
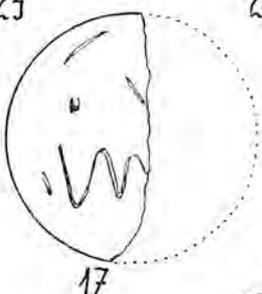
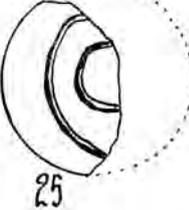
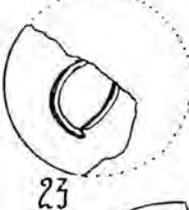
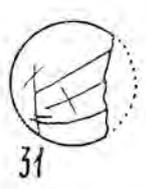
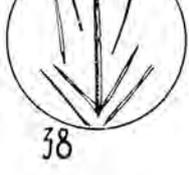
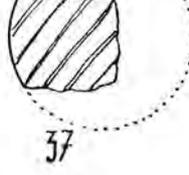
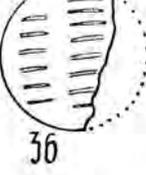
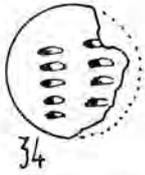
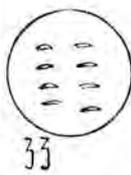
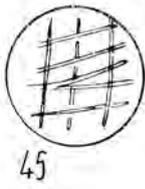
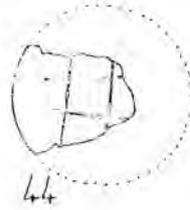
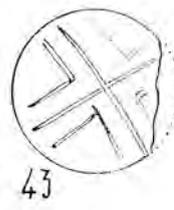
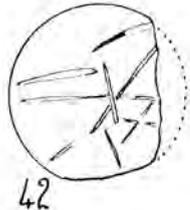
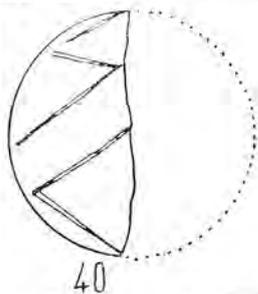
Eigentumsmarken, oder Schriftzeichen auf Gefässböden und Wänden. Nr. 8 und 22 sind nachträglich eingeritzt.

TORDOS

1—45 = 5/10

Tulajdon-, vagy írásjegyek edényoldalakon és fenekeken. A **7.** belül fehér festés nyomai-
val.

Eigentumsmarken, oder Schriftzeichen auf Gefässböden und Wänden. Auf **Nr. 7** innen Spuren von weisser Bemalung.

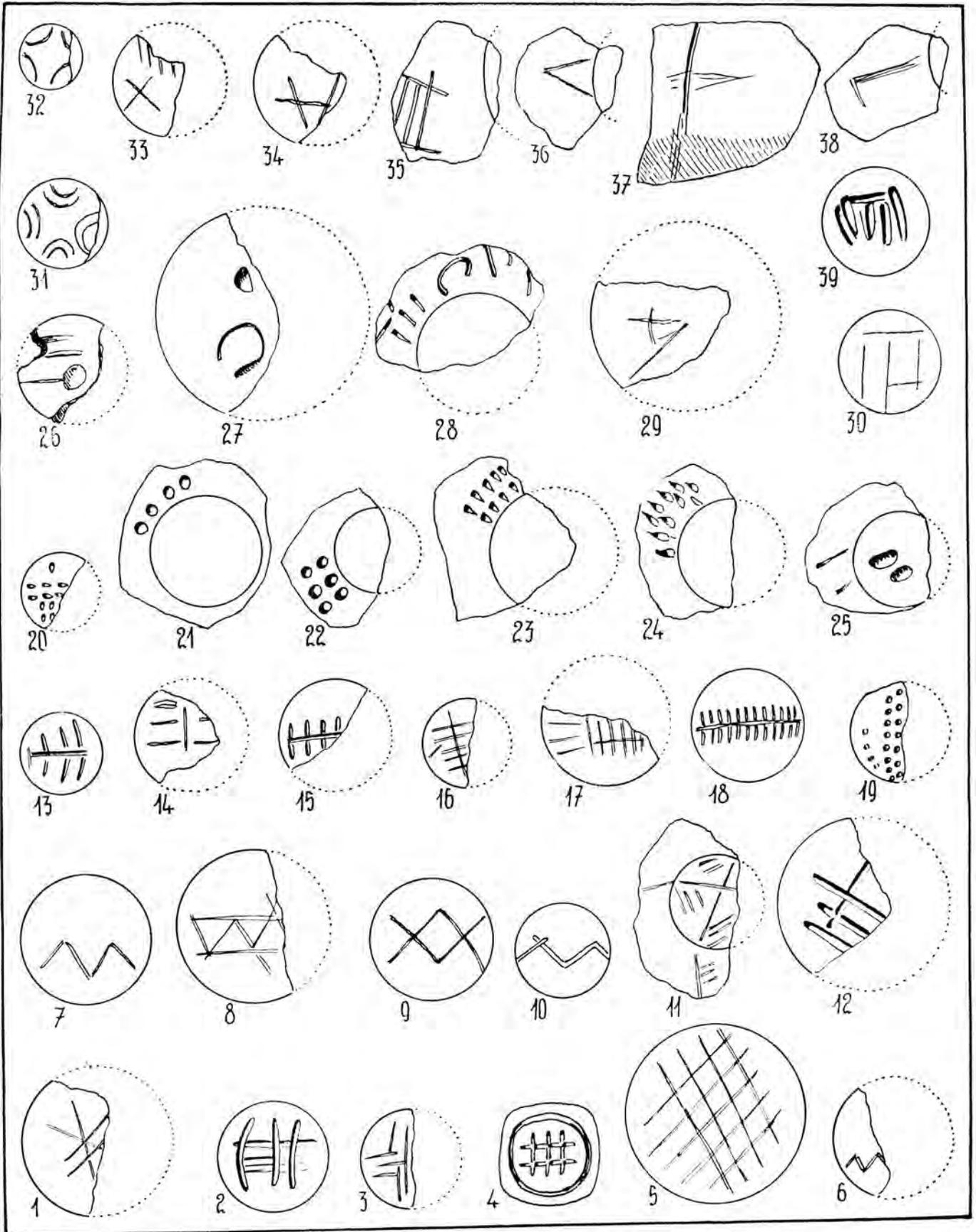
TORDOS

1—38 = 3/10

39 = 9/10

Tulajdon-, vagy írásjegyek edények fene-
kén és oldalain. A 11.-n belül fehér festés nyo-
mai, a 21. külsejét fehér bevonás borítja. A
38. utólagosan bekarcolva.

Eigentumsmarken, oder Schriftzeichen auf
Gefässböden und Wänden. Nr. 11 trägt innen
Spuren von weisser Bemalung, Nr. 21 war aus-
sen mit weisser Farbe überzogen, Nr. 38 wurde
nachträglich eingeritzt.

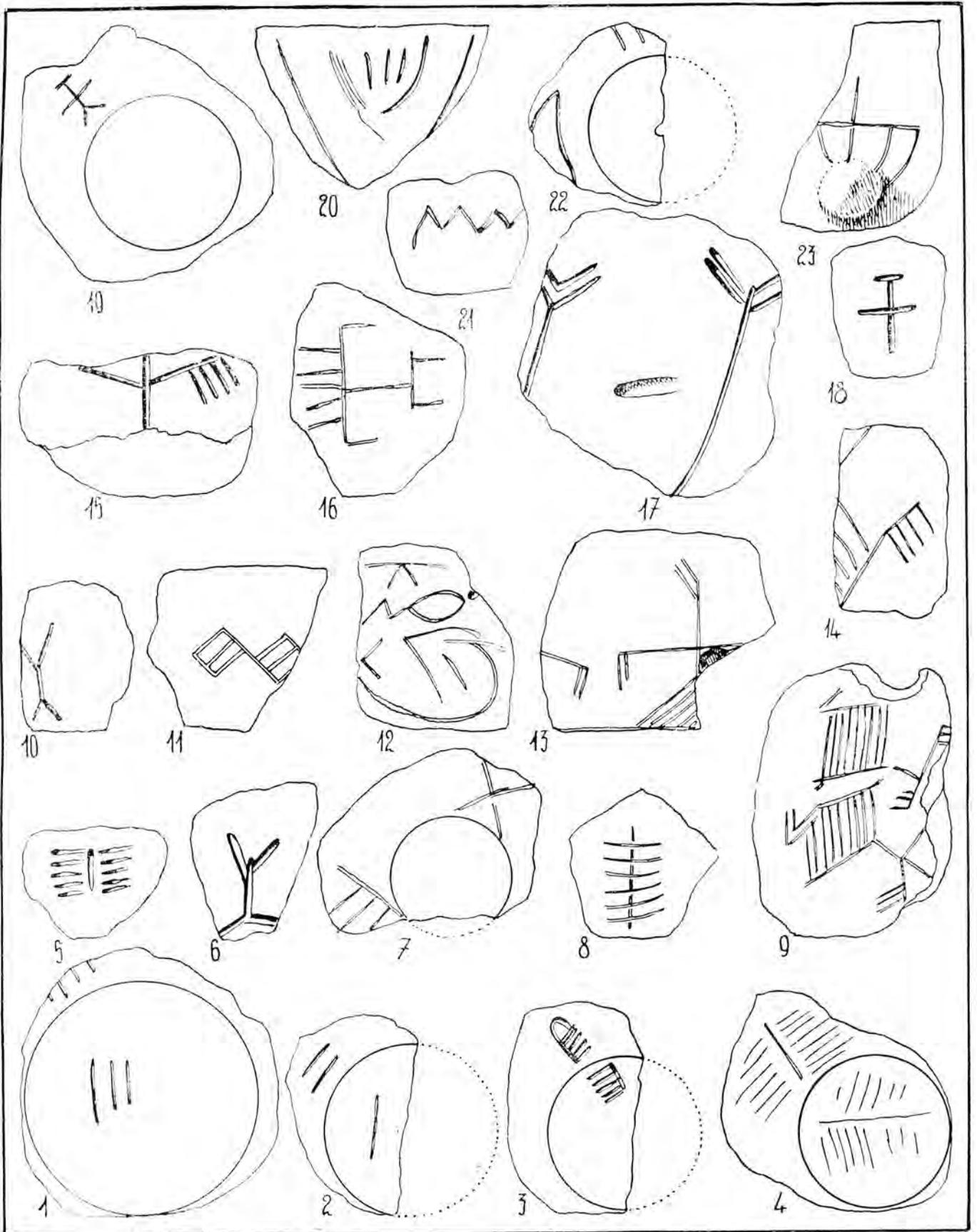

TORDOS

1—23 = 9/20

Tulajdon-, vagy írásjegyek edényfenekeken
és oldalakon.

Eigentumsmarken, oder Schriftzeichen auf
Gefässböden und Wänden.

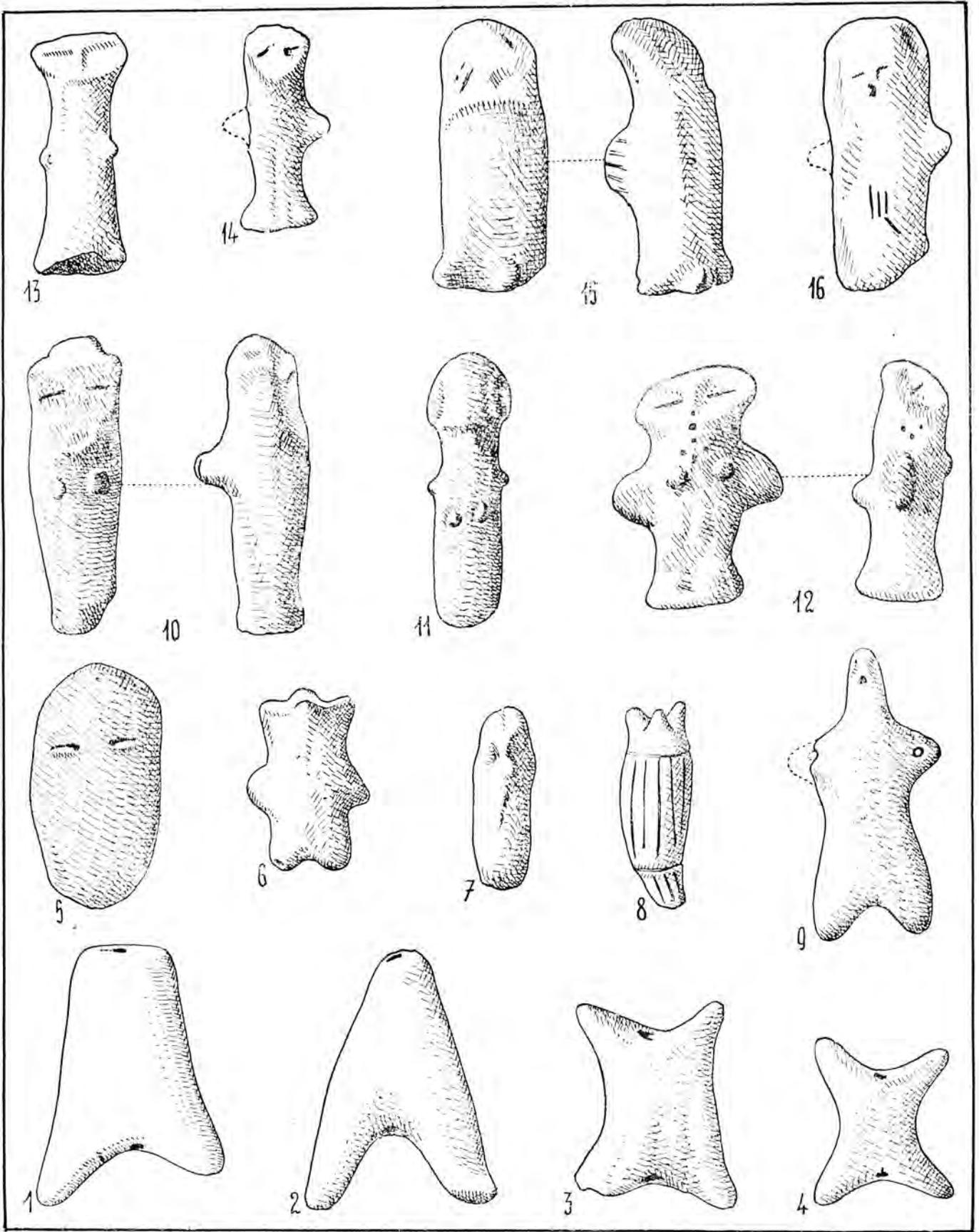
TORDOS

1—16 = 9/10

1—2. Agyagidolumok prototípusai, hosszában átfúrva, lábak jelezve. 3—4. U. a., lábak és karok jelezve. 5. Emberi idolum, agyag, hengeres, szemek jelezve. 6. U. a., lábak, karok és fej is jelezve. 7. U. a., szemek és orr halványan jelezve. 8. Valószínűleg állati idolum, fent 3 sajátos nyúlvánnyal. 9. Emberi idolum, agyag, lábak, karok, fej jelezve, karok átfúrtak. 10. Női idolum, agyag, szemek, emlők jelezve, far kiáll. 11. U. a., karok, emlők, fej jelezve. 12. U. a., de fara kiáll, orr is jelezve halványan. 13—14. U. a., hengeres pecsétfőszerű. 15. U. a., fara kiáll, feje átmenet nélkül olvad a törzsbe. 16. U. a., de farképzés nélkül.

1—2. Prototypen von Tonidolen, Füße angedeutet, der Länge nach durchbohrt. 3—4.

Desgl., Füße und Arme angedeutet, der Länge nach durchbohrt. 5. Menschliches Idol aus Ton, zylindrisch, Augen deutlich dargestellt. 6. Desgl., Füße, Arme und Kopf ausgebildet. 7. Desgl., Auge und Nase mässig ausgebildet. 8. Wahrscheinlich tierisches Idol, oben mit 3 merkwürdigen Zapfen. 9. Menschliches Tonidol, Füße, Arme, Kopf ausgebildet, Arme durchbohrt. 10. Frauenidol aus Ton, Augen, Brust ausgebildet, Kopf angedeutet. Das Gesäss springt vor. 11. Desgl., Arme, Brust und Kopf ausgebildet. 12. Desgl., das Gesäss springt vor. 13—14. Desgl., zylindrisch, petschaftartig. 15. Desgl., das Gesäss springt vor, der Kopf geht ohne Übergang in den Rumpf über. 16. Desgl., ohne Gesässbildung.

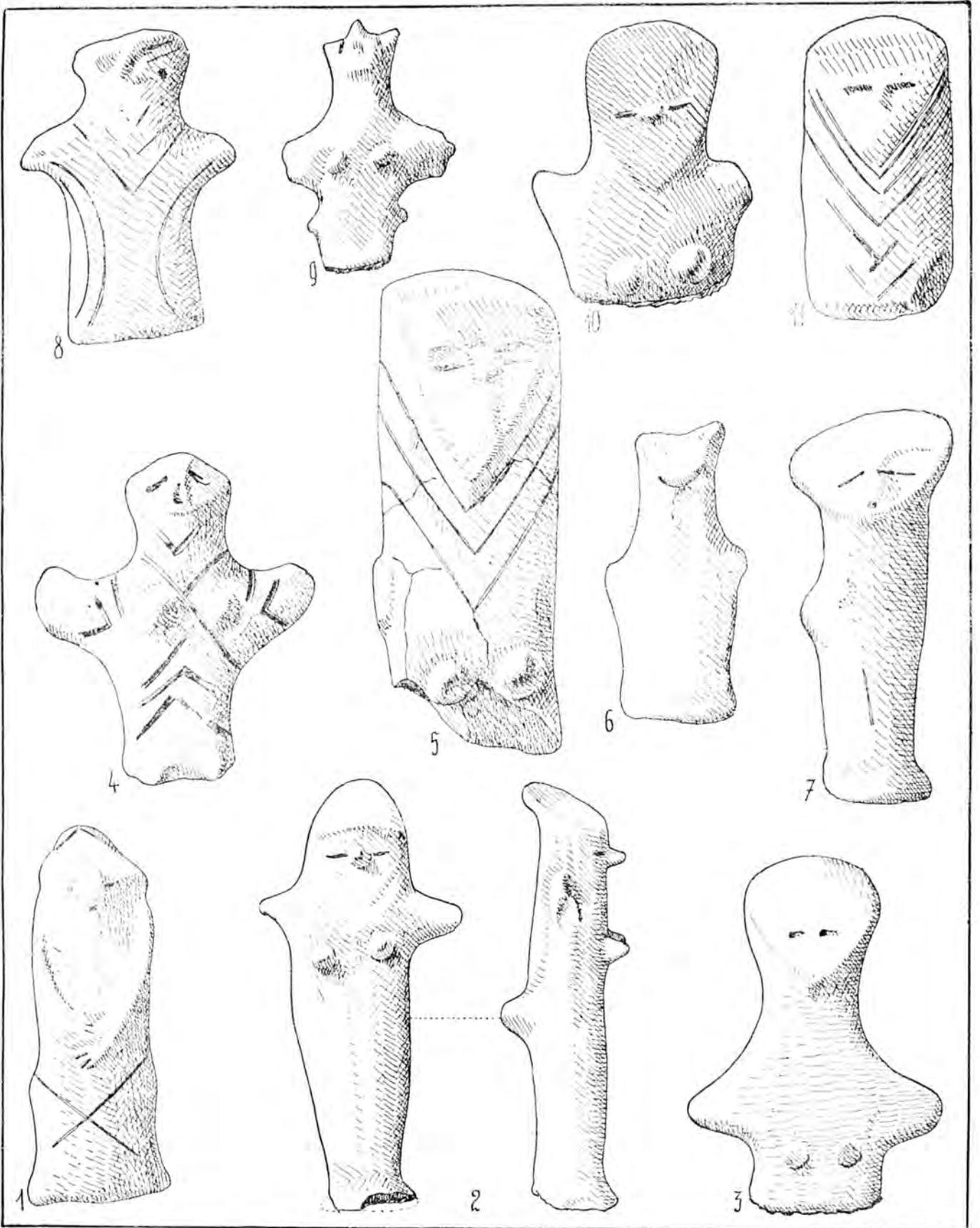

TORDOS

1–11 = 9/10

Női agyagidolumok

Frauenidole aus Ton.

CXXXIX. TÁBLA

TAFEL CXXXIX

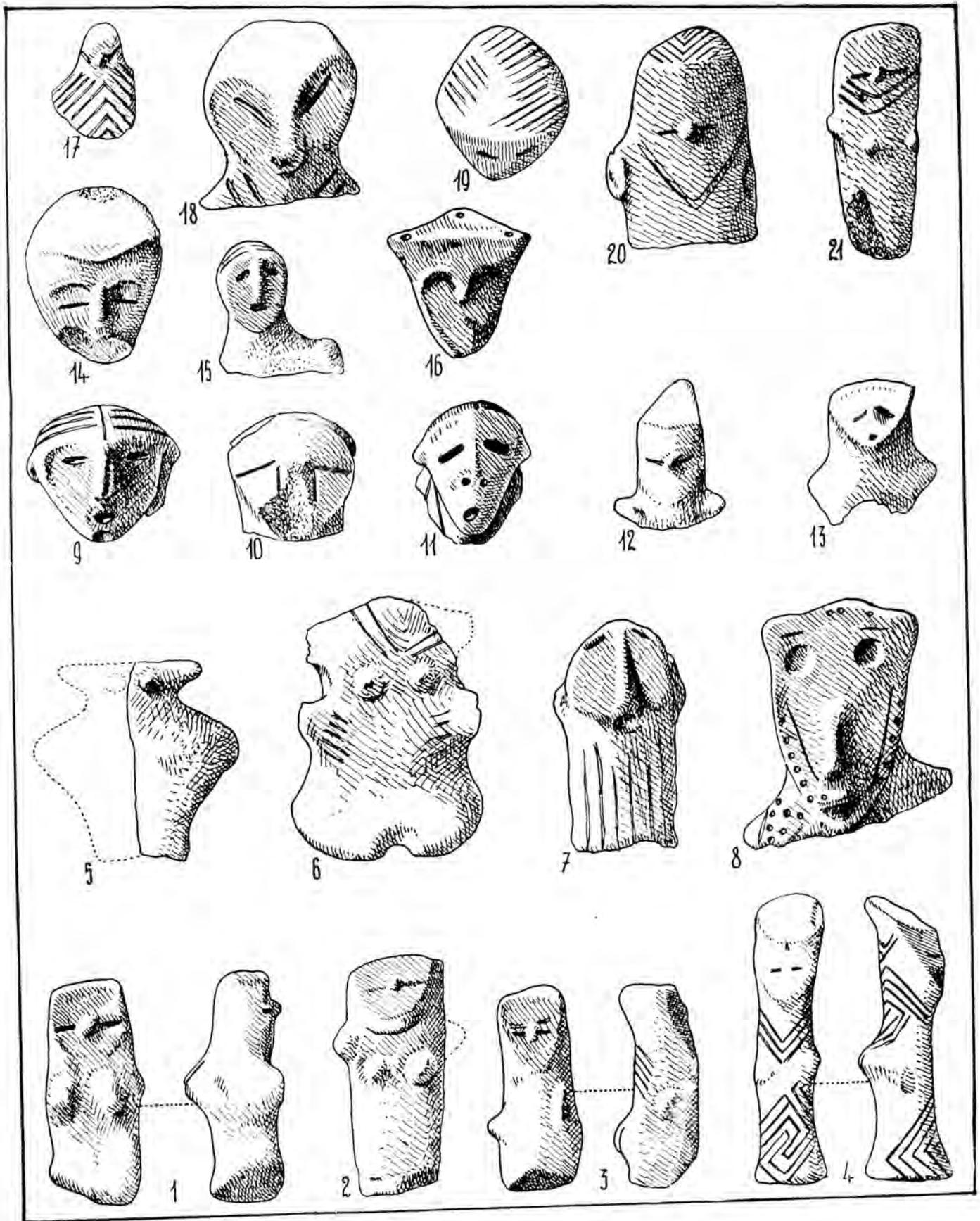
TORDOS

1—4, 18—21 = 9/10

5—17 = 9/20

Női agyagidolumok és töredékeik.

Frauenidole und Bruchstücke aus Ton.

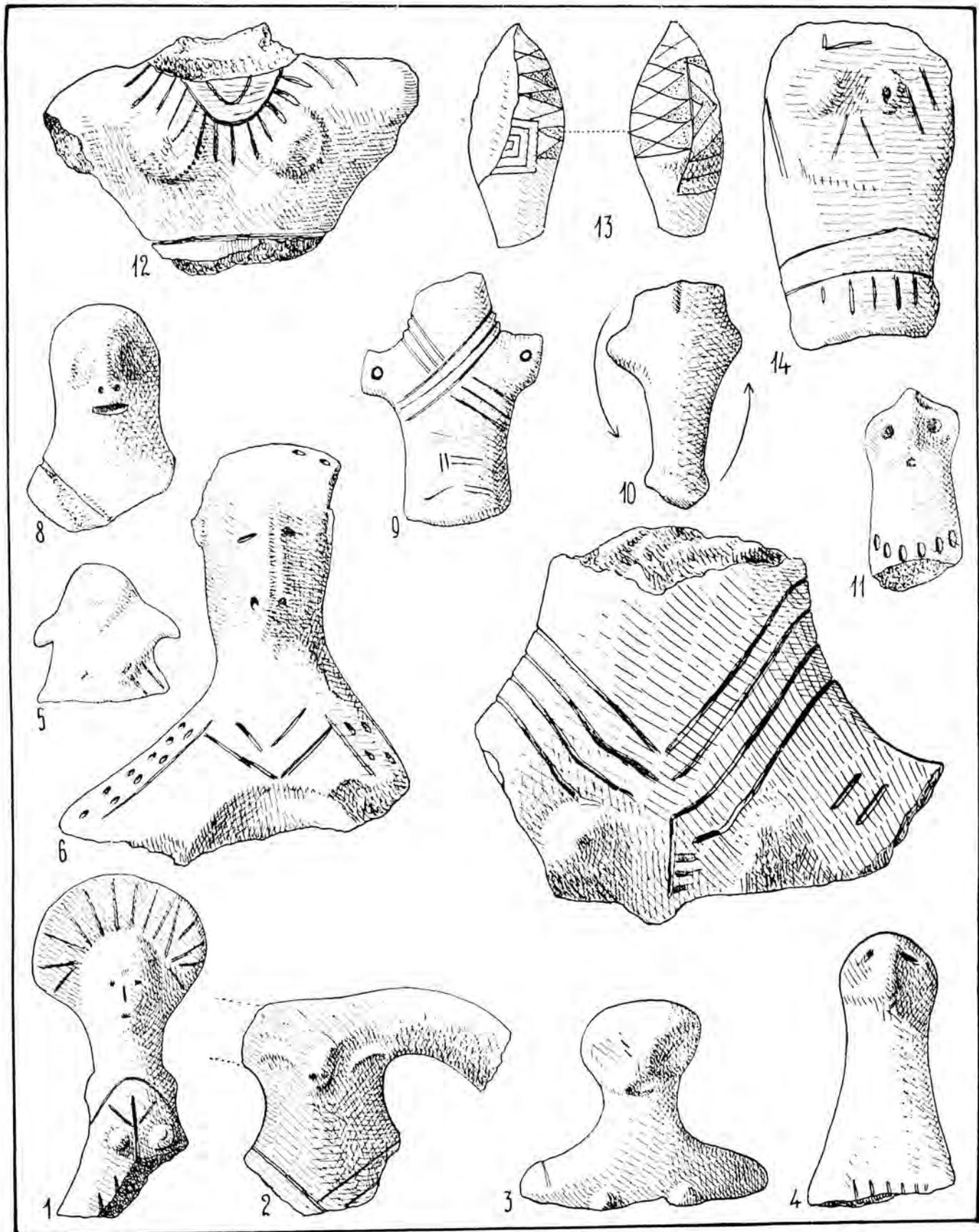

TORDOS

1—14 = 9/10

1. Női agyagidolum, törött. **2.** Kos agyag-szobrocskájának töredéke. **3.** Női idolum töredéke, agyag. **4.** U. a., edényrátét volt. **5.** Női agyagidolum töredéke. **6.** Emberi agyagidolum töredéke, edényrátét volt. **7—14.** Női agyag-idolumok töredékei.

1. Bruchstück eines Frauenidols aus Ton. **2.** Bruchstück einer Widderfigur aus Ton. **3.** Bruchstück eines Frauenidols aus Ton. **4.** Desgl., diente als Gefässgriff. **5.** Bruchstück eines Frauenidols aus Ton. **6.** Bruchstück eines menschlichen Idols, diente als Gefässgriff. **7—14.** Bruchstücke von Frauenidolen aus Ton.

TORDOS

1—16 = 9/20

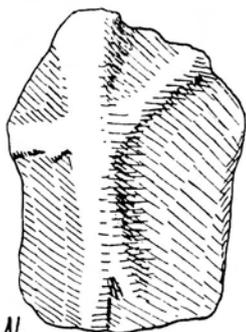
1. Női relief agyagedényre ragasztva. 2. Férfi-relief agyagedényen. 3. Emberi relief maradványa agyagedényen. 4. Női relief agyagedényre ragasztva. 5. Stilizált emberi relief agyagedényen. 6—7. Női reliefek agyagedényeken. 8. Emberi relief fejmaradványa agyagedényen. 9—10. Férfi-reliefek maradványai agyagedényeken. 11. Női relief maradványa agyagedényen. 12. Stilizált emberi relief agyagedényen. 13—15. Emberi reliefek maradványai agyagedényeken. 16. Női relief agyagedényen.

1. Frauenrelief auf Tongefäss geklebt. 2. Männ-

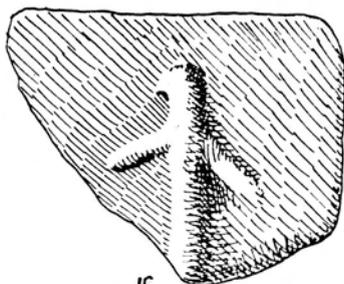
liches Relief auf einem Tongefässe. 3. Menschliches Relief auf einem Tongefässe. 4. Frauenrelief auf Tongefäss geklebt. 5. Stiliziertes menschliches Relief auf einem Tongefässe. 6—7. Frauenreliefs auf Tongefässen. 8. Kopf eines menschlichen Reliefs auf einem Tongefässe. 9—10. Bruchstücke von männlichen Reliefs auf Tongefässen. 11. Bruchstück eines Frauenreliefs auf einem Tongefässe. 12. Stiliziertes menschliches Relief auf einem Tongefässe. 13—15. Menschliche Reliefs auf Tongefässen. 16. Frauenrelief auf einem Tongefässe.

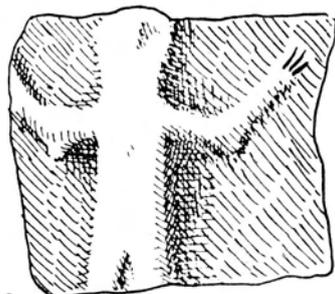
13

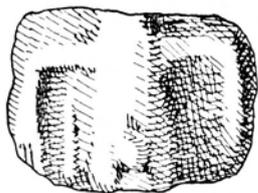
14

15

16

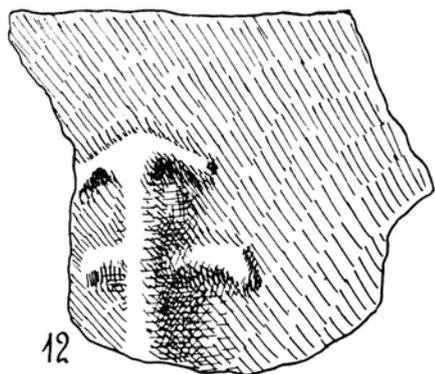
9

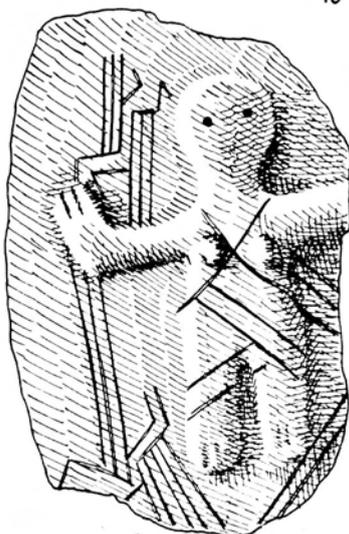
10

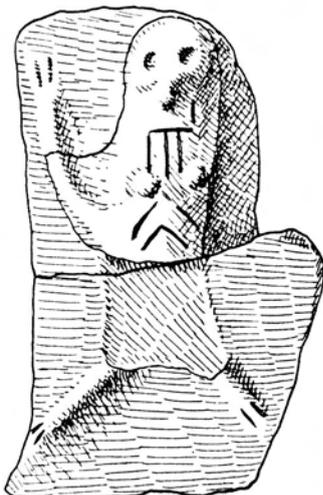
11

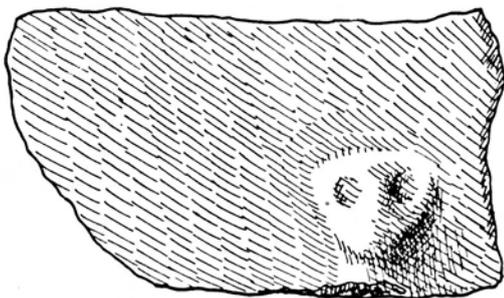
12

6

7

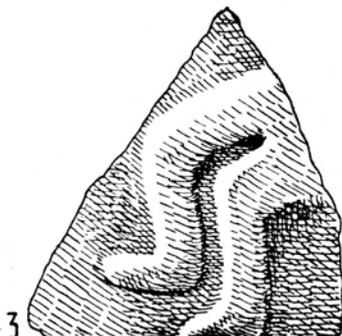
8

1

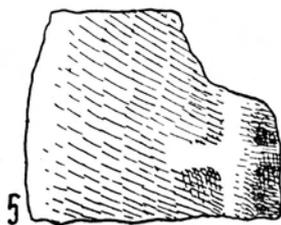
2

3

4

5

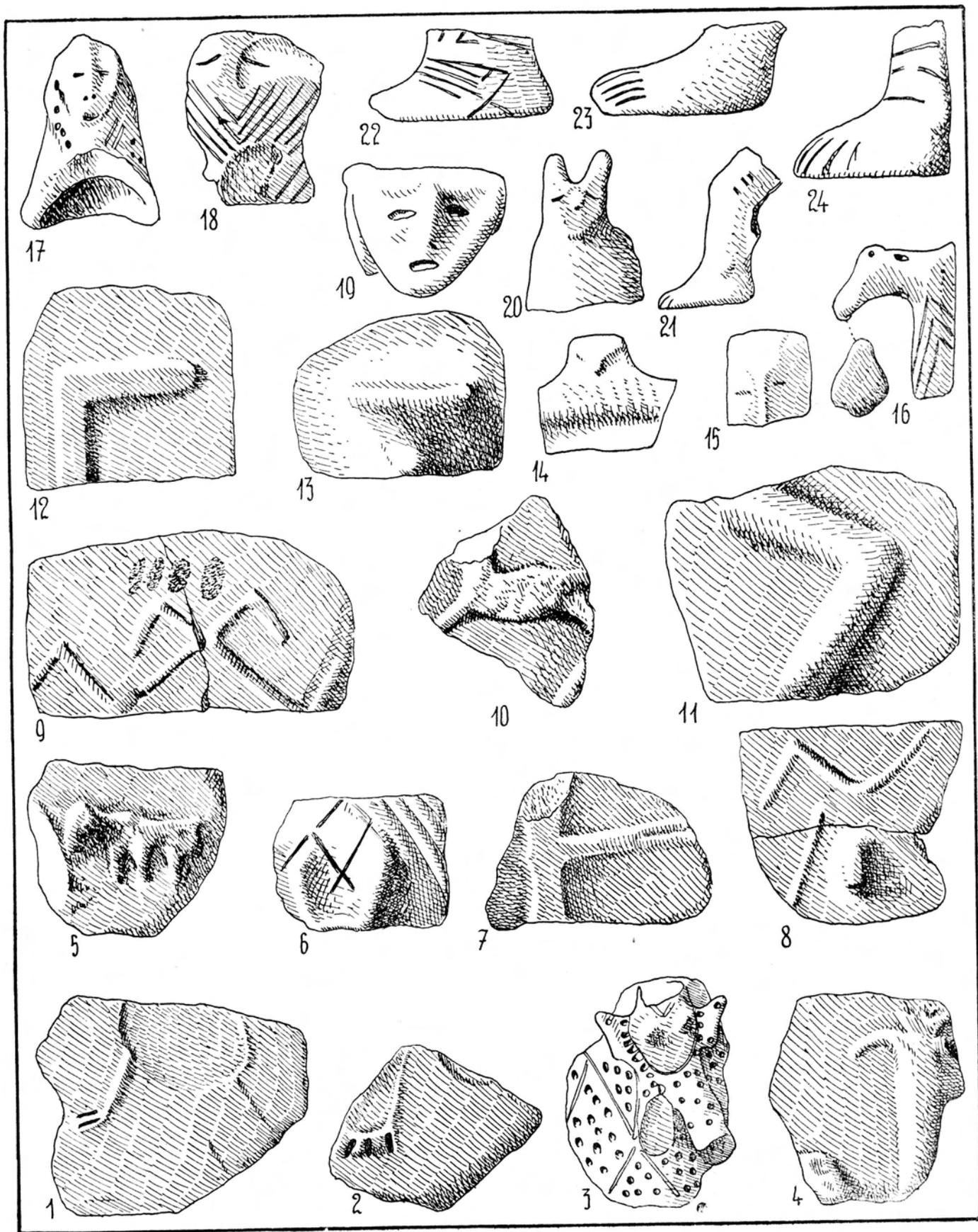
TORDOS

1—24 = 9/20

1—4. Emberi reliefek maradványai agyagedényeken. 5. Állati relief agyagedényen. 6. Női reliefmaradvány húsvörös bevonású agyagedényen. 7. Emberi reliefmaradvány agyagedényen. 8. Stilizált emberi relief agyagedényen. 9. U. a., felette 4 feketére festett sáv. 10. Stilizált állati relief agyagedényen. 11—12. Stilizált emberi reliefek agyagedényeken. 13. Állati fejet utánzó edényfogantyú. 14. Állati fej edényperemen, dísz gyanánt. 15. Emberi arc edény pereme alatt. 16—17. Emberi fejet ábrázoló edényrátétek. 18. Emberi fejet ábrázoló edényrátét húsvörös bevonású edény peremén. 19. U. a. téglavörös színű edény peremén. 20. Állati fej húsvörös bevonású s füstölt edény peremén. 21—22., 24. Edénylábak, az emberi lábat utánozzák. 23. Húsvörös bevonású edény lába.

1—4. Reste menschlicher Reliefs auf Tongefässen. 5. Tierrelief auf einem Tongefässe. 6.

Rest eines Frauenreliefs auf einem Gefässe mit fleischrotem Überzuge. 7. Menschliches Reliefbruchstück auf einem Tongefässe. 8. Stilisiertes Menschenrelief auf einem Tongefässe. 9. Desgl., darüber vier schwarz bemalte Streifen. 10. Stilisiertes Tierrelief auf einem Tongefässe. 11—12. Stilisierter Menschenreliefs auf Tongefässen. 13. Gefässgriff, einen Tierkopf nachahmend. 14. Tierkopf auf einem Gefässrand als Verzierung. 15. Menschliches Gesicht unter einem Gefässrande. 16—17. Gefässgriffe, menschliche Köpfe nachahmend. 18. Gefässansatz in der Form eines menschlichen Gesichtes, auf dem Rande eines Gefässes von fleischrotem Überzuge. 19. Desgl. auf dem Rande eines Gefässes von ziegelroter Farbe. 20. Tierkopf am Rande eines Gefässes mit fleischrotem Überzuge, welcher oben geschmaucht ist. 21—22., 24. Gefässfüsse, menschliche Füße nachahmend. 23. Fuss eines Gefässes mit fleischrotem Überzuge.

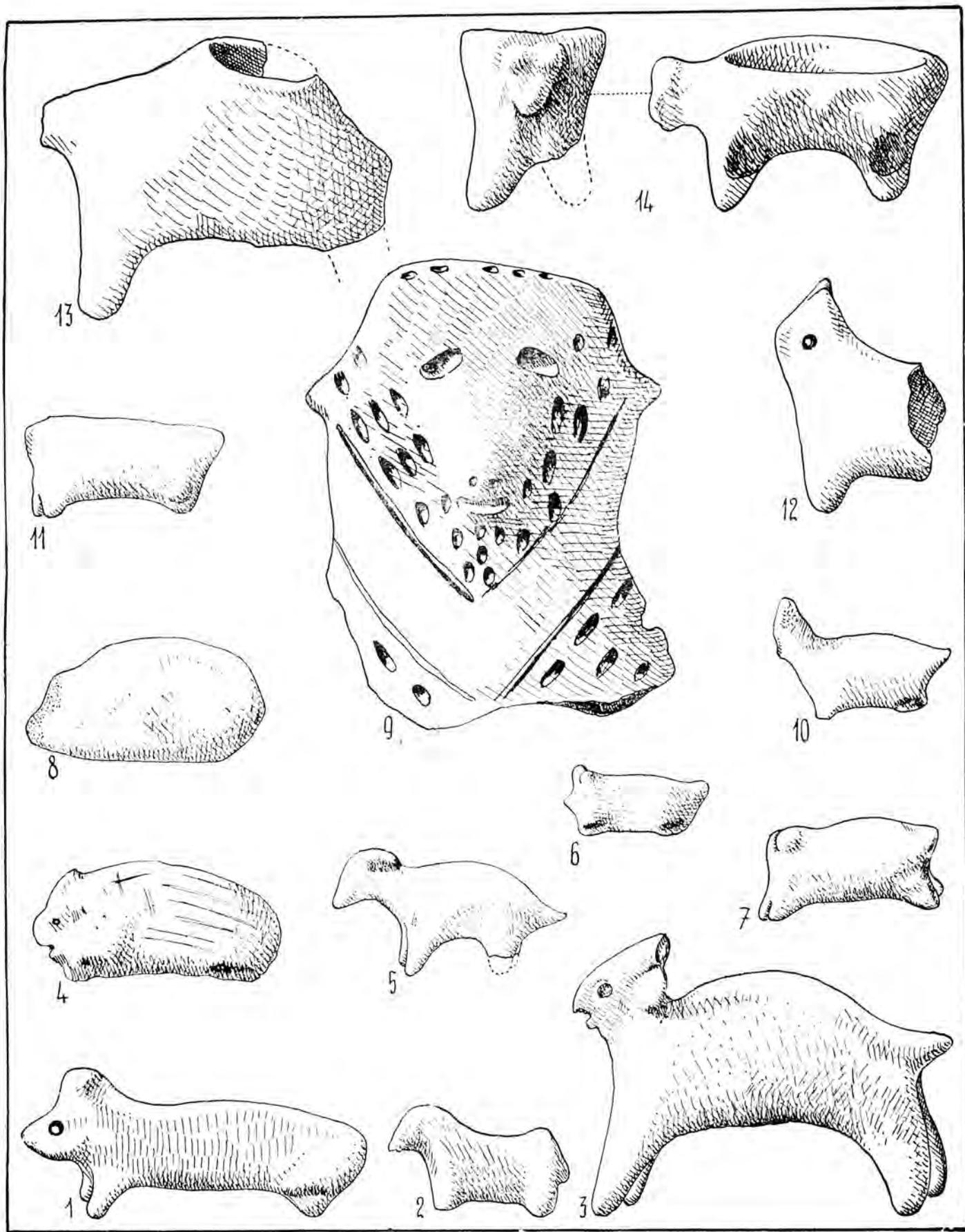

TORDOS

1--14 = 9/20

1—3. Négylábú állatidolumok agyagból, orruk átfúrt, ez adja a szemeket. **4., 8.** Disznót ábrázoló agyagidolumok. **5—7., 10—12.** Állati idolumok agyagból. **9.** Kosfejet ábrázoló idolum töredéke. **13.** Állati idolumot ábrázoló agyagedényke. **14.** U. a. állatfejes.

1—3. Tonplastiken, Tiere darstellend. Die Nase durchbohrt, wodurch die Augen gebildet werden. **4, 8.** Tonidole, Schweine darstellend. **5—7, 10—12.** Tierdiöle aus Ton, teilweise Bruchstücke. **9.** Widderkopf. **13.** Gefässchen in der Form eines Tieridols. **14.** Desgl. mit Tierkopf.

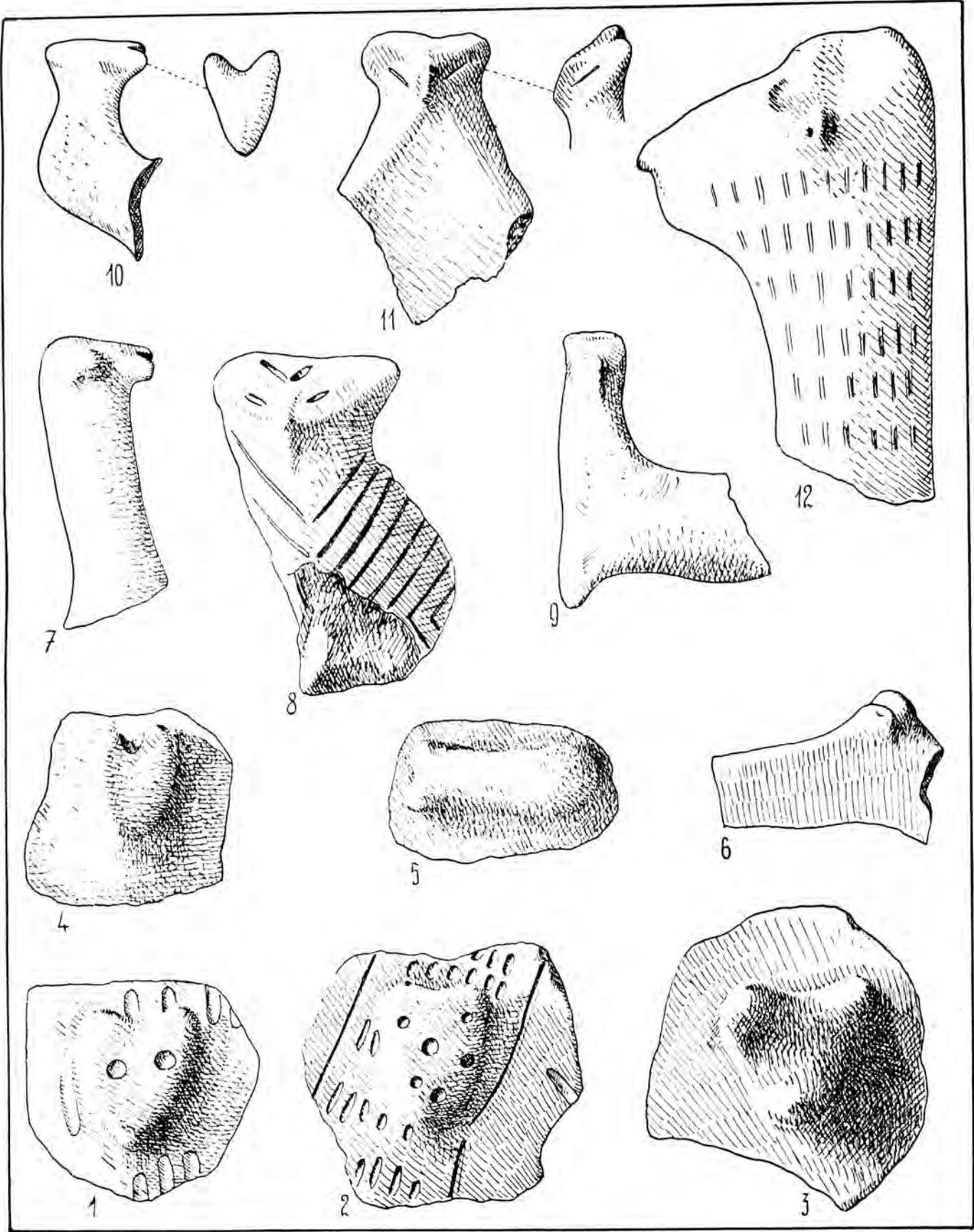

TORDOS

1—12 = 9/10

1—4. Állatfejes edényoldalak. 5. Nyugvó állatot ábrázoló edényrátét. 6., 8., 11. Állatfejes edényperemek. 7., 9., 10. Állatfejes edényfogantyúk, vagy rátétek. 12. Juhfejet ábrázoló edényfogantyú, vagy rátét.

1—4. Bruchstücke von Gefässwänden mit Tierköpfen. 5. Griffklappen, ruhendes Tier darstellend. 6, 8, 11. Gefässränder mit Tierköpfen. 7, 9—10. Gefässgriffe, oder Ansätze, Tierköpfe darstellend. 12. Gefässgriff, oder Ansatz, einen Schafkopf darstellend.

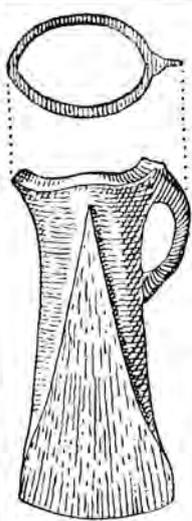
TORDOS

1—21 = 9/20

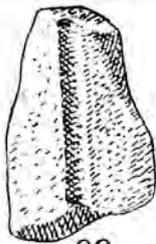
1—2. Rézsákányok töredékei. 3. Rézbalta töredéke. 4., 6. Rézfejszék. 5. Rézfokos. 7. Rézbalta öntőmintájának fele, csillámpala. 8—9. Tokos füles bronzbalták. 10. Rézkarperec. 11. Bronzkarperec. 12. Bronz karikatötredék. 13—14. Bronz huzaltötredékek. 15. Bronzkarperec. 16. Sodrott bronznyakperec. 17—18. Bronz karperectötredékek. 19—21. Tük öntőmintáinak töredékei, homokkő.

1—2. Bruchstücke von kreuzschneidigen Kup-

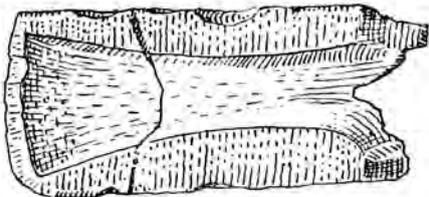
feräxten (Grubenbeilen). 3. Bruchstück eines kupfernen Beiles. 4., 6. Äxte aus Kupfer. 5. Fokosch aus Kupfer. 7. Hälfte der Gussform eines Kupferbeiles aus Glimmerschiefer. 8—9. Tüllenäxte aus Bronze. 10. Armring aus Kupfer. 11. Armring aus Bronze. 12. Bruchstück eines bronzenen Ringes. 13—14. Drahtbruchstücke aus Bronze. 15. Bronzener Armring. 16. Tordierter Halsring aus Bronze. 17—18. Bruchstücke von bronzenen Armringen. 19—21. Bruchstücke von Nadelgussformen aus Sandstein.

8.

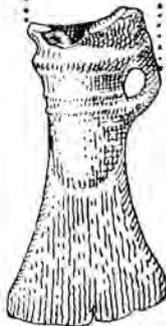
20.

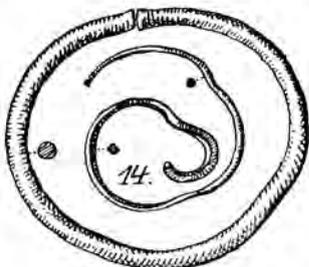
7.

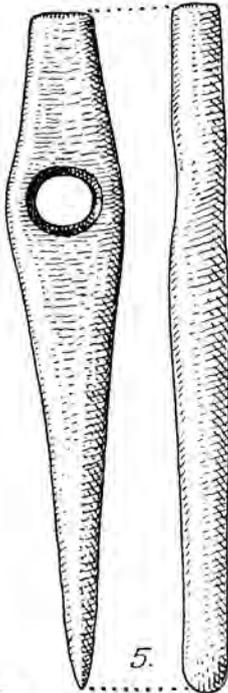
21.

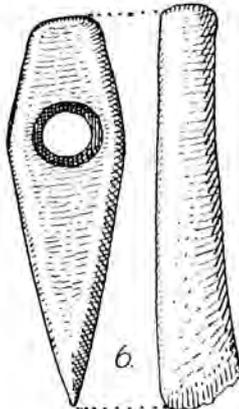
9.

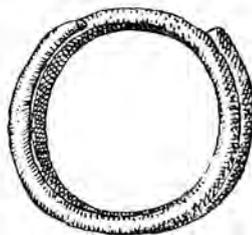
14.

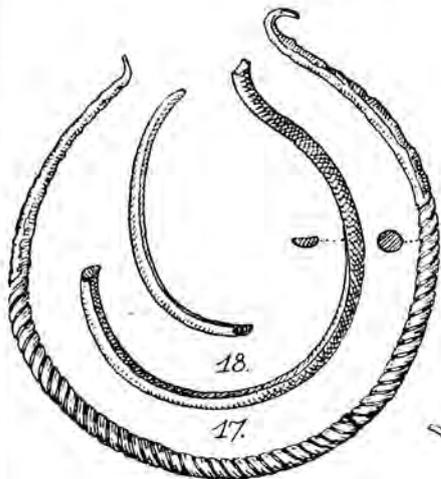
5.

6.

11.

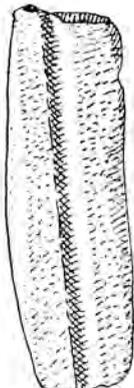
18.

17.

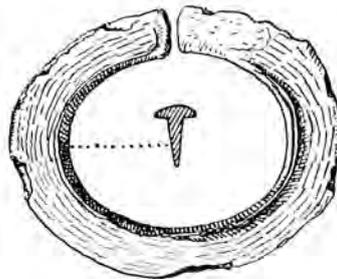
16.

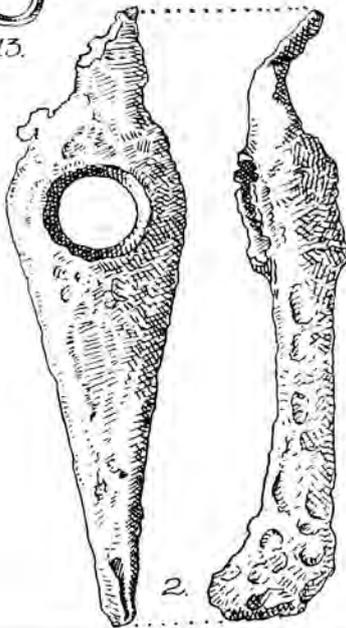
13.

19.

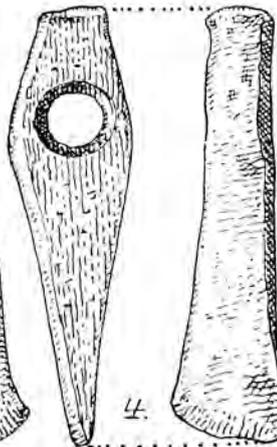
10.

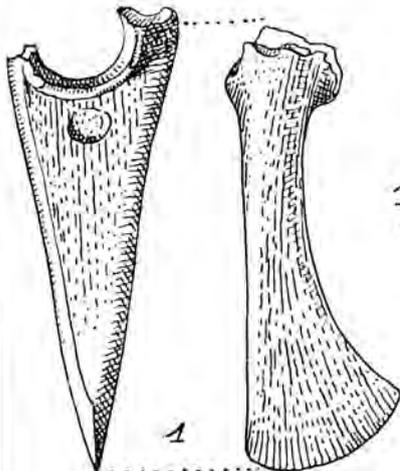
2.

12.

4.

1.

1/2.

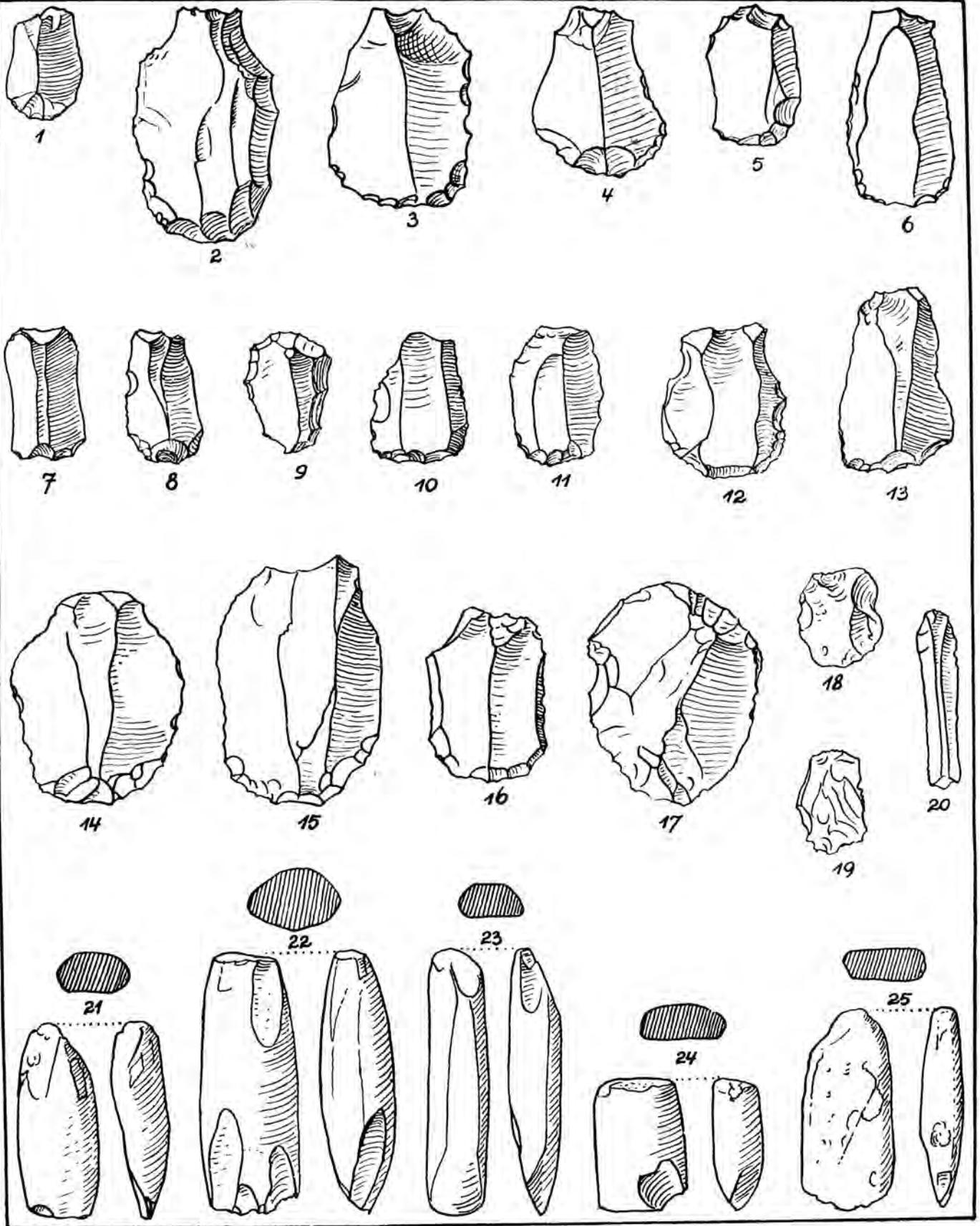
NÁNDORVÁLYA

1—20 = 9/10

21—25 = 9/20

1—4. Háromlapú viaszopáلكaparók. 5. Háromlapú kettős kaparó, viaszopál. 6. Négylapú viaszopáلكaparó. 7. Négylapú kettős kaparó, viaszopál. 8—15. Négylapú viaszopáلكaparók. 16. Otlapú viaszopáلكaparó. 17. Ovális kaparó, viaszopál. 18. Obszidián-magkő. 19. Obszidián-kaparó. 20. Obszidiánpenge. 21—24. Kaptafalakú kovapala-balták. 25. Trapezoid balta, kovapala.

1—4. Dreikantige Kratzer aus Wachsopal. 5. Dreikantiger Doppelkratzer aus Wachsopal. 6. Vierkantiger Kratzer aus Wachsopal. 7. Vierkantiger Doppelkratzer aus Wachsopal. 8—15. Vierkantige Kratzer aus Wachsopal. 16. Fünfkantiger Kratzer aus Wachsopal. 17. Ovaler Kratzer aus Wachsopal. 18. Obsidiannucleus. 19. Obsidiankratzer. 20. Obsidianklinge. 21—24. Schuhleistenbeile aus Kieselschiefer. 25. Trapezoides Beil aus Kieselschiefer.

NÁNDORVÁLYA
ALSÓ RÉTEG — UNTERE SCHICHT

1—4, 7, 8 = 3/10

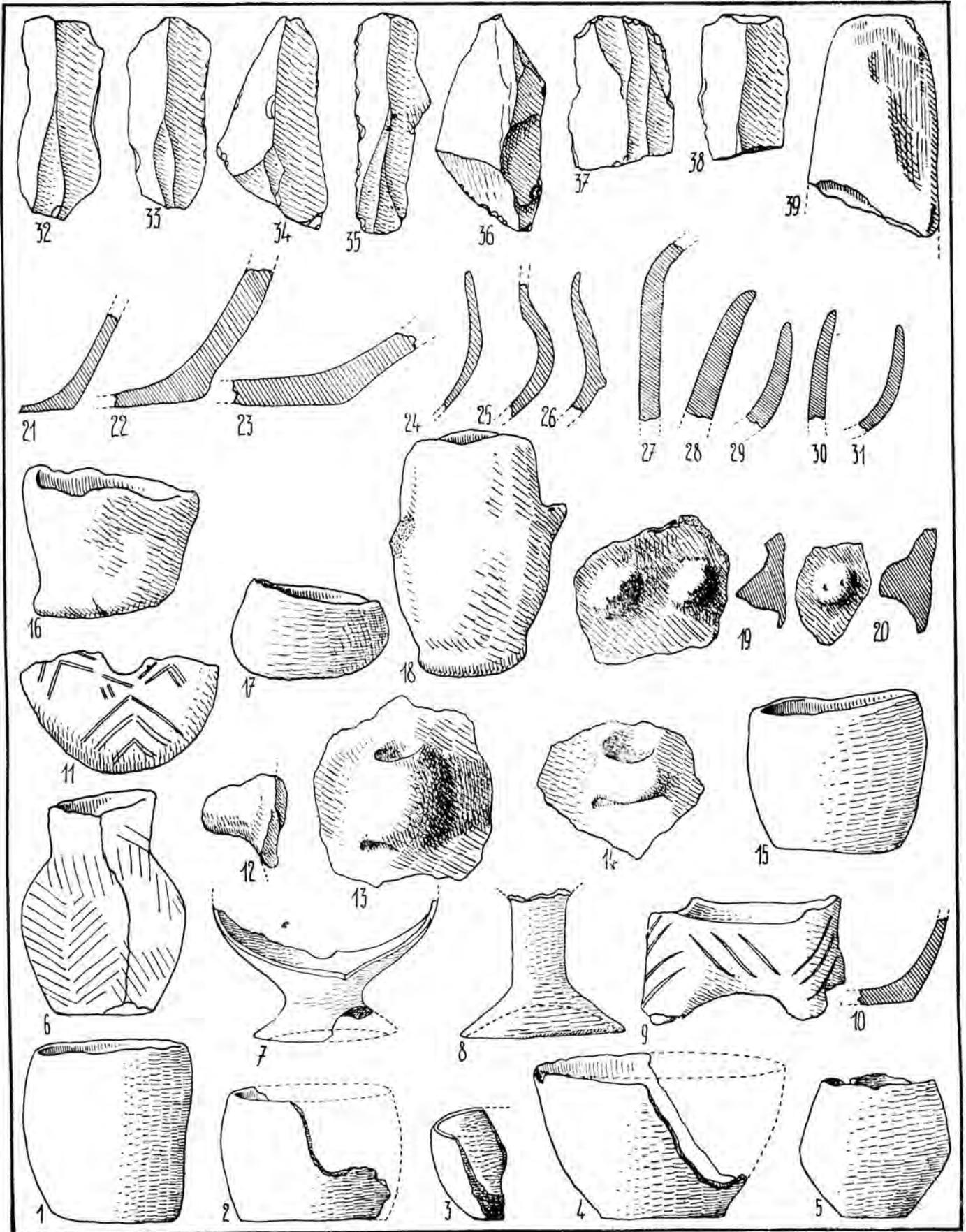
5, 6, 9—14, 19—31 = 9/20

15—18, 32—39 = 3/4

1—2. Többé-kevésbé hengeres bögrék, peremük bekap, közepfinoman iszapoltak, simítottak, jól égettek, barnás-sárga színűek, aljukat megkapta a füst. 3. Ivelt oldalú bögre, pereme bekap, u. o. techn. és tónusú. 4. Csonkakúpos tál, durván iszapolt, simított, barnavörös színű. 5. Miniatűr-edény, keltős csonkakúp alakú, finoman iszapolt, simított, foltos égetésű, barnavörös színű. 6. Vonaldíszes flaskó, hármascsonkakúpos, u. o. techn. és tónusú. Fala vastag. 7. U. o. techn. és tónusú tál alja. 8. U. o. techn., de szennyes barnavörös tál alja. 9. Négy lábú lábas, u. o. techn., foltos égetésű, barnás-sárga színű, mélyített vonaldíszes. Öble sekély. 10. Ivelt oldalú bögre fenékrésze. 11. Gyöngyalakú hálósúly, vonaldíszes. 12. Durván iszapolt edény ovális bütyke. 13. U. o. techn. edény átfürt bütyke. 14. Középfinoan iszapolt edény lehajló füle. 15—18. Miniatűr-edények, finom mívűek, barnavörösek. 19. Durván iszapolt, téglavörös edény keltős dudora. 20. Csecsszerű dudor kétszer átfürva durva mívű edényen. 21—23. Agyagedények fenékrészeinek metszetei. 24—26. Finom mívű csuprok metszetei. 27—31. Edények peremrészének metszetei. 32. Háromlapú viaszopálpenge. 33. U. a. vörös jaspis. 34. U. a. viaszopál, törött. 35. Háromlapú viaszopál pengvakaró. 36. Háromlapú viaszopáلكaparó. 37. Négylapú viaszopáلكaparó. 38. Háromlapú viaszopál pengtetőredék. 39. Kovapala-balta, törött.

1—2. Annähernd zylindrische Gefäße mit eingezogener Mundöffnung halbfein geschlämmt, geglättet, gut gebrannt, von braungelblicher Farbe,

unten geschmaucht. 3. Gefäßbruchstück mit geschweiffter Wandung und eingezogener Mundöffnung, von derselben Technik und Farbe. 4. Kegelstumpfförmige Schüssel, grob geschlämmt, geglättet, braunrot. 5. Doppelkonisches Miniaturgefäß, fein geschlämmt, geglättet, fleckig gebrannt, braunrot. 6. Dickwandige Tonflasche mit eingeritzter Linienverzierung, Form: dreifacher Kegelstumpf, von derselben Technik und Farbe. 7. Bodenteil einer Fusschale von derselben Technik und Farbe. 8. Ähnlicher Bodenteil von derselben Technik, schmutzigbraunrot. 9. Vierfüßige, seichte Pfanne von derselben Technik, fleckig gebrannt, Farbe: bräunlichgelb, mit eingeritzter Linienverzierung. 10. Bodenteil einer geschweifften Tasse. 11. Perlenartiges Netzgewicht, gebrochen, mit Linienverzierung. 12. Ovale Warze eines grob geschlämmten Gefäßes. 13. Durchbohrte Warze eines Gefäßes von derselben Technik. 14. Nach unten herabragender, durchbohrter Henkel eines mittelfein geschlämmten Gefäßes. 15—18. Miniaturgefäße von feiner Technik, braunrot. 19. Zwei Warzen von einem grob geschlämmten, ziegelroten Gefäße. 20. Brustartige Warze, zweimal durchbohrt, auf groben Gefäßbruchstück. 21—23. Querschnitte von Gefäßbodenteilen. 24—26. Querschnitte feinerer Gefäße. 27—31. Randquerschnitte. 32. Dreikantige Wachsopalspähe. 33. Desgl. aus rotem Jaspis. 34. Desgl. aus Wachsopal, Bruchstück. 35. Dreikantiger Klingenschaber aus Wachsopal. 36. Dreikantiger Wachsopalkratzer. 37. Vierkantiger Wachsopalkratzer. 38. Dreikantiges Klingbruchstück aus Wachsopal. 39. Beil aus Kieselschiefer, Bruchstück.

NÁNDORVÁLYA
FELSŐ RÉTEG — OBERE SCHICHT

1—7, 22 = 3/10

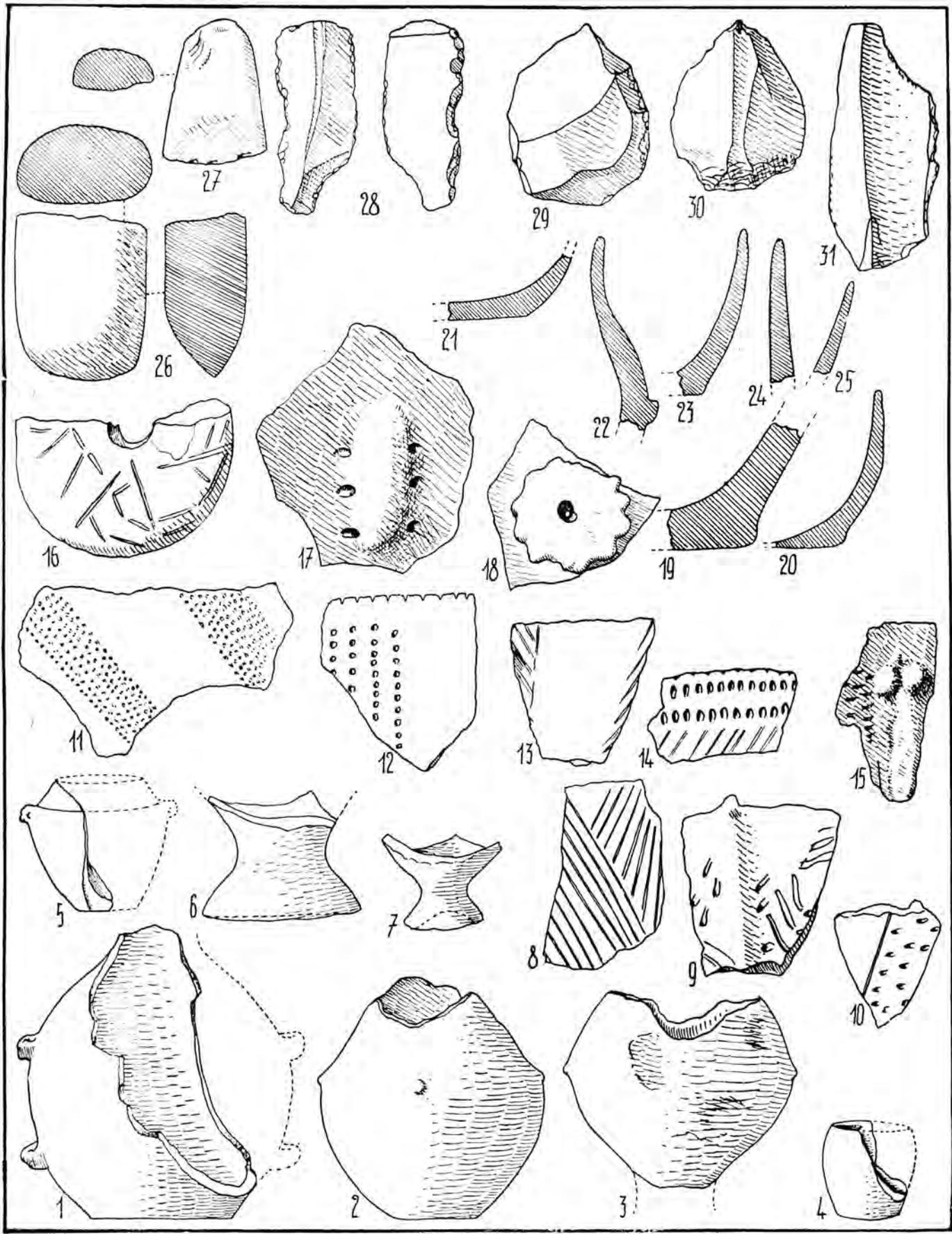
8—21, 23—27 = 9/20

28—31 = 3/4

1. Levágott ovális alakú edény nyakképzéssel, durván iszapolt, felületesen simított, jól, de foltosan égett, párosával egymás fölé helyezett fülekkel. Tónusa sárgás-barna, fekete foltokkal. 2. Hasonló alakú edény, finoman iszapolt, bevont, simított, szürkés-fekete színű, vállán 4 csecsbimbószerű dudorral. 3. Talpas serleg, talpa hiányzik, törési felülete lecsiszolt, u. o. techn., tónusa barna-vörös, részben feketére füstölt. 4. U. o. techn. miniatűr-edény, barnás-sárga színű. 5. U. o. techn. és színű vállas csupor, de helyenkint feketére füstölt, vállán 2 bütyöklül horizontálisan átfúrva. 6. Tömör edénytalp, u. o. techn., szürkés-barna színű. 7. Durva mívű, lent homorú edénytalp, belül fekete, kívül piszkosszürke. 8. Szürkés-barna színű edénytöredék enyhén mélyített vonaldísszel. 9. Középfinom iszapolású négyzetes edény töredéke határozottabban mélyített vonal- és vessződísszel. 10. Finom mívű barnás-sárga eserép mélyített szalagdísszel. 11. Finom mívű szürke eserép enyhén benyomott pontszalagdísszel. 12. Durva mívű barna-vörös színű, rovátkolt élű peremtöredék mélyen benyomott pontszalagdísszel. 13. Durva mívű barnás-sárga eserép mély vonaldísszel. 14. U. o. mívű és színű peremtöredék, peremél rovátkolt, köröm- és vonaldíszes. 15. Állatokat utánzó edényrátét finom mívű edénytöredéken. 16. Kerek hálósúly fele, vonaldíszes. 17. Háromszor átfúrt, hosszúkás edényrátét feketére füstölt, finom mívű edénytöredéken. 18. Finom mívű, barna-vörös színű edényfogantyú, fogazott és átfúrt. 19—20. Durva mívű edények fenékrésze. 21—25. Edények oldalmetszete. 26. Kovapalabaltá töredéke. 27. Homokköbalta. 28. Obszidiánvakaró. 29. Viaszopál-kaparó. 30—31. Használt viaszopál-pengék.

1. Ovale, buttenförmiges Gefäß, unten abgesehnitten, mit Halsbildung, grob geschlämmt, oberflächlich geglättet, fleckig gebrannt, beider-

seits mit paarweise angebrachten Henkeln, von gelblichbrauner Farbe. 2. Ähnliches Gefäß, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, von grauschwarzer Farbe, auf der Schulter vier kleine Warzen. 3. Fussbecher, Bruchstück, Bruchfläche poliert, von derselben Technik, Farbe: bräunlichgelb. 4. Miniaturgefäß von derselben Technik, Farbe: bräunlichrot. 5. Schultertasse von derselben Technik und Farbe, jedoch stellenweise schwarz geschmaucht, auf der Schulter zwei horizontal durchbohrte Warzenhenkel. 6. Massiver Schalenfuss von derselben Technik, graubraun. 7. Schalenfuss von grober Technik, unten konkav, innen schwarz, aussen schmutziggrau. 8. Scherbenstück von graubrauner Farbe mit schwach eingeritzter Linienverzierung. 9. Mittelfein geschlämmtes Bruchstück von einem vierkantigen Gefässe mit deutlich eingeritzter Linien- und Strichverzierung. 10. Bräunlichgelbes Scherbenstück von feiner Technik mit eingeritzter Bandverzierung. 11. Graues Scherbenstück von feiner Technik mit schwach eingestochener Punktreihenbandverzierung. 12. Grober Randteil eines braunroten Gefässes mit tief eingestochener Punktreihenbandverzierung. Der Randsaum ist gekerbt. 13. Grobes Scherbenstück mit tiefer Linienverzierung, Farbe: bräunlichgelb. 14. Randteil von derselben Technik und Farbe, mit Nageleindrücken und Linienverzierung, Randsaum gekerbt. 15. Gefässansatz, ein Tier nachahmend auf feinem Gefässbruchstücke. 16. Hälfte eines runden Netzbeschwerers mit Linienverzierung. 17. Dreifach durchbohrter, länglicher Gefässgriff auf einem geschweiften Gefässbruchstücke von feiner Technik. 18. Rosettenartiger Gefässgriff, gezahnt und durchbohrt, von einem feinen braunroten Gefässe. 19—20. Bodenteile von groben Gefässen. 21—25. Gefässwandquerschnitte. 26. Bruchstück eines Beiles aus Kieselschiefer. 27. Sandsteinbeil. 28. Schaber aus Obsidian. 29. Kratzer aus Wachsopál. 30—31. Gebrauchte Klingen aus Wachsopál.

TORDOS

ALSÓ RÉTEG — UNTERE SCHICHT

1—10 = 3/10

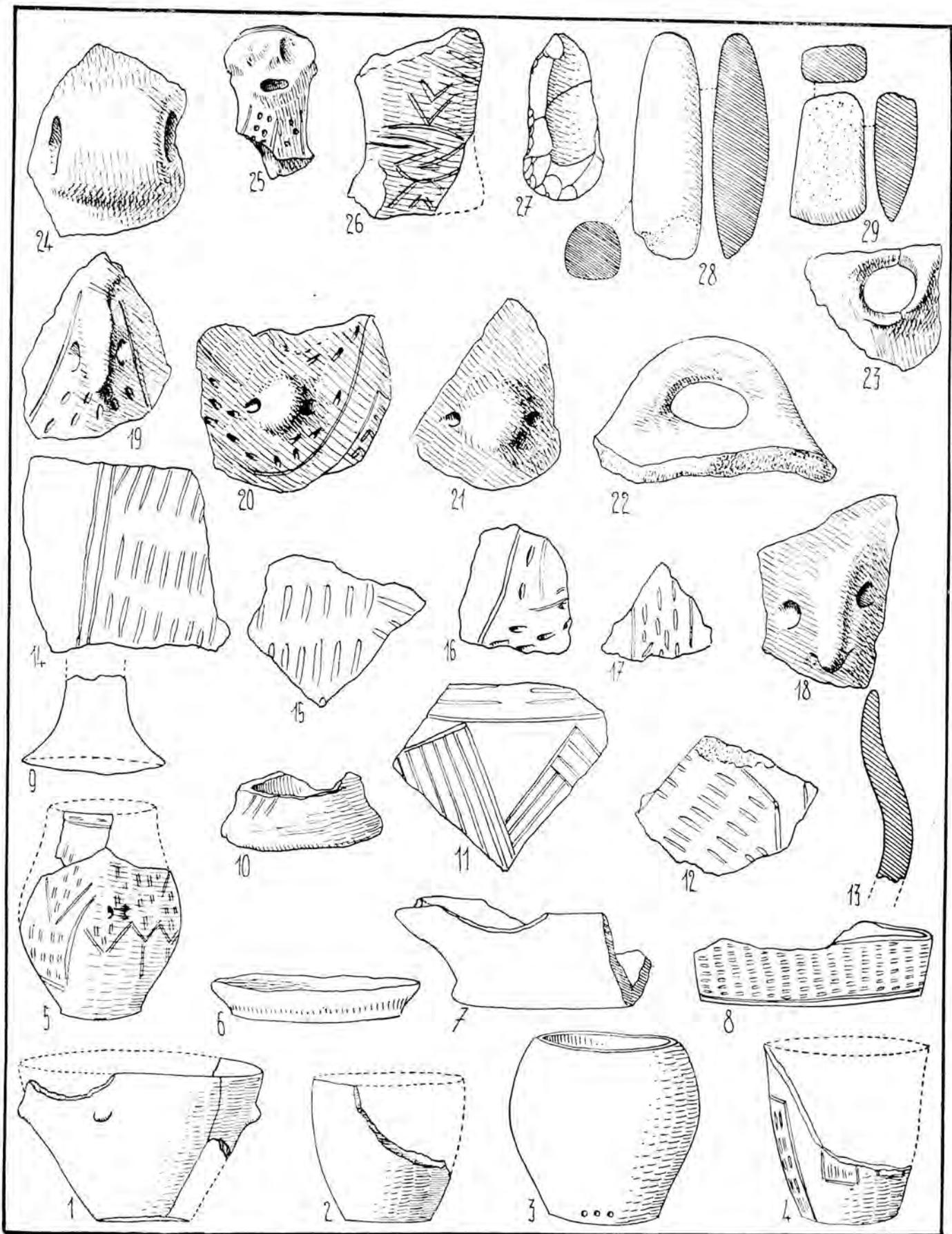
11—17, 19, 21—26, 28, 29 = 9/20

18, 20, 27 = 3/4

1. Csonkakúp alakú, négy bütykös tál, finoman iszapolt, bevont, simított, belül szürkésfekete, kívül barna-vörös színű, helyenkint fekete foltos. 2. U. o. techn., enyhén ivelt oldalú bögre, színe barna-vörös. 3. U. o. techn. kettős csonkakúp alakú bögre, színe szürkés-barna, alján 3 ujjbegybenyomás mint luhajdonjegy. 4. Középfinomán iszapolt, felületesen simított, jól égett, csonkakúp alakú bögre töredéke, színe barna-vörös, lent feketére füstölt. Mélyített szalagdíszes. 5. Ivelt oldalú bögre átfürt escesszerű dudorral, u. o. techn., belül szürke, kívül barna-vörös. Mélyített szalagdíszes. 6. Ovális halsütő tál, durván iszapolt, simított, barna-vörös színű. 7. Ovális halsütő tál fele, u. o. techn. és színű, helyenkint feketére füstölt. 8. Hengeres bögre alja, finoman iszapolt, bevont, simított, barna-vörös színű, mélyített szalagdíszes. 9. Gombalakú edénytálp, u. o. techn., húsvörös bevonás borította, mely helyenkint lekopott. 10. Ovális, belül üres, szélén profilált edénytálp, durván iszapolt, felületesen simított, barna-vörös színű. 11. Finom műü edénytöredék, sárgás-barna színű, mély vonaldíszes. 12. Mély szalagdíszes, téglavörös edénytöredék, középfinomán iszapolt, simított. 13. Durva műü, barna-vörös színű bögre oldal-metszete. 14—15. Finoman iszapolt, gondosan simított, téglavörös színű edénytöredékek mélyített szalagdíszszel. 16—17. Középfinomán iszapolt, simított, u. o. színű edénytöredékek mélyített szalagdíszszel. 18. Belül barna-vörös, kívül feketére füstölt edénytöredék madáresőrös füllel. 19. Ovális, átfürt fül középfinom műü edénytöredéken. 20. Átfürt dudorfül finom műü edénytöredéken. 21. U. a., diszítetlen. 22. Kenyelszerű fül durva műü edénytöredéken. 23. Durva műü halsütő tál kiöntője. 24. Szalagfül finom műü edénytöredéken. 25—26. Agyagidolumok töredékei. 27. Tűzkönyilhegy. 28. Kaptafaalakú balta, amphibolit. 29. Vastagnyakú, trapezoid balta, amphibolit.

1. Kegelstumpfförmige Schüssel mit vier Warzen, fein geschlänmt, überzogen, geglättet, innen grauschwarz, aussen braunrot, stellenweise schwarzfleckig. 2. Gefäss von derselben Technik

mit schwach geschweifeter Wandung, braunrot. 3. Doppelkegelstumpfförmiges Gefäss von derselben Technik, Farbe: graubraun, am Rande des Bodens drei Tupfen als Eigentumsmarke. 4. Bruchstück eines Gefässes von Kegelstumpfform, mittelfein geschlänmt, oberflächlich geglättet, gut gebrannt, Farbe: braunrot, oben schwarz geschmaucht, mit eingeritzter Bandverzierung. 5. Gefäss mit geschweifeter Wandung und durchbohrter Warze von derselben Technik, innen grau, aussen braunrot, mit eingeritzter Bandverzierung. 6. Ovale Fischschüssel, grob geschlänmt, geglättet, braunrot. 7. Bruchstück einer ähnlichen Schüssel von derselben Technik und Farbe, stellenweise schwarz geschmaucht. 8. Bodenteil eines zylindrischen Gefässes, fein geschlänmt, überzogen, geglättet, von braunroter Farbe, mit eingeritzter Bandverzierung. 9. Knopfartiger Gefässboden von derselben Technik, mit fleischrotem, stellenweise abgewaschenen Überzuge bedeckt. 10. Ovaler, innen hohler, am Rande profilierter Gefässboden, grob geschlänmt, oberflächlich geglättet, braunrot. 11. Feines Gefässbruchstück, gelbblichbraun, mit tief eingeritzter Linienbandverzierung. 12. Bruchstück eines mittelfeinen Gefässes mit tiefer Bandverzierung, ziegelrot. 13. Wandquerschnitt eines groben Gefässes von braunroter Farbe. 14—15. Bruchstücke von fein geschlännten, sorgfältig geglätteten Gefässen von derselben Farbe, mit eingeritzter Bandverzierung. 16—17. Bruchstücke von mittelfeinen Gefässen von derselben Farbe, mit eingeritzter Bandverzierung. 18. Gefässbruchstück mit schnabelartigem Griff, innen braunrot, aussen schwarz geschmaucht. 19. Ovaler, durchbohrter Griff auf einem mittelfeinen Gefässbruchstücke. 20. Durchbohrter Warzenhenkel auf einem feinen Gefässbruchstücke. 21. Desgl., unverziert. 22. Steigbügelartiger Henkel auf einem groben Gefässbruchstücke. 23. Ausguss einer groben Fischschüssel. 24. Bandhenkel auf einem feinen Gefässbruchstücke. 25—26. Idolbruchstücke aus Ton. 27. Pfeilspitze aus Feuerstein. 28. Schuhleistenförmiges Beil aus Amphibolit. 29. Dicknackiges, trapezoides Beil aus Amphibolit.

TORDOS

KÖZÉPSŐ RÉTEG — MITTLERE SCHICHT

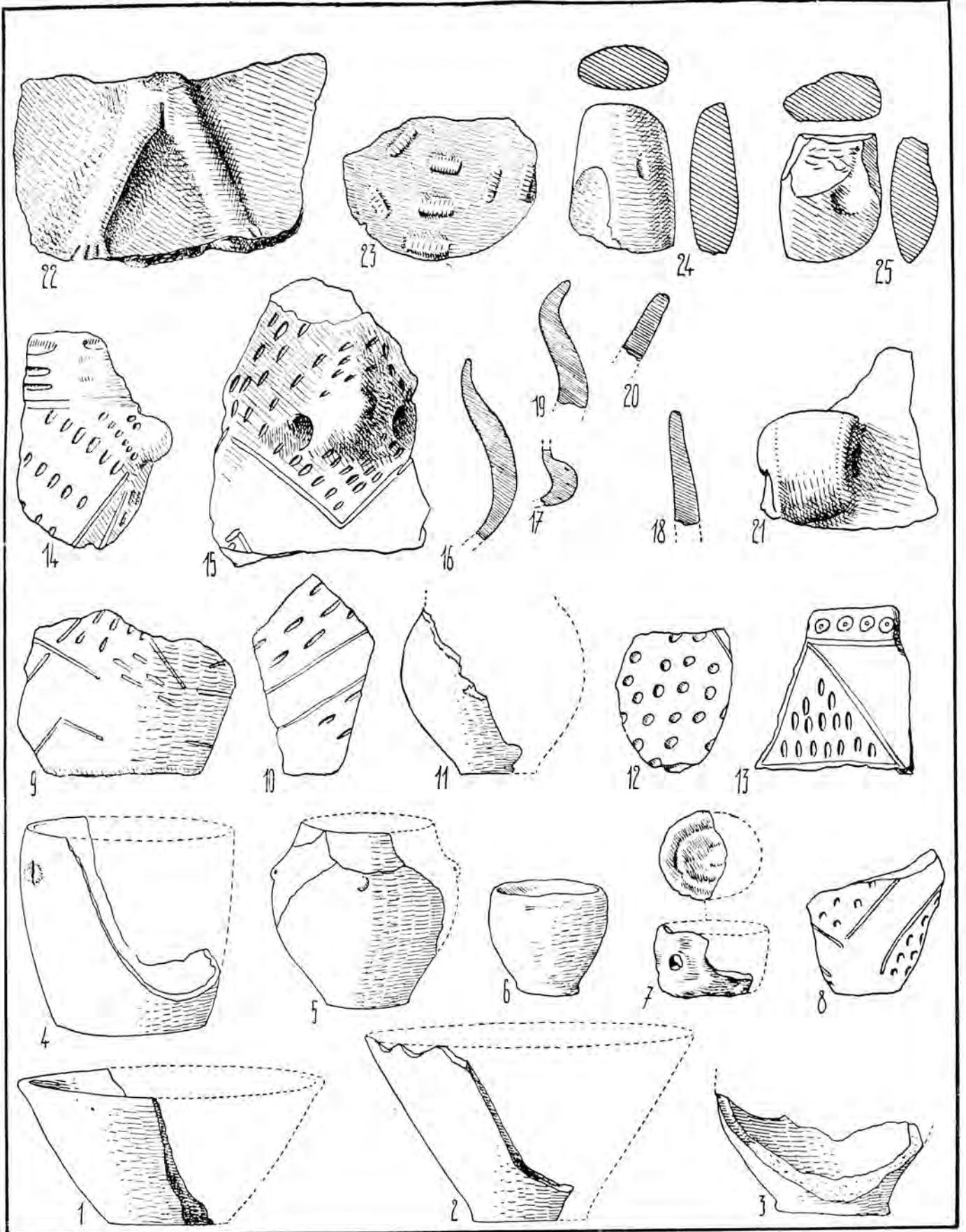
1—8, 11 = 3/10

9—10, 12—25 = 9/20

1. Csonkakúp alakú tál, középfinoman iszapolt, felületesen simított, jól égett, belül szürkés-barna, kívül u. o., de fojtos fekete. Peremkissé kihajlik. **2.** U. o. tál, de finoman iszapolt, bevont, simított, belül szürke, kívül barnás-sárga, peremalja feketére füstölt. **3.** Durván iszapolt, simított bögre-töredék, feneke profilált, piszkos barna-vörös színű. **4.** Csonkakúpos bögre töredéke, finoman iszapolt, bevont, simított, u. o. színű, átfűrt zsinégfüllel. **5.** Ivelt oldalú bögre töredéke 2 átfűrt és 2 átfűratlan escesszerű dudorral, u. o. techn., belül szürke, kívül lent barna-vörös, felső része feketére füstölt. **6.** Durva mívű talpas pohár, piszkos barnás-sárga. **7.** Miniatur-edény, középfinoman iszapolt, simított, piszkos barna-vörös. **8—10.** Középfinoman iszapolt, simított, mélyített szalagdíszes eserepek. **11.** Ivelt oldalú bögre töredéke, finoman iszapolt, bevont, simított, belül fényesre esizzolták és szürkés-fekete színű, kívül lent barna-vörös, fent feketére füstölt. **12.** Finom iszapolású, barna-vörös színű edénytöredék sekélyen mélyített pontdíszítéssel, amit tompavégű eszközzel nyomtak be. **13.** U. o. techn., vastagabb falú peremtöredék, perem alatt benyomott esöves esont nyomai, a karikákban bebökött pont, alatta mélyített szalagdíz. **14.** Átfűrt zsinégfül középfinom edénytöredéken. **15.** Átfűrt bütyökfül vastagfalú, finom mívű edénytöredéken. A bütyköt körülvevő díszítést fehér festés nyomai borítják. **16—20.** Edények felső részének metszetei. **21.** Durva mívű edénytöredék szalagfüllel. **22.** Durván iszapolt, felületesen simított edénytöredék, téglavörös, rajta női relief maradványa. **23.** Finoman iszapolt, kívül-belül húsvörös bevonású edénytöredék, fent rovátkolt bordák ékítik. **24—25.** Kovapalabalták.

1. Kegestumpfförmige Schüssel mit schwach ausladendem Rand, mittelfein geschlämmt, oberflächlich geglättet, gut gebrannt, innen und

aussen graubraun, jedoch aussen schwarzfleckig. **2.** Ähnliche Schüssel, doch fein geschlämmt, überzogen und geglättet, innen grau, aussen bräunlichgelb, unter dem Randsaum schwarz geschmaucht. **3.** Gefässbodenstück, grob geschlämmt, geglättet, Boden profiliert, Farbe: schmutzigbraunrot. **4.** Bruchstück eines kegeltumpfförmigen Gefässes mit durchbohrtem Schnurhenkel, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, Farbe wie oben. **5.** Bruchstück eines Gefässes mit geschweiffter Wand, mit zwei durchbohrten und zwei nicht durchbohrten Warzen von derselben Technik, innen grau, aussen unter dem Randsaume schwarz geschmaucht, sonst von braunroter Farbe. **6.** Grober Fussbecher, schmutzigbräunlichrot. **7.** Miniaturgefäss, mittel-fein geschlämmt, geglättet, schmutzigbraunrot. **8—10.** Gefässbruchstücke von derselben Technik, mit eingeritzter Bandverzierung. **11.** Bruchstück eines geschweiften Gefässes, fein geschlämmt, überzogen, geglättet, innen glänzend poliert und von graubrauner Farbe, aussen braunrot, oben schwarz geschmaucht. **12.** Gefässbruchstück von feiner Technik, Farbe: braunrot, Verzierung: mittels einem stumpfen Werkzeuge schwach eingedrückte Punkte. **13.** Dicker Randteil von derselben Technik, mit Bandverzierung, unter dem Randsaum mit einem Röhrenknochen erzeugte Ringe, deren Mitte mit je einem Punkt versehen ist. **14.** Durchbohrter Schnurhenkel auf einem mittelfeinen Gefässbruchstücke. **15.** Durchbohrter Warzenhenkel auf einem dickwandigen Gefässbruchstücke. Die Verzierung, die die Warze umgibt, trägt Spuren von Weissmalerei. **16—20.** Querschnitte von Gefässrandteilen. **21.** Grobes Gefässbruchstück mit Bandhenkel. **22.** Grob geschlämmtes, oberflächlich geglättetes Gefässbruchstück von ziegelroter Farbe mit weiblichem Relief. **23.** Fein geschlämmtes, aussen und innen mit fleischrotem Überzuge bedecktes Gefässbruchstück, mit gekerbten Rippen verziert. **24—25.** Beile aus Kieselschiefer.

TORDOS

FELSŐ RÉTEG — OBERE SCHICHT

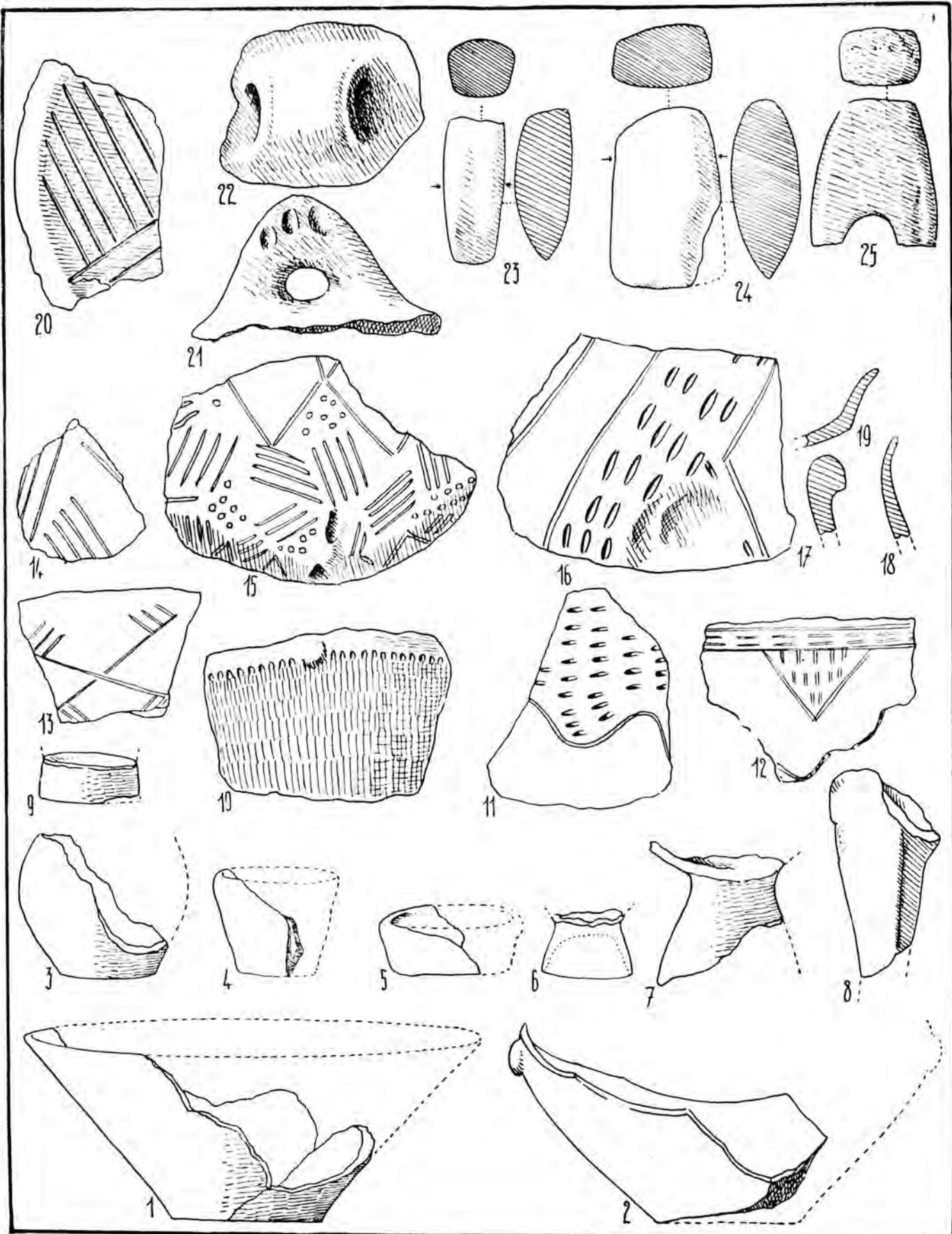
1—9 = 3/10

10—25 = 9/20

1. Csonkakúp alakú tál töredéke, középfinoman iszapolt, simított, téglavörös. 2. U. o. alakú tál töredéke, finoman iszapolt, bevont, simított, belül és a pereme tája kívül is fekete füstölt, különben téglavörös, jobbról és balról félgömbös dudor. 3. U. o. techn. ívelt oldalú bögre töredéke. Színe u. o. 4. Csonkakúp alakú kis bögre, durván iszapolt, felületesen simított, színe barnás-sárga. 5. Ovális tálcaska töredéke, finoman iszapolt, simított, téglavörös. 6. Talpas pohár töredéke, finoman iszapolt, bevont, simított, belül fekete, kívül téglavörös. 7. Talpas tál alja, belül üres u. o. techn., belül fekete, kívül részben téglavörös, részben fekete füstölt. 8. Edényláb, finom művü. 9. Tömör, kissé homorú edénytalp, téglavörös. 10. Finom művü edényoldal, belül fekete, kívül részben téglavörös, részben fekete foltos, dudorral és pontsorrall ékített. 11. U. o. techn. és színü edényoldal, mélyített szalagdíszes. 12. U. o. techn. s díszü edényperem. 13. U. o. techn. téglavörös edényoldal, horgas keresztet utánzó díszítéssel. 14. Finom művü, barna-vörös edény-töredék erősen mélyített vonaldíszszel. 15. U. o. művü téglavörös edénytöredék átfürt dudorral, enyhén mélyített pontokkal és széles vonalkákkal díszítve. 16. Finom művü, vastag falú, barna-vörös edény töredéke mélyített szalagdíszszel. 17—19. Csésze- és tagolt tálperemrészletek. 20. Finoman iszapolt, bevont, simított, téglavörös színü edény fenéktöredéke mélyített vonaldíszszel. 21. Durva művü, téglavörös edény ujjbenyomásos füle. 22. Középfinoman iszapolt edény szalagfüle. 23. Szerpentinbaltta. 24. Kovapalabaltta. 25. Amphibolitfejsze töredéke.

seite schwarz geschmaucht, sonst von ziegelroter Farbe, rechts und links je eine halbkugelförmige Warze. 3. Bruchstück eines Gefäßes mit geschweifter Wandung von derselben Technik und Farbe. 4. Bruchstück eines kleinen kegeltumpfförmigen Gefäßes, grob geschlänmt, oberflächlich geglättet. Farbe: bräunlichgelb. 5. Bruchstück einer kleinen, ovalen Schüssel, fein geschlänmt, geglättet, ziegelrot. 6. Bruchstück eines Fussbechers, fein geschlänmt, überzogen, geglättet, innen schwarz, aussen ziegelrot. 7. Bruchstück einer Fusschale, innen hohl, von derselben Technik, innen schwarz, aussen teilweise ziegelrot, sonst schwarz geschmaucht. 8. Gefäßfuss von feiner Technik. 9. Massiver, etwas konkaver Gefäßfuss, ziegelrot. 10. Gefäßwand von feiner Technik, innen schwarz, aussen teilweise ziegelrot, teilweise schwarzfleckig, mit Warze und einer Punktreihe verziert. 11. Gefäßrand von derselben Technik und Farbe, mit eingeritzter Bandverzierung. 12. Ähnliches Bruchstück von derselben Technik. 13. Desgl., von derselben Technik, ziegelrot, mit eingeritztem Hakenkreuz. 14. Feines, braunrotes Gefäßbruchstück mit tief eingeritzter Linienverzierung. 15. Ziegelrotes Gefäßbruchstück von derselben Technik, mit durchbohrter Warze und mit sanft eingeritzten Linien und Punkten verziert. 16. Feines, dickwandiges, ziegelrotes Bruchstück mit Bandverzierung. 17—19. Querschnitte von Tassen und profilierten Schüsselrändern. 20. Bodestück eines fein geschlännten, überzogenen, geglätteten, ziegelroten Gefäßes mit eingeritzter Linienverzierung. 21. Henkel eines groben, ziegelroten Gefäßbruchstückes mit drei Tupfen. 22. Bandhenkel auf einem mittelfeinen Gefäßbruchstück. 23. Serpentinbeil. 24. Beil aus Kieselschiefer. 25. Bruchstück einer Axt aus Amphibolit.

1. Bruchstück einer kegeltumpfförmigen Schüssel, mittelfein geschlänmt, geglättet, ziegelrot. 2. Bruchstück einer ähnlichen Schüssel, fein geschlänmt, überzogen, geglättet, innen und unter dem Randsaume auch an der Aussen-

A TORMA-GYŰJTEMÉNY IRODALMÁBÓL
AUS DER LITERATUR DER SAMMLUNG TORMA

- BRUNNER, — Archiv f. Anthropologie, Bd. XXV. S. 264—265. I.
- DEÁK GEBŐ: A tordosi régészeti telepről (Über die archäologische Ansiedlung von Tordos). Magyar Polgár, Kolozsvár, X. (1875), Nr. 254. sz.
- FLEGIER, — Die wichtigsten archäologischen Funde des Frl. Sophie v. Torma in Siebenbürgen. Mitteilungen der Anthr. Ges. in Wien, Bd. XII. (N. F., II.) S. 162—163. I.
- GOOSS, KARL: Bericht über die von Frl. Sophie v. Torma ausgestellte Sammlung prähistorischer Funde. Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde, N. F., Bd. XIV. 3. Heft (1877).
- Chronik der archäologischen Funde Siebenbürgens, Hermannstadt, 1876. S. 56—59. I.
- HELM, OTTO: Chemische Zusammensetzung einiger Metalllegierungen aus der altdakischen Fundstätte von Tordosch in Siebenbürgen. Zeitschr. f. Ethn. Verh. XXVII. S. 619—627. I.
- Correspondenzblatt, Bd. XXX. (1899) S. 98. I.
- HERRMANN ANTAL: Dr. Torma Zsófiáról (Über Dr. Sophie v. Torma). A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat Évkönyve (Jahrb. d. Hist.-Arch. Ver. des Kom. Hunyad) 1901. S. 29—32. I.
- HOPP, — Correspondenzblatt, Bd. XXXIV. S. 47. I.
- HOERNES, MORITZ: Urgeschichte der bildenden Kunst in Europa. Wien, I. Aufl. 1898. II. Aufl. 1915.
- HOERNES—MENGHIN: Urgeschichte der bildenden Kunst in Europa. Wien, III. Aufl. 1925.
- HOERNES, M. UND RADIMSKY, W., FIALA, FERD.: Die neolithische Station von Butmir, Wien, 1895, 1898.
- KOCH ANTAL: Erdély ősemberi maradványai és az ősemberre vonatkozó leletei (Siebenbürgens prähistorische Menschenreste und die diesbezüglichen Funde). Erdélyi Múzeum Évkönyve (Jahrb. d. Siebenb. Mus.). Kolozsvár, új folyam (N. F.), 1876. S. 117—158. I.
- MEULIS, C.: Archiv f. Anthr. Bd. XXVII. S. 602. I.
- MENGHIN, OSWALD: Weltgeschichte der Steinzeit, Wien, 1931. S. 59, 283. I.
- PÓSTA BÉLA: A tordosi ásátásokról (Über die Ausgrabungen in Tordos). Archaeológiai Értesítő, 1910, S. 435—436. I.
- RADEMACHER, E.: Mannus, Bd. 18. S. 19. I.
- REINECKE, PAUL: A tordosi őstelep agyagműveiről (Über die Keramik der prähist. Ansiedlung v. Tordos). Archaeológiai Értesítő, 1898, S. 97—103. I.
- Tordos és Trója (Tordos und Troja). Archaeológiai Értesítő, 1899, S. 115—123. I.
- Prähistorische Varia, Correspondenzblatt, Bd. XXV. (1899), S. 27. I.
- ROSKA MÁRTON: Stațiunea neolitică dela Turdaș (Die neol. Ansiedlung v. Tordos). Publ. Muzeului Jud. Hunedoara — Veröffentlicht. d. Mus. v. Kom. Hunyad, Bd. XXV. k. (1927), S. 14—38. I.
- Az ősrégészet kézikönyve, II. k. Az újabb kőkör (Handbuch der Urgeschichte, Bd. II. Die neolithische Periode). Kolozsvár, 1927.
- Adatok a magyarországi zsinigdiszes agyagművesség kérdéséhez. Quelques données pour la question de la céramique cordée en Hongrie. Dolgozatok-Travaux, Kolozsvár, Bd. VI (1915), S. 1—18. I.
- Erdély neolitikumának stratigiájája. La stratigraphie du Néolithique en Transylvanie. Dolgozatok-Arbeiten, Szeged, Bd. XII. k. S. 26—51. I.
- Ismerte-e az erdélyi neolitikum ősembere a hengeres fúrást? — L'homme néolithique de Transylvanie connaissait-il la perforation cylindrique? Közlemények a Debreceni m. kir. Tisza István-Tudományegyetem Régészeti Intézetéből. — Mitteilungen d. Arch. Inst. d. kgl. ung. Tisza-Universität Debrecen, 1939. No. 1. sz.
- A zsinigdiszes agyagművesség Erdélyben. — Die Schnurkeramik in Siebenbürgen. U. ott. Ebenda, 1939. No. 2. sz.
- A kimetszett díszű agyagművesség Erdélyben. — Die kerbschnittverzierte Keramik in Siebenbürgen. U. ott. Ebenda, 1940. No. 1. sz.
- SCHLITZ, A.: Fundberichte aus Schwaben, Bd. IX (1901).
- Correspondenzblatt, Bd. XXXII, S. 109 und Bd. XXXIII, S. 56.
- SCHMIDT, HUBERT: Tordos. Zeitschr. f. Ethn. Bd. XXXV. S. 438—469. I.
- Beitrag zur Bedeutung der Kammuster. Zeitschrift f. Ethn. 1911. S. 161—163. I.
- Correspondenzblatt Bd. XLI, S. 125. I.
- SCHROLLER, HERMANN: Die Stein- und Kupferzeit Siebenbürgens, Zeitschr. f. Ethn. Bd. LXII, S. 248—258 I.
- Die Stein- und Kupferzeit Siebenbürgens, Vorges. Forschungen, Heft 8, Berlin, 1933.

- TÉGLÁS GÁBOR:** Torma Zsófia, a kőkorszaki leletek fedezője (Sophie v. Torma, Entdecker der steinzeitlichen Funde). Fővárosi Lapok, Budapest, 1876. Nr. 193. sz.
- Hunyadból. Tordos, Nándorválya s ennek hármas tagja (Aus dem Komitate Hunyad, Tordos, Nándorválya und ihre dreifache Gliederung). Pesti Napló, Budapest, 1876. Nr. 4—6. sz. vom August.
- Kelet (Orient). Kolozsvár, 1876. Nr. 183, 187. sz.
- A kőkorszaki ember nyomai Hunyadmegyében (Die Spuren des steinzeitlichen Menschen im Komitate Hunyad). A dévai áll. reáliskola Értesítője. Anzeiger d. Dévaer Realschule. 1877. S. 6—22. l.
- A nándori barlangesoportozat Hunyadmegyében. (Die Nándorer Höhlengruppe im Komitate Hunyad). Természettudományi Közöny (Naturw. Mitteilungen). Budapest, 1880. Heft 132. füzet.
- Die Nándorer Höhlengruppe bei Vajdahunyad in Siebenbürgen. Mitteilungen der Anthr. Ges. in Wien, N. F. II. S. 161. l.
- A petákvölgyi őstelepek s a nándori barlangesoport Hunyadmegyében (Die prachist. Ansiedlungen im Tale des Peták-Baches u. die Nándorer Höhlengruppe im Komitate Hunyad). Archaeológiai Értesítő. S. 101—112. l.
- A tordosi őstelep (Die prachist. Ansiedlung v. Tordos). Archaeológiai Értesítő (1882). S. 285—286. l.
- Dr. Torma Zsófia emlékezete (Andenken an S. v. Torma). A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat Évkönyve. Déva, 1901. S. 7—28. l.
- Hunyadvármegye őstelepeinek vázlatos áttekintése (Kurzer Überblick der prachist. Ansiedlungen des Komitates Hunyad). Hunyadvármegye története. Die Gesch. d. Kom. Hunyad. Budapest, 1902. S. 8—22. l.
- Archaeológiai Értesítő, 1888. S. 123—124. l.
- TISCHLER, OTTO:** Correspondenzblatt, Bd. XIII (1882), S. 113. l.
- TORMA ZSÓFIA:** Neolith kőkorszakbeli telepek Hunyadmegyében (Neolithische Ansiedlungen im Komitate Hunyad). Erdélyi Múzeum, Kolozsvár, 1879. Nr. 5—7. sz. S. 129—155., 190—211. l.
- TORMA ZSÓFIA:** A nándori barlangesoportozat (Die Höhlengruppe von Nándor). Erdélyi Múzeum, 1880. S. 153—171., 206—209. l.
- A német anthropológusok XIII. nagygyűlése (Die XIII-te Generalversammlung der deutschen Anthropologen). A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat Évkönyve, 1882. S. 90—98. l.
- Über neolithische Wohnstätten Siebenbürgens. Correspondenzblatt, Bd. XIII (1882), S. 90—98. l.
- Über den Planetenkultus des vorrömischen Daciens. Correspondenzblatt, Bd. XVIII (1887), S. 8—9. l.
- Über Thraco-Daciens symbolisirte Thonperlen, Sonnenräder und Gesichtsurnen. Correspondenzblatt, Bd. XX (1888), S. 11, 19, 28. l.
- Schriftzeichen auf thraco-dacischen Funden. Correspondenzblatt, Bd. XX, S. 116. l.
- Ethnographische Analogien. Ein Beitrag zur Gestaltungs- und Entwicklungsgeschichte der Religion, mit 127 Abbildungen auf 8 Tafeln. Jena, 1894. I—VII. S. 1—76. l.
- Correspondenzblatt, Bd. XV (1881), S. 198—199. l.
- Huzánk népe ősmítosának maradványai (Überreste der Urmythologie des Volkes unseres Landes). A szolnokdobokamegyei nők ezredévi emléklapja, Denkschrift d. Frauen vom Kom. Szolnok-Doboka, Dév., 1896.
- A tordosi őstelep. (Die prachist. Ansiedlung von Tordos). Hunyadvármegye története. — Geschichte d. Kom. Hunyad, I. Budapest, 1902. S. 23—33. l.
- VASSITS, M.:** Archiv f. Anthr., Bd. XXVII. S. 547—548. l.
- Prachistorische Zeitschrift, Bd. II, S. 23, 101, 120, 121, 132. l.
- VIRCHOW, RUDOLF:** Vermeintliches Vorkommen von prachistorischem Zinkguss in Siebenbürgen. Zeitschr. f. Ethn. Verh. XXVIII. S. 338—339. l.
- VOSS, ALFRED:** Siebenbürgische und bosnische Funde (Tordosch und Butmir.) Zeitschr. f. Ethn. Verh. XXVII. S. 125—135. l.
- WILLVONSEDER, KURT:** Germania. Jahrg. 24, 1910. S. 4. l.

SAJTÓHIBÁK

JAVITANDÓK

6. lap felülről	8. sor	(28, 29. kép)	helyett	(29, 30. kép)
6. „ „	9. „	(30. kép)	„	(31. kép)
15. „ címben		(CXLVII—CXLVIII. tábla)	„	(CXLVI—CXLVIII. tábla)
24. „ felülről	3. „	<i>scmmil</i> ²)	„	<i>scmmil</i> ¹)
24. „ „	6. „	törlendő helyére jön a tévedésből a fejezet végére került rész: 24. lap, alulról 9—7. sorok.		
36. „	3. jegyz.	VI. k. 8. l. 4.	helyett	VI. k. 8. l. 4.
37. „ alulról	25. sor	22. kép	„	23. kép
37. „ „	8. „	XXX. 16., 36.	„	XXIX. l. 16., 36.
37. „	1. jegyz.	VI. k. 7. l. 3.	„	VI. k. 7. l. 3.
38. „ jegyzetben		³)	„	¹)
38. „ „		621. l.	„	621. l.
66. „ kimaradt:		21. <i>Korongtöredék, tűzkő, rakaróval és árvésőnck megmutakálra,</i>		
76. „ felülről	1. sor	9—11.	helyett	9., 11.
76. „ „	10. „	17—19.	„	17., 27.
76. „ „	12. „	18—37.	„	18., 37.
78. „ alulról	4. „	28—31.	„	28., 31.
100. „ felülről	4. „	12—14.	„	12., 14.
160. „ „	2. „	<i>hegye, éle</i>	„	<i>hegye, 3. Homokkő csákány hegye, éle</i>
248. „ alulról	„	<i>máskor</i>	„	<i>máskor</i>
250. „ a fejben		1—20.	„	1—21.
256. „ „	kimaradt:	1—3/10	„	
262. „ alulról	3. sor	<i>vonalkosarak</i>	„	<i>vonalkasarak</i>
268. „ „	6. „	8. törlendő.		

BERICHTIGUNGEN UND ERGÄNZUNGEN

- Seite 6 Zeile 9 von oben statt (*Abb. 28—29*) lies (*Abb. 29—30*).
- 6 „ 10 „ „ „ 30 lies 31.
- 15 unter dem Titel B) Nándorválya statt (*Tafel CXLVII—CXLVIII*) lies (*Tafel CXLVI—CXLVIII*).
- 26 Zeile 23—24 von oben statt (*Nr. 42, 62*) lies (*Nr. 24—26*).
- „ 8 „ „ ergänze: *Nr. 22 Meißel aus Knochen, Bruchstück.*
- 35 „ 6 „ „ füge danach ein: Zur Ergänzung dieses Bildes gebe ich auf *Abb. 21* noch einige Funde hauptsächlich aus der oberen Schichte des vierten Ausgrabungsplatzes. Von den keramischen Resten sind *Nr. 1, 3, 6—8, 11, 17* fein geschlämmt, überzogen, geglättet, die anderen sind von grober Technik. Was die Farbe anbelangt sind *Nr. 1, 4, 10* braunrot, *Nr. 7* schiefergrau, die anderen sind ziegelrot, oder schmutz ziegelrot. *Nr. 1* und *2* stammen von ovalen Schüsseln, *3* von einem viereckige Gefässe, *4* ist ein Randstück, an einer Stelle mit einer Verdickung. *5* gekerbtes schwarz geschmauchtes Randstück, seine Linienverzierung ist scharf und fein gezogen, *6, 7* sind Seitenstücke, *8* ist ein gekerbtes Randstück mit ebenfalls gekerbter Leiste, *9* Seitenstück mit Gittermuster, *10* Bodenstück mit Fingertupfenleisten, *11* ist das hohle Bodenstück eines Fussbecherchens *12* ist ein Miniaturgefässchen, die Steinwerkzeuge *Nr. 12, 13* sind aus Kieselschiefer, die Meißel *Nr. 14, 15* aus Amphibol, *Nr. 16* ist ein nachträglich durchbohrtes Randstück, die konischen Warzen *Nr. 17* und *18* sind einmal, bzw. zweimal halberweise durchbohrt, die Scherbenstücke *Nr. 19, 20* gehören in Siebenbürgen dem Aeneolithikum an, es ist doch bemerkenswert, dass die Träger dieser Kultur, wenn auch nur vorübergehend, in einer Talstation, wie Tordos, Rast gehalten haben.
- Seite 36 Anmerkung ³) statt *Band VI, Abb. 1, Fig. 8, 1, 4*, lies *Band VI, S. 8, Abb. 4, 1*.
- 37 Zeile 11 von oben statt (*Abb. 22, 3*) lies (*Abb. 23, 3*).
- 37 Anmerkung ¹) statt *Band VI, Abb. 1, 7, 1, 3*, lies *Band VI, S. 7, Abb. 3, 1*.
- 38 Zeile 21 von oben streiche: (*Abb. 15, 7.*),
- 40 Abb. 31 Unterschr. Zeile 5 von oben statt *felisch-rot* lies *fleischrot*.
- 54 Zeile 6 von oben statt 15, 18, lies 15—18.
- 70 „ 3 „ unten ergänze: 16—17, 28. Desgl. zu Schabern und Stichel bearbeitet.
- 76 „ 1 „ „ statt 9—11, lies 9, 11.
- „ 226 „ 2 „ „ „ 16 lies 18.
- „ 228 „ 13 „ „ „ 7—10, lies 7—10, 14.
- „ 234 „ 14 „ statt *Mundöffnung* lies *Mundöffnung*.
- „ 244 „ 1 „ „ vor Räuchergefässes füge ein: *Sicher- oder*
- „ 250 unter dem Titel statt 1—20 lies 1—21.
- „ 256 unter dem Titel ergänze: 1=3/10.
- „ 262 Zeile 8 von oben statt 12—21, lies 13—21.
- „ 270 „ 2 „ „ „ 12, 14, lies 12—14.
- „ 270 „ 2 „ unten füge davor ein: *durch*.
- „ 272 „ 5 „ oben statt 11—12—17, lies 14—17.

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	1
BEVEZETÉS	3
LELŐHELYEK LEÍRÁSA ÉS A HITELESÍTŐ ÁSATÁSOK:	
A) Tordos	7
B) Nándorválya	15
C) Nándori barlangesoportozat	20
D) Az algyógyi barlangok	24
TÁBLÁK	45
I—CXLV. Tordos	46
CXLVI—CXLVIII. Nándorválya . .	336
CXLIX—CLI. Tordos	342
A TORMA-GYŰJTEMÉNY IRODALMÁBÓL	349
JAVÍTANDÓK	351

INHALT

VORWORT	1
EINLEITUNG	3
BESCHREIBUNG DER FUNDORTE UND DIE ERGEBNISSE DER KONTROLLGRABUNGEN:	
A) Tordos	7
B) Nándorválya	15
C) Die Höhlengruppe von Nándor . .	20
D) Die Höhlen von Algyógy	24
TAFELN	45
I—CXLV Tordos	46
CXLVI—CXVIII Nándorválya	336
CXLIX—CLI Tordos	342
AUS DER LITERATUR DER SAMMLUNG	349
BERICHTIGUNGEN U. ERGÄNZUNGEN	351